

שבוע פרשת שמיני

(31 March– 06 April 13)

כ' – כ"ו ניסן ה'תשע"ג

מפרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבָבְךָ. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה
אֹתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפַּת דְּגַנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא
תֵּתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵחָ אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל גְּפְנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵוִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

בכון לומר קודם התפילה:

הַרְיָנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ בְּמוֹךְ
מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחְרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי
שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צִדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

כדאי לשכלל יד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יתפך ל"חדר ובית של צדקה".

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מְלֹךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנו אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם:
וּבְרַכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ תְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לכריות:
 א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיז מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהוָה יִרְעוּ דוֹר
 יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן וְעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ עֲמֶדֶת לְעַד: ד זָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן
 וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזִכֵּר
 עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בְּיְהוָה: ח סִמּוֹךְ לָבוֹ לֹא יִיָּא
 עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צַדִּיקְתּוֹ עֲמֶדֶת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכַבּוֹד:
 י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּי יַחֲרֵק וְנִמְסָ תֵּאוֹת רְשָׁעִים תֹּאבֵד:

קיג

כו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְזוֹרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מֵהַלָּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְזוּם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי בְּיְהוָה אֱלֹהֵינוּ תִּמְנַחֵנוּ לְשִׁבְתֵּנוּ: ו הַמִּשְׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאַרְצָן: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
 דָּל מְאֻשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקָרַת הַבַּיִת
 אִם־הַבְּנָיִם שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 שְׂרֻנְשֵׁי - שתי תרודים [כפות]. בִּיסְאֲנִי - קליות, אָמַר אֲבִי,
- 2 שיעורם הָרִי פִּנְיִי דְפִּיּוּמְכִרְתָּא - שתי מידות ידועות שהיו
- 3 בפומבדיתא.
- 4 אגב שהזכירו הקליות מביאה הגמרא מאמרו של אבבי במעלתם:
- 5 אָמַר אֲבִי, אָמַרָה לִי אִם - אומנתי, הֲנִי בְּסֵאֲנִי מְעַלּוֹ לְלִיבָא -
- 6 הקליות מועילות ללב האוכל, וּמְבַטְלֵי מַחְשְׁבָתָא - ומבטלות את
- 7 הדאגות.
- 8 אגב מאמר זה מביאה הגמרא מאמר נוסף שאמר אבבי בשם אומנתו:
- 9 וְאָמַר אֲבִי, אָמַרָה לִי אִם, הָאִי מָאן דְּאִית לֵיה חוּלְשָׁא דְלִיבָא -
- 10 מי שחלש ליבו, לִיְתֵי בִישְׂרָא דְאִמְטָא יִמְיָא דְדִיבְרָא - יביא בשר
- 11 של ירך ימין של איל, וְלִיְתֵי כְּבוֹנֵי דְרַעֲיָתָא דְנִיסָן - ויביא גללים
- 12 של שור מרעה מתקופת חודש ניסן, וְאִי לִיבָא - ואם אין כְּבוֹנֵי
- 13 דְרַעֲיָתָא, לִיְתֵי סוּגִינֵי דְרַעֲבָתָא - יביא קיסמים של ערבה,
- 14 וְנִיכְכְּבִיה - ויעשה מהם [מהגללים או מהקיסמים] גחלת, ויצלה
- 15 בהם את הבשר, וְנִיבּוּל - ויאכל אותו, וְנִשְׁתִּי בְתֵרִיה חֲמֵרָא מְרָקָא
- 16 - וישתה לאחריו יין מוזה.
- 17 הגמרא מבארת כיצד יש לחשב את השיעור של כדי שתי סעודות
- 18 לעירוב: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל, כָּל שְׂהוּא לִיפְתָן - שבא
- 19 ללפת את הפת, שיעורו כְּדִי לְאָכּוּל בּוֹ - ללפת בו את הפת של שתי
- 20 סעודות, ואין צריך שיהא בו כדי לאכול כל הסעודה ממאכל זה. וְכָל
- 21 שְׂאִינּוֹ לִיפְתָן, אלא נאכל בפני עצמו, שיעורו כְּדִי לְאָכּוּל הֵימְנוּ
- 22 שתי סעודות שלמות.

- 23 מבארת הגמרא את דינו של הבשר לענין זה: כְּשֶׁר הָי שְׂמֵלַחְחוּהוּ
- 24 הרבה עד שהתרכך ונעשה ראוי במקצת לאכילה, שיעורו כְּדִי
- 25 לְאָכּוּל הֵימְנוּ עצמו שתי סעודות, כיון שאינו בא ללפת את הפת.
- 26 כְּשֶׁר צָלִי, נחלקו החכמים בשיעורו, רַבָּה אָמַר, שיעורו כְּדִי לְאָכּוּל
- 27 בּוֹ פת של שתי סעודות, וְרַב יוֹסֵף אָמַר, שיעורו כְּדִי לְאָכּוּל הֵימְנוּ
- 28 עצמו שיעור שתי סעודות שלמות.
- 29 אָמַר רַב יוֹסֵף, מְנָא אֲמִינָא לָהּ שְׂשִׁיעוּר בִּשְׂר צִלִי הוּא כְּדִי לְאָכּוּל
- 30 הֵימְנוּ, דְּהֵנִי פְרָסְאִי אֲכָלִי מְכַחְקִי בְּלֹא נַחְמָא - שאלו הפרסיים
- 31 אוכלים חתיכות בשר צלי בלא לחם. ולכך צריך בכל מקום להניח
- 32 מהצלי כשיעור שתי סעודות שלמות ממנו עצמו.
- 33 אבבי תמה על דברי רב יוסף: אָמַר לֵיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, וּפְרָסְאִי
- 34 הוּוֹ רִנְבָא דְעֵלְמָא - וכי הפרסיים הם רוב העולם שנגרור את
- 35 כל שאר העולם [שדרכם לאכול צלי כלפתן], אחר דרכם
- 36 ומנהגם שאוכלים בשר צלי בלא לחם, וְהֵתֵנּוּ לַעֲנִין שיעור
- 37 האריג לקבלת טומאה, כְּדִי עֲנִיִּים - חתיכות קטנות של בגדים
- 38 הגדולות לכל הפחות שלש על שלש אצבעות ואך אין בהם
- 39 שלשה על שלשה טפחים, שאינם חשובים כבגדים אלא אצל
- 40 העניים, הרי הן מקבלות טומאה רק כששייכות לְעֲנִיִּים, כלומר,
- 41 רק בגדיהם של עניים מקבלים טומאה בשיעור זה, וּכְדִי
- 42 עֲשִׂירִים - חתיכות בגדים הגדולות לכל הפחות שלשה על
- 43 שלשה טפחים, חשובות גם אצל העשירים, מקבלות טומאה
- 44 אף כששייכות לְעֲשִׂירִים.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ..... ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ..... ג
- (ג) מאמר ד"ה ויהי ביום השמיני
ש"פ שמיני, מבה"ח אייר ה'תשמ"ג ..... ה
- (ד) שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ו ..... יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת שמיני
(בלה"ק) כרד יב ..... כא
- (ו) מתוך פניני לוי יצחק על התורה
לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל ..... כה
- (ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת כה, תרגום מאידש ..... כז
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שמיני ..... כט
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת שמיני ..... ל
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שמיני ..... נ
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת שמיני ..... נא
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שמיני ..... סא
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ..... סד
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שמיני ..... סז
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שמיני ..... צא
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת שמיני ..... צח
- (יז) מסכת סוטה ..... קב
- (יח) נביאים וכתובים
מלכים א פרק יא, תהלים פרק עח ..... קל
- (יט) משניות – מסכת בבא מציעא
ביאור קהתי ..... קלב
- (כ) עין יעקב מסכת יומא ..... קלט
- (כא) מסכת עירובין עם ביאורים
מדף כג עד דף כט ..... קמ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן ..... קסח
- (כג) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן ..... קסח
- (כד) תורה אור
אדמו"ר הזקן ..... קסט
- (כה) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי ..... קעב
- (כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" ..... קעג
- (כז) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש ..... קעד
- (כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב ..... קעד
- (כט) ספר המאמרים קונטרסים
אדמו"ר מוהר"צ ..... קעו
- (ל) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"צ ..... קעח
- (לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן
אדמו"ר מוהר"צ ..... קעח
- (לב) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"צ ..... קפ
- (לג) ביאורים בפרקי אבות פרק א ..... קפא
- (לד) חומש לקריאה בציבור ..... קפב
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לשש"פ וערב שבת קודש ..... קפט
- (לו) לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני ..... קצ

1 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי גו'¹, וַיְדוּעַ הַדְּיוּק בְּזֶה הַשְּׂאֵלָה בַּפְּסוּק זֶה
 2 הַמְּבוֹסֶסֶת עַל דְּיוּק בַּלְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּדְרוּשֵׁי מֵאֲמֹרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ
 3 נְשִׂיאָנוּ², אֲדַמְרִי חֲבִ"ד דְּהִנֵּה מָה שְׂיוֹם זֶה הַיּוֹם שְׁעָלָיו מְדוּבָר
 4 בַּפְּסוּק, רֹאשׁ חוֹדֶשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת הַשְּׁנִית לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם שֶׁהוּא יוֹם

43 אַהֲרֹן וּבְנָיו הַכֹּהֲנִים אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֲבוּדָה בַּיּוֹם הַבָּאִים. וְעַל-זֶה אָמַר
 44 הַפְּסוּק הַטֵּעַם וּמִפְרָשׁ שֶׁהִסִּיכָה לְכַן שְׁדוּקָא בְּיוֹם זֶה הֵייתָה הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה
 45 בַּמִּקְדָּשׁ הִיא לְהִיּוֹתוֹ יוֹם הַשְּׁמִינִי, וְשְׂמִינִי הוּא מְסַפֵּר מְקוֹדֶשׁ
 46 כְּפִי שִׁיתְבָּאֵר לְהַלָּן.

5 הַקִּמַּת הַמִּשְׁכָּן בַּמְדַּבֵּר נִקְרָא
 6 יוֹם שְׂמִינִי הוּא לְהִיּוֹתוֹ
 7 שְׂמִינִי לְמִילּוּאִים, יָמִי
 8 הַתְּרַגּוּל שֶׁל הָעֲבוּדָה בַּמִּשְׁכָּן
 9 שֶׁנִּמְשָׁכוּ שְׁבוּעַ וְלְכֹאֲרָה צְרִיךְ
 10 לְהַבִּין הֲרִי יָמִי הַמִּילּוּאִים
 11 הֵם שְׁבַעַת יָמִים, כְּמוֹ
 12 שְׁפָתוֹב³ בְּתוֹרָה בַּמִּפְרָשׁ
 13 שְׁבַעַת יָמִים יִמְלָא אֶת
 14 יְדָכֶם. וּמַהוּ עֲנִיָן יוֹם
 15 הַשְּׂמִינִי לְמִילּוּאִים וְאֵם כֵּן
 16 מָה מִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק הַמְדַּבֵּר עַל
 17 הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִילּוּאִים, בְּעוֹד
 18 שִׁמִּי הַמִּילּוּאִים נִמְשָׁכוּ שְׁבַעַת
 19 יָמִים בַּלְבָּד. ?

**בס"ד. שבת פרשת שמיני, מברכים
 החודש אייר ה'תשמ"ג.**

(הנחה בלתי מוגה)

1 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי גו'¹, וַיְדוּעַ הַדְּיוּק בְּזֶה הַבְּרֻוּשִׁי
 2 רַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאָנוּ², דְּהִנֵּה מָה שְׂיוֹם זֶה נִקְרָא יוֹם
 3 שְׂמִינִי הוּא לְהִיּוֹתוֹ שְׂמִינִי לְמִילּוּאִים, וְלְכֹאֲרָה הֲרִי יָמִי
 4 הַמִּילּוּאִים הֵם שְׁבַעַת יָמִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב³ שְׁבַעַת יָמִים
 5 יִמְלָא אֶת יְדָכֶם. וּמַהוּ עֲנִיָן יוֹם הַשְּׂמִינִי לְמִילּוּאִים.
 6 וּמְבֹאֵר בְּפָלִי יְקָר'⁴ שְׁמַעְלַת יוֹם זֶה הִיא מָה שְׁבֹו הִיָּה
 7 גִּילּוּי הַשְּׂכִינָה כְּמוֹ שְׁפָתוֹב⁵ וַיִּרְא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה',
 8 וּכְפָרוּשׁ רַש"י⁶ וַיִּכְרַף אוֹתָם מִשָּׁה, אָמַר לָהֶם יְהִי רְצוֹן
 9 שֶׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, וַיְהִי נֶעַם ה' אֲלֵקִינוּ
 10 עֲלֵינוּ וְגו'. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּפָתוֹב⁷ שְׂאֵז הִיָּה וַיִּרְא כְּבוֹד ה'
 11 אֶל כָּל הָעָם, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְּפָנֵי ה' וְגו'. וְלְכֹאֲרָה צְרִיךְ
 12 בְּאוֹר מָה יוֹם מִיּוֹמִים, לְמָה בְּיוֹם זֶה דְּוָקָא הִיָּה גִילּוּי
 13 שְׂכִינָה וְלֹא בְּיָמִים שְׁלֹפְנָיו שֶׁהֵם הָיוּ יָמֵי הַמִּילּוּאִים.
 14 וְעַל-זֶה אָמַר הַטֵּעַם לְהִיּוֹתוֹ יוֹם הַשְּׂמִינִי, וְשְׂמִינִי הוּא
 15 מְסַפֵּר מְקוֹדֶשׁ.

47 וְכָלִלוֹת הַבְּאוֹר בְּזֶה
 48 בַּמַּעֲלָתוֹ שֶׁל הַמִּסְפָּר שְׁמוֹנָה
 49 וּמִזֶּה מוּבָן מָה יִיחַדְרוּ שֶׁל הַיּוֹם
 50 הַשְּׁמִינִי הוּא עַל-פִּי
 51 הַמְּבֹאֵר בְּתִשְׁבֹּת
 52 הַרְשָׁב"א הַיְדוּעָה⁸, שְׂיֵשׁ
 53 מוֹעֲדִים שֶׁל שְׁבַעַת יָמִים,
 54 כְּמוֹ חַג הַפֶּסַח וְחַג הַסֻּכּוֹת
 55 שֶׁנִּקְבְּעוּ בְּתוֹרָה כַּחֲגִים שֶׁל
 56 שְׁבַעַת יָמִים וַיֵּשׁ שֶׁל שְׁמוֹנָה
 57 יָמִים כְּמוֹ חֲנוּכָה שֶׁנִּקְבַּע עַל יְדֵי
 58 חַכְמֵים כַּחַג שֶׁל שְׁמוֹנָה יָמִים.
 59 דְּשְׁבַעַת יָמִים הֵם יָמֵי
 60 הַהֶקֶף, הַעֲיָגוּל הַמְּלֵא וְהַשְּׁלֵם
 61 כְּפִי שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּתַחֲלִילָה כֵּךְ
 62 שֶׁהוֹמָן מִשְׁלֵים 'הִיקָף' וְיִסּוּבּוֹב
 63 שְׁלֵם בְּשְׁבַעַת יָמִים, וְכָל שְׁבוּעַ
 64 מִתְחִיל 'הִיקָף' חֲדָשׁ שֶׁל שְׁבַעַת
 65 יָמִים נּוֹסְפִים וּמְסַפֵּר שְׁמוֹנָה
 66 הוּא הַשּׁוֹמֵר אֶת הַהֶקֶף
 67 וְלִמְעַלָּה מְמַנְּו נַעֲלָה מִמֶּנּוּ
 68 בְּדִרְגָּה. וְעַם הַיּוֹת דְּמְסַפֵּר
 69 שְׁבַעַת הוּא מְסַפֵּר שְׁלֵם,
 70 שֶׁהָרִי הוּא מְסַמֵּל הַהֶקֶף שְׁלֵם,
 71 שְׁבַעַת יָמֵי הַבְּנִיָן שְׁבָהֶם
 72 נִבְרָא וּנְבַנְּה הָעוֹלָם, אֲבָל
 73 מְכָל-מְקוֹם צְרִיף הַהִיקָף
 74 הַשְּׁלֵם זָקוּק לְעֲנִיָן הַשּׁוֹמֵר
 75 אוֹתוֹ, וְזֶהוּ עֲנִיָנוּ שֶׁל
 76 מְסַפֵּר שְׁמוֹנָה הַשּׁוֹמֵר אֶת
 77 הַהֶקֶף. וּמִזֶּה שֶׁהוּא
 78 הַמִּסְפָּר שְׁמוֹנָה הַשּׁוֹמֵר אֶת
 79 הַהֶקֶף, מוּבָן שְׂיֵשׁ בּוֹ ב'
 80 עֲנִיָנִים. א' שֶׁהוּא לְמַעְלָה
 81 מִיָּמֵי הַהֶקֶף וְנַעֲלָה מֵהֶם,
 82 וְלִכֵּן בְּכוּחוֹ לְשַׁמּוֹר עֲלֵיהֶם, ב' דְּמְכָל-מְקוֹם
 83 יָמֵי הַהֶקֶף יֵשׁ לּוֹ אִיזוֹ שְׂיִכּוֹת וַיִּחַס וְעִרַךְ לִיָּמֵי הַהֶקֶף, דְּלִכֵּן כִּיוּן
 84 יֵשׁ לּוֹ קֶשֶׁר וְשִׂיכּוֹת אִתָּם הוּא יָכוֹל לְשַׁמּוֹר עַל הַהֶקֶף כִּי אֵילּוּ הִיָּה

20 וּמְבֹאֵר בְּפָלִי יְקָר'⁴
 21 מִמִּפְרָשֵׁי הַתּוֹרָה שְׁמַעְלַת יוֹם
 22 זֶה הִיא מָה שְׁבֹו הִיָּה
 23 גִּילּוּי הַשְּׂכִינָה בַּמִּשְׁכָּן כְּמוֹ
 24 שְׁפָתוֹב⁵ וַיִּרְא אֲלֵיכֶם
 25 כְּבוֹד ה', וּכְפָרוּשׁ רַש"י⁶
 26 עַל הַכְּתוּב וַיִּכְרַף אוֹתָם
 27 מִשָּׁה, אָמַר לָהֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ
 28 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל, עִם סִיּוּם בְּנִיית
 29 הַמִּשְׁכָּן יְהִי רְצוֹן שֶׁתִּשְׁרָה
 30 שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם,
 31 וַיְהִי נֶעַם ה' אֲלֵקִינוּ
 32 עֲלֵינוּ וְגו'. וְכֵן מְפֹרָשׁ
 33 בְּפָתוֹב⁷ שְׂאֵז בְּיוֹם זֶה, הַיּוֹם
 34 הַשְּׁמִינִי, אֲכֵן הִיָּה וַיִּרְא
 35 כְּבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם,
 36 וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְּפָנֵי ה' וְגו'
 37 וְהֵייתָה הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בַּמִּשְׁכָּן
 38 לְעִין כָּל.
 39 וְלְכֹאֲרָה צְרִיף בְּאוֹר מָה
 40 יוֹם מִיּוֹמִים, מָה יִיחַדְרוּ שֶׁל יוֹם זֶה לְעוֹמַת הַיּוֹמִים שְׁלֹפְנָיו לְמָה בְּיוֹם
 41 זֶה דְּוָקָא הִיָּה גִילּוּי שְׂכִינָה וְלֹא בְּיָמִים שְׁלֹפְנָיו שֶׁהֵם הָיוּ
 42 יָמֵי הַמִּילּוּאִים וּבְמַהֲלָכֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ עֵבַד אֶת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן וְהַדְּרִיךְ אֶת

1. פרשתנו. 2. ד"ה זה באוה"ת פרשתנו ע' כה. אחרי כרך ג' ע' תתכה. סה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך. סה"מ תש"ד ע' 188 ואילך.
 סה"מ תש"ה ע' 167 ואילך. וראה גם ד"ה זה בהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקמג. לקו"ש ח"ז ע' 93 ואילך. 3. ח, לג. 4. 5. ט., ו.
 6. לט, מג. פרשתנו שם, כא. 7. שם ואילך. 8. ס"ט.

ביאור בדרך אפשר

1 רחוק מהם מרחק רב מאד לא היה יכול להיות השומר והמגן עליהם.
 2 וְהִינּוּ, ולפי זה מובן ההבדל בין תוכנו של מספר שבע לתוכנו של מספר
 3 שמונה דְמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר הַשֵּׁיף לְעוֹלָם, דְּהֵעוֹלָם
 4 נִבְרָא עַל־יְדֵי שְׁבַעַת יְמֵי הַבְּנִינָן, ששת ימי הבריאה ויום השבת שבו
 5 נשלמה הבריאה הִינּוּ
 6 בְּמַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 1 לשמור על ההקף. וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר
 7 דְּמַסְפָּר זֶה הוא החוֹזֵר 2 הַשֵּׁיף לְעוֹלָם, דְּהֵעוֹלָם נִבְרָא עַל־יְדֵי שְׁבַעַת יְמֵי הַבְּנִינָן,
 8 ומתחדש פעם נוספת בְּכָל 3 הִינּוּ בְּמַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, דְּמַסְפָּר זֶה הוא החוֹזֵר בְּכָל
 9 שְׁבוּעַ וְשְׁבוּעַ, וְלִכְּן אַחֲרֵי 4 שְׁבוּעַ וְשְׁבוּעַ, וְלִכְּן אַחֲרֵי
 10 כָּל שְׁבוּעַ מִתְחִילִים 5 לְמַנּוֹת מִחֲדָשׁ הַיּוֹם יוֹם
 11 רֵאשׁוֹן וְכוּ' 6 כי בכל שבוע
 12 חוזר על עצמו מחזור נוסף של 7 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר
 13 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 14 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 15 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 16 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 17 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 18 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 19 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 20 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 21 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 22 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 23 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 24 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 25 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 26 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 27 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 28 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 29 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 30 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 31 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 32 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 33 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 34 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 35 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 36 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 37 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 38 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 39 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 40 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 41 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 42 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8
 43 הַשְּׁמִינִי, וְהִינּוּ, דְּמַסְפָּר שְׁבַעַה הוא מַסְפָּר שְׁבַעַה דְּוָקָא, 8

ביאור בדרך אפשר

44 יְמֵי הַמִּילּוּאִיִּם ומוסיף בהם יתרון ומעלה ושלימות שלא קיימת בהם מצד
 45 עצמם (למרות שהמספר שבע מורה על 'היקף' שלם, כאמור).
 46 וּבִיּוֹתֵר יוֹכֵן הָעֲלוּי דְיּוֹם הַשְּׁמִינִי, עַל־פִּי מַה דְּאִיתָא בְּפֵרוּשׁ
 47 רַש"י¹⁰ על פסוק זה, מדברי חכמינו ז"ל שְׁיּוֹם זֶה (יּוֹם הַשְּׁמִינִי)
 48 נָטַל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת שֶׁהֵיוּ בוֹ
 49 עשרה דברים שכל אחד מהם
 50 מעטר אותו בעטרה מיוחדת.
 51 וְהִינּוּ, דְּנוֹסָף לְזֶה שְׁהוּא
 52 יוֹם שְׁמִינִי, שזו בפני עצמה
 53 מעלה גדולה, ובגללה הוא
 54 למעלה מגדרי העולם, הִנֵּה
 55 יוֹם זֶה גּוֹפָא
 56 נָטַל בְּנוֹסָף לִכְּן גַּם הָעֲנִינָן
 57 דְּעֶשֶׂר (מַסְפָּר) עֶשֶׂר
 58 שְׁלֹמֶעֱלָה מִשְׁמוֹנָה וּאֵם כֵּן
 59 זו מעלה נוספת על היותו היום
 60 השמיני, וּבְזֶה גּוֹפָא את
 61 מעלת המספר עשר עצמו יום זה
 62 נטל כְּמוֹ שְׁהֵם העשר
 63 בְּאוֹפֵן שֶׁל עֶטְרָה כתר
 64 וּקִישוּט, עֶשֶׂר עֶטְרוֹת
 65 דְּוָקָא. וּמִכֵּיּוֹן דְּהִמְשַׁכְּתָּ
 66 והתגלות עֲנִינִים אֱלוֹ,
 67 מַסְפָּר עֶשֶׂר וּבְאוֹפֵן
 68 דְּעֶטְרוֹת, הִיָּתָה דווקא
 69 בְּיוֹם זֶה, יוֹם הַשְּׁמִינִי
 70 לְמִילּוּאִיִּם, וְכַנ"ל דְּיוֹם
 71 זֶה גּוֹפָא אותו יום עצמו
 72 שזכה למעלת השמיני זכה גם
 73 למעלות הנוספות הללו והיום
 74 הזה נָטַל אוֹתָם, את עשר
 75 העטרות הִנֵּה זֶה מַסְבִּיר
 76 יוֹתֵר אֵת מַעְלַת עֲנִינָן יוֹם
 77 זֶה, בְּנוֹסָף לַהֲסַבֵּר הַאֲמוּר עַל
 78 מַעְלָתוֹ בְּחוּר שְׁמִינִי בִּיחַס
 79 לְשַׁבְעָה שְׁדוּקָא בּוֹ הִנֵּה
 80 גִילּוּי שְׁכִינָה כּוּ' ולא
 81 במהלך שבעת ימי המילואים עצמם, למרות שגם הם היו ימים נעלים.
 82 וּבִיאור עֲנִינָן ג' עֲנִינִים הַנ"ל [עֲנִינָן יְמֵי הַמִּילּוּאִיִּם, וְעֲנִינָן
 83 שְׁמִינִי לְמִילּוּאִיִּם הַנִּעְלָה מִשְׁבַּעַת הַיָּמִים שֶׁקִּדְּמוּ לוֹ, וְעֲנִינָן נָטַל עֶשֶׂר
 84 עֶטְרוֹת שׁוּ מַעְלָה יְחִירָה וְנוֹסַפְתָּ שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי] יוֹכֵן עַל־פִּי מַאֲמַר
 85 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹¹ בַּגְּמָרָא גַּבִּי כְּנֹר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁגַם בּוֹ יֵשׁ
 86 ג' אוֹפְנִים שׁוֹנִים הַקְּשׁוּרִים בְּמַסְפָּרִים אֵלֶּה – שֶׁבַע, שְׁמוֹנֶה וְעֶשֶׂר. דְּכְנֹר

9 פ"ד, ז. ועוד. 10.. שבת פז, ב. תו"כ עה"פ. ועוד. 11. יג, ב. וראה כלי יקר שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שֶׁל זְמַן הַזֶּה (היינו בשעה שחכמינו ז"ל אמרו זאת, זְמַן שְׁבִית
2 הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם) הוּא שֶׁל ז' נִימִין, שְׁבַע מִיתָרִים, וְכִנּוֹר שֶׁל
3 יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא בֶּן ח' נִימִין, שְׁמוֹנֵה מִיתָרִים, וְכִנּוֹר דְּלֻעְתִּיד-
4 לְבֹא תְּקוּפָה מֵאוֹחֶרֶת יוֹתֵר בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא כִנּוֹר שֶׁל עֶשֶׂר נִימִין,
5 עֶשְׂרֵה מִיתָרִים כְּמוֹ
6 שְׁפָתוֹב¹² עָלֵי עֶשׂוֹר [ועלי
7 נבל, עלי הגיין בכניורן גו'.
8 דְּעִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִצַּד
9 עֲצֻמוֹ הוּא הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁל
10 הָעוֹלָם, עוֹלָם עַל מִלּוּאוֹ
11 נִבְרָא, כַּמְבוֹאֵר בְּחִסְדוֹת
12 שְׁעִיקָר עֵינַי הַשְּׂרָאָה הַשְּׂכִינָה
13 בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
14 וְזֶהוּ גַם עִנְיָנוּ הַפְּנִימִי שֶׁל
15 כִנּוֹר, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת כ"ו
16 גַּר¹³. כ"ו הוּא גִימְטְרִיאָה
17 שֶׁל שֵׁם הַיְיָ, וְהוּא
18 בְּאוֹפֵן שֶׁל גַּר הַמְּאִיר,
19 חֵינּוּ שֶׁשֵׁם הוֹי' מֵאִיר בְּגִילּוֹי
20 דְּזָהוּ שְׁלִימוֹת הָעוֹלָם
21 שְׁנִבְרָא עַל מִלּוּאוֹ, הָעוֹלָם
22 נִחְשָׁב "שֵׁלֵם" ו"מֵלֵא" כֹּאשֶׁר יֵשׁ
23 בּוֹ גִילּוֹי אֲלוּקוֹת מִשֵּׁם הוֹי'
24 לְמַעְלָה מִמֶּה שֶׁהָעוֹלָם
25 נִבְרָא עַל-יְדֵי שֵׁם אֱלֹקִים,
26 בְּתַחֲלִיל הַבְּרִיאָה נִאֲמַר
27 "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים" וּבִשְׁלֹב
28 הָרֵאשׁוֹן הָעוֹלָם עָרְדִין לֹא הִגִיעַ
29 לְדִרְגָה גְבוּהָה שֶׁל שְׁלִימוֹת אֱלֹא
30 מֵה שְׁנִבְרָא עַל-יְדֵי שֵׁם
31 הַיְיָ, כְּפִי שֶׁנִּאֲמַר בְּתוֹרָה בְּהַמְּשֵׁךְ סִיפּוֹר הַבְּרִיאָה אֱלֹה תוֹלְדוֹת הַשְּׁמַיִם
32 וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת הַיְיָ גו' אָרֶץ וְשָׁמַיִם¹⁴ וְכִשְׁהִיִּתָּה
33 הַתְּגָלוֹת שֶׁל שֵׁם הוֹי' נוֹסֵפֶה לְעוֹלָם שְׁלִימוֹת שֶׁלֹּא הִיִּתָּה בּוֹ בְּתַחֲלִילָתוֹ, כִּשְׁנִבְרָא
34 עַל יְדֵי שֵׁם אֱלֹקִים. וּבְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה עִלּוֹי נוֹסֵף בְּגִילּוֹי שֵׁם הוֹי',
35 בְּנוֹסֵף לְמַה שֶׁהִיָּה בְּעַת הַבְּרִיאָה, וְהוּא גִילּוֹי שֵׁם הַיְיָ בְּאוֹפֵן שֶׁל גַּר,
36 בְּתוֹסֶפֶת הָאָרֶה וְהַתְּגָלוֹת כִּי מִשֵּׁם מְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אוֹרְהָ יוֹצֵאת לְכָל
37 הָעוֹלָם כְּפוֹלו¹⁵ וְהוּא מְקוֹר שֶׁל אוֹר וְגִילּוֹי. וְלִכְּן הָיָה הַכִּנּוֹר שֶׁכֹּאמֹר
38 מוֹרֵכֵב מֵאוֹתִיּוֹת "כּו", בְּגִימְטְרִיאָה שֵׁם הוֹי' ו"נֹר" הַמְּסַמֵּל אֶת הָאוֹר בְּמִסְפָּר
39 שְׁבַעַה דְּוָקָא, כִּי הוּא הַמְּסַפֵּר שְׁבַע שְׁלִימוֹת הַהֶקֶף וְכֹאשֶׁר יֵשׁ
40 הַתְּגָלוֹת שֶׁל שֵׁם הוֹי' הָעוֹלָם בֹּא לְיַדֵי שְׁלִימוֹת. וְלֻעְתִּיד בְּתַקּוּפָה הָרֵאשׁוֹנָה
41 שֶׁל יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ הָיָה עֵינַי שׁוֹמֵר הַהֶקֶף, שְׁמוֹנֵה נִימִין שֵׁשׁ בּוֹ
42 מְעַלָּה וְשְׁלִימוֹת גַּם לְגַבֵּי עוֹלָם שֵׁלֵם ו"מֵלֵא". וְאַחֲרֵי-כֵן בְּתַקּוּפָה מֵאוֹחֶרֶת

יותר בימות המשיח יהיה הכניור בבית המקדש (ובמקביל מצב העולם בכלל)
גם למעלה מזו, ברמה נעלית עוד יותר מתוספת השלימות של מספר
שמונה, ענין עשר נימין כאמור שהמספר עשר נעלה גם מהמספר שמונה.
והענין המשמעות של הדברים האמורים לעיל בעבודת האדם, עבודת
ה' של כל אחד ואחד, הנה
מבואר בפתניא¹⁶ שיש
עשר בחינות דרגות שונות
בנפש של האדם, שהן
מכוונות כנגד עשר ספירות
עליונות שנסתלשו
מהן, מאחר שכוחות הנפש
נשתלשו מהספירות העליונות
לכן הם בהקבלה ובהתאמה
למקורן וגם הן במספר עשר
ובדמיון, כביכול, בתוכן ובמהות
שלהן, והן עשר הבחינות של
כוחות הנפש הנחלקות
לשתיים עשרת הבחינות
נחלקות באופן כללי לשתי
קבוצות, שני סוגים, שהם
שלוש אמות כיוון שהמוחין
(כוחות השכל) הם השורש
והמקור של המידות (הרגש)
והתהוות המידות מהמוחין
נמשלה ללידה, לכן המוחין
נקראים "אמות" (אמהות) של
המידות (שלושת חלקי המוחין
הם חכמה-בינה-דעת
והתוכן של כל אחד מהם מבואר
בהרחבה בתורת החסידות)
ושבע המדות, שבעת ימי הבנין, שבע המידות העליונות (חסד,
גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות) נקראות שבעת ימי הבנין כי בכל
יום משבעת ימי בראשית האיר בעולם אור אלוקי מאחת המידות (ביום ראשון
— חסד, ביום שני — גבורה, וכן הלאה) וגם המידות (החלקים והאופנים
השונים של הרגש) בנפש האדם מתחלקות לחלוקה מקבילה כי הספירות
יורדות ומשתלשלות מלמעלה למטה וקיימות בנשמתו של האדם (רגש האהבה
הנובע ממידת החסד, רגש היראה והפחד הנובע ממידת הגבורה, וכן הלאה)
כי הם המידות עיקר בנין עבודתו של אדם, שהרי עיקר
עבודת האדם היא במדות דוקא כי בעוד שהשכל והמוח הם
האמצעי שבו האדם מכיר וקולט דברים חוץ ממנו, הרגש והמידות הם האדם
עצמו.
וכמבואר בכמה מקומות¹⁷ בתורת החסידות שלכן בגלל שעיקר

12. צב, ד. 13. מסעי צד, ב. וש"נ. סה"מ תש"ד שם ע' 198. 14. ב, ד. 15. מנחות פו, ב. ובפרש"י שם ד"ה שקופים. ויק"ר פל"א, ז. ועוד. 16.

ביאור בדרך אפשר

1 העבודה הרוחנית של האדם היא באמצעות המידות ה**חַיִּיב** דְּכִיבוֹשׁ אֶרֶץ
2 ז' עֲמֻמִּין כמפורש בתורה לגבי כניסת בני ישראל לארץ בפעם הראשונה
3 הוא גם לְפָנֵי בֵּיאת הַמְּשִׁיחַ, כִּי עֵתָה עֵיקַר הָעֲבוֹדָה
4 היא עֲבוֹדַת הַמְּדוּת ועל ידי כיבוש שבעת האומות שבארץ ישראל
5 פועלים בירור והעלאה של שבע
6 המידות של ה'סטרא אחרא'
7 והעלאתם לצד הקדושה. וכיון
8 שעיקר העבודה בזמן הזה היא
9 עבודת המידות, הציווי לכבוש
10 את שבעת האומות ניתן עם
11 כניסת בני ישראל לארץ בזמן
12 הזה. מה־שָׁאִין־כֵּן לְעֵתִיד
13 בימות המשיח יִהְיֶה בנוסף
14 לכך גם כִּיבוֹשׁ ג'
15 הָאֲרָצוֹת, הנוספות על ארצות
16 שבע האומות שָׁהֵם כְּנָגְד ג'
17 הַמּוֹחִין ו'כיבוש' והעלאת
18 המוחין היא עבודה יותר נעלית
19 מאשר 'כיבוש' והעלאת המידות.
20 וְכִמּוֹ שְׁכַתוֹב¹⁸ בתורה וְאִם
21 יִרְחִיב הַיְוָי' אֱלֹקֵיךָ אֵת
22 גְּבוּלְךָ גו', לעתיד לבוא
23 דְקָאֵי שִׁמְכוֹן עַל כִּיבוֹשׁ
24 אֶרֶץ קִינִי קִינִיזִי וְקִדְמוֹנִי,
25 שלוש ארצות נוספות על ארצות
26 שבעת האומות (שכנגד שבע
27 המידות, כאמור) שָׁהֵם כְּנָגְד
28 ג' הַמּוֹחִין חֲכֵמָה־בִּינָה־
29 דַעַת.
30 וְהִנֵּה מְבוֹאֵר¹⁹ בקבלה
31 וחסידות על הפסוק²⁰
32 הַנְּסִתְרוּת לַהַיְוָי' אֱלֹקֵינוּ
33 וְהִנְגְלוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ גו', דְּוְהִנְגְלוֹת המלה "הנגלות" היא אוֹתִיּוֹת
34 ו"ה נְגָלוֹת, ומשמעות הדברים היא דו"ה של שם הוי' הֵם הַמְּדוּת
35 (בעוד שאותיות יו"ד ה"א של שם הוי' הם כנגד המוחין), שָׁהֵם המידות
36 (הרמוזות באותיות וא"ו וה"א) בְּכַחֲנִית נְגָלוֹת גלויות וקרוכות ונגישות
37 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד בלי יוצא מן הכלל שֵׁךְ
38 לְעֲבוֹדָה בְּמִדּוֹת שְׁפִלְבִּי וגם אם אין לו ידע רב והבנה והשגה ברמה
39 גבוהה, כל אדם מוסגל להתערור ברגשות ולעבוד את ה' באמצעות המידות
40 שבלב. מה־שָׁאִין־כֵּן הַנְּסִתְרוּת הֵן הַמּוֹחִין, הֵינֵנו הַהִתְבּוֹנְנוֹת
41 וְיִדְעֵת אֱלֹקוֹת וְכוּ', שביחס למדות, המוחין הם בכחית "נסתרות"

ביאור בדרך אפשר

1 ונחשבים כדבר נעלם, רחוק ומופשט דְעֵנְנִי זָה ענין המוחין, היינו ההבנה
2 והשגה הוא בְּכָל חַד וְחַד לְפָנֵים שִׁיעוֹרָא דִּילֵיהּ בכל אחד ואחד
3 לפי השיעור והערך שלו ומי שלא ניחן בכישורונות ולא רכש ידע מספיק הרי
4 לגביו עבודת ה' באמצעות המוחין היא "נסתרות".
5 וְצָרִיךְ לְהִבִּין את הביאור
6 האמור בפסוק "הנגלות ...
7 והנסתרות..." שלכאורה אין הוא
8 מתיישב בלשון הפסוק כי הַרִי
9 בְּפִסּוּק נֶאֱמַר הַנְּסִתְרוֹת
10 לַהַיְוָי' אֱלֹקֵינוּ, ולפי פשוטו
11 הכוונה היא שהדבר שייך רק
12 "לה' אלוקינו" ולא לנו, היינו
13 שָׁאִין זָה שֵׁךְ לְעֲבוֹדָה
14 שְׁלָנוּ, והעבודה הרוחנית של
15 האדם לא כוללת את "הנסתרות"
16 וְאֵילּוּ לְפִי הַבִּיאוֹר הַנַּ"ל
17 שה"נסתרות" היא עבודת ה'
18 באמצעות המוחין הַרִי זָה
19 שֵׁךְ לְעֲבוֹדָה שְׁלָנוּ, וְרַק
20 שְׁהוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל
21 נְסִתְרוֹת, כי מאחר שלא
22 מדובר בדבר קרוב אל האדם
23 כמו הרגש והמידות שבלב אלא
24 בדבר רחוק ומופלא, הרי זה
25 בגדר "נסתרות" ולא כולם
26 יכולים להגיע לזה באותה מידה
27 אלא הֵינֵנו כָּל חַד וְחַד
28 לְפָנֵים שִׁיעוֹרָא דִּילֵיהּ אצל
29 כל אחד ואחד לפי שיעור
30 היכולת שלו, בהתאם לרמה שלו
31 בענין המוחין וההבנה וההשגה,
32 ואיך המשמעות הפשוטה של
33 הכתוב מתיישבת עם הביאור על-פי תורת החסידות.?
34 אָמְנָם עַל־פִּי הַנַּ"ל שבזמן הזה עיקר העבודה היא עבודת המידות ורק
35 לעתיד לבוא עבודת המוחין תהי' בשלימות לִשׁ לּוֹמֵר, דָּאף שֶׁהָעֲבוֹדָה
36 הַנַּ"ל עבודת המוחין היא מִהַנְּסִתְרוֹת לַהַיְוָי' אֱלֹקֵינוּ, שָׁאִין זָה
37 שֵׁךְ לְעֲבוֹדָה שְׁלָנוּ, וְזֶה יִהְיֶה רַק לְעֵתִיד־לְבָא כְּאִשְׁרֵי יִרְחִיב
38 הַיְוָי' אֱלֹקֵיךָ אֵת גְּבוּלְךָ, וְאֵילּוּ עֲכָשׁוּ אֵינוּ שֵׁךְ לָנוּ וזאת בהתאם
39 לפירוש הפשוט של "הנסתרות". וְזֶה שְׁגָם עֲכָשׁוּ יִשְׁנָה הָעֲבוֹדָה
40 דְמוֹחִין, לפחות ברמה מסוימת, "כל חד וחד לפנים שיעורא דיליה", הוא
41 רַק מְצַד זֶה שְׁפִל הַגִּילּוּיִים דְלְעֵתִיד־לְבָא תְלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינוּ

17. סה"מ. תקס"ה ח"ב ע' תשצח ואילך. ד"ה אל תצר לאדהאמ"צ בתחילתו. אוה"ת בחוקתי כרך ב' ע' תרפ"ה. וש"נ. אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' תתקעב. ועוד. 18. יט, ח. ובפרש"י שם. 19. לקו"ת ראה כט, א. וש"נ. אוה"ת תצא ע' תתקכב. ועוד. וראה תניא רפמ"ד. 20. כט, כח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעִבְדְתֶינּוּ²¹ בזמן הזה (כמבואר בתניא פרק לו: "תכלית השלימות הזה
2 של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור אין סוף ברוך הוא בעולם
3 הזה הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, כי הגורם שכר
4 המצוה הוא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי אור אין סוף
5 ברוך הוא מלמעלה למטה...),
6 לְכֵן גַם הַפִּיבוֹשׁ דָּג' 1
7 אומות קיני קניזי 2
8 וְקַדְמוֹנֵי, לעתיד לבוא תלוי 3
9 בַּעֲבוֹדַת הָאָדָם בזמן הזה, 4
10 שְׁגַם עֲכָשׁוּ צָרִיף לְהִיּוֹת 4
11 מֵעֵין עֲבוֹדָה זוּ וְאִף שֶׁעִקֵר 5
12 עבודת המוחין תהיה רק לעתיד 6
13 לבוא, מעין זה יכול וצריך להיות 7
14 גם עכשיו. 8
15 וְכִמּוֹ שְׁפִיבוֹשׁ אֲרִץ קִינֵי 9
16 קִינֵי וְקַדְמוֹנֵי כְּפִשׁוֹטוֹ, 10
17 הכיבוש של הארצות הגשמיות
18 הללו בפועל הנה אף 11
19 שֶׁהַכְּבוֹשׁ יִהְיֶה לַמַּעֲשֶׂה 12
20 לְעַתִּיד-לָבֹא דְוָקָא, מִכָּל- 13
21 מְקוֹם, כְּשֶׁנִּכְרְתָה הַבְּרִית 21
22 עִם אֲבֹרָהּ אֲבִינוּ בֵּין 22
23 הַבְּתָרִים, וְהַקְדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא 23
24 הַבְּטִיחַ לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ אֵת כֹּל 24
25 ארץ ישראל הרי היתה 17
26 הַבְּרִית עַל כָּל עֲשָׂר 26
27 הָאֲרָצוֹת²² כמפורש בתורה 27
28 "לזרעך נתתי את הארץ ... את 28
29 הקיני ואת הקניזי ואת הקדמני"
30 (ובפירושו רש"י: "... עתידים
31 להיות ירושה לעתיד"). וכשם
32 שבנוגע לכיבוש הארצות הללו
33 כפשוטו, אף שיהיה בפועל²⁴

3 וְהַעֲנִין הוּא, דְהֵנָּה מִפִּינָן שְׁעֲכָשׁוּ עִיקַר הָעֲבוֹדָה הִיא 43
4 בַּמִּדּוֹת, וְהַנְּגָלוֹת לָנוּ וּלְכִנְיָנוּ, כִּי הַעֲבוּדָה בְּרִגְשׁ הַלֵּב הִיא דָּבָר קָרוֹב 44
5 וּמוֹחֲשֵׁי בִנְפֶשׁ הָאָדָם, כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלִיל, הֲרִי פְּדֵי שְׁעֲנִין הַמִּדּוֹת יִהְיֶה 45
6 בְּשָׁלִימוֹת, וְהִרְגֵשׁ יִהְיֶה בַחֲזוֹק וּבַתּוֹקֵף הָרָאוּי צָרִיף שְׁפִשְׁבִּיל זֶה 46
7 תִּהְיֶה עַל-כָּל-פָּנִים 47
8 הַמִּסְקָנָא שֶׁל הַמוֹחִין, 48
9 הַמִּסְקָנָא שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת 49
10 עֲנָן שֶׁל מִדּוֹת הַתְּהוּמוֹת 50
11 וְהוֹלֵרֵת הַמִּדּוֹת מִהַמוֹחִין הִיא 51
12 תְּהִלָּךְ שְׁכוּךְ בַּכֹּמָה שְׁלֵבִים – 52
13 תְּחִילָה הָאָדָם לּוֹמֵד וּמְבִין וְיודֵעַ 53
14 אֵת הָרַעִיוֹן בְּשִׁכְלוֹ, לְאַחַר מִכֵּן 54
15 הוּא מַעֲמִיק וּמַתְּבוֹנֵן בּוֹ הֵיטֵב 55
16 וּבְשִׁלֵּב הַבָּא הוּא מְגִיעַ לַמַּסְקָנָה 56
17 הַמַּתְחַיֶּבֶת מִהַתְּבוֹנוֹת. לְמַשֵּׁל, 57
18 הַתְּבוֹנוֹת שֶׁמִּבִּיאָה לְהַכְרִיחַ 58
19 בַּגְּדוּלַת ה', מִבִּיאָה מַסְקָנָה 59
20 שֶׁבַּגְּלֵל גְּדוּלְתוֹ רָאוּי וְנִכּוֹן 60
21 לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו, לְדַבּוֹק בּוֹ 61
22 וּלְאַהֲבוֹ, וּבִפְרָט זֶה שֶׁל הַמַּסְקָנָה 62
23 הַמַּתְחַיֶּבֶת אֵת הָרִגְשׁ יִשְׁנֵה עֲבוֹדַת 63
24 הַמוֹחִין גַּם כִּיוֵם. דְּכָשֵׁם 64
25 שְׁבַעֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת עֲצָמָה 65
26 כּוֹלֵם שְׁוִיָם כְּנִ"ל, בְּשׁוֹנֵה 66
27 מֵעֲבוֹדַת הַמוֹחִין, שְׁבַח יֵשׁ 67
28 הַבְּדִלִים וְחִילוּקֵי דְרָגוֹת "כֹּל חַד 68
29 לְפָנֶיךָ שִׁיעוּרָא דִּילִיָּה" עַל- 69
30 דְרָף-זֶה בְּכָלֵלוֹת 70
31 הַמִּסְקָנָא שֶׁל עֲבוֹדַת 71
32 הַמוֹחִין, בַּמַּסְקָנָה הַכִּלִּיתִית שֶׁל 72
33 הָרַעִיוֹן הַשְּׁכֵלִי, בַּה עוֹמֵק 73
34 וְהַפְּרִטִים לֹא נִרְאִים וְנִכְרִים, 74
35 אֲבָל בְּרוּר לְאָדָם שְׁזָהוּ הַסִּיכּוּם 75
36 שֶׁל הָרַעִיוֹן, וְהַמַּסְקָנָה הַזוֹ מַתְּחַיֶּבֶת רִגְשׁ מְסוּיִים, בּוֹה כּוֹלֵם שְׁוִיָן. 76
37 דְּבַהֲתְבוֹנְנוֹת פְּעֻמָּךְ וְכוּ' בִּידְעֵת אֲלָקוֹת, בְּזָה יֵשׁ חִלּוּקֵי 77
38 דְרָגוֹת, כָּל חַד לְפָנֶיךָ שִׁיעוּרָא דִּילִיָּה וְיֵשׁ לּוֹ כִּישְׁרוֹנוֹת וְיִכּוּלוֹת 78
39 נַעֲלִים יוֹתֵר מִבֵּין וּמִשִּׁיג יוֹתֵר וְהַתְּבוֹנְנוֹת שֶׁלּוֹ הִיא יוֹתֵר לְעוֹמֵק. מַה-שְּׂאִין- 79
40 כֵּן הַמִּסְקָנָא הַכִּלִּיתִית בַּעֲקֻבוֹת הַתְּבוֹנְנוֹת הַמַּתְּחַיֶּבֶת הַתְּעוֹרְרוֹת שֶׁל הָרִגְשׁ 80
41 בַּעֲקֻבוֹת הַכְּרָה וְהַחֲלָטָה שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת קִיוֵם הַמִּצְוֹת לֹא בְּאוֹפֵן 81
42 שֶׁל מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה מִתּוֹךְ הָרִגְלָה לְבַלֵּד לְלֹא הוֹדְהוֹת נַפְשִׁית 82
43 פְּנִימִית עֲמוּקָה אֲלָא מִתּוֹךְ חִיּוֹת הַנְּפֶשׁ וְהַתְּפַעֲלוֹת וְכוּ', עִם 83
44 הַתְּרַגְּשׁוֹת וְהַתְּחַבּוּת, הֵנָּה בְּזָה הַכֹּל שְׁוִיָן. 84

ביאור בדרך אפשר

1 וְזָהוּ עֲנִינֵן הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל ג' הַמְּסַפְּרִים, שְׂבָעָה שְׁמוֹנָה וְעֶשֶׂר
 2 בְּעִבּוּדַת הָאָדָם כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִפְּרֵט. שְׂבָעַת יְמֵי הַבְּנִיָּן הוּא עֲבוּדַת
 3 הַמְּדוּת הָעִבּוּדָה הַרוּחָנִית בְּאִמְצָעוֹת שֶׁבַע הַמִּידוֹת (אֶהֱבֵת ה' בְּאִמְצָעוֹת מִידַת
 4 הַחֹסֵד, יֵרֵאת ה' בְּאִמְצָעוֹת מִידַת הַגְּבוּרָה, וְכֵן הַלֵּאָה). וְשְׁמִינֵי הַשְּׁמוֹר אֶת
 5 הַהֶקֶף, וְהוּא כּוֹחַ בְּנֶפֶשׁ
 6 שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהַמִּידוֹת הַיְיִנוּ עֲנִינֵן
 7 זֶה שְׂבִמּוּחִין שְׂהוּא
 8 בְּשִׁבְלֵי הַמְּדוּת, שֶׁהוּא
 9 הַמְּסַקְנָא שְׂבִמּוּחִין כְּמִבּוּאָר
 10 לְעֵיל שֶׁהַחֶלֶק הַפְּנִימִי הָעֵמוּק
 11 בְּמוּחִין אֵינוֹ קָשׁוּר לְמִדּוֹת, וְאֵילוֹ
 12 הַמְּסַקְנָה הַסּוֹפִית שֶׁל הַהֲבֵנָה
 13 וְהַתְּבוּנָה הַיְיִנוּת הִיא זוֹ שֶׁמֵּבִיאָה
 14 לְהַתְּהוּוֹת וְהַתְּעוּרָרוֹת הַמִּידוֹת.
 15 דְּכֶשֶׁם שְׂשָׁלִימוֹת שְׂבָעַת
 16 יְמֵי הַבְּנִיָּן הַמִּידוֹת הָעֵלְיוֹנוֹת,
 17 לְמַעֲלָה בְּאִלּוּקוֹת, שְׁבָהֵם נִבְרָא
 18 הָעוֹלָם בְּשִׁבְעַת יְמֵי בְּרֵאשִׁית
 19 הִיא עַל-יְדֵי הַשְּׁמִינֵי
 20 הַשְּׁמוֹר עֲלֵיהֶם
 21 מְלַמְעֵלָה, וְנַעֲלָה מֵהֶם וְלִכֵּן
 22 בִּיכוּלְתוֹ לְשַׁמּוֹר וְלִהַגֵּן עֲלֵיהֶם,
 23 כֵּן הוּא גַם בְּעִנְיַן הַמְּדוּת,
 24 שְׂבָעַת הַמְּדוּת כְּפִי שֶׁהֵם
 25 בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, שְׂקִיּוּמָן אֶפְשָׁר
 26 רַק עַל-יְדֵי הַקְּדָמַת
 27 מְסַקְנַת הַמוּחִין, שֶׁלֹּמַעֲלָה
 28 מִהַמִּידוֹת, עֲנִינֵן מְסַפֵּר
 29 שְׁמִינֵי. וְעֶשֶׂר שֶׁהוּא מְסַפֵּר
 30 הַמּוֹרָה עַל שְׁלִימוֹת נַעֲלִית יוֹתֵר
 31 מִהַמְּסַפֵּר שְׁמוֹנָה הוּא עֲבוּדַת
 32 הַמוּחִין מְצַד-עֲצָמוֹן, כְּפִי
 33 שֶׁהַמוּחִין הֵם לְמַעֲלָה מִכֹּל
 34 שִׁיכוֹת לְמִידוֹת שֶׁהִיא הָעִבּוּדָה
 35 הַרוּחָנִית הַמֵּבִיאָה לְיָדֵי כִּיבוּשׁ אֲרֻצוֹת קְנִיזִי וְקְדָמוֹנִי הָעִבּוּדָה
 36 שֶׁעִיקָרָה וְשִׁלְמוּתָהּ יְהִיָּה לְעַתִּיד לְבוֹא, כֶּשֶׁם שֶׁכִּיבוּשׁ אֲרֻצוֹת אֵלֶּה בְּפוּעַל יְהִיָּה
 37 לְעַתִּיד לְבוֹא, וּבִזְמַן הַזֶּה כִּבְשׁוּ רַק אֶת אֲרֻצוֹת שֶׁבַע הָאוּמוֹת שֶׁכִּנְגַד שֶׁבַע
 38 הַמְּדוּת.
 39 וְג' בְּחִינּוֹת הַנַּ"ל הַמְּרוּזוֹת בְּמַסְפְּרִים שֶׁבַע, שְׁמוֹנָה וְעֶשֶׂר בְּסַפְּרֵי הַמְּדוּת:
 40 הֵנָּה ²³ שְׂבָעָה הֵם שְׂבָעַת יְמֵי הַבְּנִיָּן. שֶׁבַע הַמִּידוֹת וּמְסַפֵּר
 41 שְׁמִינֵי, הִיא סְפִירַת הַבְּיָנָה, אִם הַבְּיָנִים שֶׁנִּקְרָאת בִּשְׁם זֶה עַל שֵׁם
 42 שֶׁהִיא מְקוֹר וְשׁוֹרֵשׁ לְמִידוֹת, כֶּשֶׁם שֶׁהֵאָם הִיא מְקוֹר וְשׁוֹרֵשׁ לְוֹלָד וְהוּא חֶלֶק

ביאור בדרך אפשר

43 הַמוּחִין הַשִּׁיךְ לְמִידוֹת, כְּמִבּוּאָר לְעֵיל. וְעֲנִינֵן עֶשֶׂר הוּא מַה שְׂסַפִּירַת
 44 הַבְּיָנָה כּוֹלֶלֶת אֶת כָּל ה'ג' רֵאשׁוֹנוֹת', הֵינּוּ כְּפִי שֶׁכֹּל שְׁלוֹשַׁת חֲלָקֵי
 45 הַמוּחִין, חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת - שֶׁהֵם שְׁלוֹשׁ הָרֵאשׁוֹנוֹת מִבְּיַן הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת -
 46 כְּלוּלִים בְּסַפִּירוֹת הַבִּינָה (חֲכָמָה שְׂבִיבָה, בִּינָה שְׂבִיבָה וְדַעַת שְׂבִיבָה) דְּזָהוּ
 47 גַם כֵּן מַה שֶׂהַמְּשַׁכָּה
 48 דְּעֶשֶׂר נִמְשָׁכָה בְּקֶדֶשׁ
 49 הַקְּדוּשִׁים, הַמְּקוּם הַשְּׁיִיתָהּ בּוֹ
 50 קִדּוּשָׁה יְתִירָה יוֹתֵר מִכֹּל שָׂאָר
 51 חֲלָקֵי הַמְּשַׁכֵּן וְהַמְּקַדֵּשׁ כִּי
 52 בְּקֶדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים נִמְשָׁכִים
 53 גַם ה'ג' רֵאשׁוֹנוֹת' שְׁלוֹשַׁת
 54 הַמוּחִין בְּסַפִּירוֹת הָעֵלְיוֹנוֹת -
 55 חֲכָמָה, בִּינָה וְדַעַת.
 56 וְהֵנָּה עַל-פִּי הַכָּלֵל הַיְדוּעַ
 57 בְּחִסְדוֹת, שֶׁהַכָּלֵל
 58 הַכּוֹלֵל כְּמָה פְּרֻטִים הֵרִי
 59 הוּא לְמַעֲלָה מֵהֶם, כְּאִשֶּׁר
 60 כְּמָה פְּרֻטִים מְצַטְרָפִים יָחַד אֵין
 61 כַּאֲן רַק צִירוּף שֶׁל הַדְּבָרִים הַלְלוּ
 62 כְּפִי שֶׁהֵם מְצַד עֲצָמָם אֵלֶּה נּוֹצֵרֶת
 63 מִצִּיאוֹת חֲדָשָׁה נַעֲלִית יוֹתֵר
 64 (בְּחִינַת "אוֹר הָעוֹלָה עַל כּוֹלָנָה")
 65 הֵרִי מְזָה מוּבָן (וְעוֹלָה
 66 תּוֹבְנָה שֶׁהִיא חִידוּשׁ) שֵׁישׁ
 67 מְעֵלָה בְּסַפִּירוֹת הַבְּיָנָה -
 68 שֶׁהִיא כְּנֶגֶד קֶדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים,
 69 לְגַבִּי כֹל הָעֲנִינִים, וְהַמְּעֵלָה
 70 הַמִּיּוּחָדֶת שֶׁל בִּינָה הִיא שְׂפּוּלָל
 71 אֶת כָּל ג' הַמוּחִין כּוֹי
 72 וְהַתְּכַלְלוֹת וְהַצִּירוּף שֶׁל כֹּל
 73 הַשְּׁלוּשָׁה יָחַד יוֹצֵרֶת מַעֲלָה שֶׁלֹּא
 74 קִיָּמַת בָּהֶם מְצַד עֲצָמָם.
 75 וְהֵנָּה הַגִּילּוּי דְּוִיָּה בִּיּוֹם
 76 הַשְּׁמִינֵי, גִּילּוּי הָאִלּוּקוֹת
 77 שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיִרַד בִּיּוֹם הַשְּׁמִינֵי, גִּילּוּי שֶׁלֹּמַעֲלָה מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַבְּנִיָּן שְׁבָהֵם נִבְרָא
 78 הָעוֹלָם וְלִכֵּן זֶה הַתְּגַלּוֹת אִלּוּקוֹת שֶׁלֹּמַעֲלָה מִהָאִלּוּקוֹת הַמְּלוּבָשֶׁת בְּעוֹלָמוֹת
 79 הֵיָּה עַל-יְדֵי מִשָּׁה רַבִּינוּ, וְכַנַּ"ל שְׂמִשָּׁה אָמַר יְהִי-רְצוֹן
 80 שְׂתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדִיכֶם וּדְבָרָיו פָּעִלוּ שֶׁאֵכֵן תְּהִיָּה בְּמִשְׁכֵּן
 81 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה. דְּלֹא זֶה בְּלִבְד שְׂבִמְשָׁף שְׂבָעַת יְמֵי הַמִּילּוּאִים
 82 הֵיָּה מִשָּׁה רַבִּינוּ מְשַׁמֵּשׁ בְּכַהוּנָה, וְהוּא זֶה שֶׁעָבַד אֶת עֲבוּדַת הַמְּשַׁכֵּן
 83 שְׂבִדּוֹךְ כֹּל מְסוּרָה לְכוּהֲנִים שְׂאָז בְּאוֹתָם שְׂבַעַת יְמֵים הֵיָּה רַק מִשָּׁה,
 84 אֵלֶּה דְּגַם בִּיּוֹם הַשְּׁמִינֵי שֶׁאֵז כְּבֵר נִתְּנָה הָעִבּוּדָה בְּפוּעַל לְכוּהֲנִים

שבת פרשת שמני, מברכים החודש אייר ה'תשמ"ג

יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הִיָּתָה הָעֲבוּדָה במשכן שהתבצעה בפועל על ידי הכוהנים על-ידי
2 נְתִינַת פֶּחַ תְּחִילָה מִמֶּשֶׁה, שֶׁהוּא פָּעַל בְּאַהֲרֹן (וְלָמְדוּ עַל
3 מַעֲשֵׂה הַקְּטָטְרָת כו') כַּמְבֹאֵר בְּדִרוּשִׁים במאמרי החסידות המבארים
4 את התוכן הפנימי של ימי המילואים.

5 וְלִכְאוּרָה עֲנִין זֶה שהשראת
6 השכינה במשכן ביום השמיני
7 וגם העבודה של אהרן והכוהנים
8 הייתה מכוחו של משה דורש
9 ביאור, שְׁהָרִי מִשֶּׁה שִׁיף
10 לְמִסְפָּר שִׁבְעָה דִּוְקָא,
11 פִּידוּעַ מַה דְּאִיתָא
12 בַּמְדְּרָשׁ²⁴ שֶׁפֶל הַשְּׂבִיעִין
13 חֲבִיבִין וּמִשֶּׁה הוּא
14 הַשְּׂבִיעִי מאברהם אבינו
15 (אברהם, יצחק, יעקב, לוי, קהת,
16 עמרם, משה). וְאִם בֵּן מַה
17 שְׂיִיכּוּתוֹ לַיּוֹם הַשְּׂמִינִי
18 כו'. ?
19 וּבִפְרָט השאלה מה פשר
20 השייכות של משה למספר
21 שמונה מתחזקת על-פי
22 הַמְּבֹאֵר בְּדִרוּשֵׁי
23 הַהֲלוּאָ (יו"ד שְׁבֹט)
24 מאמרי חסידות על הפסוק
25 "באתי לגני אחותי כלה"
26 שיסודם הוא מאמר על פסוק זה
27 שנמסר לפרסום על ידי הרבי
28 הריי"צ ליום יו"ד שבט תשי"ז,
29 יום הסתלקותו, שִׁמְשֵׁה הוּא
30 הַשְּׂבִיעִי וְכֹל הַשְּׂבִיעִין
31 חֲבִיבִין, הוֹרִיד אֶת

32 הַשְּׂכִינָה לְמִטָּה בְּאַרְץ, במדרש נאמר שבתחילת הבריאה הייתה השראת
33 השכינה בעולם, ובעקבות שבעה חטאים, החל מחטא עץ הדעת, נסתלקה
34 השכינה מהארץ עד לריקע השביעי ובעקבות מעשיהם של שבעה צדיקים,
35 מאברהם אבינו עד משה רבנו, חזרה השכינה להיות בארץ וּבִפְרָט על-ידי
36 בְּנֵן הַמִּשְׁכָּן שֶׁנַּעֲשֶׂה מִי"ג או ט"ו²⁵ דְּבָרִים גְּשָׁמִיִם לַעֲשׂוֹת
37 אוֹתָם כְּלִים לְאַלְקוֹת, וכאשר דברים גשמיים ותומריים הופכים להיות
38 כלים לאלוקות הדבר פועל את השראת השכינה בארץ עַד שֶׁעֲשֶׂה מִשְׁקָר
39 הָעוֹלָם קָרָשִׁים לְמִשְׁכָּן, כמבואר בהרחבה במאמרי 'באתי לגני' הנזכרים
40 הֵינִינוּ הַפִּיכֵת צְרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת דְּשָׁקָר שִׁקְרִי לְקִרְשֵׁי שִׁיְהִיוּ
41 בְּבַחֲבִינַת קָרָשִׁים לְמִשְׁכָּן, והפיכת ה"שקר" של העולם הזה ל"קרש" של
42 המשכן, המקום שבו שורה שכינה למטה בעולם הזה היא התגשמות של כוונת

43 הַבְּרִיאָה לַעֲשׂוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, שהעולם הזה התחתון
44 יהיה כלי ראוי לגילוי אלוקות והשראת השכינה שֶׁפֶל זֶה כללות העבודה
45 הרוחנית הזו של החדרת קדושה וגילוי אלוקות בעולם קָשׁוּר עִם מִסְפָּר
46 שִׁבְעָה, מַה שִׁמְשֵׁה הוּא הַשְּׂבִיעִי ולכן הוא זה שבנה את המשכן
47 ופעל שתהיה בו השראת

48 השכינה, כמבואר לעיל, ומעתה
49 מתחזקת יותר השאלה: אם כן,
50 מה פשר המבואר כאן
51 שהפעולות האמורות של היום
52 השמיני שייכות למשה?
53 אָף הֵעֲנִין הוּא, דְּלִבְד
54 זֹאת שִׁמְשֵׁה רַבִּינוּ הִיָּה
55 הַשְּׂבִיעִי, עם כל המעלות
56 האמורות לעיל, יֵשׁ בּוֹ בִּיחַד
57 עם זה גַּם הַמַּעֲלָה
58 דְּשִׁמּוֹנָה. דְּזֵהוּ מַה
59 שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁶
60 מִשֶּׁה מִשֶּׁה לֹא פָּסִיק
61 טַעְמָא בְּגוּיָהוּ כְּתוּב בְּוִהָר
62 כִּי בְעוֹד שֶׁאֲצֵל אַבְרָהָם, יַעֲקֹב
63 וּשְׁמוּאֵל נֹאמַר "אַבְרָהָם אַבְרָהָם,
64 "יעקב יעקב" ו"שמואל שמואל"
65 כאשר בין שתי הפעמים יש
66 הפסק של טעמי המקרא, במשה
67 נאמר "משה משה" ללא הפסק
68 בין שני הפעמים, כי אצלם
69 הפעם הראשונה מתייחסת למצב
70 של העדר שלימות, והפעם
71 השנייה מתייחסת למצב של
72 שלימות, ואילו משה היה מושלם
73 משעה שנולד ככתוב "ותרא
74 אותו כי טוב הוא", וכיוון שבתורה נאמר "ה, ה" עם הפסק טעם בין שתי
75 השמות, הרי השם הראשון הוא בדרגה אחת והשני בדרגה יותר גבוהה.
76 דְּהַשְּׁלִימוֹת דְּבְרִיאַת הָעוֹלָם, שבו נאמר בְּיוֹם עֲשׂוֹת הַיּוֹי, הִיא
77 עַל-יְדֵי הַיּוֹי דְּלִתְתָּא דְּוִקָּא, שם הוי' במדריגה התחתונה מִסְפָּר ז',
78 שְׁלִימוֹת הַהֲקָף של הבריאה עצמה. וּפְסִיק טַעְמָא בְּגוּיָהוּ, ויש
79 טעם מפסיק ומחלק ביניהם שִׁישׁ הַפְּסִק בֵּין שֵׁם הַיּוֹי דְּלִתְתָּא
80 התחתון וְשֵׁם הַיּוֹי דְּלִעֲלֵיא העליון כך שבחינת המספר שבע (הוי'
81 דלתתא) נבדלת מבחינת המספר שמונה (הוי' דלעילא). מַה-שֶּׁאִין בֵּין
82 מִשֶּׁה לֹא פָּסִיק טַעְמָא בְּגוּיָהוּ, ואין בו הבדלה בין הדרגות השונות
83 אלא שתיהן באות כאחד הֵינִינוּ שִׁמְשֵׁה רַבִּינוּ כְּפִי שֶׁהוּא לְמִטָּה
84 וקשור למספר שבע הוא קָשׁוּר עִם עֲנִין מִשֶּׁה דְּלִמְעֻלָּה הקשור

24. פכ"ט, יא. 25. אוה"ת תרומה ע' א'שפג. לקו"ש ח"א ע' 114. וש"נ. 26. קלח, א. וראה מקומות שנשמנו בהע' 2.

ביאור בדרך אפשר

1 למספר שמונה, שְׁנֵקְרָא מִשָּׁה עַל שֵׁם פִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִיהוּ²⁷,
 2 שְׁמַיִם הֵם חֲכָמָה, עֲגִינַן הַמּוֹחִיץ מִסְפָּר שְׁמוֹנָה שְׁלֹמֶעֱלָה מֵעִנֵּין הַמִּידוּת
 3 מִסְפָּר שֶׁבַע. וּבִפְרָט לְפִי הַפְּרוּשׁ הַמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר²⁸ דְּמָה
 4 שְׁפָתוֹב פִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִיהוּ, קָאֵי לֹא עַל כַּחֲנִת הַחֲכָמָה שֶׁהִיא
 5 חֶלֶק מֵהַסְפִּירוֹת וְהַמּוֹחִץ אֵלָּא
 6 עַל עוֹלָם נִעְלָה בְּיֹתֵר 1 הַנִּקְרָא בְּשֵׁם מַיִם. וְזוּהִי 2
 7 הַנִּקְרָא בְּשֵׁם מַיִם. וְזוּהִי 2
 8 מַעְלַת מִשָּׁה שֶׁהִיא בּו יַחַד
 9 עִם מַעֲלָתוֹ בְּתוֹר שְׁבִיעֵי גַם
 10 עֲגִינַן זֶה דְּבַחֲנִינָה 4
 11 שְׁלֹמֶעֱלָה מִזוּ, בַּחֲנִינָה 5
 12 הַשּׁוֹמְרֵת אֶת הַהֶקֶף, וְעַד 6
 13 שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁹ 7
 14 עֲשֶׂרָה שְׁמוֹת נִקְרָא בְּהֵם 8
 15 מִשָּׁה, (וּכְנֹרָא הַכּוֹוֹנָה שִׁישׁ בּו 9
 16 אִפִּילוּ אֵת בַּחֲנִת הַמִּסְפָּר עֶשֶׂר
 17 שְׁנַעֲלָה גַם מֵהַמִּסְפָּר שְׁמוֹנָה)
 18 וּמְכַל-מְקוֹם הַשֵּׁם
 19 שְׁנֵקְרָא בּו בְּתוֹרָה הוּא
 20 הַשֵּׁם מִשָּׁה דְּיֻקָּא, עַד פִּי
 21 מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִיהוּ, 14
 22 מִשׁוּם שְׁעִיקָר עֲגִינּוּ הִיא 15
 23 מַה שְׁנֹמְשֵׁף מִן הַמַּיִם, 16
 24 בַּחֲנִינַת הַמּוֹחִץ עֵינֵין
 25 הַחֲכָמָה, כְּאִמּוֹר לַעִיל.
 26 וּמַעֲתָה מִיּוֹשֶׁבֶת הַתְּמִיחָה אֵיךְ
 27 מִצַּד אַחַד מִדְּגִישִׁים אֵת מַעֲלַת
 28 מִשָּׁה בְּתוֹר שְׁבִיעֵי וּמִצַּד שְׁנֵי
 29 מִדְּגִישִׁים אֵת הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת שְׁלוֹ לַשְּׁמַיִם וּמְבָאִים שְׁכַל הַמַּעֲלוֹת שֶׁל בְּיוֹם
 30 הַשְּׁמִינִי הָיוּ בְּכוּחוֹ, כִּי הִיא הַנּוֹתַנָּת, מִצַּד גּוֹדֵל מַעֲלָתוֹ יֵשׁ בּו אֵת שְׁנֵי הָעֵינֵינִים
 31 גַּם יַחַד, וְהוֹלֵךְ וּמוֹסִיף בִּיאוֹר בְּעֵינֵין זֶה שֶׁלּוֹבֵב שְׁנֵי הָעֵינֵינִים בְּמִשָּׁה בִּיחַד
 32 וְהִינּוּ, דְּמִצַּד זֶה שֶׁהִיא הִמְשָׁף וּמְקַבֵּל מֵאֱלוֹ שְׁלֹפְנִיּוֹ, הִיא

ביאור בדרך אפשר

33 הַשְּׁבִיעִי, שְׁמַעֲלָתוֹ הִיא הַיּוֹתוֹ שְׁבִיעֵי לְרֵאשׁוֹן וּבֵאֵה מְכוּחַ מַה שְׁמַקְבֵּל מֵאֱלוֹ
 34 שְׁקִדְמוֹ לוֹ עַד שְׁנֹאָמְרָ לּוּ בְּמָקוֹם גְּדוּלִים אֵל תַּעֲמֹד³⁰, כְּמוּבָא
 35 בְּמִדְרַשׁ שְׁמֵשָׁה רַבְנּוּ אִמְר לִפְנֵי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא "הַנֵּנִי", בְּאוֹתוֹ לִשׁוֹן שְׁאִמְר
 36 אֲבֵרָהֵם לְגַבֵּי נִיסִיּוֹן הַעֲקִידָה, וּבִיקֵשׁ "הַנֵּנִי לְכַהֲנָה" וְ"הַנֵּנִי לְמַלְכוּת" אֲבָל בְּשֵׁנִי
 37 הַדְּבָרִים לֹא נִעֲנָה אֵלָּא נֹאמְר לוֹ
 38 (בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק) "בְּמָקוֹם
 39 גְּדוּלִים אֵל תַּעֲמֹד" (וְאִילוּ
 40 אֲבֵרָהֵם כֵּן זָכָה הֵן לְכַהֲנָה
 41 כְּכַתוּב "עֲשֵׂבֶה ה' וְלֹא יִנְחַם אֹתָהּ
 42 כִּהֵן לְעוֹלָם" וְהֵן לְמַלְכוּת כְּכַתוּב
 43 "נִשְׂאָ אֱלֹהִים אֹתָהּ"), וְנִמְצָא
 44 שְׁמַעֲלָת מִשָּׁה בְּתוֹר שְׁבִיעֵי
 45 נִמְשַׁכְת מִמַּעֲלָתוֹ שֶׁל אֲבֵרָהֵם
 46 אֲבָל נֹסֵף לָזֶה וּבִיחַד עִם זֶה
 47 יֵשׁ בּו עֲגִינַן נִעְלָה בְּיֹתֵר
 48 מִצַּד עֲצֻמוֹ, שְׁמִצַּד זֶה פְּעַל
 49 גַּם בְּאַהֲרֹן, וּפְעַל אֶת
 50 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּיוֹם
 51 הַשְּׁמִינִי לְמִילּוּאִים כְּמוּבָא
 52 לַעִיל שְׁכַל זֶה נִפְעַל בְּכוּחוֹ שֶׁל
 53 מִשָּׁה דְּוּוּקָא.
 54 וְיִהְיֶה-רְצוֹן, שְׁעַל-יָדֵי
 55 הַלִּימּוּד בְּעֵינֵינִים אֵלּוּ
 56 בְּתוֹרָה, בְּתוֹרַת רַבּוֹתֵינוּ
 57 נִשְׂאִינּוּ, יִהְיֶה וּנְשַׁלְמָה
 58 פְּרִים שְׁפָתָנוּ³¹, הַשְּׁלַמַת
 59 הָעֵינֵינִים שֶׁלֹּא קִיִּימִים כַּעַת
 60 בְּפוּעַל, עַל יָדֵי הַלִּימּוּד וְהַדִּיבּוּר
 61 בְּהֵם וְעַד שְׁשִׁפְתָנוּ יִבְיֹאוּ לְיָדֵי גִילּוּי הַפְּרִים בְּפוּעַל, בְּבִית
 62 הַמְּקַדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שִׁיבְנָה בְּפוּעַל, שְׁאֲזוּ בִימּוֹת הַמִּשְׁחָה יִהְיֶה תְּחִילָה
 63 הַפְּינּוֹר שֶׁל שְׁמוֹנָה נִימִין וּמֵאֹחֵר יוֹתֵר וְעֶשֶׂר נִימִין, בְּמַהֲרָה
 64 בְּיִמֵּינוּ מְמַשׁ.

27. ב, י. 28. תו"א שמות נא, ד. סב, ג. 29. פ"א, ג. 30. פנ"ה, ו. דב"ר פ"ב, ז. וראה סה"מ ה"ת ש"ע ע' 29. 31. יד, ג.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום רביעי עמ' א

1 שְׁמוֹתֵינוּ בּו וּמוֹנֵעִים מִמֶּנּוּ לְהַרְוֹג, יִבּוּא לְהַתְּגַרּוֹת בְּאוֹתוֹ תַלְמִיד
 2 חֲכָם וְלַהֲרוֹג.
 3 שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁנָה: שְׁאִמְר רַבִּי אֵלְעָאִי, וְכֵן שְׁמַעְתִּי הִימְנוּ [מֵרַבִּי
 4 אֲלִיעֶזֶר] אֲנִשִּׁי חֲצַר שְׁשֻׁכָּה אַחֵר וְלֹא עִירֵב [עִירוֹבֵי חֲצִירוֹת],
 5 וּבִיטֵל לָהֶם אֵת רִשׁוֹת חֲצִירוֹ, בֵּיתוֹ אֲסוּר מִלְּהוֹצִיא וְלַהֲכַנִּיס לוֹ, אֲבָל
 6 לְשֹׂאֵר בְּנֵי הַחֲצַר, מוֹתֵר לְהוֹצִיא וְלַהֲכַנִּיס אִף מִבֵּיתוֹ. וּמְבֹאֵר בְּדַבְּרֵיו,

7 שֶׁלִּשְׂאֵר בְּנֵי הַחֲצַר מוֹתֵר לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְחֲצַר, וּמִקְשָׁה עַל כֵּךְ
 8 הִגְמֵרָא מִמִּשְׁנָה: וְהִתְנַן (לַהֲלֵךְ טו), מִי שֶׁשָּׂכַח וְלֹא עִירֵב עִם בְּנֵי הַחֲצַר,
 9 וּבִיטֵל לָהֶם רִשׁוֹתוֹ, בֵּיתוֹ אֲסוּר לְהוֹצִיא וְלַהֲכַנִּיס לוֹ וְלָהֵן - בֵּין הוּא
 10 וּבֵין שְׂאֵר בְּנֵי הַחֲצַר, אֲסוּר לָהֶם לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְחֲצַר. מִתְּרַצַּת
 11 הִגְמֵרָא: אֲמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רַב שְׁשֵׁת, לֹא
 12 קָשְׂיָא,

בס"ד. שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- א. על הפסוק¹ "החודש הזה לכם גו", איתא במדרש²: "כשבחר ביעקב ובניו קבע בו (בעולמו) ר"ח של גאולה". וכיון שלא נתפרש יום פרטי בחודש שבו דוקא ישנו ענין הגאולה, הרי מובן, שחודש ניסן כולו נקרא "חודש של גאולה".
- וכן הוא גם בנוגע לדברי הגמרא³: "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל" - שלא נתפרש יום פרטי בחודש ניסן, אלא החודש כולו שייך לענין הגאולה.
- וענין זה מתאים גם עם דברי השל"ה⁴ - שהוכחו בסיום מאמר הצ"צ ד"ה החודש הזה לכם⁵ (שמדובר אודותיו לאחרונה, החל מפרשת החודש⁶, וכאמור, שישנו מאמר זה גם מאדמו"ר מהר"ש, משנת תרכ"ו⁷) - על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים", שבחודש ניסן כל החודש הוא כמו ר"ח, שכל יום הוא כמו ר"ח. והרי ר"ח יש בו כמה מעלות לגבי יו"ט, כולל גם היו"ט דחג הפסח שהוא ר"ה לרגלים⁸, כדלקמן.
- ב. ובהקדמה - שכל ענין בפנימיות התורה צריך להתבטא גם בנגלה דתורה⁹, אם ברמז, או עוד יותר מאשר רמז בלבד, וכן הוא בנוגע למעלה המיוחדת של ר"ח גם לגבי יו"ט, שמצינו זאת גם בנגלה, ועד לפסוק מפורש: באחת ההפטרות שנאמרו לאחרונה כתיב¹⁰: "כה אמר ה' אלקים שער החצר הפנימית הפונה קדים יהי סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח".
- ומובן גודל העילוי דפתיחת שער זה - שהרי לפנ"ז כתיב¹¹ "ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהי לא יפתח ואיש לא יבוא בו כי ה' אלקי ישראל בא בו", והיינו, שזהו גילוי נעלה ביותר, וכיון שגילוי זה לא יכול להאיר בששת ימי המעשה, לכן שער זה "יהי סגור ששת ימי המעשה", ורק "ביום השבת יפתח וביום החודש יפתח", שבהם יכול להתגלות גילוי נעלה זה.
- וכיון שרק "ביום השבת יפתח וביום החודש (ר"ח) יפתח", ואילו ביו"ט הוא סגור - הרי מובן, שיש מעלה בר"ח לגבי יו"ט¹².
- ג. וכמו"כ מצינו בנוגע לגיהנם - שפעולתו היא בימי החול, אבל לא בשבת ור"ח, משא"כ ביו"ט¹³: ובהקדמה - שאף שכללות העונש של הגיהנם הוא מעונשי התורה, שלהיותה תורת חסד, הנה כל עניני' הם עניני חסד, הרי ענין החסד הוא בנוגע למטרה ותכלית הדבר, שהכוונה בזה היא לטובה¹⁴, אבל הפעולה עצמה היא ענין של גבורות וצמצומים, והיינו, שרצון העליון יכול לבוא בקו הימין או בקו השמאל, וענין העונשים הוא מקו השמאל.
- ולכן: בשבת שענינו בחי' החכמה¹⁵, שהיא בקו הימין - אין מקום ליניקה ללעו"ז, שהו"ע הגבורות. משא"כ ביו"ט, שענינו בחי' בינה¹⁵ - שהרי ימים טובים הם "מועדים לשמחה", וזהו"ע הבינה, "אם הבנים שמחה"¹⁶ - "דינין מתערין מינה"¹⁷, שהו"ע הגבורות. ואף שגם ביו"ט אין בית-דין יושבים לדון דינין¹⁸, מ"מ, באיזה מקום שהוא ("ערגעץ וואו") יכול להשתלשל מבינה ענין הגבורות, ולכן יש ביו"ט ענין הגיהנם.

(11) שם מד, ב.

(12) ראה של"ה ר"פ בא שיא, א. ויקהל שלה, סע"א - הובא

באוה"ת שם.

(13) ראה אוה"ת שם ס"ע רעז ואילך.

(14) ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך. וראה גם תורת מנחם -

התוועדויות חמ"ד ע' 127 הערה 6. וש"נ.

(15) ראה לקו"ת צו יא, ד ואילך. סידור (עם דא"ח) סדר סעודת

שבת ר, ב ואילך. ובכ"מ.

(16) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד. וש"נ.

(17) ראה זהר ח"א קנא, א. ח"ב קעה, ב. ח"ג יו"ד, סע"ב ואילך.

סה, א. רצב, א. ועוד.

(18) ביצה לו, ב (במשנה).

(1) בא יב, ב.

(2) שמו"ר פט"ו, יא.

(3) ר"ה יא, רע"א. וראה שמו"ר שם.

(4) קמ, ב (הובא באוה"ת שבהערה הבאה). שיג, ב (הובא בסה"מ שבהערה 7).

(5) אוה"ת בא ע' רעז.

(6) שיחת ש"פ ויק"פ ס"ח ואילך; מוצש"ק פ' צו, י"ג ניסן תשכ"ו

ס"ה; ס"י (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 234 ואילך; ע' 274;

ס"ע 283).

(7) סה"מ תרכ"ו ע' ל ואילך.

(8) ריש ר"ה. ד, א.

(9) ראה גם תורת מנחם שם ס"ע 353. וש"נ.

(10) יחזקאל מו, א - הפטרת פרשת החודש.

- 1 ומזה מוכן גם בנוגע לר"ח, שכיון שגם הוא קשור עם בחי' החכמה, הנה גם בו אין פעולת העונשים דגיהנם.
- 2 ד. ומזה נמשך גם בנוגע לעבודת האדם:
- 3 כתיב¹⁹ "פרש חגיכם", "פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם"²⁰ - כי, דוקא ביו"ט שהוא מבחי' בינה, יש
- 4 מקום לגבורות וצמצומים, ולכן צריך לשלול ענין הפרש כו'.
- 5 וזהו גם מה שמצינו שדוקא ביו"ט צריך להדר בהכנסת אורחים²¹, וכמפורש בקרא²²: "ושמחת בחגך אתה
- 6 גו' והלוי והגר גו' אשר בשעריך", משא"כ בשבת לא מצינו ציווי מיוחד על זה, לא בתושב"כ ואפילו לא
- 7 בתושבע"פ - כי, הענין של הכנסת אורחים הוא כדי לשלול את ענין היניקה כו', משא"כ בשבת שמלכתחילה
- 8 אין מקום ליניקה, אין צורך לשלול זאת.
- 9 וזהו גם מה שמצינו שדוקא ביו"ט היו בית-דין שולחים שלוחים כו'²³, כדי להבטיח ששמחת יו"ט תהי'
- 10 באופן שלא תהי' ממנה יניקה ללעו"ז; משא"כ בשבת - הנה אף שגם בו יש שתיית יין ישן, כדאיתא בשו"ע²⁴,
- 11 ובלשון רבינו הזקן בתניא²⁵: "שותה יין מבושם . . כדי לקיים מצות עונג שבת", ולכאורה גם מזה יכול לבוא
- 12 דבר בלתי רצוי, מ"מ, לא הוצרכו ב"ד לשלול זאת.
- 13 וטעם הדבר - כאמור - לפי שיו"ט ענינו בחי' בינה, שזהו ענין של הבנה והשגה, שזהו ענין מוגבל, ולכן
- 14 יכול להיות מזה יניקה כו', משא"כ שבת שענינו חכמה שלמעלה מבינה, וענינה הו"ע הביטול, כמבואר בתניא²⁶
- 15 שמדריגת החכמה הוא הביטול ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו", ולכן, לא יכול לבוא מזה ענין של היפך הרצון
- 16 כו'.
- 17 ה. ועדיין צריך להבין - כיצד מועיל ענין החכמה שבשבת:
- 18 כיון שבפועל ממש בגשמיות ישנו גם בשבת ענין של שתיית יין ישן (שהוא חזק יותר מדין סתם), הרי
- 19 לכאורה, בנוגע לפועל ממש יכול לבוא מזה ענין בלתי רצוי, וא"כ, מדוע "פרש שבתכם" לא קאמר?
- 20 אך הענין הוא¹³ - שבשבת נאמר²⁷ "ויכולו השמים והארץ וגו'", שזהו"ע עליית העולמות מלמטה למעלה,
- 21 כך, שלא מתעסקים כלל עם עניני העולם, ועד שאפילו עם-הארץ אינו עוסק בעובדין דחול; משא"כ יו"ט,
- 22 שמותר במלאכת אוכל נפש, כי ענין היו"ט אינו באופן של יציאה מהעולם (עלי' מלמטה למעלה), אלא אדרבה
- 23 - המשכה בעולם, וכדאיתא בזהר²⁸ בפירוש "מקראי קודש"²⁹, שקוראים וממשיכים בחי' הקודש בעולם.
- 24 וכיון שביו"ט יש שייכות לעניני העולם - אזי יכול להיות שיכנסו לזה ויהיו משוקעים בזה, עד כדי כך,
- 25 שכתוצאה מזה יהיו ענינים בלתי רצויים, שזהו הענין ד"פרש חגיכם"; משא"כ בשבת שנמצאים במעמד ומצב
- 26 שלמעלה מהעולם - הנה "פרש שבתכם" לא קאמר.
- 27 ו. אך עפ"ז צריך להבין בנוגע לר"ח:
- 28 נתבאר לעיל (ס"ב) שר"ח דומה לשבת - ש"שער החצר הפנימית . . ביום השבת יפתח וביום החודש יפתח",
- 29 ולכן אין פעולת הגיהנם כו'.
- 30 ולכאורה אינו מוכן: הרי בר"ח מתעסקים בעניני העולם יותר מאשר יו"ט, שביו"ט הותרה רק מלאכת אוכל
- 31 נפש, ואילו ר"ח מותר בכל המלאכות (גם המלאכות שאסור לעשותם בחול-המועד כיון שאינם דבר האבד³⁰),
- 32 וא"כ, מהו הטעם שבר"ח לא יכולים להיות ענינים בלתי-רצויים?
- 33 אך הענין הוא - שכל המלאכות שנעשות בר"ח אינן נקראות בשם מעשה, שהרי ר"ח אינו בכלל "ששת ימי
- 34 המעשה", שבהם "שער החצר הפנימית . . יהי' סגור", ואילו "ביום החודש יפתח", ועכצ"ל, שאין זה נחשב
- 35 לענין של מעשה ששייך לעולם העשי', וטעם הדבר - כמבואר במאמר של הצ"צ³¹ שבר"ח ישנו עליית המלכות
- 36 בספירת החכמה.

(19) מלאכי ב, ג.

(20) זח"ב פח, ב.

(21) ראה זח"ב שם. רמב"ם הלי' יו"ט פ"ו הי"ח. תו"א ר"פ חיי שרה. סידור שם רא, א ואילך. ובכ"מ.

(22) פ' ראה טז, יד. וראה רמב"ם שם.

(23) רמב"ם שם הכ"א.

(24) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ב. סער"ב ס"ב. וש"נ.

(25) פ"ז (יא, ב).

(26) פל"ה בהגהה.

(27) בראשית ב, א.

(28) ח"ג צג, ב ואילך.

(29) אמור כג, ב"ד.

(30) רמב"ם הלי' יו"ט פ"ז ואילך. טשו"ע או"ח סתק"ל ואילך.

(31) ראה אוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך. בא שם. ברכה ע'

- 1 וכיון שהמלכות עולה בספירת החכמה, שממנה לא יכולה להיות יניקה לחיצונים לפי שענינה הו"ע הביטול
2 (כנ"ל ס"ד) - לכן אין בו ענין הגיהנם כו'.
- 3 ומה גם שכיון שבר"ח אין חיוב לענגו בבשר שמן ויין ישן, כמו ביו"ט, לכן אין צורך בהשתדלות מיוחדת
4 לשלול ענין של יניקה ללעו"ז, ובמילא, הרי זה דומה יותר ליום השבת.
- 5 ז. ובנוגע לענינו:
6 אע"פ שכבר עברו ימי חג הפסח, כך, שחסרים לכאורה כמה ענינים כו' - הנה ע"פ דברי השל"ה שבחודש
7 ניסן כל יום הוא כמו ר"ח, וע"פ משנת"ל גודל המעלה דר"ח, נמצא, שימים אלו יש בהם מעלה מיוחדת גם
8 לגבי חג הפסח.
- 9 ובפרט ביום השבת, שבו נאמר²⁷ "ויכולו גו'", שהו"ע העלי' והשלימות של כל ימי השבוע, כולל גם שביעי
10 של פסח ואחרון של פסח, שגדלה מעלתם על הימים הראשונים של חג הפסח, שקשורים עם יצי"מ, שהיא
11 חירות שיש אחרי' גלות, ואילו שש"פ ואחש"פ קשורים עם הגאולה העתידה³², שהיא חירות שאין אחרי'
12 גלות³³; ונוסף לזה שיום השבת כולל את ימי השבוע שלפניו, הרי הוא כולל גם את ימי השבוע שלאחריו,
13 שחלקם שייכים עדיין לחודש ניסן, שכל יום שבו הוא כמו ר"ח, כנ"ל.
- 14 וביום השבת גופא - הרי זה שבת פרשת שמיני, שבה נאמר³⁴ "ותצא אש מלפני הוי'" - למעלה משם הוי'³⁵,
15 ובאופן שנמשכה ופעלה בדברים גשמיים - "ותאכל גו' את העולה ואת החלבים"³⁴; והרי ידוע שענין הגלות
16 לא פגע מאומה ברוחניות הענינים, שישנם בפועל כמו מקודם.
- 17 ומזה מובן, שביום הש"ק זה ישנו כח חזק לבטל ("דורכרעכנ") את כל המיצרים והגבולים, ולהביא את
18 הגאולה העתידה.
- 19 ובפרט כשנמצאים בעקבתא דמשיחא, ובזה גופא - בימים האחרונים שבהם, הרי זה ע"ד שמצינו בנוגע
20 לאור חוזר, שבנקודה התחתונה ביותר שנמשכת למטה ביותר, ישנו תוקף האור³⁶, ובכח זה יוצא כל אחד
21 מהמיצרים וגבולים שלו ("די אייגענע מיצרים וגבולים"), ועי"ז פועלים את הגאולה האמיתית והשלימה, בביאת
22 משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

* * *

ח. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויהי ביום השמיני גו'.

* * *

- 9 ט. דובר לעיל (ס"ז) שביום השבת ישנו הענין ד"ויכולו", שזוהי העלי' של כל ימי השבוע שלפניו, ובנדו"ד
10 - הרי זה כולל גם את העלי' דאחרון של פסח.
11 וכיון שישנו מנהג רבותינו נשיאינו לשתות ארבע כוסות באחרון של פסח³⁷, הנה כל ה"נמושות"³⁸ שלא
12 הספיקו לקיים מנהג זה באחרון של פסח, יכולים להשלים זאת עתה³⁹.

* * *

(36) ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"ט ע' 285. וש"נ.

(37) ראה שיחת אחש"פ ס"י (תורת מנחם שם ע' 337 ואילך).

וש"נ.

(38) ראה תענית ו, ריש ע"ב. ב"מ כא, ב.

(39) ואח"כ שאל: אין אף אחד שצריך להשלים? - והפטיר: הרי

זה טוב מאד.

איתק ואילך.

(32) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ו ע' 329. וש"נ.

(33) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר -

פסחים קטז, ב.

(34) ט, כד.

(35) ראה לקו"ת אחרי כח, ב. אמור לה, ד. ובכ"מ.

10 י. דובר בהתוועדות דאחרון של פסח בנוגע לתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמוד השיעורים בחומש כו"40,
 11 ודובר אודות השיעור חומש דאחרון של פסח, משלישי עד רביעי בפרשת שמיני⁴¹, שבו נזכר ענין המס"נ -
 12 "וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם"³⁴, שזהו הענין ד"בכל מאדך"⁴², בלי גבול.
 13 אמנם, זהו ענין הרצוא; ולאח"ז צריך להיות גם ענין השוב - שהרי הכוונה אינה שיהי' רצוא בלבד עד
 14 כלות הנפש, אלא דוקא באופן ד"נכנס בשלום ויצא בשלום"⁴³, ולכן, הנה תיכף לאחרי המאורע דמיתת שני
 15 בני אהרן (שאצלם הי' ענין של רצוא בלבד), נאמר הציווי "יין ושכר אל תשת וגו'"⁴⁴, עד "ולהורות את בני
 16 ישראל גו"⁴⁵.

17 וכיון שלימוד השיעור חומש צריך להיות עם פירוש רש"י (ומה טוב - עם פירושים נוספים, וכל המרבה
 18 כו', וכידוע שרבותינו נשיאינו היו מוסיפים בכל שנה עוד פירוש⁴⁶) - נתעכב עתה על פירוש רש"י בשייכות
 19 לענין הנ"ל.

20 יא. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁴⁷ "ותצא אש" - דכיון שזה עתה נאמר "ותצא אש"³⁴ בנוגע להשראת
 21 השכינה, עכצ"ל, שגם "ותצא אש" שנאמר במיתת בני אהרן הוא גילוי של קדושה, והיינו, שעבודתם כשלעצמה
 22 היתה עבודה קדושה, ולכן, "רבי אליעזר אומר, לא מתו⁴⁸ בני אהרן אלא ע"י שהורו הלכה (דהקרבת האש)
 23 בפני משה רבן"⁴⁹, כי, לדעת רבי אליעזר, "האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל"⁵⁰,
 24 ועאכ"כ כשאומרו בפני רבו.

25 אבל עפ"ז אינו מובן: איך יתכן שע"ז "תצא אש" שהיא מעין השראת השכינה?

26 ולכן מוסיף רש"י: "רבי ישמעאל (שהי' כהן, ו"כהנא מסייע כהני"⁵¹) אומר, שתויי יין נכנסו למקדש, תדע,
 27 שאחר מיתתן הזהיר הנותרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש" - שמעדיף להקל בחטא בני אהרן, שלא עברו על
 28 ציווי ה' (למרות הדוחק בפירוש הכתובים שנענשו על דבר שלא נצטוו עליו). וממשיך לבאר טעם העונש -
 29 "משל למלך שהי' לו בן בית⁵² וכו', כדאיתא בויקרא רבה"⁵³, ש"בן בית"⁵⁴ צריך להבין מעצמו, גם ללא אזהרה
 30 מפורשת, שזהו היפך רצון המלך.

31 ואעפ"כ הפירוש הראשון הוא העיקרי, כיון שעפ"ז מובן הטעם שהעונש הי' ע"י "ותצא אש" דוקא.

32 והלימוד מזה - עד כמה נוגע הביטול לרבו, עד כדי כך, שנדב ואביהוא, שהיו גדולים ממשה ואהרן, נענשו
 33 ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן; וביחד עם זה צ"ל לימוד התורה בהבנה והשגה דוקא (ואילו האיסור דשתויי
 34 יין⁵⁵, בינה, הבנה והשגה, הוא רק בהכניסה למקדש⁵⁶, בעת התפלה⁵⁷, אבל לימוד התורה צ"ל באופן דשתויי

(40 בסופה (תורת מנחם שם ע' 361).

(41 שם סי"ט ואילך (תורת מנחם שם ע' 344 ואילך).

(42 ואתחנן ו, ה.

(43 חגיגה יד, סע"ב. טו, סע"ב (לגירסת הע"י). ירושלמי שם פ"ב ה"א.

(44 שם י"ד, ט. וראה לקו"ש חכ"ז ע' 116 ואילך. וש"נ.

(45 שם, יא.

(46 ראה תורת מנחם - רשימת היומן ע' קפז. וש"נ.

(47 שם, ב.

(48 וזהו דיוק הלשון "לא מתו בני אהרן אלא כו", בלשון שלילי - שלאמיתו של דבר "לא מתו בני אהרן", היינו, שמצד גודל מעלתם לא שייך אצלם ענין המיתה כלל.

(49 וע"ד שמצינו בגמרא (ברכות לא, ב) בדברי עלי לשמואל: "מימר שפיר קאמרת, מיהו, מורה הלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו כו".

(50 שם כז, ב.

(51 חולין מט, סע"א.

(52 ויש לומר בדיוק הלשון "בן בית", לשון יחיד - שזו היתה דרגת נדב ואביהוא בלבד (שהיו במדרגה נעלית יותר אפילו ממשה ואהרן, כדברי משה לאהרן (פרש"י שם, ג): "שהם גדולים ממני וממך"), ועפ"ז נמצא שלא עברו על האיסור להורות הלכה בפני רבן, כי מצד מדרגתן זו, לא הי' משה בבחינת "רבן".

(53 רפי"ב.

(54 ובלשון המדרש: "בן בית נאמן", וכמו משה רבינו, שעליו נאמר (בהעלותך יב, ז) "בכל ביתי נאמן הוא", הנה אצלו לא הי' שייך ענין כזה.

(55 ואף שחומר האיסור דשתויי יין שענשו מיתה הוא רק בכהנים, כמ"ש בפירוש רש"י על הפסוק "ולהורות גו", "למד שאסור שיכור בהוראה, יכול יהא חייב מיתה, ת"ל אתה ובניך אתך. . ולא תמותו, כהנים בעבודתם במיתה, ואין חכמים בהוראתם במיתה" - הרי על כל בני נאמר (יתרו יט, ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", כך, שגם אצלם ישנו חומר האיסור דשתויי יין בעבודה שהיא כמו כניסה למקדש, ששם צ"ל ענין הביטול.

(56 אבל שלא במקדש - הרי שתיית יין הו"ע נעלה, החל מיניה של תורה, ועד לין כפשוטו, כמו ביו"ט, שבו ישנו החיוב "ושמחת בחגך", ו"אין שמחה אלא בייך" (פסחים קט, א), "ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא בייך" (שו"ע אדה"ז אר"ח סתק"ט ס"ז), וכידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מורה לשתות יין גם בסעודת חול המועד, מצד חיוב השמחה (ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ד ע' 75. וש"נ. חמ"ג ריש ע' 142).

(57 וכידוע הסיפור אודות הצמח-צדק (ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"ה ע' 144. וש"נ), שפעם שתי יין יותר מהרגיל, ולפתע, העביר ידו על מצחו, והתחיל לומר ענין עיוני ביותר, וכשאלוהו לפשר הרבר, אמר, שזוהי גמרא מפורשת: "יין קשה פחד מפיגו" (ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"ב ע' 89. וש"נ), ולכן, כאשר התבונן אודות הקב"ה כו', אזי פג היין.

- יין, וכפי שמצינו⁵⁸ בר' יהודה בר' אילעי שפניו היו דומים לפני שתויי יין⁵⁹, בגלל שהי' בבחי' שתויי יין ברוחניות⁶⁰; כי, בני' הם "בן בית" אצל הקב"ה, ולכן נותן להם הכח לחבר ב' ההפכים: הבנה והשגה, יחד עם ביטול⁶¹ - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ב ע' 49 ואילך.
- יב. בהמשך להאמור לעיל אודות הביטול לרבו - יש להוסיף:
ישנם הטוענים⁶²: לשם מה צריך "רבי"?! - הרי גם הוא בעצמו "תלמיד חכם" ו"למדן" וכו', כך שמצד גדלותו, יש ביכלתו "להתעסק" בעצמו עם הקב"ה, ללא צורך ב"ממוצעים" (כידוע דברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בענין זה⁶³); ישנה רק המציאות של הקב"ה - יש האמיתי, והמציאות שלו - יש הנברא, ומלבד זה אין שום דבר - אין באמצע...
- ומסביר טענתו: כשיש לו שאלה בהלכה - יכול לעיין בגמרא, ואם דברי הגמרא הם באריכות יותר מדי - יכול לעיין בשו"ע עם באר היטב וכו'; וכשיש לו שאלה בעבודת ה', יראת שמים וכו' - יכול לעיין בחובת הלבבות, ועוד ריבוי ספרים, כך, שלא חסר לו "רבי".
- בשלמא לפני הקמת המשכן - ממשך לטעון - היו זקוקים למשה רבינו, שעל ידו דוקא נפעלה השראת השכינה למטה, כמבואר בארוכה במאמר ההילולא⁶⁴ דברי המדרש⁶⁵ שע"י החטאים נסתלקה השכינה מארץ לרקיע, ואח"כ עמדו כמה צדיקים והורידו את השכינה עד לרקיע הא', ודוקא משה הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, ופעל הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁶⁶, ודוקא על ידו הי' הענין דמ"ת - "משה קיבל תורה מסיני"⁶⁷;
אבל לאחרי מ"ת - הרי הוא בעצמו יש לו כבר את כל התורה כולה, ובמילא, אינו זקוק לאף אחד; ישנו "קוב"ה", וישנה "אורייתא", ויש גם המציאות שלו - "ישראל", וכיון שכן, הרי "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁶⁸, וחזן מזה אין שום דבר!...
- אך על זה באה ההוראה - שכבר הי' לעולמים אצל נדב ואביהוא, שאף שהיו בתכלית השלימות, מ"מ, כיון שהורו הלכה בפני משה רבן, הרי זה גרם לענין המיתה.
- וכפי שרואים אצל רבי אליעזר - שלמרות ש"האבן הזאת (שישב עלי' ר"א) דומה להר סיני", והי' יכול

הביטול כו') היא (לא רק בהתחלת הלימוד, אלא) גם במשך כל זמן הלימוד.

ועפ"ז, כיון שכל אחד מישראל הוא בבחי' "בן בית", יכולים להיות אצלו ב' ההפכים דהשגה וביטול במשך כל זמן הלימוד, כמו אצל צדיק.

ואין זה בסתירה לכך ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי כל אדם ימשוך", משא"כ צדיק, ש"אין כל אדם זוכה להיות צדיק" (תניא פי"ד), ורובא דעלמא שייכים רק לעבודת הבינונים - שהרי אצל כאו"א מישראל ישנה גם השבועה (שהיא גם נתינת כח - "משביעין" גם מלשון שובע) "תהי צדיק", וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא (ס), שכאשר עושה כל התלוי בו, הנה "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, וכולי האי ואולי כו' יזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק כו', ותתקיים בו באמת השבועה משביעים תהי צדיק".

(62) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת"שחוק: במסיבה זו מסתמא לא נמצאים כאלו שטוענים זאת...

(63) ראה סה"ש תורת שלום ע' 194.

(64) רד"ה באתי לגני תשי" (סה"מ תשי" ע' 111).

(65) שהש"ר רפ"ה.

(66) תרומה כה, ת.

(67) אבות רפ"א. - הפרק דשבת זו.

(68) ראה זח"ג עג, א.

(58) ירושלמי שבת פ"ח ה"א. ועוד. וראה נדרים מט, ב.
(59) וע"ד שמצינו (ירושלמי שם) שצהבו פניו של ר' אבהו כשמצא תוספתא עתיקתא (או חדתא - כהגירסא שהובאה בדרושי חסידות (לקו"ת מסעי צג, ריש ע"ב. ובכ"מ)).

(60) ועפ"ז יש לבאר סיפור החסידים אודות הבעש"ט (ראה מגדל עז (כפ"ח תשמ"ג) ריש ע' שעא. וש"ג), שבעת אמירת תורה, הי' תמיד מונח לפניו קנקן יין (יין גפן או יין שרף), וחסידיים הסבירו את טעם הדבר - שבעת אמירת תורה היו פניו של הבעש"ט נעשים להבים ("פארפלאמט"), ולכן הי' מונח יין על השולחן, כדי שכל הרוצה לטעות יטעה*, ויחשוב, שלהיבות פני הבעש"ט היא מהיין.

והביאור בזה (דלכאורה אינו מובן: איך יתכן שיהי' אצל הבעש"ט ענין של רמאות כו', היפך האמת?! -) כי, לאמיתתו של דבר אכן היו פני הבעש"ט להבים בגלל היי"ן ברוחניות - יינה של תורה (או יינה של מצוה), דכיון ש"נכנס יין יצא סוד" (עירובין סה, סע"א. וש"ג), הרי זה פועל שהפנים נעשים להבים כו'.

(61) ולהעיר: רבינו הזקן מבאר בתניא (ספמ"א) ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד", והיינו, שענין הביטול הוא רק בהתחלת הלימוד (ולכל היותר - בהתחלת כל שעה ושעה, כשמשתנה הצירוף כו'), ואילו בהמשך הלימוד עצמו (בשאר נ"ט הרגעים) מודגש בעיקר ענין ההבנה והשגה. אבל, רבינו הזקן מוסיף ומדגיש שענין זה הוא "בבינונים" דוקא, ומזה מובן, שאצל צדיק, הכוונה לשמה (ענין

1 "לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני"⁶⁹, הנה כשבאו אליו וביקשו ממנו לומר מה הדין בענין פלוני,
2 אמר, שאינו יכול להשיב, כיון שלא שמע זאת מרבו, ו"האומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק
3 מישראל" ...!

4 והרי המדובר הוא לאחרי מ"ת, ואעפ"כ, בהכרח שתהי' השמיעה מפי רבו, כי, גם לאחרי מ"ת צ"ל ענין
5 של ממוצע - "אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'"⁷⁰, ולולי זאת, "גורם לשכינה שתסתלק
6 מישראל"; אם אין לו רבי, לא יכולה להיות אצלו שכינה! ...

7 יג. עפ"ז יש לבאר מאמר תמוה בגמרא במסכת מנחות⁷¹:

8 "בשעה שעלה משה למרום.. אמר לו (הקב"ה), אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן
9 יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו, רבש"ע, הראהו לי.. הלך וישב
10 בסוף שמונה שורות ולא הי' יודע מה הן אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי,
11 מניין לך, אמר להן, הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו".

12 ולכאורה אינו מובן:

13 משה רבינו הי' בתכלית הביטול, כמ"ש⁷² "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה",
14 וכמבואר בחסידות⁷³, שזהו "מפני שידע אשר כל עניני מעלותיו.. הוא מה שניתן לו מלמעלה.. וחשב דאילו
15 היו אלו הכחות אצל אחר, הי' ג"כ במדריגה ומעלה זו, ואפשר דאחר.. הי' מגלה את הכחות יותר". וכיון
16 שבמשך כל ימי חייו הי' בתכלית הענווה, איך יתכן שכאשר בא לידי פועל וראה שישנו מי שיודע יותר ממנו
17 כו', אזי "תשש כחו"?!

18 והביאור בזה - ע"פ האמור לעיל:

19 הסיבה לכך ש"תשש כחו" היא (לא בגלל שראה שרבי עקיבא יודע יותר ממנו - שהרי ענין כזה בודאי לא
20 שייך אצל משה רבינו, אלא) בגלל שראה בלימודו של ר"ע רק את ענין ההבנה והשגה, ללא ענין הביטול וענווה
21 וקבלת עול, ובראותו שיכולים להגיע לאמיתתה של תורה, ובדרגה נעלית יותר ממה שראה רבינו, ע"י הבנה והשגה
22 בלבד, ללא ביטול וקב"ע - אזי "תשש כחו".

23 אך בראותו שר"ע משיב לתלמידיו (על שאלתם "רבי מניין לך") "הלכה למשה מסיני" - אזי "נתיישבה
24 דעתו", בראותו שלאחרי כל גדלותו של ר"ע בהשקו"ט בתורה באופן של הבנה והשגה, שיושב ודורש על כל
25 קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, ועד ש"כולהו אליבא דר"ע"⁷⁴, יש אצלו גם ענין הביטול - לא רק לציית
26 להקב"ה, דמאי קמ"ל, אלא גם לקבל "הלכה למשה מסיני", ללא נפק"מ אם הוא מבין זאת בשכלו אם לאו.

27 יד. ויש להוסיף, שכללות ענין הביטול יחד עם הבנה והשגה, מודגש גם בענינים שהזמן גרמא:
28 באים אנו זה עתה מחג הפסח, שבו ישנו החיוב דאכילת מצה, שצריכה להיות "לחם עוני"⁷⁵ דוקא, שענינו
29 בעבודה הו"ע הביטול וקבלת-עול, ללא ה"געשמאק" שבענין ההבנה וההשגה, שלכן צריכה להיות העבודה
30 באופן של אתכפיא דוקא, כמשנת"ל בארוכה⁷⁶.

31 [ומכאן נבוא גם להמשך הביאור בענין מצה עשירה - כיון שהגיעו אלי שאלות כו', כפי שיתבאר לקמן].

32 ולאידך גיסא - עומדים אנו בימי ספירת העומר, שענינה בעבודה הוא בירור וזיכוך המדות, ועד למעמד
33 ומצב דאתהפכא⁷⁷, שענין זה קשור דוקא עם הבנה והשגה, ענין היין כו'.

(74) סנהדרין פו, רע"א.

(75) פ' ראה טז, ג.

(76) שיחת אחש"פ תשכ"ו ס"ח; ס"ט ואילך (תורת מנחם -

התועודויות חמ"ו ע' 334; 354 ואילך). וש"נ.

(77) ראה לקו"ת במדבר טז, ד. ובכ"מ.

(69) נסמן בלקו"ש שבפנים הערה 14.

(70) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

(71) כט, ב.

(72) בהעלותך יב, ג.

(73) סה"מ תשי" ע' 236.

1 והרי התכלית של ספירת העומר היא - מתן תורה [כמ"ש הר"ן⁷⁸, שמצד גודל התשוקה של בני"מ למ"ת, היו
2 סופרים את הימים כו'], שבו מודגשים ב' הענינים:
3 מחד גיסא - ענינה של התורה הוא הבנה והשגה, כמ"ש⁷⁹ "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"; וביחד
4 עם זה, הנה דוקא "משה קיבל תורה מסיני"⁶⁷: "משה" - שהי' "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה"⁷²,
5 ו"מסיני" - ד"מכיך מכל טוריא"⁸⁰.
6 וכמודגש גם בכך שההכנה למ"ת היתה דוקא ע"י הקדמת נעשה לנשמע⁸¹, שזהו"ע הביטול והקב"ע דוקא,
7 שעוד לפני שידוע מה שיצו עליו, אם יבין זאת בשכלו אם לאו, ה"ה מקבל עליו לקיים זאת, וכסיפור הגמרא⁸²:
8 "ההוא צדוקי דחזי" לרבא . . אמר לי' עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודניכו . . איבעיא לכו למשמע אי
9 מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו", והשיב לו רבא: "אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב), כתיב
10 ב"כ⁸³ תומת ישרים תנחם".
11 ולהעיר, שזו היתה תשובתו של רבא, שדרכו בלימוד התורה היתה באופן של הדגשת העריכות בהכנה
12 והשגה, עד כדי כך, שהיו רגילים לומר לתלמידים "אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישרא [שמינא] בי
13 רבא" (עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות, כלומר, ללמוד שלא לשובע, בואו ולמדו הלכות צהובות
14 מרווחות אצל רבא)⁸⁴, וביחד עם זה, הדגיש את גודל החשיבות של ענין הביטול והקב"ע.
15 ונקודת הענין - שבמ"ת נתבטלה הגזירה ש"עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים"⁸⁵,
16 ע"י גילוי אור נעלה ביותר שהוא למעלה מענין ההשגה, שבזה מתבטא החילוק שבין העליונים לתחתונים, ולזה
17 באים ע"י ענין הביטול - אין האמיתי, שע"ז לוקחים את היש האמיתי, בחי' עצמותו ית'.

* * *

15 טו. המשך הביאור בהמדובר באחרון של פסח בענין מצה עשירה - נכלל בשיחת אחרון של פסח (סכ"ד
16 ואילך). ובסיום הענין אמר:
17 וההוראה מזה היא - גודל מעלת העבודה דאתכפיא דוקא, שזו היתה אופן העבודה ביצי"מ, שהוצרכה להיות
18 באופן ד"כ"י ברח העם"⁸⁶, ו"כהרף עין"⁸⁷, ועד כדי כך, שאילו היו נשאים במצרים עוד רגע אחד, אזי היו
19 נשקעים למטה יותר ממ"ט שערי טומאה, ושוב לא היו יכולים לצאת משם⁸⁸ (ובלשון ההגדה: "אילו הי' שם
20 לא הי' נגאל"), גם לא ע"י משה, שעליו נאמר⁸⁹ "ותחסרהו מעט מאלקים", כיון שנמסרו לו "חמשים שערי
21 בינה . . חסר אחת"⁹⁰, והיינו, שנחסר אצלו שער הנו"ן דקדושה.
22 וענין האתכפיא - לאו מילתא זוטרתה הוא, שהרי מבואר במאמר של הצ"צ⁹¹ שדוקא ע"ז באים להעילוי
23 ד"בכל מאדך"⁴², בלי גבול.
24 ויש להוסיף, שגם בימי ספה"ע שבהם העבודה היא בבירור וזיכוך המדות לבוא לבחי' אתהפכא [וכמודגש
25 גם בענין הקרבת העומר, שבא משעורים, מאכל בהמה]⁹², ומזה עושים מאכל אדם, ש"רוח בני האדם העולה
26 היא למעלה"⁹³], ישנו עדיין גם הענין דאתכפיא - כי העבודה דספה"ע היא באופן שבכל יום מבררים ומזככים
27 מדה אחת, ולדוגמא: ביום הראשון דספה"ע העבודה היא בבירור וזיכוך מדת החסד שבחסד דלעו"ז, להפכה
28 למדת החסד שבחסד בקדושה. ונמצא, שבנוגע למדה שכבר נתבררה, נמצאים אמנם במעמד ומצב של אתהפכא,
29 אבל בנוגע להמדות שלא נתבררו עדיין, ישנו העילוי שבעבודה דאתכפיא דוקא, וכיון שכן, הרי צריך לנצל
30 זאת כו'.

(78) סוף פסחים. (86) בשלח יד, ה. וראה תניא ספ"א.
(79) ואתחנן ד, ו. (87) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
(80) ראה תיב"ע ס' שופטים ה, ה. תהלים סח, יז. (88) ראה תורת מנחם שם ריש ע' 307. וש"נ.
(81) ראה לקו"ת שם יב, ג ואילך. ובכ"מ. (89) תהלים ח, ו.
(82) שבת פח, סע"א ואילך (ובפרש"י). (90) ר"ה כא, ב. וש"נ.
(83) משלי יא, ג. (91) ד"ה הא לחמא עניא באוה"ת ויקרא (כרך ב) ע' תג ואילך.
(84) ב"ב כב, א (ובפרש"י). (92) סוטה רפ"ב.
(85) ראה תנחומא וארא טו. ועוד. (93) קהלת ג, כא.

1 ומזה מוכן גם בנוגע לכללות העבודה בזמן הזה - שהיא בדוגמת העבודה דספה"ע שהיא הכנה למ"ת (כנ"ל)
 2 סי"ד), וכן העבודה בזמן הזה היא הכנה לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא - שצריכים לנצל את מעלת העבודה
 3 דאתכפיא שישנה בזמן הזה, קודם שיבואו ה"שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ"⁹⁴, וכדברי כ"ק מו"ח
 4 אדמו"ר⁹⁵, שאז יתגעגעו לעבודה שהיתה בזמן הגלות.
 5 והעיקר - שנזכה כבר לגילוי פנימיות התורה דלעת"ל, שעז"נ⁹⁶ ד"ישקני מנשיקות פיהו", בכיאת משיח
 6 צדקנו בקרוב ממש.

94 שם יב, א. וראה שבת קנא, ב.

יוס"ג ג מנ"א).

95 ראה סה"ש תש"ב ע' 9. לקו"ד ח"א קלג, ב (נעתק ב"היום

96 שה"ש א, ב ובפרש"י.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שישי עמ' ב

1 טומאת אוכלים, והרי הוא כעץ שאין שייך בו תיקון.
 2 רבא מקשה על דברי אביי: מַתְּקִיף לַהּ רַבָּא, מִי אֵיבָא לְמַאן דְּאָמַר
 3 קוּר שְׁשִׁלְקוּ וּמְנַנְו לֹא מִיטמא. וְהַתְּנִינָא, הַעוֹד וְהַשִּׁלְיָא ו-כמין לבוש
 4 שהוולד שוכב בתוכו במעי אמו של בהמה, אִין מְמַמְאִין טוּמְאָת
 5 אוּבְלִין, העור מפני שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה, והשיליא משום
 6 שהיא מאוסה ואינה ראויה לאכילה, אבל עוֹר שְׁשִׁלְקוּ עד שהתרכך,
 7 וחשב לאכול, וְשִׁלְיָא שְׁחִישָׁב עֲלֶיהָ לְאוּבְלָה, מְמַמְאִין טוּמְאָת
 8 אוּבְלִין. הרי שאפילו עור שאינו ראוי כלל לאכילה, אם שלקו
 9 מיטמא טומאת אוכלין, וכל שכן 'קור' שהוא ראוי קצת לאכילה גם
 10 קודם שישלול, בוודאי אם שלקו וטיגנו מיטמא לכל השיטות, וכיצד
 11 אמר אביי שלדעת רבי יהודה אינו מיטמא.
 12 רבא מפרש את מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה באופן אחר: אֶלְא
 13 אָמַר רַבָּא, אֵיבָא בִּינְיֵיהוּ בְּרַבָּה, דְּאֶתְמַר, קוּר נחלקו אמוראים מה
 14 מברכים עליו, רַב יְהוּדָה אָמַר, בּוּרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְשְׂמוּאֵל אָמַר,
 15 שְׁהַבֵּל נְהִיָּה בְּדַבְּרוּ. רַב יְהוּדָה אָמַר בּוּרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, שהרי
 16 אוּבְלָא ו-אוכל הוא. וְשְׂמוּאֵל אָמַר שְׁהַבֵּל נְהִיָּה בְּדַבְּרוּ, בִּינְו
 17 שְׂסוּפּוֹ לְהַקְשׁוֹת כַּעַץ בַּהֲגִיעַ יְמֹת הַגְּשָׁמִים, לכן לֹא מְבַרְכִין עֲלֵיהִי
 18 בּוּרָא פְּרִי הָאֲדָמָה, אלא שהכל. ובוה נחלקו גם תנא קמא ורבי
 19 יהודה, שלדעת תנא קמא מברכים על הקור בורא פרי האדמה,
 20 ולרבי יהודה ברכתו שהכל לפי שסופו להקשות, ולכך אמר שהרי
 21 הוא כעץ.

22 הגמרא מביאה את המשך דברי האמוראים בענין ברכת הקור: אָמַר
 23 לִיה שְׂמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שִׁינְנָא - מחודד בתלמוד, בְּנוֹתְדָ
 24 מְסַתְּבָא - כמותך מסתבר, שאף שסופו של הקור להקשות ברכתו
 25 בורא פרי האדמה, דְּהָא צְנוּן שְׂסוּפּוֹ לְהַקְשׁוֹת כַּעַץ אִם אִינוֹ תוֹלְשׁוֹ
 26 בזמנו, וְאֵף עַל פִּי כֵן כֵּן בֵּל זְמַן שְׁהוּא רַח מְבַרְכִין עֲלֵיהִי בּוּרָא פְּרִי
 27 הָאֲדָמָה, ומוכח שמה שסופו להקשות, אין זו סיבה שלא יברכו עליו
 28 בורא פרי האדמה.

29 הגמרא דוחה את ראייתו של שמואל: וְלֹא הִיא, צְנוּן נְמַעֵי אִינְשֵׁי
 30 אֲדַעְתָּא דְּפֻגְלָא - נוטעים אותו בני אדם על דעת לאוכלו כשהוא
 31 רך, וזו עיקר מטרתו, לכן ברכתו בורא פרי האדמה. אבל דִּיקְלָא
 32 ו-דקל, לֹא נְמַעֵי אִינְשֵׁי אֲדַעְתָּא דִּיקְרָא, אלא מטרת נטיעת הדקל
 33 היא כדי לאכול את התמרים בלבד, ולכן אין הקור נחשב פרי,
 34 וברכתו שהכל.

35 מסיקה הגמרא: וְאֵף עַל גַּב דְּקִלְסִיהָ - ששכחו שְׂמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה,
 36 והביא ראייה לדבריו מברכת הצנון, הַלְבָּתָּא בְּנוֹתִיה דְּשְׂמוּאֵל
 37 שברכתו של הקור שהכל, מחמת הסברא שהזכרה, שאין נוטעים
 38 הדקל כדי לאכול את הקור.

39 להלן (ס) שנינו, ששיעור המזון הנצרך לעירוב חצירות ולשיתוף
 40 מבאות, הוא כמות מזון של שתי סעודות, וכן שנינו (להלן פב)
 41 שזהו השיעור לעירובי תחומין. וטעם הדבר הוא, שעל ידי שמניח

42 שיעור מוגזותו לסעודות השבת, נקבעת דירתו במקום זה. ולהלן
 43 יתבאר שאין צריך להניח את כל שתי הסעודות, אלא די להניח
 44 דבר אחד בשיעור הנצרך לשתי הסעודות, ולכן אם מניח פת,
 45 מניח כמות הפת הנאכלת בשתי סעודות. ואם מניח דבר הבא
 46 ללפת את הפת, די להניח כמות הנצרכת ללפת פת של שתי
 47 סעודות, ואין צריך להניח גם פת. וכן אם מניח דבר הבא לקינוח
 48 סעודה, מניח כמות הראויה לקינוח שתי סעודות, ואם מניח
 49 משקה, מניח כמות הנצרכת לשתי סעודות. בסוגיות
 50 שלפנינו דנה הגמרא במיני מאכל ומשקה שונים, האם מערבים
 51 בהם, ומה היא הכמות הנצרכת ממינים אלו לשתי סעודות של
 52 אדם בינוני.

53 הגמרא חוזרת לדון בדברי רב שנזכרו לעיל: גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה
 54 אָמַר רַב, בְּשׂוֹת וְחִוּוּ מְעַרְבִין בְּהוּ, וּמְעַרְבִין עֲלֵיהֶם בּוּרָא פְּרִי
 55 הָאֲדָמָה. מבררת הגמרא: בְּשׂוֹת, בְּכַמְהָ מִמְנוּ יֵשׁ שִׁיעוֹר מְזוּן שְׁתֵּי
 56 סעודות, שהוא שיעורו של עירוב. משיבה הגמרא: בְּדָאָמַר רַב
 57 וְחִיָּאֵל לַהֲלֹךְ לַעֲנֵץ מֵאֲכִילִים אַחֲרֵים, ששיעורם הוא כְּמֵלֵא הֵיךְ -
 58 כמות הממלאת ידו של אדם בינוני. הַכָּא נְמִי בְּכַשׁוֹת, שיעורו כְּמֵלֵא
 59 הֵיךְ.

60 מבררת הגמרא: חִוּוּ, בְּכַמְהָ מִמְנוּ יֵשׁ שִׁיעוֹר שְׁתֵּי סעודות. משיבה
 61 הגמרא: אָמַר רַבָּה בַר טוּבְיָה בַר יֶצְחָק אָמַר רַב, כְּמֵלֵא אוּוִילְתָּא
 62 דְּאִיבְרִי - כשיעור שיש בחבילת אגודת ירק שדרך האיכרים ו-עובדי
 63 האדמה לכוור.

64 הגמרא מביאה מין נוסף הכשר לעירוב, ואת שיעורו: אָמַר רַב
 65 הַלְקִינָה בַר טוּבְיָה, מְעַרְבִין בְּקִלְיָא - קלח של עשב, והוא קשה כעץ.
 66 תמחה הגמרא: בְּקִלְיָא סִלְקָא יֶעְתֵּדָ שְׁמַעְרַבִים, והרי אינו אוכל.
 67 מתרצת הגמרא: אֶלְא כֵךְ יֵשׁ לוֹמַר, מְעַרְבִין בְּיִרְקָא - בירק הרך
 68 דְּקִלְיָא. מבררת הגמרא: וְכַמְהָ הוּא שִׁיעוֹרוֹ לְעִירוּב. משיבה הגמרא:
 69 אָמַר רַב יְחִיאֵל, כְּמֵלֵא הֵיךְ - כמות הממלאת ידו של אדם בינוני.

70 הגמרא מבארת מין נוסף הכשר לעירוב, ושיעורו. מספרת הגמרא:
 71 רַבִּי יְרֵמְיָה נִפְקַ לְקַוְוִיתָא - יצא לכפרים לבדוק את תבואתו
 72 שבשדות. כַּעֲנֵ מִינֵיהּ בְּנֵי הַכְּפָרִים, מַהוּ לְעַרְבֵי בְּפּוֹלִין ו-מין קטניות
 73 לְחִין שֶׁלֹּא בִישְׁלוּם. לֹא הָוּה בִּירְיָה - לא היה בידו להשיב להם. פִּי
 74 אֲתָא לְבֵי מְדַרְשָׁא שֶׁאֵל אֵת הַחֲכָמִים דִּין זֶה, אָמְרוּ לִיה הַחֲכָמִים,
 75 הֵכִי אָמַר רַבִּי יְנָאִי, מְעַרְבִין בְּפּוֹלִין לְחִין. מבררת הגמרא: וְכַמְהָ
 76 שיעורם לעירוב. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְחִיאֵל, כְּמֵלֵא הֵיךְ,
 77 שהדרך ללפת פת של שתי סעודות בשיעור כזה.

78 הגמרא מבארת דין עירוב בתרדיו: אָמַר רַב תְּמַנְוָא, מְעַרְבִין
 79 בְּתַרְדִּין חִוּוּ ו-שאינם מבושלים.

80 מקשה הגמרא: אִינִי - האם כך הוא, וְהָאָמַר רַב חֲסִדָּא, סִילְקָא חִוּוּ
 81 קְטִיל גְּבָרָא חִוּוּ - תרד חי שאינו מבושל, הורג אדם חי, כלומר,
 82 האוכלו מסתכן בנפשו.

לקוטי שיחות פרשת שמיני כרך יב

31 השמיני למילואים¹⁰) נטל עשר עטרות. וכתבו
32 התוספות¹¹: "הא דלא חשיב ראשון להקמת המשכן,
33 משום דאמרין במדרש¹² שכל ז' ימי המילואים ה' משה
34 מעמיד המשכן ומפרקו. אי נמי משום דעלי' דהקמת
35 המשכן קאי, וה"ק אותו היום של הקמת המשכן נטל עשר
36 עטרות אחרות".

37 והנה ב' תירוצים אלו שבתוספות, הפכיים הם: לפי
38 התירוץ הראשון – ענין דראשון להקמת המשכן פחות הוא
39 ממעלת עשר העטרות, ועד שאינו נמנה כלל ביניהם; ואילו
40 לתירוץ השני – עיקר מעלתו של "אותו יום" הוא שבו
41 הוקם המשכן ועד ש"אותו יום" (של הקמת המשכן) נטל
42 עשר עטרות (אחרות)".

43 ד. ויובן זה בהקדים השאלה: למה העמיד משה את
44 המשכן בז' ימי המילואים, והרי הקב"ה צוה אותו "ביום
45 החודש הראשון באחד לאחד תקים את משכן אהל
46 מועד"¹³, ובודאי לא עשה כן משה מדעת עצמו ח"ו?
47 והנה הרמב"ן¹¹ פירש, שהטעם שהקים משה את
48 המשכן בז' ימה"מ, הוא "כי (הקב"ה) אמר לו מתחלה
49 והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר"¹⁴, היינו
50 שצריך להקימו מיד לאחר גמר מלאכת המשכן. אלא
51 שלאחרי שאמר לו הקב"ה "ביום החדש הראשון באחד
52 לאחד תקים גו'", והיינו ש"ביום החדש הראשון תהי'
53 הקמתו לעמדה, הנה ידע כי בעת ימי המילואים יצטרך
54 להקים ולהוריד כו".

55 אמנם, פירוש הפשוט ד"ביום החדש הראשון גו' תקים
56 את משכן גו'" הוא (לא שביום זה "תהי' הקמתו לעמדה",
57 אלא) שכל עיקר הקמתו תהי' ביום זה. (ומזה שרש"י
58 בפירושו עה"ת אינו מפרש שהכוונה ב"תקים" היא "תקים
59 לעמדה" ולא "תקים" כפשוטו – מוכח דס"ל לרש"י,
60 שהפירוש ד"תקים" הוא כפשוטו).

1 א. פרשת שמיני קוראים בכמה שנים (וכקביעות שנה
2 זו) בשבת שלפני ר"ח ניסן, ולשבת זו שייכות גלוי'
3 (וקשורה בברכות וכו') לר"ח ניסן¹ – שהרי בה קוראים
4 פרשת החודש הזה לכם².

5 וע"פ הידוע³ אשר בכל המועדים "יש שייכות לאותן
6 הפרשיות שחלות בהן" – הרי מובן, שישנה שייכות בין
7 ר"ח ניסן (ופרשת החודש) לפרשת שמיני.

8 והנה השייכות הפשוטה שבין ר"ח ניסן (ופרשת
9 החודש) לפרשת ויהי ביום השמיני היא – ש"יום השמיני"
10 (למילואים) ה' בר"ח ניסן⁴. אמנם מכיון שהענין דר"ח
11 ניסן לא נזכר בפירוש בפרשה [ולשון הכתוב "ויהי ביום
12 השמיני" יש לפרשו – שמיני בניסן⁵], ומה שנאמר בה
13 בפירוש הוא רק "ויהי ביום השמיני" – לכן מסתבר לומר,
14 שעיקר השייכות שבין פרשה זו לר"ח ניסן (ולפרשת
15 החודש) היא מצד הענין דשמיני למילואים.

16 והיינו שהמעלה דיום השמיני למילואים על שבעת ימי
17 המילואים שלפניו, היא דוגמת המעלה דר"ח ניסן על שאר
18 ימים שלכאורה דומים לו.

19 ב. והנה בקביעות כזו, שפרשת החודש קוראים בש"פ
20 שמיני – קריאת פרשת פרה (שהיא תמיד בשבת שלפני
21 פרשת החודש) היא בשבת פרשת צו, בה מדובר⁶ ע"ד
22 שבעת ימי המילואים.

23 ומכיון שקריאת פרשת פרה באה בתור הקדמה לקריאת
24 פרשת החודש (וכדאיאת בירושלמי⁷ "ולמה פרה קודמת
25 (להחודש) שהיא טהרתן של כל ישראל"), וכן שבעת ימי
26 המילואים היו הקדמה והכנה ליום השמיני – לכן יש
27 לומר, שהמעלה דפרשת החודש על פרשת פרה ("טהרתן
28 של כל ישראל"), היא דוגמת מעלת יום השמיני
29 למילואים⁸ על ז' ימה"מ שלפניו.

30 ג. ויובן זה בהקדים מה שאמרו רז"ל⁹: "אותו יום (יום

דפרשת החדש הוא הענין דהקמת המשכן באחד בניסן – והרי מעלת יום
השמיני למילואים (על ז' ימה"מ שלפניו) הוא בענין דהקמת המשכן (ראה לקמן
ס"ג ואילך).

(9) תו"כ כאן. שבת שם. ועוד.

(10) בשבת שם קאי על ר"ח ניסן. אבל בתו"כ כאן "אותו היום" קאי על
"ויהי ביום השמיני". ולהעיר גם מאוה"ת שמיני ע' כה (וראה גם כלי יקר ריש
פרשתנו) שזה מה שנטל עשר עטרות הוא להיותו יום השמיני. ע"ש.

(11) שבת שם.

(12) ספרי נשא (ע"ה פ' ז, א). הובא בפרש"י בפרשתנו (ט, כג). וראה לקמן

הערה 22.

(13) פקודי מ, ב.

(14) תרומה כו, ל.

(1) נוסף על זה ששבת מיני' מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב) שלאחרי
– כולל יום ר"ח ניסן.

(2) משא"כ בשאר שבת מברכים החדש – שנוכר רק בקשה בעלמא. וכל
ענינו – זכר לקדה"ח בר"ח, אלא שהעתיקוהו לשבת שלפניו (ראה שבה"ל.
אבודרהם הל' ר"ח. ועוד).

(3) של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(4) פרש"י בריש פרשתנו מסדר עולם. וכ"ה בשבת (פז, ב). תיב"ע כאן.
ובכ"מ.

(5) וכפי' הראב"ע וראה תו"כ כאן.

(6) ח, א ואילך.

(7) מגילה פ"ג ה"ה.

(8) להעיר גם ממה שמשמע בירושלמי (הובא לקמן סעיף ט') שהענין

לא שרתה²⁰, כי דוקא לאחרי "ועשו לי מקדש" (היינו 35
 הקמת המשכן מצד ענינו הוא) אז יהי "ושכנתי בתוכם"²¹.
 ו. ועפ"ז יש לומר, שב' התירוצים של התוספות
 מחולקים הם בפלוגתת רש"י ורמב"ן: התירוץ הראשון של
 התוס' אזיל בשיטת הרמב"ן שגם הקמת המשכן בז'
 ימה"מ הי' מצד ציווי "והקמת את המשכן" – ולפי"ז הרי
 יום השמיני אינו "ראשון להקמת המשכן", כי המשכן כבר
 הוקם בז' ימי המילואים; ותירוץ השני של התוס' אזיל
 בשיטת רש"י שהקמת המשכן בז' ימה"מ הי' פרט בחינוך
 אהרן ובניו וכו' ויום השמיני למילואים הוא "ראשון
 להקמת המשכן".
 ז. עוד י"ל בההפך שבין שני התירוצים שבתוס' –
 בהקדים ביאור תוכן החילוק שבין הקמת המשכן בז'
 ימה"מ להקמתו ביום השמיני – שבכ"א מהם מעלה לגבי
 חבירו:
 המעלה שבהקמת המשכן שביום השמיני למילואים
 היא – מעלה של "איכות", כי הקמתו היתה: (א) באופן
 של קביעות (משא"כ בז' ימה"מ הי' מעמידו ומפרקו). (ב)
 באופן שהי' מוכן ל"ושכנתי בתוכם" (משא"כ המשכן
 שהעמיד בז' ימה"מ לא שרתה בו שכינה, כנ"ל); והמעלה
 דהקמת המשכן שבז' ימה"מ היא – מעלה של "כמות".
 בז' ימה"מ הקימו את המשכן שבע פעמים (שהרי הקימוהו
 בכל יום ויום) ויתרה מזו להדיעות שבכל יום מז' ימה"מ
 הקימוהו ב' או ג' פעמים²², היינו שכל יום דז' ימה"מ
 בפ"ע – הי' מרובה בכמות יותר מיום הח'.

ועפ"ז יש לומר שהחילוק שבין ב' התירוצים
 שבתוספות תלוי בהדעות²³: אם ריבוי הכמות עדיף, או
 גודל האיכות עדיף: לתירוץ הראשון ריבוי הכמות עדיף,
 ולכן "לא חשיב ראשון להקמת המשכן" – כי אדרבה,
 הקמת המשכן שבז' ימה"מ עדיף מהקמתו שביום השמיני;
 ולתירוץ השני גודל האיכות מכריע את הכמות – ולפי"ז
 הקמת המשכן שביום הח' למילואים היא נעלית יותר
 מההקמה שבז' ימה"מ (ועד, שמעלה זו היא מעלתו
 העיקרית של אותו יום, כנ"ל).

ולפי"ז, הציווי "ביום החדש הראשון גו' תקים את
 משכן גו'" אינו (ציווי נוסף על הציווי "והקמת את
 המשכן גו'", כפירוש הרמב"ן) אלא גילוי מילתא ופירוש
 דהציווי ד"והקמת" – שזמן קיומו של ציווי זה הוא "ביום
 החדש הראשון באחד לחדש".
 ומה שהעמיד משה את המשכן לפני ר"ח ניסן, לא
 נצטווה על זה בפירוש, אלא שלמד כן מציוויים אחרים:
 מזה שנצטווה לחנך את אהרן ובניו בעבודתם (והחינוך
 בעבודה צריך להיות במקום בו תיעשה העבודה בקביעות)
 ועוד ועיקר – מפורש נצטווה שכל ז' ימי המילואים יהיו
 "אל פתח אהל מועד גו'"¹⁵ – הרי שצריך להקים את
 המשכן.
 ה. והנה מה שנת"ל שהטעם שהעמיד משה את המשכן
 לפני ר"ח ניסן לא הי' מצד הציווי "והקמת את המשכן
 גו'" (כפירוש הרמב"ן), מוכרח הוא גם לפירוש רש"י על
 הש"ס:
 אחת העטרות שנטל אותו יום היא – "ראשון לשכון
 שכינה"⁷. ומפרש רש"י: "שכינה שרתה שם כרכתיב¹⁶
 ושכנתי בתוכם, מכלל דעד השתא לא שרתה"¹⁷. והנה
 ממש"כ רש"י "שרתה שם" – (ולא אז) – משמע (שעיקר)
 כוונתו לשלול המזבחות וכיו"ב שקודם המשכן. ולכאורה
 אינו מובן: ממש"נ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"
 משמע שהשראת השכינה ("ושכנתי בתוכם") תלוי אך
 ורק בעשיית והקמת המשכן ("ועשו לי מקדש"), ומכיון
 שגם בז' ימי המילואים קיימו הציווי "ועשו לי מקדש"
 (שהרי משה העמיד אז את המשכן), מהו ההכרח מהכתוב
 "ושכנתי בתוכם" דיום השמיני הוא ראשון לשכון "דעד
 השתא לא שרתה"?

ומזה מוכרח, שס"ל לרש"י שזה שמשה העמיד את
 המשכן¹⁸ לפני ר"ח ניסן לא הי' בזה ענין של "והקמת את
 המשכן" שבא בהמשך להציווי "ועשו לי מקדש" – אלא
 רק קיום פרט ותנאי במילוי ציוויים אחרים (כנ"ל סוף
 סעיף ד'). (וע"ד ויבן מזבח תחת ההר¹⁹). ואין בהקמה זו
 קיומו של "ועשו לי מקדש". ולכן פיי רש"י "דעד השתא

וראה ויצא בו, כב. ואכ"מ.

15) תצוה כט, ד. שם כט, לה.

21) ומה שרש"י מביא רק "ושכנתי בתוכם" (ואינו מביא התיבות "ועשו

16) תרומה כה, ח.

17) וכ"כ בפרש"י דפרשתנו ט, כג.

לי מקדש") – הוא מפני שבא בהמשך להתיבות "שרתה שם".

22) ירושלמי יומא פ"א ה"א. תנחומא תשא סוף פיסקא לה. פקודי פיסקא

יא. במדב"ר פי"ב, ט. טו.

23) ראה לקח טוב להרי"ג ענגל סי' טו. וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע'

64 ס"ב ואילך.

19) משפטים כד, ד.

20) אף שגם לאחרי "ויבן מזבח הנ"ל – ראו "את אלקי ישראל גו'",

העגל²⁷ – היא עבודת התשובה²⁸. וזהו מה דאיתא 34
 במדרש²⁹ "בזה נאמר זאת חקת הפסח ובוזה נאמר זאת 35
 חקת התורה ואי אתה יודע איוו חוקה גדולה מזו" – לפי 36
 שיש מעלה בעבודת הצדיקים שאינה בעבודת התשובה, 37
 ויש מעלה בעבודת התשובה שאינה בעבודת הצדיקים³⁰. 38
 המעלה שבעבודת הצדיקים היא – בכלל בענין 39
 המשכת האור שמלמעלה, והמעלה שבעבודת התשובה 40
 היא – בעבודה שמצד המטה (ומה שמסיים במדרש "ומי 41
 גדולה הפרה, שאוכלי פסח צריכים לה" – הוא "כי גם 42
 הצדיקים צריכים לעשות תשובה"³¹). 43
 ועפ"ז יובן מה שהקמת המשכן באחד בניסן (מענינה 44
 של פרשת החדש, כנ"ל) היתה לפני שריפת הפרה – כי: 45
 א) מובן שבזמן ובקביעות – עבודת הצדיקים קודמת 46
 לעבודת התשובה (הבאה רק באם "נפש כי תחטא גו"), 47
 ב) המעלה שישנה בעבודה שמצד המטה, עבודת התשובה 48
 [שמצד מעלה זו צריכים להקדים (קדימה במעלה) פרשת 49
 פרה לפרשת החדש], היא מצד גודל ההמשכה שע"ז 50
 מלמעלה³², ולכן הקמת המשכן היתה לפני שריפת הפרה, 51
 כי גם המעלה שבשריפת הפרה (עבודה שמצד המטה) היא 52
 לאחרי ומצד ההמשכה שמלמעלה ("ושכנתי בתוכם") 53
 שבהקמת המשכן. 54
 וזהו מה שאמרו "בדין הוא שתקדים החודש לפרה", 55
 היינו שגם עכשיו ראוי להקדים החודש לפרה – כי המעלה 56
 דפרה (עבודה שמצד המטה) באה היא ע"י הקמת המשכן 57
 שנעשה ושכנתי בתוכם, ע"י האתעדל"ע ד"החדש הזה 58
 לכם ראש חדשים גו". אלא שהקדמה זו היא רק "בדין" 59
 (אבל בפועל קוראים פ' החודש אחרי פרשת פרה) – כי 60
 ע"י פרשת החודש והקמת המשכן אז, כבר ישנה המשכת 61
 ענין זה בעולם, ולכן אפשר שתבא פ' פרה בלא הקדמת 62
 קריאת פ' החודש. משא"כ לפני הקמת המשכן, כאשר לא 63
 נמשכה עדיין המשכה זו בעולם (באופן ד"ושכנתי בתוכם" 64
 – בפנימיות), לא הי' אפשר להיות שריפת הפרה בלא 65
 הקדמת הקמת המשכן. 66

1 ח. עפ"י הנ"ל יומתק מ"ש התוס' בתירוצם הראשון
 2 "שכל ז' ימה"מ הי' משה מעמיד המשכן ומפרקו"
 3 - דלכאורה: בכדי לבאר הטעם ד"הא דלא חשיב
 4 ראשון להקמת המשכן" נוגע רק זה שכל ז' ימה"מ הי'
 5 "מעמיד המשכן", אבל מה שייך לכאן "ומפרקו"? ובפרט
 6 ש"ומפרקו" גורע, לכאורה, את מעלת הקמת המשכן שבז'
 7 ימה"מ –
 8 הכוונה בזה, להדגיש דמכיון שהי' "מפרקו", הרי היתה
 9 הקמת המשכן בכל יום ויום של ז' ימה"מ, וממילא היתה
 10 הקמתו עכ"פ²⁴ שבע פעמים – ריבוי הכמות.
 11 ט. ע"פ כל הנ"ל תובן השייכות שבין שבעת ימי
 12 המילואים (שבפרשת צו) ויום השמיני למילואים
 13 (שבפרשתנו) לפרשת פרה ופרשת החדש.
 14 דהנה איתא בירושלמי⁶: "בדין הוא שתקדים החודש
 15 לפרה, שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה,
 16 ולמה פרה קודמת, שהיא טהרתן של כל ישראל". ולכאורה
 17 אינו מובן: מכיון שענינה של פרשת החדש באה דוקא
 18 לאחרי ההקדמה דפרשת פרה – איך היתה הקמת המשכן
 19 באחד בניסן [ענינו של פרשת החדש] לפני שריפת הפרה?
 20 ואף שצ"ל הזיית דם הפרה נוכח פני אהל מועד²⁵ - הרי
 21 כל עבודות ז' ימה"מ – היו ג"כ פתח אוה"מ גו".
 22 והגם שזה מה ש"החדש" צריכה לפרה הוא [לא מחמת
 23 ענין הקמת המשכן, שב"החדש", אלא] בגלל ענין קרבן
 24 הפסח שבזב²⁶ - מ"מ, הרי כל הקושיא "בדין הוא שתקדים"
 25 הוא רק מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן כו", מוכח
 26 שהקמת המשכן שבאחד בניסן הוא ג"כ הענין דפרשת
 27 החדש, וגם ע"ז בא התירוץ "שהיא טהרתן" כו' – ולפ"ז
 28 הדרא קושיא לדוכתא: למה לא הוקדמה שריפת הפרה
 29 להקמת המשכן?
 30 ויובן זה בהקדים ההפרש בין פסח (עיקר פ' החדש)
 31 לפרה, בעבודת האדם: פסח שאז כל בני"הם: ע"ד שהי'
 32 בפעם הא' – גר שנתגייר כקטן שנולד דמי – הוא ע"ד
 33 עבודת הצדיקים, ופרה דחטאת קריא רחמנא ומכפרת על

(הא') תרכט.

(29) שמו"ר פי"ט, ב.

(30) ראה ברכות לד, ב. (ולעיר ג"כ מח' פריקים להרמב"ם פ"ו). ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ז. ובכ"מ.

(31) ד"ה זאת חקת שם בסופו.

(32) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ז: צועק ונענה מיד שנאמר והי' טרם יקראו ואני אענה. היינו שעוד טרם אלא שמחכים להקריאה בכדי שיהי' בתור "מענה" (וכמ"ע דתפלה שואל צריכו) ואכ"מ. ועפ"ז מתורצת הסתירה מרישא לסיפא וכו' – בהרמב"ם ועוד.

(24) כי דברי התוס' וכן רש"י שבפרשתנו יל"פ שמדגישים שבכל יום הי' מעמידו ומפרקו – אבל לא נחתי להפלוגתא כמה פעמים ביום (כי אין זה נוגע כ"כ לנדוד).
 (25) חוקת יט, ד.

(26) וכמפורש ברש"י (מגילה כט, א – ד"ה פרה) "שיעשו פסחיהן בטהרה".
 (27) ע"ז כג, ב. (ובאגה"ק סכ"ח: . . . פרה מכפרת כו' בפטירתם כו' לכפר כו' גם על הזדונות). תנחומא חוקת ח. פרש"י חוקת יט, כב.

(28) אוה"ת חקת ריש ע' תשעו. ס"ע תשצו ואילך. ד"ה זאת חוקת התורה

ועוד י"ל: מכיון שההקמה שבז' ימה"מ (לשיטת רש"י) 20
 לא היתה בציווי מפורש, כ"א שמשנה למד זה מכללא, הרי 21
 יש גם "חביבות" בהקמה זו (וע"ד כיון דאתיא מדרשא 22
 חביבא לי³⁴), 23
 מ"מ – הרי מובן בפשטות, שאין לדמות כלל הקמה זו 24
 להקמה דיום השמיני, מכיון שהמשכן שהוקם בז' ימה"מ 25
 אינו ענין המשכן. 26
 ועד"ז הוא גם בנוגע לפ' פרה ופ' החודש: 27
 המעלה שבפ' פרה (זיכוך המטה) על פ' החודש 28
 (המשכת האור) היא דוקא לאחרי שהיתה כבר ההמשכה 29
 מלמעלה ע"י הקמת המשכן, כי חשיבותו ומעלתו של 30
 זיכוך ועבודת המטה אינה אלא שהיא לאחרי (ומצד) 31
 ההמשכה שמלמעלה כנ"ל סעיף ט', משא"כ קודם 32
 ההמשכה שמלמעלה, הנה שריפת הפרה (שענינו זיכוך 33
 ועבודת המטה) כשלעצמו (- למרות המעלה שבזיכוך 34
 המטה, והחביבות שמצד ה"חידוש"³⁵) אין בו כדי 35
 להקדימו להקמת המשכן (פרשת החודש), ועיקר המעלה 36
 הוא בפרשת החדש. 37
 (משיחות ש"פ שמיני תשכ"ד ותשכ"ה) 38

1 יו"ד. עפ"ז נמצא שההפרש שבין פרשת פרה לפרשת
 2 החודש היא דוגמת ההפרש שבין שבעת ימי המילואים
 3 ליום השמיני – והצד השווה הוא בשתיים:
 4 (א) נתבאר לעיל (סעיף ז') שהמעלה שבהקמת המשכן
 5 שבז' ימי המילואים היא מעלה של כמות, והמעלה
 6 שבהקמת המשכן שביום השמיני היא מעלה של איכות;
 7 ועד"ז הוא גם בנוגע לפרשת פרה ופרשת החודש:
 8 המעלה דפרשת פרה (תשובה) היא בענין העבודה שמצד
 9 המטה – זיכוך המטה (הכלים), שמעלת המטה (הכלים)
 10 היא דוגמת³³ מעלת ריבוי הכמות; והמעלה דפרשת
 11 החודש (עבודת הצדיקים) היא בענין ההמשכה שמלמעלה
 12 – המשכת אור, שמעלת ה"אורות" היא דוגמת²⁹ מעלת
 13 גודל האיכות.
 14 (ב) לדעת רש"י שהקמת המשכן בז' ימה"מ נלמדת
 15 מהציווי דחינוך אהרן ובניו ונכלל בחינוך זה, משא"כ
 16 הקמתו ביום השמיני שאז הי' ושכנתי בתוכם.
 17 ואף שגם לשיטת רש"י יש מעלה לכאורה בהקמת
 18 המשכן שבז' ימה"מ על הקמתו שביום השמיני, שהרי בז'
 19 ימי המילואים הקימו אותו (עכ"פ) שבע פעמים

הגדולה והרחבה מצד עצם האור".

(34) יבמות ב, ב. וש"נ.

(35) להעיר מלקו"ת ס"פ במדבר. ולהעיר מלקו"ש ח"ו ס"ע 22 ואילך.

(33) להעיר ממה שדובר פעם בארוכה, שהענין ד"מה רבו מעשיך" (ריבוי
 הכמות) הוא מצד הכלים, והענין ד"מה גדלו מעשיך" (איכות) הוא מצד
 האורות. ומבואר בכ"מ (דרושי ח"ש בת"ח, ביאורו"ז בהוספות. ועוד) דהריבוי
 למטה בכלים הוא "בחלקים רבים", והריבוי למעלה באורות הוא "עומק

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז ניסן, תשי"ט

ברוקלין.

הנחלת ישיבת אחי תמימים ליובאוויטש אשר בראשון לציון הי' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מאחרון של פסח - ופי"כ הקודמו - כתוב ע"י הרה"ג הרה"ח רב פעלים

וכו' מו"ה חיים שאול שי' ברוק.

בעת רצון אזכיר את המוסד הק' לכל פרטיו אותם שכתבים וגם שאר הפרטים על הציון הק' של

כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וע"פ הידוע מסירות נפשם של רבותינו נשיאנו על מוסדות אלו, בודאי שיוסיף בהתעוררות ר"ר

ויתוסף בברכות השי"ת והצלחתו בהאמור בהמוסד ולמטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

וע"פ המדובר כ"פ בענין ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ועד לנחלה בלי מצרים וקשור זה ביותר

עם זמן חירותנו דאזלין מני' שענינו יציאה ממצרים וגבולים, הנה יהי רצון שגם בהמוסד יבוא זה בגלוי

לעיני בשר, נחלה בלי מצרים הן בכמות והן באיכות בכל ענינו וכן בהוספה בברכות השי"ת בענינים

הפרטים של כאו"א שליט"א והרי זכות הרבים מסייעתם, גם בזה.

ברכה לבשו"ט בכהני"ל.

ושבראשי תיבות הוא המות דהרפ"ח ניצוצין שמיתתם נרמזו בתיבת מרחפ"ת רפ"ח מ"ת, ועולה זה עם האמור לעיל, שהמות כפול הוא מיתת הגוף ומיתת הנשמה ר"ל, כי הכלים הם גופא, והניצוצין הם כמו נשמתא וד"ל.

וההצלה ע"י תורה⁷ וצדקה מב' בחי' מות הללו, יש לומר הוא ע"י ב' אופנים שיש בלימוד התורה ובתינת צדקה.

א', אם לומד תורה רק כפי טבעו ורגילותו, ששונה פרקו מאה⁸ פעמים, וכן בצדקה נותן כפי טבעו, כי נשמות ישראל בטבעם⁹ הם רחמנים וגומ"ח כי נק' בת¹⁰ כהן, והוא מעשה הצדקה, ע"י ניצול ממות המפורש מיתת הגוף.

ב', כשלומד תורה יותר מטבעו ורגילותו, ק"א פעמים, ומייגע עצמו בתורה עד מיצוי הנפש כו', וכן בצדקה נותן הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו, והוא עבודת הצדקה, וכמ"ש בתניא פט"ו¹¹, ובאגרת הקודש בד"ה¹² והי' מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה¹³ כו' ע"ש. ע"י ניצול ממות שבר"ת, מיתת הנשמה.

ועפ"י האמור יש לפרש עוד הכפל¹⁴ דהשתדלות

נראשית א. ג - והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים

שרש המיתה הוא מתהו, ויש ב"פ "תהו" בפ', א) במפורש, ב) בראשי תיבות - מיתה בעוה"ז ובעוה"ב, וכן בפסוק (משלי י, ב) "וצדקה תציל ממות" ב' פעמים מות, וההצלה מהם ע"י תורה וצדקה וכו'

בפסוק¹ וצדקה תציל ממות יש ב' פעמים מות, א' מפורש, ב' בראשי תיבות וצדקה תציל ממות הוא מו"ת. הוא, כי יש מיתה כפולה רחמנא ליצלן, א' מיתת הגוף בעולם הזה רחמנא ליצלן, ב' מיתת הנשמה בעולם הבא רחמנא ליצלן, וכמו שכתוב כמה פעמים בתנ"ך מות תמות², מות יומת³, הכרת תכרת⁴, שהוא מיתה כפולה רחמנא ליצלן.

ויש לומר ששורש המיתה הוא מתהו⁵, הנה יש ב' פעמים תהו⁶.

א', המפורש בפסוק והארץ היתה תהו. ב', התהו דראשי תיבות והארץ היתה תהו, תהו למפרע וכו'.

על דרך זה הוא בנדון דידן מות מפורש, ומות בראשי תיבות וכו'.

גם י"ל, המות המפורש הוא שבירת הכלים,

(7) ראה לעיל הערה 1, דצדקה תציל ממות היינו הן ע"י עסק התורה שנק' צדקה, והן ע"י מצוות נתינת צדקה.

(8) (חגיגה ט:): מאי דכתיב (מלאכי ג, יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובדי אלקים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו, א"ל עבדו ולא עבדו תרויהו צדיקי גמורי נינהו, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.

(9) יבמות עט. וראה תניא סוף פרק א. אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר זי"ע חלק ו' עמוד רפח.

(10) ראה זהר חלק ב' דף צה א-ב.

(11) וז"ל: מ"ש בגמרא (חגיגה ט:): דעובד אלקים היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים ואחד ולא עבדו היינו מי ששונה פרקו מאה פעמים לבד והיינו משום שבימיהם היה הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים כדאיתא התם בגמרא משל משוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי בזווא ולאחר עשר פרסי בתרי זוזי מפני שהוא יותר מרגילותם, ולכן זאת הפעם המאה ואחת היתה על הרגילות שהורגל מנעוריו שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן ביתר שאת ויתר עז להיות נקרא עובד אלקים מפני שגדולת ה' במוחו לשלוט על הטבע שבחלל השמאלי המלא דם הנפש הבהמית שהמקליפה שממנו הוא הטבע וזו היא עבודה תמה לבינוני.

(12) וז"ל: לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו... במצות הצדקה ליתן הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו וכו'.

(13) סי"ב. וז"ל: לשון עבודה אינו נופל אלא על דבר שהאדם עושה ביגיעה עצומה נגד טבע נפשו... במצות הצדקה ליתן הרבה יותר מטבע רחמנותו ורצונו וכו'.

(14) מדייק כפל לשון הזהר לעיל הערה 1, "אלין דמשתדלי באורייתא" (אלו העוסקים בתורה) "וידיעין אורחא לאשתדלא בה" (ויודעים דרכי)

(1) משלי י, ב. "לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות".

מפרש מש"כ בזהר פרשת מקץ דף קצ"ט ע"א וז"ל: פתח רבי יוסי ואמר לפרש מש"כ (משלי י, ב) לא יועילו אוצרות רשע (פירוש אוצרות שהאדם אוסף בתחבולות ורמיות לא יועילו לו, לפי שהקליפות הצליחוהו לכן הם יאכלוהו, שכן דרכם בהבל בא ובחשך ילך), וצדקה תציל ממות (אבל הצדקה שעושים מצלת מן המיתה).

וצדקה תציל ממות (פירוש) אלין דמשתדלי באורייתא וידעין אורחא לאשתדלא בה (אלו העוסקים בתורה ויודעים דרכי' להשתדל בה), והטעם דהא אורייתא עץ חיים אקרי (כי התורה נקראת עץ חיים לפי שהיא מוסיפה חיים להעוסקים בה), ואתקריאת צדקה (ונקראת בשם צדקה) דכתיב (דברים ו, כה) וצדקה תחיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני יהו"ה אלהינו' כאשר צונו וכו'.

דבר אחר (פירוש אחר על מש"כ) וצדקה תציל ממות. דא צדקה ממש (זה נאמר על נתינת צדקה לעניים שמצלת את האדם מן המות), ובתורין גוונין איהו ובתורין סטרין (בשני אופנים ובשני דרכים ניתוסף לאדם חיים, הן על ידי עסק התורה והן על ידי עשיית צדקה, לכן מש"כ וצדקה) קרי ביה אורייתא (פירושו עסק התורה), וקרי ביה צדקה (ופירושו מצות צדקה), וכולא זוד (ושניהם אחד להמשיך חיים לאדם).

(2) בראשית ב, יז.

(3) ויקרא כ, ב. ועוד.

(4) במדבר טו, לא.

(5) ראה גם לקמן סימן יב.

(6) ראה עץ חיים שער דרושי נקודות פ"ב. וראה עוד בזה לקוטי לוי יצחק הערות לזוהר פ' בראשית עמוד קצט, שמות דברים עמוד שנט. לקוטים על מאחז"ל עמוד קנג.

ליקוטים מתורת לוי יצחק

וזהו הכפל דתרין גונוין ותרין סטרין, גונוין הוא מראות שבגילוי (ועיין במק"מ בריש הקדמת זהוה הקדוש, ובבה"ז שם), וסטרין הוא בהעלם. התרין גונוין, הוא על לימוד התורה, ונתינת הצדקה כפי טבעו ורגילותו ורחמנותו. והתרין סטרין, הוא על לימוד התורה ונתינת הצדקה יותר מטבעו ורגילותו ורחמנותו ורצונו.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית עמוד קנח ד"ראה תורת מנחם - תפארת לוי יצחק בראשית סימן יב, ס"ד.

באורייתא, הוא לנגד ב' אופני הלימוד הנ"ל, והוא ג"כ הלימוד דגירסא, והלימוד דעיון, כי עיון ופלפול בתורה הוא יגיעה עצומה וכמאמר¹⁵ יגעת מצאת, שתהיו עמלים בתורה, זהו וידעין אורחהא לאשתדלא בה, ידעין אורחהא הוא עיון ופלפול, דדייק מילין דחוכמתא. וכן בצדקה, אמר צדקה ממש, מה הוסיף בתיבת ממש, היינו צדקה סתם הוא שנותן כפי טבע רחמנותו ורצונו, מעשה הצדקה, וממש הוא יותר מטבעו רחמנותו ורצונו.

להשתדל בה).
(15) מגילה ו, ב.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שבת קודש עמ' א

32 כְּדֵי לְטַבֵּל בּוֹ מִזֶּיּוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל יוֹרֵךְ - שְׂכַל הַסְּעוּדָה הִיא
33 מֵהִירָק עֲצֵמוֹ. אֵיכָא דְאִמְרֵי, אִמְרַי רַב גִּידֵל אִמְרַי רַב, שִׁיעוּר הַחוּמֵץ
34 כְּדֵי לְטַבֵּל בּוֹ יוֹרֵךְ הַנֶּאֱכָל בְּשְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל פֶּת. וְהוּא שִׁיעוּר קֶטֶן
35 מִשִּׁיעוּר כְּדֵי לְטַבֵּל שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, שְׂכַל הַסְּעוּדָה אֵינָה אֵלָא מֵהִירָק
36 עֲצֵמוֹ בְּלֹא פֶת, שְׂאוֹ אוֹכְלִים יוֹתֵר יוֹרֵךְ.
37 הַגְּמָרָא דְנָה בְּדִין עִירוֹב בְּבַצְלִים שְׁנֹאמֵר בְּרִייתָא: אִמְרַי מַר - הוֹבָא
38 לְעִיל בְּרִייתָא זֵיתִים וְבָצְלִים וְשִׁיעוּרָם לְעִירוֹב כְּדֵי לְאֵכֹל בְּהֵן
39 מִזֶּיּוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת.
40 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְבָצְלִים מִי מְעַרְבִין, וְהַתְּנִיָּא, אִמְרַי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
41 אֶלְעָזָר, פֶּעַם אַחַת שָׁבַת רַבִּי מֵאִיר בְּעַרְדִּיסקָא וְ-שֵׁם מְקוֹם, וְכֹא
42 אָדָם אֶחָד לְפָנָיו מִחוּץ לַתְּחוּם, אִמְרַי לוֹ -וְאִמַר אֹתוֹ אָדָם לְרַבִּי
43 מֵאִיר, רַבִּי, עִירְבֵתִי עִירוֹבִי תְּחוּמִין בְּבָצְלִים כְּדֵי לִילֵךְ לְמֵיבְעִין
44 וְ-שֵׁם עִיר הַרְחוֹקָה מִבֵּיתִי יוֹתֵר מִתְּחוּם שַׁבַּת וְאַלְפֵיִים אַמּוּהָ, וְכֵן
45 בָּאתִי לְעַרְדִּיסקָא, שְׂגוּם הִיא מִחוּץ לְאַלְפֵיִים אַמּוּהָ שְׁמַעִירִי, אֵלָא
46 שְׂהִיא בְּתוֹךְ אֲלָפֵיִים אַמּוּהָ שְׁבִין מְקוֹם שֶׁהִנְחֵיתִי עִירוֹבִי לְבִין טְבַעִין.
47 וְכִשְׁשָׁמַע זֹאת רַבִּי מֵאִיר, הוֹשִׁיבוֹ רַבִּי מֵאִיר פְּאַרְבַּע אַמּוּת שְׁלוֹ,
48 כְּלוּמַר, הוֹרָה לוֹ שְׂלֹא יוּזוּ כָל הַשַּׁבַּת מֵאַרְבַּע אַמּוּת שְׁעוּמַד בְּהַם,
49 מִפְּנֵי שֶׁסָּבַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁעִירוֹבוֹ אֵינּוּ עִירוֹב כִּיּוֹן שְׂאִין מְעַרְבִים
50 בְּבַצְלִים, וְנִמְצָא שִׁיצָא חוּץ לַתְּחוּמוֹ בְּלֹא עִירוֹב, וְכֵל הוֹיָצָא מִחוּץ
51 לַתְּחוּמוֹ אֲסוּר לוֹ לְצַאת מֵאַרְבַּע אַמּוּת שְׁעוּמַד בְּהַם, כְּמוֹ שֶׁשֵּׁנִינוּ
52 לְהֵלֵךְ (א.א.מ). הִרִי שְׂאִין מְעַרְבִים בְּבַצְלִים, וְשֵׁלֹא כְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא
53 שְׁהוּבָא לְעִיל.
54 מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא, לֹא קִשְׂיָא, הָא - זֶה שְׂבַא לְפָנֵי רַבִּי מֵאִיר עִירָב
55 בְּעָלִים שֶׁל בַּצְלִים, שְׂהֵם רַעִים לְמֵאכְלָל, וְלִכְךָ אִמַר רַבִּי מֵאִיר שְׂאִינִם
56 נִחְשָׁבִים לְאוֹכֵל וְאִין עִירוֹבוֹ עִירוֹב, וְהָא - וְדַבְרֵי הַבְּרִייתָא שְׁמַעִרְבִים
57 בְּבַצְלִים אַמּוּרִים בְּאִימְהוּת - בְּגוּף הַבַּצְלִים, שְׂהֵם טוֹבִים לְמֵאכְלָל.
58 דְּתְנִיָּא, אֶכְלָל אָדָם בְּצָל, וְהוֹשִׁיבִים לְמַחְרַת וְפֶת, אִין אוֹמְרִין וְ-אִין
59 מְקוֹם לְשֵׁאוֹל וְלִהְסַתְּפֵן מִמָּה פֶת, מִשּׁוּם שְׁבָרָד שְׂמַת מַחְמַת
60 הַבַּצְלִים שְׂאכְלָל. וְאִמְרַי שְׁמוּאֵל, לֹא שְׁנִינוּ אֶלָּא בְּאֶכְלָל עָלִים שֶׁל בַּצֵּל,
61 אֶכְלָל בְּאִימְהוּת לִית לֵן בְּהָ. הַגְּבֵלָה נּוֹסֶפֶת, וְכַעֲלִין נְמִי לֹא אִמְרַי
62 שְׂרַעִים הֵם, אֶלָּא

1 האוכלים מצטרפים במזון שתי סעודות לעירוב: אמר מר - הובא
2 לעיל מהמשנה, 'כל האוכלין מצטרפין וכו' ובמזון שתי סעודות
3 לעירוב'. כבר רב יוסף למימר - עלה בדעת רבי יוסף לומר, שאין
4 מצטרפים כמה מיני אוכלים עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי
5 - עד שיש שיעור סעודה ממין זה ושיעור סעודה ממין זה, והיינו
6 שהניח שיעור סעודה אחת ממין מאכל אחד, ושיעור סעודה שניה
7 ממין אחר, אבל אם הניח שיעור שתי סעודות מכמה מינים, וכגון
8 שהניח ארבעה מיני אוכלים, ומכל אחד מהם הניח כשיעור חצי
9 סעודה, אינם מצטרפים זה לזה, ואין עירובו עירוב. אמר ליה רבה
10 לרב יוסף, לא כך הוא, אלא אפילו למחצה לשליש ולרביע - אפילו
11 כמה מינים יחד ואין בכל אחד אלא שיעור שלישי או רבע סעודה הרי
12 הם מצטרפים יחד לשיעור שתי סעודות.
13 הגמרא דנה בדברי רב שהובאו לעיל ששיעור היין לעירוב הוא שתי
14 רביעיות הלוג: גופא, אמר רב, מערבין בשתי רביעיות של יין,
15 שהדרך לשתות בכל סעודה רביעית יין. מקשה הגמרא: ומי בעינן
16 כולי האי - וכי צריך שיעור כל כך גדול לעירוב, והתניא, רבי
17 שמעון בן אלעזר אומר, יין שיעורו לעירוב, כדי לאכול בו - כדי
18 לשרות בו פת הנאכלת בשתי סעודות, חומץ שיעורו כדי לאכול בו
19 בשר הנאכל בשתי סעודות, זיתים ובצלים שיעורם כדי לאכול בהן
20 - ללפת בהם את הפת הנאכלת בשתי סעודות. הרי מבואר
21 ששיעורו של יין לעירוב הוא כדי לשרות בו פת של שתי סעודות,
22 ולא כדברי רב שהצריך שיעור גדול של שני רביעיות הלוג.
23 מתרצת הגמרא: הָתָם - בברייתא מדובר בְּהִמְרָא כִּכְשֵׁלָא - בין
24 מבושל שחשוב הוא ללפת בו הפת, ולכך די לערב בשיעור כדי
25 שריית פת של שתי סעודות, אבל רב דיבר בין סתם שאין הדרך
26 לשרות בו הפת, אלא בא לשתיה, ולכך צריך שיהיה בו כדי לשתות
27 ממנו בשתי סעודות, והדרך לשתות רביעית בכל סעודה, ולכך אמר
28 רב ששיעורו שתי רביעיות.
29 הגמרא מבארת מה ששינונו בברייתא ששיעור החומץ לעירוב, הוא
30 'כדי לטבל בו: אמר מר, 'חומץ כדי לטבל בו'. מביאה הגמרא שתי
31 שיטות בכוונת הברייתא, אמר רב גידל אמר רב, שיעור החומץ הוא

משפט ראווה

חודשיים אחרי אירוע החופה, שעליו כתבתי לעיל, הוכרז נגדנו "משפט ראווה" – כפי שהדבר נקרא שם – בעניין הדירה שבה גרנו. פירושו של "משפט ראווה" הוא, שבית-המשפט מודיע שבתאריך פלוני יתקיים משפטו של פלוני, והמשפט עצמו נועד להתנהל בדלתיים פתוחות, כך שכל הרוצה בכך יכול לבוא ולשמוע את הנעשה.

תוכן המשפט היה:

על-פי חוק, היו "כהני פולחן" – אלו המנהלים את ענייני הדת – מחוייבים בתשלום חודשי שהגיע עד 55 רובל לכל סאזין מרובע⁸⁵ משטח דירתם. לנו כבר היתה אז דירה קטנה בלבד, אך למרות זאת, על-פי חוק זה היה עלינו לשלם למעלה מ-500 רובל לחודש, סכום שלא יכולנו לעמוד בו בשום אופן. מצבנו היה קריטי ביותר.

במשך זמן רב סירב בעלי לעשות מה שהשלטונות רצו שיעשה – להתפטר מהרבנות. רבנים רבים פרסמו בעיתונים מודעות כי הם אינם נושאים עוד בתואר "רב"; אך בעלי לא עשה זאת.

כתחליף לכך קיבלנו מסמך מבננו, שלמד באותה תקופה בפאריז⁸⁶ (באותם ימים שררו יחסים טובים בין רוסיה לצרפת), ובו הוא מצהיר על תמיכה כספית באביו, שמאחר שהוא אדם קשיש (על-פי הגיל הרשום במסמכיו האישיים⁸⁷), זכאי הוא כבר שלא לעבוד, אלא לחיות מתמיכתם הכספית של ילדיו.

ובכן, במסמך זה ששלח לנו בננו נאמר שהוא, כסטודנט, שולח לנו מדי חודש סכום מסויים⁸⁷. על סמך מכתב זה היה עלינו לשלם על הדירה – במקום 55 רובל – 2 רובלים בלבד למטר מעוקב⁸⁸, כדין נתמכים (השייכים לקטגוריית הפועלים). ובכלל – מאז שהגיע לידינו מסמך זה, גדל ה"יחוס" שלנו בפרטים רבים.

אלא שכדי שנוכל להשתמש במסמך זה, לא היה בעלי יכול להמשיך ולמלא את כל התפקידים המהווים חלק מאחריותו של רב. מאז הפסיק בעלי לדון בדיני תורה, ולא השיב לשאלות בענייני כספים וכלכלה. יחד עם זאת, בכל הנוגע לענייני דת, המשיך בעלי – ככל שהדבר היה אפשרי, ומתוך קשיים רבים ומסירות-נפש – לדאוג בסתר לכך שהכל יתנהל כדין.

זה היה, אפוא, תוכנו של המשפט (כמה קשה ובלתי-נעימה היתה חווייה זו!):

מישהו פלט שאנשים רבים מגיעים לביתנו, ומשמעות הדבר היא שמסתמא ממשך בעלי לנהוג ברבנות, וממילא אין לגבות ממנו את התשלום עבור הדירה כדין סתם אדם החי על תמיכת בנו, דהיינו 20 רובל, אלא יש לגבות ממנו 500 רובל.

בשל הלשנה זו נאלצה הנהלת הבניין (כלומר: הארגון שבמסגרתו נוהל הבניין) – כדי להגן על עצמה, שלא תיחשד כי היא מיטיבה עם שניאורסון יתר על המדה – לנהל נגדנו את המשפט בצורה שכזו, על-אף שבדרך כלל הם נהגו כלפינו בכבוד הגדול ביותר, ורצו רק להיטיב עמנו.

ה"שופטים" היו שלושה קומוניסטים ושתי נשים, פעילות בתא המפלגתי. אב בית-הדין היה נוצרי. אחת הנשים סיפרה לי לאחר-מכן שהוא התבטא: "פניו של הזקן הזה אומרות כי הוא לא יעשה עוול".

היה זה בלתי-נעים בעליל. אל אולם בית-המשפט הגיעו אנשים רבים, בהם גם נוצרים. הגיע גם עורך-דין ממכרינו, שהיה בדעתו להתערב למעננו ללא תשלום, אך נוכח לדעת – כך אמר – שאין אנו זקוקים לעזרתו.

(85) מדת שטח רוסית (כ-4.55 מ"ר).

(86) כ"ק אדמו"ר זי"ע שהה בפאריז מחורף תרצ"ג עד חודש סיון ת"ש.

(87) במסמך דומה משנת 1937, שנכתב בפאריז, מצהיר כ"ק אדמו"ר זי"ע שהוא שולח מדי חודש כסף, מזון ובגדים בשווי 350 פראנק לאביו ולאמו בדיניפופטרובסק. המסמך נדפס בקובץ "כ"ף מנחם אב ששים שנה" (קה"ת תשס"ד) ע' 65.

(88) הכוונה ליחידת המדה הנזכרת לעיל הערה 85.

אותו מנהל בניין, שנכח בשעת החופה – כפי שכתבתי לעיל⁸⁸ – נמנה אף הוא על העדים שנקראו לבית-המשפט להעיד. כמי שתפקידו היה לבלוש אחרי אופן ההתנהלות בביתנו, נקרא מנהל הבניין לספר את האמת על כל זאת.

הוא סיפר, אפוא, שלעולם אין הוא רואה אנשים נכנסים לביתנו, מלבד שני יהודים קשישים שנאמר לו כי הם קרובינו. אנשים צעירים – כאלה שניתן להתפרנס מהם, או שניתן לייחס לביקוריהם אינטרסים ציבוריים אחרים כלשהם – לא ראה מעולם. הוא אף חתם על עדות זו בהצהרה שהוא אתראי לדבריו. גם אמו של הרך הנימול – שעליו סיפרתי כאן⁸⁹ – העידה כי היא מתגוררת לא הרחק מדירתנו, ומאחר שמדובר בביתו של מנהיג יהודי לשעבר – נהגה לעקוב לעתים קרובות כדי לראות מי הולך לשם עתה, ומהו יחסה של האוכלוסייה היהודית לאנשים מסוג זה; אך מעולם לא הבחינה שישנה רוח-חיים כלשהי סביבות ביתנו, או שמישהו פונה בעניין כלשהו אל "הזקן".

בית-המשפט התחשב בעדותה, כאשתו של פועל קומוניסטי ותיק שהחזיק בתפקיד בכיר. הרגשה בלתי-נעימה כלל וכלל היתה מנת חלקו של הנאשם בעצמו. הוא היה חיוור להחריד. עז היה רצונו לומר להם בקול רם, כך שהכל ישמעו: "אני עצמי מתנהג על-פי הדת בכל מאת האחוזים, ועד כמה שביכולתי – רצוני הוא להשפיע בכיוון זה על כל יהודי, ובכל מקום שתהיה לי ההזדמנות לכך!"... ואילו בפועל – הוכרח בעלי לומר דברים שונים לחלוטין.

לאחר שמיעת כל העדויות שנמסרו על-ידי העדים, ולאחר שראו את צערו הרב של בעלי – הציבו השופטים בפניו שאלות מעטות בלבד. ועדיין עלה לו הדבר במאמץ רב, המשאיר אחריו תחושות בלתי-נעימות כלל. למעשה יצא בעלי נקי מכל ההאשמות שניסו לטפול עליו.

בהתאם לנוהג המקובל, היה על בית-המשפט להודיע לנו על החלטת השופטים כעבור חמישה ימים. אך בלא-יודעים נמסר לנו מיד – שעה לאחר סיום המשפט – שהכל בסדר.

אחת מ"היועצות העממיות"⁹⁰ – שנטלה אף היא חלק במשפט, והשופטים נועצו בה לגבי ההחלטה שתתקבל, ואף לגבי הגישה הכללית לעריכת המשפט (שכן היו מי שרצו שלא להתייחס למשפט זה כעניין פרטי, אלא להשתמש בו באופן הפגנתי, כדי שהכל יראו כיצד מתנהג אחד המנהיגים הגדולים הבולטים ביותר) – שהיתה נוצרייה, ביקשה מאחת מחברותיה, יהודייה, שתמסור לשניאורסון על ההחלטה, כדי שלא יצטרך לסבול חמישה ימים של צער עד שהחלטה תימסר לו באופן רשמי.

זוהי אחת מהחוויות שהיו מנת חלקנו לעתים קרובות למדי. אמנם בסופו של דבר יצא בעלי תמיד בכבוד, כך ניתן לומר, והיחס אליו היה הטוב ביותר; אבל הדבר לא הוסיף לו למנוחת הנפש, ותמיד היה עליו לנהל מלחמה על עניין כלשהו.

(89) ע' 000.

(90) לעיל ע' 000.

(91) "יועצים עממיים" היו בני-אדם חסרי השכלה משפטית, בדרך-כלל חברי המפלגה, שצורפו לבתי-משפט סובייטיים במעמד של שופטים לכל דבר.

בין הוי' ובניכם⁹ שלא הי' ממוצע המפסיק ח"ו כ"א ממוצע המחבר ישראל עם הקב"ה¹⁰, ובחי' זו המשיך למטה במ"ת. וישנה בחי' עליונה יותר והוא מה שהתורה היא בחי' חדוותא דלעילא ושעשועי דקוב"ה, וכדאיתא בזהר² שהתורה היא חדוותא דקוב"ה ואטיילותא דילי' שהוא בחי' תענוג העצמי שלמעלה גם מבחי' שמיני, וגם בחי' זו נמשכה ע"י משה שהוא השביעי.

ועם היות שהתורה נחלקת לששה סדרים כנגד ששה מדות זהו רק כמו שנמשכת בהתלשלות, אבל כמו שהוא למעלה מהשתלשלות וכו' הוא בחי' שעשועים ותענוג העצמי¹¹, וגם זה נמשך במ"ת ע"י משה שהמשיך השכינה מרקיע הא' לארץ.

והנה זהו העילוי של אותו היום שבו נטל עשר עטרות, דהנה בחי' שמיני עם היותו למעלה משבעת ימי ההיקף, הרי יש לו איזה שייכות להשתלשלות, דעם היות ששבעת ימי המילואים היתה ההמשכה לא רק מז' מדות דאצילות אלא גם מז"ת דעתיק, ובשמיני למילואים היתה ההמשכה מבחי' בינה הכוללת ג"ר דעתיק, ולכן במצות מילה אמרו שצריך שיעבור עליו שבת אחת¹² שהוא בחי' שמיני שלמעלה מהשתלשלות, מ"מ יש לזה איזה שייכות להשתלשלות וכו'. ובחי' עשר עטרות הוא גילוי עצם הג"ר שיתגלה לעת"ל וכמ"ש¹³ עלי עשור ועלי נבל, דכנור של לעת"ל הוא של עשרה נימין¹⁴. ואי"ז סותר למשנת"ל שבמ"ת הי' גילוי בחי' זו, שהרי ידוע¹⁵ שמ"ת לא הי' עוד פעם לפי שכל הענינים כבר ניתנו במ"ת.

וי"ל שזהו ההמשך בתניא לאחר שמבאר תכלית השכר שיהי' לעת"ל ושהתורה נק' עוז¹⁶ וכח, וכמארז"ל¹⁷ שהקב"ה נותן כח בצדיקים לקבל שכרם לעת"ל שיהי' הגילוי בלי שום לבוש וכמ"ש¹⁸ עין בעין יראו וגו'.

הנה לאח"ז ממשיך וגם כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מ"ת. שהכוונה בזה לתרץ דלכאורה מכיון שמ"ת לא הי' עוד פעם א"כ מאין נמשך הגילוי שיהי' לצדיקים לעת"ל, וע"ז אומר שמעין זה כבר הי' בשעת מ"ת, ואדרבה מצד זה שכבר ניתן במ"ת לכן יש בכוחנו להמשיך הגילוי דלעתיד וכו' ע"י מעשינו ועבודתינו.

וע"ד המבואר בכ"מ¹⁹ בענין ותלמודו בידו²⁰, שע"י שיש לו תורת הנגלה עי"ז יוכל לקבל גילוי פנימיות התורה שיתגלה לעת"ל.

המשך בעמוד 10

ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם

ביאור הענין דלע"ל לימוד התורה של משיח יהי' באופן של ראי' (ולא באופן של שמייעה וכו'), ומעין זה הי' כבר במ"ת, וזהו מ"ש "כי היום ה' נראה אליכם", "וירא אליכם כבוד ה'", וזה נתגלה במשכן ביום השמיני, דאותו יום נטל עשר עטרות, דמרמז לכנור דלע"ל עשר נימין, גילוי עצם הג"ר שיתגלה לע"ל – לימוד תורתו של משיח באופן של ראי', ומבאר בזה כמה וכמה ענינים

-המשך-

והביאור בזה הוא דהנה אמרז"ל¹ כל השביעין חביבין, שמרע"ה הי' השביעי לאברהם שהמשיך והוריד את השכינה מרקיע הז' לו' ומשה שהוא הי' השביעי וכל השביעין חביבין הורידה מרקיע הא' לארץ².

דהנה אברהם הי' מרכבה למדת החסד דאצילות³ ולכן גם עבודתו למטה הי' בהכנסת אורחים אבל עיקר ענינו ועבודתו לא הי' להמשיך האור למטה כ"א להוסיף אורות באצילות, וכדאיתא בספר הבהיר⁴ מיום שבא אברהם לא הוצרכתי לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי, וכידוע⁵ דאברהם אברהם פסיק טעמא בגווי', דזהו כמו שהוא בבריאה ועאכו"כ כמו שירד למטה יותר, וע"כ אחרי עבודתו בהכנסת אורחים שהכניס גם ערביים⁶ לא נשאר שום רושם למטה.

אמנם משה שהוא השביעי הוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, שיש בזה שני ענינים⁷, א' דכמו שאברהם הוריד את השכינה מרקיע הז' לו' כמו"כ משה הוריד מרקיע הא' לארץ, אבל עיקר הענין בזה הוא שהירידה מרקיע הא' לארץ אין זה רק שירדה למטה יותר (כמו באברהם) אלא שע"ז נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו למטה⁸ וכו' והיינו שהשכינה תהי' למטה כמו שהיא למעלה, וזהו משה משה לא פסיק טעמא⁹ וכו'.

והכח להמשיך השכינה בתחתונים הוא מבחי' שלמעלה מעליונים ותחתונים וע"כ מבחי' זו אפשר להיות חיבור מעלה ומטה שיומשך השכינה למטה כמו למעלה. ולכן ניתנה התורה ע"י משה דוקא לפי שמהה הוא מבחי' זו שלמעלה מעליונים ותחתונים ולכן הי' בכחו לבטל הגזירה דעליונים ותחתונים וכו'.

ועם היות שמושה הוא בחי' השביעי כנ"ל הרי בחי' זו הוא בחי' עליונה יותר שבשביעי בחי' שלמעלה מהשתלשלות והוא בחי' שמיני שיש בשביעי, ולכן אמר משה אנכי עומד

(1) ויק' פכ"ט, יא. וראה סה"מ תש"י ע' 111 ואילך.

(2) ב"ר פ"ט, ז. וש"נ.

(3) ראה אגה"ק ס"ו. ובכ"מ.

(4) סקצ"א (זח"א בהשטות רסד, רע"ב) – הובא ונת' בפרדס שכ"ב פ"ד.

(5) זח"ג קלא, א (אד"ר).

(6) ב"מ פו, ב. פרש"י וירא יח, ד.

(7) ראה גם סה"מ מלוקט ח"א ע' ד.

(8) תנחומא וזכ"א טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(9) ואתחנן ה, ה.

(10) ראה לקו"ש ח"ט ע' 10 ואילך. וש"נ.

(11) ראה לקו"ת במדבר ז, ד ואילך. ובכ"מ.

(12) ראה זכ"ב ח"ב רנה, ב. ח"ג מד, סע"א – ברע"מ. ויק"ר פכ"ז, י"ד.

(13) תהלים צב, ד.

(14) ערכין יג, ב.

(15) סה"מ תרמ"ז ע' פז. תרנ"ו ע' שנו. המשך תרס"ו ע' כג. שם ע' תקמו. המשך תער"ב

ח"א ע' שסו. סה"מ עטר"ת ע' רצא. תרפ"ה ע' קצט. תש"ט ע' 57 (השני). ועוד.

(16) מכילתא בשלח טו, ב. וראה תו"א ר"פ יתרו.

(17) סנהדרין ק, ב.

(18) ישע"י נב, ח.

(19) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 19. וע' 580 הערה 8.

(20) פסחים ג, א. וש"נ.

♦ יום ראשון כ' ניסן ♦

ט (א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ה"ט" וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי • שְׁמִינִי לַמְּלוּאִים, הוּא רֵאש־חֲדָשׁ נִסָּן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בּוֹ בַּיּוֹם; וְנִטַּל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּ"סֹדֵר עוֹלָם". וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל • לְהַשְׁמִיעַם שְׁעַל-פִּי הַדְּבוּר אֲהֲרֹן נִכְנָס וּמִשְׁמַשׁ בְּכֹהֵנָה גְדוּלָה, וְלֹא יֹאמְרוּ מֵאֲלֵיו נִכְנָס. אבן עזרא.

ב (ב) וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח-לָךְ עֶגְלָה בֶן-בָּקָר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהַקָּרֵב לַפְּנֵי יְהוָה:

ה"ב" קַח-לָךְ עֶגְלָה • לְהוֹדִיעַ שְׁמִכְפָּר לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל-יְדֵי עֶגְלָה זֶה עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה שֶׁעָשָׂה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות כב עמ' 19)

קח לך עגל (ט, ב) • לְהוֹדִיעַ שְׁמִכְפָּר לוֹ הַקָּב"ה . . . עַל מַעֲשֵׂה הָעֶגְלָה (רש"י) יֵשׁ לִשְׂאֵל, הֲרֵי בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים הִקְרִיב אֲהֲרֹן פֶּרֶדִי לְכַפֵּר עַל הָעֶגְלָה (תצווה כט, א), וְלִשְׂם מִה הִקְרִיב קִרְבָּן נוֹסֵף. וַיֵּשׁ לוֹמַר, שִׁישׁ כָּאֵן שְׁנֵי שְׁלִבִים בַּפְּרָה. (א) "שְׁנִמְחֵל לוֹ לְגַמְרֵי מִה שֶׁעָבַר עַל מִצְוֹת הַמִּלְוָה.. וְנִפְטָר לְגַמְרֵי מִן הַדִּין". (ב) "שִׁיחֵהָ לְרִצּוֹן לַפְּנֵי ה', וּמִרְצָה וְחִבִּיב . . . פְּקָדָם הַחֲסָא . . . לְהִיּוֹת נִחַת רוּחַ לְקוֹנוֹ". אבן עזרא.

ג (ג) וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים לְחַטָּאת וְעֶגְלָה וְכֶבֶשׂ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: אבן עזרא.

ד (ד) וְיִשׁוּר וְאֵיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחַ לַפְּנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן פִּי הַיּוֹם יְהוָה נִרְאָה אֵלֵיכֶם:

ה"ד" פִּי הַיּוֹם ה' נִרְאָה אֵלֵיכֶם • לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתּוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם; לְכַף קִרְבָּנוֹת הַלְלוּ בְּאֵין חוֹבָה לַיּוֹם זֶה. אבן עזרא.

ה (ה) וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֵׁר צֹוּה מֹשֶׁה אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ בְּלַהֲעֹדָה וַיַּעֲמְדוּ לַפְּנֵי יְהוָה:

ו (ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: אבן עזרא.

ז (ז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קָרֵב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת-חַטָּאתְךָ וְאֶת-עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֹדְךָ וּבְעֵד הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קִרְבַּן הָעָם וְכַפֵּר בְּעֵדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

אבן עזרא על התורה

א וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי הִנֵּה נִרְאָה לְנוּ כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, שְׁמִינִי לְנִסָּן. כִּי הַמִּשְׁכָּן הוּקַם בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ, וְכַמְעַתְּמִיקָם אָמְרוּ שֶׁהִנֵּה רֹאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן. וּבְשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים הִנֵּה מֹשֶׁה מַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּכָל יוֹם וְסוֹתְרוֹ, כְּדֵי לְהַרְגִיל בּוֹ וּלְלַמֵּד: קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו. וְנִצְּאוּ מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, אוֹ הַעֲדָה נִכְנָסָה אֶל הַחֲצֵר:

ב עֶגְלָה בֶן בָּקָר. בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים הִנֵּה פֶּרֶדִי חַטָּאת, גַּם אֵיל לְעוֹלָה. וְלֹא הִזְכִּיר עִם עֶגְלָה בֶן בָּקָר, אִם הוּא בֶן שָׁנָה. וְהַקָּרֵב אֵלֵי, שֶׁפֶר כְּמוֹ עֶגְלָה, בְּלֹא זְכַר שָׁנָה:

ג תְּמִימִים. עַל הָעֶגְלָה וְעַל הָאֵיל וּפְרֵי הַמְּלוּאִים, לְחַטָּאת אֶת הַמִּזְבֵּחַ. וְזֶה הָעֶגְלָה לְכַפֵּר עַל אֲהֲרֹן. וְכַבֵּר פְּרִשְׁתִּי זֹאת הַמְּלָחָה: שְׁעִיר עִזִּים לְחַטָּאת. עַל הַקָּהֶל. וְעֶגְלָה שְׂאִין לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה. וְכֵן

פְּכֶשׂ לְעוֹלָה:
ד וְיִשׁוּר וְאֵיל. גְּדוּלִים: וּמִנְחָה. הִיא סֵלֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד:
ו וְטַעַם וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה. כַּאֲשֶׁר הִרְאִיתִיךָ. וְאֲשַׂאֵל אוֹתָהּ. וְטַעַמוֹ, כְּכַר אֶמֶר לָהֶם מֹשֶׁה זֶה הַדְּבָר עָשׂוּ, שִׁתְּנוּ שְׁעִיר וְעֶגְלָה וְכֶבֶשׂ וְיִשׁוּר וְאֵיל, אֲזִי יִרְאֶה לָכֶם כְּבוֹד ה'. וְהַטַּעַם, עַל הָאֵשׁ שִׁנְצָא:

שיעור יומי ליום ראשון כ' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - ט - פרשת שמיני לא
 כ"ג קרב אל-הַמִּזְבֵּחַ • שֶׁהָיָה אֶהְרֹן בּוֹשׁ וַיֵּרָא לַגֹּשֶׁת. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: 'לָמָּה אַתָּה בּוֹשׁ? לָכֵן נִבְחַרְתָּ!'. אֵת
 חֲטָאתָךְ • עָגַל בֶּן בְּקָר. וְאֶת-עֲלֹתָךְ • אֵיל. קָרְבַּן הַעֵם • שְׂעִיר עִזִּים וְעָגֹל וְכֶבֶשׂ. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "עָגֹל", בֶּן
 שָׁנָה הוּא, וּמִכָּאן אֵתָּה לְמַד • אבן עזרא.

(ח) וַיִּקְרַב אֶהְרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת-עֹגֶל הַחֲטָאת
 אֲשֶׁר-לוֹ: אבן עזרא.

(ט) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי אֶהְרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּטְבֹּל אֶצְבְּעוֹ בְּדָם
 וַיִּתֵּן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יָצַק אֶל-יִסּוֹד
 הַמִּזְבֵּחַ: אבן עזרא.

(י) וְאֶת-הַחֵלֶב וְאֶת-הַכֹּלֵית וְאֶת-הַיִּתְרֹת מִן-הַכֶּבֶד מִן
 הַחֲטָאת הַקָּטֹר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה: אבן עזרא.

(יא) וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר שָׂרָף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:
 כ"ג וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר וְגו' • לֹא מִצִּינּוֹ חֲטָאת חִיצוֹנָה נִשְׂרַפֶּת אֲלָא זֹו וְשָׁל מְלוֹאִים; וְכֵלֶן עַל-פִּי הַדְּבִוּר.

(יב) וַיִּשְׁחַט אֶת-הַעֹלָה וַיִּמְצְאוּ בְנֵי אֶהְרֹן אֵלָיו אֶת-הַדָּם
 וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
 כ"ג וַיִּמְצְאוּ • לְשׁוֹן הַוִּשְׁטָה וְהַזְּמָנָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 54)

לְשׁוֹן הַוִּשְׁטָה וְהַזְּמָנָה (רש"י ט, יב) כָּאן נֶאֱמַר "וַיִּמְצְאוּ", וְאֵלּוּ בַחֲטָאת נֶאֱמַר "וַיִּקְרְבוּ". וַיֵּשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה זְרִיקַת דָּם הַחֲטָאת
 הִיְתָה בְּאִמְצָעוֹת טְבִילַת הָאֶצְבַּע בְּדָם, וְאֵלּוּ זְרִיקַת דָּם הַעֹלָה הִיְתָה בְּאִמְצָעוֹת כְּלֵי שִׁבּוֹ נִתּוֹן הַדָּם. לָכֵן נֶאֱמַר "וַיִּמְצְאוּ" ("הַוִּשְׁטָה
 וְהַזְּמָנָה") רַק בְּעוֹלָה, שֶׁכֵּן עִם הַוִּשְׁטַת הַדָּם לְאֶהְרֹן הָיָה הַדָּם מִיּוֹם לְזִרְיָתוֹ; וְאֵלּוּ בַחֲטָאת הָיָה צָרָה בַּפְּעֻלָה נֹוסֶפֶת לְאַחַר
 מְסִירַת הַדָּם - טְבִילַת אֶצְבַּע. אבן עזרא.

(יג) וְאֶת-הַעֹלָה הַמִּצְיָאוֹ אֵלָיו לְנִתְחִיָּה וְאֶת-הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹר
 עַל-הַמִּזְבֵּחַ:

(יד) וַיִּרְחֹץ אֶת-הַקָּרֶב וְאֶת-הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל-הַעֹלָה
 הַמִּזְבֵּחַ:

(טו) וַיִּקְרַב אֵת קָרְבַּן הָעָם וַיִּקַּח אֶת-שְׂעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר
 לָעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיַּחֲטְאוּהוּ כְּרֹאשׁוֹן:

כ"ג וַיַּחֲטְאוּהוּ • עֲשֶׂהוּ כְּמִשְׁפַּט חֲטָאת. כְּרֹאשׁוֹן • כְּעָגֹל שְׁלוֹ. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

הצורך:	ח אשר לו. משלוי הנה. וכן פ' יום הפפורים:	ז וכפר בעדך ובעד העם. שהיא מצוה שתכפר
על ויקרב את קרבן העם. על המזבח: ויחטאו.	ט ואת הדם. הנשאר, יצק:	על נפשך ועל כל הקהל. וכפר החטאת תכפר
כראשון. הוא עגל החטאת: וטעם ויחטאו.	י ואת החלב המכסה. ואשר על הקרב ועל	בעדך. ואחר כך תעשה קרבן העם וכפר
כפר בו החטאת:	הכליות:	בעדם. כי לא יוכל אדם לכפר על אחר עד
	יב וימציאו. מגזרת מצא, שמציאו בשעת	היותו טהור מקל חטא:

(מז) וַיִּקְרַב אֶת־הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט:

טז וַקְרַב יְת עֲלֵתָא וְעִבְדָּה פְדָחְזִי:

ה"י < וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט • הַמִּפְרָשׁ בְּעוֹלַת נִדְבָה בְּ"וַיִּקְרָא" (ביצה ט).

◆ יום שני כ"א ניסן ◆

(יז) וַיִּקְרַב אֶת־הַמִּנְחָה וַיְמַלֵּא כַּפּוֹ מִמִּנְחָה וַיִּקְטֹרַע עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֶּקָר:

יז וַקְרַב יְת מִנְחָתָא וַיְמַלֵּא יְדָה מִנְחָה וְאַסַּק עַל מִדְבָּחָא בַר מַעֲלַת צְפָרָא:

ה"י < וַיְמַלֵּא כַּפּוֹ • הִיא קְמִיצָה. מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבֶּקָר • כָּל אֵלֶּה עָשָׂה אַחַר עוֹלַת הַתְּמִיד.

(יח) וַיִּשְׁחַט אֶת־הַשּׁוֹר וְאֶת־הָאֵיל זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעֶם וַיִּמְצְאוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן אֶת־הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יח וַיִּזְכֵּס יְת תוֹרָא וְיֵת דְּקָרָא נְכֶסֶת קוּדְשִׁיא דִּי לְעַמָּא וְאַמְטִיאוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן יְת דְּמָא לֵה וַיִּזְרְקוּהָ עַל מִדְבָּחָא סְחוּר סְחוּר:

(יט) וְאֶת־הַחֲלָבִים מִן־הַשּׁוֹר וּמִן־הָאֵיל הָאֵלִיָּה וְהַמִּכֶּסֶה וְהַכְּלִיֹּת וְיִתְרַת הַכֶּבֶד:

יט וְיֵת תְּרַבְּנָא מִן תוֹרָא וּמִן דְּקָרָא אֵלִיתָא וְחִפֵּי גֵיָא וְכְלִיתָא וְחִצֵּר כְּבִדָּא:

ה"י < וְהַמִּכֶּסֶה • חֲלָב הַמִּכֶּסֶה אֶת הַקֶּרֶב.

(כ) וַיִּשְׂיִמוּ אֶת־הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹרַע הַחֲלָבִים הַמִּזְבֵּחַ:

כ וְשׁוּיָאוּ יְת תְּרַבְּנָא עַל חֲדוֹתָא וְאַסַּק תְּרַבְּנָא לְמִדְבָּחָא:

ה"י < וַיִּשְׂיִמוּ אֶת הַחֲלָבִים עַל־הַחֲזוֹת • לְאַחַר הַתְּנוּפָה נִתְּנָן כַּהֵן הַמְּנִיף לְכַהֵן אַחַר הַהִקְטִירִם, נִמְצְאוּ הָעֲלִיּוֹנִים לְמִטָּה. אבן עזרא.

(כא) וְאֵת הַחֲזוֹת וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין הַנִּיף אֹהֶרֶן תְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה: אבן עזרא.

כא וְיֵת חֲדוֹתָא וְיֵת שׁוֹקָא דִּימִינָא אֲרַם אֹהֶרֶן אֲרַמָּא קָדָם יֵי כְּמָא דִּי פְקִיד מִשָּׁה:

(כב) וַיִּשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת־יָדָיו אֶל־הָעַם וַיְבַרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֵׂת הַחֲטָאֹת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים:

כב וַיֵּאָרַם אֹהֶרֶן יְת יְדוּהֵי עַל עַמָּא וַיְבָרְכֵנוּן וַיִּנְחַת מִלְּמַעְבַּד חֲטָאָתָא וְעֲלֵתָא וְנֶכֶסֶת קוּדְשִׁיא:

ה"י < וַיְבַרְכֵם • בְּרַפְת כְּהֻנִּים: יָבֵרְכְךָ, יָאֵר, יִשָּׂא. וַיֵּרֶד • מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטרשיחות חזק כב. עמוד 39 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

ברכת כהנים בפרשת שמיני

וַיִּשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת־יָדָיו גו' וַיְבַרְכֵם

וַיְבַרְכֵם - בְּרַפְת כְּהֻנִּים, יָבֵרְכְךָ, יָאֵר, יִשָּׂא (ט. כב. ובפירושו רש"י)

במפורשים הקשו על פרוש רש"י: א. הרי על מצות ברכת כהנים נצטוו רק לקמן בפרשת נשא, ומדוע מפרש שהברכה כאן היא ברכת כהנים. ב. מדוע מפרט "יברכך יאר נשא", הרי פשיטא שברכת כהנים פולקת ג' ברכות אלו. ותרגומו בכמה אופנים (ראה רמב"ן, שפתי חכמים, משכיל לדוד, ועוד).

ויש לומר בזה, דחידא מתורצת בחבירתה; והפוננה ב'וַיְבַרְכֵם', היא לא שקיים אהרן את מצות ברכת כהנים, אלא שבחר אהרן בְּרַצוֹנוֹ לברך את ישראל באותה עת בפסוקי ברכת כהנים, "יברכך יאר, נשא" [להעיר, שזהו רק לרש"י] המפרש "פשוטו של מקרא", מה שאין כן בדרך ההלכה. פדמוכח בכמה מקומות בש"ס ש'וַיְבַרְכֵם' קאי על מצות ברכת כהנים].

אבן עזרא על התורה

כ וַיִּשְׂיִמוּ אֶת הַחֲלָבִים. עַם הַכְּלִיֹּת וְיִתְרַת הַכֶּבֶד, כַּאֲשֶׁר הִרְאִיתִיךָ:

כא וְאֵת הַחֲזוֹת. חֲזֵה הַשּׁוֹר, גַּם חֲזֵה הָאֵיל: וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין. מִזָּה וּמִזָּה. וְשׁוֹק סְמוּךְ אֶל הַפָּאָה אוֹ הַצֵּד:

שיעור יומי ליום שני כ"א ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – ט – פרשת שמני לג
 דהנה, השָׁרָאת השְׂכִינָה בְּמִשְׁכַּן הַיְתָה הֹכְחָה עַל כְּפָרַת חֹטָא הָעֵגְלָה, וְכִמוּ שֶׁכָּתַב רַש"י עַל הַפְּסוּק מִשְׁכַּן הָעֵדוּת (סוף פרשת פקודי)
 "עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל שְׁוִיִּתֶר לָהֶם הַקֶּבֶד"ה עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגְלָה, שֶׁהָרִי הִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם".
 וְזֶהוּ תוֹכַן הַבְּרָכָה שֶׁבִּירַךְ אֶהְרֹן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **יִבְרַכְךָ ה'** – הַבְּרָכָה תִּגִּיעַ מֵהַקֶּבֶד"ה בְּעֶצְמוֹ, שֶׁאֲחֵרֵי כְּפָרַת חֹטָא הָעֵגְלָה, הוֹדִיעַ
 הַקֶּבֶד"ה שֶׁ"פָּנִי יִלְכוּ" – "אֲנִי בְּעֶצְמוֹ" (תשא לג, יד ורש"י שם).
יָאֵר – "יִרְאֶה לָךְ פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת" (רש"י נשא ו, כה), וְהֵינּוּ שֶׁתִּשְׁכַּח וְתִשְׁרָה הַשְׂכִּינָה בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
 וְהוּא עַל-יַדֵּי שֶׁ"יִשָּׂא" – "יִכְבוֹשׁ כְּעֶסוֹ" (רש"י שם, כו), הֵינּוּ שֶׁיִּכְפַּר הַקֶּבֶד"ה עַל חֹטָא הָעֵגְלָה. **אבן עזרא**.

(כג) **וַיִּבֵּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶל-אֱהֹל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת-הָעָם וַיִּרְא כְבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעָם:**
 כג ועל משה ואהרן למשכן זמנא ונפקו
 וברוכו ית עמא ואתגלי יקרא דיי לקל
 עמא:

הַיְתָה וַיִּבֵּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְגו' • לָמָּה נִכְנְסוּ? מִצְּאֵתִי בְּכָרְשֶׁת מְלוֹאִים בְּבְרִיתָא הַנוֹסֶפֶת עַל תּוֹרַת כְּהֻנִּים שְׁלֵנוּ:
 לָמָּה נִכְנַס מֹשֶׁה עִם אֶהְרֹן? לְלַמְדוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטָרֶת. או, לֹא נִכְנַס אֶלָּא לְדַבֵּר אַחֵר? הַרְיֵנִי דֵּן יִרְדָּה וּבִיאָה
 טְעוּנוֹת בְּרָכָה: מַה יִּרְדָּה מֵעִין עֲבוּדָה, אִף בִּיאָה מֵעִין עֲבוּדָה. הֵא לְמַדְתָּ, לָמָּה נִכְנַס מֹשֶׁה עִם אֶהְרֹן? לְלַמְדוֹ
 עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטָרֶת. דַּבֵּר אַחֵר: בֵּינָן שָׂרָאָה אֶהְרֹן שֶׁקָּרְבוּ כָּל הַקְּרָבָנוֹת וְנַעֲשׂוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים וְלֹא יִרְדָּה שְׂכִינָה
 לְיִשְׂרָאֵל, הֲיֵה מִצְטָעֵר וְאוֹמֵר: 'יִודַע אֲנִי שֶׁכַּעֲס הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עָלַי, וּבִשְׂבִילִי לֹא יִרְדָּה שְׂכִינָה לְיִשְׂרָאֵל! אֲמַר
 לוֹ לְמֹשֶׁה: 'מֹשֶׁה אַחִי, כִּף עֲשִׂיתָ לִי, שֶׁנִּכְנַסְתִּי וְנִתְבַּיְשִׁיתִי? מִיָּד נִכְנַס מֹשֶׁה עִמּוֹ וּבִקְשׂוֹ רַחֲמִים וַיִּרְדָּה שְׂכִינָה
 לְיִשְׂרָאֵל. **וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת-הָעָם** • אֲמַרו: 'וַיְהִי נֵעַם ה' אֲלֵהֵינוּ עֲלֵינוּ" (תהלים צ), 'יְהִי רְצוֹן שְׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה
 בְּמַעֲשֵׂה יְדִיכֶם'. לְפִי שֶׁכָּל שְׂבַעַת יְמֵי הַמְּלוֹאִים שֶׁהֶעֱמִידוּ מֹשֶׁה לְמִשְׁכַּן וְשִׁמְשׁ בּוֹ וּפְרָקוּ בְּכָל יוֹם, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ
 שְׂכִינָה, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל נִכְלָמִים וְאוֹמְרִים לְמֹשֶׁה: 'מֹשֶׁה רַבְּנוּ, כָּל הַטָּרַח שֶׁטָּרַחְנוּ, שֶׁתִּשְׁרָה שְׂכִינָה בֵּינֵינוּ וְנִדַּע
 שֶׁנִּתְכַּפַּר לָנוּ עוֹן הָעֵגְלָה! לָכֵן אֲמַר לָהֶם: "זֶה הַדַּבָּר אֲשֶׁר-צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וַיִּרְא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה'", אֶהְרֹן אַחִי קָדָא
 וְחָשׁוּב מִמֶּנִּי, שֶׁעַל-יַדֵּי קְרָבָנוֹתַי וְעֲבוּדָתוֹ תִּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּכֶם וְתִדַּעוּ שֶׁהַמְּקוֹם בָּחַר בּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 237)

וַיִּרְא כְבוֹד ה' אֶל כָּל הָעָם (ט, כג) 'עם', מִלְשׁוֹן גְּחִלִּים עוֹמְמוֹת, מוֹרָה עַל בְּחִינָה נְמוּכָה. בְּשַׁבַּעַת יְמֵי הַמְּלוֹאִים הַיְתָה הַשְׁרָאת
 הַשְׂכִּינָה עַל יְדֵי עֲבוּדַת **יִשְׂרָאֵל** (הַקְּרַבַּת קְרָבָנוֹת), וְעֲבוּדַת הַמִּטָּה מְמַשִּׁיכָה אוֹר מַסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת. אִף בַּיּוֹם הַשְּׂמִינִי הַיְתָה
 הַשְׁרָאָה זוֹ מִצַּד הַקֶּבֶד"ה, וְלָכֵן נִמְשְׁכָה בְּחִינָה שְׁלֵמָעֵלָה מַסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת. וּבְהַתְאֵם לְכָל שֶׁל הַגְּבוּהָ יוֹתֵר, יוֹרֵד לְמַטָּה יוֹתֵר -
 הִגִּיעַ הַגְּלוּי גַם לְעַם'.

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו
 גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד
 – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה
 המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע".

התוועדות חלק א תשמ"ה עמוד 351

הפטרה ליום שביעי של פסח בשמואל ב פרק כב

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְהוָה אֶתוֹ מִכַּף כָּל-אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׂאוֹל: ב וַיֹּאמֶר
 יְהוָה סִלְעִי וּמִצְדָּתִי וּמִפְּלִטֵי-לִי: ג אֱלֹהֵי צוּרֵי אַחְסֵה-בּוֹ מִנֵּי וְקָרַן יִשְׁעֵי מִשְׁגַּבֵּי וּמְנוֹסֵי מִשְׁעֵי מַחֲסֵם
 תִּשְׁעֵנִי: ד מֵהַלָּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאֵיבֵי אוֹשַׁע: ה כִּי אֶפְגְּי מִשְׁבְּרֵי-מוֹת נַחֲלִי בְלִיעֵל וּבַעֲתָנִי: ו חֲבָלֵי
 שָׂאוֹל סָבְגוּ קַדְמֵי מְקַשְׂי-מוֹת: ז בְּצַר-לִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל-אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מֵהִיכָלוֹ קוֹלִי וְשׁוֹעֲתֵי

אבן עזרא על התורה

כב וישא אהרן את נדיו אל העם. אל נכחם. מעשות חטאת העם ועולתם והשלמים: אל אהל מועד. ויתכן שבאו להתפלל על
 וקדמונו העתיקי מפאן צורת נשיאות פנים: וטעם ויגד. בעבור המזבח שהיה שלש
 ויגד. פאשר הראיתוך רבים, וכבר ירד אמות קומתו. ואחר כן באו משה ואהרן
 האש שתצא, וכצאתם ברכו שניהם את
 העם:

בְּאֲזִינוּ: ה וַיִּתְגַּעַשׂ וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ מִסִּדּוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָזוּ וַיִּתְגַּעַשׂוּ כִּי־חָרָה לֹא: ט עָלָה עֶשֶׂן בְּאָפוֹ וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכֵל גַּחְלִים בָּעָרוּ מִמֶּנּוּ: י וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרַד וְעָרַפֶּל תַּחַת רִגְלוֹ: יא וַיִּרְפַּב עַל־כְּרוֹב וַיַּעַף וַיִּרֶא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ: יב וַיֵּשֶׁת חֲשָׁד סְבִיבֹתָיו סָבּוֹת חֲשֵׁר־תָּמִים עָבִי שְׁחָקִים: יג מִגִּזְהָ נִגְדָּו בָּעָרוּ גַּחְלֵי־אֵשׁ: יד וַרְעַם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיזֹן יִתֵּן קוֹלוֹ: טו וַיִּשְׁלַח חֲצִים וַיִּפְיֹצֵם כָּרַק וַיְהִים: טז וַיִּרְאוּ אַפְקֵי יָם וַיָּלוּ מִסִּדּוֹת תֵּבֵל בְּגִיעַרַת יְהוָה מִנְשֻׁמַת רוּחַ אָפוֹ: יז וַיִּשְׁלַח מִמְרוֹם יִקְחֵנִי יִמְשֵׁנִי מִמֵּי־רַבִּים: יח וַצִּילֵנִי מֵאֵיבֵי עֵז מִשְׁנָאֵי כִּי אִמְצֹו מִמֶּנִּי: יט וַקְּדַמְנִי בְּיוֹם אֵיבֵי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעַן לִי: כ וַיֵּצֵא לְמַרְחָב אֹתִי יַחְלִצֵנִי כִּי־חָפֵץ בִּי: כא וַגְּמַלְנִי יְהוָה כְּצַדִּיקְתִּי כְּכֹר יְדֵי יֵשׁוּב לִי: כב כִּי שָׁמַרְתִּי דְרָכֵי יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהֵי: כג כִּי כָל־מִשְׁפָּטָיו לִנְגִדִי וְחֻקְתָּיו לֹא־אֶסּוּר מִמֶּנּוּ: כד וְאַהֲבִיהַ תָּמִים לוֹ וְאַשְׁתַּמְרָה מֵעוֹנֵי: כה וַיֵּשֶׁב יְהוָה לִי כְּצַדִּיקְתִּי כְּכֹרִי לִנְגִד עֵינָיו: כו עַם־חֶסֶד תִּתְחַסֵּד עַם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמֵּם: כז עַם־נָכָר תִּתְכַבֵּר וְעַם־עַקְשׁ תִּתְפַּלֵּל: כח וְאֶת־עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־רְמִים תִּשְׁפִּיל: כט כִּי־אַתָּה נִירִי יְהוָה וַיְהוָה וְגִיהַ חֲשָׁבִי: ל כִּי בָכָה אֲרוּץ גִּדּוֹד בְּאֱלֹהֵי אֲדֹלְג־שׁוֹר: לא הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְכֹל הַחֲסִים בּוֹ: לב כִּי מִי־אֵל מִבְּלַעְדֵי יְהוָה וּמִי צוֹר מִבְּלַעְדֵי אֱלֹהֵינוּ: לג הָאֵל מְעוֹזֵי חַיִּל וַיִּתֵּר תָּמִים דְּרָכֵי: לד מִשׁוּהַ רִגְלֵי בְּאֵילֹת וְעַל־בִּמְתֵי יַעֲמִידֵנִי: לה מִלְּמַד יְדֵי לְמַלְחָמָה וְנַחַת קִשְׁת־נְחוּשָׁה זְרַעְתִּי: לו וַתִּתְּנֵנִי לִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ וְעִנְתֶךָ תִּרְבֵּנִי: לו תִּרְחִיב צַעְדֵי תַחְתָּנִי וְלֹא מַעֲדוֹ קִרְסָלִי: לח אֲרַדְּפָה אֵיבֵי וְאַשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כְּלוֹתֵם: לט וְאֶכְלֵם וְאִמְחָצֵם וְלֹא יִקְוֹמוּ וַיִּפְּלוּ תַּחַת רִגְלֵי: מ וַתִּאזְרְנֵי חַיִּל לְמַלְחָמָה תִּכְרִיעַ קַמִּי תַחְתָּנִי: מא וְאֵיבֵי תִתֵּךְ לִי עֶרְפַּ מִשְׁנָאֵי וְאַצְמִיתֵם: מב וַיִּשְׁעוּ וְאִין מִשִׁיעַ אֶל־יְהוָה וְלֹא עָנָם: מג וְאַשְׁחֻקֵם כְּעַפְרַת אֲרֶץ כְּטִיט־חֻצוֹת אֲדָקֵם אֲרַקֵּם: מד וַתִּפְלֹטְנִי מִרִיבֵי עַמִּי תִשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם לֹא־יִדְעֵתִי יַעֲבֹדֵנִי: מה בְּנִי נָכָר יִתְפַּח־שׁוּלֵי לִשְׁמַע אֲזִין וַיִּשְׁמְעוּ לִי: מו בְּנִי נָכָר יִבְּלוּ וַיַּחֲגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵם: מז חִי־יְהוָה וּכְרוּךְ צוּרֵי וַיְרֵם אֱלֹהֵי צוֹר וַיִּשְׁעֵי: מח הָאֵל הַנִּתֵּן נִקְמַת לִי וּמְרִיד עַמִּים תַּחְתָּנִי: מט וּמִצִּיאֵי מֵאֵיבֵי וּמִקַּמִּי תִרְוַמְנֵי מֵאֵישׁ חֲמָסִים תִּצִּילֵנִי: נ עַל־כֵּן אֲוַדְךָ יְהוָה בְּגוֹיִם וְלִשְׁמֶךָ אֲזַמְּרֶ: נא מִגְּדוֹל יִשׁוּעוֹת מִלְּכּוֹ וְעִשְׂה־חֶסֶד לְמִשְׁיְחוֹ לְדוֹד וּלְזַרְעוֹ עַד־עוֹלָם:

♦ יום שלישי כ"ב ניסן ♦

הפטרת אחרון של פסח לבני חו"ל ישעיה פרק י

לכ עוד היום בְּנֵי לַעֲמֹד יִנְפֹף יְדוֹ הַר בַּת־צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם: לג הִנֵּה הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת מִסְעָף פֶּאֶרֶה בְּמַעְרָצָה וְרַמְיָהּ קוֹמָה גְדֵעִים וְהַגְּבָהִים יִשְׁפְּלוּ: לד וְנִקְפָה סִבְבֵי הַיַּעַר בְּפִרְזֵל וְהַלְבָנוֹן בְּאֲדִיר יָפוֹל: **יא** א וַיֵּצֵא הַטֹּר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל וַיִּצַּר מִשְׁרָשְׁיוֹ יִפְרָה: כ וַנְּחַה עֲלֵיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וַיִּרְאֵת יְהוָה: ג וְהִרִיחוּ בִירְאֵת יְהוָה וְלֹא־לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא־לְמִשְׁמַע אֲזִינוּ וְכִיחַ: ד וְשִׁפְטָה בְּצִדֵק דְּלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי־אָרֶץ וְהַכֵּה־אָרֶץ בְּשִׁבְטָהּ פִּיו וּכְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית

רָשַׁע: ה' וְהָיָה צָדֵק אֲזוּר מִתְּנִי וְהֶאֱמוּנָה אֲזוּר חֲלָצִיו: וּגְר זָאֵב עִם-פֶּבֶשׁ וְנֹמֵר עִם-גְּדִי יִרְבֹּץ וְעַגֹּל וְכַפִּיר וּמְרִיא יַחֲדוּ וְנֹעַר קָמָן נִהַג בָּם: ז וּפְרָה וְרֹב תִּרְעִינָה יַחֲדוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִינָן וְאֲרִיָּה בִּפְקָר יֹאכֵל-תְּבֹן: ח וְשַׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל-חֵר פֶּתֶן וְעַל מְאוּרֵת צַפְעוֹנִי גְמוּל יְדוּ הֲדָה: ט לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחִיתוּ בְּכֹל-חֵר קֹדְשֵׁי בְיַמְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת-יְהוָה בַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים: י וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל עִמָּד לְגַם עַמִּים אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהִיתָה מְנַחְתּוֹ פָּבוֹד: יא וְהָיָה | בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנָי | שְׁנֵית יְדוּ לִקְנוֹת אֶת-שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר-יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר וּמִמְצָרִים וּמִפְתָּרוֹם וּמִפּוֹשׁ וּמִעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִמַּחְמֹת וּמֵאֵי הַיָּם: יב וְנִשְׂאָ גַם לְגוֹיִם וְאֶסְפָּה גִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע בְּנֵפּוֹת הָאָרֶץ: יג וְסָרָה קִנְיַת אֶפְרָיִם וְצַרְרֵי יְהוּדָה יִכְרְתוּ אֶפְרָיִם לֹא-יִקְנָא אֶת-יְהוּדָה וְיְהוּדָה לֹא-יִצַּר אֶת-אֶפְרָיִם: יד וְעַפּוֹ בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים יָמָה יַחֲדוּ יָבוּ אֶת-בְּנֵי-קָדֵם אָדוּם וּמוֹאָב מִשְׁלֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם: טו וְהַחֲרִים יְהוָה אֶת לְשׁוֹן יִם-מִצְרַיִם וְהִנְיָף יְדוּ עַל-הַנְּהָר בַּעֲנִים רוּחוֹ וְהִפְהִי לְשַׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיךְ בְּנַעֲלִים: טז וְהִיתָה מִסְּלָה לְשֵׁאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׂאָר מֵאֲשׁוּר כַּאֲשֶׁר הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עֲלִיתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: יז א וְאָמַרְתָּ בַיּוֹם הַהוּא אוֹדֶךָ יְהוָה כִּי אֲנַפְתָּ בִּי יֵשֶׁב אֶפְדָּ וְתִנְחַמְנִי: ב הִנֵּה אֵל יִשׁוּעָתִי אֲבַטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֲנִי וְזִמְרַת יְהוָה יְהוָה וְיִהְיֶה-לִּי לְיִשׁוּעָה: ג וְשִׁאֲבַתְּ-מַיִם בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הַיִּשׁוּעָה: ד וְאָמַרְתָּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בַּעֲמִים עַל-יִלְתָּיו הוֹפִירוּ כִּי נִשְׁגַּב שִׁמּוֹ: ה זָמְרוּ יְהוָה כִּי גֵאוֹת עָשָׂה מוֹדַעַת זֹאת בְּכֹל-הָאָרֶץ: ו צַהֲלִי וְרַנִּי יוֹשֵׁבַת צִיּוֹן כִּי-גָדוֹל בְּקִרְבֶּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

כד וּנְפַקַת אֲשַׁמָּא מִן קָדָם יי וְאֲכַלַת עַל מִדְבַּחָא יַת עֲלֵמָא וְיַת תַּרְפִּינָא וְחִזָּא כָּל עַמָּא וְשִׁבְחוּ וְנִקְּלוּ עַל אִפְּהֵיוֹן:

(כד) וְתִצֵּא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּרְגְּזוּ וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם:

כז"י - בְּרִנָּה • כְּתַרְגוּמוֹ • אֲבֵן עוֹרָא.

א וְנִסְיָבוּ בְּנֵי אֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּא גְבַר מַחֲתִימָה וַיִּהְיֶה בְּהֵן אֲשַׁמָּא וְשׁוּיָאוּ עֲלֵהָ קְטֹרֶת וְקָרִיבוּ קָדָם יי אֲשַׁמָּא נּוֹכְרִיתָא דִּי לֹא פְקִידָה תְּהֵוּן:

י (א) וַיִּקְחוּ בְנֵי-אֶהְרֹן נָדָב וְאַבְיָהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בְּהֵן אִשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה אִשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם:

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת לֵב עַמּוֹ 99)

אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם (י, א) כְּתַב ב'אֹר הַחַיִּים', שְׁבַגִי אֶהְרֹן מִתּוֹ מ'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ', תִּשׁוּקָה עֲזָה לְהַקְבֵּה. וַיֵּשׁ לְשֹׂאֵל, הָרִי כְּתִיב "אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם", וּמִשְׁמַע שֶׁעֲבָרוּ עַל רְצוֹן ה'. וַיֵּשׁ לּוֹמַר, שְׁהִי בְּדַרְגָּה כְּזוֹ שֶׁל הַתְּקַשְׁרוֹת וְהַתְּחַבְרוֹת ל'ה' (קְטֹרֶת מִלְשׁוֹן הַתְּקַשְׁרוֹת) עַד שֶׁלֹּא נִזְקָקוּ לְצוּוֹי: כָּל מַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ בְּדַרְגָּה מִמִּילָא בְּהַתְּאֵמָה מֵלֵאָה לְרְצוֹן ה', כִּי רְצוֹנוֹ הַפֶּךָ לְרְצוֹנָם שְׁלֵהֶם. אֲבֵן עוֹרָא.

כד וּנְפַקַת אֲשַׁמָּא מִן קָדָם יי וְאֲכַלַת יְתֵהוּן וּמִיתוּ קָדָם יי:

(ב) וְתִצֵּא אִשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל אוֹתָם וַיִּמָּתוּ לִפְנֵי יְהוָה:

כז"י - וְתִצֵּא אִשׁ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: לֹא מִתּוֹ בְּנֵי אֶהְרֹן, אֲלֵא עַל-יְדֵי שְׁהוּרוֹ הַלֵּכָה בְּפָנֵי מֹשֶׁה רַבֵּן. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמַר: שְׁתוּנֵי יֵיָן נִכְנסוּ לְמִקְדָּשׁ. תְּדַע, שֶׁאֲחַר מִיתַתְּן הַזֶּהִיר הַנּוֹתָרִים שְׁלֵא יִכְנסוּ שְׁתוּנֵי יֵיָן לְמִקְדָּשׁ. מִשָּׁל לְמִלְלָךְ שְׁהִיָּה לוֹ בֶּן בֵּית זְכוּי, כַּדְאִיתָא ב'וַיִּקְרָא רַבָּה'.

אֲבֵן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

בני ביתו של הקב"ה

ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וגו'

ותצא אש - . . רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנזירים שלא יכנסו שתויי יין למקדש, משל למלך שהיה לו בן בית וכו' פדאיטא בויקרא רבה (יב. ובפירוש רש"י)

משל למלך שהיה לו בן בית נאמן מצאו עומד על פתח חנויות והתיז את ראשו בשתיקה, ומנה בן בית אחר תחתיו, ואין אנו יודעים מפני מה הרג את הראשון, אלא ממה שמצוה את השני ואמר לא תכנס בפתח חנויות, אנו יודעים שמתוך כך הרג את הראשון. (ויקרא רבה)

וצריך להבין מהי פגנת רש"י בהעתקתו מדברי המדרש "משל למלך שהיה לו בן בית וכו'", דממה נפשך, אם פגנתו רק לצין לדברי המדרש, הנה ליה לקצר ולומר "משל למלך וכו' פדאיטא בויקרא רבה", ואם ברצונו להודיע גם את תוכן המשל, הרי אין די תחלת המשל שהביא?

ויש לומר, דבדבריו אלו מתרץ מפני מה נענשו נדב ואביהוא, והרי לא נצטוו על האסור דשתיית יין, ועל זה תירץ ממשל למלך שהיה לו בן בית, דזה שהענישו המלך, ארעלפי שלא הוזהר על כך, הוא מפני שבהיותו "בן בית" של המלך היה צריך להבין מעצמו - גם מבלי אזרה מפונשת - שהנהגה זו היא הפך רצונו של המלך.

ועל-דרך-זה בענייננו, מכיון שבני אהרן היו בני ביתו של הקב"ה "בקרובי אקדש", הנה מעצמם ידעו הנהגות ביתו, גם כשלא נצטוו על זה בפרוש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 61)

שהורו הלכה בפני משה . . שתויי יין נכנסו למקדש (רש"י, י"ב) יש לתמוה, הרי החטא מפורש בכתוב - הם הקטירו קטרת בנגוד לצווי ה'. ויש לומר, דהנה לעיל בסמוך נאמר לגבי השראת השכינה "ותצא אש מלפני ה'"; ומזה שלשון זה עצמו מופיע גם בבני אהרן, מוכח שאף עבודתם גרמה גלוי השכינה. לכן מפרש שהעבודה כשעצמה היתה כדבעי, אלא שהיתה חסרון באופן הנהגתם בעבודה זו. **אבן עזרא.**

(ג) **ויאמר משה אל-אהרן הוא אשר-דבר יהוה ויאמר בקרבי אקדש ועל-פני כל-העם אכבד וידם אהרן:**

ג נאמר משה לאהרן הוא די מליל יי למימר בקרבי אקדש ועל אפי כל עמא אתקרא ושתיק אהרן:

כש"כ הוא אשר-דבר וגו' (ובחסים קטו) היכן דבר? "ונעדתי שמה לכני ישראל ונקדש בכבדי" (שמות כט). אל תקרי "בכבדי", אלא 'במבכדי'. אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי! יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי או בך. עכשיו, רואה אני שהם גדולים ממני וממך! (ת"כ. ויקרא רבה). **וידם אהרן** (שם ושם) קבל שָׁכַר על שתיקתו, ומה שָׁכַר קבל? שנתחיד עמו הדבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין. **בקרבי** • בכחירי. **ועל-פני כל-העם אכבד** • כשהקדוש-ברוך-הוא עושה דין בצדיקים מתנרא ומתעלה ומתקלס; אם-כן באלו, כל-שפן ברשעים. וכן הוא אומר: (תהלים סח) "נורא אלהים ממקדשך" - אל תקרי "ממקדשך", אלא 'ממקדשך'. **אבן עזרא.**

(ד) **ויקרא משה אל-מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את-אחיכם מאת פני-הקדש אל-מחוץ למחנה:**

ד וקרא משה למישאל ואלצפן בני עזיאל אח אביהי דאהרן ונאמר להון קריבו טולו ית אחיכוון מן גדם אפי קידשא למפרא למשריטא:

כש"כ דד אהרן • עזיאל אחי עמרם היה, שנאמר: (שמות ו) "ובני קהת וגו'". שאו את-אחיכם וגו' • כאדם האומר לחברו העבר את המת מלפני הפלה, שלא לערוב את השמחה. **אבן עזרא.**

אבן עזרא על התורה

דעתי, שזה הדבר היה גם ביום השמיני. והעד, הן היום הקריבו את חטאתם: ויתנו בהן אש. לא מהאש שיצאה. וזה טעם, אש זרה: וטעם אשר לא צוה אותם. שמדעתם עשו ולא בצווי, להקטיר קטרת גם באש זרה:

ב וימותו לפני ה'. כי חשבו שעשו דבר רצוי לפניו:

ג הוא אשר דבר ה'. כבר אמר לי השם שהוא יראה קדשתו בקרובים אליו, כטעם רק אהבם ודעתי. וכאשר אראה בס קדשתי, אז אהיה:

נכבד, ועל פני כל העם אכבד וייראו מפני: ד שאו את אחיכם מאת פני הקדש. יש אומרים כי הקטרת היתה לפני מזבח העולה, והלויים נכנסים שם. ויש אומרים שהיתה על מזבח הקטרת, ומשה הוציאם מאהל מועד: פני

שיעור יומי ליום שלישי כ"ב ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - י - פרשת שמייני לז

(ה) וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׁאַם בְּכַתְּנֹתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר מֹשֶׁה:
ה וַיִּקְרְבוּ וַיִּשְׁאַם בְּכַתְּנֵיהוֹן בְּכַתְּנֵיהוֹן לְמִפְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא כְּמָא דִּי מַלִּיל מֹשֶׁה:

ע"י בְּכַתְּנֹתָם • שֶׁל מַתִּים, מִלְּמַד שֶׁלֹּא נִשְׂרְפוּ בַגְדֵיהֶם, אֲלֹא נִשְׁמָתָם; כְּמִין שְׁנֵי חוּטֵיין שֶׁל אִשׁ נִכְנסוּ לְתוֹךְ
חוּטְמֵיהֶם (סנהדרין נב. ת"ס).

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וּלְאַלְעָזָר וּלְאַיִתְמָר וּלְאַיִתְמָר
רֵאשִׁיכֶם אֶל־תַּפְרְעוּ וּבַגְדֵיכֶם לֹא־תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ
וְעַל פְּלִי־הַעֲדָה יִקְצֹף וְאַחִיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבוּ
אֶת־הַשֹּׂרֶפֶה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְאַלְעָזָר וּלְאַיִתְמָר וּלְאַיִתְמָר
בְּנוֹהֵי רִישֵׁיכֹן לֹא תִרְפוּ פְרוּעַ וּלְכוּשִׁיכֹן
לֹא תִבְזְעוּ וְלֹא תִמּוּתוּן וְעַל כָּל כְּנֻשְׁתָּא יְהִי
רוּגְזָא וְאַחִיכֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבוּן יְת
יְקַדְּמָא דִּי אוֹקִיד יְיָ:

ע"י אֶל־תַּפְרְעוּ • אֵל תִּגְדְּלוּ שַׁעַר. מִכָּאן, שְׂאֵבֶל אֲסוּר בְּתַסְפַּרְתָּ. (מ"ק י"ב) אָבֶל אַתֶּם אֵל תַּעֲרַבְבוּ שִׁמְחָתוֹ שֶׁל
מָקוֹם. וְלֹא תִמְתּוּ • הָא אִם תַּעֲשׂוּ כֵן, תִּמּוּתוּן. וְאַחִיכֶם כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל • מִכָּאן, שְׂצַרְתֶּן שֶׁל תַּלְמִידֵי־חֻכְמִים
מִטְּלַת עַל הַכֹּל לְהַתְּאֵבֶל בָּהּ. אבן עזרא.

(ז) וּמִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ פֶן־תִּמְתּוּ בִי־שִׁמּוֹן מִשַּׁחַת
יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כַדְבַר מֹשֶׁה: פ
ז וּמִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ פֶן־תִּמְתּוּ בִי־שִׁמּוֹן מִשַּׁחַת
יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כַדְבַר מֹשֶׁה: פ

(ח) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: אבן עזרא.

(ט) יֵינן וְשִׁכְרָא אֶל־תִּשְׁתֵּי | אַתְּהָ | וּבִגְדֵיךָ אֶתְּךָ בְּבֹאֲכֶם
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תִמְתּוּ חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם:
ט חֲמַר וּמְרִי לֹא תִשְׁתֵּי אֶתְּךָ וּבִגְדֵיךָ עִמָּךְ
בְּמַעֲלֹכֹן לְמִשְׁפָּן זִמְנָא וְלֹא תִמּוּתוּן קָנִים
עֲלֶיךָ לְדוֹרֵיכֹן:

ע"י יֵינן וְשִׁכְרָא • יֵינן כְּדָרְךָ שְׁכֻרוֹתוֹ. בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • (ת"ח) אֵין לִי אֲלֹא בְבוֹאֵם לְהִיכַל, בְּגִשְׁתֶּם לְמִזְבֵּחַ
מִזֵּינָן? נֹאמֶר כָּאן 'בִּיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד', וְנֹאמֶר בְּקִדּוּשׁ יְדִים וְרַגְלִים: 'בִּיאַת אֹהֶל מוֹעֵד', מֵה לְהִלָּץ עֲשֵׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ
כְּבִיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד, אִף כָּאן עֲשֵׂה גִישַׁת מִזְבֵּחַ כְּבִיאַת אֹהֶל־מוֹעֵד. אבן עזרא.

(י) וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר: יוֹלְאֶפְרָשָׁא בֵּין קוּדְשָׁא וּבֵין חֵלָא וּבֵין
מְסַאָבָא וּבֵין דְכִנְיָא:
י וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר: יוֹלְאֶפְרָשָׁא בֵּין קוּדְשָׁא וּבֵין חֵלָא וּבֵין
מְסַאָבָא וּבֵין דְכִנְיָא:

ע"י וּלְהַבְדִּיל • כְּדִי שְׁתַּבְּדִילוּ בֵּין עֲבוּדָה קְדוּשָׁה לְמַחֲלָלָת. הָא לְמַדְתָּ, שְׂאִם עָבַד - עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה (ובחס יו.
ע"ט). אבן עזרא.

(יא) וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ
יא וּלְהוֹרֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַחֻקִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֲלֵיהֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: פ

ע"י וּלְהוֹרֹת • לְמַד שְׂאֲסוּר שְׁכוּר בְּהוֹרָאָה (ע"ט). יְכוּל יְהֵא חֲזֵב מִיְתָה? תַּלְמוּד לומר: "אַתְּהָ וּבִגְדֵיךָ אֶתְּךָ... וְלֹא
תִמְתּוּ" (במדבר יח). כְּהֻנִּים בְּעֲבוּדְתָם כְּמִיְתָה וְאֵין חֻכְמִים בְּהוֹרָאָתָם כְּמִיְתָה. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

הַקֹּדֶשׁ. הִיא הַחֲצֵר כְּנֶגֶד הַמַּחֲנֶה, כַּאֲשֶׁר
פִּרְשִׁיתִי:
ו רֵאשִׁיכֶם אֶל תַּפְרְעוּ. יֵשׁ אוֹמְרִים לְגַדֵּל פְּרַע:
תַּפְרְמוּ. תַּקְרְעוּ. וְהִנְכוּן שְׁהוּא מִן כְּנֶגְדֵי יְהִי
פְרוּמִים וְרֵאשׁוּ יְהִי פְרוּעַ. וְרִבִּים אָמְרוּ,
מִכּוּסָה. וְאַחֲרֵים אָמְרוּ, מְגוּלָה. וְהֵאֱמַת דְּכָרִי
הַקְּבֵלָה: וְלֹא תִמּוּתוּן. מִלַּת וְלֹא, מוֹשְׁכַת עֲצָמָה.
כְּמוֹ וְלֹא לְמַדְתִּי חֻכְמָה. וְכֵן הוּא, וְלֹא עַל
כָּל הַעֲדָה יִקְצֹף, כִּי אַתֶּם תִּכְפְּרוּ בְּעַדְם: וְשַׁעַם

וְאַחִיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל. תַּמְצָאנוּ רְמוּז בְּפִרְשַׁת
רָאָה אֲנִכִּי:
ח וַיְדַבֵּר ה' אֶל אַהֲרֹן. כִּי נָבִיא תִהְיֶה. וַיֵּשׁ
אוֹמְרִים, עַל יְדֵי מֹשֶׁה. כְּמוֹ דְבַר אֶל אַחֲזוּ.
וְהַזְהִירוּ שִׁשְׁמֵר הוּא וּבְנָיו, שֶׁלֹּא יָמוּתוּ כַּאֲשֶׁר
מָתוּ בְּנֵי הַגְּדוּלִים:
ט וְשִׁכְרָא. הַעֲשׂוּ מִמֵּין חֻשָׁה אוֹ דְכֻשׁ אוֹ תַמְרִים.
כִּי הֵינּוּ מִשְׁחִית הַדַּעַת לְשׁוֹתָיו, וְיִתְעַרְבוּ לוֹ
הַדְּבָרִים. עַל כֵּן - וּלְהַבְדִּיל, כִּי אַתְּהָ כְּהֵן גְּדוּל,

וּמְבַדִּיל בֵּין מָקוֹם הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל. וְהוּא
מְלִשׁוֹן חֹלּוּל. גַּם יִתְכֵן, בֵּין יוֹם קֹדֶשׁ חֹלּוּל:
י וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר. בְּהַמָּה וּבְשִׁרְץ
הַמַּיִם וּבְעוֹף. עַל כֵּן נִכְתְּבָה אַחֲרֵי זֹאת הַפְּרָשָׁה,
פְּרִשַׁת זֹאת חֲתִיבָה, וְאַחֲרַי פֶּן טְמֵאת הַיּוֹלְדָת,
וְצִרְעַת אָדָם, וּבְגַד וּבֵית, וּבְעַל קָרִי, וְזָב וְזָבָה
וְנִדָּה. וְזֵה טַעַם, וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר:
יא וּלְהוֹרֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׂאֵר הַמְצוֹת.
וְכֵן כָּל אֲשֶׁר יָרוּ אֶתְכֶם הַפְּתָנִים:

♦ יום רביעי כ"ג ניסן ♦

יב ומליל משה עם אהרן ועם אלעזר ועם איתמר בנוהי דאשתארו סיבו ית מנחתא דאשתארת מקרבניא דיני ואכליה פטירי בסטר מדבחא ארי קדש קודשין היא :

(יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר בְּנֵי הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאֶכְלוּהָ מִצֹּת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ הֵוא :

ע"י < הַנּוֹתָרִים • מִן הַמִּיתָה. מְלַמֵּד, שְׂאֵף עֲלֵיהֶם נִקְנְסָה מִיתָה עַל עֶוֹן הַעֲגָל. הוּא שְׂנֵאָמַר : (דברים ט) "וַיִּבְרָא אֱהֲרֹן הַתַּאֲנֵף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ", וְאִין 'הַשְׁמִדָה' אֵלָּא כְּלוּי בְּנִים, שְׂנֵאָמַר : (עמוס ב) "וְאִשְׁמִיד פְּרִיּוֹ מִמֶּעַל"; וְתַפְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּטֵלָה מְחֻצָּה, שְׂנֵאָמַר (דברים ט) : "וְאֶתְּפַלֵּל גַּם־בְּעַד אֱהֲרֹן בְּעַת הַהוּא". קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה • אֶף־עַל־פִּי שְׂאֵתֶם אוֹנְנִין, וְקֹדֶשִׁים אֲסוּרִים לְאוֹנְנִין. אֶת־הַמִּנְחָה • זֶה מִנְחַת שְׂמִינִי וּמִנְחַת נַחֲשׁוֹן. וְאֶכְלוּהָ מִצֹּת • מַה תִּלְמוּד לומר? לְפִי שֶׁהִיא מִנְחַת צְבוּר וּמִנְחַת שְׂעָה וְאִין פִּיּוּצָא בַּהּ לְדוּרוֹת, הַצֵּרֶף לְפָרֶשׁ בַּהּ דִּין שְׂאָר מִנְחָתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 275)

וְתַפְלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּטֵלָה מְחֻצָּה (רש"י י, יב) סֵפֶר כ"ק מו"ח אַדְמו"ר, שְׂמַהר"י סְלַנְטֵר שְׂאֵל אֶת הַרְבֵּי מַהר"ש, מְדוּעַ מְאָרִיכִים חֲסִידִים כָּל כָּף בַּתְּפִלָּה, וְעַנְהוּ, שִׂידוּעָה הַפְּלוּגָתָא אִם תְּפִלָּה עוֹשֶׂה מְחֻצָּה אוֹ כְּלָה, וְלִכֵּן מְאָרִיכִים בַּתְּפִלָּה, כִּדִּי שְׂגַם מְחֻצָּה תַּסְפִּיק. וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ: עַל יְדֵי אֲרִיכוֹת הַתְּפִלָּה מְגִיעִים בְּדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, וְרַגְלֵי הַדַּרְגָּה הַעֲלִיוֹנָה הֵם כְּנֶגֶד כָּל הַדַּרְגּוֹת שֶׁלְמִטָּה מִמֶּנָּה. אֲבָן עוֹרָא.

יג ותיכלון יתה באמר קדיש ארי חלקך וחלק בניך היא מקרבניא דיני ארי כן אתפקדית :

(יג) וְאֶכְלֹתֶם אֹתָהּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה כִּי־כֵן צִוִּיתִי :

ע"י < וְחֻק־בְּנֵיךָ • אִין לְבָנוֹת חֻק בְּקֹדֶשִׁים. כִּי־כֵן צִוִּיתִי • בְּאֵינִינּוֹת יֹאכְלוּהָ (ת"כ. זכחים קא) *

יד ונתן חדיא דארמותא ונתן שוקא דאפרשותא תיכלון באמר דכי את ובניך ובנתיהך עמך ארי חלקך וחלק בניך אתיהיבו מנכסת קודשיא דבני ישראל :

(יד) וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי־בְנֵיךָ אֹתָהּ כִּי־חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ מִזְבְּחֵי שְׁלָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

ע"י < וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה • שֶׁל שְׁלָמֵי צְבוּר. תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר • וְכִי אֵת הָרֵאשׁוֹנִים אֶכְלוּ בְּמָקוֹם טָמֵא? אֵלָּא, הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהֵם קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים, הַזִּקְקָה אֶכְלֹתֶם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ. אֲבָל אֵלּוּ אִין צָרִיכִים תוֹף הַקְּלָעִים, אֲבָל צָרִיכִים הֵם לְהֶאֱכֹל תוֹף מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא טְהוֹר מִלְּהַפְּנֵס שֶׁם מְצַרְעִים (שם טז). מִכָּאן, שֶׁקֹּדְשִׁים קְלִים נֶאֱכָלִין בְּכָל הָעִיר. אֹתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי־בְנֵיךָ • אֹתָהּ וּבְנֵיךָ בְּחֻלְקֵי, אֲבָל בְּנוֹתֶיךָ לֹא בְּחֻלְקֵי, אֵלָּא אִם תִּתְּנוּ לָהֶן מִתְּנוּת, רְשָׁאוֹת הֵן לְאָכֹל בְּחֻצָּה וְשׁוֹךְ. אוֹ אִינוּ אֵלָּא אֶף הַבְּנוֹת בְּחֻלְקֵי? תִּלְמוּד לומר: "כִּי־חֻקְךָ וְחֻק־בְּנֵיךָ נִתְּנוּ" – חֻק לְבָנִים וְאִין חֻק לְבָנוֹת.

טו שוקא דאפרשותא וחדיא דארמותא על קרבני תרביא יתיון לארמא ארמא גדם יי ויהי לך ולבניך עמך לקנם עלם כמא די פקיד יי :

(טו) שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֻלְבִּים יָבִיאוּ לְחֵינֵף תְּנוּפָה לְפָנֵי יְהוָה וְהָיָה לְךָ וּלְבְנֵיךָ אֹתָהּ לְחֻק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה :

ע"י < שׁוֹךְ הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנוּפָה • לְשׁוֹן "אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹרֵם". תְּנוּפָה – מוֹלִיךְ וּמְבִיא, תְּרוּמָה – מַעֲלָה וּמוֹרִיד. וְלָמָּה חֻלְקֵן הַכְּתוּב תְּרוּמָה בְּשׁוֹךְ, וְתְנוּפָה בְּחֻצָּה? לֹא יְדַעְנוּ, שֶׁשְׂגִיחֵם בְּהַרְמָה וְהַנְּפָה. עַל אִשֵּׁי הַחֻלְבִּים • מִכָּאן שֶׁהַחֻלְבִּים לְמִטָּה בְּשַׁעַת תְּנוּפָה. וְיִשׁוּב הַמְּקַרְאוֹת שֶׁלֹּא יִכְחִישׁוּ זֶה אֶת זֶה, כְּכֹר פְּרֻשְׁתִּי שֶׁלְשֶׁתָּן בְּ"צוֹ אֵת אֱהֲרֹן".

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

יב קחו את המנחה. אחר שהקטירו ממנה לגבות, אין ראוי לאכול הנשאר, כי אם מקדשים. ועתה תחלו לאכול החק שנתן לכם השם, שתקחו תמיד מאשי ה'. ופרושו, כל מנחה שהקטירו ממנה טהור. ואם הוא חוץ חוץ הסצר והסצה והשוק, תאכלו זקרים ונקבות. כי כן כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו. וכן קנזן פספ, ויליד

♦ יום חמישי כ"ד ניסן ♦

(טז) וְאֵת שְׁעֵיר הַחֲטָאִת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שָׂרָף וַיִּקְצֹף עַל-אַלְעָזָר וְעַל-אֵיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנּוֹתָרִים לֵאמֹר:

טז וְיָת צְפִירָא דְחֲטָאִתָּא מִתְבַּע תְּבַעֵי מֹשֶׁה וְהָא אֵתוּקֵד וְרִגְזוּ עַל אֲלֵעָזָר וְעַל אֵיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן דְּאִשְׁתָּאֲרוּ לְמִימָר:

כ"ט שְׁעֵיר הַחֲטָאִת • שְׁעֵיר מוֹסְפֵי רֹאשׁ-חֹדֶשׁ. וּשְׁלֹשָׁה שְׁעִירֵי חֲטָאוֹת קָרְבוּ בוֹ בַּיּוֹם: שְׁעֵיר עֲזִים וְשְׁעֵיר נֶחֱשׁוֹן וְשְׁעֵיר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ. וּמִכֶּלֶן לֹא נִשְׂרָף אֲלָא זֶה. וְנִחְלְקוּ בְּדַבָּר חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל (בת"ס), יֵשׁ אוֹמְרִים: מִפְּנֵי טוֹמְאָה שֶׁנִּגְעָה בוֹ נִשְׂרָף, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִפְּנֵי אֲנִינּוֹת נִשְׂרָף, לְפִי שֶׁהוּא קֹדֵשׁ דְּרוֹרוֹת; אָבֵל בְּקֹדֵשׁי שְׁעָה סָמְכוּ עַל מֹשֶׁה, שְׂאָמַר לָהֶם בְּמִנְחָה: "וְאִכְלוּהָ מִצּוֹת". דָּרַשׁ דָּרַשׁ • שְׁתֵּי דְרִישׁוֹת הִלְלוּ: מִפְּנֵי-מָה נִשְׂרָף זֶה, וּמִפְּנֵי-מָה נֶאֱכְלוּ אֵלָיו? כִּן הוּא בִּתְרוּת כְּהָנִים' (ועיין זבחים ק"א הגירסא לא נאכלו אלו וכן גרס הורא"ם הכי ומפני מה לא נאכלו) • עַל-אַלְעָזָר וְעַל-אֵיתָמָר • בְּשִׁבִיל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן הַפֶּה פְּנִיּוֹ כְּנֶגֶד הַכְּהֵנִים וְכַעֲס. לֵאמֹר • אָמַר לָהֶם: הִשְׁיבוּנִי עַל דְּבָרֵי!

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 182)

וַיִּקְצֹף עַל אֲלֵעָזָר וְעַל אֵיתָמָר (י, טז) בְּפָרֶשֶׁת מִטּוֹת (לא, כא) פָּרַשׁ רַשׁ"י: "וַיִּקְצֹף . . . בָּא לְכָל־פַּעַם בָּא לְכָל־טַעוֹת". וּמָה שֶׁלֹּא כָּתוּב בֶּן כָּאן – יֵשׁ לוֹמַר: הַחֲלוּק בֵּין קֹדֵשׁי שְׁעָה לְקֹדֵשׁי דְרוֹרוֹת הוּא דְבַר הַתְּלוּי בְּסִבְרָא, וְזֶה אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה מַחֲלָקַת מִפְּנֵי שְׂאִין דְּעוֹת בְּנֵי אָדָם שׁוֹת, וְלֹא מִפְּנֵי שְׂאֵחַד מִהֶם טוֹעָה. אָבֵל לְאַחֲרֵי שֶׁלְּמַדְנּוּ שֵׁם שְׁטַעָה מִפְּנֵי הַכַּעֲס, יֵשׁ לְפָרֶשׁ כֵּן גַּם כָּאן. אֲבָן עוֹרָא.

(יז) מִדּוּעַ לֹא-אֲכַלְתֶּם אֶת-הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ בִּי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא וְאַתֶּה | נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת-עֹן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה:

יז מִדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת-הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ בִּי יוֹ מִדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אֶת-הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ בִּי אֲרִי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁין הִיא וְנִתְּנָה זֶה לְכוֹן לְסִלְחָא עַל חוֹבֵי כְּנִשְׁתָּא לְכַפֵּרָא עֲלֵיהוֹן קָדָם יי:

כ"ט מִדּוּעַ לֹא-אֲכַלְתֶּם אֶת-הַחֲטָאִת בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ • וְכִי חוּץ לְקֹדֶשׁ אֲכַלוּהָ, וְהִלֵּא שְׂרָפוּהָ? ! וּמָהוּ אוֹמַר "בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ"? אֲלָא אָמַר לָהֶם: שְׂמָא חוּץ לְקֹדֶשִׁים יִצְאָה וְנִפְסְלָהָ? • בִּי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא • וְנִפְסְלָת בְּיוֹצָא, וְהֵם אָמְרוּ לוֹ: לָאוּ. אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וּבַמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ הִיָּתָה, מִדּוּעַ לֹא אֲכַלְתֶּם אוֹתָהּ? • וְאַתֶּה נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת וְגו' • שֶׁהַכְּהֵנִים אוֹכְלִים וּבְעֵלִים מִתְּפַרְרִים. לְשֵׂאת אֶת-עֹן הָעֵדָה • מִכָּאן לְמַדְנּוּ שֶׁשְׁעֵיר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ הִיָּה, שֶׁהוּא מְכַפֵּר עַל עֹן טְמֵאת מִקֹּדֶשׁ וְקֹדֶשִׁיו, שֶׁחֲטָאֵת שְׁמִינֵי וְחֲטָאֵת נֶחֱשׁוֹן לֹא לְכַפֵּרָה כָּאוּ. אֲבָן עוֹרָא.

(יח) הֵן לֹא-הוּבָא אֶת-דָּמָהּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אָכּוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי:

יח הָא לֹא אֲתַעֵל יָת דְּמָה לְבֵית קֹדֶשׁא גְּוָאָה מִיכַל תִּיכְלוּן יְתָה בְּקֹדֶשׁא כְּמָא דִּי פְקֻדִית:

כ"ט הֵן לֹא-הוּבָא וְגו' • שְׂאֵלוּ הוּבָא הִיָּה לָכֶם לְשַׂרְפָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: (לעיל ט) "וְכֹל-חֲטָאֵת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָה וְגו'". אָכּוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ • הִיָּה לָכֶם לְאֲכִלָּה אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵתֶם אוֹנָנִים. כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי • לָכֶם בְּמִנְחָה. אֲבָן עוֹרָא.

(יט) וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן אֶל-מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת-חֲטָאֹתֵי וְאֶת-עֲלֹתָם לִפְנֵי יְהוָה וְתִקְרָאנָה אֹתִי כַּאֲלֵה וְאֲכַלְתִּי חֲטָאֵת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי יְהוָה:

יט וַיְמַלִּיל אֶהֱרֹן עִם מֹשֶׁה הָא יוֹמָא דִּין קָרִיבוּ יָת חֲטָאֹתְהוֹן וְיָת עֲלֹתְהוֹן קָדָם יי וְעֲרֵעָא יְתִי עֲקוֹן כְּאֵלִין אֵלָיו פּוֹן אֲכִלִּית חֲטָאֹתָא יוֹמָא דִּין הַמִּטְקוֹן קָדָם יי:

כ"ט וַיְדַבֵּר אֶהֱרֹן • אֵין לְשׁוֹן "דְּבוּר" אֲלָא לְשׁוֹן עוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (במדבר כא) "וַיְדַבֵּר הָעַם וְגו'". אֶפְשָׁר, מֹשֶׁה קִצֵּף עַל אֲלֵעָזָר וְעַל אֵיתָמָר, וְאֶהֱרֹן מְדַבֵּר? הָא יְדַעְתָּ, שְׂלֵא הִיָּתָה אֲלָא מִדְּרָךְ כְּבוֹד. אָמְרוּ: אֵינּוּ בְּדִין שְׂיָהָא אָבִינוּ יוֹשֵׁב וְאֵינוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו, וְאֵינוּ בְּדִין שְׂיָהָא תְּלָמִיד מְשִׁיב אֶת רְבוּ. כָּוֹל מִפְּנֵי שְׂלֵא הִיָּה בְּאֲלֵעָזָר לְהַשִּׁיב? תְּלָמוּד

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

טז שָׂרָף. מִהִבְנֵן שְׂלֵא נִקְרָא שֵׁם פּוֹעֵלוֹ, כְּמוֹ וּמִוֹרֵךְ וְשׁוֹטֵף: אֲתָם אֵת חֲטָאֹת, הַשֵּׁם יִשָּׂא אֵת עֹן הָעֵדָה. אוֹ פְּרוּשׁוֹ, אֲתָם תְּשָׂאוּ אֵת חֲטָאֹת. וְהַשֵּׁעַם, כִּי עַל יָדְכֶם יִכְפֹּר עֲוֹנֵם, עַל כֵּן לְכַפֵּר: יח הֵן לֹא הוּבָא אֶת דְּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה. כִּפּוּר הָבָא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁהוּא לְכַוֵּן וְלִקְהַל. וְאֵם יִשָּׂאֵל שׁוֹאֵל, הִנֵּה פִּר חֲטָאֵת שׁוֹרֵף וְלֹא הוּבָא אֵת דְּמוֹ לְפָנִים בְּקֹדֶשׁ. וְהַשֵּׁעַם, הַפְּרֻכָּת וּמִזְבַּח הַזֶּהָב. דַּע שֶׁפֶר חֲטָאֵת הוּא לְחֲטָאֵת

יז בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ. פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד. כִּי כֵּן כְּתוּב וְאוֹתָהּ נָתַן הַשֵּׁם לָכֶם, כִּי כַּאֲשֶׁר תֹּאכְלוּ

לומר: (שם לא) "ויאמר אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא וגו'". הרי פשרצה, דבר לפני משה ולפני הנשיאים! זו מצאתי בספרי של פנים שני. הן היום הקריבו. מהו אומר? (זכורים קא) אלא, אמר להם משה: שמא זרקתם דמה אוננים, שהאונן שעבד חלל. אמר לו אהרן: וכי הם הקריבו, שהם הדיוטות? אני הקרבתי, שאני פה גדול ומקריב אונן. ותקראנה אתי פאלה. אפלו לא היו המתים בני, אלא שאר קרובים, שאני חיב להיות אונן עליהם פאלו, כגון כל האמורים בפרשת כהנים, שהכהן מטמא להם. ואכלתי חטאת. ואם אכלתי, הייטב וגו'. היום. (שם) אכל אנינות לילה מתר, שאין אונן אלא ביום קבורה. הייטב בעיני ה'. אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ר' ענני 106)

אם שמעת בקדשי שעה, אין לך להקל בקדשי דורות (רש"י י, ט) משה סבר שההתר לאכל קדשים באנינות הוא פדי שלא לפגע בשמחה על ידי מנהגי אבילות (בדומה לצווי "ראשיכם אל תפרעו"), ואם כן אין הבדל בין קדשי שעה לקדשי דורות. על כך השיב לו אהרן, שההוראה להמנע מאבילות אינה אלא לפני ה', במקום המזבח, אך אכילת הקרבנות אינה לפני ה' ולכן אין לאוכלם (מלבד קדשי שעה, שלגביהם היתה הוראה מיוחדת). **אבן עזרא.**

כ ושמע משה וישפר בעינוהי:

(ב) וישמע משה וייטב בעינו: פ

כ"י וייטב בעינו. (ת"כ) הודה ולא בוש לומר: לא שמעתי'.

◆ יום שישי כ"ה ניסן ◆

יא (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר אלהם: א ומליל יי עם משה ולאהרן למימר להון:

כ"י א אל משה ואל-אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן. לאמר אלהם. אמר שיאמר לאלעזר ולאיתמר. או אינו אלא לאמר לישראל? כשהוא אומר: "דברו אל-בני ישראל", הרי דבור אמור לישראל. הא מה אני מקים: "לאמר אלהם"? לבניו, לאלעזר ולאיתמר. **אבן עזרא.**

(ב) דברו אל-בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מפל-הבהמה אשר על-הארץ: ב מלילו עם בני ישראל למימר דא חיתה די תיכלון מפל בעירא די על ארעא:

כ"י דברו אל-בני ישראל. את כלם השווה להיות שלוחים בדבור זה, לפי שהשווה בדמימה וקבלו עליהם גזרת המקום מאהבה. זאת החיה. לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך, הבדילים מן הטמאה וגזר עליהם מצות, ולאמות העולם לא אסר כלום. משל לרופא שנגס לבקר את החולה וכו' כדאיתא במדרש רבי תנחומא. זאת החיה. מלמד, שהיה משה אחוז בחיה ומראה אותה לישראל: זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו. "את-זה תאכלו וגו'", אף בשרצי המים אחז מפל מין ומין והראה להם, וכן בעוף: "ואת אלה תשקצו מן-העוף", וכן בשרצים: "וזה לכם הטמא". זאת החיה. **מפל הבהמה**. (מנחות ב) מלמד שהבהמה בכלל חיה.

אבן עזרא על התורה

ועל דעת המעתיקים שה"א הייטב לתימה, והוא מלה זרה, גם על הפרוש שהזכרתי היא נרה. כי לא מצאנו בכל המקרא, ה"א הדעת עם פועל עתיד. ומלת ואכלתי חטאת. כאילו אמר, ואלו אכלתי חטאת. גם מצאנו מלות לעתיד, והן מלעיל. פן אורש, ויגנבתי. והשעם, כי הייתי אונן, ואין אונן אוכל חטאת, כשעם לא אכלתי באני: א וידבר ה' אל משה ואל אהרן. בעבור שהוא הכהן המורה, המבדיל בין הטמא ובין השהור:

במקום אשר, הנה כן פרוש הייטב. ועוד אמרו, כי ואכלתי, פועל עבר. ואלו הנה עתיד, הנה מלרע. כמו ודברתי אל הנביאים, ודברתי אתי. והשעם, כי בני הנשרפים היום, הקריבו את חטאתם ואת עולתם, כי העגל והאיל בעד אהרן ובניו: ותקראנה אותי פאלה. פרוש, צרות או דאגות על מות הבנים. ובעבור זה לא נכלתי לאכול כל חטאת, רק אכלתי ממנה מה שייטב בעיני השם. והשעם, מה שיוציאני לידי חובה.

על המזבח, וישעיר החטאת הוא לעם, ובשר החטאת לפה: אכול תאכלו. הנה ראוי שתאכלו אותה: יט יש מדקדקים שאמרו שהה"א של התימה, לא יהיה אחריו דגש עם אחד מה' מלכים, כ"א עם השווא הנע ומצא. והה"א פתוח, בעבור שלא יתכן להתחבר שני שווא"ן. ובעבור שמוצאו יו"ד הייטב דגוש, אמרו כי זה הה"א לידיעה, כה"א השבחה עם נעמי הנמצאו פה, העיר ההוללה. ואלה הה"ן

(ג) כָּל מִפְרֶסֶת פְּרֹסָה וְשִׁמְעַת שְׁמַע פְּרֹסַת מַעֲלַת גְּרָה
 גָּל דִּי סְדִיקָא וּמְטַלְפֵן וּמְטַלְפֵן טַלְפִין
 פְּרֶסֶתָא מְסַקָא פְּשָׂרָא בְּבַעֲרָא יְתֵה תִיכְלוּן:
 בְּבַהֲמָה אֲתֵה תֹאכְלוּ:

רש"י מִפְרֶסֶת • פְּתַרְגוּמוֹ: 'סְדִיקָא'. פְּרֹסָה • פְּלֵאנְטָה בְּלַע"ז. וְשִׁמְעַת שְׁמַע • שְׁמַבְדֵּלֶת מְלַמְעֵלָה וּמְלַמְטָה בְּשִׁתֵּי צְפָרְנִין, פְּתַרְגוּמוֹ: "וּמְטַלְפָא טַלְפִין", שִׁישׁ שְׁפָרְסוּתֵי סְדוּקוֹת מְלַמְעֵלָה וְאִינְן שְׁסוּעוֹת וּמְבַדְלוֹת לְגַמְרֵי, שְׁמַלְמְטָה מְחַבְרוֹת (חולין ע"א). מַעֲלַת גְּרָה • מַעֲלָה וּמְקִיאָה הָאֵכֶל מִמַּעֲיָה וּמְחַזְרַת אוֹתוֹ לְתוֹךְ פִּיהָ לְכַתְּשׁוֹ וּלְטַחְנוּ הַדָּק. גְּרָה • כֶּף שְׂמוֹ; וַיִּתְכַּן מִגְזָרָת: (שמואל ב יד) "וּכְמִים הַנְּגָרִים", שֶׁהוּא נִגְרַר אַחַר הַפֶּה; וְתַרְגוּמוֹ: 'פְּשָׂרָא', שְׁעַל-יְדֵי הַגְּרָה, הָאֵכֶל נִפְשֵׁר וְנִמּוֹחַ. בְּבַהֲמָה • תְּבַה זֹו יִתְרָה הִיא לְדַרְשָׁה, לְהַתִּיר אֶת הַשְּׁלִיל הַנִּמְצָא בְּמַעֲיָ אִמּוֹ. אֲתֵה תֹאכְלוּ • וְלֹא בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְהֵלֵא בְּאַזְהָרָה הִיא? אֵלֵא לְעַבְר עֲלֶיהָ בְּעִשָׂה, וְלֹא תַעֲשֶׂה' (ובחים לה) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 222)

מִפְרֶסֶת פְּרֹסָה . . מַעֲלַת גְּרָה (יא, ג). מִפְרֶסֶת פְּרֹסָה - רָמַז לְאָדָם שְׁעוּבָד אֶת ה' בְּשָׁנֵי הַקּוּדִים שֶׁל חֹסֵד (זְמִין מְקַרְבֵּת) וְגַבְוָה (שְׂמַאל דּוּחָה), שְׂאָז מוֹכַח שְׁעוּשָׁה זֹאת לְשֵׁם שְׁמַיִם, לֹא מוֹצֵד טְבַעוֹ. מַעֲלַת גְּרָה - רָמַז לְאָדָם שְׁבוּחוֹן שׁוֹב וְשׁוֹב הָאֵם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא עוֹמֵד לַעֲשׂוֹת, הוּא אֶכֶן, טוֹב וְנַחוּץ. מִי שִׁישׁ בּוֹ שְׁנֵי 'סְפִינִים' הַלְלוּ - נִפְשׁוֹ הַבְּהֵמִית הִיא 'בְּהֵמָה טְהוֹרָה'. אֲבָן עוֹרָא.

(ד) אֵךְ אֲתִזְהָ לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגְּרָה וּמִמְפָּרְסֵי הַפְּרֹסָה
 אֲתִזְהַמְלוּ בִּימַעֲלֵה גְרָה הוּא וּפְרֹסָה אִינְנוּ מִפְּרִים טְמֵאָה
 הוּא לָכֶם:

(ה) וְאֲתִזְהַשְׁפוֹן בִּימַעֲלֵה גְרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא יִפְרִים
 טְמֵאָה הוּא לָכֶם:

(ו) וְאֲתִזְהַאֲרַנְבַת בִּימַעֲלַת גְרָה הוּא וּפְרֹסָה לֹא הַפְּרִיסָה
 טְמֵאָה הוּא לָכֶם:

(ז) וְאֲתִזְהַחֲזִיר בִּימַפְּרִים פְּרֹסָה הוּא וְשִׁמְעַת שְׁמַע פְּרֹסָה
 וְהוּא גְרָה לֹא יִגְרַר טְמֵאָה הוּא לָכֶם:

(ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טְמֵאִים הֵם
 לָכֶם:

רש"י מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ • אִין לִי אֵלֵא אֵלוֹ, שְׂאָר בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׂאִין לָהּ שׁוּם סִימֵן טְהוֹרָה, מִנֵּין? אֲמַרְתָּ קַל וְחֹמֶר: וּמָה אֵלוֹ, שִׁישׁ בְּהֵן קֶצֶת סִימְנֵי טְהוֹרָה אֲסוּרוֹת וְכוּ' (כל הענין בתורת כהנים) • מִבְּשָׂרָם • עַל בְּשָׂרָם בְּאַזְהָרָה, וְלֹא עַל עֲצָמוֹת וְגִידִין וְקַרְנִים וְטַלְפִּים. וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ • יְכוּל יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִים עַל מַצַּע נְבִלָה? תַּלְמוּד לֹאמַר: (לקמן כא) "אָמַר אֶל-הַכֹּהֲנִים וְגו'" - כֹּהֲנִים מְזַהְרִין וְאִין יִשְׂרָאֵל מְזַהְרִין, קַל וְחֹמֶר מַעֲשֶׂה: וּמָה טְמֵאָת הַמֵּת חַמוּרָה, לֹא הִזְהִיר בָּהּ אֵלֵא כֹהֲנִים, טְמֵאָת נְבִלָה, קֵלָה, לֹא כָּל שְׂפָן? ! וּמָה תַּלְמוּד לֹאמַר: "לֹא תִגְעוּ" ? בְּרַגְלָא, וְזֵהוּ שְׂאֲמָרוֹ: חֵיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָא (ר"ה יז) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 58)

חֵיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלָא (רש"י יא, ח) יֵשׁ לְשֹׂאֵל, מִנֵּין לוֹ שְׁחֻבַת הַטְּהוֹרָה מִתִּיחֶסֶת לְרַגְלָא דְּוִקָא. וַיֵּשׁ לֹאמַר, דְּהִנֵּה רַש"י פִּרְשׁ לְעִיל בְּפִרְשַׁת בֵּא עַל הַפְּסוּק "מִקְרָא קֹדֵשׁ" - "קְרָא אוֹתוֹ קֹדֵשׁ לְאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְכֹסוֹת". וּמֵאַחַר שְׁמִטְל עַל הָאָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם בְּאֲכִילָתוֹ וּבְשִׁתְיָתוֹ, מוֹבֵן שְׁעֲלֵיו לְהַטְהַר, שְׁהֵרִי אֲכִילָה וְשִׁתְיָה בְּטְמֵאָה אִין בְּכַחַם לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם. אֲבָן עוֹרָא.

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

ג מִפְרֶסֶת. שֵׁם הַתְּאֵר. וְכֵן מְקוּרִין, מִפְּרִים. וְהַשְׁעָם, כָּל שֶׁהוּא מִתְאָרֵת שֶׁהִיא בְּעַלַת פְּרֹסָה: וְשׁוּעַת שְׁסַע. שֵׁם הַתְּאֵר. וְהַשְׁעָם, שְׁפָרְסוּתֵיהָ שְׁסוּעוֹת: מַעֲלַת גְּרָה. מִגְזָרָת גְּרוּן. וּמַעֲלַת, פּוֹעֵל. וְהַזְכִּיר הַגְּמֵל וְהַשְׁפֵּן וְהַאֲרַנְבַת וְהַחֲזִיר, בְּעַבּוּר שִׁישׁ לְכָל אֶחָד הַסִּימָן הָאֶחָד. וְהַזְכִּיר לְשׁוֹן הַקֹּדֵשׁ לְהַזְכִּיר הַזְכָּר מִכָּל מִין, כִּי הַנְּקֵבָה כְּבָלָה הַזְכָּר הִיא. וְהַזְכִּיר אֲרַנְבַת, יֵשׁ אוֹמְרִים לְפִי שֶׁלֹא יִמְצָא הַזְכָּר מִמֶּה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַזְכָּר יֵשׁוּב נִקְבָה, וְהַשְׁפֵּן הַדְּבָר. וְהִרְאִישׁוּן קְרוֹב אֵלַי: ח וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ. וְהַפְּתוּב לֹא הַזְכִּיר הַנּוֹעֵץ שִׁטְמָא עַד הַעֲרֵב, וְכִּי מוֹדְבְרֵי קְבֵלָה

טַת־דִּין תִּיכְלוּן מִכֹּל דֵּי בְמִיָּא כֹּל דֵּי לֵה צִיּוּן וְקִלְפִין בְּמִיָּא בְּמִיָּא וּבְנַחֲלִיָּא יִתְהוֹן תִּיכְלוּן :
(ט) אַתְּזָה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בְּמִים כֹּל אֲשֶׁר-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים וּבְנַחֲלִים אַתֶּם תֹּאכְלוּ:

כס"י - סִנְפִיר • אֵלוֹ שֶׁשֶׁט בְּהֶם • קִשְׁקֶשֶׁת • אֵלוֹ קִלְפִין הַקְּבוּעִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר : (שמואל א יז) "וְשִׂרְיוֹן קִשְׁקֶשִׁים הוּא לְבוּשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימת יט אלול תש"א – מתוך 'לקראת שבת)

סימני הכשרות – בעבודת האדם

אַתְּזָה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בְּמִים כֹּל אֲשֶׁר-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים . . כֹּל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים שֶׁקֵּץ הוּא לָכֶם: (יא, ט"ב)

כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת (גדה נא, ב).
ויש לבאר זאת בעבודת האדם לקונו:

דגים הנמצאים תמיד במקום חיותם – מים, ורמזים ליושבי אהל שעוסקים בתורה שנמשלה למים, והיא מקום חיותם של בני ישראל. וצריך להיות בהם קשקשים וסנפירים, ששניהם אינם מעקר הדג, ואינם אלא טפלים ומשמשים את הגוף: קשקשים שהוא לבוש המגן על הדג, וסנפירים שבהם הדג שט ממקום למקום.

וזה מורה, על ענינים בלימוד התורה שאינם מגוף הלימוד, אבל נצרכים הם להלימוד: קשקשת – יראת שמים שמשמרת על הלימוד, כמו קב חומטין המשמרת את התבואה. וסנפירים שבהם הדג שט למקום אחר, מורה על כח החידוש בתורה, שאף הוא ענין המוכרח. והנה הרמז במה דאמרו רבותינו ז"ל שלכאורה התורה לא היתה צריכה לכתוב סנפיר, כי כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, אלא "אמר קרא משום גידיל תורה ויאדיר", שהסנפיר ענינו גידיל תורה – כח החידוש בתורה.

והנה על-זה אמרו במסכת גדה, דג שיש לו קשקשת – תלמיד-חכם שהוא ירא-שמים – יש לו סנפיר, הוא בודאי יחדש בתורה והוא דג טהור – קף צריך לנהוג. אבל יש לו סנפיר ואין לו קשקשת – מי שמחדש בתורה בלא יראת-שמים הוא דג טמא, כמאמר רבותינו ז"ל "לא זכה נעשית לו סם המות". אבן עזרא.

(י) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים וּבְנַחֲלִים מִכֹּל שֶׁרֵץ הַמַּיִם וּמִכֹּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּמִים שֶׁקֵּץ הֵם לָכֶם:

י וכל די לית לה ציציין וקלפין בְּמִיָּא וּבְנַחֲלִיָּא מִכֹּל רִחְשָׁא דְמִיָּא וּמִכֹּל נֶפֶשׁ חַיָּתָא דֵּי בְמִיָּא שֶׁקֶצָא אֲנֹן לְכוּן :

כס"י - שֶׁרֵץ • בְּכֹל מְקוֹם מִשְׁמְעוּ: דְּבַר נְמוּדָּה שְׂרוּחַשׁ וְנֵד עַל הָאֲרֶץ • אבן עזרא.

(יא) וְשֶׁקֵּץ יִהְיוּ לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאַתֶּם-נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ:

יא וְשֶׁקֶצָא יִהוּן לְכוּן מִבְּשָׂרָהוֹן לֹא תִיכְלוּן וְנֵת נִבְלָתְהוֹן תִּשְׁקְצוּן :

כס"י - וְשֶׁקֵּץ יִהְיוּ • לְאָסֵר אֶת עֲרוּבֵיהֶן, אִם יֵשׁ בּוֹ בְּנוֹתָן טַעַם (חולין צט). מִבְּשָׂרָם • אֵינוֹ מִזְהָר עַל הַסִּנְפִירִים וְעַל הָעֲצָמוֹת. וְאַתֶּם נִבְלָתָם תִּשְׁקְצוּ • (שם סו) לְרַבּוֹת יִבְחוּשִׁין שֶׁסַּנְגֵּן. יִבְחוּשִׁין מוֹשִׁירוֹנִי שׁ בְּלַע"ז.

(יב) כֹּל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים שֶׁקֵּץ הוּא לָכֶם:

יב כל די לית לה ציציין וקלפין בְּמִיָּא שֶׁקֶצָא הוּא לְכוּן :

כס"י - כֹּל אֲשֶׁר אֵין לוֹ וְגו' • (ת"ט) מַה תִּלְמוּד לומר? שֶׁיִּכּוֹל, אֵין לִי שִׂיחָא מִתָּר אֲלֵא הַמַּעֲלָה סִימָנִין שְׁלוֹ לִיבְשָׂה;

אבן עזרא על התורה

יִדְעֵנוּ זֶה. וְהֵנָּה הַנּוֹגֵעַ בְּדוֹן, יֵשׁ עֲלָיו מַלְקוֹת, כִּי הוּא עֹבֵר עַל לֹא-תַעֲשֶׂה. וְאִם יִדְפְּנוּ אַחֲרַי הַכְּתוּב לְבַדּוֹ בְּלִי הַעֲתָקָה, הֵנָּה לֹא הוֹתֵר הַדָּג שֶׁהוּא בְּאֲגָמִים. כִּי הַכְּתוּב פֵּרַט, בְּמִיָּם וּבְנַחֲלִים:

ט סנפיר וקשקשת. כדברי המתרגם ארמית: י שרץ המים. הם הקטנים שנבראו מן המים. ובמים נפש חיה מנזכר ונקבה. ואחר שאמר שקץ הם לקם, אמר ושקץ יהיו לקם, לפרש מה שהוא שקץ, והוא מבשרם לא תאכלו. והנה

הדג יקרא בשר, רק מה שאמרו חז"ל בנדרים, הוא על מנהג דברי אלה הדורות. והוסיף כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת, להיות כלל לכל מים. כי לא הזכיר בתחלה רק המים והנחלים: יג הנשר. ידוע. גם זה עוף שקרא כן בלשון

שיעור יומי ליום שישי כ"ה ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יא – פרשת שמני מג
השירן במים מנין? תלמוד לומר "כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים", הא אם היו לו במים, אף על פי
שהשירן בעליתו, מתר.

(יג) וְאֶת־אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן־הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ שֶׁקֶץ הֵם
אֶת־הַנֶּשֶׁר וְאֶת־הַפֶּרֶס וְאֵת הָעוֹנֵה:
יג וְנִתְּ אֵלֶיךָ תִּשְׁקְצוּן מִן עוֹפֵי לֹא יִתְּאָכְלוּ
שֶׁקֶצָא אֲנִיךָ נִשְׂרָא וְעֵר וְעוֹזֵיָא :

כ"ה לא יאכלו • (שבת קיד) לחיב את המאכלין לקטנים, שפך משמעו: לא יהיו נאכלים על ידך. או אינו אלא
לאסרן בהנאה? תלמוד לומר: (דברים ט) "לא תאכלו", באכילה אסורין בהנאה מותרין. כל עוף שנאמר בו: "למינה",
"למינו", "למינהו", יש באתו המין שאין דומין זה לזה, לא במראיהם ולא בשמותם, וכלן מין אחר. אבן עזרא.

(יד) וְאֶת־הַדָּאָה וְאֶת־הָאֵיָה לְמִינָהּ: אבן עזרא.

(טו) אֵת כָּל־עֹרֵב לְמִינֹו:

(טז) וְאֵת בֵּת הַיַּעֲנֵה וְאֶת־הַתְּחֻמִּים וְאֶת־הַשְּׁחָף וְאֶת־הַנֶּץ
לְמִינָהּ:
טז וְנִתְּ בֵּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפּוֹר שְׁחָפָא
וְנֶצֶץ לְזוֹהֵי :

כ"ה הנץ • אישפרו"ר. אבן עזרא.

(יז) וְאֶת־הַבּוֹם וְאֶת־הַשֶּׁלֶף וְאֶת־הַיַּנְשׁוּף:
יז וְקִרְיָא וְשְׁלֵי נִבָּא וְקִפּוֹפָא :

כ"ה השלף • פּרשו רבותינו: (חולין סה) זה השולף (פי' מגביה) דגים מן הים. וזהו שתרגם אונקלוס: ושלינונא. כוס
וינשוף • הם צואיטי"ש הצועקים בלילה ויש להם לסתות כאדם, ועוד אחר דומה לו שקורין ייב"ו. אבן עזרא.

(יח) וְאֶת־הַתְּנַשְׁמֵת וְאֶת־הַקָּאֵת וְאֶת־הַרְחֵם:
יח וְיִבְרִיתָא וְקָאֵתָא וְיִרְקָקָא :

כ"ה תנשמת • היא קלב"א שוריי"ן ודומה לעכבר ופורחת בלילה; ותנשמת האמורה בשרצים היא דומה לה,
ואין לה עינים וקורין לה טלפ"א. אבן עזרא.

(יט) וְאֵת הַחֲסִידָה הָאֲנָפָה לְמִינָהּ וְאֶת־הַדּוֹכִיפֵת וְאֶת־
הָעַטְלָף:
יט וְתוֹרִיתָא וְאֲבֹו לְזִנְהָ וְנַגְר טוֹרָא
וְעַטְלָפָא :

כ"ה החסידה • זו דיה לבנה ציגוני"א. ולמה נקרא שמה חסידה? שעושה חסידות עם חברותיה במקוונות.
האנפה • היא דיה רגזנית. ונראה לי שהיא שקורין לה היירו"ן. הדוכיפת • תרנגול הבר וכרבלתו כפולה, ובלע"ז
הרופ"א. ולמה נקרא שמו דוכיפת? שהודו כפות, וזו היא כרבלתו. "ונגר טורא", נקרא על שם מעשיו, כמו
שפּרשו רבותינו במסכת גטין בפרק "מי שאחזו" (דף ס"א). אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

נכסה מעין אדם, על בן ישכון במקום שאין
שם ישוב: השלף. יש אומרים, עוף מנהג
תולדתו להשליף לדויו: נשוף. עוף יעופף
בנשף, כי לא יראה ביום מפני להט אור
השמש:

יח התנשמת. כל רואהו ישום. גם זה השם
נמצא בשרצים: הקאת. יש אומרים שיש עוף
מנהג תולדתו להקיא מאכלו: הרחם. אמר
הגאון שהוא בלשון קדר, בתלף ח"ת בכ"ף.
כי בכתבם אות אחר להם. והאחרים אמרו
שהוא עוף מרחם על בניו:

יט החסידה. היא הנראית למועדים ידועים

אומרים שפּרש מן אשורנו. ופרס מן הלא
פרס לרעב. ועננה מן עז, והנו"ן נוסף, והוא
הנקרא עקב"א. וראה מן באשר יראה הנשך.
ואיה שמנהגה לשבת באיים ידועים. ועורב
מלשון ערב, בעבור שחרותו:

טז בת היענה. יש אומרים שהוא מין שלא
ימצאו זכרים, כמו הארנבת. ואין מלת כיענים
טענה, פי אינם זכרים. רק הם נקבות, כמו
יעלים ורחלים: ואת התחמס. מגזרת חמס:
ואת השחף. מוליד השחפת: והנץ. יש לו
נוצה רבה. והקורב, שהוא תדוע, הפרוש
כנפיו תמיד לפאת דרום, כי יבקש מקום חם:
יו הכוס. ככוס חרבות. ויש אומרים שהוא

ישמעאל. יש פדמות ראה שהוא בן, בעבור
היות שתי הלשונות קרובות: העזניה. אף על
פי שיש דברי יחיד שאיננה בלשון, טעה
הגאון שתרגם אותה אלענקא. כי זה השם
בלשון ישמעאל על דבר שלא נמצא בעולם,
ולא היה ולא נברא אלא למשל. וכן יודו
חכמי לשונם. אם בן לא יתכן שיאסר השם,
הדבר שלא היה:

יד הדאה. שם כלל לשני מינים, והם דאה
ודיה. כמו ואת הצפור לא כתו, עם תור
וגול. והנה צדוק הפעתיקים שאמרו כי ראה
היא דאה. וסרה טענת רבי יונה שאמר אף
יתכן לאמר השמר לך מהאריה והלילש. ויש

(ב) **כָּל שָׂרֵץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אֲרֵבַע שֶׁקַּץ הוּא לָכֶם:** כֹּל רִחְשָׂא דְעוֹפָא דְמַהֲלָךְ עַל אֲרֵבַע שֶׁקַּצָּא הוּא לְכוּן:
 ע"י שֶׁרֵץ הָעוֹף • הם הדקים הנמוכים הרוחשין על הארץ, כגון: זבובים וצרעין ויתושים וחרגבים.

(כא) **אַךְ אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שָׂרֵץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל־אֲרֵבַע אֲשֶׁר־לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לִנְתַר בֵּהֶן עַל־הָאָרֶץ:** כַּאֲרָם יָת דִּין תִּיכְלוּן מִכָּל רִחְשָׂא דְעוֹפָא דְמַהֲלָךְ עַל אֲרֵבַע דִּי לֵה קְרַצְוִלִין מַעְלֵיו רַגְלוֹהִי לְקַפְצָא בְּהוֹן עַל אֲרֵעָא:
 ע"י על ארבע • על ארבע רגלים. ממעל לרגליו • סמוך לצוארו יש לו כמין שתי רגלים לבד ארבע רגליו, וכשרוצה לעוף ולקפץ מן הארץ, מתחזק באותן שתי כרעים ופורח. ויש מהן הרבה, פאותן שקורין לנושט"א, אבל אין אנו בקיאים בהן, שארבעה סימני טהרה נאמרו בהם: ארבע רגלים וארבע כנפים וקורסליו, אלו כרעים הפתובים פאן, וכנפיו חופין את רבו. וכל סימנים הללו מצויין באותן שבינותינו, אבל יש שראשן ארף, ויש שאין להם זנב, וצריך שיהא שמו 'חגב'; וכזה אין אנו יודעים להבדיל ביניהם. אבן עזרא.

(כב) **אֶת־אֵלֶּה מֵהֶם תֹאכְלוּ אֶת־הָאֲרֵבָה לְמִינֹו וְאֶת־הַפְּלָעִים לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲרָגָל לְמִינֵהוּ וְאֶת־הַחֲגָב לְמִינֵהוּ:** כֹּכ יָת אֵלִין מִנְהוֹן תִּיכְלוּן יָת גּוֹבָא לְזַנְהָ וְיָת רְשׁוּנָא לְזַנְוֵהי וְיָת חֲרָגוּלָא לְזַנְוֵהי וְיָת חֲגָבָא לְזַנְוֵהי:
 למינהו: אבן עזרא.

(כג) **וְכֹל שָׂרֵץ הָעוֹף אֲשֶׁר־לוֹ אֲרֵבַע רַגְלִים שֶׁקַּץ הוּא לָכֶם:** כַּג וְכֹל רִחְשָׂא דְעוֹפָא דִּי לֵה אֲרֵבַע רַגְלִין שֶׁקַּצָּא הוּא לְכוּן:
 ע"י וְכֹל שָׂרֵץ הָעוֹף וְגו' • פֶּא לְלַמַּד שָׂאֵם יֵשׁ לוֹ חֵמֶשׁ – טְהוֹר. אבן עזרא.

(כד) **וְלֹאֵלֶּה תִּטְמְאוּ כֹל־הַנֹּגַע בְּנִבְלָתָם וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב:** כִּד וְלֹאֵלִין תִּסְתַּמְאִבוּן כָּל דִּיקָרֵב בְּנִבְלַתְהוֹן יְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:
 ע"י וְלֹאֵלֶה • הַעֲתִידִין לְהֵאֱמַר לְמַטָּה בְּעִנְיָן. תִּטְמְאוּ • פְּלוֹמַר, בְּנִגְיַעְתֶּם יֵשׁ טִמְאָה. אבן עזרא.

(כה) **וְכֹל־הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְטִמְא עַד־הָעֶרֶב:** כַּה וְכָל דִּיטוּל מִנִּבְלַתְהוֹן יִצְבַּע לְבוֹשׁוֹהִי וְיְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:
 ע"י וְכֹל־הַנֶּשֶׂא מִנִּבְלָתָם • כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַרָה טִמְאָת מִשָּׂא, חֲמוּרָה מִטְמָאָת מַגַּע, שְׂהִיא טְעוּנָה כְּבוֹס בְּגָדִים אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

בשנה. ויש אומרים שהיא מפזרת חסד בדרך רחוקה: האנפה. שיתנאף מהרה: הדיכפית. אמרו הצדוקים שהיא התרנגולת. ואלה טפשי עולם, כי מי הגיד להם: העטלף. עוף קטן ועוף בלילה. והוא מלה מרובע (ר"ל בת ד' אותיות): ובעי מלת תשקצו מן העוף, בדרךוק הטעם, היא מעט רחוקה ממלת אל תשקצו את נפשותיכם, כי הנפשות פעולים. ובעוף טעמו שתדעו שהם שקץ, ויהיו נחשבים לכם לשקץ. וכל שרץ קטן שיעוף פעם, ופעם הולך על ארבע, שקץ: כה אשר לא כרעים. העקר להיות לו עם

וי' לנתר. אין לו אח. והמתרגם אמר לקפצא בהון, כמו מקפץ. וטעם. דולג. ואמת תרגם: כב נקרא ארבה. מלשון רבוי: הסלעם. מין יעלה בסלעים: החרגול. אם היא מרבעת, אין לו אח. ואם היא שתי מלות, כמלת לפלמוני המדבר, תהיה תולדתו, הפך תולדת הסלעם: חגב. ידוע מלשון ישמעאל: כג וטעם אשר לו ארבע רגלים. וכבר נכתב ההולך על ארבע. שיתכן שיש שרץ יש לו ד' רגלים ולא ילך בהן, רק יעוף לבדו: כד ולא לה טמאו. לכל שרץ העוף בעל ד' רגלים. ואת אלה תשקצו מן העוף. ודעת אחרים שפירוש אלה, לכל הבהמה

וכל הולך על פפיו. ולפי דעתו, שמלת אלה על כל הנזכרים למעלה: תטמאו. מבנין התפעל. ונזשיות הש"י, להתבדלע הש"י. וכן וישמע את הקול מדבר אליו, וכבס המטהר: יטמא עד הערב. אחז הכתוב דרך קצרה, כי הוא צריך שירחץ במים: כה והנושא. חמור מהנוגע, על פן יכבס בגדיו, אף כי גופו. וכן משפט כל בהמה. גם פה אחז דרך קצרה. וכן הוא וחסע שוסעת וגרה איננה מעלה, או גרה מעלה וחסע איננה שוסעת. וכבר אמר, ובנבלתם לא תגעו, טמאים הם לכם:

שיעור יומי ליום שישי כ"ה ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יא – פרשת שמני

לְכַל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הוּא מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַי אֵינְנָה
שִׁסְעַת וְגֵרָה אֵינְנָה מֵעֵלָה טְמֵאִים הֵם לָכֶם פְּלִי־הַנִּגְעַע
בָּהֶם יִטְמָא:

מִפְּרֹסֶת פְּרֹסָה וְשִׁסְעַת אֵינְנָה שִׁסְעַת • כַּגֹּן גָּמַל שִׁפְרֹסְתוֹ סְדוּקָה לְמַעַלָּה, אֲבָל לְמַטָּה הִיא מִחִבְרַת. כָּאֵן
לְמִדָּד, שֶׁנִּבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה מְטַמְּאָה: וּבַעֲנָנָי שֶׁבְּסוּף הַפְּרָשָׁה פָּרַשׁ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה. אֲבָן עוֹרָא.

וְכָל הוֹלֵךְ עַל־כַּפָּיו בְּכַל־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע
טְמֵאִים הֵם לָכֶם פְּלִי־הַנִּגְעַע בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב:

עַל־כַּפָּיו • כַּגֹּן: כָּלֵב וְדָב וְחֹתוּל. טְמֵאִים הֵם לָכֶם • לְמַגַּע. אֲבָן עוֹרָא.

וְהַנִּשְׂאֹתֶיךָ אֶת־נִבְלָתָם יִכַּסּוּ בְּגָדֵיךָ וְטִמְאָה עַד־הָעָרֶב
טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם: ׀

וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא בִּשְׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל־הָאָרֶץ הַחֲלֹד
וְהַעֲכָר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ:

זֶה לָכֶם הַטְּמֵא • כָּל טְמֵאוֹת הַלָּלוּ אֵינָן לְאִסוּר אֲכִילָה, אֲלָא לְטְמֵאָה מִמַּשׁ; לִהְיוֹת טְמֵא בְּמַגְעָן וְנֶאֱסָר
לְאָכַל תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים וְלִכְנֹס לְמִקְדָּשׁ. הַחֲלֹד • מוֹשְׁטִיל־הַ. וְהַצֵּב • פּוּי־ט, שְׂדוּמָה לְצַפְרָדַע. אֲבָן עוֹרָא.

וְהַאֲנָקָה וְהַפֶּחַ וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט וְהַתְנַשְּׁמַת:
וְהַאֲנָקָה • הַרִיצוֹן • וְהַלְטָאָה • לִישְׁרֵד־הַ. וְהַחֲמֵט • לִימְצָא • וְהַתְנַשְּׁמַת • טַלְפָּא.

אֵלֶּה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכַל־הַשָּׂרָץ פְּלִי־הַנִּגְעַע בָּהֶם
בְּמַתָּם יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: אֲבָן עוֹרָא.

וְכָל אֲשֶׁר־יִפְלַעְלֹי מֵהֶם בְּמַתָּם יִטְמָא מִכָּל־כַּל־יַעַן
אוּ בְּגַד אוֹ-עוֹר אוּ שֶׁק בְּלִי־אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה מִלְּאֵבָה
בָּהֶם בְּמִים יוֹבָא וְטִמְאָה עַד־הָעָרֶב וְטָהַר:

בְּמִים יוֹבָא • (יְבֻמוֹת עַד) וְאַף לְאַחַר טְבִילָתוֹ, טְמֵא הוּא לְתְרוּמָה. עַד הָעָרֶב • וְאַחֲרֵי־כֵן – וְטָהַר • בְּהָעָרֶב
הַשְּׂמֵשׁ. אֲבָן עוֹרָא.

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

לא נוכל לדעתם באמת. גם העופות, כי אם
מדברי קבלה:
לא וטעם אלה הטמאים לכם בכל השרץ.
אלה לבדם הם הטמאים שיטמאו במותם:
וטעם יטמא עד הערב. אחר שירחץ:
לב פמים יובא. הבגד או השק או הקלי
שהוא מקבל טמאה. וצריכין אנו למסרת:

אחד. וכן הנושא את נבלתם. וזה הפסוק
ישר פרושי במלת ולא אלה תטמאו, כי שם
כתוב וכל הנושא מנבלתם, ושיניהם בפרשה
אחת: וטעם טמאים הם לכם. להכניס כל
ישראל אנשים ונשים וטף, משפט אחד
להם:
כט וזה לכם הטמא. במגע. גם אלה השמונה,

כז וטעם כל הנוגע בהם. והם הנבלות הנזכרות
למעלה, וטמא כמשפט הנזכרים שהוא עד
הערב. ויש מין ממין הודוקים שאמרו, כי
כל הנוגע בהם והם חיים, וטמא. ואין צורך
להשיב על דברי שג'עון, כי הכתוב לא אסר
כי אם בשרם, ואמר ובנבלתם לא תגעו:
כז וכל הולך על כפיו. בתחלה המשפט

◆ שבת קודש כ"ו ניסן ◆

(ג) וְכָל-כְּלֵי-חָרֶשׁ אֲשֶׁר-יִפֹּל מֵהֶם אֶל-תּוֹכוֹ כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ:

לג וְכָל מֵאֵן דְּחֶסֶף דִּי יִפֹּל מִנְהוּן לְגוּהַ כֹּל דִּי בְּגוּהַ יִסְתַּאֵב וְיִתְהַ תְּתַבְּרוּן :

ג"י אֶל-תּוֹכוֹ • אֵין כְּלֵי חָרֶס מִטְמָא אֶלָּא מְאֹירוֹ (חולין כד.) • כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא • הַכְּלֵי חוּזָר וּמִטְמָא מֵהַ שְׁבָאֵירוֹ (סְפָרִים אַחֲרִים: צָרִיף לוֹמֵר: 'בְּתוֹכוֹ'). • וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ • (ת"ס) לְמַד שְׂאִין לוֹ טְהָרָה בְּמִקְוָה. אֲבָן עוֹרָא.

(ד) מִכֶּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיֵּם יִטְמָא וְכָל־מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלֵי יִטְמָא:

לד מִכָּל מִיכְלָא דְמִתְאַכַּל דִּי יַעֲלוּן עֲלוּהִי מִיָּא יְהִי מִסְּאָב וְכָל מִשְׁקָה דִּי יִשְׁתַּתִּי בְּכָל מֵאֵן יְהִי מִסְּאָב :

ה"י מִכֶּל־הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל • מוּסָב עַל מִקְרָא הָעֲלִיּוֹן: כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא... מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל, אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיֵּם וְהוּא בְּתוֹף כְּלֵי חָרֶס הִטְמָא – יִטְמָא; וְכֵן כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלֵי וְהוּא בְּתוֹף כְּלֵי חָרֶס הִטְמָא – יִטְמָא. לְמַדְנֵנוּ מִכָּאן דְּכָרִים הִרְבֵּה: לְמַדְנֵנוּ שְׂאִין אֲכָל מְכָשֵׁר וּמִתְקָן לְקַבֵּל טְמָאָה עַד שִׁיבֹאוּ עָלָיו מִיֵּם פַּעַם אַחַת, וּמִשְׁבָּאוּ עָלָיו מִיֵּם פַּעַם אַחַת, מְקַבֵּל טְמָאָה לְעוֹלָם וְאִפְלוּ נְגוּב; וְהֵינן וְהַשְׁמֵן וְכָל הַנִּקְרָא מִשְׁקָה, מְכָשִׁיר זְרָעִים לְטְמָאָה כַּמִּים, שְׂכָף יֵשׁ לְדַרְשׁ הַמִּקְרָא: 'אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיֵּם, אוֹ כָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל־כְּלֵי – יִטְמָא הָאֲכָל'. וְעוֹד לְמַדוּ רַבּוֹתֵינוּ (פסחים ט) מִכָּאן: שְׂאִין וְלֵד הַטְּמָאָה מִטְמָא כְּלִים, שְׂכָף שְׁנִינֵנוּ: יְכוּל יְהִי כָּל הַכְּלִים מִטְמָאִין מְאֹיר כְּלֵי חָרֶס? תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא... מִכֶּל־הָאֲכָל", אֲכָל וּמִשְׁקָה מִטְמָא מְאֹיר כְּלֵי חָרֶס, וְאֵין כָּל הַכְּלִים מִטְמָאִין מְאֹיר כְּלֵי חָרֶס, לְפִי שֶׁהַשְּׂרִץ אָבִי הַטְּמָאָה וְהַכְּלֵי שֶׁנִּטְמָא מִמֶּנּוּ וְלֵד הַטְּמָאָה, לְפִיכֶף אֵינֵנוּ חוּזָר וּמִטְמָא כְּלִים שְׁבָתוֹכוֹ. וְלְמַדְנֵנוּ עוֹד שֶׁהַשְּׂרִץ שֶׁנִּפְּל לְאֹוִיר תַּנּוּר וְהַפֶּת בְּתוֹכוֹ וְלֹא נִגַּע הַשְּׂרִץ בַּפֶּת: הַתַּנּוּר – רֹאשׁוֹן, וְהַפֶּת – שְׁנֵיָה; וְלֹא נֹאמַר רוֹאִין אֶת הַתַּנּוּר כְּאִלוֹ מְלֵא טְמָאָה וְתֵהָא הַפֶּת תִּחְלָה, שְׂאֵם אֶתְהָ אוֹמֵר כֵּן, לֹא נִתְמַעְטוּ כָּל הַכְּלִים מִלְטְמָא מְאֹיר כְּלֵי חָרֶס, שֶׁהֲרִי טְמָאָה עֲצֻמָּה נִגְעָה בְּהֵן מַגְבֵּן; וְלְמַדְנֵנוּ עוֹד עַל בִּיאַת מִיֵּם שְׂאִינָה מְכָשֵׁרֶת זְרָעִים, אֶלָּא אִם־כֵּן נִפְּלוּ עֲלֵיהֶן מִשְׁנַתְּלָשׁוּ; שְׂאֵם אֶתְהָ אוֹמֵר מְקַבְּלִין הַכָּשֵׁר בְּמַחְבֵּר, אֵין לָךְ שְׂלֵא בָּאוּ עָלָיו מִיֵּם. וְמֵהוּ אוֹמֵר: "אֲשֶׁר יָבֹא עָלָיו מִיֵּם"? וְלְמַדְנֵנוּ עוֹד, שְׂאִין אֲכָל מִטְמָא אַחֲרִים, אֶלָּא אִם־כֵּן יֵשׁ בּוֹ כְּבִיצָה (ת"כ. יומא ט), שְׁנֹאמַר: "אֲשֶׁר יֹאכַל", אֲכָל הַנֶּאֱכָל בְּבַת אַחַת, וְשַׁעֲרוֹ חֲכָמִים: 'אֵין בֵּית הַבְּלִיעָה מְחֻזֵּק יוֹתֵר מִבֵּיצַת תְּרַנְגְּלַת'. אֲבָן עוֹרָא.

(ה) וְכָל אֲשֶׁר-יִפֹּל מִנְבֻלָתָם וְעָלָיו יִטְמָא תַנּוּר וְכִירִים יִתֵּן טְמָאִים הֵם וְטְמָאִים יִהְיוּ לָכֶם:

לה וְכָל דִּי יִפֹּל מִנְבֻלְתָּהוֹן עֲלוּהִי יְהִי מִסְּאָב תַּנּוּר וְכִירִים יִתְרַעוּן מִסְּאָבִין אֲנִין וּמִסְּאָבִין יְהוּן לְכֹון :

ה"י תַּנּוּר וְכִירִים • (כִּלִּים יא) כְּלִים הַמְשַׁלְטִילִים הֵם, וְהֵם שָׁל חָרֶס וְיֵשׁ לָהֶן תוֹף, וְשׁוֹפֵת אֶת הַקְּדוּרָה עַל נֶקֶב הַחֶלֶל, וְשְׁנֵיהֶם פִּיָּהֶם לְמַעְלָה. יִתֵּן • שְׂאִין לְכָלִי חָרֶס טְהָרָה בְּטְבִילָה. וְטְמָאִים יְהִיוּ לָכֶם • שְׂלֵא תֹאמַר: 'מִצְוָה אֲנִי לְנִתְצֵם', תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "וְטְמָאִים יְהִיוּ לָכֶם"; אִם רָצָה לְקַיֵּן בְּטְמָאֲתָן – רִשְׁאִי.

(ו) אֵף מֵעֵין וְבוֹר מְקוּהַ־מִּים יִהְיֶה טְהוֹר וְנִגְעַ בְּנֻבְלָתָם יִטְמָא:

לו אֵף מֵעֵין וְגוֹב בֵּית פְּנִישׁוֹת מִיָּא יְהִי דְכִי וּדְיִקְרַב בְּנֻבְלְתָהוֹן יְהִי מִסְּאָב :

ה"י אֵף מֵעֵין וְבוֹר מְקוּהַ־מִּים • הַמְּחַבְּרִים לְקַרְקַע, אֵין מְקַבְּלִין טְמָאָה; וְעוֹד יֵשׁ לָךְ לְלַמּוּד. יְהִיָּה טְהוֹר • הַטּוֹבֵל בָּהֶם – מִטְמָאֲתוֹ. וְנִגְעַ בְּנֻבְלָתָם יִטְמָא • (ת"ס) אִפְלוּ הוּא בְּתוֹף מֵעֵין וְבוֹר וְנִגְעַ בְּנֻבְלָתָם, יִטְמָא. שְׂלֵא תֹאמַר קַל וְחֹמֶר: אִם מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים מִטְמָאֲתָם, קַל וְחֹמֶר שִׁיִּצִּיל אֶת הַטְּהוֹר מִלְטְמָא, לְכָךְ נֹאמַר: "וְנִגְעַ בְּנֻבְלָתָם יִטְמָא". אֲבָן עוֹרָא.

אֲבָן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

לג אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ. מִאֲחַד מֵהֶם, וְהֵנָּה הַתַּנּוּר לְחֶסֶם לְאִפּוֹת, וְהַכִּירִים לְכַשֵּׁל הַבָּשָׂר יִתְצוּ, כִּי טְמָאִים הֵם. וְזֹאת גְּזֵרַת כְּמוֹ וְיִקְרַב בְּעָרֵי גֹלְעָד: מֵאֵן חָפּוּר לְמִטְרַת הַשָּׁמַיִם. אִם כֵּן תִּהְיֶה הַבָּאָר לֹא יִפֹּל מִשְׁקָה. שֵׁם. וְאֵין הֵייתִי מִשְׁקָה פּוֹעֵל. מִלֵּךְ:

שיעור יומי לשבת קודש כ"ו ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יא - פרשת שמני מז

(ז) וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל-פְּלִזְרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טָהוֹר
לוֹ וְאֵרִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָהוֹן עַל כָּל פֶּר זֶרַע זְרוּעַ
דִּי יִזְדָּרַע דְּכִי הוּא:
הוא:

כ"ז זרע זרוע. זרעה של מיני זרעונים. "זרוע" שם דבר הוא, כמו: (דניאל א) "וינתנו לנו מן-הזרעונים". טהור הוא. למדך הפתוב, שלא הכשר ונתקן לקרות אכל לקבל טמאה עד שיבואו עליו מים. אבן עזרא.

(ח) וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל-זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא
לְכֶם: ׀
לוֹ וְאֵרִי יִתְהַבֵּן מֵאֵל עַל (פר) זֶרַע וְיִפֹּל
מִנִּבְלָתָהוֹן עַל־וְהִי מְסָאָב הוּא לְכוּן:

כ"ח וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל-זֶרַע. לאחר שנתלש. שאם תאמר: "יש הכשר במקרה", אין לך זרע שלא הכשר! מים על זרע. בין מים בין שאר משקין, בין הם על הזרע בין הזרע נפל לתוכן; הכל נדרש בתורת כהנים. ונפל מנבלתם עליו. אף משגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טמאה פעם אחת, שוב אינו נעקר הימנו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקוטי שיחות כו עמ' 74)

וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע. . טָמֵא הוּא לְכֶם (יא, לח) מֵאֲכָל יֵבֶשׁ - רומז לעבודת ה' 'יבשה'. מֵאֲכָל רֹטֵב - רומז לעבודה מתוך חיות ולחלוחיות. ומאכל אינו מקבל טמאה עד שיבואו עליו מים, שכן הטמאה נמשכת וזקא למקום שיש בו קדשה יתרה, כדי לקבל משם תוספת חיות. וכפי שמצינו לגבי נגיעה במאכל לפני נטילת ידים: "לנגיעת הנקרים אין לחוש, פי רוח טמאה זו אינה מתאנה לשרות אלא... במקום קדשה שנסתלק". אבן עזרא.

(ט) וְכִי יָמוּת מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר-הִיא לְכֶם לֹאֲכֹלָה הִנְגָּעַ
בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
לֹט וְאֵרִי יָמוּת מִן בְּעִירָא דִּי הִיא לְכוּן
לְמִיָּקַל דִּיקָרֵב בְּנִבְלָתָהּ יְהִי מְסָאָב עַד
רְמָשָׂא:

כ"ט בְּנִבְלָתָהּ • (חולין ק"ח ט"ז) וְלֹא בַעֲצָמוֹת וְגִידִים, וְלֹא בְּקַרְנִים וְטַלְפִּים, וְלֹא בְּעוֹר. אבן עזרא.

(י) וְהָאֵכָל מִנִּבְלָתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְהַנֶּשֶׂא
אֶת-נִבְלָתָהּ יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:
מִדִּינְכוֹל מִנִּבְלָתָהּ יִצַּעַע לְבוּשׁוֹהִי וְיִהִי
מְסָאָב עַד רְמָשָׂא וְדִיטוֹל יָת נִבְלָתָהּ יִצַּעַע
לְבוּשׁוֹהִי וְיִהִי מְסָאָב עַד רְמָשָׂא:

כ"י וְהַנֶּשֶׂא אֶת-נִבְלָתָהּ • חמורה טמאת משא מטמאת מגע, שהנושא מטמא בגדים, והנוגע אין בגדיו טמאין, שלא נאמר בו: "יכבס בגדיו". והאכל מנבלתה • יכול תטמאנו אכילתו? כשהוא אומר בנבלת עוף טהור: (לקמן כ"ב) "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה-בה", אותה מטמאה בגדים באכילתה ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא, כגון: אם תחבה לו חברו בבית הבליעה; אם-כן מה תלמוד לומר "האכל"? לתן שעור לנושא ולנוגע כדי אכילה, והוא פזית (נדה כ"ב). וטמא עד-הערב • אף-על-פי ששבל, צריך הערב שמש.

(יא) וְכִלְהִשְׂרִין הַשְּׂרִין עַל-הָאָרֶץ שֶׁקֵּץ הוּא לֹא יֵאָכֵל:
מֵא וְכֵל רְחֵשׂא דְרַחֲשׁ עַל אֲרַעָא שֶׁקֵּצָא הוּא
לֹא יִתְאָכֵל:

כ"ג הַשְּׂרִין עַל-הָאָרֶץ • (חולין סז) להוציא את היתושין שבפליסין ושבפולין ואת הזיזים שבבדשים, שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האכל, אבל משיצאו לאויר ושרצו, הרי נאסרו. לא יאכל • לתיב על המאכל כאוכל. ואין קרוי "שרץ" אלא דבר נמוך קצר רגלים שאינו נראה אלא כרוחש ונד. אבן עזרא.

אבן עזרא על התורה

כמו מעין. ואין צורך להזכיר הנחל. ויהיה מקנה מים סמוך אל בור, כי יש בור אין בו מים. ויש אומרים כי הוא חסר וי"ו, כמו ראובן שמעון, שמש יום: ונגע בנבלתם. המים הנוגעים בנבלתם יהיו טמאים: לו זרוע. שם התאר, כמו פעול. או הם ב' שמות. והעד, ונתן להם זרעונים: לח וכי יתן מים. שישקו את השדה, ונפל מנבלתם על הזרע. ויש אומרים, על המים. וכא מלת יתן שהוא לשון יחיד, עם מים. וכן מי נדה לא זרק עליו. ומלת יתן, כמו יקח נא מעט מים. מהבנין הפכד הנוסף: ויהיה מותר לאכול: וטמא עד הערב. אחר שירחץ במים. והאכל חמור כמו הנושא, כי שניהם נושאים. זה בחוץ וזה בפנים: מא וטעם כל השרץ השורץ על הארץ. כל שרץ הארץ. ובכלל שמונה שרצים הנזכרים. והזכיר שלא יאכלו:

מב כל דמהלף על מעוהי וכל דמהלף על ארבע עד כל סגיאות רגלאין לכל רחשא דרחש על ארעא לא תיכלגון ארי שקצא אנז:

כל הולף על-גחון וכל הולף על-ארבע עד כל-מרה רגלים לכל-השרץ השרץ על-הארץ לא תאכלום פי-שקן הם:

ע"ש < הולף על-גחון. זה נחש. ולשון "גחון", שחיה, שהולף שח ונופל על מעיו. כל הולף. להביא השלשולין ואת הדומה לדומה. הולף על ארבע. זה עקרב. כל. להביא את החפושית אשרבוט בלע"ז ואת הדומה לדומה. מרה רגלים. זה נדל, שרץ שיש לו רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין צינטפיד"ש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטרשיחות חלק יו, עמוד 122 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')
העצה שלא להיות "נופל על מעיו"

כל הולף על-גחון

זה נחש. ולשון גחון שחיה, שהולף שח, ונופל על מעיו (יא, מב. ובפירוש רש"י) יש לפרש הטעם שנקט הפתוב מכל תכונות הנחש דוקא "לשון גחון שחיה, שהולף שח" - בדרך הדרוש: אמרו חכמינו ז"ל (והר חלק א לה, ב) "נחש דא יצר-הרע". ומשמיענו הפתוב, שאין היצר-הרע בא לאדם לפתותו שיהיה "הולף על מעיו", שיהיה שקוע בתאוות האכילה ובענינים ארציים, אלא בראשונה אומר היצר-הרע לאדם שיהיה "הולף שח". כלומר: בנגוד להוראת התורה "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" (ישעיה כו, ט), שהאדם צריך להעלות ראשו, ולהתבונן בגדלות האל, אומר היצר-הרע לאדם להוריד ראשו ולהיות "הולף שח". ועל-ידי-זה יכול היצר-הרע להוריד את האדם, רחמנא-ליצלן, עד שלא זו בלבד שיהיה "הולף" על מעיו, אלא שיהיה "נופל על מעיו", דהינו שיהיה שקוע לגמרי בתאוות רחמנא-ליצלן. וכמאמר חכמינו ז"ל (שבת קה, ב) "כף אומנותו של יצר-הרע, היום אומר לו עשה כף וכו' עד שאומר לו עבוד עבודה-זרה". והעצה להנצל מזה היא להיות שקוע בעניני "מרום" ו"שמים" שהוא העסק בתורה בכלל ובפנימיות התורה בפרט (ראה תורה אור לבעל התניא בתחילתו. לקוטרשיחות חלק ד' עמוד 1038-9), דכש"מרים" ראשו ועוסק בתורה, הרי הוא נצול מ"הנחש דא יצר-הרע". **אבן עזרא.**

מג לא תשקצו ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש ולא תסתאבון בהון ותסתאבון פון בהון:

אל-התשקצו את-נפשתיכם בכל-השרץ ולא תטמאו בהם ונטמאתם בהם:

ע"ש < אל-התשקצו. באכילתו, שהרי פתיב: "נפשתיכם". ואין שקוץ נפש במגע. וכן ולא תטמאו, באכילתם. ונטמאתם בהם. אם אתם מטמאין בהם בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבת מעלה. **אבן עזרא.**

מד ארי אנא יי אלהכון ותתקדשו ותהון קדישין ארי קדיש אנא ולא תסתאבון ית נפשתיכון בכל רחשא דרחש על ארעא:

כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את-נפשתיכם בכל-השרץ הרמש על-הארץ:

ע"ש < כי אני ה' אלהיכם. כשם שאני קדוש, שאני ה' אלהיכם, כן: "והתקדשתם", קדשו את עצמכם למטה. והייתם קדשים. לפי שאני אקדש אתכם למעלה ובעולם הבא. ולא תטמאו וגו'. לעבר עליהם בלאוין הרבה; וכל לאו - מלקות. וזהו שאמרו בגמרא: אכל פוטיטא - לוקה ארבע, נמלה - לוקה חמש, צרעה - לוקה שש.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטרשיחות חלק לב, עמוד 66 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')
הזהירות בכל תשקצו לטהרת הנפש

אל-התשקצו את-נפשתיכם גו' והתקדשתם קדשים כי קדוש אני (יא, מג-מד)

כתב הרמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות, לאחר שמונה את הדברים שאסרו חכמים מפני שהם "בכלל אל תשקצו את נפשתיכם", "כל הנזקק בדברים אלו מביא קדושה וטהרה יתרה לנפשו, וממקרה נפשו לשם הקב"ה שנגמרו והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".

חסר אל"ף, כמו מראשית בלי אלף, השנה. ויש אומרים שהם שני שרשים. והעד, נטמינו בעיניכם. וטעמו, כאדם שאין לו דעת:

מג אל תשקצו את נפשתיכם. להיותן מטונפות ומגואלות. ולא תטמאו בהם כי ידוע, כי הגוף הנאכל, ישוב בשר בגוף האוכל: ונטמאתם בהם.

מב גחון. כמו על גחוןך תלף: וכל הולף על ארבע. בשרץ שהוא הקטן, כאשר פרשתי בשרץ המים: מרה רגלים. שם התאר, והוא סמוך:

ויש לעין מדוע כתב הרמב"ם ש"הנזוהר בדברים אלו" דוקא שהם הדברים שאסרום חכמים מפניו בל תשקצו, "מביא קדושה וטהרה ותרנה לנפשו", ולא כתב פן לגבי דברים המפורשים בקרא שהם ב"בל תשקצו"?
 ויש לומר, דבזה השמיענו גדר הזהירות מהדברים שהם בכל תשקצו מדבריהם.
 דהנה הדברים שאסרו חכמים משום בל תשקצו, הם דברים "שנפש רוב בני אדם קהה מהן כו' מתאוננת מהם" (לשון הרמב"ם כאן הלכה כט), ואם פן יש מקום לתמוה, מה ראו חכמים להזהיר שצריך להמנע מדברים אלו, כאשר בלא-הכי טבע רוב בני אדם להתרחק מהם?

וזה משמיענו הרמב"ם, שפגנת האדם בזהירותו בדברים אלו צריכה להיות לא רק מצד טבע גופו, אלא מפני ש"הנזוהר מדברים אלו מביא קדושה וטהרה ותרנה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה היינו שזה נוגע לקדושת וטהרת הנפש. **אבן עזרא.**

(מה) **פִּי וְאֲנִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיֵּת לְכֶם לֵאלֹהִים וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי:**
 מה ארי אנא ?? דאפק ויכוון מארעא דמצרים למנהוי לכוין לאלה ויהוין קדישין ארי קדיש אנא:

ש"י < **פִּי וְאֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם** • על מנת שתקבלו מצותי העליתי אתכם. [דבר אחר: "כי אני ה' המעלה אתכם", בכלן פתיב: "הוצאתי", וכאן פתיב: "המעלה". תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אמות – דים, ומעליותא היא גביהו, והוא לשון "מעלה"]. **אבן עזרא.**

(מו) **זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת עליהארץ:**
 מו דא אורייתא דבעירא ודעופא ודכל נפשחא חיתא דרחשא במיא ולכל נפשא דרחשא על ארעא:

(מז) **להבדיל בין הטמא ובין הטהר ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: פפפ**
 מז דא לפרשא בין מסאבא ובין דכיא ובין חיתא דמתאכלא ובין חיתא די לא מתאכלא: פ פ פ

ש"י < **להבדיל** • לא בלבד השונה, אלא שתהא יודע ומפיר ובקי בהן. **בין הטמא ובין הטהר** • צריך לומר בין חמור לפרה? והלא כבר מפרשים הם? ! אלא בין טמאה לך לטהורה לך, בין נשחט חציו של קנה לנשחט רבו. **ובין החיה הנאכלת** • צריך לומר בין צבי לערוד? והלא כבר מפרשים הם? ! אלא בין שנולדו בה סימני טרפה כשרה, לנולדו בה סימני טרפה פסולה: **אבן עזרא.**

צ"א פסוקים, עבד"ה סימן. חסלת פרשת שמיני

הפטרה לפרשת שמיני לקריאה בציבור נדפס לקמן ע' קפו

אבן עזרא על התורה

<p>תהיו קדושים: מז להבדיל בין הטמא. בעוף ובשרץ המים: הנאכלת. הפטרת לאכילה: אשר לא תאכל. על פי התורה:</p>	<p>מה וטעם פי אני ה'. פי לא העליתי אתכם מארץ מצרים כי-אם להיות לכם לאלהים. ואם לא תהיו קדושים, לא אהיה לכם לאלהים. על פן, אם רצונכם שאהיה לכם לאלהים,</p>	<p>מד והייתם קדושים כי קדוש אני. על פן אמרתי לכם ולא תטמאו. והי"ו, פ"א רפה בלשון ישמעאל. וכן ויעזב את עבדיו. ורבים פמוהו:</p>
---	---	---

אגרות קודש

[י"ט ניסן תשי"ט]

... במ"ש אודות הספר שניתן לתלמידה אחת, ותוכן הספר הדהים אותו כו' - בודאי באופן המתאים רואים שלא יכנסו ספרים כאלה בתוככי ד' אמות של כל התלמידים-ות ש' אלא שצריך ענין זה להעשות באופן שלא לגרות את התאבון של הנ"ל, מתאים למ"ש מים גנובים ימתקו. ולכן יתייעץ באופן המתאים עם סגל המורים-ות ש' והרי נאמר ותשועה ברוב יועץ.

שיעורי תהלים לשבת פרשת שמיני

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה אי ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - כ"ג ניסן פרק כ מפרק קח עד סוף פרק קיב</p>	<p>יום ראשון - כ' ניסן פרק כ מפרק צז עד סוף פרק קג</p>
<p>יום חמישי - כ"ד ניסן פרק כ מפרק קיג עד סוף פרק קיח</p>	<p>יום שני - כ"א ניסן פרק כ מפרק קד עד סוף פרק קה</p>
<p>יום שישי - כ"ה ניסן פרק כ פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו</p>	<p>יום שלישי - כ"ב ניסן פרק כ מפרק קו עד סוף פרק קז</p>
<p>שבת קודש - כ"ו ניסן פרק כ פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק</p>	

יום ראשון כ' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, אך אמנם אמרו... עד עמ' נח, החסדים):

קודשא בריך הוא ושכינתיה" - מביא הדבר גם ל"המתקת הדינים",
 שה"גבורות" נהפכות ל"חסדים", שיהיה חסד בלבד. דבר זה בא
 מהיחוד של המדות למעלה, שחסד וגבורה, שהם הפכיים ומנוגדים
 אחד לשני, יהיו לענין אחד, על ידי המשכת אור שלמעלה משתי
 מדות אלו, עד ששתיהן
 בטלות לעומת אור זה,
 והניגוד שבין מדה אחת
 לחברתה - מתבטל ממילא.
 אור זה, המביא יחוד זה
 במדות, הוא הרצון העליון
 הנמשך על ידי קיום תורה
 ומצוות - שכן, תורה
 ומצוות הן הרי רצונו של
 הקב"ה שלמעלה מעלה
 מהמדות חסד וגבורה -
 וכשרצון עליון זה, שהוא
 מקור החסדים, נמשך
 ומתגלה על ידי לימוד תורה
 וקיום מצוות, מתאחדות
 מדות אלו, ו"גבורה" נהפכת
 ל"חסד". * (וְגַם עַל יְדֵי זֶה
 - על ידי קיום תורה ומצוות,
 יִתְמַתְקוּ גַם בֵּן הַגְּבוּרֹת
 בְּחֻסְדִּים - התוקף של
 ה"גבורות" יומתק מִמִּילָא,
 בְּהַתְּפַלְלוֹת - על ידי
 התכללות, הַמְדוּת וְיַחְדוּם,
 - שהמדות למעלה יתאחדו
 ויתכללו אחת בשניה, עַל
 יְדֵי גִלּוּי רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן
 בְּרוּח־הוּא, הַמְתַּגַּלָּה
 לְמַעַלָּה בְּאַתְּעֵרוֹתָא
 דְּלִתְתָא, - על ידי התעוררות מלמטה, הוא גִּלּוּי לְמַטָּה בְּעֶסֶק
 הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה - בעסק זה מתגלה הרצון העליון, שְׁהֵן - התורה
 והמצוות, הן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ; - ובשעה שיהודי, ממשיך ומגלה, על
 ידי עיסוקו בתורה ובמצוות, את הרצון העליון למטה - מתגלה גם
 למעלה במדות העליונות, הרצון העליון, וזה מביא את ההתכללות
 וה"יחוד" במדות, שה"גבורות" נמתקות ונהפכות ל"חסדים". וְכַמּוֹ
 שְׁכַתּוּב בְּאֲדָרָא רַבָּא וּבְמִשְׁנַת חֲסִידִים מְסַכְתָּא אֲרִי־אֲנִיפִין פְּרָק
 ד, שְׁתַּרְיִינִי מְצוֹת הַתּוֹרָה נִמְשָׁכוֹת מִ"תּוֹרָתָא" דְ"אֲרִי־אֲנִיפִין",
 שְׁהוּא רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, מְקוֹר הַחֲסִידִים); - אלו הן לשונות של
 "קבלה", ותוכן הוא כאמור, שעל ידי לימוד תורה וקיום מצוות,
 נמשך חסד וטוב בעולם.

אך אמנם אמרו רבותינו וְרַזְנִים לְבָרְכָהּ: "לְעוֹלָם אֵל יוֹצִיא
 אָדָם עֲצָמוֹ מִן הַתְּפַלְלָה", - ולכן, לא די במה שהוא מתכוון בשעה
 שהוא לומד תורה ומקיים מצוה, לדבק את נפשו שלו בהקב"ה, אלא
 - לְבֵן יִתְבַּן בְּעַבְדוּתָהּ, לִיְחָד וְלִדְבָקָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, מְקוֹר נַפְשׁוֹ
 הָאֱלֹהִית וּמְקוֹר נַפְשׁוֹת
 כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׁהוּא - מְקוֹר
 נַפְשׁוֹ הָאֱלֹקִית וּנְפִשׁוֹת כָּל
 יִשְׂרָאֵל, הוּא רוּחַ פִּיּוֹ
 וְיִתְבָּרַךְ, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם
 "שְׂכִינָה", עַל שֵׁם
 שְׁשׁוֹכְנָת וּמִתְלַבֶּשֶׁת תּוֹךְ
 כָּל עֲלָמִין - בתוך כל
 העולמות, לְתַחִיּוֹתָי
 וּלְקִיּוּמִי, וְהִיא - ה"שְׂכִינָה",
 הִיא הַמְשַׁפְּעַת בּוֹ - באדם
 הַלּוֹמֵד תּוֹרָה, בְּחַ הַדְּבִיר
 הַזֶּה שְׁמַדְבֵּר בְּדַבְרֵי תּוֹרָה,
 או בְּחַ הַמְעַשֶׂה הַזֶּה
 לְעִשׂוֹת מְצוּה זו. - שהוא
 עוֹסֵק בְּהֵן כַּעַת - הרי שעל
 ידי לימוד התורה או קיום
 המצוה, יתכוון לדבק ולאחד
 באור אין סוף, את מקור כוח
 הדיבור או כוח המעשה,
 שהוא גם מקור נפשו
 האלקית ונפשות כל ישראל.
 וְיַחְדוּ זֶה, - של מקור
 נפשות ישראל באור אין סוף
 הוא עַל יְדֵי הַמְשַׁכְּת אוֹר
 אִי־סוּף בְּרוּח־הוּא
 לְמַטָּה, עַל יְדֵי עֶסֶק
 הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת שְׁהוּא -
 אור אין סוף ברוך הוא, מְלַבֵּשׁ בְּהֵן. - בתורה ובמצוות; וְיִתְבַּן
 לְהַמְשִׁיךְ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ עַל מְקוֹר נַפְשׁוֹ וּנְפִשׁוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל
 לִיְחָדוֹ, - לאחד את מקור נפשו ונפשות כל ישראל באורו יתברך,
 וְכַמּוֹ שְׁיִתְבָּרַךְ לְקַמֵּן פְּרוּשׁ יַחְדוּ זֶה בְּאֲרִיכוּת, עֲנֵן שֵׁם. וְזֶהוּ
 פְּרוּשׁ "לְשֵׁם יַחְדוּ קִדְשָׁא בְּרוּח־הוּא וּשְׂכִינָתָהּ בְּשֵׁם כָּל
 יִשְׂרָאֵל". - שאומרים לפני קיומן של מצוות, שעל ידי קיום מצוות,
 יהיה יחוד קודשא בריך הוא (הקב"ה), מקור התורה והמצוות,
 ושכינה, וזאת "בשם כל ישראל", שכן, כאמור, שכינה היא מקור כל
 נפשות ישראל. הנהגה בהגדה שאנו עומדים ללמוד, מסביר רבנו
 הזקן, שנוסף על הדבקות באור אין סוף ברוך הוא, שלימוד התורה
 וקיום המצוה יוצרים בנפשו ובמקור נפשות כל ישראל - "יחוד

ליקוטי אמרים

אך אמנם
 אמרו רז"ל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל לכן
 יתכוין ליחד ולדבקה בו ית' מקור נפשו האלהית ומקור
 נפשות כל ישראל שהוא רוח פיו ית' הנק' בשם
 שכינה על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין
 להחיותן ולקיימן והיא היא המשפעת בו כח הדבור
 הזה שמדבר בדברי תורה או כח המעשה הזה לעשות
 מצוה זו ויחוד זה הוא ע"י המשכת אור א"ם ב"ה למטה
 ע"י עסק התורה והמצוות שהוא מלוכש בהן ויתכוין
 להמשיך אורו ית' על מקור נפשו ונפשות כל ישראל
 ליחדן וכמ"ש לקמן פי' יחוד זה באריכות ע"ש. וזהו
 פי' לשם יחוד קב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל*

הנהגה

(וגם על ידי זה יתמתקו גם כן
 הגבורות בחסדים ממילא
 בהתכללות המדות ויחודם על ידי
 גילוי רצון העליון ב"ה המתגלה
 למעלה באהערותא דלתתא הוא
 גילוי למטה בעסק התורה
 והמצוה שהן רצונו ית' וכמ"ש
 באדרא רבא ובמשנת חסידים
 מסכת א"א פ"ד שתי"ג מצות
 התורה נמשכות מחיוורתא דא"א
 שהוא רצון העליון מקור
 החסדים):

יום שני כ"א ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 114, ואף שלהיות כוונה... עד עמ' נח, באריכות.

רק להקב"ה בלבד - לעשות נחת רוח לפניו לבר, ולא לרוות - 47
 צמאון, נפשו - הנפש שלו, הצמאה לה, אלא ככרא דאשתדל 48
 כתר אביו ואמיה - כבן המסור ונמשך אחרי אביו ואמו, דררחם 49
 לון יתיר מגרמיה ונפשיה בו - שהוא אוהב אותם יותר מאשר 50
 גופו ונפשו, [כמו שנתפאר 51
 לעיל - בפרק י, בשם רעיא 52
 מהימנא], - שכך היתה 53
 אהבתו של משה רבנו, 54
 שמסר את נפשו לשם יחוד 55
 קודשא בריך הוא ושכינתיה, 56
 כבן המוסר את נפשו עבור 57
 אביו ואמו - כיצד, איפוא, 58
 אנו אומרים שעל כל אחד 59
 מישראל לכוון את הכוונה 60
 האמורה, בשעה שכדי 61
 שתהא זו כוונה אמיתית, 62
 נדרשת לכך מדריגה נעלה 63
 ביותר של אהבה? מכל 64
 מקום יש לכל אדם 65
 להרגיל עצמו בכונה זו, 66
 כי אף שאינה באמת 67
 לאמתו לגמרי בלבד 68
 שיחפץ בזה מכל לבו, - 69
 שכאמור, נדרשת לכך 70
 מדריגה נעלה ביותר של 71
 אהבה, מכל מקום מעט 72
 מוצר - במדה מועטה 73
 לפחות, חפץ לבו בזה 74
 באמת, מפני אהבה 75
 הטבעית שבלב כל 76
 ישראל - ואהבה טבעית זו 77
 מניעה אותו לעשות כל מה שהוא רצון העליון ברוח-הוא, 78
 ויחוד זה - של מקור נפשות כל ישראל באור אין סוף ברוך הוא, 79
 הוא - הרי רצונו האמתי, - של הקב"ה, ותינו יחוד העליון 80
 שבאצילות, הנעשה באתערותא דלתתא, - על ידי התעוררות 81
 מלמטה, על ידי יחוד נפש האלהית והתבללותה באור ה' 82
 המלבש בתורה ומצות שעוסקת בהן, והיו - הנפש האלקית 83
 ואור ה', לאתרים ממש, - מאחדים כדבר אחד ממש, כמו 84
 שנתבאר לעיל, - שעל ידי כך נעשה היחוד בעולם האצילות, כי 85
 עלידידיה מתתירים גם בן מקור התורה והמצות, שהוא 86
 הקדוש ברוך-הוא, עם מקור נפשו האלהית, הנקרא בשם 87
 "שכינה", - על ידי יחוד הנפש עם אור ה' שבתורה ומצות, 88
 מתהווה היחוד של מקור הנפש - "שכינה", עם מקור התורה 89
 והמצות - "קודשא בריך הוא", שהן - ביחס לאורות העליונים 90
 הכלליים: בחינת "ממלא כל עלמין" וביחינת "סובב כל עלמין", 91
 כמו שנתבאר במקום אחר באריכות. - אך, כל האמור הוא 92

למדנו, שבשעה שיהודי לומד תורה או מקיים מצוה, לא די שיכוון 1
 לדבק על ידי כך את נפשו בלבד עם הקב"ה, אלא, עליו גם לכוון 2
 לדבק ולאחד על ידי כך את מקור נפשות כל ישראל באור אין סוף 3
 ברוך הוא. אך, יש הבדל בין שני סוגי הכוונה: רצונו וכוונתו של 4
 יהודי לדבק את נפשו 5
 בהקב"ה - באים מהאהבה 6
 שישנה בכל אחד מישראל 7
 להקב"ה (שכן, מתוך שיש 8
 לו אהבה להקב"ה - הוא 9
 רוצה להיות דבוק בו), 10
 וממילא - כוונה זו היא 11
 בודאי אמיתית. ואילו, כדי 12
 לרצות שעל ידי התורה 13
 והמצוות שלו יהיה יחוד 14
 מקור כל נפשות ישראל 15
 באור אין סוף - "יחוד" 16
 קודשא בריך הוא 17
 ושכינתיה" - יש להודק 18
 כבר לאהבה גדולה 19
 ומיוחדת להקב"ה: לרצות 20
 גם לגרום נחת רוח להקב"ה, 21
 אי לכך, יתכן שכוונה זו לא 22
 תהיה בו כל כולה אמיתית 23
 - ובעבודת ה' יש להיזהר 24
 מדבר שאינו כולו אמת, 25
 כיצד, איפוא, אומרים שעל 26
 כל יהודי לכוון כוונה זו? - 27
 מסביר רבנו הזקן להלן, שגם 28
 אם אין כוונה זו אצלו כולה 29
 אמת, אבל מכיון שיש בה 30
 קצת מן האמת - שהרי כל 31
 יהודי רוצה לקיים רצונו של הקב"ה (וענין זה, שיהיה יחוד קודשא 32
 בריך הוא ושכינתיה, הוא הרי רצונו האמיתי של הקב"ה). לכן, כל 33
 ימנע עצמו מלכוון כוונה זו, שכן, אין בכך משום רמיה עצמית, 34
 שהרי, מצד הנשמה גם כוונה זו היא אמיתית כולה. 35
 ואף שלהיות פונה זו אמיתית בלבד, שיהיה לבו חפץ באמת 36
 יחוד העליון הזה, - של מקור כל נפשות ישראל באור אין סוף 37
 ברוך הוא, צריך להיות בלבד אהבה רבה לה' לברו, - שכן, כל 38
 אהבה "חוזרת אל האוהב", כלומר: הוא אוהב דבר מה מפני שזה 39
 טוב לו, (והיינו שבעצם הוא אוהב את עצמו - את מה שטוב 40
 לעצמו); על דרך זה גם באהבתו של יהודי להקב"ה ורצונו להיות 41
 דבוק בו על ידי קיום תורה ומצות - הרי גם זה נובע ממה שהוא 42
 רוצה את הטוב שלו, מה שטוב לנפש שלו. אך כדי לרצות שמקור 43
 נפשות כל ישראל יהיה דבוק בהקב"ה, והרי אין בכך משום ענין 44
 שטוב לו עצמו, שמספיקה לשם כך אהבה להקב"ה שמורגש בה מה 45
 שטוב לעצמו - אלא, לשם כך, נדרשת אהבה כזו שהיא כל כולה 46

ליקוטי אמרים

הנהגה

(וגם על ידי זה יתמתקו גם בן הנבורות בחסדים ממילא בהתכללות המדות ויחודם על ידי גילוי רצון העליון ב"ה המתגלה למעלה באתערותא דלתתא הוא גילוי למטה בעסק התורה והמצוה שהן רצונו ית' וכמ"ש בארדא רבא ובמשנת חסידים מסכת א"א פ"ד שתר"ג מצות התורה נמשכות מחיורתא דא"א שהוא רצון העליון מקור החסדים):

יש לכל אדם להרגיל עצמו בכוונה זו כי אף שאינה באמת לאמיתו לגמרי בלבד שיחפץ בזה בכל לבו כ"א מעט מועד חפץ לבו בזה באמת מפני אהבה הטבעית שבלב כל ישראל לעשות כל מה שהוא רצון העליון ב"ה ויחוד זה הוא רצונו האמיתי והיינו יחוד העליון שבאצילות הנעשה באתערותא דלתתא ע"י יחוד נפש האלהית והתכללותה באור ה' המלוכש בתורה ומצות שעוסקת בהן והיו לאחדיו ממש כמש"ל כי ע"ז מתיחדים ג"כ מקור התורה והמצות שהוא הקב"ה עם מקור נפשו האלהית הנקרא בשם שכינה שהן בחי' ממלא כל עלמין וכו' סובב כל עלמין כמ"ש כמ"א באריכות.

- 1 ביחס לכך שעל יהודי לכוון לפעול יהודי של מקור נפשות כל
 2 ישראל במקור התורה והמצוות, ולמרות שאין הוא נמצא במדרגה
 3 עילאית זו של אהבת ה' היוצרת ומעוררת בנפש שאיפה ל"יחוד"
 4 כזה - בכל זאת, יש קצת מן האמת בכך בכל אחד מישראל, שהרי

יום שלישי כ"ב ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נח, אבל יחוד נפשו... עד עמ' 116, אתה וכה"ג.

- 9 אָבֵל יְחִיד נִפְשׁוֹ וְהִתְבַּלְלוּתָהּ בְּאֵזֶר ה' - שהנפש שלו תהיה
 10 מאוחדת וכלולה לגמרי באור ה', לְהִיּוֹת - הנפש ואור ה',
 11 לְאֲחֵדִים, בְּזֶה חֲפִיץ כָּל אֶדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ לְנִמְרֵי
 12 כָּבֵל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ - ובא, מֵאֲהָבָה הַטְּבָעִית הַמְסֻתֶרֶת בְּלֵב
 13 כָּל יִשְׂרָאֵל, לְדַבְּקָה בְּה',
 14 וְלֹא לְפָרֵד וְלִהְיוֹת נִכְרֵת
 15 וְנִבְדֵּל חֲסִדוֹשְׁלוֹם מִיְחִוּדוֹ 1
 16 וְאֲחֵדוּתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּשׁוֹם 2
 17 אֶפְסוֹ, אֶפְסוֹ בְּמִסְרֵי 3
 18 נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. - האהבה 4
 19 המסותרת שבלב כל אחד 5
 20 מישראל להקב"ה, מעוררת 6
 21 ויוצרת את הרצון להתאחד 7
 22 עם הקב"ה ושלא להיות 8
 23 בשום אופן נפרד ונבדל 9
 24 מאחדות ה', גם אם זה 10
 25 קשור במסירת נפש ממש, 11
 26 ולמשל: כשכופים עליו 12
 27 לעבוד חלילה עבודה זרה, 13
 28 או אפילו רק להשתחוות 14
 29 בצורה חיצונית בלבד 15
 30 לעבודה זרה - ימסור את 16
 31 נפשו שלא לעשות זאת, 17
 32 כדי שלא להיות נכרת 18
 33 מאחדות ה'. וְעַסְק הַתּוֹרָה
 34 וּמִצְוֹת וְהִתְפַּלֵּה הוּא גַם
 35 בְּן עֵינָיו - של, מִסִּירֵת

ליקוטי אמרים

אבל יחוד נפשו והתכללותה באור

ה' להיות לאחדים בזה חפץ כל אדם מישראל באמת
 לאמיתו לגמרי בכל לב ובכל נפש מאהבה הטבעית
 המסותרת בלב כל ישראל לדבקה בה' ולא ליפרד
 ולהיות נכרת ונבדל ח"ו מיחודו ואחדותו ית' בשום אופן
 אפי' במסירת נפש ממש ועסק התורה ומצות והתפלה
 הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף
 במלאת שבעים שנה שאינה מהרהרת בצרכי הגוף
 אלא מחשבתה מיוחדת ומלוכשת באותיות התורה
 והתפלה שהן דבר ה' ומחשבתו ית' והיו לאחדים ממש
 וזהו כל עסק הנשמות בנ"ע כדאיתא בגמרא ובוהר
 אלא ששם מתענגים בהשגתם והתכללותם באור ה'
 וזהו שתקנו בתחלת ברכות השחר קודם התפלה אלהי
 נשמה וכו' ואתה נפחתה כו' ואתה עתיד ליטלה ממני
 כו' כלומ' מאחר שאתה נפחתה בי ואתה עתיד ליטלה
 ממני לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחודה
 באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא והיינו על ידי
 התקשרות מחשבתי במחשבתך ודיבורי בדיבורך
 באותיות התורה והתפלה ובפרט באמירה לה' לנכת
 כמו ברוך אתה וכה"ג

- 44 שהוא לומד תורה ועוסק בעבודת התפילה, הרי זה גם כן מסירות
 45 נפש: הנשמה משתחררת מכל צרכי הגוף, ונתונה כל כולה
 46 באותיות התורה והתפילה, כך שגם דבר זה הוא ענין של מסירות
 47 נפש ממש, הבא מהאהבה המסותרת שבכל אחד מישראל. אָלֵא
 48 - ההבדל הוא, שְׂשֵׁם -
 49 בשעה שהנשמות נמצאות
 50 כבר ב"גן עדן" ומתעסקות
 51 שם באותיות התורה
 52 והתפילה, הן מִתְעַנְּגִים
 53 בְּהַשְׁנָתָם וְהִתְבַּלְלוּתָם
 54 בְּאֵזֶר ה'. - ואילו כאן
 55 למטה בעולם הזה, כשיחודי
 56 נתון כולו באותיות התורה
 57 והתפילה, אין הוא מרגיש
 58 בתענוג הגדול שיש לנשמה
 59 ב"גן עדן", ברם, בעצם
 60 הענין שני הזמנים שווים.
 61 וְהָיוּ שְׂתַקְנוּ - אנשי כנסת
 62 הגדולה, לומר בְּתַחֲלַת
 63 בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר קִדְּם
 64 הַתְּפִלָּה: "אֱלֹהֵי, נִשְׁמָה
 65 וְכו' וְאַתָּה נִפְחַתָּה כו'
 66 וְאַתָּה עֵתִיד לִפְלֹא מִמֶּנִּי
 67 כו'", בְּלוֹמַר - יהודי
 68 אומר: מֵאַחַר שְׂאֵתָה -
 69 הקב"ה נִפְחַתָּה בִּי וְאַתָּה
 70 עֵתִיד לִפְלֹא מִמֶּנִּי, לְכֵן
 71 מֵעַתָּה אֲנִי מוֹסְרָה וּמְחַזְרָה לְךָ לִיְחִוּדָה בְּאֲחֵדוּתָהּ, וְכִמְנָה
 72 שְׂכַתּוּבָה: "אֱלֹהֵי, ה' נִפְשִׁי אֲשָׂא", - שהנפש תתאחד עם
 73 הקב"ה; וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַתְּקַשְׁרוֹת מִחֲשַׁבְתִּי בְּמַחְשַׁבְתְּךָ -
 74 במחשבתו של הקב"ה, וְדַבְּרֵי בְּדַבְּרֵךָ, בְּאֲוִתוֹת הַתּוֹרָה
 75 וְהַתְּפִלָּה, - שיהודי חושב ומדבר בהן, מתאחדים ומתקשרים
 76 מחשבתו ודיבורו במחשבתו ודיבורו של הקב"ה, וּבִפְרָט בְּאֲמִירָה
 77 לְה' לְנִכְתָּ, כִּמּוֹ "בְּרוּךְ אַתָּה", וּבְהֵיאָה גִּוְנָא. - וכדומה, שפונים
 78 אל הקב"ה בברכה זו, באופן בלתי אמצעי, בלשון נוכח,

- 36 נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, כִּמּוֹ בְּצִיּוֹתָהּ - של הנשמה, מן הגוף בְּמִלְאָת -
 37 לה, שְׂבָעִים שָׁנָה, שְׂאִינָה מְהֻרָּרֶת - אז, בְּצַרְכֵי הַגּוּף, אֶלֵא
 38 מִחֲשַׁבְתָּהּ מִיְחָדָת וּמִלְבָּשֶׁת בְּאֲוִתוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, שֶׁהֵן
 39 דְּבַר ה' וּמִחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְהָיוּ - הנפש ואותיות התורה
 40 והתפילה, שהן דיבורו ומחשבתו של הקב"ה, לְאֲחֵדִים מִמֶּשׁ,
 41 שֶׁהָיוּ כָּל עַסְק הַנְּשָׁמוֹת בְּגֵן עֵדֶן, בְּדֵאִיתָא - כמו שכתוב,
 42 בְּגִמְרָא וּבוֹהַר, - שכל עיסוקה של הנשמה ב"גן עדן" הוא
 43 באותיות התורה והתפילה בלבד - כך הדבר גם כעת, בשעה

יום רביעי כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 116, והנה בהכנה זו... עד עמ' נט, כנ"ל:

40 היא באופן של "רצוא ושוב", היא נמשכת בעולם וחוזרת למקורה
41 בעולמות העליונים, ומדי שעה בשעה שבה למקורה החיות של
42 השעה הקודמת, והיא שבה, עם כל התורה ומעשים טובים של
43 - הנבראים התחתונים, - שלמדו וקיימו באותה שעה; כי בכל
44 שעה שולט צירוף אחד
45 מ"ב צירופי שם הוי"ה
46 ברוך הוא ב"ב שעות
47 היום, וצירופי שם אדנ"י
48 בלילה, בנודע. - שבשעות
49 היום שולטים בעולם צירופי
50 שם הוי"ה¹⁹, ובלילה - צירופי
51 שם אדנ"י. ומכיון שבכל
52 שעה מאירה חיות אחרת -
53 יש גם לחדש בכל שעה
54 לפחות, את ההכנה והכוונה
55 של "לשמה". להלן, מסביר
56 רבנו הזקן, שעל אף שלימוד
57 התורה, קיום המצוות
58 ועבודת התפילה נעשים
59 אצלו מתוך מסירות נפש,
60 בהשתחררו מכל עניני הגוף
61 והיותו מסור ונתון כל כולו
62 בעבודה זו - תהיה כוונתו
63 במסירות נפש זו (לא לשם
64 החזרת הנפש למקורה,
65 אלא) לגרום נחת רוח
66 להקב"ה. והנה, כל פונתו

67 במסירת נפשו לה' על ידי התורה והתפילה, להעלות ניצוץ
68 אלהות שבתוכה - שבתוך הנפש, למקורו - תהא רק כדי
69 לעשות נחת רוח לפניו ותבונה, והנחת רוח היא: במשל שמחת
70 המלך בבוא אליו בנו יחידו, בצאתו מן השכבה ובית האסורים,
71 בנזכר לעיל. - בפרק ל"א, שהשבת הנפש למקורה, על ידי לימוד
72 תורה ועבודת התפילה, היא כמשל בן מלך המשתחרר מבית הכלא
73 ושב אל אביו המלך - דבר המביא לשמחה גדולה ביותר. שכן,
74 מבחינת הנפש האלקית, יהודי הוא בן מלך - בניס אתם לה'
75 אלקים - ובהיותה בגוף ובנפש הבהמית, שבויה הנפש האלקית
76 בכלא; וכשהנפש האלקית שבה למקורה, להקב"ה, על ידי תורה
77 ותפילה, הרי זה שובו של בן המלך (מהכלא) אל אביו המלך, דבר
78 הגורם למלך שמחה עצומה. ואכן, זו צריכה להיות כוונתו בשעת

1 והנה, בהכנה זו של מסירת נפשו לה', - שהוא מוכן, שתורתו
2 ותפילתו תהיינה באופן של מסירת נפשו להקב"ה, כמו בשעה
3 שיהודי נפרד מגופו, יתחיל - לומר, ברכות השחר, "ברוך אתה
4 בו". - ברכות השחר הן ראשית של עבודת התפילה, וכן
5 בהכנה זו יתחיל ללמוד
6 שיעור קבוע מיד אחר
7 התפילה. - שכן, הרי צריך
8 להיות "מבית הכנסת לבית
9 המדרש", שמיד אחרי
10 התפילה, עליו ללמוד
11 שיעור בתורה - יתחיל
12 ללמוד גם שיעור זה מתוך
13 ההכנה והכוונה למסור את
14 נפשו בכך להקב"ה, וכן
15 באמצע היום, קדם
16 שיתחיל ללמוד, צריכה -
17 נדרשת, הכנה זו לפחות,
18 בנודע שיעור ההכנה -
19 והכוונה, לשמה לעבב -
20 באופן הכרחי, ואי אפשר
21 בלעדי זאת, הוא בתחלת
22 הלימוד בבינונים, -
23 שבתחילת הלימוד יכון
24 שלימודו יהיה "לשמה",
25 וכמו בגמ' וספר תורה,
26 שצריכים - לכתוב אותם,
27 לשמה - הרי זה, לעבב, -

28 שבאם לא נכתבו בכוונה "לשמה" - הם לא כשרים, אך יחד עם זה
29 - ודין שיאמר - הכותב, בתחלת הכתיבה "הריני כותב לשם
30 קדשת ספר תורה", - בתחילת כתיבת ספר תורה, או - לומר
31 בתחילת כתיבת גמ', "לשמו" - של איש זה, ו"לשמה" - של אשה
32 זו בו. - כך גם די לבינוני" לכוון, בתחילת לימודו, שהלימוד יהיה
33 במסירה ונתינה האמורות לעיל. וכשלומד שעות הרבה רצופות
34 - יש לו להתבונן בהכנה זו הנזכרת לעיל בכל שעה ושעה
35 על-כף-פנים, - כלומר, מדי שעה עליו להתבונן שוב באמור, כי
36 בכל שעה ושעה היא המשכה אחרת מעולמות עליונים
37 לתחתונים התחתונים, והמשכת החיות - שנמשכה מהעולמות
38 העליונים, שבשעה שלפניה חוזרת למקורה [בסוד "רצוא
39 ושוב" שבספר יצירה], - שהחיות האלקית המחיה את העולם,

19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כן לכאורה אפ"ל. אבל אינו דהא באדנ"י יש כ"ד צירופים (נוסף ע"ז ששני ההי"ן דהוי' אינן שווין ברוחניותם - שזה נוגע כאן). ולכן נ"ל הפי' - שלא ברור כלל שכל הצירופים מאירים כו', כ"א שמ"ב צירופי כו' מאיר אחד בכל שעה, ועד"ז באד' - וישנם צירופים שלהם - שלא שייכים בכלל לענין השעות. - עד"ז נמצא בתפירות תש"י שהם 12 וכוונתם לי"ב צירופי אד' (משנת חסידים מס' תיקון תפלין פי"ג) המפורשים שם ואין שייכות לשאר הי"ב. ובע"פ ש' השמות פ"ה ז' ד"ב צירופים ראשונים דאד' הם בו"א וי"ב צירופים אחרונים במל".

18 - והיא באה מאהבה הטבעית שהיא ירשה לנו מאבותינו. -
 19 שלא כמו שהדבר הוא כשרוצים לגרום נחת רוח להקב"ה על ידי
 20 יחוד מקור כל נפשות ישראל להקב"ה, שרצון זה, כאמור, אינו בכל
 21 ישראל, באמת לאמיתו, כי אם ב"קצת" אמת. ואילו הרצון לגרום
 22 נחת רוח להקב"ה על ידי
 23 השבת הנפש שלו למקורה -
 24 הוא אכן באמת לאמיתו. רק
 25 - אין להסתפק באהבה
 26 הטבעית, אלא שצריך
 27 לקבץ עתים להתבונן
 28 בגדלות ה', להשיג דחילו
 29 ורחימו שכליים, - יראה ואהבה שכליות בגדלות ה', וכולי האי
 30 ואולי וכו', - ועל ידי כל זאת אולי יגיע גם ליראה ואהבה שכליות,
 31 כפינוק ל'עיל: - שלמרות ששורת בקרבו אהבה מסותרת שבכוחה
 32 להביאו ללימוד תורה ולעבודת התפילה באופן של מסירות נפש -
 33 בכל זאת, עליו להשתדל להגיע ליראה ואהבה הבאות על ידי
 34 התעמקותו בגדלות ה'.

1 לימודו ותפילתו - לגרום בכך שמחה ונחת רוח להקב"ה. אך, הרי
 2 למדנו, שכדי שהעבודה תהיה מתוך רצון אמיתי להביא נחת רוח
 3 להקב"ה בלבד - כמו לרצות את היחוד של קודשא בריך הוא
 4 ושכינתיה - על האדם להיות במדריגה גבוהה מאד של אהבת ה',
 5 מדריגה שרק צדיקים
 6 עומדים בה, כיצד, איפוא,
 7 שייך דבר זה לכל אחד
 8 מישראל, גם כשאינו בדרגה
 9 של צדיקים? - מסביר רבנו
 10 הזקן: כשהנחת-רוח מבוססת
 11 על שובה של הנפש שלו
 12 למקורה (ולא כפי שלמדנו לעיל, כשהכוונה היא לייחד את המקור
 13 של נפשות כל ישראל) לא נדרשת לשם כך אהבה גדולה כל כך, כי
 14 אם די באהבה מסותרת שבכל אחד מישראל כדי לרצות לגרום
 15 להקב"ה נחת רוח כזו. ובלשון ה"תניא": "וְהִנֵּה, בְּנֵיהּ זֵו - לגרום
 16 להקב"ה נחת רוח על ידי השבת הנפש שלו למקורה, היא אמתית
 17 בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ לְגַמְרֵי, בְּכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה,

יום חמישי כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' נט, פרק מב והנה... עד עמ' 118, ידע וגו'.

60 לבני ישראל על ידי משה רבנו, ולגבי משה - יראה היא דבר קטן,
 61 דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן הַתְּרוּיָן, - של הגמרא, שלגבי משה מהווה
 62 יראה דבר קטן, דְּהָא "שאל מעמד" בְּתִיבֵי. - שהרי כתוב "שואל
 63 מעמד" - מכל אחד מישראל, ולגבי בני ישראל בכלל, אין ה"יראה"
 64 דבר קטן וקל כזה. במה,
 65 איפוא, מתרצת הגמרא את
 66 השאלה בקבעה שלגבי
 67 משה זה דבר קל? - בתשובה
 68 יסביר רבנו הזקן להלן,
 69 שבמלים "לגבי משה" אין
 70 הגמרא מתכוונת שלגבי
 71 משה בלבד יראה היא דבר
 72 קל, אלא, לגבי ה"משה"
 73 שבכל אחד מישראל - מה
 74 שמשה רבנו נותן כוח ודעת לכל אחד מישראל, שיוכל לקשר את
 75 דעתו באלקות - ולגבי בחינת "משה" זו, שבכל אחד מישראל,
 76 יראה היא אכן דבר קטן; שכן, כשיהודי משתמש בכוח זה של משה
 77 הנמצא בקרבו, כלומר, כשהוא מקשר את ה"דעת" שלו באלקות,
 78 מהווה אז "יראה", דבר קטן, ועל ידי כך קל להגיע ל"יראה". לכן
 79 אומרת הגמרא "לגבי משה", למרות שהפסוק אומר "שואל מעמד"
 80 - ממך, כי כאן מדובר אודות ה"משה" שישנו "עמך", בכל אחד
 81 מישראל. ובלשון התניא: אֵלֶּא הָעֵינִין הוּא, בִּי כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ
 82 מִבֵּית יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ מִכְּחִינַת מֹשֶׁה רַבְּנֵנוּ עֲלֵי־הַשְּׁלוֹם, בִּי הוּא
 83 - משה רבנו, מְשַׁבְּעָה רוּעִים - שכל אחד מהם מפרנס את בני
 84 ישראל בחיות ואלקות מבחינתו הוא: אברהם - מבחינת חסד ואהבה

35 פֶּרֶק מַב. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שלעבודת ה' יש צורך
 36 גם ביראה; והוסיף, שביכולת כל יהודי להגיע ליראה הנדרשת ממנו
 37 בעבודת ה', לשם קיומן של מצוות העשה ומצוות הלא-תעשה,
 38 וזאת, על ידי התבוננותו שהקב"ה "עומד" עליו ובוחר כליות ולב, אם
 39 עובדו כראוי. על ידי
 40 התבוננות זו, ימשיך, את
 41 ענין היראה לכל הפחות,
 42 במודו ובמחשבתו, וביראה
 43 זו יתאפשר לו ללמוד תורה
 44 ולקיים מצוות; יראה זו -
 45 אומר רבנו הזקן - נקראת
 46 בכלל "יראה תתאה",
 47 ומשמשת כהקדמה לתורה
 48 ולמצוות, שכדי ללמוד
 49 תורה ולקיים מצוות באופן שנקרא "עבודה" - נחוצה יראה זו. וְהִנֵּה,
 50 בְּמַה שְׁנִתְפָּאֵר לְעִיל בְּעֵינֵי יְרָאָה תִּתְפָּאֵה, - שהיא היראה
 51 הנדרשת לקיום תורה ומצוות, ואשר כל יהודי יכול להגיע אליה,
 52 על ידי התבוננותו איך הקב"ה "עומד" עליו וכו' - יוֹכֵן הַיִּטֵּב מַה
 53 שְׁכֵתוֹב בְּגִמְרָא עַל פְּסוּקֵי: "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מַה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל
 54 מְעַמְּךָ כִּי אִם לְיְרָאָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ" - שואלת הגמרא: "אֵפֹה
 55 יְרָאָה מִלְתָּא זַמְרְתִי הִיא? - וכי יראה היא דבר קטן? שהרי
 56 הפסוק אומר שזאת בלבד ("כי אם") דורש הקב"ה מכל אחד
 57 מישראל, כאילו הוא דבר קטן וקל. והגמרא עונה: אֵין, לְגַבֵּי מֹשֶׁה
 58 מִלְתָּא זַמְרְתִי הִיא וְכוּ'. - הן - לגבי משה (רבנו) נחשבת יראה
 59 זו לדבר קטן. משמעות הדברים בפשוטות היא: פסוק זה הרי נאמר

1 שלו, וכך הלאה, המְמַשִּׁיכִים חיות וְאֱלֹהוֹת לְכַלּוֹת נִשְׁמוֹת
 2 יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹכֵן - הם, נִקְרָאִים בְּשֵׁם "רוּעִים", - כמו רועה
 3 המפרנס את צאנו ובכך מכניס בהם חיות, כך מפרנסים שבעת
 4 הרועים את נשמות ישראל בחיות ואלקות. חסידים מספרים, שרבנו
 5 הזקן התעכב כאן שבועות
 6 רבים וחשב אם לכתוב
 7 "חיות אלקות" (בלי ו' החיבור) - שהרועים
 8 ממשיכים חיות של אלקות,
 9 או "חיות ואלקות" (עם ו' החיבור), שהרועים
 10 ממשיכים חיות ואלקות,
 11 והחליט לכתוב "חיות ואלקות". "חיות" - היינו
 12 אהבת ה' ויראת ה', כי הן
 13 מכניסות חיות בקיום התורה
 14 והמצוות, ו"אלקות" - ענין
 15 הביטול, להיות בטל אל
 16 הקב"ה. ו"שבעת הרועים" הם הם שממשיכים "חיות" ואלקות לנשמות ישראל.
 22 ומִשָּׁה רַבְּנוּ עָלְיוֹהֶשְׁלֹם הוּא כְּלֹלוֹת בְּלֹם, - משה רבנו כולל
 23 את כל הרועים, וְנִקְרָא יִרְעִיא מְהִימָנָא, הרועה הנאמן, דְּהִינּוּ
 24 שְׁמִמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַדַּעַת לְכַלּוֹת יִשְׂרָאֵל לְדַע - שתהיה להם
 25 ידיעה והכרה, אֵת ה', - כלומר שהאלקות "תיקלט" ביהודי,
 26 שירגיש אלקות, כֹּל אֶחָד כְּפִי הַשְּׁנַת נִשְׁמָתוֹ, - עד כמה ששכלו
 27 מבין ומשיג אלקות - "ייקבעו" הדברים בקרבו וירגיש אותם. וְיִשְׁרָשָׁה
 28 לְמַעְלָה, - ולפי רום שורש נשמתו למעלה; מי שנשמתו באה
 29 משורש עליון יותר - "נקבעת" אצלו אלקות בצורה טובה יותר,
 30 ואילו מי שנשמתו באה משורש נמוך יותר - ה"קביעה" אצלו קטנה
 31 יותר, וְיִנְקָתָהּ - ולפי יניקת נשמתו, מִשְׁרָשׁ נִשְׁמַת מִשָּׁה רַבְּנוּ
 32 עָלְיוֹ הַשְּׁלֹם, - אם יניקתו משורש נשמת משה רבנו, גדולה או
 33 פחותה יותר, הַמְשַׁרְשֵׁת - נשמת משה רבנו, כְּדַעַת הָעֲלִיּוֹן שְׁבִי'
 34 סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, הַמְיַחֲדוֹת בְּמַאֲצִילָן בְּרוּךְ־הוּא, - כמו
 35 שאומרים ביחס ל"נברא", שהקב"ה הוא ה"בורא" שברא את
 36 ה"נברא", כך אומרים ביחס ל"נאצל" (על ענין שם"עולם האצילות")
 37 שהקב"ה האציל אותו, כלומר, גילה והפריש אותו. שכן, "אצילות"
 38 פירושה: האצלה והפרשה מאור אין סוף ברוך הוא, שְׁהוּא -
 39 הקב"ה המאציל, וְדַעַתוֹ אֶחָד וְהוּא - הקב"ה, הַמְדַּעַת כּוּ'. -
 40 היודע והיודע - כפי שנתבאר בפרק ב', ששונה הדבר בהקב"ה
 41 מאשר בבני אדם: ה"מדע", ה"יודע" וה"יודע" בן אדם, הם שלשה
 42 דברים נפרדים - "מדע" - כוח־ההבנה המביא אותו להבין את
 43 הדבר; "יודע" - נפש האדם המבין יודע על ידי כוח־ההבנה; "יודע"
 44 - הדבר שהוא מבין יודע; ואילו, הקב"ה "הוא המדע, הוא היודע
 45 והוא היודע" הוא עצמו, הוא החכמה או הדעת, הוא עצמו, הוא
 46 מי שיודע, והוא עצמו, הוא מה שהוא יודע. כך - ה"דעת"

ליקוטי אמרים

כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללו' נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים ומשרע"ה הוא כללו' כולם ונקרא רעיא מהימנא דהיינו שממשיך בחו' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת העליון שבי"ם דאצילות המיוחדות במאצילן כ"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'. ועוד זאת יתר על כן בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש כי העבודה שבלב היא לפי הדעת כמ"ש דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה ולעתיד הוא אומר ולא ילמדו איש את רעהו

שלמעלה, היא דבר אחד עם הקב"ה. ובבחינת דעת זו, מושרשת נשמתו של משה רבנו. ועל ידי שיהודי מקבל את ענין הדעת מנשמת משה רבנו - "מונח" אצלו אלקות, שיהיה באפשרותו לדעת ולהרגיש אלקות. וכשיהודי משתמש בכוח הדעת, לדעת ולהרגיש אלקות - איך הקב"ה עומד עליו ומביט במעשיו וכו' - קל לו לעורר בקרבו יראה מהקב"ה. ברם, עד כאן למדנו על מה שכל אחד מישראל מקבל ממשה רבנו, הרועה שמפרנס וממשיך בחינת הדעת בבני ישראל. להלן יוסבר, שיש יתר על כן, ענין נעלה יותר במה שמקבלים ממשה רבנו, והוא - אם אפשר, שבחכמים ובמנהיגים שבכל דור, ישנם "ניצוצין" רבנו "ניצוץ" הוא הרי חלק מהשלהבת, לא הארה בלבד שאיננה חלק מהמאור. כך - שהניצוצות מנשמת משה רבנו שנמצאים בחכמי ומנהיגי הדור - הם חלק מנשמת משה רבנו וענינים הוא ללמד את העם "דעת", שידעו גדולת ה', ושידיעה זו תביא אותם לעבוד את הקב"ה בלב שלם. ובלשון ה"תניא": וְעוֹד זֹאת יִתֵּר עַל כֵּן, - יותר מאשר למדנו - ישנו במה שמקבלים מנשמת משה רבנו: כָּבֵל דוֹר וְדוֹר יוֹרְדִין נִיצוּצֵי מִנְשַׁמַּת מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלְיוֹהֶשְׁלֹם וּמְתַלְכְּשִׁין בְּגוֹף וְנִפְשׁ שֶׁל חֲכָמֵי הַדּוֹר "עֵינֵי הָעֵדָה", - מנהיגי העדה. שלכן נקרא חכם בגמרא בשם משה: "משה שפיר קאמרת", מפני שבחכם ובגדול הדור, מלוכש ניצוץ מנשמתו של משה רבנו - ולא רק בנפש החכמים מתלבשים ניצוצות ממש רבנו, כי אם גם בגופם. ולכן אומרים חסידים שאדם אינו מסוגל לרוות את צמאונו מלהסתכל על רבי, כי גם בגופו של רבי, מלוכש ניצוץ ממש רבנו. התלבשות זו של הניצוצות - מביאה את "חכמי הדור" ו"עיני העדה": לְלַמֵּד דַּעַת אֵת הָעָם, וְלִידַע גְּדוּלַת ה', וְלַעֲבֹדוֹ בְּלֵב וְנִפְשׁ, - "דעת" זו וידיעת גדלות ה', מביאים את האדם, לעבוד את הקב"ה במלוא הלב והנשמה - כִּי הָעֲבֹדָה שְׂפֵלֵב - אהבת ה' ויראת ה' שביהודי, היא לפי הדעת, - בהתאם למדת הבנתו וידיעתו את גדלות ה', כְּמוֹ שְׂפָתַיבֹּ: "דַּע אֵת אֱלֹהֵי אָבִיךָ - ועל ידי כך, וְעַבְדֵהוּ בְּלֵב שְׁלֵם וְנִפְשׁ חַפְצָה", - כלומר: ה"עבדהו בלב שלם ונפש חפצה" תלוי ב"דע את אלקי אביך", בידיעת והבנת גדלות ה', דבר זה לומדים בני ישראל מחכמי הדור, שיש בהם ניצוצות ממש רבנו. וְלַעֲתִיד - ורק לעתיד לבוא, הוּא אוֹמְרִי: "וְלֹא יִלְמְדוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ לְאֹמַר דַּעוּ"

4. שבת קא, ב ועוד. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועוד יותר בזה - שמדייק הסדר "בגוף ונפש" - שלא נאמר שהתלבשות בגוף היא לא באופן ישר, כ"א ע"י שמתלבשת מקודם בנפש החכמים, אלא - בלא ממוצע דנפשם, וע"ד ודוגמת שהי' במשה, ניצוץ מרע"ה מלוכש ישר בגוף החכם [ובזה יומתק דקרי ל"י משה - גם מצד הגוף]". 6. דברי הימים"א כח, ט. 7. ירמיה' לא, לג.

20 - מְחַשְׁבֶתוֹ מְקַשְׁרֵת בֵּה' בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחֹק, כְּמוֹ שֶׁהִיא -
 21 המחשבה, מְקַשְׁרֵת בְּדָבָר גִּשְׁמִי שְׂרוּאָה בְּעֵינֵי בָּשָׂר וּמַעֲמִיק
 22 בּוֹ מְחַשְׁבָּתוֹ, - כלומר מחשבתו תהיה קשורה בה' באותה מדה
 23 שהיא קשורה בחפץ גשמי אותו הוא רואה בעיניו, שאז הוא קשור
 24 חזק באותו דבר ואינו יכול
 25 להינתק ממנו - כך צריכה
 26 מחשבתו להיות קשורה
 27 באלקות, על ידי התעמקותו
 28 בענין של גדולת ה'. כְּנֹדָע
 29 שְׂדַעַת הוּא לְשׁוֹן
 30 "הַתְּקַשְׁרוֹת", כְּמוֹ -
 31 שכתוב: "וְהָאָדָם יָדַע
 32 וְגוֹ'". - "ידע" (דעת), במובן
 33 של "התקשרות", כלומר:
 34 "דעת" משמעה, לדעת
 35 באופן של להיות מקושר; וגם בענין ה"דעת" באלקות, לא די
 36 בידיעת אלקות בלבד - אם כי גם בכך יש משום מצוה: לדעת
 37 גדלות הבורא - אלא נדרשת ההתקשרות באלקות, על ידי
 38 התעמקות ה"דעת" בעניני גדלות ה'.

1 אֵת ה' כִּי כוֹלֵם יָדַעוּ אוֹתִי וְגוֹ'". - אומר הקב"ה. כל זה
 2 יהיה רק לעתיד לבוא, ואילו כיום זקוקים ל"רבי" שילמד לדעת
 3 ולהבין גדלות ה', כדי להגיע על ידי כך לעבוד את הקב"ה בלב
 4 ובנשמה, באהבת ה' ובראת ה'. ענין זה מה שמקבלים ממש
 5 רבנו על ידי חכמי הדור
 6 (הניצוצות ממש מה רבנו) -
 7 הוא ענין פנימי, השפעה
 8 פנימית בעבודת ה'. אֵךְ
 9 עֵינֵךְ תִּדְעֵת - המביאה
 10 לעבוד את ה' "בלב שלם
 11 ונפש חפצה", אֵינָה
 12 הַיְדִיעָה לְבַדָּה, שִׁידְעוּ
 13 גְדֻלַּת ה' מִפִּי סוֹפְרִים
 14 וּמִפִּי סְפָרִים, - ממה
 15 שלומדים את עניני גדלות
 16 ה' מפי החכמים והמנהיגים, הנקראים "סופרים", וממה שלומדים
 17 בספרים, אֵלֶּא הַעֵקֶר הוּא לְהַעֲמִיק דַּעְתוֹ - את ה"דעת"
 18 העצמית שלו, בְּעֵינֵינִים שֶׁל גְּדֻלַּת ה', וְלִתְקַעַ מְחַשְׁבָּתוֹ
 19 בְּעֵינֵינִים שֶׁל גְּדֻלַּת ה' בְּחֹק וְאִמִּץ הַלֵּב וְהַמֵּת, עַד שֶׁתֵּהָא

ליקוטי אמרים

לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי וגו' אך עיקר הדעת אינה הידיעה לבודה שידעו גדולת ה' מפי סופרים ומפי ספרים אלא העיקר הוא להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה' בחזק ואומץ הלב והמוח עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמין וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו כנודע שדעת הוא לשון התקשרות כמו והאדם ידע וגו'

ה' מפי החכמים והמנהיגים, הנקראים "סופרים", וממה שלומדים בספרים, אֵלֶּא הַעֵקֶר הוּא לְהַעֲמִיק דַּעְתוֹ - את ה"דעת" העצמית שלו, בְּעֵינֵינִים שֶׁל גְּדֻלַּת ה', וְלִתְקַעַ מְחַשְׁבָּתוֹ בְּעֵינֵינִים שֶׁל גְּדֻלַּת ה' בְּחֹק וְאִמִּץ הַלֵּב וְהַמֵּת, עַד שֶׁתֵּהָא

יום שישי כ"ה ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 118, וכח זה ומדה זו... עד עמ' ס, שומעת כו'.

20 יגיעה המסירה את ההפרעות שמצד הגוף, לְבַטֵּשׂ אֵת - לשבור
 21 את גסות וחומריות הגוף וְלְהַכְנִיעוּ שְׁלֵא יִחְשֶׁךְ עַל אֹר הַנֶּפֶשׁ,
 22 - שאור הנפש, שהוא יכולת הנפש להבין ולהרגיש אלקות, יוכל
 23 להאיר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵילִי בְּשֵׁם הַזֶּהר ד'גוֹפָא דְלֵא סְלִיק
 24 בִּיה נְהוּרָא דְנִשְׁמָתָא
 25 מְבַטְשִׁין לִיה, - גוף שלא
 26 חודר בו אור הנשמה -
 27 מבטשין אותו, וְהֵינּוּ עַל
 28 יְדֵי הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה מְעַמֵּק
 29 הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֵׁם
 30 - שעל ידי הרהורי תשובה
 31 מעומק הלב, מחלישים את
 32 חומריות וגסות הגוף, ואז
 33 מוחדר בו "נהורא דנשמתא"
 34 - אור ואש הנשמה. זהו סוג
 35 אחד של יגיעה, הנקרא
 36 "יגיעת בשר", המביא
 37 להרחקת ההפרעות שמצד
 38 הגוף. וְהַשְׁנִית - היא יגיעת הַנֶּפֶשׁ, - כדי לגלות כוחות הנפש,
 39 שְׁלֵא תִכְבַּד עֲלֶיהָ הַעֲבוּדָה לְיַעַץ מְחַשְׁבָּתָהּ, לְהַעֲמִיק וְלְהַתְּבוּנָה
 40 בְּגְדֻלַּת ה' שְׁעָה גְדוּלָה רְצוּפָה. - שברך כלל קשה מאוד
 41 להתעמק שעה ארוכה בענין של אלקות; כִּי שְׁעוֹר שְׁעָה זו -
 42 הנדרשת להתעמק בענין אלקי, כדי לעורר על ידי כך בקרבו אהבת

39 וְכַח זֶה וּמְדָה זו לְקַשֵּׁר דַּעְתוֹ בֵּה', - שיהיה באפשרותו של יהודי,
 40 לקשר את "דעתו" בעניני אלקות, שלא זו בלבד שיבין אותם, אלא
 41 שגם ירגיש אלקות, שאז הוא קשור באלקות - הרי כוח זה ומדריגה
 42 זו, יֵשׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מְבִיט יִשְׂרָאֵל, בִּינִיקְתָּהּ - על ידי שהיא
 43 מקבלת באופן של יניקה,
 44 מְנַשְׁמַת מִשָּׁה רַבְּנוּ עֲלוּיֵר
 45 הַשְּׁלוֹם. - שעל ידי כך
 46 מקבלת הנפש כוח זה ומדה
 47 זו, שתוכל להרגיש אלקות
 48 ולהיות קשורה באלקות,
 49 רַק מֵאַחַר שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה
 50 הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף, צְרִיכָה
 51 לְיַגִּיעָה רַבָּה וְעֲצוּמָה
 52 כְּפֹלָה וּמְכַפֶּלֶת. - כדי
 53 ש"תונח" בה אלקות
 54 ושתהיה קשורה באלקות.
 55 ואם כי אמנם הכוח לכך
 56 מקבלת הנפש על ידי
 57 יניקתה מנשמת משה רבנו (שכן, בלעדי כוח זה, לא היתה תועלת
 58 בשום יגיעה, אף הגדולה ביותר, שהרי כיצד יכול נברא להבין
 59 ולהרגיש "בורא"? כיצד יכולה נפש המלובשת בגוף, להרגיש אלקות
 60 ולהיות קשורה באלקות!?) אך, גם כשישנם כוח זה ומדה זו, נדרשת
 61 יגיעה עצומה, כפולה ומכופלת: הַאֲחֵת - היא יגיעת בָּשָׂר, -

ליקוטי אמרים

וכח זה ומדה זו לקשר דעתו בה' יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משרע"ה רק מאחר שנתלבשה הנפש בגוף צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת. האחת היא יגיעת בשר לכבש את הגוף ולהכניעו שלא יחשיך על אור הנפש כמש"ל בשם הזהר דגופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה והיינו על ידי הרהורי תשובה מעומק הלב כמ"ש שם. והשנית היא יגיעת הנפש שלא תכבד עליה העבודה ליגע מחשבתה להעמיק ולהתבונן בגדולת ה' שעה גדולה רצופה כי שיעור שעה זו אינו שוה בכל נפש יש נפש

יניקתה מנשמת משה רבנו (שכן, בלעדי כוח זה, לא היתה תועלת בשום יגיעה, אף הגדולה ביותר, שהרי כיצד יכול נברא להבין ולהרגיש "בורא"? כיצד יכולה נפש המלובשת בגוף, להרגיש אלקות ולהיות קשורה באלקות!?) אך, גם כשישנם כוח זה ומדה זו, נדרשת יגיעה עצומה, כפולה ומכופלת: הַאֲחֵת - היא יגיעת בָּשָׂר, -

1 ה' או יראת ה', אינו שוה בכל נפש, - ישנם כאלה שנדרש מהם
 2 זמן רב יותר, וישנם כאלה שנדרש מהם זמן פחות יותר; יש נפש
 3 זכה בטבעה, שמיד שמתבוננת בגדלת ה' - יגיע אליה - מיד,
 4 היראה ופחד ה', כמו שכתוב בשלחן ערוך אר"חיים סימן

5 א': "כשיתבונן האדם
 6 שהמלך הגדול מלך מלכי

7 המלכים תקדוש ברוך
 8 הוא, אשר מלא כל
 9 הארץ כבודו, עומד עליו
 10 ורואה במעשיו - מיד יגיע
 11 אליו היראה וכו'". - וכפי
 12 שמסיים שם, שהתבוננות זו
 13 תביא לו הכנעה ובושה
 14 מהקב"ה. דבר זה אמור
 15 להיות במי ששוכנת בו נפש
 16 עדינה, ולכן הוא אומר:
 17 "מיד יגיע אליו היראה" -
 18 שבלי כל יגיעה, אלא מיד
 19 יתעורר בו רגש היראה
 20 מהקב"ה, מבלי שיצטרך אף
 21 להקדיש משך זמן
 22 להתבוננות; ויש נפש
 23 שפלה בטבעה ותולדתה,
 24 ממקור הצבחה ממדרגות
 25 תחתונות דו' ספירות
 26 דעשיה, - שהוא העולם

27 התחתון ביותר, וב"עולם העשיה" עצמו, באה נפשו, מהמדרגות
 28 התחתונות ביותר שבעשר הספירות שבו, ושלכן נפש זו בטבעה, היא
 29 "נפש שפלה", שענין אלקי אינו "מונח" בה, ולא תוכל למצא
 30 במחשבתה - את האלהות, כי אם בקשי ובחזקתה¹⁰, - לנפש
 31 זו דרושה, יגיעה רבה, כדי להתעמק במחשבתה במשך שעה
 32 ארוכה, שתוכל לעורר בקרבה התגלות של הארה אלקית, ש"תונח"
 33 בה ענין אלקי, עד כדי כך שתרגיש בענין האלקי ויעורר בה יראה
 34 מהקב"ה. ובפרט אם - בנוסף לנחיתותה של נפש זו בטבעה,
 35 הטמאה פחמאת נעורים, - שאז, קשה לה עוד יותר, להרגיש
 36 אלקות במחשבתה, מפני שהעונות מבדילים כו' [כמו שכתוב
 37 בספר חסידים סימן לה]. - שהעונות המבדילים בין יהודי
 38 להקב"ה, מפריעים לו להגיע בקלות ליראת ה'. ומבל"מקום, בקשי
 39 ובחזקה, שתתחזק מאד מחשבתו באמין ויגיעה רבה ועמק
 40 גדול, להעמיק בגדלת ה' שעה גדולה - שעה ארוכה, - כפי
 41 שאמר הרבי מוהר"י צ"ע באחת משיחותיו, ש"שעה גדולה"
 42 משמעה גם: שעה היום ושעה מחר וכך הלאה, שעל ידי שהוא חוזר
 43 ומתעמק באותו ענין יום יום, הרי אז - בודאי תגיע אליו על-כפ

ליקוטי אמרים

זכה בטבעה שמיד שמתבוננת בגדולת ה' יגיע אליה
 היראה ופחד ה' כמו"ש בש"ע א"ח סימן א' כשיתבונן
 האדם שהמלך הגדול מו"ה הקב"ה אשר מלא כל
 הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו
 היראה וכו' ויש נפש שפלה בטבעה ותולדתה ממקור
 חוצבה ממדרגות תחתונות דו"ס דעשיה ולא תוכל
 למצוא במחשבתה האלהות כ"א בקושי ובחזקה
 ובפרט אם הוטמאה בחמאת נעורי' שהעונות מבדילים
 כו' [כמו"ש בס"ח סי' ל"ה] ומ"מ בקושי ובחזק' שתתחזק
 מאד מחשבתו באומין ויגיעה רבה ועומק גדול להעמיק
 בגדולת ה' שעה גדולה בודאי תגיע אליו עכ"פ היראה
 תתאה הנ"ל וכמשארז"ל יגעתי ומצאתי תאמין וכדכתי'
 אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין
 יראת ה' פי' כדרך שמחפש אדם מטמון ואוצר הטמון
 בתחתיות הארץ שחופר אחריו ביגיעה עצומה כך צריך
 לחפור ביגיעה עצומה לגלות אוצר של יראת שמים
 הצפון ומוסתר בנינת הלב של כל אדם מישראל שהיא
 בחי' ומדרגה שלמעלה מהזמן והיא היראה הטבעית
 המסותרת הנ"ל רק שכדי שתבא לידי מעשה בבחי'

44 פנים היראה תתאה הנזכרת לעיל, - מורא מהקב"ה, שימנע אותו
 45 מלעשות דבר נגד רצונו של הקב"ה. ועל דבריו אלה של רבנו הזקן,
 46 שגם נפש שפלה כזו, וגם אם בנוסף לכך עוונותיה מבדילים בינה
 47 לבין הקב"ה - בכל זאת, בהתאמצות יתירה והתעמקות גדולה
 48 בגדלות ה' - תגיע בודאי גם
 49 "נפש שפלה" זו ל"יראה
 50 תתאה" על-כ"ל-פנים - מעיר
 51 כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 52 "שמכך גם מובן, שבודאי
 53 תגיע גם - ועוד לפני זה -
 54 להסרת ההבדלה מהעונות
 55 המבדילים - כלומר: לחזור
 56 בתשובה עליהם"¹¹. וכמו
 57 שאמר רז"ל¹²: "יגעתי
 58 ומצאתי - תאמין". -
 59 יגיעה - עזרת. וכהסברת
 60 הרבי שליט"א, שיגיעה
 61 עזרת לא רק להשגת ענין
 62 שלפי ערך היגיעה - כמו
 63 השכר שאדם מקבל לפי
 64 ערך העבודה שעשה - כי
 65 אמ, יגיעה עזרת, ש"מצאתי": הוא מוצא
 66 מציאה, שאיננה כלל לפי
 67 ערך היגיעה שיגע בכך.
 68 וכדכתיב¹³: - וכמו שכתוב

70 לגבי "יראה", שהביקוש והיגיעה ביחס ליראה - מן ההכרח שיעורו:
 71 "אם תבקשנה - את היראה, בכסף וכמטמונים תחפשנה -
 72 אז תבין ויראת ה'", פרוש בדרך שמחפש אדם מטמון ואוצר
 73 הטמון בתחתיות הארץ, שחופר אחריו ביגיעה עצומה -
 74 בהיותו בטוח, שהאוצר טמון באותו מקום - לא יתעייף וימשך
 75 ביגיעתו עד למציאת המטמון, כך צריך לחפור ביגיעה עצומה,
 76 לגלות אוצר של יראת שמים, הצפון ובסתר בנינת הלב של
 77 כל אדם מישראל, - ומכיוון שהאוצר של יראת שמים, נמצא
 78 בודאי בתעלומות הלב היהודי, ב"בינת הלב" - אין לו לאדם
 79 מישראל, להדול ממאמצים בלתי נלאים לחפור ולחפש התגלות
 80 האוצר של יראת שמים, שהיא - "בינת הלב" של אדם מישראל,
 81 בחינה ומדרגה שלמעלה מהזמן, - הרי שלא שייך כלל לומר
 82 שבשעה מסויימת אין באפשרותו להגיע אליה, שבשעה מסויימת
 83 האוצר לא נמצא - שכן, היא הרי בחינה ומדרגה שלמעלה מן
 84 הזמן, והיא היראה הטבעית המסתרת הנזכרת לעיל. אלא,
 85 אם היראה היא טבעית ונמצאת תמיד בקרבו של כל אדם מישראל,
 86 לשם מה, איפוא, עליו להזדקק לפעולות שונות של התעמקות

10. "לשון הספר חסידים, וכן לקמן" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מה שאדו"ה בשו"ע שלו מדה"ת - שבה הענינים מבוארים - גם בגילוי - בפרטיות ובפני' יותר - מוסיף על הכתוב בש"ע (הנ"ל בתניא, והועתק במהד"ק דשו"ע אדה"ז): 'ואם לא יגיע אליו מיד יעמיק הרבה וכו' וגם ישוב בתשובה שלימה... שהם המונעים מהגיע כו'". 12. מגילה י, ב. 13. משלי ב, ד-ה.

19 מַהֲכַח אֶל הַפְּעֵל מִמֶּשׁ, - שְׂכוּחַ-הַפּוּעַל שְׂבֹאוֹתָהּ יִרְאֶה, שֶׁהִיָּתָה
 20 מְקוּדָם רַק "בְּכוּחַ", מוֹסְתֵרֶת בְּנֶפֶשׁ - תְּבוּאָה עֵתָה לִידֵי בִטּוּי
 21 וְלִ"פּוּעֵל", וְלִפְעוּל בְּנֶפֶשׁוֹ וּבְגוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם; דְּהִיָּנוּ לְהִיּוֹת "סוּר
 22 מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב" כְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, מִפְּנֵי ה' הַצּוֹפֶה
 23 וּמְבִיט וּמְאֻזֵּן וּמְקַשֵּׁב
 24 וּמְבִיט אֶל כָּל מַעֲשָׂהוֹ,
 25 וּבוֹחֵן בְּלִיּוֹתָיו וְלִבּוֹ, -
 26 כְּלוֹמַר: רַעֲיוֹנוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים.
 27 וּמִשּׁוּם כֵּךְ, יִמְנַע אֶת עֲצֻמוֹ
 28 מִלַּעֲשׂוֹת עֲבִירָה אִיזוֹ שֶׁהִיא
 29 וְשֶׁתִּדְלַע בְּעִשְׂיִית טוֹב.
 30 וְכִמְאֹמֵר ר"ל¹⁴: "הַסְּתַבֵּל
 31 - בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶל, בְּשִׁלְשָׁה
 32 דְּבָרִים בּוֹ" - וְאֵין אֹתָהּ בֹּא
 33 לִידֵי עֲבִירָה: עֵצוֹן - שֶׁל
 34 הַקְּבִ"ה כְּבִיכּוֹל, רוֹאֶה וְאֵזֵן
 35 שׁוֹמְעֵת כּוֹ". - הַהֲתַבּוֹנְנוֹת אֵיךְ הַקְּבִ"ה רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ אֶת כָּל
 36 מַעֲשָׂיו - תִּימְנַע אוֹתוֹ מִלַּעֲבֹר עֲבִירָה;

1 ה"דעת" בגדולת ה', כדי להגיע ל"יראה"? - אומר על כך רבנו הזקן
 2 להלן, כי מכיוון שיראה זו מוסתרת בלב, ולכן אין בכוחה להשפיע
 3 במה שנוגע למעשה בפועל, שימנע מעשיית עבירה - לפיכך זקוק
 4 האדם לפעולות שונות, כדי לגלות יראה זו, ושיהיה בכוחה
 5 להשפיע בדברים הנוגעים
 6 למעשה. ובלשון ה"תניא":
 7 רַק שְׂפָרְדֵי שְׂתַבֵּא -
 8 הִירְאָה הָאִמּוּרָה, לְיָדֵי
 9 מַעֲשֵׂה בְּחֵינֵת יִרְאָה
 10 הַטָּא, - שִׁירָא לַעֲשׂוֹת
 11 חֵטְא, לְהִיּוֹת "סוּר מֵרַע"
 12 כְּמַעֲשֵׂה דְּבוּר וּמַחֲשָׁבָה -
 13 שְׁלֵא יַעֲשֵׂה, לֹא יִדְבֵר וְלֹא
 14 יִחַשּׁוּב אֶת מַה שְׂאִסּוּר,
 15 צָרִיךְ לְגַלּוֹתָהּ אֶת הִירְאָה,
 16 מִמְּצַפּוֹנֵי בֵּינַת הַלֵּב
 17 שְׁלַמְעֵלָה מְהוּמָן, לְהִבְיָאָה לְבַחֲנֵיַת מַחֲשָׁבָה מִמֶּשׁ שְׂבִימָת,
 18 לְהַעֲמִיק בָּהּ מַחֲשַׁבְתּוֹ מִשָּׁךְ וְזִמְן מַה מִּמֶּשׁ, עַד שֶׁתִּצְטָא פְּעֻלָּתָהּ

ליקוטי אמרים

יראת הטא להיות סור מרע במעשה דבור ומחשבה צריך לגלותה ממצפוני בית הלב שלמעלה מהזמן להביאה לבחי' מחשבה ממש שבמוח להעמיק בה מחשבתו משך זמן מה ממש עד שתצא פעולתה מהכח אל הפועל ממש דהיינו להיות סור מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה מפני ה' הצופה ומביט ומאזין ומקשיב ומבין אל כל מעשהו ובוהן כליותיו ולבו וכמאמר רז"ל הסתכל בשלשה דברים כו' עין רואה ואוזן שומעת כו'

יום שבת קודש כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ס, וגם כי אין לו... עד עמ' 120, כנ"ל פ"כ:

59 בְּעֲצֻמוֹ כָּל מַה שְּׁנַעֲשֵׂה וְנַפְעֵל בְּאַחַד מִכָּל רַמ"ח אַבְרָיו, כְּמוֹ
 60 קָר אוֹ חֵם, - כְּהַשְׁפַּעְתָּם שֶׁל קוֹר וְחוּם עַל כָּל אֶחָד מֵאַבְרֵי גּוֹף
 61 הָאָדָם, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אוֹתָם וְחֵם בָּהֶם, וְאֶפְלוּ חֵם שְׂבַצְפְּרָנֵי רְגְלָיו,
 62 עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל, אִם נִכְּחָה בְּאוּרָה, - כְּשֶׁאִדָּם נוֹטֵל אֶת צְפוּרְנָיו אֵין
 63 הוּא חֵם בְּכַאֵב כָּלֵל, וְאִילוּ
 64 כְּשֶׁנְּכוּוֹת הַצְּפָרְנִיִּים בֹּאשׁ -
 65 מֵרְגִישׁ הָאָדָם בְּכַאֵב; וְכֵן
 66 מְהוּתָם וְעֲצֻמוֹתָם - שֶׁל
 67 הָאֲבָרִים עֲצֻמָּם - חֵם
 68 הָאָדָם בָּהֶם. לִפְנֵי כֵן לִמְדוּנו
 69 שֶׁאִדָּם יוֹדֵעַ וּמֵרְגִישׁ בְּכָל
 70 הַמֵּתְרַחֵשׁ בְּאַבְרָיו, וְאִילוּ
 71 כֹּאן אֵנוּ לּוֹמְדִים שֶׁהוּא חֵם
 72 אֶת הָאֲבָרִים עֲצֻמָּם, וְכָל
 73 מַה שְּׂמַתְפַּעֵל - וּמִשְׁתַּנֵּה,
 74 פְּתָם¹⁵ יוֹדֵעַ - הָאָדָם,
 75 וּמְרִגִישׁ כְּמַחוּ, - הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְשֵׁם כֵּךְ בְּעֵינָיו
 76 וּבְאִזְנוֹ, אֲלֵא הוּא יוֹדֵעַ וְחֵם אֶת הַמֵּתְרַחֵשׁ בְּאַבְרָיו מִעֲצֻמוֹ. וְכֵעֵין
 77 יִדְעָה זוֹ, עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל, - בְּדוּמָה לִידְעָה זוֹ לְמַשְׁלַל, יוֹדֵעַ
 78 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא - אֶת כָּל הַנִּפְעֵל בְּכָל הַנִּבְרָאִים, -
 79 שְׂבַעוֹלְמוֹת, עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, לְהִיּוֹת - מִפְּנֵי שֶׁחֵם שֶׁלָּם
 80 מִשְׁפָּעִים - מְקַבְּלִים הַשְּׁפַעְתָּם וְחִיּוֹתָם, מִמְּנֵי וְתִבְרָה, כְּמוֹ

37 וְגַם כִּי אֵין לוֹ - לְהַקְּבִ"ה כְּבִיכּוֹל, דְּמוּת הַגּוֹף - כִּיצַד, אִיפּוּא,
 38 שִׁיךְ הַעֲנִיָן שֶׁל "עֵין" וְ"אֶחָד" לְמַעַלָּה, אֲבָרִים הַשִּׁיכִים לְחוּשֵׁי וְצִוּרֵי
 39 הַגּוֹף? - אֲלֵא, הִרְרֵי אֲדָרְבָּה - אֲבָן, מִשּׁוּם כֵּךְ הַכָּל גְּלוּי וְיִדּוּעַ
 40 לְפָנָיו, בִּתְרֵי שִׂאת לְאֵין קֵץ מְרֵאִית הָעֵין וְשִׁמְיעַת הָאֵזֵן עַל
 41 דֶּרֶךְ מִשְׁלַל, - כְּלוֹמַר: בְּשַׁעַה
 42 שֶׁאִמּוּרִים שֶׁלְּמַעַלָּה לֹא קִיִּים
 43 כָּלֵל דְּמוּת וְצִוּרֵי שֶׁל "גּוֹף" -
 44 הַכוּוֹנָה הִיא, שֶׁלְּמַעַלָּה לֹא
 45 קִיִּימִים הַגְּבֻלוֹת וְהַחֲסֻרוֹנוֹת
 46 הַנוֹבְעִים מִן הַגּוֹף; וְלִמְשַׁל: ¹³
 47 הָעֵין הַגְּשְׁמִית מוּגְבֵּלֶת
 48 לְרֵאוֹת דְּבָרִים גְּשְׁמִיִּים
 49 בְּלִבָּר, וְלֹא עֲצֻמִּים רוּחָנִיִּים; ¹⁶
 50 כּוּחַ הִרְאִיָּה שֶׁל הָעֵין, מוּגְבֵּל ¹⁷
 51 בְּשֵׁטַח וְזָקוּק לְאוּר וְכְדוּמָה. ¹⁸
 52 בְּאוֹתָהּ מוֹדָה יִשְׁנֵן הַגְּבֻלוֹת
 53 וְחֲסֻרוֹנוֹת גַּם בְּחוּשׁ הַשְּׁמִיעָה שֶׁל הָאוּזֵן הַגְּשְׁמִית. וְאִילוּ בִ"רֵאִיָּה"
 54 וּבִ"שְׁמִיעָה" לְמַעַלָּה - לֹא קִיִּימִים כָּלֵל כָּל אוֹתָם חֲסֻרוֹנוֹת וְהַגְּבֻלוֹת
 55 שְׂבִרְאִיָּה וּבְשְׁמִיעָה הַגְּשְׁמִיּוֹת - לְמַעַלָּה קִיִּימֵת רַק הַמַּעַלָּה וְהַשְּׁלִימוֹת
 56 שְׂבִרְאִיָּה וּבְשְׁמִיעָה; שֶׁכֵּן, כָּל דְּבַר שֶׁל "שְׁלִימוֹת" שִׁישְׁנו בְּנִבְרָא - יִשְׁנו
 57 בּוֹדָאֵי בְּבוּרָא, רַק הוּא, - הִ"רֵאִיָּה" וְהִ"שְׁמִיעָה" לְמַעַלָּה, וְמַה שֶׁהִכָּל
 58 גְּלוּי וְיִדּוּעַ לְמַעַלָּה, הוּא עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל, כְּמוֹ אִדָּם הַיּוֹדֵעַ וּמְרִגִישׁ

ליקוטי אמרים

וגם כי אין לו דמות הגוף הרי אדרבה הכל גלוי וידוע לפניו ביתר שאת לאין קץ מראיית העין ושמיעת האזן עד"מ רק הוא עד"מ כמו אדם היודע ומרגיש בעצמו כל מה שנעשה ונפעל באחד מכל רמ"ח איבריו כמו קור או חום ואפי' חום שבצפרני רגליו עד"מ אם נכוה באור וכן מהותם ועצמותם וכל מה שמתפעל בהם יודע ומרגיש במוחו וכעין ידיעה זו עד"מ יודע הקב"ה כל הנפעל בכל הנבראים עליונים ותחתונים להיות כולם מושפעי' ממנו

14. אבות ג, א. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) זה כבר נאמר לפני זה. (2) בזה צ"ל ה'ל' נפעל. פי' מתפעל - ראה ע"ב כמה פעמים. ולוא דמסתפינא אפ"ל שאכן ט"ד רצ"ל: מהם (וקאי על האדם בכללותו). ואז יתאים למש"כ (רע"ב) שאין המשל דומה כלל".

1 שְׁפָתַיִם¹⁶: "כִּי מִמֶּךָ - מהקב"ה, הַכֹּל", - הרי, כשם שהמוח
2 - המקור שממנו נמשכת חיות לכל האברים - יודע ומרגיש בכל
3 המתרחש באברים, כך, כביכול, יודע הקב"ה - בהיותו מקור
4 חיותם וקיומם של כל הנבראים - בכל המתרחש בכל הנבראים;

5 וְהוּא שְׁנָאֵמַר¹⁷: "וְגַם בֶּל
6 הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ",

7 - מפני שכל היצור הרי
8 נוצר ממך, וְכִמּוֹ שְׁפָתַיִם
9 הָרַמְבַּ"ם - על פי חקירה,
10 [וְהַסְבִּיחוּ לָזֶה חֲכָמֵי
11 הַקְּבָלָה, כִּמּוֹ שְׁפָתַיִם
12 הָרַמְבַּ"ם - רבי משה
13 קורדובירו, [בְּפֶרֶד"ם]
14 שְׁבִידִיעַת עֲצָמוֹ כְּבִיכּוֹל
15 - יוֹדֵעַ - הקב"ה, בֶּל
16 הַנְּבְרָאִים הַנִּמְצָאִים
17 מֵאֲמַתַּת הַמִּצְאָו וְכוּ'. -
18 מכיון שהימצאותם של כל
19 הנבראים באה מאמיתת
20 הימצאו של הקב"ה, לכן
21 יודע הקב"ה, כביכול, את

22 כל הנבראים, על ידי שהוא יודע את עצמו. אך, כשאנו אומרים
23 שהקב"ה יודע את כל הנבראים שהוא מחיה, באותה מדה שנפש
24 האדם יודעת וחשה בנעשה באברים המקבלים חיותם ממנה -
25 יכול להיות מקום לטעות ח"ו, לחשוב שכשם שהנפש לבושה
26 בגוף ומשום כך היא מתפעלת ממקרי הגוף (שכן, "התלבשות"
27 משמעה שהמלוכב מתפעל ממי שהוא מלוכב בו), - אותו דבר,
28 ח"ו, גם למעלה ביחס לחיות האלקית שבנבראים - יוסבר להלן
29 שבנקודה זו אין המשל דומה לנמשל, שכן, החיות האלקית
30 המחיה את העולם - אינה מתפעלת מהעולם, ואין העולם וכל
31 המתרחש בו גורם בה שום שינוי. ובלשון ה"תניא": רַק שְׁמִיּוֹשָׁל
32 זֶה - של הנפש והגוף, אֵינוֹ אֵלָא לְשִׁבְךָ אֶת הָאָזֶן, - להקל
33 על האוזן ועל הרעיון של האדם, "לקלוט", כיצד אפשר לדעת

ליקוטי אמרים

ית' כמ"ש כי ממך הכל וז"ש וגם כל היצור לא נכחד
ממך וכמ"ש הרמב"ם [והסכימו לזה חכמי הקבלה
כמ"ש הרמ"ק בפרד"ם] שבידיעת עצמו כביכול יודע
כל הנבראים הנמצאים מאמיתת המצאו וכו' רק
שמשל זה אינו אלא לשכך את האזן אבל באמת אין
המשל דומה לנמשל כלל כי נפש האדם אפי' השכלית
והאלהית היא מתפעלת ממאורעי הגוף וצערן מחמת
התלבשותה ממש בנפש החיונית המלוכבת בגוף
ממש אבל הקב"ה אינו מתפעל ח"ו ממאורעי העולם
ושינויו ולא מהעול' עצמו שכולם אינן פועלים בו שום
שינוי ח"ו והנה כדי להשכיל זה היטב בשכלנו כבר
האריכו חכמי האמת בספריהם אך כל ישראל מאמינים
בני מאמיני' בלי שום חקירת שכל אנושי ואומרי' אתה
הוא עד שלא נברא העולם וכו' כנ"ל פ"כ:

דבר מבלי לראותו בעינים ולשמעו באזנים, אֲבָל בְּאֵמַת אֵין
הַמִּשָּׁל - של הנפש והגוף, דוֹמָה לְנִמְשָׁל - של אלקות
ועולם, בְּלָל, כִּי נֶפֶשׁ הָאָדָם, אֲפִלוּ הַשְּׁכֵלִית וְהָאֱלֹהִית, הִיא
מִתְפַּעֶלֶת מִמְאֹרְעֵי הַגּוּף וְצִעְרוֹ, מִחַמַּת הַתִּלְבְּשׁוּתָהּ - של
הנפש השכלית והאלקית,
מִמֶּשׁ בְּנִפְשׁ הַחַיּוֹנִית
הַמִּלְבָּשֶׁת בְּגוּף מִמֶּשׁ, -
הנפש החיונית, המחיה את
הגוף, מלוכבת ממש
ומאוחדת עם הגוף, ובה
מלוכבת הנפש השכלית
והאלקית. אֲבָל הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּח־הוּא - כביכול,
אֵינוֹ מִתְפַּעֵל חֲסֵי-שָׁלוֹם,
מִמְאֹרְעֵי הָעוֹלָם וְשִׁנוּיָיו,
וְלֹא מִהָעוֹלָם עֲצָמוֹ, -
הקב"ה אינו מתפעל
ממציאות (מהות ועצמות)¹⁸
העולם, ואין מציאות זו
פועלת שינוי ח"ו בהקב"ה,
שְׁפָתַיִם - כל העולמות
והאירועים שבהם, אֵינָן פּוֹעֲלִים בּוֹ - בהקב"ה, שום שינוי
חֲסֵי-שָׁלוֹם. - לא בהקב"ה ולא באחדותו, אלא, כשם שהיה
יחיד ומיוחד לפני שברא את העולמות, כך הוא יחיד ומיוחד גם
אחרי שבראם. וְהֵנָּה, כְּדִי לְהַשְׁכִּיל זֶה הַיִּטָּב בְּשִׁכְלָנוּ, -
כיצד אין העולם פועל שינוי בבורא, כְּכִד הָאֲרִיכּוֹ חֲכָמֵי הָאֵמַת
- בעלי תורת הקבלה, בְּסִפְרֵיהֶם, אֵךְ כֹּל יִשְׂרָאֵל מֵאֲמִינִים
כְּנִי מֵאֲמִינִים - הם מאמינים בהיותם בנים לאבות שהאמינו
בקב"ה, בְּלִי שׁוֹם חֲקִירַת שְׁבָל אֲנוּשִׁי, וְאֹמְרִים¹⁹: "אֵתָהּ
הוּא עַד שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ'", - "אתה הוא משנברא
העולם", בלי שום שינוי כלל, כלומר, יהודים מאמינים באמונה
שלימה, שאין העולם פועל שום שינוי בבורא, כְּנִזְכָּר לְעִיל
פָּרַק כ:

16. דברי הימים"א כט, יד. 17. כמוסף ראש השנה. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מתאים למש"כ במשל (סע"א). [ההתהוות אינה במשל כלל, כי אין הנפש בוראה הגוף. ולכן לא מדבר בזה גם בהנמשל לשוללן]. 19. בתפילת שחרית.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום רביעי עמ' ב

1 תחומין בְּבֵית הַפָּרֶם - שדה שהיה בה קבר ונחרשה, ואסרו חכמים
2 לכהן להכנס בה מחשש שמא הגיעה המחרישה למת ופירזה
3 עצמותיו, וכשילך שם יזיז עצם בגודל שעורה וישמא, אמנם התירו
4 לו להכנס שם על ידי שינפח בפיו על האדמה שלפניו, כמבואר להלן
5 (כ): ולכן אפשר להניח שם עירוב עבור כהן, כיון שיכול ליכנס לשם
6 על ידי ניפוח ולאכול העירוב. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרִי, מותר להניח
7 העירוב עבור כהן אֲפִילוּ (בִּיזוֹ) [בְּבֵית] הַקְּבָרוֹת, כלומר, שמניח
8 העירוב בתוך בית הקברות גמור, שאסור לכהן להכנס לשם מן
9 התורה,

1 לאחרים שאינם נזירים, התירו לו חכמים לערב בזה. וכן מערבים
2 לְיִשְׂרָאֵל בְּתְרוּמָה אף שאסורה לו באכילה, כיון שראויה היא לכהן.
3 סוּמְכּוֹס אֹמְרִי אין מערבים לישראל אלא בְּחוּלְיָן, אבל לא
4 בתרומה, מפני שצריך שהעירוב יהיה ראוי לאכילה לזה הקונה
5 שביטה על ידו, ואין די בכך שראוי לאחרים.
6 עירוב תחומין מועיל מפני שעל ידו נחשב כאילו דר שם בין
7 השמשות של כניסת השבת, ולכן צריך להניחו במקום שיכול לילך
8 שם בשעת קניית העירוב ולאכלו, המשנה מבארת דין הנחת עירוב
9 לכהן במקום שיש בו חשש טומאת מת: ומערבים לְכַהֵן עירובי

ה'תש"ג

כ ניסן, חמשה לעומר

יום ראשון

יום
ראשון

שיעורים. חומש: אחרי מות, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: צדקג.
תניא: וכה . . . 118 כמ"ש שם.

פעם נכנס כ"ק הר' חיים אברהם (בן רבינו הזקן) אל אדמו"ר האמצעי בחג הפסח לאמר
גוט יום טוב. וסיפר אז – הרח"א – שרבינו הזקן אמר: פסח דארף איינער דעם אנדערען
ניט מכבד זיין באכילה ושותי, אָבער נעמען אליין מעג מען.

פֿעם נִכְנֵס כְּבוֹד קִדְשֵׁי הָרַב חַיִּים אַבְרָהָם (בֶּן רַבְּנּוֹ הַזְּקֵן) אֶל אַדְמוֹ"ר הָאֲמִצְעִי בַּחַג הַפֶּסַח לֵאמֹר
גוט יום טוב [= "חג שמח"]. וְסִפֵּר אָז – הָרַב חַיִּים אַבְרָהָם – שֶׁרַבְּנּוֹ הַזְּקֵן אָמַר: בְּפֶסַח אֵין לְאַחַד לְכַבֵּד
אֶת זֻלְתּוֹ בְּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה, אֶךְ לְקַחַת לְבַד מִתָּר.

ה'תש"ג

כא ניסן, שביעי של פסח, ששה לעומר

יום שני

יום
שני

בַּעַת קְרִיאַת הַשִּׁירָה – עוֹמְדִים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שני עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: והשנית . . . ס שומעת כו'.

אין ליובאוויטש פלעגט מען זיין אויף שש"פ – אויך שבועות און הושענא רבה. אז
איך בין אלט געווען ניין יאהר האָב איך זיך שוין ניט געלייגט שלאָפען שש"פ – מ'דארף
לענען א גאנצע נאכט.

בְּלִיּוּבֵאוּוִיטֶשׁ הָיוּ נְעוּרַיִם בְּשָׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח – גַּם בְּשָׁבֻעוֹת וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה. כְּשֶׁהָיִיתִי בֶּן תֵּשַׁע
שָׁנִים, כָּבֵר לֹא שְׁכַבְתִּי לִישֵׁן בְּשָׁבִיעֵי שֶׁל פֶּסַח – יֵשׁ לְלַמַּד לִילָה שְׁלֹם.

ה'תש"ג

כב ניסן, אחרון של פסח [בחול"ל], שבעה לעומר

יום שלישי

יום
שלישי

שיעורים. חומש: אחרי מות, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קוקו.
תניא: וגם . . . 120 כנ"ל פ"ב.

בַּיּוֹם מְהַדְרִים: לְקַדֵּשׁ, אַחַר כֵּךְ מִתְפַּלְלִים תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וְאַחֲרַיִךְ זֶה סְעוּדַת יוֹם טוֹב.
הַבַּעַשׂ"ט הִיא אוֹכֵל ג' סְעוּדוֹת בִּאֲחֻשׁ"פ.

סְעוּדַת אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הִיטָה נִקְרָאת – אֲצֵל הַבַּעַשׂ"ט – מִשִּׁיח'ס סְעוּדָה. אַחֲשׁ"פ אִיז
מִשִּׁיח'ס סְעוּדָה, וּוְיֵיל אַחֲשׁ"פ אִיז מֵאִיר גִּילּוּי הָאֵרֶת הַמִּשִּׁיחַ.

בִּשְׁנַת תַּרְס"ו הִתְחִיל הַסֵּדֵר, אֲשֶׁר תִּלְמִידֵי תוֹמְכֵי תְּמִימִים יֵאָכְלוּ יַחַד בַּחֲה"פ בְּהִיכֵל
הַלְיָמוּד וְהִי' אִז ש"י תִּלְמִידִים וְח"י שִׁלְחָנוֹת. סְעוּדַת אַחֲשׁ"פ אַכֵּל אַדְמוֹ"ר בִּיחַד עִם
הַתְּלִמִּידִים, וְצִוּוּהָ לַתֵּת לְכָל תִּלְמִיד ד' כּוֹסוֹת. וְאָמַר אִז: דָּאָס אִיז סְעוּדַת מִשִּׁיחַ.

הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה אוֹכֵל ג' סְעוּדוֹת בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח.

סְעוּדַת אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הִיטָה נִקְרָאת – אֲצֵל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב – "סְעוּדַת מְשִׁיחַ". "סְעוּדַת מְשִׁיחַ"
הִיא בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח, כִּי בְּאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח מֵאִיר גִּלּוּי הָאֵרֶת הַמְּשִׁיחַ.

בִּשְׁנַת תַּרְס"ו הִתְחִיל הַסֵּדֵר, אֲשֶׁר תִּלְמִידֵי תוֹמְכֵי תְּמִימִים יֵאָכְלוּ יַחַד בַּחַג הַפֶּסַח בְּהִיכֵל הַלְּמוּד'.

שבת קודש

שבת

כו ניסן, יא לעומר

ה'תש"ג

מְבָרְכִים ראש חֹדֶשׁ אִיר. אֲמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה. יוֹם הַתּוֹעֲדוֹת. הַפְּטוּרָה: הָלוֹא כִבְנֵי בְשִׂיִּים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.

תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאנט או ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואשען דעם בשר, און אראפשוויינקען דעם את בשרו, את הטפל לבשרו, די אלע רגילות'ן, וועלכע בשר מאכט, און דאן קען מען ערשט אנטאן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי קדש הם, דאס איז בגדים וועלכע מען האט געגעבען מן הקדש, אבער דער ורחץ במים את בשרו דאס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאס גיט מען מלמעלה, אבער אפואשען דעם טפל וואס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאכען פאר א בשר קדש, דאס איז נאר בכח עצמו. און דאס מאנט חסידות, און אויף דעם האט רבינו הגדול געהאט מסירות נפש. ער האט געעפענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אדני אבי מורי ורבי [ה'רש"ב]: חסידות תוכעת ש'ורחץ את בשרו במים ולבשם". זאת אומרת: השפלת החסידות בהכרח שתרחץ הבשר, ותשטף את ה"את בשרו", את הטפל לבשרו, כל ההרגלים שהבשר מרגיל, ורק אז אפשר כבר ללבש בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות, והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה, "בגדי קדש הם"; אלו בגדים שנתנו מן הקדש. אך את ה"ורחץ במים את בשרו", יש לעשות לבד. לבושי הנפש נתנים מלמעלה, אך רחיצת הטפל שנוצר מהבשריות, ולהפך את הבשר לבשר קדש - זהו רק בכח עצמו. וזאת תוכעת החסידות, ועל כך היתה לרבינו הגדול מסירות נפש. הוא פתח את צנור מסירות הנפש עבור עבודת ה' בתפלה, כדי להיות קשורים לעצמות אין סוף. חסידות מציבה חסיד פנים אל פנים מול עצמות אין סוף.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שישי עמ' א

17 את זרעם, מתעשרין ירק וזרע, כלומר, גם ירקם וגם זרעם ואם
18 נמלך לאכלו חייב במעשרות. וכן אם זרען לזרע, ולא על מנת
19 לאכול הירק, מתעשרין זרע וירק, כלומר, גם ירקם ואם נמלך
20 לאכלו וגם זרעם חייב במעשרות, כיון שהדרך לזרעם בין לירק
21 ובין לזרע. ולמדנו מדברי הברייתא שאמרה שפול ושעורה ותלתן
22 האוכל ירקם פטור מלעשרם, אף שזרע אותם על מנת כן,
23 שהולכים אחר מנהג רוב בני אדם, ויחיד הנוהג אחרת בטלה דעתו
24 אצל כל אדם. ואם כן אף לענין עירוב בחזיו, לא זו בלבד שאין
25 לגרור את שאר העולם למנהג בני בבל, ולומר שאפשר לערב
26 בחזיו כיון שבני בבל אוכלים אותו, אלא אף בני בבל עצמם, כיון
27 שמנהגם משונה ממנהג רוב העולם בטלה דעתם, ואינם יכולים
28 לערב בחזיו.
29 מחמת קושיא זו, הגמרא חוזרת בה ממה שפירשה שאחר שבת רב
30 לבבל אמר את דבריו שמעריבים בחזיו, ומיישבת באופן אחר את
31 הסתירה בדבריו האם מעריבים בחזיו: אלא כי קאמר רב שמעריבים
32 בחזיו,

1 נאמרו על ידו מקמי דאתא - קודם שבת רב לבבל, אלא דר בארץ
2 ישראל, ושם אין דרך בני אדם לאכול החזיו, והא - ודברי רב
3 שמעריבים בחזיו נאמרו לבתר דאתא רב לבבל, וראה שמנהגם
4 לאכול חזיו, לכך אמר שמעריבים בו, וכן מברכים עליו בורא פרי
5 האדמה.
6 מקשה הגמרא: וככל הו"א רובא דעלמא, שנגרור את כל שאר
7 העולם אחר דרכם ומנהגם, ונאמר שאפשר לערב בחזיו, והתניא
8 לגבי חיוב מעשרות, הפול (מין קטנית) והשעורה והתלתן
9 (חילבה) שזרען לירק - שזרע אותם על דעת לאכול את הירק
10 שלהם (העלים), ולא את זרעם (הגרעינים), כמלה דעתו אצל כל
11 אדם שאינם זורעים אותם כדי לאכול את ירקם, ולפיכך זרען
12 (הזרע שלהם) חייב במעשרות, וירקן פטור, כיון שרוב בני אדם
13 אין זורעים אותם כדי לאכול את ירקם, ואינו חשוב לחיובו
14 במעשרות. ממשיכה הברייתא: השחליים (מין ירק חם ויבש
15 וטעמו חריף) והגרייר (צמח ששמו 'אורה'), ובין הזרע ובין הירק
16 נאכל במינים אלו, שזרען לירק - על דעת לאכול את ירקם, ולא

מצת אורז...

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ג

אורז מדין גרירה (שהחטים גוררים את האורז אחריהם, כמבואר בירושלמי)?
אלא שאם הטעם היה בטל ברוב לא היה יכול לגרור אחרים, וכיון שטעם החטים לא בטל, הרי הוא גורר את האורז להיות לחם (הל' חלה לרמב"ן).
ומדוע צריכים שני טעמים כדי להתיר מצה זו - הן מדין 'טעם כעיקר' והן מדין 'גרירה'?
מבאר הגר"ח מבריסק:
מצה צריכה להיות מחמשת מיני דגן לא רק משום שהמצה צריכה להיות ממין דגן, אלא מפני שצריך לחול על המצה שם 'לחם'. והנה, דין 'טעם כעיקר' המחמד שיש לטעם את כל דיני העיקר מועיל רק שיהיה לו דין 'דגן' אבל עדיין אין עליו שם 'לחם'. ולכן צריך גם את הטעם של 'גרירה', שהחטים גוררים את האורז שבמצה ומחילים עליו שם לחם (חדושי הגר"ח כאן).

הלכות חמץ ומצה פרק ו, הלכה ה: הַעוֹשֶׂה עִפְשָׁה מִן הַחֲמִיץ וּמִן הָאֵזוֹ - אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן, יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבֵתוֹ. וכתב הראב"ד שרק אם יש בעיסה דגן בכמות "כדי שיאכל כזית בכדי אכילת פרס" יוצא בה ידי חובה. וה'מגיד משנה' הביא את דעת הרמב"ן החולק וסובר שגם אם אין בדגן כדי אכילת פרס יוצא ידי חובה, כי מבואר בירושלמי (חלה פ"א ה"א) שכאשר יש בעיסה טעם חטים, החטים גוררים את האורז להיות לחם, "לפי שטבע האורז להגרר אחר החטים ונשתנה טעמו לטעם חטים כשהן מעורבים עמו" (שו"ע אדה"ז א"ח ס"י תנן ס"ז).
והנה, מהלכה זו מוכיחה הגמרא (זבחים ע"ח, א) את הדין של 'טעם כעיקר' [כאשר מאכל נתן טעם במאכל אחר שנתערב בו - אין הוא בטל ברוב אלא הרי הוא כעיקרו] והראיה שגם כשרוב העיסה הוא אורז, היות ויש לה טעם חטים אין הטעם בטל, וכשם שיוצאים ידי חובת מצה בדגן, כך יוצאים בטעם דגן. ולכאורה, מה הראיה, והרי יוצאים ידי חובה כשרוב העיסה

מעילה בקול שופר

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ג

של מצוה ובזה אין ההנאה מכלי הנגינה עצמו אלא מהקול היוצא וגם אם הקול היה נשמע מאליו, ללא כלי נגינה, לא היתה הנאת השומע נפגמת, ומאחר והקול עצמו אין בו ממש - אין בכך מעילה.
אך בשמיעת קול שופר, השומע זקוק לשופר עצמו כי אין יוצאים ידי חובה בקול הנשמע מאליו ולא משופר, ונמצא שההנאה היא גם מהשופר עצמו שבו יש ממש, ואם לא ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו" היתה זו מעילה.
ולפי זה יבוארו גם דברי הרמב"ם: בתחילה כתב "ואם תקע יצא, שאין בקול דין מעילה", היינו בהנאה מעצם הקול, ושוב כתב "ואם תאמר: והלא נהנה בשמיעת הקול?" היינו בכך שיצא ידי חובת המצוה ובזה אין לומר "שאין בקול דין מעילה" כי ההנאה היא גם מהשופר ועל כך ביאר שבזה אין מעילה כי "מצוות לאו ליהנות ניתנו".

הלכות שופר פרק א, הלכה ג: וְבִן שׁוֹפֵר שֶׁל עוֹלָה, לֹא יִתְקַע בּוֹ; וְאִם תִּקַּע - יוֹצֵא, שְׁאִין בְּקוֹל דִּין מְעִילָה. וְאִם תֹּאמְרוּ: וְהִלּוּא נִהְיָה בְּשִׁמְיעַת הַקּוֹל? מִצְוֹת לֹא לִהְנוֹת נִתְּנוּ. ולכאורה, דברי הרמב"ם תמוהים: מתחילה ביאר שהתקוע בשופר של עולה משום שאין בקול דין מעילה, ושוב הקשה: והרי נהנה! ותירץ שמצוות לאו ליהנות ניתנו. ויש לתמוה: לאחר הביאור שהטעם הוא משום שאין בקול מעילה, מדוע הקשה שוב 'והרי נהנה' ותירץ תירוץ אחר?
ויש לומר:
מצינו בענין זה שתי סוגיות סותרות לכאורה: בראש השנה (כ"ח, א) נאמר שהתקוע בשופר של ערלה לא מעל כי מצוות לא ליהנות ניתנו, ומשמע מכך שבקול שאינו של מצוה יש מעילה. אך בפסחים (כ"ו, א) נאמר "קול מראה וריח אין בהם משום מעילה" כי אין בהם ממש (רש"י שם), הרי שאין מעילה בקול כלל! ויש לחלק שבפסחים מדובר אודות שמיעת קול נגינה שאינו

מצוות שופר - התקיעה או השמיעה?

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ג

ובתשובותיו (ח"א, קמ"ב) כתב הרמב"ם במפורש: "ואדם מן הזכרים לתקוע, כמו שחייב כל אדם ואדם לישב בסוכה וליטול לולב, והשומע שלא תקע לא היה יוצא ידי חובתו... ואין הדבר כן, אלא המצוה היא השמיעה, לא התקיעה, ואין אנו תוקעין, אלא כדי לשמוע".
אך מדברי הרי"ף (ראש השנה, י"א, א בדפי הרי"ף), שנוסח הברכה הוא "על תקיעת שופר", ולא "לשמוע קול שופר" עולה שעיקר המצוה היא התקיעה ולא השמיעה. וכן דעת רבנו תם (פסקי הרא"ש, ראש השנה פ"ד ס"ו) שהברכה היא על התקיעה - "על תקיעת שופר", כי המצוה היא התקיעה ולא השמיעה.

הלכות שופר פרק ג, הלכה י: אַחַר שֶׁקוֹרְאִין בְּתוֹרָה וּמְחַזְרִין הַסֶּפֶר לְמִקוּמוֹ, יוֹשְׁבֵיין כָּל הָעָם. וְאַחַד עוֹמֵד וּמְבַרֵךְ: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְשִׁמְעַת קוֹל שׁוֹפֵר.
מלשון הרמב"ם כאן עולה שיסוד המצווה איננו לתקוע בשופר אלא שמיעת קול השופר, וכן כתב בספר המצוות (עשה ק"ע): "והמצוה הק"ע היא שצונו לשמוע קול שופר ביום ראשון מתשרי".
וכן עולה גם מפסק הרמב"ם שיוצאים ידי חובה בשופר הגזול, "שאין המצוה אלא בשמיעת הקול... ואין בקול דין גזול" (לעיל פ"א ה"ג).

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ג

'שמחת בית השואבה' - על מה ולמה?

גם בשבת ויו"ט, והרי בה אלא איסור שבות של ניגון בכלי שיר?

ויש לבאר:

הרמב"ם דייק וכתב: "בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה כו'". ולכאורה, אם כוונתו לחיוב מן התורה היה לו לכתוב בלשון חובה ומצוה ולא כתיאור עובדה, אלא מכאן שאכן אין שמחה זו חובה אלא מנהג שנהגו במקדש והפסוק "ושמחתם" הוא הטעם למנהג, כי מודגשת בו שמחה במקדש, "לפני ה' אלקיכם" בנוסף ל"ושמחת בחגך" בכל המועדים.

ולפי זה יתבאר גם דברי הרמב"ם (ה"ד): "מצוה להרבות בשמחה זו, ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין... אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע". ולכאורה, אם חיוב השמחה הוא מהתורה, מדוע לא יקיימוה כל העם אלא ששמחה זו היא תוספת הידור במצות שמחת יו"ט ולכן נהגו בה רק בעלי מדרגה שמצוות ה' חביבות עליהם ביותר, ושאר העם היו משתתפים בראייה ושמיעה.

(לקוטי שיחות יז עמ' 267 ואילך)

הלכות לולב פרק ה, הלכה יב: אֶת־עַלְפֵי שֶׁבֶל הַמוֹעֲדוֹת מְצוּה לְשַׂמַּח בָּהֶן - בְּחַג הַסּוּכוֹת הֵיחָה בְּמִקְדָּשׁ יוֹם שְׂמִיחָה יִתְרָה, שְׂנֵאמְרָה: 'וְשִׂמְחָתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים'.

במשנה (סוכה פ"ה מ"א) מכונה שמחה זו 'שמחת בית השואבה', ובגמרא (שם ג. ב.) הובא על כך הפסוק 'ושאבתם מים בששון'. ומזה משמע שהשמחה המיוחדת בסוכות קשורה בניסוך המים, אך ברמב"ם כאן מבואר שהשמחה זו היא מדיני יום טוב של חג הסוכות ונלמדת מהפסוק 'ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים'. ואם כן, הפסוק 'ושאבתם מים בששון' הובא בגמרא רק כאסמכתא וטעם לצירוף השמחה עם ניסוך המים.

ולכאורה צריך עיון: לעיל (פ"ד ה"ג) כתב הרמב"ם שמהפסוק 'ושמחתם' למדים שלולב לולב נוהג במקדש כל שבעה, ואין כתב כאן שהפסוק מדבר על חיוב שמחה יתירה?

ועוד: בהלכה הבאה נאמר ששמחה זו אינה דוחה שבת ויום טוב, ובמקור הדבר בגמרא (סוכה שם) פירש רש"י הטעם, כי "שמחה יתירה היא ואינה מן התורה אלא לחבב את המצות". ולדברי הרמב"ם שחיוב השמחה הוא מן התורה מדוע לא תהיה

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ג

נתינת מחצית השקל ע"י קטנים

חל על מי שהוא פחות מבין עשרים, תתפרש הלכה זו - שקטנים אינם חייבים במחצית השקל, אבל אם נתנו מקבלים מהם - בבני שלש עשרה ומעלה שיכולים להקנות, אבל לדעת הרמב"ם שכן שלש עשרה חייב לתת מחצית השקל (פ"ה"מ שם) וקטנים היינו בני פחות משלש עשרה, מדוע "אם נתנו מקבלין מהם" והרי אינם יכולים להקנות?

ותירץ:

אין לחשוש שבגלל נתינת הקטן יבוא קרבן ציבור מכסף היחיד, כי המטבע שנתן הקטן כנדבת יחיד בטל ברוב המטבעות של נדבות הציבור, ואף שמטבע כסף הוא דבר חשוב ואינו בטל ברוב (הל' מאכ"א פט"ז ה"א), הרי מן התורה גם דבר חשוב בטל ברוב (שם, שם ה"ט) ורק מדרבנן (שאמרו שדבר חשוב לא בטל) קיים עדיין האיסור (להביא קרבן ציבור מכסף היחיד), ועל זה נאמר: "אתי תקנתא דרבנן (שקטן מקנה לאחרים) ומפיק איסור דרבנן".

(שער המלך, שקלים פ"א ה"א)

הלכות שקלים פרק א, הלכה ז: הַבֵּל תִּיבֵן לְתֵן מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל... אֶבֶל לֹא... קְטַנִּים. וְאִם נָתַנוּ - מְקַבְּלִין מֵהֶם.

וכתב הרע"ב (שקלים פ"א מ"ה) שמקבלים מן הקטן רק אם נתנו במתנה גמורה, כי מחצית השקל באה לקרבנות ציבור, שאינם באים מכספי יחיד אלא משל ציבור או אם היחיד מנדב ובלבד שימסרם לציבור יפה יפה (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ז), ולכן צריכה נתינת הקטן להיות בלב שלם.

והקשה ה'שער המלך':

הרי הקטן אינו יכול להקנות לאחרים עד שיגדל ויביא שתי שערות (ראה רמב"ם הל' מכירה פכ"ט ה"ז, ה"ב), ולכן אין לתת את הלולב בסוכות לקטן כי "הקטן קונה, ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו חוזר" (רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ט), ואם כן כשהקטן נותן אינו מקנה לציבור ונמצא שקרבן ציבור קרב משל היחיד!

ואמנם לדעת הרע"ב (שקלים שם מ"ג) שחיוב מחצית השקל אינו

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ג

קידוש החודש בעדים זוממין

הרי זה קידוש בעדות שאי יכול להזימה! ובטעם ההלכה - שהחודש מקודש גם אם נמצאו העדים זוממין - יש לומר על פי מאמר רז"ל (ר"ה כה, א) "אתם - אפילו שוגגין, אתם - אפילו מזידין, אתם - אפילו מוטעין" (לחם משנה). ויש שביארו הלכה זו על פי ההלכה (עדות פ"כ ה"ב) שאין דין עדים זוממין לאחר ביצוע פסק הדין שנאמר "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" - "כאשר זמם ולא כאשר עשה", וגם כאשר בית דין קידשו כבר את החודש הרי זה "כאשר עשה".

הלכות קדוש החודש פרק ב, הלכה ב: אֶפְלוּ קִדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֵדִים, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין בְּעֵדוֹת זוֹ - הָרִי זֶה מְקַדָּשׁ. החודש מקודש רק אם העדים הוזמו לאחר שבית דין כבר קידשו את החודש, אבל אם העדים נמצאו זוממין לפני שבית דין קדשו את החודש - עדותם בטלה ואינה מתקבלת.

וראיה לכך מדברי התוספות (כתובות כא, ב ד"ה הנה) שגם לקידוש החודש צריכה להיות 'עדות שאתה יכול להזימה', ואם נאמר שאף כאשר קידשו את החודש על פי עדות שהוזמה מקודש,

יתירה מזו: אף אם גם בעדות החדש אין דין עדים זוממין לאחר ביצוע הדין – הרי זה רק כלפי שאין מענישים את העדים הזוממין לאחר ביצוע פסק הדין, אבל וודאי שעדותם בטלה, וכאן הרי החדש מקודש אף אם נמצאו זוממין!

(כתב המלך)

אך יש לדחות הסבר זה כי "כאשר זמם ולא כאשר עשה" אינו אלא בעדות שהביאה לעונש מיתה (ראה כס"מ שם) אבל עדות שהביאה לעונש קל יותר, מוזמת גם "כאשר עשה", ואם כן גם בעדות החדש העדות מוזמת.

שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ג

תשעה ימי חנוכה

אלא היות ו'איקבע איסורא' בוודאות לשמונה ימים – הולכים לחומרא ועושים את שני הימים המסופקים וממילא יש תשנה ימים.

אמנם כל זה היה בזמן שקידשו על פי הראייה, אבל בזמן הזה שאנו בקיאים בקביעות החדש ורק מחמת 'מנהג אבותינו בידינו' חוגגים שני ימים יו"ט – לא חששו בדרכנו ותמיד עושים שמונה ימים חנוכה.

ומוסיף ה'מנחת חינוך': "אבל כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונשוב לקדש על פי הראייה, אז הרחוקים – דעתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות – בודאי יעשו חנוכה תשעה ימים". וכבר העיר על-כך הגר"ר מרגליות (נפש חיה, א"ח סי' עתר): "אחרי שכהיום יש טלגרף אשר בכל הארץ יצא קול, ואם ניהוש לקלקול ה'טלגרף', כבר המציאו ה'ראדי' שקולו הולך מסוף העולם ועד סופו, ומי יודע מה יולד יום בזמנא דפתחין תרעין דחכמתא [בעת שנפתחים שערי החכמה – לשון הזוהר בפ' נח]..."

הלכות קדוש החדש פרק ג, הלכה ט: על שְׁשָׁה חֻדְשִׁים הָיוּ שְׁלוּחִין יוֹצְאִין... וְעַל כָּלָּן - מִפְּנֵי חֲנֻכָּה.

להלן (ה"א) כתב הרמב"ם: "כל מקום שהיו השלוחין מגיעין, היו עושין את המועדות יום טוב אחד ככתוב בתורה. ומקומות הרחוקים שאין השלוחים מגיעים אליהם, היו עושין שני ימים מפני הספק, לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית דין ראש חדש איזה יום הוא". ולפי זה מחדש ה'מנחת-חינוך' (מצוה שא) שבמקומות שהשלוחים לא הגיעו, היו עושים מספק תשנה ימי חנוכה.

ולמרות שחנוכה הוא מדרבנן, וספק דרבנן לקולא, כאן לא שייך להקל מפני הספק כי חנוכה יש בודאי שמונה ימים רק ש"אנו מסופקים אם יום הראשון אינו חנוכה – א"כ הרי תשיעי חנוכה; ואם יום התשיעי אינו חנוכה הרי יום ראשון חנוכה", ואם נלך לקולא מפני הספק, יש להקל גם ביום הראשון של חנוכה "ואם כן לא יהיה לא ביום הראשון ולא ביום התשיעי, כי מאי חזית", והרי לא יתכן לחגוג את חנוכה רק שבעה ימים

המשך מעמוד כט

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח על התורה – פרשת שמיני

ע"י הקב"ה וכדאיתא בזהר²³ שזהו מ"ש²⁴ מקדש אדני כוננו ידך, מ"מ מעין זה הוצרך להיות במשכן דאקרי מקדש²⁵, בדוגמת המבואר לעיל שאף שיעקר הגילוי דראי' מוחשית כו' יהי' לעת"ל, מ"מ מעין זה כבר הי' במ"ת.

וע"י הלימוד והעסק בענינים אלו דפנימיות התורה ובאורך רוחב ועומק, בחי' חב"ד שהוא באופן דיתפרנסון כדאיתא בזהר²⁶, זה גופא ימהר ויוסף גילוי המשיח ותורתו וענינו של משיח, שיבנה מקדש במקומו²⁷ ובביהמ"ק זה יתלבש הביהמ"ק שלמעלה, ואז יהי' כנור של עשרה נימין, ואז יהי' אמיתית הענין דראי' מוחשית בישראל דעין בעין יראו, ועד"ז בכל העולם כולו במהרה בימינו.

ספר המאמרים תשל"ב עמוד 167 ואילך (הנחה בלתי מוגה)

וזהו העילוי בלימוד התורה של משיח שיהי' בבחי' ראי' מוחשית שלמעלה מהשתלשלות לגמרי וכו', ולכן אף שכולם ידעו אות²¹, בחי' עצמות ומהות, מ"מ ילמוד משיח עם כ"א מישראל באופן של ראי' וכו' (חסדר).

וזהו מש"א ויהי' ביום השמיני קרא משה וגו', שמצד בחי' ביום השמיני נתגלה גם בחי' עשר עטרות שלמעלה גם מבחי' שמיני, והוא גילוי עצם הג"ר כמבואר בד"ה ויהי' ביום השמיני תש"ד ותש"ה²², ולכן וירא כבוד הוי' אל כל העם, ועד"ש יהי' לעת"ל שהלימוד יהי' באופן של ראי' ולכן לא יהי' בזה התחלקות קטנים וגדולים, והיינו לפי שהלימוד לא יהי' באופן של שמיעה כ"א באופן של ראי'. ועד"ז הי' ביום השמיני למילואים שהי' ב' הקצוות בחי' וירא כבוד הוי' וכו' בחי' ראי', והי' אל כל העם בשוה.

ואף שיעקר גילוי בחי' זו יהי' לעת"ל בביהמ"ק הג' שיבנה

(23) ח"א כח, א. ח"ב נט. סע"א. קח, סע"א. ח"ג רכא, א.

(24) בשלח טו, ז.

(25) עירובין ב, א. וש"נ.

(26) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

(27) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(21) ירמ"י לא, לג.

(22) שבעה ע"א.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"כ"ו ניסן ה'תשע"ג

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ג

הלכות חמץ ומצה

פרק ה

1 אין אסור משום חמץ בפסח, אלא חמשת מיני הדגן
 2 בלבד - והם שני מיני החטים, שהן החטה והפסמית,
 3 ושלושה מיני השעורים, שהן השעורה ושבלת שועל
 4 והשפון. אבל הקטניות, כגון ארז ורחן ופולים ועדשים
 5 וכיוצא בהן - אין בהן משום חמץ; אלא אפלו לש קמח
 6 ארז וכיוצא בו ברותחין וכסוהו בבגדים עד שנתפח כמו
 7 בצק שהחמיץ, הרי זה מתר באכילה - שאין זה חמוץ, אלא
 8 סרחון.
 9 ב. חמשת מיני דגן אלו - אם לישן במי פרות בלבד, בלא
 10 שם מים בעולם - אינם באין לידי חמוץ; אלא אפלו הניחן
 11 כל היום עד שנתפח כל הבצק, הרי זה מתר באכילה; שאין
 12 מי פרות מחמיצין, אלא מסריחין. ומי פרות, הן כגון: זין,
 13 וקלב, ודבש, וזנת [שמן], ומי תפוחים, ומי רמונים, וכל
 14 פיוצא בהן משאר יינות ושמים ומשקין - והוא, שלא
 15 יתערב בהן שם מים בעולם; ואם נתערב בהן מים כל
 16 שהוא, הרי אלו מחמיצין.
 17 ג. אין מבשלין חטים במים - כגון ריפות [גרגרי חיטה],
 18 ולא קמח - כגון לביבות; ואם בשל, הרי זה חמץ גמור -
 19 והוא, שיתבקעו בתבשיל [מנפוחותם]. אין קולין [מטגנים]
 20 את הבצק בשמן על המחבת, אבל מבשלין את הפת ואת
 21 הקמח הקלוי. ואם הרתיח המים הרבה, ואחר כך השליך
 22 לתוכן הקמח - הרי זה מתר, מפני שהוא מתבשל מיד קדם
 23 שיתחמץ; וכבר נהגו בשנער [בבל] ובספרד וככל המערב,
 24 לאסור דבר זה - גזרה, שמא לא ירתיח המים יפה יפה.
 25 ד. מתר לבשל הדגן או הקמח במי פרות. וכן בצק שלשו
 26 במי פרות - אם בשלו במי פרות, או קלהו על המחבת
 27 בשמן - הרי זה מתר; שמא פרות אינן מחמיצין.
 28 ה. פרמל [שיבליס] שמתבבין אותו [שורפיו קצת] באור
 29 וטוחנין אותו, אין מבשלין הקמח שלו במים - שמא לא
 30 נקלה באור יפה, ונמצא מחמיץ בשמבשלין אותו. וכן
 31 כשמוללים הקדרות החדשות [מבשלים בהם קמח עם מים
 32 לחוקם], אין מבשלין בהן אלא מצה אפוייה שחזרו וטחנו
 33 אותה; אבל קמח קלי [קלוי] אסור - שמא לא קלהו יפה,
 34 ויבוא לידי חמוץ.
 35 ו. אין בוללין [מרטביים] את השעורין במים בפסח, מפני
 36 שהן רפין [מתבקעים] ומחמיצין במהרה. ואם בלל - אם
 37 רפו כדי שאם הניחן על פי הביב [כלי מנוקב] שאופין עליו
 38 החלות יתבקעו, הרי אלו אסורין; ואם לא הגיעו לרפיון
 39 זה, הרי אלו מתריין.

43 ז. החטים - מתר לבלל אותן במים, כדי להסיר סבן,
 44 וטוחנין אותן מיד, כדרך שטוחנין הסלת; וכבר נהגו כל
 45 ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב, שלא
 46 לבללו החטים במים - גזרה, שמא ישהו ויחמיצו.
 47 ח. תבשיל שנתבשל, ונמצאו בו שעורים או חטים - אם
 48 נתבקעו - הרי כל התבשיל אסור, שהרי נתערב בו החמץ.
 49 ואם לא נתבקעו - מוציאין אותן, ושוּרְפִין אותן, ואוכלין
 50 שאר התבשיל; שאין הדגן שנבלל או נתבשל ולא נתבקע,
 51 חמץ גמור של תורה, ואינו אלא מדברי סופרים.
 52 ט. משום שגאמר: "וישמרתם את המצות", כלומר: הנהירו
 53 במצה ושמרו אותה מכל צד חמוץ; לפיכך אמרו חכמים:
 54 צריך אדם לזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח, שלא יבוא עליו
 55 מים אחר שנקצר, עד שלא יהיה בו שם [קשר כלשהו
 56 לחמוץ]. דגן שנשטבע בנהר, או שנפל עליו מים - כשם
 57 שאסור לאכלו, כך אסור לקימו; אלא מוכרו לישאל
 58 ומדיעו, כדי שיאכלנו קדם הפסח; ואם מכרו לגוים קדם
 59 הפסח, מוכר מעט מעט לכל אחד ואחד, כדי שיכלה קדם
 60 הפסח, שמא יחזר הגוי וימכרנו לישאל.
 61 י. דגן שנפל עליו דלף [פסח מים] - כל זמן שהוא טורד
 62 טפה אחר טפה, אפלו כל היום בלו - אינו בא לידי חמוץ;
 63 אבל כשפוסק - אם נשתהה כשעור [חימוץ], הרי זה אסור.
 64 יא. אין לשיין בפסח עסה גדולה, שמא תחמיץ - אלא
 65 שעור חלה בלבד. ואין לשיין לא בחמין, ולא בחמי חמה
 66 [שמח], ולא במים שנשאבו בו ביום - אלא במים שלנו
 67 [עבר עליהם הלילה]; ואם עבר ולש באחד מכל אלו, הרי
 68 הפת אסורה.
 69 יב. לא תשב אשה תחת השמש, ותלוש; ולא תחת הרקיע
 70 ביום העבים, אפלו במקום שאין השמש זורחת בו. ולא
 71 תניח את העסה, ותתעסק בדבר אחר. ואם היתה לשה
 72 ואופה, צריכה שני כלים של מים, אחד שמקשפת בו
 73 [מזלפת על העיסה טרם אפיה], ואחד שמצננת בו ידה [מחום
 74 התנור]. ואם עברה ולשה תחת השמש, או שלא צננה ידה,
 75 או שעשת עסה יתר משעור חלה - הפת מתרת. וכמה שעור
 76 חלה? כמו שלש וארבעים וחמש ביצה - כגוף [כמידת]
 77 הביצה הבינונית, לא כמשקלה.
 78 יג. כל זמן שאדם עוסק בבצק, אפלו כל היום בלו - אינו
 79 בא לידי חמוץ. ואם הגביה ידו והניחו, ושהה הבצק עד
 80 שהגיע להשמיע הקול בזמן שאדם מכה בידו עליו - כבר
 81 החמיץ, וישרף מיד; ואם אין קולו נשמע - אם שהה כדי
 82 שיהלף אדם מיל - כבר החמיץ, וישרף מיד. וכן אם
 83 הכסיפו פניו, באדם שעמדו שערוֹתיו - הרי זה אסור
 84 לאכלו, ואין חיבין עליו פרת.
 85 יד. היו שתי עסות שהגביהו הדי מִהֶן בעת אחת, ונשתהו,
 86 והאחת מהן יש לה קול, והאחרת אין לה קול - שתיהן
 87 ישרפו, והרי הן חמץ גמור.

- טו. אין עושין סריקין המצירין [פת עם ציורים] בפסח, 1
 מפני שהאשה שוהה עליהן [מתעכבת בעשייתן], ומתחמצצין 2
 בעת עשייתן. לפיכך הנהתומין מותרין לעשותם, מפני שהן 3
 בקיאים באמנותן, וממחרין לעשותן; אבל בעלי בתים 4
 אסורין, ואפלו צרו אותן בדפוס [מסגרת בצורת הצידור] - 5
 שמה יבואו אחרים לעשותן שלא בדפוס, וישהו בעשייתן 6
 ויחמיצו. 7
- טז. מים שרוחצין בו הידים והערבה אחר שלשין, וכן מים 8
 שמשפתמין בו בשעת לישה - הרי זה ישפף במקום מדרון, 9
 כדי שלא יתקבץ במקום אחד ויחמיץ. 10
- יז. אין שורין את המרסן [קליפות תבואה] ומניחין לפני 11
 התרנגולין, שמה יחמיץ. אבל חולטין להן המרסן ברותחין, 12
 ומניחין לפניהן; וכבר נהגו רב העולם שלא לחלט - גזרה, 13
 שמה לא ירתית המים פה פה. 14
- יח. ומתר ללוש לתרנגולין מרסן או קמח, ומאכילן מיד, 15
 או נותן לפניהן, והוא עומד עליהן - עד שלא ישהה לפניהן 16
 כדי הליך מיל. וכל זמן שהן מנקרין בו, או שהוא מהפך 17
 בו בידו - אינו מתחמיץ; וכשיפסקו מלאכל - ישטף הכלי 18
 במים, וישפף במקום מדרון. 19
- יט. לא תשרה אשה את המרסן, שתוליך בידה למרחץ; 20
 אבל שפה [משפופת במורסן] היא על בשרה, יבש. ולא 21
 ילעס אדם חטין ויתן על מכתו [לרפואה], מפני שהן 22
 מחמיצות. אין נותנין את הקמח לתוך התרסת; ואם נתן - 23
 ישרף מיד, מפני שהוא ממהר להחמיץ. אין נותנין את 24
 הקמח לתוך התרדל; ואם נתן, יאכל מיד. 25
- כ. מתר לתן התבלין והשמשמין והקצח [מין תבלין] וכיוצא 26
 בהן, לתוך הבצק; וכן מתר ללוש העסה במים ושמן, או 27
 דבש וחלב, או לקטף בהן [למרח מהם העיסה]. וביום 28
 הראשון, אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד - לא משום 29
 חמץ, אלא כדי שיהיה "לחם עני"; ובראשון בלבד הוא 30
 שצריך להיות זכרון "לחם עני". 31
- כא. כל כלי חרש שנשפתמש בהן חמץ בצונן, מתר 32
 להשפתמש בהן מצה בצונן - חוץ מפלי שמניחין בו השאור 33
 [בצק המחמיץ אחרים] וכלי שמניחין בו תרסת, מפני 34
 שחמוצין קשה; וכן ערבות שלשין בהן החמץ, ומניחין 35
 אותו שם עד שיחמיץ - הרי הן כבית שאור, ואין 36
 משפתמין בהן בפסח. 37
- כב. ביב [שקע] של חרש שאופין עליו חלות חמץ כל 38
 השנה, אין אופין עליו מצה בפסח; ואם מלאו גחלים 39
 והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ, מתר לבשל עליו 40
 מצה. 41
- כג. כלי מתכות וכלי אבנים שנשפתמש בהן חמץ ברותחין 42
 בכלי ראשון, כגון קדרות ואלפסין [קערות גדולות] - נותן 43
 אותן לתוך כלי גדול, וממלא עליהן מים, ומרתיתן בתוכו; 44
 ואחר כך שוטף אותן, ומשפתמש בהן במצה. וכן הסכינין, 45
 מרתית את הלהב ואת הנצב [קת] בכלי ראשון, ואחר כך 46
 משפתמש בהן במצה. 47
- כד. כלי מתכות ואבנים וכלי עצים שנשפתמש בהן חמץ 48
 בכלי שני, כגון קערות וכוסות - נותן אותן לתוך כלי גדול, 49
 ונותן עליהן מים רותחין, ומניחן בתוכו עד שיפלטו; ואחר 50
 כך שוטף, ומשפתמש בהן במצה. 51
- כה. כל כלי חרש שנשפתמש בהן חמץ בחמין - בין כלי 52
 ראשון כגון קדרות, בין כלי שני כגון קערות, בין שהיו 53
 משוחין ושועין [מרוחים] באבר שעושין אותן כעין זכוכית, 54
 בין שהיו חרש כמה שהן - אין משפתמין בהן במצה, אלא 55
 מניחן לאחר הפסח ומבשל בהן. 56
- כו. כלי ראשון שרצה להרתיחו [להכשירו לפסח], ולא מצא 57
 כלי אחר גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו - הרי זה מקיף 58
 לו שפה של טיט על שפתו מבחוץ, וממלאהו מים עד 59
 שיגברו המים על שפתו, ומרתית המים בתוכו, וידו; ואחר 60
 כך שוטף אותו, ומשפתמש בו במצה. 61

פרק ו

- א. מצות עשה מן התורה לאכל מצה בליל חמשה עשר, 63
 שנאמר: "בערב תאכלו מצת" - בכל מקום, ובכל זמן. ולא 64
 תלה אכילה זו בקרבן הפסח, אלא זו מצוה בפני עצמה; 65
 ומצוה כל הלילה. אבל בשאר הרגל, אכילת מצה רשות 66
 - רצה, אוכל מצה; רצה, אוכל ארז או דחן או קליות או 67
 פרות. אבל בליל חמשה עשר בלבד, חובה; ומשאכל כזית, 68
 יצא ידי חובתו. 69
- ב. בלע מצה, יצא; בלע מרור, יצא. בלע מצה ומרור כאחד 70
 - ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא; שהמרור בטפלה למצה. 71
 כרכן כסיב [של עץ] וכיוצא בו ובלען, אף ידי מצה לא יצא. 72
- ג. אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו גוים לאכל - יצא 73
 ידי חובתו; אבל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו, ואחר 74
 כך נתרפא - חייב לאכל אחר שנתרפא; לפי שאותה אכילה 75
 היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות. 76
- ד. אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה, אלא אם פן אכלה 77
 מאחד מתשעת המינין - שנאמר: "לא יאכל חמץ", ונאמר: 78
 "תאכלו מצות": דברים הבאים לידי חמוץ - אם אכלן 79
 מצה, יצא בהן ידי חובתו; אבל שאר הדברים, כגון ארז 80
 ודחן וקטניות - אין בהן [מצוות] מצה, לפי שאין בהן חמץ. 81
- ה. העושה עסה מן החטים ומן הארז - אם יש בה טעם 82
 דגן, יוצא בה ידי חובתו. עסת הכלבים [לאכילת כלבים] - 83
 בזמן שהרועים אוכלין ממנה, אינו יוצא בה, שאין זו משמרת לשם 84
 המצה. מצה שלשה במי פרות, יוצא בה ידי חובתו בפסח. 85
 אבל אין לשין אותה ביין, או שמן, או דבש, או חלב - 86
 משום "לחם עני", כמו שבארנו; ואם לש ואכל, לא יצא 87
 ידי חובתו. ואין יוצאין לא בפת מרסן, ולא בפת סבין 88
 [מורסן וטובין - קליפות תבואה]; אבל לש הוא את הקמח 89
 בסבין שלו ובמורסנו ועושהו פת, ויוצא בה ידי חובתו. 90
 וכן פת סלת נקיה ביותר - הרי זו מתרת, ויוצא בה ידי 91
 חובתו בפסח; ואין אומרין בה, 'אין זה לחם עני'. 92
 93

47 לאבותינו במצרים, בליל חמשה עשר בניסן - שנגאמר: 48 "זכור את היום הזה", כמו שנגאמר: "זכור את יום השבת". 49 ומנין שבליל חמשה עשר? תלמוד לומר: "והגדת לבנך 50 ביום ההוא לאמר: בעבור זה", בשעה שיש מצה ומרור 51 מנחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפלו חכמים גדולים 52 - חייבין לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך בדברים 53 שארעו ושהיו, הרי זה משבח. 54 ב. מצוה להודיע לבנים, ואפלו לא שאלו - שנגאמר: 55 "והגדת לבנך". לפי דעתו של בן, אביו מלמדו. כיצד? אם 56 היה קטן או טפש - ואמר לו: 'בני, כלנו היינו עבדים כמו 57 שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו 58 הקדוש ברוך הוא, ויצאנו לחרות'; ואם היה הבן גדול 59 ורחם - מודיעו מה שארע לנו במצרים, ונסים שנעשו לנו 60 על ידי משה ורבונו, לפי דעתו של בן. 61 ג. וצריך לעשות שני בליטה הנה - כדי שיראו הבנים 62 וישאלו ויאמרו: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?' עד 63 שישב להם ויאמר להם: 'כך וכך ארע, וכך וכך היה'. 64 וכיצד משנה? מחלק להם קליות ונגזים, ועוקרין [מסירין] 65 השלחן מלפניהם קדם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיד זה, 66 וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו 67 אשה - שואלין זה את זה 'מה נשתנה הלילה הזה', ואפלו 68 היו כלן חכמים. היה לבדו, שואל לעצמו 'מה נשתנה 69 הלילה הזה'. 70 ד. וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח. כיצד? מתחיל 71 ומספר, שבתחלה היו אבותינו - בימי תרח ומלפניו - 72 כופרין וטועין אחרי ההבל, ורודפין עבודה זרה; ומסים 73 בדת האמת, שקרבנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן 74 התועים, וקרבונו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע, שעבדים היינו 75 לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלנו; ומסים בנסים 76 ונפלאות שנעשו לנו, ובחרותנו. והוא שידרש מ'ארמי אבד 77 אבי', עד שיגמור כל הפרשה; וכל המוסיף ומאריך בדרש 78 פרשה זו, הרי זה משבח. 79 ה. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר, 80 לא יצא ידי חובתו [לספר ביציאת מצרים]; ואלו הן: פסח, 81 מצה, ומרורים. פסח, על שם שפסח המקום ברוך הוא על 82 פתי אבותינו במצרים, שנגאמר: "ואמרתם זבח פסח הוא 83 לה"; מרורים, על שם שמררו המצרים את תני אבותינו 84 במצרים; מצה, על שם שנגאלו. ודברים האלו פלן, הן 85 הנקראין 'הגדה'. 86 ו. בכל דור ודור, חייב אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות 87 בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים, שנגאמר: "ואותנו הוציא 88 מים". ועל דבר זה צוה בתורה: "וזכרת, פי עבד היית"; 89 כלומר, כאלו אתה בעצמך היית עבד, ויצאת לחרות 90 ונפדיתי. 91 ז. לפיכך, כשסועד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות 92 והוא מסב דרך חרות. וכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים, 93 חייב לשתות בלילה הזה, ארבעה כוסות של יין - אין פחות

1 ו. אחד מצה שנגאפית בתנור, או באלפס [קערה גדולה], בין 2 שהדביק בצק באלפס ואחר כך הרתיח, בין שהרתיח 3 ואחר כך הדביק, אפלו אפיה [אפאה] בקרקע - הרי זה 4 יוצא בה ידי חובתו. וכן אם לא נאפית אפיה גמורה, יוצאין 5 בה - והוא, שלא יהיו חוטין של בצק נמשכין ממנה בעת 6 שפורסה. ויוצאין ברקיק השרוי [מצה שרויה במים] - והוא, 7 שלא נמוח; אבל מצה שבשלה - אינו יוצא בה ידי חובתו, 8 שהרי אין בה טעם פת. 9 ז. אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה 10 לו, כגון שאכלה טבל [מתבואה שלא הופרשה], או מעשר 11 ראשון שלא נטלה תרומתו, או שגזלה. זה הכלל: כל 12 שמברכין עליו ברפת המזון, יוצא בה ידי חובתו; וכל שאין 13 מברכין עליו ברפת המזון, אין יוצא בה ידי חובתו. 14 ח. הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה, אף על פי שהיא מצה 15 שאינה ראויה לכל אדם; וכן יוצאין במצה של מעשר שני, 16 בירושלים. אבל אין יוצאין במצה של בכורים, אפלו 17 בירושלים; מפני שהבכורים, אין בהן התר [אכילה] בכל 18 המושבות [אלא בירושלים], ומעשר שני, אפשר שפדה 19 ויאכל בכל מקום, וכתוב: "בכל מושבתכם תאכלו מצות" 20 - מצה הראויה להאכל בכל המושבות, היא שיוצאין בה 21 ידי חובה. 22 ט. חלות תודה ורקיקי [חלות] נזיר שעשה אותן לעצמו, 23 אין יוצאין בהן, שנגאמר: "ושמרתם את המצות" - מצה 24 המשתמרת [שלא תחמין] לענין מצה בלבד, היא שיוצאין 25 בה; אבל זו, משתמרת לענין הזבח. ואם עשין למכר 26 בשוק, הרי זה יוצא בה ידי חובתו; שהעושה למכר בשוק, 27 בדעתו שאם לא ימכרו יאכל אותן, ונמצא בשעת עשייתו, 28 שמרן לשם מצה. 29 י. הכל חייבין באכילת מצה, אפלו נשים ועבדים. קטן 30 היכול לאכל פת - מחנכין אותו במצות, ומאכילין אותו 31 כזית מצה. חולה או זקן שאינו יכול לאכל מצה, שורין לו 32 רקיק במים ומאכילין אותו - והוא, שלא נמוח. 33 יא. מדברי סופרים, שאין מפטירין [מסיימים הסעודה] אחר 34 מצה פלום, ואפלו קליות ונגזים וכיוצא בהן; אלא אף 35 על פי שאכל מצה, ואכל אחריה מאכלות אחרות ופרות 36 וכיוצא בהן - חוזר ואוכל כזית מצה באחרונה, ופוסק. 37 יב. אסרו חכמים לאכל מצה בערב הפסח, כדי שיהיה הכר 38 לאכילתה בערב; ומי שאכל מצה בערב הפסח, מפין אותו 39 מפת מרדות [מלקות מדרבנן]. וכן אסור לאכל ערב הפסח 40 מקדם המנחה במעט, כדי שיפנס לאכילת מצה בתאנה; 41 אבל אוכל הוא מעט פרות או ירקות, ולא ימלא כרשו 42 [כרסו] מהן. וחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמן ערב 43 הפסח, כדי לאכל מצה בתאנה ויהיו מצות חביבים עליו; 44 אבל בשאר ערבי ימים טובים, אוכל והולך עד שתחשך. 45 פרק ז 46 א. מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו

46 שֶׁל כֶּבֶשׂ הַפֶּסַח, וּבִשֶׁר הַגִּיגָה שֶׁל יוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר; וּבִזְמַן
 47 הַזֶּה, מְבִיאִין עַל הַשְּׁלֶחַן שְׁנֵי מִיְנֵי בִשָּׂר - אֶחָד זָכָר לַפֶּסַח,
 48 וְאֶחָד זָכָר לַחֲגִיגָה.
 49 ב. מִתְחִיל וּמְבַרֵךְ 'בוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה', וְלוֹקֵחַ יָרֵק וּמִטְבֵּל
 50 אוֹתוֹ בַּחֲרֹסֶת, וְאוֹכֵל כֹּזֵית, הוּא וְכָל הַמְסַבִּין עִמּוֹ - כָּל אֶחָד
 51 וְאֶחָד, אֵין פְּחוֹת מִכֹּזֵית. וְאַחַר כֵּף עוֹקְרִין אֶת הַשְּׁלֶחַן
 52 מִלְּפָנֵי קוֹרֵא הַהֲגָדָה לְבִדּוֹ, וּמוֹזְגִין הַכּוֹס הַשְּׁנִי, וְכֵאן הֵבִין
 53 שׂוֹאֵל. וְאוֹמֵר הַקּוֹרֵא: 'מָה נִשְׁתַּנֵּה הַלְלִילָה הַזֶּה מִכָּל
 54 הַלֵּילוֹת? שֶׁכָּכֵל הַלֵּילוֹת אֵין אֲנוּ מְטַבִּילִין אֶפְלוּ פַעַם אַחַת,
 55 וְהַלְלִילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פַעַמִּים; שֶׁכָּכֵל הַלֵּילוֹת אֲנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ
 56 וּמִצָּה, וְהַלְלִילָה הַזֶּה כֹּל מִצָּה; שֶׁכָּכֵל הַלֵּילוֹת אֲנוּ אוֹכְלִין
 57 בִּשָּׂר צָלִי שְׁלוּק [מבושל הרבה] וּמִבְשָׁל, וְהַלְלִילָה הַזֶּה כֹּל
 58 צָלִי; שֶׁכָּכֵל הַלֵּילוֹת אֲנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יָרֵקוֹת, וְהַלְלִילָה הַזֶּה
 59 מְרוֹרִים; שֶׁכָּכֵל הַלֵּילוֹת אֲנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵינּוּ וּבֵין מְסַבִּין,
 60 וְהַלְלִילָה הַזֶּה כָּלֵנוּ מְסַבִּין'.
 61 ג. בְּזִמְן הַזֶּה, אֵינוּ אוֹמֵר 'וְהַלְלִילָה הַזֶּה כֹּל צָלִי' - שְׂאֵין
 62 לָנוּ קָרְבָּן. וּמִתְחִיל בְּגִנוּת [מתחילה עושה] הִיוּ אַבוֹתֵינוּ וְכוּ',
 63 וְקוֹרֵא עַד שְׁגוֹמֵר דְּרַשׁ פְּרֻשֶׁת "אַרְמֵי אֲבָד אָבִי" כֻּלָּה.
 64 ד. וּמִחֲזִיר הַשְּׁלֶחַן לְפָנָיו, וְאוֹמֵר: 'פֶּסַח זֶה שְׂאֲנוּ אוֹכְלִין,
 65 עַל שֵׁם שֶׁפֶסַח הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אַבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם,
 66 שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְאַמְרַתֶּם יָבַח פֶּסַח הוּא לָהּ'; וּמְגִבִּיהַּ הַמְּרוֹר בִּידּוֹ
 67 וְאוֹמֵר: 'מְרוֹר זֶה שְׂאֲנוּ אוֹכְלִין, עַל שֵׁם שֶׁמְּרָרוּ הַמִּצְרִים
 68 אֶת חַיֵּי אַבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וַיִּמְרָרוּ אֶת חַיֵּיהֶם';
 69 וּמְגִבִּיהַּ הַמִּצָּה בִּידּוֹ וְאוֹמֵר: 'מִצָּה זֹאת שְׂאֲנוּ אוֹכְלִין, עַל שֵׁם
 70 שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצַקֶּם שֶׁל אַבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנֶּגְלָה עֲלֵיהֶם
 71 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְאָלֵם מִיָּד, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וַיֹּאפֵנוּ אֶת הַבֶּצֶק
 72 אֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְכוּ'. וּבְזִמְן הַזֶּה אוֹמֵר: 'פֶּסַח שְׁהִיוּ
 73 אַבוֹתֵינוּ אוֹכְלִין בְּזִמְן שְׁבִית הַמְּקַדֵּשׁ קָיָם, עַל שֵׁם שֶׁפֶסַח
 74 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אַבוֹתֵינוּ וְכוּ'.
 75 ה. וְאוֹמֵר: 'לְפִיכָף אֲנוּ חֲבִיבִין לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר
 76 לְרוֹמֵם לְגַדֵּל וּלְהַדָּר וּלְנַצַּח לְמִי שֶׁעָשָׂה לָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים
 77 הָאֵלֶּה, וְהוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵירוֹת, וְנֹאמֵר לְפָנָיו, הַלְלוּ יְהוָה
 78 "הַלְלוּ יְהוָה, הַלְלוּ עַבְדֵי ה'" וְכוּ', עַד "חֲלַמִּישׁ, לְמַעַיְנוּ
 79 מִיָּם"; וְחוֹתֵם: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
 80 גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת אַבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ לְלִילָה הַזֶּה
 81 לְאָכֵל בּוֹ מִצָּה וּמְרוֹרִים. וּבְזִמְן הַזֶּה מוֹסִיף: 'כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ
 82 וְאַלְהֵי אַבוֹתֵינוּ, יִגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלְרִגְלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים
 83 לְקִרְאָתֵנוּ לְשִׁלוֹם, שֶׁמַּחֲמִים בְּכַנְּזֵן עֵירֶךְ וְשִׁשִּׁים בְּעַבְדוֹתֶיךָ,
 84 וְנֹאכֵל שָׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפֶּסַחִים שֶׁיִּגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר
 85 מִןבְּחֶךְ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה לְךָ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלְתָּנוּ וְעַל פְּדוּת
 86 נַפְשָׁנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה ה', גָּאֵל יִשְׂרָאֵל. וּמְבַרֵךְ עַל הַגָּפְןָ, וְ
 87 וְשׁוֹתָה הַכּוֹס הַשְּׁנִי.
 88 ו. וְאַחַר כֵּף מְבַרֵךְ 'עַל נְטִילַת יַדַּיִם', וְנוֹטֵל יָדָיו שְׁנֵיָה -
 89 שְׁהֵרֵי הַסִּיחַ דְּעֵתוֹ בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַהֲגָדָה; וְלוֹקֵחַ שְׁנֵי רִקְיָקִין
 90 [מצות], חוֹלֵק אֶחָד מֵהֶן וּמְנִיחַ פָּרוֹס לְתוֹךְ שְׁלֵם, וּמְבַרֵךְ
 91 'הַמּוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ'. וּמְפָנֵי מָה אֵינוּ מְבַרֵךְ עַל שְׁתֵּי
 92 כְּפֻרוֹת [מצות], כִּשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים? מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "לְחֵם

1 מֵהֶן; וְאֶפְלוּ עֲנֵי הַמַּתְפָּרְגִּים מִן הַצְּדָקָה, לֹא יִפְתְּחוּ לוֹ [גבאי
 2 הַצְּדָקָה] מֵאַרְבַּעַת כּוֹסוֹת; שְׁעוֹר כָּל כּוֹס מֵהֶן, רְבִיעִית.
 3 ח. אֶפְלוּ עֲנֵי שְׁבִישְׂרָאֵל, לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיִסַּב. אִשָּׁה אֵינָה
 4 צְרִיכָה הֶסְבָּה; וְאִם אִשָּׁה חֲשׂוּבָה הִיא, צְרִיכָה הֶסְבָּה. וְכֵן
 5 אֲצֵל אֲבִיו וְהַשְּׂמֵשׁ בְּפָנָיו רַבּוֹ, צְרִיכִין הֶסְבָּה; אֲכָל תְּלָמִיד
 6 בְּפָנָיו רַבּוֹ, אֵינוּ מְסַב אֲלָא אִם כֵּן נִתֵּן לוֹ רַבּוֹ רְשׁוּת. וְהֶסְבַּת
 7 יָמִין, אֵינָה הֶסְבָּה; וְכֵן הַמְּסַב עַל עַרְפוֹ, אוֹ עַל פָּנָיו - אֵין
 8 זֶה הֶסְבָּה. וְאֵימַתִּי צְרִיכִין הֶסְבָּה? בְּשַׁעַת אֲכִילַת כֹּזֵית מִצָּה,
 9 וּבְשַׁעַת אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת הָאֵלֶּה. וְשְׂאֵר אֲכִילַתוֹ וְשַׁתִּיתוֹ - אִם
 10 הֶסַב, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח; וְאִם לֹא, אֵינוּ צְרִיף.
 11 ט. אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת הָאֵלֶּה - צְרִיף לְמוֹג אוֹתָן [לערבן עם מים],
 12 כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה שְׁתֵּיהֶן עֲרֻבָה; הַכֹּל לְפִי הַיַּיִן, וּלְפִי דַעַת
 13 הַשׁוֹתֵה. וְלֹא יִפְחוֹת בְּאַרְבַּעַת מְרַבִּיעִית יַיִן חִי - בְּכָל כּוֹס
 14 יֵהָא רַבַּע רְבִיעִית יַיִן. שְׁתֵּה אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת אֵלּוּ מִיַּיִן שְׂאֵינוּ
 15 מְזוּג - יִצָּא יָדֵי אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת, וְלֹא יִצָּא יָדֵי חֲרוֹת; שְׁתֵּה
 16 אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת מְזוּגִין בְּכַת אַחַת - יָדֵי חֲרוֹת יִצָּא, וְלֹא יִצָּא
 17 יָדֵי אַרְבַּעַת כּוֹסוֹת. וְאִם שְׁתֵּה מִכָּל כּוֹס מֵהֶן רַבּוֹ, יִצָּא.
 18 י. כָּל כּוֹס וְכוֹס מֵאַרְבַּעַת כּוֹסוֹת הָאֵלֶּה, מְבַרֵךְ עֲלָיו בְּרַכָּה
 19 בְּפָנָיו עִמּוֹ. וְכוֹס רֵאשׁוֹן, אוֹמֵר עֲלָיו קְדוֹשׁ הַיּוֹם; וְכוֹס שְׁנִי,
 20 קוֹרֵא עֲלָיו אֶת הַהֲגָדָה; כּוֹס שְׁלִישִׁי, מְבַרֵךְ עֲלָיו בְּרַכַּת
 21 הַמְּזוּן; כּוֹס רְבִיעִי, גּוֹמֵר עֲלָיו אֶת הַהֲלָל, וּמְבַרֵךְ עֲלָיו בְּרַכַּת
 22 הַשִּׁיר [יהללוך]. וּבֵין הַכּוֹסוֹת הָאֵלֶּה - אִם רָצָה לְשׁוֹתוֹ,
 23 שׁוֹתָה; בֵּין שְׁלִישִׁי לְרְבִיעִי, אֵינוּ שׁוֹתָה.
 24 יא. הַחֲרֹסֶת - מִצָּה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, זָכָר לְטִיט שְׁהִיוּ
 25 עוֹבְדִין בּוֹ בְּמִצְרַיִם. וְכִיִּצַּד עוֹשִׂין אוֹתָהּ? לּוֹקְחִין תְּמָרִים אוֹ
 26 גְּרוֹגְרוֹת [תאנים] אוֹ צְמוֹקִין וְכוּיָצָא בְּהֶן, וְדוֹרְסִין [מועכים]
 27 אוֹתָן, וְנוֹתְנִין לְתוֹכָן חֲמֵץ, וּמְתַבְּלִין אוֹתָן בְּתַבְּלִין כְּמוֹ טִיט
 28 בְּחֶבֶן; וּמְבִיאִין אוֹתָן עַל הַשְּׁלֶחַן בְּלִילֵי הַפֶּסַח.
 29 יב. אֲכִילַת מְרוֹר - אֵינָה מִצָּה מִן הַתּוֹרָה בְּפָנָיו עִמּוֹ, אֲלָא
 30 תְּלוּיָהּ הִיא בְּאֲכִילַת הַפֶּסַח; שֶׁמִּצְוֹת עָשָׂה אַחַת לְאָכֵל בִּשָּׂר
 31 הַפֶּסַח, עַל מִצָּה וּמְרוֹרִים. וּמְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, לְאָכֵל הַמְּרוֹר
 32 לְבִדּוֹ בְּלִיל זֶה, אֶפְלוּ אֵין שָׁם קָרְבָּן פֶּסַח.
 33 יג. מְרוֹרִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה, הֵן הַחֲזֵרֹת וְהַעֲלָשִׁין וְהַתְּמַכָּה
 34 וְהַחֲרַחְבִּינָה וְהַמְּרוֹר; כָּל אֶחָד מִתְּמַשְׁתֵּן מִיְנֵי יָרֵק אֵלּוּ, נִקְרָא
 35 'מְרוֹר'. וְאִם אֲכָל מֵאֶחָד מֵהֶן אוֹ מִתְּמַשְׁתֵּן כֹּזֵית, יִצָּא -
 36 וְהוּא, שְׁהִיוּ לְחֵין; וְיוֹצֵאִין בְּקֶלַח [שורש] שְׁלֶחַן, אֶפְלוּ
 37 יָבֵשׁ. וְאִם שְׁלֶקֶן [בישול הרבה], אוֹ כְּבִשָּׁן [בחומץ], אוֹ זֶמֶן רַב
 38 בְּחִימִין, אוֹ בְּשֶׁלֶן - אֵין יוֹצָא בְּהֶן.
 39 יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ג
 40 פֶּרֶק ח
 41 א. סְדוּר עֲשִׂית מִצְוֹת אֵלּוּ בְּלִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר, כֵּף הוּא:
 42 בַּתְּחִלָּה מְבִיאִין כּוֹס לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּמְבַרֵךְ 'בוֹרֵא פְרֵי
 43 הַגָּפְןָ', וְאוֹמֵר עֲלָיו קְדוֹשׁ הַיּוֹם, וְזִמְן [שהחיינו], וְשׁוֹתָה.
 44 וְאַחַר כֵּף מְבַרֵךְ 'עַל נְטִילַת יַדַּיִם', וְנוֹטֵל יָדָיו. וּמְבִיאִין
 45 שְׁלֶחַן עָרוּף, וְעֲלָיו מְרוֹר יָרֵק אַחַר, וּמִצָּה וְחֲרֹסֶת, וְגוֹפּוֹ

48 יד. מי שישן בתוך הסעודה והקין, אינו חוזר ואוכל. בני
49 חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה, חוזרין ואוכלין;
50 נרדמו כלן ונעורו, לא יאכלו; נתנמנמו כלן, יאכלו.

נסח ההגדה

51 נסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות, כף הוא:
52 מתחיל על כוס שני ואומר: בבחילו יצאנו ממצרים. הא
53 לחמא עניא, דאכלו אבהתנא דנפקו מארעא דמצרים. כל
54 דכפין, ייתי ויכול; וכל דצריך לפסח, ייתי ויפסח. הא
55 שתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל; השתא הכא
56 עבדי, לשתא דאתיא - בני חורין. מזה נשתנה הלילה הזה
57 מכל הלילות. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם
58 אחת; והלילה הזה, שפתי פועמים. שבכל הלילות אנו
59 אוכלים חמץ ומצה; והלילה הזה, כלו מצה. שבכל הלילות
60 אנו אוכלים שאר ירקות; והלילה הזה, מרוזים. שבכל
61 הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין; והלילה הזה,
62 כלנו מסבין. **עבדים** היינו לפרעה במצרים; ויוציאנו ה'
63 אלהינו משם, ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא
64 הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, עדן אנו ובנינו
65 ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפלו כלנו
66 חכמים, כלנו נבונים, כלנו יודעים את התורה - מצוה עלינו
67 לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך ביציאת מצרים, הרי
68 זה משבח. **מעשה** ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר
69 בן עזריה ורבי עקיבה ורבי טרפון, שהיו מסבין בבני ברק;
70 והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו
71 תלמידיהן ואמרו להן: רבותינו, הגיע זמן קריית שמע של
72 שחרית. **אמר** להם רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן
73 שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד
74 שדרשה בן זומא, שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך
75 מארץ מצרים, כל ימי חייך" - "ימי חייך", הימים; "כל
76 ימי חייך", הלילות. וחכמים אומרים: "ימי חייך", העולם
77 הזה; "כל ימי חייך", להביא לימות המשיח. **ברוך**
78 המקום שנתן תורה לישראל עמו, ברוך הוא. כנגד ארבעה
79 בנים דברה תורה - אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד
80 שאינו יודע לשאל. **חכם**, מה הוא אומר? - "מה העדות
81 והחקים והמשפטים, אשר צוה ה' אלהינו אתכם". אף אתה
82 אמר לו כהלכת הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקימון.
83 **רשע**, מה הוא אומר? - "מה העבודה הזאת לכם" -
84 "לכם", ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל וכפר
85 בעקר, אף אתה הקהה את שניו ואמר לו: "בעבור זה עשה
86 ה' לי בצאתי ממצרים" - "לי", ולא לו; ואלו היה שם, לא
87 היה נגאל. **תם**, מה הוא אומר? - "מה זאת". ו**אמר**
88 אליו: בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, מבית עבדים.
89 ו**שאינו יודע לשאל** - את פתח לו, שנאמר: "והגדת לבנך
90 ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".
91 ו**הגדת לבנך**, יכול מראש החדש? תלמוד לומר: "ביום

1 עני" - מה דרכו של עני בפרוסה [חתיכה], אף כאן בפרוסה.
2 ואחר כך {כורף} {לוקח} מצה ומרור {באחד, ומטבל}
3 {ומטבל כאחד} בחרסת, ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך
4 העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה
5 ומרוזים, ואוכלן. ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני
6 עצמו, מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.
7 ז. ואחר כך מברך: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
8 אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת החרב, ואוכל
9 מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה. ומברך: ברוך אתה ה'
10 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על
11 אכילת הפסח, ואוכל מגופו של פסח. ולא ברכת הפסח
12 פוטרת של זבח, ולא של זבח פוטרת של פסח.
13 ח. בזמן הזה שאין שם קרבן, אחר שמברך המוציא, חוזר
14 ומברך על אכילת מצה, ומטבל מצה בחרסת ואוכל. וחוזר
15 ומברך על אכילת מרור, ומטבל מרור בחרסת ואוכל; ולא
16 ישהה אותו בחרסת, שמא יבטל טעמו. וזה מצוה מדברי
17 סופרים. וחוזר וכורך מצה ומרור, ומטבל בחרסת, ואוכל
18 בלא ברכה, זכר למקדש.
19 ט. ואחר כך נמשך בסעודה, ואוכל כל שהוא רוצה לאכל,
20 ושותה כל שהוא רוצה לשתות. ובאחרונה אוכל מבשר
21 הפסח, ואפלו פזית, ואינו טועם אחריו מאכל אחר כלל;
22 ובזמן הזה אוכל פזית מצה, ואינו טועם אחריה כלום, כדי
23 שיהיה הפסק סעודתו, וטעם בשר הפסח או המצה בפיו -
24 שאכילתן היא המצוה.
25 י. ואחר כך נוטל ידיו, ומברך ברכת המזון על כוס שלישי,
26 ושותהו. ואחר כך מוזג כוס רביעי, וגומר עליו את ההלל;
27 ואמר עליו ברכת השיר, והיא 'ההללוף ה' כל מעשיך' וכו',
28 ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה, חוץ מן המים. ויש
29 לו למזג כוס חמישי, ולומר עליו הלל הגדול - והוא
30 מ"הודו לה', כי טוב", עד "על נהרות בבל"; וכוס זה אינו
31 חובה כמו ארבעה כוסות. ויש לו לגמר את ההלל בכל
32 מקום שניציה, אף על פי שאינו מקום סעודה.
33 יא. מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים, אוכלין; מקום
34 שנהגו שלא לאכל, אין אוכלין - גזרה שמא יאמרו בשר
35 הפסח הוא. ובכל מקום אסור לאכל שיה צלוי כלו באחד
36 בליל זה, מפני שנהגה כאוכל קדשים בחוץ; ואם היה
37 מחתף, או שחסר ממנו אבר, או שלק [בישל] בו אבר והוא
38 מחבר - הרי זה מתר, במקום שנהגו.
39 יב. מי שאין לו יין בלילי הפסח - מקדש על הפת כדרך
40 שעושה בשבת, ועושה כל הדברים על הסדר הזה; מי
41 שאין לו ירק אלא מרור בלבד, בתחלה מברך על המרור
42 שתי ברכות - 'בורא פרי האדמה', ועל אכילת מרור -
43 ואוכל; וכשיגמר ההגדה, מברך על המצה ואוכלה, וחוזר
44 ואוכל מן המרור, בלא ברכה.
45 יג. מי שאין לו מצה משמרת [לשם מצה] אלא פזית,
46 כשגומר סעודתו ממצה שאינה משמרת, מברך על אכילת
47 מצה, ואוכל אותה פזית; ואינו טועם אחריו כלום.

תחיון". ואת לחצנו - זה הדיחוק, כמו שנגאמר: "וגם ראיתי
את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם". ויציאנו ה'
ממצרים - לא על ידי מלאך, לא על ידי שרף, ולא על ידי
שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו, שנגאמר: "ועברתי
בארץ מצרים בלילה הזה, והפיתי כל בכור בארץ מצרים,
מאדם ועד בהמה; ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני
ה'". ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדול, ובאתות
ובמפתים. ביד חזקה - זה הדבר, כמו שנגאמר: "הנה יד ה'
הזיה במקנה אשר בשדה, בפוסים בתמורים בגמלים, בבקר
ובצאן - דבר כבוד מאד". ובזרע נטויה - זו החרב, כמו
שנגאמר: "וחרבו שלופה בידו, נטויה על ירושלים".
ובמרא גדול - זה גלוי שכינה, כמו שנגאמר: "או הנסה
אלהים, לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסות באתת
ובמופתים ובמלחמה, וביד חזקה ובזרע נטויה ובמוראים
גדלים - ככל אשר עשה לכם ה' אלהיכם במצרים לעיניך".
ובאתות - זה המטה, שנגאמר: "ואת המטה הזה תקח
בידך, אשר תעשה בו את האתות". ובמפתים - זה הדם,
כמו שנגאמר: "ונתתי מופתים בשמים ובארץ - דם ואש
ותמרות עשן". דבר אחר: ביד חזקה, שמים; ובזרע
נטויה, שמים; ובמרא גדול, שמים; ובאתות, שמים;
ובמפתים, שמים - אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך
הוא על המצרים במצרים, ואלו הן: דם, צפרדע, כנים,
ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות. רבי
ההנהגה הזו נותן בהם סימן, דצ"ף עד"ש באת"ב. רבן
גמליאל אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח,
לא יצא ידי חובתו - פסח, מצה, ומרורים. פסח שהיו
אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קנים, על שם מה? על
שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, שנגאמר:
"ואמרתם זבח פסח הוא לה', אשר פסח על בתי בני
ישראל במצרים, בנגפו את מצרים, ואת בתינו הצייל; ויקד
העם, וישתחוו". מצה זו שאנחנו אוכלין, על שם מה?
על שם שלא הספיק בצקן של אבותינו להתמיץ, עד
שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא,
וגאלם מיד, שנגאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו
ממצרים, עגת מצות - כי לא חמץ; כי גרשו ממצרים, ולא
יכלו להתממה, וגם צדה לא עשו להם". מרורים אלו
שאנחנו אוכלין, על שם מה? על שם שמררו המצרים את
חיי אבותינו במצרים, שנגאמר: "וימררו את חיים בצבדה
קשה, בחמר ובבלבנים, ובכל עבדה בשדה - את כל עבדתם
אשר עבדו בהם בפרך". ובכל דור ודור חזב אדם לראות
את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים; שלא את אבותינו בלבד
גאל, אלא אף אותנו גאל - שנגאמר: "ואותנו הוציא משם
- למען הביא אתנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע
לאבותינו". לפיכך אנו חזבים להודות להלל לשבח
לפאר לרומם לגדל ולהדר, ולנצח ולברך למי שעשה לנו
ולאבותינו את כל הנסים האלו, והוציאנו מעבדות לחרות,

ההוא". אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? תלמוד לומר:
"בעבור זה"; לא אמרתי, אלא בשעה שיש מצה ומרור
מנחין לפניך. מתחלה, עובדי עבודה זרה היו אבותינו;
ועכשו, קרבנו המקום ברוך הוא לעבודתו, שנגאמר: "ויאמר
יהושע אל כל העם: כה אמר ה' אלהי ישראל, בעבר הנהר
ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור;
ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר
הנהר, ואולף אותו בכל ארץ כנען; וארבה את זרעו, ואתן
לו את יצחק. ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו; ואתן לעשו
את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים".
ברוך שומר הבטחתו לישראל עמו, ברוך הוא; שהקדוש
ברוך הוא מחשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם
אבינו בין הבתרים, שנגאמר: "ויאמר לאברהם: ידוע תדע כי
גר יהיה ורעך בארץ לא להם, ועבדים, וענו אותם - ארבע
מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחרי כן
יצאו ברקש גדול". היא שעמדה לאבותינו ולנו - שלא
אחד בלבד עמד עלינו, אלא ככל דור ודור עומדים עלינו
לכלותנו; והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. צא ולמד,
מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו - שפרעה
הרשע, לא גזר אלא על הזכרים; ולכן בקש לעקר את הכל,
שנגאמר: "ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, ויגר שם". מלמד
שלא ירד להשתקע אלא לגור שם, שנגאמר: "ויאמרו אל
פרעה: לגור בארץ באנו, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך,
כי כבוד הרעב בארץ כנען; ועתה ישבו נא עבדיך בארץ
גשן". במתי מעט - כמו שנגאמר: "בשבעים נפש ירדו
אבותיך מצרימה, ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים
לרב". ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצנין שם.
גדול ועצום - כמו שנגאמר: "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו
ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם". ורב - כמו
שנגאמר: "ירבה כצמח השדה נתחיה, ותרבי ותגדלי, ותבאי
בעדי עדיים; שדים נכנו, וישערך צמת, ואת ערם ועריה".
וירעו אותנו המצרים - כמו שנגאמר: "הבה נתחממה לו;
פן ירבה - והיה כי תקראנה מלחמה, ונוסף גם הוא על
שנאינו, ונלחם בנו, ועלה מן הארץ". ויעוננו - כמו
שנגאמר: "וישימו עליו שרי מסים, למען ענתו בסבלתם;
ויבן ערי מסכנות לפרעה - את פתם ואת רעמסס". ויתנו
עלינו עבודה קשה - כמו שנגאמר: "ויעבדו מצרים את בני
ישראל בפרך". ונצטק אל ה' אלהי אבותינו - כמו
שנגאמר: "ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים,
ויענהו בני ישראל מן העבדה, וייעקו; ותעל שועתם אל
האלהים מן העבדה". וישמע ה' את קלנו - כמו
שנגאמר: "וישמע אלהים את נאקתם, ויזכר אלהים את
בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב". וירא את ענינו
- זו פרישות דרך ארץ, כמו שנגאמר: "וירא אלהים את בני
ישראל, וידע אלהים". ואת עמלנו - אלו הבנים, כמו
שנגאמר: "כל הבן הילוד, היאורה תשליכוהו; וכל הבת,

48 בְּשֶׁבֶת וְלֹא הָיָה בְּמָקוֹם בֵּית דִּין הָרְאוּיִין לְתַקֵּעַ, תּוֹקְעִין
49 בְּשֵׁנֵי בִלְבָד.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ג

פָּרָק ג

52 א. כִּמְהָ תְּקִיעוֹת תִּיב אָדָם לְשִׁמְעַ בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ
53 הַשָּׁנָה? תִּשַׁע תְּקִיעוֹת. לְפִי שְׁנַאמְרָה תְּרוּעָה בִּיּוֹבֵל וּבְרֹאשׁ
54 הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, וְכָל תְּרוּעָה - [תְּקִיעָה -] פְּשׁוּטָה
55 לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מִמְרֹעָה] לְמָדוּ,
56 שֶׁכָּל תְּרוּעוֹת שֶׁל חֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, אֶחָד הֵן, בֵּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
57 בֵּין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל, תִּשַׁע תְּקִיעוֹת תּוֹקְעִין בְּכָל
58 אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶן - תְּקִיעָה וּתְרוּעָה וּתְקִיעָה, תְּקִיעָה וּתְרוּעָה
59 וּתְקִיעָה.

60 ב. תְּרוּעָה זוֹ הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, נִסְתַּפֵּק לָנוּ בָּהּ סִפְק לְפִי -
61 מִפְּנֵי אֲרָף הַשָּׁנִים וְרֵב הַגְּלִילוֹת, וְאֵין אֲנוּ יוֹדְעִין הֵיאָף הֵיאָף:
62 אִם הֵיאָ הֵילְלָה [קוֹלוֹת קְצָרִים תְּכוּפִים -] שְׁמִילְלִין הַנָּשִׁים
63 בְּנִהְיֶתֶן בְּשִׁעָה שְׁמִיבְכִין [עַל מַתָּן], אוֹ הָאֲנַחָה כְּדָרָף שִׁיאַנַח
64 הָאָדָם פְּעַם אַחַר פְּעַם כְּשִׁידָאָג לְבוֹ מְדָבָר גְּדוֹל, אוֹ שְׁנִיָּהֶם
65 כְּאֶחָד - הָאֲנַחָה וְהֵילְלָה שְׁדָרְכָה לְבוֹא אַחֲרֶיהָ - הֵן הַנִּקְרָאִין
66 'תְּרוּעָה'; שֶׁכָּף דָּרָף הַדּוֹאָג, מִתְאַנֵּחַ תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּף מְלִלָה;
67 לְפִיכָף אֲנוּ עוֹשִׂין הַכֹּל, הָאֲנַחָה וְהֵילְלָה.

68 ג. וְהֵילְלָה, הֵיאָ שְׁאֲנוּ קוֹרְאִין 'תְּרוּעָה'; וְהָאֲנַחָה זוֹ אַחַר
69 זוֹ, הֵיאָ שְׁאֲנוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ 'שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים'. נִמְצָא סֵדֵר
70 הַתְּקִיעוֹת כֵּף הוּא: מְבָרָף, וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה
71 שְׁבָרִים וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה, וְחוֹזֵר פְּסָדֵר הֵזָה
72 שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים; וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים
73 וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה, וְחוֹזֵר פְּסָדֵר הֵזָה שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים; וְתוֹקֵעַ
74 תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה, וְחוֹזֵר פְּסָדֵר הֵזָה
75 שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים. נִמְצָא מִנֵּן הַתְּקִיעוֹת שְׁלֹשִׁים - כְּדִי
76 לְהַסְתַּלֵּק מִן הַסִּפְק.

77 ד. שְׁעוֹר תְּרוּעָה, כְּשִׁתִּי תְּקִיעוֹת; שְׁעוֹר שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים,
78 כְּתְרוּעָה. הָרִי שֶׁתַּקֵּעַ וְהִרִיעַ וְתַקֵּעַ תְּקִיעָה אֲרָכָה, וּמִשָּׁף בָּהּ
79 כְּשֵׁנִים בְּרֹאשׁוֹנָה [- פִּי שְׁנַיִם מִהַתְּקִיעָה] - אֵין אוֹמְרִין:
80 'תַּחֲשֵׁב כְּשִׁתִּי תְּקִיעוֹת, וְיִרִיעַ אַחֲרֶיהָ וְיַחֲזוֹר וְיִתְקַע'; אֲלֹא
81 אֶפְלוּ מִשָּׁף בָּהּ כֹּל שְׁעָה, אֵינָה אֲלֹא תְּקִיעָה אַחַת; וְחוֹזֵר
82 וְתוֹקֵעַ וּמִרִיעַ וְתוֹקֵעַ, שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים.

83 ה. שָׁמַע תְּקִיעָה אַחַת בְּשִׁעָה זוֹ, וּשְׁנִיָּה בְּשִׁעָה שְׁנִיָּה - אֶפְלוּ
84 שָׁהָה כֹּל הַיּוֹם כְּלוּ - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְיִצָּא יְדֵי חוֹבְתוֹ;
85 וְהוּא, שִׁישְׁמַע כֹּל כְּבָא מִהֵן עַל סוֹדְרָה, לֹא שִׁישְׁמַע תְּרוּעָה
86 וְאַחֲרֶיהָ שְׁתִּי תְּקִיעוֹת, אוֹ שְׁתִּי תְּקִיעוֹת וְאַחֲרֵיהֶן תְּרוּעָה
87 וְכִיּוֹצֵא בְּזָה [רַק בַּמַּתְכוּנַת שַׁל - תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתִקְיעָה].

88 ו. שָׁמַע תִּשַׁע תְּקִיעוֹת מִתְשַׁעָה בְּגִי אָדָם כְּאֶחָד, לֹא יִצָּא
89 אֶפְלוּ יְדֵי אַחַת; תְּקִיעָה מְזָה וּתְרוּעָה מְזָה וְתְקִיעָה מִשְׁלִישֵׁי
90 בְּזָה אַחַר זֶה, יִצָּא, וְאֶפְלוּ בְּסוֹדְרָתוֹ, וְאֶפְלוּ כֹּל הַיּוֹם כְּלוּ.
91 וְאֵינּוּ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, עַד שִׁישְׁמַע כֹּל הַתִּשַׁע תְּקִיעוֹת;
92 שֶׁכָּלֵן מְזָה אַחַת הֵן, וְלְפִיכָף מַעֲכָבוֹת זוֹ אֵת זוֹ.

1 ד. הַמַּתְעַסֵּק בַּתְּקִיעַת שׁוֹפָר לְהַתְּלַמֵּד, לֹא יִצָּא יְדֵי חוֹבְתוֹ;
2 וְכֵן הַשׁוֹמֵעַ מִן הַמַּתְעַסֵּק, לֹא יִצָּא. נִתְּפָנָן שׁוֹמֵעַ לְצֵאת יְדֵי
3 חוֹבְתוֹ וְלֹא נִתְּפָנָן הַתּוֹקֵעַ לְהוֹצִיא, אוֹ שְׁנִתְּפָנָן הַתּוֹקֵעַ
4 לְהוֹצִיא וְלֹא נִתְּפָנָן הַשׁוֹמֵעַ לְצֵאת - לֹא יִצָּא יְדֵי חוֹבְתוֹ; עַד
5 שִׁיתְּפָנָן שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁמִיעַ.

6 ה. מִי שֶׁתַּקֵּעַ וְנִתְּפָנָן לְהוֹצִיא כֹּל הַשׁוֹמֵעַ תְּקִיעָתוֹ, וְשָׁמַע
7 הַשׁוֹמֵעַ וְנִתְּפָנָן לְצֵאת יְדֵי חוֹבְתוֹ - יִצָּא, אִף עַל פִּי שְׁאֵין
8 הַתּוֹקֵעַ מִתְּפָנָן לְזָה פְּלוּנִי שִׁשְׁמַע תְּקִיעָתוֹ, וְאֵינּוּ יוֹדְעוּ;
9 שְׁהָרִי נִתְּפָנָן לְכָל מִי שִׁישְׁמַעְנוּ. לְפִיכָף, מִי שֶׁהָיָה מִהֲלָף
10 בְּדָרָף אוֹ יוֹשֵׁב בַּתּוֹף בֵּיתוֹ, וְשָׁמַע הַתְּקִיעוֹת מִשְׁלִיחַ צְבוּר
11 - יִצָּא, אִם נִתְּפָנָן לְצֵאת; שְׁהָרִי שְׁלִיחַ צְבוּר מִתְּפָנָן לְהוֹצִיא
12 אֵת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן.

13 ו. יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת, אֵין תּוֹקְעִין
14 בְּשׁוֹפָר בְּכָל מָקוֹם, אִף עַל פִּי שֶׁהַתְּקִיעָה מִשׁוּם שְׁבוֹת
15 [אִיסוּר מִדְּרַבְנָן לְהַרְבוֹת הַשְּׁבִיתָה]. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁתּוֹקְעִין -
16 יָבוֹא עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה, וְיִדְחָה שְׁבוֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - וְלָמָּה
17 אֵין תּוֹקְעִין? גְּזָרָה, שְׁמָא יִטְלָנוּ בְּיָדוֹ, וְיִוְלִיכוּ לְמִי שִׁיתַּקֵּעַ
18 לוֹ, וְיַעֲבִירוּ אֲרַבַּע אַמוֹת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים אוֹ מוֹצִיאֵי מְרִשׁוֹת
19 לְרִשׁוֹת, וְיָבוֹא לְיַדֵּי אֶסוּר סְקִילָה - שֶׁהַכֹּל תִּיבִין בַּתְּקִיעָה,
20 וְאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין לְתַקֵּעַ.

21 ז. הַתֵּינִיקוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחַנוּף - אֵין מַעֲכָבִין אוֹתָן מִלְתַּקֵּעַ
22 בְּשֶׁבֶת שְׁאֵינָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדִי שִׁילְמְדוּ; וּמִתָּר
23 לְגִדּוֹל לְהַתְעַסֵּק עִמָּהֶן כְּדִי לְלַמֵּד בְּיוֹם טוֹב - בֵּין קָטָן
24 שֶׁהִגִּיעַ לְחַנוּף, בֵּין קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחַנוּף; שֶׁהַתְּקִיעָה אֵין
25 אֶסוּרָה אֲלֹא מִשׁוּם שְׁבוֹת.

26 ח. כְּשֶׁגְּזָרוּ שֶׁלֹּא לְתַקֵּעַ בְּשֶׁבֶת, לֹא גְזָרוּ אֲלֹא בְּמָקוֹם שְׁאֵין
27 בוֹ בֵּית דִּין; אֲבָל בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה הַמַּקְדָּשׁ קָזֵם, וְהָיָה בֵּית דִּין
28 הַגְּדוֹל בִּירוּשָׁלַם - הָיָה הַכֹּל תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַם בְּשֶׁבֶת, כֹּל
29 זְמַן שְׁבִית דִּין יוֹשְׁבֵין. וְלֹא אֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַם בִּלְבָד, אֲלֹא כֹּל
30 עִיר שֶׁהָיְתָה בַּתּוֹף תַּחוּם יְרוּשָׁלַם, וְהָיְתָה רוֹאֶה יְרוּשָׁלַם -
31 לֹא שֶׁתְּהִיָּה בַּתּוֹף הַנַּחַל [בַּעֲמֻקָּה] - וְהָיְתָה שׁוֹמַעַת קוֹל
32 תְּקִיעַת יְרוּשָׁלַם - לֹא שֶׁתְּהִיָּה בְּרֹאשׁ הָהָר - וְהָיְתָה יְכוּלָה
33 לְבוֹא לִירוּשָׁלַם - לֹא שִׁיְהִיָּה נֶהָר מִפְּסִיק בִּיגִיָּהֶן - אֲנָשִׁי
34 אוֹתָהּ הָעִיר הָיָה תּוֹקְעִין בְּשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם; אֲבָל בְּשָׂאֵר עָרֵי
35 יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיָה תּוֹקְעִין.

36 ט. וּבְזִמְנֵי הֵזָה שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כֹּל מָקוֹם שִׁישׁ בוֹ בֵּית
37 דִּין קְבוּעַ - וְהוּא, שִׁיְהִיָּה סוֹמֵף [מוֹסַחֲרִין] בְּאַרְצָה - תּוֹקְעִין בוֹ
38 בְּשֶׁבֶת. וְאֵין תּוֹקְעִין בְּשֶׁבֶת, אֲלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁקָּדְשׁוֹ אֵת
39 הַחֲדָשׁ; אֲבָל שְׂאֵר בְּתֵי דִינָן, אֵין תּוֹקְעִין בָּהֶן אִף עַל פִּי
40 שֶׁהֵן סְמוּכִין. וְאֵין תּוֹקְעִין אֲלֹא בְּפָנֵי בֵּית דִּין בִּלְבָד, כֹּל זְמַן
41 שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין, וְאֶפְלוּ נִנְעָרוּ לְעַמֵּד וְלֹא עֲמָדוּ, תּוֹקְעִין
42 בְּפָנֵיהֶן; אֲבָל חוּץ לְבֵית דִּין, אֵין תּוֹקְעִין. וְלָמָּה תּוֹקְעִין
43 בְּפָנֵי בֵּית דִּין? מִפְּנֵי שְׁבִית דִּין זְרִיזִין [וְהִירִיּוֹן] הֵן, וְלֹא יָבוֹאוּ
44 הַתּוֹקְעִין לְהַעֲבִיר הַשׁוֹפָר בְּפָנֵיהֶן בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, שְׁבִית דִּין
45 מְזַהֲרִין אֵת הָעָם וּמוֹדִיעִין אוֹתָן.

46 י. בְּזִמְנֵי הֵזָה, שְׁאֲנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים בְּגִלְיוֹת - כְּדָרָף
47 שֶׁתּוֹקְעִין בְּרֹאשׁוֹן, תּוֹקְעִין בְּשֵׁנֵי; וְאִם חָל יוֹם רִאשׁוֹן לְהִיּוֹת

48 ספק בתקיעות שמישב, אין מטריחין על הצבור לחזור בהן
49 פלן על סדר ברכות, אלא די להן בקבא אחת על כל ברכה,
50 כדי שישמעו תקיעות על סדר ברכות. וכל הדברים האלו,
51 בצבור; אבל ביחיד - בין ששמע על סדר ברכות בין שלא
52 שמע על הסדר, בין מעמד בין מישב - ואין בזה מנהג.
53 יג. התקיעות אינן מעכבות את הברכות, והברכות אינן
54 מעכבות את התקיעות. שתי צירות, באחת יודע בודאי שיש
55 שם מי שיברך להן תשע ברכות ואין שם תוקע, ובשניה
56 ספק יש שם תוקע ספק אין שם - הולך לשניה; שהתקיעה
57 מדברי תורה, והברכות מדברי סופרים.

פרק ד

58
59 א. שעור הספה - גבהה - אין פחות מעשרה טפחים, ולא
60 יתר על עשרים אמה; ורחבה - אין פחות משבעה טפחים
61 על שבעה טפחים, ויש [- מותר] לו להוסיף ברחבה אפלו
62 כמה מילין. היתה פחותה מעשרה, או משבעה על שבעה,
63 או גבוהה על עשרים אמה פל שהוא - הרי זו פסולה.
64 ב. ספה שאין לה שלש דפנות, פסולה. הרי לה שתי דפנות
65 גמורות זה בצד זה כמין גם [ג' יוונית - שהיא כר"ש שלנו]
66 - עושה דפן שיש ברחבו יתר על טפח, ומעמידו בפחות
67 משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות, ודין; וצריך לעשות
68 לה צורת פתח, מפני שאין לה שלש דפנות גמורות. וכבר
69 בארנו בהלכות שבת, שצורת פתח האמורה בכל מקום,
70 אפלו קנה מכאן וקנה מכאן, וקנה על גביהן אף על פי
71 שאינו מגיע להן [אינו נוגע בהן].

72 ג. הרי לה שתי דפנות זה כנגד זה וביניהן מפלש [- פתוח
73 מב' צדדים] - עושה דפן שיש ברחבו ארבעה טפחים
74 ומשהו, ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחת משתי
75 הדפנות, וכשרה; וצריך לעשות לה צורת פתח. קנים
76 היוצאים מסוף הספה לפני הספה, ודפן אחת נמשכת עמהן
77 - הרי הן בפסיה.

78 ד. דפנות שהיו דבוקות בגג [- סכך] הספה, ולא היו מגיעות
79 לארץ - אם גבוהות מן הארץ שלשה טפחים, פסולה; פחות
80 מכן, כשרה. הרי הדפנות דבוקות בארץ, ולא היו מגיעות
81 לסוף - אם גבוהות עשרה טפחים - אף על פי שהן רחוקין
82 מן הגג כמה אמות, כשרה, ובלבד שיהיו הדפנות מכונות
83 תחת שפת הגג; הרחיק את הגג מן הדפן שלשה טפחים,
84 פסולה; פחות מכאן, כשרה. תלה מחצה שגובהה ארבעה
85 [טפחים] ומשהו באמצע [- לא צמודה לגג ולא לקרקע],
86 בפחות משלשה סמוך לארץ, ובפחות משלשה סמוך לגג -
87 הרי זו כשרה.

88 ה. העושה סבתו בין האילנות, והאילנות דפנות - אם היו
89 חזקים, או שקשר אותם וחזק אותם עד שלא תהיה הרוח
90 המצויה מנידה אותם תמיד, ומלא בין האמירים [הענפים]
91 בתבן ובקש כדי שלא תניד אותם הרוח, וקשר אותם - הרי
92 זו כשרה; שכל מחצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה של
93 יבשה, אינה מחצה.

1 ז. הצבור, תיבין לשמע התקיעות על סדר הברכות. ביצד?
2 אומר שליח צבור אבות וגבורות וקדשת השם ומלכיות,
3 ותוקע שלש; ואומר זכרונות, ותוקע שלש; ואומר שופרות,
4 ותוקע שלש; ואומר עבודה והודיה וברכת כהנים.
5 ח. שלש ברכות אמצעיות אלו של ראש השנה ושל יום
6 הכפורים של יובל - שהן מלכיות וזכרונות ושופרות -
7 מעכבות זו את זו. וצריך לומר בכל ברכה מהן עשרה
8 פסוקין מעין הברכה - שלשה פסוקין מן התורה, ושלשה
9 מספר תלים, ושלשה מן הנביאים, ואחד מן התורה משלים
10 בו. ואם השלים בנביא, יצא. ואם אמר פסוק אחד מן
11 התורה ואחד מן הכתובים ואחד מן הנביאים, יצא; אפלו
12 אמר: 'ובתורתך ה' אלהינו כתוב לאמר', ואמר פסוק של
13 תורה והפסיק, שוב אינו צריך כלום.

14 ט. אין מזכירין זכרונות מלכיות ושופרות של פרענות.
15 זכרונות - כגון: 'ויזכר כי בשר המה וכו'; מלכיות -
16 כגון: 'בחמה שפוכה אמלך עליכם'; שופרות - כגון:
17 'תקעו שופר בגבעה, חצצרה ברמה וכו'". ולא זכרון יחיד
18 אפלו לטובה - כגון 'זכרני, ה', ברצון עמך', 'זכרה לי
19 אלהי לטובה'. ופקדונות אינן בזכרונות - כגון 'פקד
20 פקדתי אתכם'. ויש לו להזכיר פרענות של אמות העולם
21 - כגון: 'ה' מלך, ירגזו עמים', 'זכר, ה', לבני אדם את
22 יום ירושלים', 'ואדני ה' בשופר יתקע, והלך בסערות
23 תימן'. 'שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה' אחד', 'אתה הראת
24 לדעת וכו'...', 'וידעת היום, והשבת אל לבך, כי ה' הוא
25 האלהים, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד' - כל
26 פסוק מאלו, מלכות הוא ענינו, אף על פי שאין בו זכר
27 מלכות, והרי הוא כמו 'ה' ימלך לעולם ועד', 'ויהי
28 בישרון מלך וכו'...'.

29 י. המנהג הפשוט בסדר תקיעות של ראש השנה בצבור,
30 כף הוא: אחר שקוראין בתורה ומחזירין הספר, יושבין כל
31 העם, ואחד עומד ומברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
32 העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו לשמע קול שופר',
33 וכל העם עוזין אמין; וחזור ומברך 'שהחנינו, וכל העם
34 עוזין אמין'. ותוקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק,
35 על הסדר. ואומרים קדיש, ועומדין ומתפללין תפלת מוסף.
36 ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות,
37 תוקע תקיעה שלשה שברים תרועה ותקיעה, פעם אחת;
38 ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגומרה תוקע
39 תקיעה שלשה שברים תקיעה; ומברך ברכה ששית שהיא
40 שופרות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם
41 אחת, וגומר התפלה.

42 יא. זה שתוקע כשהן יושבין, הוא שתוקע על סדר ברכות
43 כשהן עומדין, ואינו מדבר בין תקיעות שמישב לתקיעות
44 שעל הסדר [- שבתפילת העמידה]; ואם סח בגייהן - אף
45 על פי שעבר, אינו חוזר ומברך.
46 יב. בדין היה שיתקעו על כל ברכה, כל בקבא מהן שלשה
47 פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין; אלא כיון שיצאו מידי

48 ריח, פסולה; פחות מארבע אמות, כשרה, וכאלו המחצות
 49 ונוגעות באצטבה, והרי מן האצטבה עד הספוף פחות
 50 מעשרים אמה. בנה בה עמוד, ויש בו הכשר סכה [ד'
 51 טפחים על ד' טפחים] - פסולה, שאין אלו מחצות הנפרות,
 52 ונמצא על גב העמוד סוף כשר בלא דפנות.
 53 טו. היתה פחותה מעשרה, וחקק בה [חפר קרקעיתה]
 54 להשלימה לעשרה - אם יש משפת חקק ולפתל שלשה
 55 טפחים, פסולה; פחות מכן, כשרה, שכל פחות משלשה
 56 הרי הוא כדבוק, כמו שבארנו בהלכות שבת.
 57 טז. דפני סכה - כשרין מן הכל; שאין אנו צריכין אלא
 58 מחצה מכל מקום, ואפלו מבעלי חיים. ועושה אדם את
 59 חבירו דפן ביום טוב, כדי שיאכל וישתה וישן בסכה
 60 כשרה שחברו דפן לה; והוא, שיעשה אותו שלא לדעת
 61 זה שיעשה דפן; אבל אם עשהו לדעת, אסור ביום טוב,
 62 ומתיר בשאר ימי החג. וכן עושה בכלים דפן רביעית ביום
 63 טוב; אבל דפן שלישית, לא יעשה אותה בכלים ביום
 64 טוב, לפי שהוא מכשיר הסכה, ואין עושין אהל צראי
 65 ביום טוב.

פרק ה

66
 67 א. הסכה של סכה, אינו כשר מכל דבר. אין מסכין אלא
 68 בדבר שגדוליו מן הארץ, שנעקר מן הארץ, ואינו מקבל
 69 טמאה, ואין ריחו רע, ואינו נושר ונובל תמיד.
 70 ב. סכה בדבר שאין גדוליו מן הארץ, או במחבר, או בדבר
 71 שמקבל טמאה - פסולה. אבל אם עבר וסכה בדבר הנובל,
 72 או בדבר שריחו רע - כשרה; שלא אמרו אין מסכין באלו,
 73 אלא כדי שלא יניח הסכה ויצא. וצריך להזהר שלא יהיו
 74 הוצין [טיבים] ועלין של סכה יורדין לתוך עשרה טפחים,
 75 כדי שלא יצר לו בשיבתו. סכה במיני מתכות, או
 76 בעצמות ועורות - פסולה, מפני שאינן גדולין קרקע. הדלה
 77 [היטה] עלי גפנים וכיוצא בהן, עד שנעשו סכה - פסולה,
 78 שהרי לא נעקרו. סכה בכלי העץ ובמחצלות העשויות
 79 לשכיבה, וכיוצא בהן - פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה.
 80 וכן אם סכה בשברי פלים ובליותיהן [בגדים בלויים] -
 81 פסולה; הואיל והיו מקבלין טמאה, שמא יסכה בשברים
 82 שעדין לא טהרו.
 83 ג. סכה באכלין - פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. סוכי
 84 [- ענפי] תאנים ובהן תאנים, פריילין [זמורות] ובהן ענבים,
 85 מקבדות [ענפי דקל] ובהן תמרים, וכן כל פיוצא בהן -
 86 רואין: אם פסלת מרבה על האכלין, מסכין בהן; ואם
 87 לא, אין מסכין בהן. סכה בירקות שאם ייבשו יבולו ולא
 88 ישאר בהן ממש - אף על פי שהן עתה לחים - הרי מקומן
 89 נחשב כאלו הוא אורי, וכאלו אינם.
 90 ד. סכה בפשתי העץ [- פשתן] שלא דק [כתש] אותן ולא
 91 נפצן [- סירוס] - כשרה, שעדין עץ הוא; ואם דק ונפץ
 92 אותן, אין מסכין בו - מפני שנסתנת צורתו, וכאלו אינו
 93 מגדולי קרקע. מסכין בחבלים של סיב [סיבי העץ] ושל

1 ו. העושה ספתו בראש העגלה, או בראש הספינה - כשרה,
 2 ועולין לה ביום טוב. בראש האילן, או על גבי הגמל -
 3 כשרה, ואין עולין לה ביום טוב; לפי שאסור לעלות באילן
 4 או על גבי בהמה. היו מקצת הדפנות עשויות בידי אדם,
 5 ומקצתן אילנות - רואין: כל שאלו נטלו האילנות, היא
 6 כולה לעמד בדפנות שבידי אדם - עולין לה ביום טוב.
 7 ז. סכה שאין לה גג, פסולה. כיצד? כגון שהיו ראשי
 8 הדפנות דבוקות זה בזה כמין [גג] - צריך, או שסמך ראש
 9 דפן הסכה לפתל; ואם היה לה גג אפלו טפח, או שהגביה
 10 הדפן הסמוך לפתל מן הקרקע טפח - הרי זו כשרה. סכה
 11 עגלה - אם יש בהקפה כדי לרבע בה שבעה טפחים על
 12 שבעה טפחים - אף על פי שאין לה זויות, הרי זו כשרה.
 13 ח. סכה על גבי אכסדרה [מרפסת בעלת ב' דפנות אחת מול
 14 השניה] שיש לה פצימין [עמודים בקצות הדפנות] - בין שהיו
 15 נראין מבפנים ואין נראין מבחוץ, בין שהיו נראין מבחוץ
 16 ואין נראין מבפנים - כשרה.
 17 ט. לא יהיו לה פצימין - פסולה, מפני שהיא סכה העשויה
 18 כמבוי; שהרי אין לה אלא שני צדי האכסדרה, ואמצי
 19 האכסדרה אין בו כהל, ושפנגודו אין בו פצימין.
 20 י. סכה על גבי מבוי [שפתוח משני צדדיו] שיש לו לחי [קורה
 21 בקצהו], או על גבי באר שיש לה פסין [קירות בצורת זוית
 22 מארבע פינות מסביב] - הרי זו סכה כשרה לאותה שבת
 23 שפתוף החג בלבד; מתוף שלחי זה ופסין אלו מחצות
 24 לענין שבת, נחשב אותן כמחצות לענין סכה.
 25 יא. נעץ ארבעה קנדיסים [עמודים] על ארבע זויות הגג,
 26 וסכה על גבן - הואיל והסכוף על שפת הגג, כשרה, ורואין
 27 את המחצות התחתונות, כאלו הן עולות למעלה על שפת
 28 הסכוף.
 29 יב. סכה שיש לה פתחים רבים, ויש בכתליה חלונות הרבה
 30 - הרי זו כשרה, ואף על פי שפרוץ [- פתוח] מרבה על
 31 העומד [- הסתום]; ובלבד שלא יהיה שם פתח יתר על עשר
 32 [אמות]. אבל אם היה שם פתח יתר על עשר - אף על פי
 33 שיש לו צורת פתח, צריך שלא יהיה הפרוץ מרבה על
 34 העומד.
 35 יג. סכה שאוירה [גובה חללה] גבוה מעשרים אמה,
 36 ומעטה בכרים וכסתות - אינו מעוט, ואפלו בטלם [- חשב
 37 להשאירם שם]. מעטה בתבן ובטלו - הרי זה מעוט, ואין
 38 צריך לומר עפר ובטלו; אבל בעפר סתם [ללא ביטול],
 39 אינו מעוט. היתה גבוהה מעשרים, והוצין [ענפים דקים]
 40 יורדין לתוך עשרים - אם היתה צלתן מרבה מסתמן,
 41 יחשבו כגג עבה וכשרה.
 42 יד. בנה אצטבה [ספסל] בה כנגד דפן האמצעית [מג'
 43 הדפנות] על פני פלה [מדופן לדופן] - אם יש באצטבה
 44 שעור רחב הסכה, כשרה. בנה אצטבה מן הצד [בא' מב'
 45 הדפנות] - אם יש משפת אצטבה ולפתל ארבע אמות,
 46 פסולה; פחות מארבע אמות, כשרה. בנה אצטבה
 47 באמצעה - אם יש משפת אצטבה ולפתל ארבע אמות לכל

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום ג' כ"ב ניסן - ספר זמנים - הלכות שופר וסוכה ולולב עז

מתוך מהדורת חזק

48 בו - מסככין בו, שאגד בידי שמים אינן פתבילה. ואפלו
49 קשר ראשי התריות פלן מצד האחד, שנמצאו פתבילה,
50 אחד משני ראשיה בידי שמים, ואחד בידי אדם - מסככין
51 בהן; שהאגד עין אחד אינו חבילה, וזו פצע אחד הוא
52 שהרי אגודה בידי שמים. וכן כל אגד שאינו עשוי
53 לטלטלו [- שאם יטלטלו יתפזר], אינו אגד.
54 יב. העושה סתתו תחת האילן, כאלו עשה בתוך הבית.
55 הדלה [היטה] עליה עלי האילנות ובדיקה, וסוף על גבן,
56 ואחר כך קצצן - אם היה הסכוף [הכשר] הרבה [רב] מהן,
57 כשרה; ואם לא היה הסכוף שהיה כשר מתחלתו הרבה
58 מהן, צריך לנענע אותן אחר קציצתם כדי שתהיה עשה
59 לשם ספה.
60 יג. ערב דבר שמסככין בו בדבר שאין מסככין בו, וסוף
61 בשניהם - אף על פי שהכשר יתר על הפסול, פסולה.
62 סוף בזה לעצמו וזה לעצמו, זה בצד זה - אם יש בסוף
63 פסול שלשה טפחים במקום אחד, בין באמצע בין מן הצד
64 - הרי זו פסולה.
65 יד. במה דברים אמורים? בקטנה. אבל בספה גדולה, סוף
66 פסול באמצע - פוסל בארבעה טפחים, פחות מכאן
67 כשרה; ומן הצד [צמוד לדפנות] - פוסל בארבע אמות,
68 ופחות מכאן כשרה. כיצד? בית שנפחת [נפער חור]
69 באמצעו וסוף על מקום הפחת, וכן חצר המקפת אכסדרה
70 [מרפסת] שסוף עליה, וכן ספה גדולה שהקיפה בדבר
71 שאין מסככין בו בצד [צמוד ל-] הדפנות מלמעלה - אם
72 יש משפת הסוף הכשר ולכתל ארבע אמות, פסולה; פחות
73 מכן, וראין פאלו הכתל נעקם, ויחשב זה הסוף הפסול
74 מן גוף הכתל, וכשרה. ודבר זה - הלכה למשה מסיני.
75 טו. ואי זו היא ספה קטנה? כל שאין בה אלא שבעה
76 טפחים על שבעה טפחים; וגדולה, כל שישאר בה יתר
77 על הסוף הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים סוף
78 כשר.
79 טז. סוף בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה, ואין במקום
80 אחד מסוף הפסול רחב שלשה טפחים אלא פחות - אם
81 היה כל הסוף הכשר יותר על כל הסוף הפסול, כשרה;
82 ואם היה זה כמו זה בצמצום [בדיוק בשווה] - אף על פי
83 שאין במקום אחד שלשה - הרי זו פסולה, מפני שסוף
84 פסול כפונן הוא נחשב.
85 יז. פרש עליה בגד מלמעלה, או פרש תחתיה מפני הנשר
86 - פסולה; פרשו פדי לנאותה, כשרה. וכן אם סככה
87 כהלכתה, ועטרה במיני פרות ובמיני בגדים וכלים
88 שתלויין בה, בין בכתיבה בין בסוף, פדי לנאותה - כשרה.
89 יח. נואי הספה - אין ממעטין בגובהה [להפחיתה מכ'
90 אמה], אבל ממעטין ברחבה [מד' טפחים]. היו נואי הספה
91 מפלגין [רחוקים] מגגה ארבעה טפחים או יתר - פסולה;
92 שנמצא היושב שם כאלו אינו תחת הסוף, אלא תחת
93 הנואי, שהוא אכלין וכלים שאין מסככין בהן.
94 יט. סוף שהיו בו חלונות שהאור נראה מהן - אם יש

1 חלף [מו עשב] וכיוצא בהן, שהרי צורתן עומדת, ואין
2 החבילים פלים.
3 ה. סככה פחצים - בזכרים [סוג חיצים שתוחבים אותם בתוך
4 נקב המצוי ב"ראש" שמברזל], כשרה; בנקבות [- סוג חיצים
5 שחוקקים בתוכם כדי להכניס ראש מברזל], פסולה; אף על
6 פי שהוא עשוי להתמלאת בברזל, בית קבול הוא ומקבל
7 טמאה ככל כלי קבול.
8 ו. מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף - קטנה - סתמה
9 לשכיבה, לפיכך אין מסככין בה, אלא אם כן עשה אותה
10 לסכוף; גדולה - סתמה לסכוף, לפיכך מסככין בה, אלא
11 אם כן עשה אותה לשכיבה. ואם יש לה קיר [שפה סביב]
12 - אפלו גדולה - אין מסככין בה, שהרי היא ככלי קבול;
13 ואפלו נטל הקיר שלה - אין מסככין בה, מפני שהיא
14 כשברי פלים.
15 ז. נסרים [גזרי עצים] שאין ברחבן ארבעה טפחים, מסככין
16 בהן אף על פי שהן משפין [משויפים]; ואם יש ברחבן
17 ארבעה, אין מסככין בהן ואף על פי שאינן משפין - גזרה
18 שמא ישב תחת תקרה, וידמה שהיא כספה. נתן עליה נטר
19 אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים - כשרה, ואין ישנין
20 תחתיו; והישן תחתיו, לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש
21 ברחבן ארבעה, ואין בעבןן ארבעה, והפכן על צדיהן שאין
22 בהן ארבעה, וסוף בהן - הרי זו פסולה; שזה הנטר פסול,
23 בין שסוף ברחבו, בין שסוף בעביו.
24 ח. תקרה שאין עליה מעזיבה, שהיא הטיט והאבנים, אלא
25 נסרין תקועין בלבד - הרי זו פסולה, שהרי לא נעשו לשם
26 ספה אלא לשם בית; לפיכך, אם פקפק [רעע] הנסרים
27 והניד המסמרים [ממקומם] לשם ספה - הרי זו כשרה;
28 ובלבד שלא יהיה בכל נטר ונטר רחב ארבעה טפחים. וכן
29 אם נטל [נסר] אחד מביניהם [מהנסרים] והניח במקומו סוף
30 כשר לשם ספה, הרי זה כשר.
31 ט. ספה שנעשת כהלכתה, מכל מקום - כשרה, אף על
32 פי שלא נעשת לשם מצוה; והוא, שתהיה עשויה לצל,
33 כגון ספת גוים וספת בהמה וכל כיוצא בהן. אבל ספה
34 שנעשת מאליה - פסולה, לפי שלא נעשת לצל. וכן
35 החוטט בגדיש [חפר בערימת תבואה], ועשהו ספה - אינה
36 ספה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל; לפיכך, אם עשה
37 בתחלה חלל טפח במשך שבעה לשם ספה, וחטט בה
38 אחרי כן והשלימה לעשרה - כשרה, שהרי נעשה סוף
39 שלה לצל.
40 י. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי ורדין - אין מסככין
41 בהן; גזרה, שמא יעשה אדם חבילות על גגו כדי ליבשן,
42 וימלך וישב תחתיהן לשם ספה, והוא מתחלה לא עשה
43 סוף זה לצל, ונמצאת כספה שנעשת מאליה. ואם התירן
44 [התיר הקשר], כשרות. ואין חבילה פחותה מעשרים
45 וחמשה בדים.
46 יא. חבילות קטנות שאגדן למנן [למוכרו במניין], מסככין
47 בהן. וכן החותף ראש הדקל, והתריות אגודות [מחוברות]

46 **יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ג**

47 **פָּרָק ו**

48 א. נָשִׁים וְעֹבְדִים וְקֹטְנִים, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה. טַמְטוּם
 49 וְאַנְדְּרוּגִינוּס [ספיקי זכר ספקי נקבה], חֲבִיבִים מִסְּפֵק. וְכֵן מִי
 50 שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוּרִין, חֲבִיב. קָטָן שְׂאִינוֹ צָרִיף לְאִמּוֹ,
 51 שְׁהוּא כְּבֵן חֲמֵשׁ כְּבֵן שֵׁשׁ - חֲבִיב בַּסֶּכֶה מִדְּרָגֵי סוּפְרִים, כְּדִי
 52 לְחַנְכּוֹ בְּמַצּוֹת.

53 ב. חוֹלִים וְשֹׁמְרֵי הֶהָרִים, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה; וְלֹא חוֹלֵה שְׂיֵשׁ
 54 בּוֹ סִכְנָה, אֲלֵא אֶפְלוֹ חֵשׁ בְּרֵאשׁוֹ, וְאֶפְלוֹ חֵשׁ בְּעֵינָיו.
 55 מִצְטַעַר, פְּטוּר מִן הַסֶּכֶה - הוּא, וְלֹא מִשְׁמָשִׁיו; וְאִיזָה הוּא
 56 מִצְטַעַר? זֶה שְׂאִינוֹ יְכוּל לִישֹׁן בַּסֶּכֶה מִפְּנֵי הַרוּחַ, אוֹ מִפְּנֵי
 57 הַזְּבוּבִין וְהַפְּרָעוֹשִׁין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אוֹ מִפְּנֵי הַרִיחַ.

58 ג. הָאֵבֶל, חֲבִיב בַּסֶּכֶה. וְחֶתֶן, וְכָל הַשּׁוֹשְׁבֵינִין [ידידיו הטובים],
 59 וְכָל בְּנֵי חֶפֶה - פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה.
 60 ד. שְׁלוּחֵי מִצְוָה פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה, בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלַיְלָה.
 61 הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּיוֹם, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה בְּיוֹם וְחִיבִין בְּלַיְלָה;
 62 הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּלַיְלָה, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה בְּלַיְלָה וְחִיבִים
 63 בְּיוֹם. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בְּיוֹם, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה בְּיוֹם וְחִיבִים
 64 בְּלַיְלָה; שׁוֹמְרֵי הָעִיר בְּלַיְלָה, פְּטוּרִין מִן הַסֶּכֶה בְּלַיְלָה
 65 וְחִיבִים בְּיוֹם. שׁוֹמְרֵי גִּזְוֹת וּפְרָדִסִין, פְּטוּרִין בֵּין בְּיוֹם בֵּין
 66 בְּלַיְלָה - שְׂאֵם יַעֲשֶׂה הַשּׁוֹמֵר סֶכֶה. יַדַּע הַגָּבֵל שְׂיֵשׁ לְשׁוֹמֵר
 67 מְקוֹם קְבוּעַ, וְיָבוֹא וְיִגְבֵּל מִמְּקוֹם אַחֵר.

68 ה. כִּיצַד הִיא מִצְוַת הַיְשִׁיבָה בַּסֶּכֶה? שְׂיֵהִיָּה אוֹכֵל וְשׁוֹתָה
 69 וְדָר בַּסֶּכֶה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלַיְלָה, כְּדָרְךָ
 70 שְׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ בְּשֶׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה. וְכָל שְׁבַעַת הַיָּמִים
 71 עוֹשֶׂה אָדָם אֵת בֵּיתוֹ עֲרָא וְאֵת סִכְתּוֹ קִבַּע, שְׁנַאָמַר: "בַּסֶּכֶת
 72 תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים". כִּיצַד? כָּלִים הַנָּאִים וּמִצְעוֹת הַנְּאוֹת,
 73 בַּסֶּכֶה; וְכָלִי שְׂתִיָּה, כְּגוֹן אֲשִׁישׁוֹת וְכוֹסוֹת, בַּסֶּכֶה; אֲבָל כָּלִי
 74 אֲכִילָה [לאחר האכילה], כְּגוֹן קְדֵרוֹת וְקִיעֵרוֹת, חוּץ לַסֶּכֶה.
 75 הַמְּנוֹרָה, בַּסֶּכֶה; וְאִם הִיָּתָה סֶכֶה קִטְנָה, מִנִּיחָה חוּץ לַסֶּכֶה.
 76 ו. אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וְיֹשְׁבִים בַּסֶּכֶה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים בֵּין בְּיוֹם בֵּין
 77 בְּלַיְלָה. וְאִסּוּר לְאָכֵל סְעוּדָה חוּץ לַסֶּכֶה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, אֲלֵא
 78 אִם אָכַל אֲכִילַת עֲרָא, כְּבִיצָה אוֹ פָחוֹת אוֹ יֵתֵר מֵעֵט; וְאִין
 79 יִשְׁנִים חוּץ לַסֶּכֶה, אֶפְלוֹ שְׁנַת עֲרָא. וּמִתָּר לְשׁוֹתוֹת מִים
 80 וְלֵאכֹל פְּרוֹת חוּץ לַסֶּכֶה; וּמִי שְׂיַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא יִשְׁתָּה
 81 חוּץ לַסֶּכֶה אֶפְלוֹ מִים, הָרִי זֶה מִשְׁבַּח.
 82 ז. אֲכִילָה בְּלֵיל יוֹם טוֹב הִרְאִישׁוֹן בַּסֶּכֶה, חוּבָה; אֶפְלוֹ אֲכַל
 83 כְּזִית פֶּת, יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ. מִכָּאן וְאִילָף, רְשׁוּת: רְצָה לְאָכֵל
 84 סְעוּדָה, סוּעַד בַּסֶּכֶה; רְצָה, אִינוֹ אוֹכֵל כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים אֲלֵא פְרוֹת
 85 אוֹ קְלִיּוֹת חוּץ לַסֶּכֶה - אוֹכֵל, כְּדִין אֲכִילַת מִצָּה בַּסֶּכֶה.
 86 ח. מִי שְׂהִיָּה רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בַּסֶּכֶה, וְשִׁלְחָנוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת אוֹ
 87 חוּץ לַסֶּכֶה, וְאֲכַל - הָרִי זֶה אִסּוּר, וְכֵאֵלּוֹ לֹא אֲכַל בַּסֶּכֶה;
 88 עַד שְׂיֵהִיָּה שְׁלַחְנוֹ בְּתוֹךְ הַסֶּכֶה - גְּזֵרָה שְׂמָא יִמְשֹׁף אַחֵר
 89 שְׁלַחְנוֹ, וְאֶפְלוֹ בַּסֶּכֶה גְדוּלָה.

1 בְּכָל הָאָוִיר כְּכֹל מְקוֹם הַמִּסְכָּף, הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
 2 שְׁחִמְתָּהּ תִּהְיֶה מְרַבָּה מִצְלָתָהּ, וְכָל שְׁחִמְתָּהּ מְרַבָּה עַל הַצֵּל
 3 אִינוֹ סִכָּף; וְאִם הִיָּה הַסִּכָּף רַב עַל הָאָוִיר, כְּשֶׁרָה.
 4 כ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁלָא הִיָּה בְּמִקוֹם אֶחָד אָוִיר
 5 שְׁלֵשָׁה טְפָחִים; אֲבָל אִם הִיָּה אָוִיר שְׁלֵשָׁה טְפָחִים, בֵּין
 6 בְּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצַּד - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, עַד שְׂיִמְעֻטְנוּ
 7 מִשְׁלֵשָׁה. מִצְטוּ בְּדָבָר הַפְּסוּל, כְּגוֹן כָּלִים וְכוֹסוֹת - אִם
 8 סִכָּה גְדוּלָה הִיא, כְּשֶׁרָה; וְאִם בַּסֶּכֶה קִטְנָה, פְּסוּלָה עַד
 9 שְׂיִמְעֻטְנוּ בְּדָבָר שְׂמִסְכָּיִן בּוֹ. הִיָּה רַב הַסִּכּוּף, צֵלָתוֹ מְרַבָּה
 10 מִחִמְתּוֹ, וּמִעוּטוֹ, חִמְתּוֹ מְרַבָּה מִצֵּלָתוֹ - הוּאִיל וְצֵלָת הַכֹּל
 11 מְרַבָּה מִחִמְתּוֹ הַכֹּל, כְּשֶׁרָה.

12 כא. דָּרְךָ הַסִּכּוּף לְהִיּוֹת קָל, כְּדִי שְׂיִרְאוּ מִמֶּנּוּ הַכּוֹכְבִים
 13 הַגְּדוּלִים; הִיָּתָה מְעַבָּה [- בַּסִּכּוּף רַב] כְּמִין בַּיִת - אָף עַל
 14 פִּי שְׂאִין הַכּוֹכְבִים נִרְאִין מִתּוֹכָהּ, כְּשֶׁרָה. הִיָּה הַסִּכּוּף
 15 מְדַבְּלָל, וְהוּא הַסִּכּוּף שְׂיֵהִיָּה מִקְצָתוֹ לְמַעְלָה וּמִקְצָתוֹ
 16 לְמַטָּה - כְּשֶׁרָה; וְיִבְלָבֵד שְׂלֵא יִהְיֶה בֵּין הָעוֹלָה וְהַיּוֹרֵד,
 17 שְׁלֵשָׁה טְפָחִים. וְאִם הִיָּה בְּרַחֵב זֶה הָעוֹלָה טַפַּח אוֹ יֵתֵר
 18 - אָף עַל פִּי שְׁהוּא גְבוּהָ יֵתֵר מִשְׁלֵשָׁה טְפָחִים - רוֹאִין
 19 אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ יָרֵד לְמַטָּה, וְנִגַּע בְּשַׁפַּת זֶה הַיּוֹרֵד; וְהוּא,
 20 שְׂיֵהִיָּה מְכוּן כְּנִגַּד שַׁפַּת הַיּוֹרֵד.

21 כב. הָעוֹשֶׂה סֶכֶה עַל גְּבֵי סֶכֶה - הַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה, כְּמִי
 22 שְׁעֲשֶׂה סֶכֶה בְּתוֹךְ הַבַּיִת; וְהָעֲלִיּוֹנָה כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְּבָרִים
 23 אֲמוּרִים שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה? בְּשֶׁהִיָּה גְבוּהָ הָעֲלִיּוֹנָה עֲשֶׂרָה
 24 טְפָחִים אוֹ יֵתֵר, וְהִיָּה גַּג הַתַּחְתּוֹנָה יְכוּל לְקַבֵּל כָּרִים
 25 וְכִסְתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה, אֶפְלוֹ עַל יְדֵי הַדְּחָק; אֲבָל אִם אִין
 26 גְבוּהָ שֶׁל עֲלִיּוֹנָה עֲשֶׂרָה, אוֹ שְׂלֵא הִיָּתָה הַתַּחְתּוֹנָה יְכוּלָה
 27 לְקַבֵּל כָּרִים וְכִסְתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה אֶפְלוֹ עַל יְדֵי הַדְּחָק - אָף
 28 הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁרָה; וְהוּא, שְׂלֵא יִהְיֶה גְבוּהָ שְׂתִיָּה [יחיד] יֵתֵר
 29 עַל עֲשָׂרִים אֲמָה; שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה - בַּסִּכָּף הָעֲלִיּוֹנָה הִיא נִתְרָה.
 30 כג. מִשָּׂה שְׁבַתוֹף הַסֶּכֶה - אִם גְבוּהָ עֲשֶׂרָה טְפָחִים -
 31 הַיּוֹשֵׁב תַּחְתֶּיהָ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, מִפְּנֵי שְׂהִיא כְּסֶכֶה בְּתוֹךְ
 32 סֶכֶה. וְכֵן כִּילָה [וילון שסביב המיטה] שְׂיֵשׁ לָהּ גַּג, אֶפְלוֹ
 33 טַפַּח - אִם גְבוּהָ עֲשֶׂרָה טְפָחִים, אִין יִשְׁנִים בָּהּ בַּסֶּכֶה.
 34 וְכֵן הַמַּעֲמִיד אֲרַבְעָה עַמּוּדִים, וּפְרֵשׁ סְדִין עֲלֵיהֶן - אִם
 35 גְבוּהֵן עֲשֶׂרָה, הָרִי זֶה כְּסֶכֶה בְּתוֹךְ סֶכֶה.

36 כד. אֲבָל שְׂגִי עַמּוּדִין שְׂפָרֵשׁ עֲלֵיהֶן סְדִין, וְכֵן כִּילָה שְׂאִין
 37 כְּגַגְתָּ טַפַּח - אֶפְלוֹ גְבוּהֵן כָּל שְׁהוּא, מִתָּר לִישֹׁן תַּחְתֵּיהֶן
 38 בַּסֶּכֶה; שְׂאִינֵן כְּסֶכֶה בְּתוֹךְ סֶכֶה, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהּ גַּג.

39 כה. סֶכֶה שְׂאוּלָה, כְּשֶׁרָה; וְכֵן הַגְּזוּלָה, כְּשֶׁרָה. כִּיצַד? אִם
 40 תִּקַּף עַל חֲבָרוֹ וְהוֹצִיאָהּ מִסִּכְתּוֹ, וְהִגְזִלָה וְיָשַׁב בָּהּ - יֵצֵא;
 41 שְׂאִין הַקָּרָע נִגְזָלָת. וְאִם גְּזַל עֲצִים, וְעֲשֶׂה מִהֶן סֶכֶה -
 42 יֵצֵא; תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא, שְׂאִין לְבַעַל הָעֲצִים אֲלֵא דָמִי
 43 עֲצִים בְּלָבֵד. וְאֶפְלוֹ גְזַל נְסָרִים [גזרי עציים], וְהִנִּיחֵן, וְלֹא
 44 חִבְרָן, וְלֹא שָׁנָה בָּהֶן כָּלִים - יֵצֵא. הָעוֹשֶׂה סֶכֶה בְּרֵשׁוֹת
 45 הָרַבִּים, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

פָּרָק ז

48
 49 א. "כפות תמרים" האמורים בתורה, הן תריות [ענפים] של
 50 דקל כשיצמחו, קדם שיתפרדו העליון לכאן ולכאן, אלא
 51 כשיהיה כמו שרביט; והוא הנקרא 'לולב'.
 52 ב. "פרי עץ הדר" האמור בתורה, הוא אתרוג. "וענף עץ
 53 עבת" האמור בתורה, הוא ההדס שעליו חופין [מכסים] את
 54 עצו, כגון שיהיו שלשה עליו או יתר על כן בגבעול אחד;
 55 אבל אם היו שני העליון בשנה זה כנגד זה, והעלה השלישי
 56 למעלה מהן - אין זה עבת, אלא נקרא 'הדס שוטף'.
 57 ג. "ערבי נחל" האמורות בתורה, אינן כל דבר הגדל על
 58 הנחל, אלא מין ידוע הוא הנקרא 'ערבי נחל'; עלה שלו
 59 משוף [ארוך], ופיו חלק [ללא פגיונות], וקנה שלו אדם, וזה
 60 הוא הנקרא 'ערבה'. ורב מין זה גדל על הנחלים, לקף נאמר
 61 "ערבי נחל"; ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, כשר.
 62 ד. ויש מין אחר דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגל ופיו
 63 דומה למסר [משור] וקנה שלו אינו אדם; וזה הוא הנקרא
 64 'צפצפה', והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה
 65 חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו
 66 פי מגל קטן; וזה כשר. וכל הדברים האלו, מפי השמועה
 67 ממשה רבנו נתפרשו.
 68 ה. ארבעה מינין אלו - מצוה אחת הן, ומעבדין זה את זה;
 69 וכלן נקראים 'מצות לולב'. ואין פוחתין מהן, ואין מוסיפין
 70 עליהן; ואם לא נמצא אחד מהן, אין מביאין תחתיו מין
 71 אחר הדומה לו.
 72 ו. מצוה מן המבחר לאגד לולב והדס וערבה, ולעשות
 73 שלשתן אגדה אחת. וכשהוא נוטלן לצאת בהן, מברך
 74 תחלה 'על נטילת לולב', הואיל וכלן סמוכין לו [טפלים
 75 אליו מפני גובהן], ואחר כך נוטל האגדה הזאת בימינו
 76 ואתרוג בשמאלו, ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עקריהן למטה
 77 לארץ וראשיהן למעלה לאויר. ואם לא אגדן ונטלן אחד
 78 אחד, יצא - והוא, שיהיו ארבעתן מצויין אצלו; אבל אם
 79 לא היה לו אלא מין אחד או שתסרו מין אחד, לא יטל עד
 80 שימצא השאר.
 81 ז. כמה נוטל מהן? לולב אחד, ואתרוג אחד, ושני בדי
 82 ערבה, ושלשה בדי הדס. ואם רצה להוסיף בהדס, כדי
 83 שיהיה אגדה גדולה - מוסיף; ונזאי המצוה הוא. אבל שאר
 84 המינין - אין מוסיפין על מנגנם, ואין גורעין מהן; ואם
 85 הוסיף או גרע, [לא] פסל.
 86 ח. כמה שעור ארץ כל מין מהן? לולב, אין פחות מארבעה
 87 טפחים; ואם היה ארץ כל שהוא, כשר; ומדידתו - משרדו
 88 בלבד, לא מראש העלים. והדס וערבה, אין פחות משלשה
 89 טפחים; ואם היו ארצין כל שהן, כשרים. אפלו אין בכל
 90 בד ובד אלא שלשה עליו לחין, כשר - והוא, שיהיו בראש
 91 הפד. ואם אגד הלולב, צריך שיהיה שדרו של לולב יוצא
 92 מן ההדס והערבה טפח או יתר [לגובה]. ושעור אתרוג, אין
 93 פחות מכביצה; ואם היה גדול כל שהוא, כשר.

1 ט. כל שבעת הימים, קורא [בתורה] בתוך הסכה; וכשמבין
 2 ומדקדק במה שיקרא, יבין חוץ לסכה, כדי שתהיה דעתו
 3 מישבת עליו. המתפלל - רצה להתפלל בסכה, או חוץ
 4 לסכה.
 5 י. ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר
 6 לפנות? משירדו לתוך הסכה טפות, שאם יפלו לתוך
 7 התבשיל יפסד, אפלו לתבשיל של פול [שמחלקקל מהר].
 8 היה אוכל בסכה וירדו גשמים, ונכנס לביתו ופסקו
 9 הגשמים - אין מחיבין אותו לחזור לסכה, עד שיגמר
 10 סעודתו. היה ישן וירדו גשמים בליה, ונכנס לתוך הבית
 11 ופסקו הגשמים - אין מטריחין אותו לחזור לסכה כל אותו
 12 הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר.
 13 יא. גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית, לא יתיר [יפרק]
 14 סכתו; אבל מוריד הוא את פליו ומפנה אותן מן המנחה
 15 ולמעלה. אין לו מקום לפנות [ונאלץ לאכול בסוכה], פוחת
 16 בה [מוריד מהסכך] ארבעה על ארבעה [להיכר]. ואם הצריך
 17 לסעד בשאר היום - צריך לאכל בסכה; שמצותה כל שבעה.
 18 יב. כל זמן שיפנס לישב בסכה כל שבעה, מברך קדם שישב
 19 'אשר קדשנו במצותי וצונו לישב בסכה'. ובלייל יום טוב
 20 הראשון, מברך על הסכה, ואחר כך על הזמן [שהחיינו],
 21 ומסדר כל הברכות על הכוס; נמצא מקדש מעמד, ומברך
 22 'לישב בסכה' ויושב, ואחר כך מברך על הזמן. וכזה היה
 23 מנהג רבותי ורבי ספרד, לקדש מעמד בלייל ראשון של חג
 24 הסכות, כמו שבארנו.
 25 יג. בזמן הזה שאנו עושין שני ימים, יושבין בסכה שמונה
 26 ימים. וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת,
 27 יושבין בה ואין מברכין 'לישב בסכה'. וכן טמטום
 28 ואנדווגינוס, לעולם אין מברכין 'לישב בסכה', מפני שהן
 29 חזכים מספק, ואין מברכין מספק.
 30 יד. גמר מלאכל ביום השמיני, מוריד פליו ומפנה אותה. אין
 31 לו מקום להוריד את פליו - אם היתה קטנה, מכניס לה
 32 מנורה; ואם היתה גדולה, מכניס לה קדרות וקערות וכיוצא
 33 בהן - כדי להפיר פסולה, ושכבר נגמרה מצותה; מפני
 34 שהוא יום טוב, ואינו יכול לפחות בה ולפסלה.
 35 טו. מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד - עושה סכה
 36 בחלו של מועד; אפלו בסוף יום שביעי עושה סכה,
 37 שמצותה כל שבעה. עצי סכה, אסורין כל שמונת ימי החג;
 38 בין עצי דפנות, בין עצי סכה, אין גאותין [נהנים] מהן לדרב
 39 אחר כל שמונת הימים, מפני שיום שביעי כלו הסכה מקצת
 40 עד בין השמשות, והואיל והקצת לבין השמשות של שמיני,
 41 הקצת לכל היום.
 42 טז. וכן אכלין ומשקין שתולין בסכה כדי לנאותה, אסור
 43 להסתפק מהן כל שמונה; ואם התנה עליהן בשעה שתלן,
 44 ואמר: 'איני בודל [נבדל] מהן כל בין השמשות' [של יו"ט
 45 הראשון], הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה - שהרי לא
 46 הקצה אותן, ולא חלה עליהן קדשת הסכה ולא נחשבו
 47 כמותה.

48 ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין; הואיל וחיוב
 49 יום ראשון בכל מקום אחד הוא, ואין שם מקדש להחלות
 50 בו.
 51 יח. ובזמן הזה שהכל עושין על פי ההשבוזן וולא מקדשים
 52 על פי הראיה] - נשאר הדבר כמות שהיה, שלא ינטל בשבת
 53 לולב כלל, לא בגבולין ולא בארץ ישראל ואפלו ביום
 54 ראשון, ואף על פי שהכל יודעין בקביעת החודש. וכבר
 55 בארנו, שעקר האסור בנטילת הלולב בשבת - גזרה, שפא
 56 יעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים.
 57 יט. כל שחייב בשופר ובספה, חייב בנטילת לולב; וכל
 58 הפטור משופר וספה, פטור מלולב. קטן היודע לנענע, חייב
 59 בלולב מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.
 60 כ. הלכה למשה מסיני, שמביאין במקדש ערבה אחרת חוץ
 61 מערבה שבלולב, ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה
 62 שבלולב; ושמערה, אפלו עלה אחד בכד אחד.
 63 כא. כיצד היתה מצוותה? בכל יום ויום משבעת הימים היו
 64 מביאין מרביות [ענפים] של ערבה, וזוקפין אותן על צדדי
 65 המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח; ובעת שהיו
 66 מביאין אותה וסודרין אותה, תוקעין ומריעין ותוקעין. חל
 67 יום שבת להיות בתוך החג, אין זוקפין ערבה; אלא אם כן
 68 חל יום שביעי להיות בשבת - זוקפין אותה בשבת, כדי
 69 לפרסמה שהיא מצוה.
 70 כב. כיצד היו עושין? מביאין אותה מערב שבת למקדש,
 71 ומניחין אותה בגיגיות של זהב, כדי שלא יכמשו [יבלו]
 72 העלין. ולמחר זוקפין אותה על גבי המזבח, ובאין העם
 73 ולוקחין ממנה ונוטלין אותה כדרך שעושין בכל יום.
 74 וערבה זו - הואיל ואינה בפרוש בתורה - אין נוטלין אותה
 75 כל שבעת ימי החג זכר למקדש, אלא ביום השביעי בלבד
 76 הוא שנוטלין אותה בזמן הזה. כיצד עושה? לוקח בד אחד
 77 או בדין הרבה, חוץ מערבה שבלולב, וחובט בה על
 78 הקרקע או על הכלי פעמים או שלש, בלא ברכה - שדבר
 79 זה מנהג נביאים הוא.
 80 כג. בכל יום ויום היו מקיפין את המזבח בלולביהן בידיהן
 81 פעם אחת, ואומרים: "אנא ה', הושיעה נא". וביום השביעי
 82 מקיפין את המזבח שבע פעמים. וכבר נהגו ישראל בכל
 83 המקומות, להניח תבה באמצע בית הכנסת, ומקיפין אותה
 84 בכל יום, כדרך שהיו מקיפין את המזבח - זכר למקדש.
 85 כד. כך היה המנהג בירושלים: יוצא אדם מביתו שתירת,
 86 ולולבו בידו; ונכנס לבית הכנסת ומתפלל, והוא בידו;
 87 ויוצא לבקר חולים ולנחם אבלים, והוא בידו. וכשיכנס
 88 למדרש, משלחו לביתו בידו בנאו או ביד עבדו.
 89 כה. מקבלת אשה הלולב מיד בנה או בעלה, ומחזירתו
 90 למים בשבת, בזמן שהיו נוטלין לולב בשבת; וביום טוב
 91 מוסיפין על המים, ובמועד [חול המועד] מחליפין המים.
 92 כו. הדס שבלולב, אסור להרית בו; מפני שאינו ראוי אלא
 93 להרית, והואיל והקצה למצוה, יהיה אסור להרית בו. אבל
 94 אתרוג, מתר להרית בו, שהרי הקצה למצוה מאכילה.

1 ט. משיגביה ארבעה מינין אלו - בין שהגביהן פאתת בין
 2 בנה אחר זה, בין בימין בין בשמאל - יצא; והוא, שגיביהן
 3 דרך גדילתן; אבל שלא דרך גדילתן, לא יצא. ומצוה
 4 כהלקתה, שגיביה אגדה של שלשה מינין בימין ואתרוג
 5 בשמאל, וילויף ויביא ויעלה ויוריד, וינענע הלולב שלש
 6 פעמים בכל רוח ורוח.
 7 י. כיצד? מוליך ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים, ומביא
 8 ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים; וכן בעליה, וירידה.
 9 והיכן מוליך ומביא? בשעת קריאת ההלל ב"הודו לה', כי
 10 טוב", תחלה וסוף, וב"אנא ה', הושיעה נא". וכל היום
 11 כשר לנטילת לולב; ואינו נטל בלילה.
 12 יא. עשה לאגדה זו גימון [כרך חוט] של כסף ושל זהב, או
 13 שפרף עליה סדין ונטלה - יצא; לקיחה על ידי דבר אחר,
 14 שמה לקיחה. והוא, שהיה דרך כבוד ודרך הדור - שכל
 15 שהוא לנאותו, אינו חוצץ; אבל אם נתן את המינין האלו
 16 בעציץ או בקדירה ונטלה, לא יצא ידי חובתו.
 17 יב. אגד את הלולב עם ההדס והערבה, והבדיל בין הלולב
 18 ובין ההדס במטלית וכיוצא בה - הרי זה חוצץ; הבדיל
 19 בגיגיתו בעלי הדס - אינו חוצץ, שמין במינו אינו חוצץ.
 20 ויש לו לאגד את הלולב בחוט או במשיחה [חבל], וכל מין
 21 שירצה, הואיל ואין אגידתו מעפפת.
 22 יג. מצות לולב, להנטל ביום הראשון של חג בלבד בכל
 23 מקום ובכל זמן, ואפלו בשבת, שנגמר: "ולקחתם לכם
 24 ביום הראשון". ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום
 25 שבעת ימי החג, שנגמר: "ושמחתם לפני ה' אלהיכם
 26 שבעת ימים". חל יום השבת להיות בתוך החג - אינו נטל
 27 בשבת; גזרה, שפא יוליכנו בידו ארבע אמות ברשות
 28 הרבים, כמו שגזרו בשופר.
 29 יד. ולמה לא גזרו גזרה זו ביום טוב הראשון? מפני שהוא
 30 מצוה מן התורה ואפלו בגבולין [שאר מקומות]. נמצא שאין
 31 דינו ודין שאר הימים שוה, שבשאר ימי החג אין אדם חייב
 32 לטל לולב אלא במקדש.
 33 טו. משחרב בית המקדש, התקינו שהיה לולב נטל בכל
 34 מקום כל שבעת ימי החג, זכר למקדש; וכל יום ויום מברך
 35 עליו 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב', מפני
 36 שהיא מצוה מדברי סופרים. ותקנה זו, עם כל התקנות
 37 שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש -
 38 וכשיבנה בית המקדש, יחזרו הדברים לישנן.
 39 טז. בזמן שבית המקדש קיים, היה לולב נטל ביום ראשון
 40 שחל להיות בשבת; וכן בשאר מקומות שידעו בודאי שיום
 41 זה הוא יום החג, בארץ ישראל. אבל המקומות הרחוקין
 42 שלא היו יודעין בקביעת ראש חודש, לא היו נוטלין הלולב
 43 מספק.
 44 יז. ומשחרב בית המקדש, אסרו חכמים לטל את הלולב
 45 בשבת ביום הראשון, ואפלו בני ארץ ישראל שקדשו את
 46 החודש, מפני בני הגבולין [שבמקומות] הרחוקין שאינן
 47 יודעין בקביעת החודש - כדי שיהיו הפל שוין בדבר זה,

1. עֲרָבָה שֶׁנִּקְטָם רֵאשָׁה, כְּשֶׁרָה. נִפְרָצוּ עָלֶיהָ [נפרדו] 46
 47 מהקנה], פְּסוּלָה.
 2. אֶתְרוֹג שֶׁנִּקְבַּ נִקְבַּ מִפְּלֵשׁ [מעבר לעבר] כֵּל שֶׁהוּא, פְּסוּל; 48
 וְנִקְבַּ שֶׁאִינוּ מִפְּלֵשׁ - אִם הִיא כְּאֶסֶר [כמטבע הנקרא איסר] 49
 או יתר, פְּסוּל. חֶסֶר כֵּל שֶׁהוּא, פְּסוּל. נִטְל דְּדוּ, וְהוּא הֵרָאשׁ 50
 הַקָּטָן שֶׁשׁוֹשְׁנָתוֹ בּוֹ, פְּסוּל. נִטְל הַעֵץ שֶׁהוּא תְּלוּי בּוֹ בְּאֵילָן 51
 מֵעֵקֶר הָאֶתְרוֹג, וְנִשְׁאָר מִקוּמוֹ גְּמָה - פְּסוּל. עֵלֶת חֲזוּזִית 52
 [כעין יבלת] עָלָיו - אִם בְּשָׁנִים וְשִׁלְשָׁה מִקוּמוֹת, פְּסוּל. וְאִם 53
 בְּמִקוּם אֶחָד - אִם עֵלֶת עַל רֶבּוֹ, פְּסוּל; וְאִם עֵלֶת עַל דְּדוּ 54
 אֶפְלוּ כֵּל שֶׁהוּא, פְּסוּל. נִקְלַף [הקרום] הַחִיצוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁאִינוּ 55
 מִחֶסֶר, אֲלֹא יִשְׁאָר יֶרֶק כְּמוֹת שֶׁהִיא בְּרִיתוֹ - אִם נִקְלַף 56
 כֹּל, פְּסוּל; וְאִם נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ כֵּל שֶׁהוּא, כֶּשֶׁר. 57
 3. אֶתְרוֹג שֶׁהוּא תְּפוּחַ [נפוח ממים], סְרוּחַ, כְּבוּשׁ [בחומץ], 58
 שְׁלוּק [מבושיל], שְׁחוּר, לֶבֶן, מְגַמֵּר [כמה צבעים], יֶרֶק כְּכֶרֶת] 59
 [מין ירק] - פְּסוּל. גְּדוּל בְּדָפוּס [מסגרת בצורה מסוימת] 60
 וְעֵשָׂה כְּמִין בְּרִיָּה אַחֶרֶת, פְּסוּל. עֵשָׂה כְּמִין בְּרִיתוֹ - אִף 61
 עַל פִּי שֶׁעֲשָׂה דִפְיִן דִּפְיִן, כֶּשֶׁר. הַתְּיֹס [אתרוגים מחוברים] 62
 וְהַבְּסֵר [שאינו בשל], כֶּשֶׁר. מִקוּם שֶׁהָאֶתְרוֹגִין שֶׁלֹּהֶן כְּעֵין 63
 שְׁחָרוֹת מְעוּטָה [- שחור מעט], כֶּשֶׁרִין; וְאִם הָיוּ שְׁחָרִין 64
 בְּיוֹתֵר כְּאֶדָם כּוּשִׁי, הָרִי זֶה פְּסוּל בְּכֵל מִקוּם. 65
 4. כֵּל אֱלוֹ שֶׁאֶמְרָנוּ שֶׁהֵן פְּסוּלִין מִפְּנֵי מוּמִין שֶׁבְּאֲרָנוּ, או 66
 מִפְּנֵי גִזְל וְגִגְבָה - בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן בְּלֶבֶד; אֲבָל בְּיוֹם טוֹב 67
 שֵׁנִי עִם שְׁאָר הַיָּמִים, הֵלַל כֶּשֶׁר. וְהַפְּסָלוֹת שֶׁהִיא מִשׁוּם 68
 עֲבוּדָה זָרָה, או מִפְּנֵי שֶׁאִתּוֹ אֶתְרוֹג אֲסוּר בְּאֲכִילָה - בֵּין 69
 בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן בֵּין בְּשְׁאָר הַיָּמִים, פְּסוּל. 70
 5. אֵין אֶדָם יוֹצֵא בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל חֵג בְּלוּבָבוֹ שֶׁל חֶבְרוֹ 71
 שִׁישְׁאֲלָנוּ מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לוֹ מִתְּנָה. נִתְּנוּ לוֹ עַל מְנַת 72
 לְהַחֲזִירוֹ - הָרִי זֶה יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹכְתּוֹ וּמְחִזְזוֹ, שֶׁמִּתְּנָה עַל 73
 מְנַת לְהַחֲזִיר שְׂמָה מִתְּנָה; וְאִם לֹא הִחֲזִירוֹ - לֹא יֵצֵא, 74
 שֶׁנִּמְצָא בְּגוּזֵל. וְאֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְקָטָן, שֶׁהִקְטָן קוֹנֶה וְאִינוּ 75
 מִקְּנָה לְאַחֵרִים מִן הַתּוֹרָה, וְנִמְצָא שְׂאֵם הַחֲזִירוֹ לוֹ, אִינוּ 76
 חוֹזֵר. וְאֶחָד הַלוּלָב, וְאֶחָד כֵּל מִן וּמִן מֵאֲרֻבְעַת מִינֵין שְׁבוּ 77
 - אִם הִיא אֶחָד מִהֵן שְׂאוּל, אֵין יוֹצֵאִין בּוֹ בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן. 78
 6. שֶׁתִּפְּיִן שֶׁקְּנֵנוּ לוּלָב אוֹ אֶתְרוֹג בְּשִׁתּוֹת - אֵין אֶחָד מִהֵן 79
 יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוֹכְתּוֹ בְּרֵאשׁוֹן, עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ חֶלְקוֹ בְּמִתְּנָה. 80
 הָאֲחִין שֶׁקְּנֵנוּ אֶתְרוֹגִין מִתְּפוּסַת הַבַּיִת [ירושלם לפני חלוקתה], 81
 וְנִטְל אֶחָד מִהֵן אֶתְרוֹג וְיָצֵא בּוֹ - אִם יָכוֹל לְאָכְלוֹ, וְאֵין 82
 הָאֲחִין מִקְּפִידִין בְּכָף - יָצֵא; וְאִם הָיוּ מִקְּפִידִין - לֹא יֵצֵא, 83
 עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ חֶלְקָם מִתְּנָה. וְאִם קָנָה זֶה אֶתְרוֹג וְזֶה פְּרִישׁ 84
 [מין פרי], או שֶׁקְּנֵנוּ כְּאֶחָד אֶתְרוֹג וְרִמּוֹן אוֹ פְּרִישׁ מִתְּפוּסַת 85
 הַבַּיִת - אִינוּ יוֹצֵא בְּאֶתְרוֹג, עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ חֶלְקוֹ בְּמִתְּנָה, וְאִף 86
 עַל פִּי שְׂאֵם אֲכָלוּ, אֵין מִקְּפִידִין עָלָיו. 87
 7. אִף עַל פִּי שֶׁכָּל הַמוֹעֲדוֹת מִצְוָה לְשִׂמַּח בָּהֶן, בְּחֵג 88
 הַסְּכוּת הִתְּהָה שֶׁם בְּמִקְדָּשׁ שֶׁמִּתְּהָה יִתְּרָה, שֶׁנִּמְצָא: 89
 "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים". בִּיצֵד הָיוּ 90
 עוֹשִׂין? עָרַב יוֹם טוֹב הֵרָאשׁוֹן הָיוּ מִתְּנִינֵן בְּמִקְדָּשׁ מִקוּם 91

1 כּוֹז. וְאֲסוּר לְאָכַל אֶתְרוֹג כֵּל יוֹם שְׁבִיעִי - מִפְּנֵי שֶׁהִקְצָה 1
 2 לְמִקְצַת הַיּוֹם, הִקְצָה לְכֹלוֹ. וּבְשִׁמְיָנוּ, מִתֵּר לְאָכְלָה; וּבְזִמְנֵן 2
 3 הַזֶּה שֶׁאִנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין נוֹטְלִין לוּלָב 3
 4 בְּשִׁמְיָנוּ, הָאֶתְרוֹג אֲסוּר בְּשִׁמְיָנוּ. כְּדָרְךָ שֶׁהִיא אֲסוּר בְּשִׁמְיָנוּ 4
 5 בְּזִמְנֵן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים מִפְּנֵי הַסֶּפֶק שֶׁהוּא סֶפֶק שְׁבִיעִי. 5
 6 הַפְּרִישׁ שֶׁבָּעָה אֶתְרוֹגִין לְשַׁבְּעָה יָמִים - כֵּל אַחַת וְאַחַת יוֹצֵא 6
 7 בָּהּ לְיוֹמָה, וְאוֹכְלָה לְמַחֵר.

פֶּרֶק ח

9. א. אֲרַבְּעָה מִינֵין הָאֵלוּ, שֶׁהֵן לוּלָב וְהֵדֵס וְעֲרָבָה וְאֶתְרוֹג, 9
 10 שֶׁהִיא אֶחָד מִהֵן יָבֵשׁ, אוֹ גְּזוּל אוֹ גְּנוּב אֶפְלוּ לְאַחֵר יֵאוּשׁ, 10
 11 אוֹ שֶׁהִיא מֵאֲשֶׁרָה [נטיעה לשם עבודה זרה] הַנִּעְבְּדָת אִף עַל 11
 12 פִּי שֶׁבְּשִׁלּוֹ הָאֲשֶׁרָה מִלְּעֲבָדָה, אוֹ שֶׁהִיא שֶׁל עִיר הַנִּדְחָת - 12
 13 הָרִי זֶה פְּסוּל. הִיא אֶחָד מִהֵן שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, לֹא יִטַּל 13
 14 לְכַתְּחִלָּה; וְאִם נִטַּל, יָצֵא. הִיא כְּמוּשׁ [נבול] וְלֹא גְּמַר לִיבֵשׁ, 14
 15 כֶּשֶׁר. וּבִשְׁעַת הַדְּחָק אוֹ בִשְׁעַת הַסְּפָנָה, לוּלָב הַיָּבֵשׁ כֶּשֶׁר; 15
 16 אֲבָל לֹא שְׁאָר הַמִּינֵין. 16
 17. ב. אֶתְרוֹג שֶׁל עֲרָלָה וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה וְשֶׁל טָבַל [שלא 17
 18 הופרש תרומות ומעשרות], פְּסוּל; שֶׁל דְּמָאֵי [של עם הארץ] 18
 19 שֶׁחִזְ"ל חִיבּוֹ בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂר, כֶּשֶׁר, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּפְקִיר נְכִסְיוֹ 19
 20 וְיִהְיֶה עָנִי, שֶׁמִּתֵּר לוֹ לְאָכַל דְּמָאֵי. אֶתְרוֹג שֶׁל תְּרוּמָה 20
 21 טְהוּרָה וְשֶׁל מַעֲשָׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם - לֹא יִטַּל, שְׂמָא יִכְשִׁירוּ 21
 22 לְטְמֵאָה [בעת שמירתו במים]; וְאִם נִטַּל, כֶּשֶׁר. 22
 23. ג. לוּלָב שֶׁנִּקְטָם רֵאשׁוֹ, פְּסוּל. נִסְדָּק [עלהו העליון לאורכ] 23
 24 - אִם נִתְּרַקּוּ שְׁנֵי סְדָקָיו זֶה מִזֶּה עַד שֶׁיִּרְאוּ כְּשָׁנִים, פְּסוּל. 24
 25 הִיא עָקָם לְפָנָיו, שֶׁחֲרִי שְׁדָרוּ כְּגַב בְּעַל חֲטוּרָת [גיבנת], 25
 26 פְּסוּל; הִיא עָקָם לְאַחֲרָיו - כֶּשֶׁר, שֶׁזוֹ הִיא בְּרִיתוֹ. נִעְקָם 26
 27 לְאֶחָד מִשְׁנֵי צְדָדָיו, פְּסוּל. נִפְרָדוּ עָלָיו זֶה מִזֶּה וְלֹא נִדְלָדְלוּ 27
 28 [נפרדו לגמרי] כְּעַלֵי הַחֲרִיּוֹת [הענפים הגדולים], כֶּשֶׁר; 28
 29 נִפְרָצוּ, וְהוּא שֶׁיִּדְלָדְלוּ מִשְׁדָּרוּ שֶׁל לוּלָב כְּעַלֵי הַחֲרִיּוֹת, 29
 30 פְּסוּל. 30
 31. ד. בְּרִית עָלִין שֶׁל לוּלָב כֶּף הוּא: כְּשֶׁהֵם גְּדָלִין, גְּדָלִין שְׁנַיִם 31
 32 שְׁנַיִם וְדְבוּקִין מִגְּבֹן, וְגַב כֵּל שְׁנֵי עָלִין הַדְּבוּקִין, הוּא הַנִּקְרָא 32
 33 'תְּיֹמָת'. נִחְלָקָה הַתְּיֹמָת, פְּסוּל. הָיוּ עָלִיו אַחַת אַחַת 33
 34 מִתְּחִלַּת בְּרִיתוֹ וְלֹא הִיא לָהֶן תְּיֹמָת, פְּסוּל. לֹא הָיוּ עָלִיו 34
 35 זֶה עַל זֶה כְּדָרְךָ כֵּל הַלוּלָבִין, אֲלֹא זֶה תַּחַת זֶה - אִם 35
 36 רֵאשׁ זֶה מִגִּיעַ לְעֵקֶר שֶׁלְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, שֶׁנִּמְצָא כֵּל שְׁדָרוּ שֶׁל 36
 37 לוּלָב מִכֶּסֶה בְּעָלָיו, כֶּשֶׁר; וְאִם אֵין רֵאשׁוֹ שֶׁל זֶה מִגִּיעַ לְצַד 37
 38 עֵקֶרוֹ שֶׁל זֶה, פְּסוּל. 38
 39. ה. הֵדֵס שֶׁנִּקְטָם רֵאשׁוֹ, כֶּשֶׁר. [נשרו רב עליו - אִם נִשְׁתִּירוּ 39
 40 שְׁלֵשָׁה עָלִין בְּזֶן [מקום גדילה] אֶחָד, כֶּשֶׁר] {נפרצו עליו 40
 41 פְּסוּל}. הָיוּ עֲנָבִיו [פירותיו הקטנים] מְרֻבּוֹת מְעָלָיו - אִם 41
 42 יִרְקוֹת, כֶּשֶׁר; וְאִם הָיוּ אֲדָמוֹת אוֹ שְׁחָרוֹת, פְּסוּל, וְאִם 42
 43 מְעֻטָן, כֶּשֶׁר. וְאֵין מִמְעֻטָן אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא 43
 44 כְּמִתְּנָן; עֶבֶר וְלִקְטָן, אוֹ שֶׁלְקָטָן אַחַר לְאֲכִילָה, הָרִי זֶה 44
 45 כֶּשֶׁר. 45

1 ומשקלו, שלש מאות ופשישים שיעורה. וכבר הוסיפו חכמים
 2 עליו, ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא 'סלע' בזמן
 3 בית שני; וכמה הוא משקל הסלע? שלש מאות וארבע
 4 ושמזנים שיעורה בינוניות.
 5 ג. סלע היה ארבעה דינרין, והדינר שש מעין; ומעה, היא
 6 הנקראת בימי משה רבנו 'גרה', ומעה היתה שני פונדיונין;
 7 ופונדיון שני אפרים, ופרוטה אחת משמונה באסר. נמצא
 8 משקל המעה, והיא הגרה, שש עשרה שיעורות; ומשקל
 9 האסר ארבע שיעורות, ומשקל הפרוטה חצי שיעורה.
 10 ד. ועוד מטבע אחר היה שם, שהיה משקלו שתי סלעים,
 11 והוא היה הנקרא 'דרכון'. ואלו המטבעות כלן שאמרנו
 12 ובארנו משקל כל אחד מהן, הן שמשערין בהן בכל מקום;
 13 וכבר בארנום, כדי שלא אהיה צריך לפרש משקלם בכל
 14 מקום.
 15 ה. מחצית השקל זו - מצותה שיתן מחצית מטבע של
 16 אותו הזמן, אפלו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש;
 17 ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה
 18 ורבנו, שהיה משקלו מאה וששים שיעורה.
 19 ו. בזמן שהיה מטבע של זמן דרבנות, היה כל אחד ואחד
 20 נותן במחצית השקל שלו סלע; ובזמן שהיה המטבע
 21 סלעים, היה כל איש נותן במחצית השקל שלו חצי הסלע,
 22 שהוא שני דינרין; ובזמן שהיה המטבע חצי הסלע, היה
 23 כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע.
 24 ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל, פחות מחצי
 25 שקל של תורה.
 26 ז. הכל חביב לתן מחצית השקל, כהנים לויים וישראלים
 27 וגרים ועבדים משחררים. אבל לא נשים, ולא עבדים, ולא
 28 קטנים; ואם נתנו, מקבלין מהן. אבל הגוים שנתנו מחצית
 29 השקל, אין מקבלין מהן. קטן שהתחיל אביו לתן עליו
 30 מחצית השקל, שוב אינו פוסק, אלא נותן עליו בכל שנה
 31 ושנה, עד שיגדיל ויתן על עצמו.
 32 ח. השקלים, אינן נוהגין אלא בפני הבית. ובזמן שהמקדש
 33 קיים, נותנין את השקלים, בין בארץ ישראל, בין בחוצה
 34 לארץ; ובזמן שהוא חרב, אפלו בארץ ישראל אינן נוהגין.
 35 ט. באחד באדר משמיעין [מכריזים] על השקלים, כדי
 36 שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד לתן.
 37 בחמשה עשר בו, ישבו השלחנין [הגובים] בכל מדינה
 38 ומדינה, ותובעין בנחת; כל מי שיתן להם, יקבלו ממנו,
 39 ומי שלא נתן, אין כופין אותו לתן. בחמשה ופשישים בו,
 40 ישבו במקדש לגבות, ומפאן ואילף, כופין את מי שלא נתן
 41 עד שיתן; וכל מי שלא יתן - ממשפנין אותו, ולוקחין
 42 עבטו [משכונן] בעל כרחו, ואפלו כסותו.
 43 י. כל מי שאינו חייב בשקלים - אף על פי שדרכו לתן, או
 44 הוא עתיד לתן - אין ממשפנין אותו. ואין ממשפנין את
 45 הכהנים לעולם, מפני דרכי שלום; אלא כשיתנו, מקבלין
 46 מהן, ותובעין אותן עד שיתנו.

1 לנשים מלמעלה ולנשים מלמטה, כדי שלא יתעברו אלו
 2 עם אלו. ומתחילין לשמח ממוצאי יום טוב הראשון; וכן
 3 בכל יום ויום מימי חלו של מועד, מתחילין מאחר
 4 שיקריבו תמיד של בין הערבים, לשמח שאר היום עם כל
 5 הלילה.
 6 יג. והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה, ומנגנין בכנור
 7 ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע
 8 לנגן בו; ומי שיודע בפה, בפה. ורוקדין ומספקין ומטפחין
 9 ומפזזין ומכררין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים
 10 דברי שירות ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את
 11 השבת, ולא את יום טוב.
 12 יד. מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי
 13 הארץ וכל מי שירצה - אלא גדולי חכמי ישראל וראשי
 14 השיבות והסנהדרין והחסידיים והזקנים ואנשי מעשה, הם
 15 שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחים במקדש בימי חג
 16 הסכות; אבל כל העם, האנשים והנשים - כלם באים
 17 לראות ולשמע.
 18 טו. שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובאהבת
 19 האל שצוה בהם, עבודה גדולה היא; וכל המונע עצמו
 20 משמחה זו, ראוי להפצע ממנו, שנאמר: "תחת אשר לא
 21 עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". וכל המגיס
 22 דעתו, וחולק כבוד לעצמו, ומתפבד בעיניו במקומות אלו
 23 - חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר: "אל תתהדר
 24 לפני מלך".
 25 טז. וכל המשפיל עצמו, ומקל גופו במקומות אלו - הוא
 26 הגדול המקבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אומר:
 27 "וינקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני". ואין הגדרה
 28 והכבוד אלא לשמח לפני ה', שנאמר: "והמלך דוד מפזז
 29 ומכרר לפני ה'".
 30 בריך רחמנא דסייען

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ג

הלכות שקלים

33 מצות עשה אחת, והיא לתן כל איש מחצית שקל בכל
 34 שנה. ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

36 א. מצות עשה מן התורה, לתן כל איש מישראל מחצית
 37 השקל בכל שנה ושנה; אפלו עני המתפרנס מן הצדקה -
 38 חייב, ושואל מאחרים או מוכר כסות שעל כתפו, ונותן
 39 מחצית השקל כסף, שנאמר: "העשיר לא ירבה, והדל לא
 40 ימעיט וגו'". ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר
 41 מעט, אלא נותנו בלו כאחת, פעם אחת.
 42 ב. מנין כסף האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא שם
 43 רע והורג עבד, הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה;

פָּרָק ב

47 ומוציאן לחוץ, כדי להסתפק מהן עד שיכלו [י- יתרוקנו].
 48 וחוזר וממלא אותן השלש קפות הקטנות מן השלש
 49 הגדולות פעם שנייה קדם עצרת, ומסתפקין [משתמשים]
 50 מהן עד שיכלו.
 51 ו. וחוזר וממלא אותן פעם שלישית מן השלש הקפות
 52 הגדולות בתשרי, ומסתפקין מהן עד שיכלו, עד ראש חדש
 53 ניסן. ובראש חדש ניסן, ותורמין מתרומה חדשה. לא
 54 הספיקו להם השקלים שבשלש קפות הגדולות, וכלו עד
 55 שלא הגיע ניסן - חוזרין ותורמין מתשרי הלשכה.
 56 ז. שלש קפות הקטנות שהיא תורם בהן ומוציאן לחוץ,
 57 כתוב עליהן 'אלף', 'בית', 'גמל' - כדי שישתפקו מן
 58 הראשונה עד שתכלה, ואחר כך מסתפקין מן השנייה, ואחר
 59 כך מסתפקין מן השלישית. ותורם ראשונה מהקפה האחת
 60 הגדולה, ומחפה אותה הגדולה במטפחת; ותורם השנייה
 61 מהקפה הגדולה השנייה, ומחפה אותה במטפחת. ותורם
 62 השלישית מהקפה הגדולה השלישית, ואינו מחפה אותה
 63 - כדי שתהיה נכרת שבה סים, ויתחיל ממנה בתחלה בפעם
 64 שנייה כשיפנס קדם עצרת, ותורם הראשונה מן הגדולה
 65 שהיתה מגלה, ומחפה אותה; ותורם השנייה מן הגדולה
 66 שתורם ממנה בראשונה תחלה, ומחפה אותה; ותורם
 67 השלישית מן הגדולה הסמוכה לה, ואינו מחפה אותה -
 68 כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיפנס
 69 בתשרי; עד שנמצא תורם ראשונה ושנייה ושלישית
 70 הקטנות, מכל אחת ואחת מן הגדולות.
 71 ח. כשהוא תורם שלש קפות אלו, תורם את הראשונה
 72 לשם ארץ ישראל; והשנייה, לשם הכרפין המקפין
 73 [הסמוכים] לה ולשם כל ישראל; והשלישית, לשם בכל
 74 ולשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל.
 75 ט. כשהוא תורם, מתפנן לתורם על הגבוי שיש בלשכה,
 76 ועל הגבוי שעדין לא הגיע ללשכה, ועל העתיד לגבות -
 77 כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן, כפרה על
 78 ישראל, וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהן
 79 תרומה זו.
 80 י. כשיפנס התורם לתורם, לא יפנס בבגד שאפשר להחבות
 81 [להחביא] בו כסף, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלה [י-]
 82 תפילין, ולא בקמיע - שמא יחשדו אותו העם, ויאמרו:
 83 'החביא ממעות הלשכה תחתיו כשתרמה'; ומדברים היו עמו
 84 משעה שיפנס עד שעה שיצא - כדי שלא יתן לתוף פיו. ואף
 85 על פי שנוהרים כל כך - עני או מי שהוא נבהל להון, לא
 86 יתורם מפני החשד, שנאמר: 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.

פָּרָק ג

87
 88 א. חצוי השקלים - הכל צריכין להם, כדי שיתן כל אחד
 89 ואחד חצי שקל שהוא חזב בו; לפיכך, כשהיה אדם הולך
 90 אצל השלחני ומצטרף [פורט] שקל בשני חציו, יתן לו
 91 תוספת על השקל [דמי חילוף], ואותה התוספת נקראת

1
 2 א. ביצד כונסין [אוספים] השלחנין את השקלים? בכל
 3 מדינה ומדינה, מניחין לפניהם שתי תבות - שולי התבה
 4 רחבין מלמטה, ופיה צר מלמעלה כמין שופר, כדי
 5 שישליכו לתוכן, ולא יהיה אפשר לקח מהן בנחת [בקלות].
 6 ולמה עושין שתי תבות? אחת שמניחין בה שקלים של
 7 שנה זו, והשנייה מניחין בה שקלי שנה שעברה, שגובין
 8 ממי שלא שקל בשנה שעברה.
 9 ב. ובמקדש היה לפניהן תמיד שלש עשרה תבות, כל תבה
 10 כמין שופר - ראשונה, לשקלי שנה זו; שנייה, לשקלי שנה
 11 שעברה; שלישית, לכל מי שיש עליו קרבן שתי תורים או
 12 שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, משליך דמיהן
 13 לתבה זו; רביעית, לכל מי שיש עליו עולת העוף בלבד,
 14 משליך דמיה לתבה זו; חמישית, למי שהתנדב לקנות בהן
 15 עצים למערכה; ששית, למי שהתנדב מעות ללבונה;
 16 שביעית, למי שהתנדב זהב לכפרת; שמינית, למותר
 17 חטאת, כגון שהפריש מעות לחטאתו ולקח חטאת והותר
 18 מן המעות, ושליך השאר לתוכה; תשיעית, למותר אשם;
 19 עשירית, למותר קני [י- תורים בוני יונה] זבים וזבות
 20 ויולדות; אחת עשרה, למותר קרבנות נזיר; שתים עשרה,
 21 למותר אשם מצרע; שלש עשרה, למי שהתנדב מעות
 22 לעולת בהמה.
 23 ג. ושם כל דבר שיהיו מעותיו בתוך התבה, כתוב על
 24 התבה מבחוץ. ותנאי בית דין הוא על כל המותרות,
 25 שיקרבו עולת בהמה. נמצאת למד, שקל המעות הנמצאות
 26 בשש התבות האחרונות, לעולת בהמה; ועורותיהן לכהנים,
 27 כשאר כל העורות. וכל המעות שבתבה שלישית, ולקח
 28 בהן עופות - חצין עולות, וחצין חטאות. ושברביעית, כלן
 29 עולת העוף.
 30 ד. בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים, משלחין אותם
 31 ביד שלוחין למקדש; ויש להם לצרף [להחליף] אותן
 32 בדינרי זהב, מפני משאוי הדרך. והכל מתקבץ למקדש,
 33 ומניחין אותו בלשכה אחת מן הלשכות במקדש, וסוגרין
 34 דלתותיה במפתחות, וחותרמין עליה חותמות. וממלאין מכל
 35 השקלים שיתקבצו שם, שלש קפות גדולות - שעור כל
 36 קפה, כדי שתכיל תשע סאין; והשאר, מניחין אותו
 37 בלשכה. וזה שבתוף הקפות, הוא הנקרא 'תרומת הלשכה';
 38 וזה שישאר שם יתר על מה שיש בקפות, הוא הנקרא 'שירי
 39 הלשכה'.
 40 ה. בשלשה פרקים בשנה תורמין את [י-] הלשכה - בראש
 41 חדש ניסן, ובראש חדש תשרי קדם יום טוב או אחריו,
 42 וקדם עצרת בחמשה עשר יום. וכיצד תורמין אותה? אחד
 43 נכנס לפנים מן הלשכה, והשומרין עומדים בחוץ; והוא
 44 אומר להם: 'אתם?' והן אומרים לו: 'תורם! תורם! תורם!'
 45 שלשה פעמים. ואחר כך ממלא שלש קפות קטנות, כל
 46 קפה מהן מכילה שלש סאין מאותן השלש קפות הגדולות;

בגנבה ואבדה, ואבדו ממנו באנס, כגון שלקחום לסטים
 מזינים, שהוא פטור - רואים: אם אחר שנתרמה התרומה
 נאנס, נשבע השליח לגזברים, ובני העיר פטורים -
 שהתורם תורם על הגבוי ועל העתיד לגבות, ובכרשות
 הקדש הן; ובני העיר, מה היה להם לעשות? - הרי לא
 מסרו אלא לשומר שָׂכָר, שהוא חַיֵּב בגנבה ואבדה, אֲבָל
 האנס אינו מצוי. ואם אבדו קדם שנתרמה התרומה, עדין
 ברשות בני העיר הם, והשליח נשבע לאנשי העיר, והם
 משלמין. נשבע וגבו שקלים שנית, ואחר כך החזירו
 הלסטים - אלו ואלו שקלים, ואין עולים להן לשנה אחרת;
 והשניים יפלו לשקלי שנה שעברה. יש מי שאומר,
 שהשקלים הראשונים שיפלו לשקלי השנה, הם השקלים
 שנגבו בתחלה ואבדו או נאנסו וחסרו; ויש מי שאומר
 שהשקלים הראשונים, הם שהגיעו ליד הגזבר תחלה
 [שנתנו בני העיר בשנית].
 י. הנותן חצי שקל לתברו להוליכו לשלחני לשקל אותו
 על ידו [לתת מחצית השקל בשבילו], הַלֵּךְ וּשְׂקָלוֹ עַל יְדֵי
 עֲצָמוֹ [בשביל עצמו] כְּדֵי שְׂלֵא יִמְשְׁכְּנוּ אוֹתוֹ - אם נתרמה
 התרומה [מהשקלים שבלשכה], מַעַל הַשּׁוֹקֵל [השליח]; שָׁזָה
 הַשְּׂקָל בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ הוּא, שֶׁכָּבַר תְּרָמוֹ עַל הַעֲתִיד לְגִבּוֹת,
 וְנִמְצָא זֶה הַצִּיל עֲצָמוֹ בְּמִמּוֹן הַהֶקְדָּשׁ, וְנִתְּנָה בְּזֶה הַשְּׂקָל.
 ואם לא נתרמה התרומה, לא מעל; והוא חַיֵּב לַתֵּן לַחֲבֵרוֹ
 חֲצִי שְׂקָל שְׁנַתְּנוּ לוֹ. וְכֵן הַגּוֹזֵל אוֹ הַגּוֹבֵב חֲצִי שְׂקָל וּשְׂקָלוֹ,
 יֵצֵא; והוא חַיֵּב לְשַׁלֵּם לְבַעֲלֵים שְׁנִים, אוֹ לְהוֹסִיף חֲמִשׁ [אם]
 נשבע לשקר והודה].
 יא. הנותן מחצית השקל מן ההקדש, ונתרמה תרומה,
 כְּשִׂיִּסְתַּפְּקוּ מִמֶּנָּה [- כשיריבו קרבן מתרומה זו] - יִתְחַיֵּב
 בַּמַּעֲלָה, וְיֵצֵא יְדֵי מַחְצִית הַשְּׂקָל. נִתְּנוּ מִמַּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי,
 יֵאָכַל כְּנֶגְדּוֹ [פדיונו] בִּירוּשָׁלַיִם; מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, יֵאָכַל כְּנֶגְדּוֹ
 בְּקִדְשֵׁי שְׁבִיעִית. הֵיוּ שֵׁל עִיר הַנְּדָחַת, לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.
 יב. המפריש שקלו וסבור שהוא חַיֵּב בו, ונמצא שאינו חַיֵּב
 - לֹא קָדַשׁ. הַמַּפְרִישׁ שְׁנִים, וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ חַיֵּב אֲלֵא אֶחָד -
 אִם בְּזֶה אַחֵר זֶה, הַאֲחֵרוֹן לֹא קָדַשׁ; וְאִם בְּכַת אַחַת, הָאֶחָד
 שְׂקָלִים וְהַשְּׁנֵי מוֹתֵר שְׂקָלִים. הַפְּרִישׁ שְׂקָלוֹ וְמַת, יִפֹּל
 לַנְּדָבָה.
 יג. הלוקח מעות בְּיָדוֹ, וְאָמַר: 'אֵלּוֹ לְשִׁקְלִי', אוֹ שֶׁהִיָּה
 מִלְּקַט מְעָה אוֹ פְּרוּטָה פְּרוּטָה, וְכִשְׁהִתְחִיל לְלַקֵּט
 אָמַר: 'הֲרִינִי מִלְּקַט מְעוֹת לְשִׁקְלִי' - אֲפֹלוֹ לֵקֵט מֵלֵא כִּיס,
 וְיִתֵּן מִהֵן חֲצִי שְׂקָל שֶׁהוּא חַיֵּב בו, וְהִשָּׂאָר חֲלִין; שְׁמוֹתֵר
 הַשְּׂקָלִים - חֲלִין.
 יד. מעות שנמצאו בין תבה של שקלים לתבה של נדבה
 - קָרוֹב לְשִׁקְלִים, יִפֹּלוֹ לְשִׁקְלִים; קָרוֹב לַנְּדָבָה, יִפֹּלוֹ
 לַנְּדָבָה; מִתְּחִלָּה לְמַחְצָה, יִפֹּלוֹ לַנְּדָבָה - מִפְּנֵי שֶׁהַנְּדָבָה כְּלָה
 עוֹלָה לְאֲשִׁים, וְהַשְּׂקָלִים מִסְתַּפְּקִין מֵהֶם לְעוֹלוֹת וְלִדְבָרִים
 אַחֲרֵים.
 טו. וְכֵן כָּל הַמַּעוֹת הַנִּמְצָאוֹת בֵּין כָּל תְּבָה וְתְבָה, יִפֹּלוּ
 לְקָרוֹב. נִמְצָאוּ מִתְּחִלָּה לְמַחְצָה - אִם בֵּין עֲצִים לְלִבְנוֹהָ

1 'קולבון'. לפיכך, שנים שנתנו שקל על שניהם, חַיֵּבִין
 2 בקולבון [אחד].
 3 ב. כֹּל מִי שְׂאִינוֹ חַיֵּב בְּשִׁקְלִים, כְּגוֹן שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹ שְׁנֵי
 4 עֲבָדִים שְׁנַתְּנוּ שְׂקָל - פְּטוּרִין מִן הַקּוֹלְבוֹן; וְכֵן אִם הָיָה
 5 אֶחָד חַיֵּב וְאֶחָד פְּטוּר, וְנִתְּן הַחַיֵּב עַל יָד [בשביל] הַפְּטוּר
 6 - כְּגוֹן אִישׁ שְׁנַתְּן שְׂקָל עָלָיו וְעַל אִשָּׁה, אוֹ עֶבֶד - פְּטוּר
 7 מִן הַקּוֹלְבוֹן. וְכֵן הַכֹּהֲנִים, פְּטוּרִין מִן הַקּוֹלְבוֹן; וְהַשּׁוֹקֵל עַל
 8 יָד הַכֹּהֵן, פְּטוּר מִן הַקּוֹלְבוֹן.
 9 ג. הַנּוֹתֵן שְׂקָל עָלָיו וְעַל הָעֵנִי, אוֹ עַל שְׂכְנוֹ, אוֹ עַל בֶּן עִירוֹ
 10 - אִם נִתְּנוּ לָהֶם מִתְּנָה, פְּטוּר מִן הַקּוֹלְבוֹן, שֶׁהָרִי נִתֵּן חֲצִי
 11 שְׂקָל מִתְּנָה, כְּדֵי לְהַרְבוֹת בְּשִׁקְלִים. וְאִם נִתֵּן לָהֶם חֲצִי
 12 הַשְּׂקָל עַל יָדָם [בשבילם] דָּרָךְ הַלְוָאָה, עַד שִׁיִּחְזְרוּ לוֹ
 13 כְּשִׁתְּמַצָּא יָדָם - חַיֵּב בְּקוֹלְבוֹן.
 14 ד. הַאֲחִים שְׁעֲדִין לֹא חֲלָקוּ מֵהַשְּׁנִיחַ לָהֶם אֲבִיהֶם, וְכֵן
 15 הַשְּׁתַּפִּים שְׁנַתְּנוּ שְׂקָל עַל יְדֵי שְׁנֵיהֶם - פְּטוּרִין מִן הַקּוֹלְבוֹן.
 16 בְּמָה דְּבָרִים אָמורים? בְּשִׁתְּפִין שְׁנִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ בְּמַעוֹת
 17 הַשְּׁתַּפּוֹת, וְנִשְׁתַּנָּה עֵין הַמַּעוֹת [נחתלפו הכספים שבהם
 18 השתנות]; אֲבָל אִם הִבִּיא זֶה מַעוֹתָיו וְזֶה מַעוֹתָיו, וְעָרְבוּם
 19 וְעֲדִין לֹא נִשְׁתַּנוּ הַמַּעוֹת וְלֹא הוֹצִיאוּם - הָרִי אֵלּוֹ חַיֵּבִין
 20 בְּקוֹלְבוֹן. נִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ וְאֶחָד זָמַן חֲלָקוֹ, וְחִזְרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ -
 21 חַיֵּבִין בְּקוֹלְבוֹן; עַד שִׁישְׂאוּ וְיִתְּנוּ בְּשִׁתְּפוֹת זֶה הַאֲחֵרוֹנָה,
 22 וְיִשְׁתַּנוּ הַמַּעוֹת.
 23 ה. הַאֲחִין וְהַשְּׁתַּפִּין שֶׁהִיָּה לָהֶם בְּהֵמָה וּכְסָפִים, וְחֲלָקוּ
 24 בְּכִסְפִּים - חַיֵּבִים בְּקוֹלְבוֹן, אֲף עַל פִּי שְׁעֲדִין לֹא חֲלָקוּ
 25 בְּהֵמָה; חֲלָקוּ בְּהֵמָה, וְלֹא חֲלָקוּ בְּכִסְפִּים - פְּטוּרִין מִן
 26 הַקּוֹלְבוֹן עַד שִׁיִּחְלָקוּ בְּכִסְפִּים, וְאִין אוֹמְרִים: 'הָרִי הֵם
 27 עוֹמְדִים לְחֻלְקָה'.
 28 ו. הַנּוֹתֵן שְׂקָל לְהַקְדֵּשׁ כְּדֵי שִׁיִּחַשֵׁב לוֹ מַחְצִית הַשְּׂקָל
 29 שֶׁהוּא חַיֵּב בָּהּ, וְיִטַּל חֲצִי שְׂקָל מִמָּה שֶׁנִּגְבָּה מִן הַחֲצִיִּים
 30 [מאנשים אחרים] - חַיֵּב שְׁנֵי קוֹלְבוֹנוֹת; שְׂאֵלוֹ הָיָה הַשְּׂקָל
 31 כְּלוֹ לְשִׁקְלִים, הָיָה חַיֵּב קוֹלְבוֹן אֶחָד.
 32 ז. כְּמָה הוּא שְׁעוֹר הַקּוֹלְבוֹן? בְּזִמְנֵי שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין בְּמַחְצִית
 33 הַשְּׂקָל שְׁנֵי דִינָרִין - הָיָה הַקּוֹלְבוֹן חֲצִי מְעָה, שֶׁהוּא אֶחָד
 34 מִשְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּדִינָר; וּמַעוֹלָם לֹא נִתֵּן הַקּוֹלְבוֹן פְּחוֹת מִזֶּה.
 35 וְהַקּוֹלְבוֹנוֹת אֵינָן כְּשִׁקְלִים, אֲלֵא מִנִּיחִין אוֹתָן הַשְּׁלַחְנִים
 36 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, עַד שִׁיִּסְתַּפְּקוּ מִהֵן הַהֶקְדָּשׁ.
 37 ח. מִי שְׂאָבַד שְׂקָלוֹ - חַיֵּב בְּאֲחֵרֵיוֹתוֹ, עַד שִׁיִּמְסְרֵנוּ לְגִזְבָּר.
 38 בְּנֵי הָעִיר שֶׁשְׁלַחוּ אֶת שְׂקֵלֵיהֶם בְּיַד שְׁלִיחַ, וְנִגְנְבוּ אוֹ אָבְדוּ
 39 - אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע לָהֶם וּנְפִטָר, כְּדִין
 40 כָּל שׁוֹמֵר חֲנָם; וְהֵם חוֹזְרִים וְנוֹתְנִים שְׂקֵלֵיהֶם פַּעַם שְׁנִיָּה.
 41 וְאִם אָמְרוּ אֲנֹשֵׁי הָעִיר: 'הוֹאִיל וְאֵנּוּ מְשֻׁלְּמִים, אֵין רְצוֹנָנוּ
 42 שִׁישְׁבַע הַשְּׁלִיחַ, שֶׁהוּא נֶאֱמָן לָנוּ' - אֵין שׁוֹמְעִים לָהֶן;
 43 תְּקַנְתָּ חֲכָמִים הִיא, שְׂאִין הַקֹּדֶשׁ יוֹצֵא בְּלֹא שְׁבוּעָה. נִמְצָאוּ
 44 הַשְּׂקָלִים הָרֵאשׁוֹנִים אַחֵר שֶׁנִּשְׁבַּע הַשְּׁלִיחַ - אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ
 45 שְׂקָלִים, וְאֵין עוֹלִים לָהֶן לְשִׁנָּה אַחֲרָת; וְהָרֵאשׁוֹנִים יִפֹּלוּ
 46 לְשִׁקְלֵי הַשְּׁנָה, וְהָאֲחֵרוֹנִים יִפֹּלוּ לְשִׁקְלֵי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה.
 47 ט. שְׁלַחוּ אֶת שְׂקֵלֵיהֶם בְּיַד שׁוֹמֵר שְׂכָר, שֶׁהָרִי הוּא חַיֵּב

44 בצלי זרוע, שמא יבואו ויטלוים מהם. לפיכך תקנו להם
45 חכמים שיטלו שָׁכר מן הלשפה, כדי שיפָּרְשׁוּ הכל מאותו
46 מקום שאלו שומרין שם [משום השכר מתפרסם הדבר
47 שלהקדש הן].

48 ז. מגיהי ספרים שבירושלים, נוטלין שְׁכָרָן מתרומת
49 הלשפה; ודינין שְׁדָנִין את הגזלנין בירושלים, נוטלין שְׁכָרָן
50 מתרומת הלשפה. וכמה היו נוטלין? תשעים תשעים מנה
51 בכל שנה; ואם לא הספיקו להם - אף על פי שלא רצו -
52 מוסיפין להם כְּדֵי צָרְפָן, הם ונשיהם ויבניהם ויבני ביתם.

53 ח. כָּבֵשׁ היו עושין מהר הבית להר המשחה, שְׁעָלִיו
54 מוציאים פְּרָה אֲדָמָה, וכן היו עושין כָּבֵשׁ, שמוציאין עליו
55 שעיר המשלח; ושניהם נעשים משגרי הלשפה. וכן מזבח
56 העולה, וההיכל, והעזרות - באין משגרי הלשפה. אמת
57 [תעלת] המים שבירושלים [העוברת בעזרה], וְחֹמַת
58 ירושלים, וְכָל מַגְדְּלוֹתֶיהָ, וְכָל צָרְבֵי הַעֵיר - באין משגרי
59 הלשפה. וגוי שהתנדב מעות לְדָרְרִים הָאֵלוּ, או לעשות
60 עֲמָהָם בְּחֵנֶם - אין מקבלין ממנו, ואפלו גֵר תוֹשֵׁב [גוי
61 שקיבל ד' מצוות], שְׁנֹאֲמַר: "לא לְכֶם וְלָנוּ לְבָנוֹת בֵּית
62 לאלהינו וגו'", וְנֹאֲמַר: "וְלָכֶם אין חֵלֶק וְצָדֵקָה וְזָכְרוֹן
63 בירושלים".

64 ט. מותר תרומת הלשפה, וכן מותר שְׁגֵרֵי הלשפה -
65 לוקחים בו זכרים, ויִקְרְבוּ כֵּלֵן עֹלוֹת; שְׁתֵּנָאֵי בֵּית דִּין הוּא
66 על פל המותרות, שיקרבו עולת בהמה; אֲבָל לא עולת
67 העוף, שאין בקרבנות הצבור עוף. ואלו העולות הבאין
68 ממותר השקלים, הם הנקראים 'קִיץ לְמִזְבֵּחַ'.

69 י. שקלים שלא הספיקו להם לְכָל קְרָבָנוֹת הַצִּבּוֹר, מוציאין
70 את הראוי להם מקדשי בְּדֵק הבית; אֲבָל אין בְּדֵק הבית
71 מוציא את הראוי לו מקדשי המזבח.

72 יא. משיגייע ראש חדש ניסן, אין מקריבין קְרָבָנוֹת הַצִּבּוֹר
73 אֲלָא מתרומה חדשה; ואם לא באה חדשה, לוקחין מן
74 הישנה. לפיכך, אם הגיע ראש חדש ניסן, ויש עֲמָהָן
75 בהמות לתמידים מתרומה ישנה - פוֹדִין אותן ומוציאין
76 אותן לחלין אף על פי שהן תמימין, ויפלו דְּמִיָּהָן לְתֵרוּמָה
77 ישנה שמקציין בה את המזבח; שְׁתֵּנָאֵי בֵּית דִּין הוּא על
78 פל הבהמות שלוקחין לתמידין, שאם לא יהיו צריכים להן,
79 יצאו לחלין.

80 יב. וכך היו עושין במותר הקטרת משיגייע ראש חדש
81 ניסן: מחללים [פודים] אותו על שְׁכַר הָאֲמָנִים [מפסחי
82 הקטורת], וחוזרין מעות השְׁכַר לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ, ונוטלין
83 האמנים מותר הקטרת בשְׁכָרָם, וחוזרין ולוקחין את
84 הקטרת מהם מתרומה חדשה - כְּדֵי לְהַקְרִיבָהּ מִמֵּעוֹת
85 תְּרוּמָה חֲדָשָׁה. ואם אין להם תְּרוּמָה חֲדָשָׁה, מקטירין
86 אותה מתרומה ישנה.

87 בריף רחמנא דסיעין

1 נמצאו, יפלו ללבונה; בין קנים [תורים ובני יונה] לגזלי
2 עולה, יפלו לגזלי עולה. זה הפלל: הולכין אחר הקרוב,
3 בכל; מחצה למחצה, להחמיר. וכל המעות הנמצאות בהר
4 הבית - חלין; שאין הגזבר מוציא מעות מתרומת הלשפה,
5 עד שהוא מחללן על הבהמות שלוקח לקרבנות.

יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ג

פרק ד

8 א. תרומת הלשפה [חצאי השקלים], מה יעשה בה? לוקחין
9 ממנה תמידין של כל יום, והמוספין, וכל קרבנות הצבור
10 ונספיהם, והמלח שמוחין בו כל הקרבנות; וכן העצים,
11 אם לא הביאו עצים ולא מצאו אלא בְּדָמִים; והקטרת
12 ושְׁכַר עוֹשִׂיָהּ, וְלֶחֶם הַפָּנִים ושְׁכַר עוֹשֵׂי לֶחֶם הַפָּנִים,
13 והעמר, ושְׁתֵּי הַלֶּחֶם, ופְּרָה אֲדָמָה, ושְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח [ביום
14 הכיפורים] וְלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית שְׁקוּשְׁרִים בֵּין קֶרְנָיו - כל אלו
15 באין מתרומת הלשפה.

16 ב. אֲבָל פֶּר הַעֵלֶם דָּבָר [שוגג] שֶׁל צִבּוֹר, ושְׁעִירֵי עֲבוּדָה
17 וְזָרָה - בְּתַחֲלָה גּוֹבֵין לָהֶם [מגבית מיוחדת], ואֵינָן בָּאִין
18 מתרומת הלשפה. פְּרוּכּוֹת שֶׁל הֵיכַל - תַּחַת בְּנֵין עֲשׂוּיוֹת,
19 ואֵינָן בָּאִין מתרומת הלשפה אֲלָא מְקַדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת; אֲבָל
20 פְּרוּכּוֹת שֶׁל שְׁעָרִים, באין מתרומת הלשפה. הַמְנוּרָה וְכָלִי
21 שְׂרָת, מִצִּוְתָן שִׁבּוּאוֹ מְמוֹתֵר הַנְּסֻכִּים - וּבְהַלְכוֹת כָּלִי
22 הַמְקַדֵּשׁ וְהַעוֹבְדִים בוֹ, יִתְבָּאֵר מֵהוּא מוֹתֵר הַנְּסֻכִּים; וְאִם
23 לֹא הָיָה לָהֶם מוֹתֵר נְסֻכִּים, יבואו מתרומת הלשפה. בְּגֵדֵי
24 כְּהֵנָּה - בֵּין בְּגֵדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, בֵּין שְׂאֵר בְּגֵדֵי כָּל הַכֹּהֲנִים
25 שְׁעוֹבְדִין בְּמִקְדָּשׁ - הַכֹּל באין מתרומת הלשפה.

26 ג. כל הבהמות הנמצאות בירושלים, או חוצה לה בקרוב
27 ממנה, הבאות עולות, כמו שיתבאר בפסולי המקדשין -
28 נספיהן באין מתרומת הלשפה; וכן גוי ששלח עולתו
29 ממדינה אחרת, ולא שלח עמה דמי נסכים - יבואו נספיה
30 מתרומת הלשפה.

31 ד. גר שמת והניח זבחים - אם יש לו נסכים, קרבין משלו;
32 ואם לאו, באין מתרומת הלשפה. כהן גדול שמת, ולא מנו
33 אחר תחתיו - מקריבין את התבתיך מתרומת הלשפה.
34 מבקרי [בודקין] מומין שבירושלים, ותלמידי חכמים
35 המלמדים הלכות שחיטה לכהנים, והמלמדים להם הלכות
36 קמיצה, וְנֹשֵׂים הַמְגַדְּלוֹת בְּנִיָּהָן [בטהרה] לְפָרָה אֲדָמָה -
37 כָּלֶם נוטלין שְׁכָרָם מתרומת הלשפה; וכמה הוא שְׁכָרָם?
38 כְּמֵה שִׁיפְסְקוּ לָהֶם בֵּית דִּין.

39 ה. בשנת השמטה שהיא הפקר, שוכרין בית דין שומרין
40 שישמרו מקצת ספתיים שצמחו [מאליהם], כְּדֵי שִׁיבִיאוּ
41 מהם העמר ושְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שאֵינָן באים אֲלָא מִן הַחֲדָשׁ;
42 ואלו השומרין, נוטלין שְׁכָרָן מתרומת הלשפה.

43 ו. מי שהתנדב לשמר בחנם - אין שומעין לו; גזרה משום

הלכות קידוש החדש

מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהָיָה לְחֹשֶׁב וּלְיַדַע וּלְקַבֵּעַ בְּאַיִזָּה יוֹם הוּא תַחֲלַת כָּל הַחֹדֶשׁ וְהַחֹדֶשׁ מִחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה. וּבִאֵוָר מִצְוָה זֹאת - בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. חֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה הֵם חֻדְשֵׁי הַלְּבָנָה [ראה ערכו בעמוד קא], שְׁנֵאמַר: "עֲלֵת הַחֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ", וְנֵאמַר: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֻדְשִׁים" - כִּף אָמְרוּ חֻכְמָיִם: 'הִרְאָה לּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשֶּׁה בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה דְמוּת לְבָנָה, וְאָמַר לוֹ: כִּזָּה רָאָה וְקֻדְשׁ'. וְהַשָּׁנִים שְׁאֵנוּ מִחֻשְׁבִּין - הֵן שְׁנֵי הַחֲמֵה, שְׁנֵאמַר: "שְׁמוֹר אֶת הַחֹדֶשׁ הָאֶבִיב".

ב. וְכַמָּה יִתְרָה שְׁנַת הַחֲמֵה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה? קְרוֹב - מַעַט פָּחוֹת] מֵאַחַד עֶשְׂרִי יוֹם. לְפִיכֵף, כְּשִׁיתְקַבֵּץ מִן הַתּוֹסֵפֶת הַזֹּאת כְּמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אוֹ פָּחוֹת מֵעֶט אוֹ יוֹתֵר מֵעֶט - מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ אֶחָד, וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ, וְהָיָה הַנְּקֻרָת 'שָׁנָה מְעַבְרָת'; שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַשָּׁנָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ וְכֵף וְכֵף זְמַיִם, שְׁנֵאמַר: "לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה" - חֻדְשִׁים אֶתָּה מוֹנֶה לְשָׁנָה, וְאֵין אֶתָּה מוֹנֶה זְמַיִם.

ג. הַלְּבָנָה נִסְתַּרְתָּ בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, וְאַיִנָּה נִרְאִית כְּמוֹ שְׁנֵי זְמַיִם אוֹ פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר, כְּמוֹ יוֹם אֶחָד קֹדֶם שֶׁתִּדְבֵּק [בְּקוּ מַקְבִּיל] בְּשִׁמְשׁ בְּסוּף הַחֹדֶשׁ, וְכַמּוֹ יוֹם אֶחָד אַחֵר שֶׁתִּדְבֵּק בְּשִׁמְשׁ; וְתִרְאָה בְּמַעַרְבַּב בְּעָרְב. וּבְלִיל שֶׁתִּרְאָה בְּעָרְב אַחֵר שֶׁנִּסְתַּרְתָּ - הוּא תַחֲלַת הַחֹדֶשׁ, וּמוֹנִין מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְאִם יִרְאָה הַיָּרֵחַ לֵיל שְׁלֹשִׁים, יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ; וְאִם לֹא יִרְאָה, יִהְיֶה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, וְיִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים מִחֻדְשׁ שְׁעֵבֵר. וְאֵין נִזְקָקִין לַיָּרֵחַ בְּלִיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, בֵּין שֶׁנִּרְאָה בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאָה; שְׂאֵין לָךְ חֹדֶשׁ לְבָנָה יוֹתֵר עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם.

ד. חֹדֶשׁ שִׁיְהִיָּה תִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וְיִרְאָה הַיָּרֵחַ בְּלִיל שְׁלֹשִׁים - נִקְרָא 'חֹדֶשׁ חֶסֶר' [ראה ערכו בעמוד קא]; וְאִם לֹא יִרְאָה הַיָּרֵחַ, וְיִהְיֶה הַחֹדֶשׁ שְׁעֵבֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם - נִקְרָא 'חֹדֶשׁ מְעַבְרִי', וְנִקְרָא 'חֹדֶשׁ מֵלֵא'. וְיִרְחַ שִׁירְאָה בְּלִיל שְׁלֹשִׁים, הוּא הַנְּקֻרָא 'יָרֵחַ שֶׁנִּרְאָה בְּזַמְנוֹ'; וְאִם נִרְאָה בְּלִיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, וְלֹא נִרְאָה בְּלִיל שְׁלֹשִׁים - הוּא נִקְרָא 'יָרֵחַ שֶׁנִּרְאָה בְּלִיל עֵבוּרִי'.

ה. אֵין רִאִית הַיָּרֵחַ מִסוּרָה לְכָל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁבַת בְּרֵאשִׁית [בַּשַּׁבָּת הַשְּׁנֵיה] שְׁכָל אֶחָד מוֹנֶה שֶׁשָּׂה וְשׁוֹבֵת בְּשִׁבְעֵי. אֲלֵא לְבֵית דִּין הַדְּבָר מִסוּר, עַד שֶׁיִּקְדְּשׁוּהוּ בֵּית דִּין וְיִקְבְּעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ - הוּא שִׁיְהִיָּה רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׁנֵאמַר: "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם", עֲדוּת זוֹ תִהְיֶה מִסוּרָה "לְכֶם".

ו. בֵּית דִּין מִחֻשְׁבִּין בְּחֻשְׁבוֹנוֹת כְּדִרְךָ שֶׁמִּחֻשְׁבִּים הָאֲצִטְגָּנִין - חוּחִים בְּכוּכְבִּימִים, שִׁיּוֹדְעִין מְקוֹמוֹת הַכּוּכְבִּים וּמְהַלְכִים, וְחוּקְרִים וּמְדַקְדְּקִים [בְּחִישׁוּבִים] עַד שֶׁיִּדְעוּ אִם אֶפְשָׁר שִׁירְאָה הַיָּרֵחַ בְּזַמְנוֹ שֶׁהוּא לֵיל שְׁלֹשִׁים, אוֹ אֵין אֶפְשָׁר. אִם יִדְעוּ שֶׁאֶפְשָׁר שִׁירְאָה, יוֹשְׁבִים וּמִצְפִּים לְעֲדִים

כָּל הַיּוֹם כְּלוּ, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלֹשִׁים. אִם בָּאוּ עֲדִים, וְיִרְשׁוּם וְיִקְרִיבֵם בְּהַלְכָה, וְנִקְרְמוּ [אוֹמְרוּ] דְּבָרֵיהֶם [בְּהַצְלָבָה לְחֻשְׁבוֹ] - מְקֻדְשִׁין אוֹתוֹ; וְאִם לֹא נִרְאָה, וְלֹא בָּאוּ עֲדִים - מִשְׁלֵימִים שְׁלֹשִׁים, וְיִהְיֶה הַחֹדֶשׁ מְעַבְרִי. וְאִם יִדְעוּ בְּחֻשְׁבוֹן שְׂאֵין אֶפְשָׁר שִׁירְאָה - אֵין יוֹשְׁבִים יוֹם שְׁלֹשִׁים, וְאֵין מִצְפִּים לְעֲדִים; וְאִם בָּאוּ עֲדִים - יִדְעוּ בְּרֹדָאֵי שֶׁהֵן עֲדֵי שְׁקָר, אוֹ שֶׁנִּרְאָת לָהֶם דְמוּת לְבָנָה מִן הָעֵבִים, וְאַיִנָּה הַלְּבָנָה הַיּוֹדְאִית [הָאִמִּיתִית].

ז. מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל בֵּית דִּין, שִׁיִּחְשְׁבוּ וְיִדְעוּ אִם יִרְאָה הַיָּרֵחַ אוֹ לֹא יִרְאָה, וְשִׁיִּדְרְשׁוּ אֶת הָעֲדִים, עַד שֶׁיִּקְדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ; וְשִׁיִּלְחוּ וְיִוִּדְעוּ שְׂאֵר הָעָם, בְּאֵי זֶה יוֹם הוּא רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, כִּדְּרֵי שִׁיִּדְעוּ בְּאֵי זֶה יוֹם הֵם הַמוֹעֲדוֹת, שְׁנֵאמַר: "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ", וְנֵאמַר: "וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַחֻקִּים הַזֵּאת לְמוֹעֲדָה".

ח. אֵין מִחֻשְׁבִּין וְקוֹבְעִין חֻדְשִׁים וּמְעַבְרִים שְׁנַיִם אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר: "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה, וְיִדְבַר ה' מִירוּשָׁלַיִם". וְאִם הִיָּה אָדָם גְּדוֹל בְּחֻכְמָה, וְנִסְמַךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיִצָּא לְחוּצָה לְאֶרֶץ, וְלֹא הֵנִיחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתוֹ - הָרִי זֶה מִחֻשְׁבֵּי וְקוֹבְעֵי חֻדְשִׁים וּמְעַבְרֵי שְׁנַיִם בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; וְאִם נוֹדַע לוֹ שֶׁנִּעְשָׂה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָדָם גְּדוֹל כְּמוֹתוֹ, וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר גְּדוֹל מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה אֶסוּר לְקַבֵּעַ וּלְעַבֵּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; וְאִם עָבַר וְקַבֵּעַ וְעַבַּר, לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.

פָּרָק ב

א. אֵין כְּשֵׁר לְעֲדוּת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ, אֲלֵא שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים הָרְאוּיִין לְהַעֲדִי בְּכָל דְּבַר וְדְבַר; אֲבָל נְשִׁים וְעַבְדִּים - הָרִי הֵם כְּשָׂרִים פְּסוּלֵי עֲדוּת, וְאֵין מְעִידִים. אֲב וּבְנֵי שְׂרָאוֹ אֶת הַיָּרֵחַ, יִלְכוּ לְבֵית דִּין לְהַעֲדִי - לֹא מִפְּנֵי שֶׁעֲדוּת הַחֹדֶשׁ כְּשֵׂרָה בְּקְרוּבִים, אֲלֵא שְׂאֵם יִמְצֵא אֶחָד מֵהֶם פְּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גָּזֵל וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׂאֵר הַפְּסוּלוֹת, יִצְטָרֵף הַשָּׁנִי עִם אַחֵר, וְיַעֲדִי; וְכָל הַפְּסוּל לְעֲדוּת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּשֵׁר מִן הַתּוֹרָה, פְּסוּל לְעֲדוּת הַחֹדֶשׁ.

ב. דִּין תּוֹרָה, שְׂאֵין מְדַקְדְּקִין בְּעֲדוּת הַחֹדֶשׁ [לְחַקוֹר מִתִּי רֵאוֹ וְהִיכּוֹ, שְׁהָרִי]. אֲפֹלוּ קֻדְשׁוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֲדִים, וְנִמְצְאוּ זֶמְמִין בְּעֲדוּת זֹאת - הָרִי זֶה מְקֻדֵּשׁ; לְפִיכֵף הֵיוּ בְּרֵאשׁוֹנָה מְקַבְּלִים עֲדוּת הַחֹדֶשׁ מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁכָל יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקַת כְּשָׂרוֹת, עַד שֶׁיִּדְעוּ לָךְ שֶׁזֶה פְּסוּל. מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמֵּינִים, וְהֵיוּ שׁוֹכְרִים אֲנָשִׁים לְהַעֲדִי שְׂרָאוֹ, וְהֵם לֹא רָאוּ - הַתְּקִינוּ שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ בֵּית דִּין עֲדוּת הַחֹדֶשׁ, אֲלֵא מְעִידִים שְׂמִפְרִים בֵּית דִּין אוֹתָן שֶׁהֵם כְּשָׂרִים, וְשִׁיְהִי דוֹרְשִׁים וְחוּקְרִים בְּעֲדוּתָן.

ג. לְפִיכֵף, אִם לֹא יִהְיֶה בֵּית דִּין יוֹדְעִים [מְכִירִים] אֶת הָעֲדִים שְׂרָאוֹ אֶת הַיָּרֵחַ - מִשְׁלַחִין אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁנִּרְאָה בָּהֶם עִם הָעֲדִים שְׂרָאוֹ, עֲדִים אַחֲרִים שֶׁמּוֹפְזִין אוֹתָן לְבֵית דִּין [מַעֲיִדִים] עַל כְּשֻׁרוֹתָם] וּמוֹדִיעִין אוֹתָן שֶׁאֵלוּ כְּשָׂרִין הֵן, וְאַחֵר כֵּף מְקַבְּלִין מֵהֶן.

ד. בֵּית דִּין מִחֻשְׁבִּין בְּדְרָכִים שֶׁהָאֲצִטְגָּנִין מִחֻשְׁבִּין בָּהֶם, וְיִדְעוּ שֶׁאֶפְשָׁר שִׁירְאָה, יוֹשְׁבִים וּמִצְפִּים לְעֲדִים

48 על פי שנגרעה בליל שלשים; שאין הראיה קובעת, אלא
49 בית דין שאמרו 'מקדש' הם שקובעים.
50 ט. ראוהו בית דין עצמם בסוף יום תשעה ועשרים - אם
51 עדן לא יצא כוכב בליל שלשים - בית דין אומרים
52 'מקדש, מקדש', שעדין יום הוא. ואם ראוהו בליל שלשים,
53 אחר שיצאו שני כוכבים - למחר מושיבים שני דינים אצל
54 אחד מהם, ויעידו הם השנים בפני השלשה, ויקדשוהו
55 השלשה.

56 י. בית דין שקדשו את החדש - בין שוגגין, בין מטעין,
57 בין אנוסין - הרי זה מקדש, וחסדין הכל לתקן המועדות
58 על יום שקדשו בו; אף על פי שזה דע שטעו, חייב לסמך
59 עליהם, שאין הדבר מסור אלא להם, ומי שצנה לשמר
60 המועדות, הוא צנה לסמך עליהם - שנגמר: "אשר תקראו
61 אותם".

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ג

פָּרָק ג

63
64 א. עדים שראו את החדש - אם היה ביניהן ובין מקום
65 שיש בו בית דין מהלך לילה יום או פחות, הולכין
66 ומעידין; ואם היה ביניהן יתר על כן, לא ילכו, שאין עדותן
67 אחר יום שלשים מועלת, שפכר נתעבר החדש.

68 ב. עדים שראו את החדש - הרי אלו הולכין לבית דין
69 להעיד, ואפלו היה שבת, שנגמר: "אשר תקראו אותם
70 במועדם"; וכל מקום שנגמר 'מועד', דוחה את השבת.
71 לפיכך, אין מחללין אלא על ראש חדש ניסן ועל ראש חדש
72 תשרי בלבד, מפני תקנת המועדות [קיום תקני של
73 המועדים]; ובזמן שבית המקדש קדם, מחללין על כלם,
74 מפני קרבן מוסף שבכל ראש חדש, שהיא דוחה את
75 השבת.

76 ג. כשם שמחללים העדים שראו את החדש את השבת -
77 כף מחללים עמהם העדים שמוזקים אותם [מעידים על
78 כשרותם] בבית דין, אם לא היו בית דין מזכירים את
79 הרואים; ואפלו היה זה שמודיע [מכשיר] אותן לבית דין
80 עד אחד - הרי זה הולך עמהם ומחלל מספק, שמה ימצא
81 אחר ויצטרף עמו.

82 ד. היה העד שראה את החדש בליל השבת חולה -
83 מרפכים אותו על התמור, ואפלו במטה. ואם יש להן אורב
84 [אנשים האורבים] בדרך, לוקחים העדים בידם כלי זין; ואם
85 היתה דרך רחוקה, לוקחים בידם מזונות. ואפלו ראוהו
86 גדול ונראה לכל - לא יאמרו: 'כשם שראינוהו אנתנו, כן
87 ראוהו אחרים, ואין אנו צריכין לחלל את השבת'; אלא כל
88 שיראה החדש, ויהיה ראוי להעיד, ויהיה בינו ובין המקום
89 שקבוע בו בית דין לילה יום או פחות, מצוה עליו לחלל
90 את השבת, ולילך ולהעיד.

91 ה. בראשונה היו מקבלים עדות החדש כל יום שלשים.
92 פעם אחת נשתהו העדים מלבוא עד בין הערפים, אף

1 ויודעים הלכנה כשתראה בחדש זה, אם תהיה בצפון
2 השמש או בדרומה, ואם תהיה רחבה או קצרה, ולהיכן
3 יהיו ראשי קרניה [- קרני אורה] נוטין. וכשיבואו העדים
4 להעיד, בודקים אותם: 'ביצד ראיתם אותה, בצפון או
5 בדרום? להיכן היו קרניה נוטות? כמה היתה גבוהה [מן
6 הארץ] בראית עיניכם, וכמה היתה רחבה? אם נמצאו
7 דבריהם מכונין למה שנודע בחשבון, מקבלים אותם; ואם
8 לא נמצאו דבריהם מכונין, אין מקבלים אותם.
9 ה. אמרו העדים: 'ראינוהו [בבואת הירח] במים' או 'בעבים
10 [מבעד לעננים]' או 'בעששית' [משתקפת בכלי זכוכית], או
11 שראו מקצתו ברקיע ומקצתו בעבים או בעששית או במים
12 - אין זו ראיה, ואין מקדשין על ראיה זאת. אמר אחד:
13 'ראיתיו גבוה בעיני כמו שתי קומות', ואמר השני: 'כמו
14 שלש קומות היה גבוה' - מצטרפים; אמר האחד: 'כמו
15 שלש קומות', והשני אמר: 'כמו חמש' - אין מצטרפים;
16 ומצטרף האחד מהם עם שני שיעיד כמותו, או יהיה
17 ביניהם קומה אחת.

18 ו. אמרו: 'ראינוהו בלא כונה, וכיון שהתבוננו בו ונתבוננו
19 לראותו להעיד, שוב לא ראינוהו' - אין זו עדות, ואין
20 מקדשים עליה, שמה עבים נתקשרו ונראו פלכנה, והלכו
21 להם. אמרו עדים: 'ראינוהו ביום תשעה ועשרים שחרית
22 במזרח קדם שתעלה השמש, וראינוהו ערבית במערב בליל
23 שלשים' - הרי אלו נאמנים, ומקדשין על ראיה זו, שהרי
24 ראוהו בזמנו; אבל הראיה שאמרו שראוהו בשחרית, אין
25 נזקקין לה, שאין אנו אחראים לראית שחרית, ובידוע
26 שהעבים הם שנתקשרו, ונראה להם פלכנה. וכן אם ראוהו
27 בזמנו, ובליל עבירו לא נראה - הרי אלו נאמנים; שאין
28 אנו אחראים אלא לראית ליל שלשים בלבד.

29 ז. ביצד מקבלין עדות החדש? כל מי שראוי להעיד שראה
30 את הירח, בא לבית דין; ובית דין מכניסים אותם כלם
31 למקום אחד, ועושים להם סעודות גדולות, כדי שיהיו העם
32 רגילים לבוא. וזוג [עדים] שבא ראשון, בודקים אותו
33 ראשון בבדיקות שאמרנו. מכניסים את הגדול, ושואלים
34 אותו; נמצאו דבריו מכונים לחשבון, מכניסים את חברו;
35 נמצאו דבריהם מכונים, עדותם קימת. ושאר כל הזוגות,
36 שואלים אותם ראשי דברים - לא שצריכים להם, אלא כדי
37 שלא יצאו בפחי נפש [מאוכזבים], כדי שיהיו רגילין לבוא.
38 ח. ואחר כך, אחר שתתקם העדות, ראש בית דין אומר:
39 'מקדש, וכל העם עונים אחריי: 'מקדש, מקדש'. ואין
40 מקדשים את החדש אלא בשלשה, ואין מחשבים אלא
41 בשלשה, ואין מקדשים אלא חדש שנגרעה בזמנו [ליד ל'].
42 ואין מקדשים אלא ביום; ואם קדשוהו בלילה, אינו מקדש.
43 אפלו ראוהו בית דין וכל ישראל, ולא אמרו בית דין
44 'מקדש' עד שחשכה ליל אחד ושלושים, או שנתקרו
45 העדים, ולא הספיקו בית דין לומר 'מקדש' עד שחשכה
46 ליל אחד ושלושים - אין מקדשין אותו, ויהיה החדש
47 מעבר, ולא יהיה ראש חדש אלא יום אחד ושלושים, אף

48 המועדות יום טוב [ביום] אחד, כפתוב בתורה; ומקומות
 49 הרחוקים שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני
 50 ימים מפני הספק - לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית
 51 דין ראש החדש, אי זה יום הוא.
 52 יב. יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן, ולא היו
 53 מגיעין אליהן שלוחי תשרי; ומן הדין היה שיעשו פסח
 54 יום טוב אחד, שהרי הגיעו להם שלוחין וידעו באיזה יום
 55 נקבע ראש חדש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים,
 56 שהרי לא הגיעו אליהן שלוחין. וכדי שלא לחלק במועדות,
 57 התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין לו,
 58 עושין שני ימים, אפלו יום טוב של עצרת.
 59 יג. וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי? שני ימים -
 60 ששלוחי תשרי אינם מהלכין באחד בתשרי, מפני שהוא
 61 יום טוב, ולא בעשירי בו, מפני שהוא יום הכפורים.
 62 יד. אין השלוחין צריכין להיותם שנים, אלא אפלו אחד
 63 נאמן. ולא שליח בלבד, אלא אפלו תגר [סוחר] משאר העם
 64 שבא לדרך ואמר: 'אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את
 65 החדש ביום פלוני' - נאמן, ומתקנין את המועדות על פיו;
 66 שדבר זה דבר העשוי להגלות הוא, ועד אחד פשר נאמן
 67 עליו.
 68 טו. בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים,
 69 והשפיעו בנפש [קודם עלות השחר] ועברו את החדש כמו
 70 שבארנו בפרק זה, ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים
 71 רחוקים והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל שלשים,
 72 ואפלו באו בסוף החדש - מאימין [מטילין אימה] עליהם
 73 איום גדול ומטריפים אותם בשאלות, ומטריחין עליהם
 74 בכדיקות ומדקדקין בעדותן, ומשפדלין בית דין שלא
 75 יקדשו חדש זה, הואיל ויצא שמו מעבר.
 76 טז. ואם עמדו העדים בעדותם ונמצאת מכוונת, והרי
 77 העדים אנשים ידועים ויבונים [ולא נתבלבלו], ונתקרה
 78 העדות כראוי - מקדשין אותו, וחוזרין ומניין לאותו החדש
 79 מיום שלשים, הואיל ונראה הירח בלילו.
 80 יז. ואם הצרכו בית דין [מאיזו טיבה] להניח חדש זה
 81 מעבר, כשהיה קדם שיבואו אלו העדים [ואח"כ הגיעו עדים
 82 שלפי עדותם יש לחסר את החודש, למרות זאת לא משנים ו] -
 83 מניחין; וזה הוא שאמרו: 'מעברין את החדש לצרף'. ויש
 84 מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואמר: 'לעולם
 85 אין מעברין את החדש לצרף; הואיל ובאו עדים - מקדשין,
 86 ואין מאימין עליהם' [אין מבלבלים אותם כדי לדחות עדותם
 87 ולעבר את החודש].
 88 יח. יראה לי, שאין מחלקת החכמים בדבר זה אלא בשאר
 89 החדשים, חוץ מן ניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו
 90 אחר שעברו הרגלים, שפכר נעשה מה שנעשה, ועבר זמן
 91 הקרובות וזמן המועדות; אבל אם באו העדים בניסן ותשרי
 92 קדם חצי החדש, מקבלין עדותם, ואין מאימין עליהם כלל,
 93 שאין מאימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו
 94 כדי לעברו.

1 ונתקלקלו [נבוכו] במקדש [לפני שהעדים הגיעו] ולא ידעו
 2 מה יעשו - אם יעשו עולה של בין הערפים, שמא יבואו
 3 העדים, ואי אפשר שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין
 4 הערפים. עמדו בית דין, והתקינו שלא יהיו מקבלין עדות
 5 החדש אלא עד המנחה, כדי שיהא שהות ביום להקריב
 6 מוספין ותמיד של בין הערפים, ונספיהם.
 7 ו. ואם הגיע מנחה, ולא באו עדים - עושין תמיד של בין
 8 הערפים; ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה - נוהגין אותו
 9 היום קדש, ולמחר קדש, ומקריבין מוסף למחר, לפי שלא
 10 היו מקדשין אותו אחר מנחה. משחרב בית המקדש, התקין
 11 רבן יוחנן בן זכאי ובית דינו, שיהיו מקבלין עדות החדש
 12 כל היום כלו, ואפלו באו עדים יום שלשים בסוף היום
 13 סמוך לשקיעת החמה, מקבלין עדותם ומקדשין יום
 14 שלשים בלבד.
 15 ז. כשמעברין בית דין את החדש, מפני שלא באו עדים כל
 16 יום שלשים - היה עולין למקום מוכן, ועושין בו סעודה
 17 ביום אחד ושלשים שהוא ראש חדש. ואין עולין לשם
 18 בלילה, אלא בנשף קדם עלות השמש; ואין עולין לסעודה
 19 זו פחות מעשרה; ואין עולין לה אלא בפת דגן וקטנית,
 20 ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעודת מצוה של עבו
 21 החדש האמורה בכל מקום.
 22 ח. בראשונה כשהיו בית דין מקדשין את החדש, היו
 23 משיאין משואות [מדליקים אבוקות] בראשי ההרים [בליל
 24 שלושים ואחד] כדי שידעו הרחוקים; משקלקלו הכותים -
 25 שהיו משיאין משואות כדי להטעות העם - התקינו שיהו
 26 שלוחים יוצאין ומודיעין לרבים. ושלוחים אלו אינם
 27 מחללין את יום טוב, ואין צריך לומר שבת - שאין מחללין
 28 את השבת לקימו, אלא לקדשו בלבד [על העדות שמקדשת
 29 החודש].
 30 ט. על ששה חדשים היו שלוחין יוצאין: על ניסן, מפני
 31 הפסח. ועל אב, מפני התענית. ועל אלול, מפני ראש
 32 השנה, כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול - אם נודע
 33 להם שקדשו בית דין יום שלשים, נוהגים אותו היום קדש
 34 בלבד; ואם לא נודע להם, נוהגים יום שלשים קדש ויום
 35 אחד ושלשים קדש, עד שיבואו להם שלוחי תשרי. ועל
 36 תשרי, מפני תקנת המועדות. ועל כסלו, מפני תנכה. ועל
 37 אדר, מפני הפורים. ובזמן שבית המקדש קים - יוצאין על
 38 אדר, מפני פסח קטן [שני].
 39 י. שלוחי ניסן ושלוחי תשרי - אין יוצאין אלא ביום ראש
 40 חדש, אחר שתעלה השמש, עד שישמעו מפי בית דין
 41 'מקדש'; ואם קדשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים, כמו
 42 שאמרנו, ושמעו מפי בית דין 'מקדש' - יוצאין מבפני
 43 ושלוחי שאר הששה חדשים - יש להם לצאת מבפני אחר
 44 שנוראה הירח, אף על פי שעדין לא קדשו בית דין אותו
 45 החדש; הואיל ונראה החדש, יצאו, שהרי למחר בודאי
 46 מקדשין אותו בית דין.
 47 יא. כל מקום שהיו השלוחין מגיעין, היו עושין את

47 ולא מפני הטמאה - כגון שהיו רב הקהל או רב הכהנים
 48 טמאים, אין מעברין את השנה כדי שיהיה להם פנאי לטהר
 49 ויעשו בטמאה, אלא יעשה בטמאה; ואם עברו את השנה
 50 מפני הטמאה, הרי זו מעברת.
 51 ז. יש שני דברים שאין מעברין את השנה בשבילם כלל,
 52 אכל עושין אותם סעד [תוספת הסברה לציבור על טיבת
 53 העיבור -] לשנה שצריכה [בין כך] עבור מפני התקופה או
 54 מפני האביב ופרות האילן; ואלו הן: מפני הגדלים
 55 והטלאים שעדין לא נולדו או שהם מעט, ומפני הגוזלות
 56 [שאפשר להביאן כעולת ראייה] שלא פרחו. אין מעברין
 57 בשביל אלו כדי שיהיו הגדלים והטלאים מצויין לפסחים,
 58 והגוזלות מצויין לראיה או למי שנתחייב בקרבן העוף;
 59 אכל עושין אותם סעד לשנה.
 60 ח. כיצד עושין אותם סעד לשנה? אומרים: 'שנה זו צריכה
 61 עבור מפני התקופה שמשכה, או מפני האביב ופרות האילן
 62 שלא הגיעו; ועוד, שהגדלים קטנים והגוזלות רכים'.
 63 ט. אין מעברין את השנה, אלא במזמנין לה. כיצד? יאמר
 64 ראש בית דין הגדול לפלוני ופלוני מן הסנהדרין: 'היי
 65 מזמנין למקום פלוני, שנחשב ונראה ונדע אם שנה זו
 66 צריכה עבור, או אינה צריכה עבור'; ואותן שזמנו בלבד,
 67 הן שמעברין אותה. ובכמה מעברין אותה? מתחילין
 68 בשלשה דינין מפלל סנהדרי גדולה, ממי ששמו או
 69 אמרו שנים: 'לא נשב ולא נראה אם צריכה עבור אם לא',
 70 ואחד אומר: 'נשב ונבדק' - בטל יחיד במעוטו; אמרו
 71 שנים: 'נשב ונראה', ואחד אומר: 'לא נשב' - מוסיפין עוד
 72 שנים מן המזמנים, ונושאים ונותנים בדבר.
 73 י. שנים אומרים: 'צריכה עבור', ושלשה אומרים: 'אינה
 74 צריכה' - בטלו שנים במעוטם; שלשה אומרים: 'צריכה',
 75 ושנים אומרים: 'אינה צריכה עבור' - מוסיפין שנים מן
 76 המזמנין לה, ונושאים ונותנים וגומרים בשבעה. אם גמרו
 77 כלם לעבר או שלא לעבר, עושין כמה שגמרו; ואם נחלקו
 78 - הולכים אחר הרב, בין לעבר בין שלא לעבר. וצריך
 79 שיהיה ראש בית דין הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים
 80 ואחד, מפלל השבעה; ואם גמרו בשלשה לעבר, הרי זו
 81 מעברת - והוא שיהיה הנשיא עמהם, או שירצה. ובעבור
 82 השנה, מתחילין מן הצד [הקטן שבדינים]; ולקדוש החדש,
 83 מתחילין מן הגדול.
 84 יא. אין מושיבין לעבור השנה לא מלך, ולא כהן גדול:
 85 מלך - מפני חילותיו ומלחמותיו, שמא דעתו נוטה בשבילן
 86 לעבר או שלא לעבר; וכהן גדול - מפני הצנה, שמא לא
 87 תהיה דעתו נוטה לעבר, כדי שלא יבוא תשרי בימי הקור,
 88 והוא טובל ביום הכפורים חמש טבילות.
 89 יב. היה ראש בית דין הגדול, והוא הנקרא 'נשיא', בדרך
 90 רחוקה - אין מעברין אותה אלא על תנאי, אם ירצה
 91 הנשיא. בא ורצה, הרי זו מעברת; לא רצה, אינה מעברת.
 92 ואין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה, שהשכינה
 93 בתוכה, שנאמר: 'לשכנו תרשו'; ואם עברה בגליל,

1 יט. אכל מאימין על עדים שנתקלקלה [הוכחה] עדותם,
 2 והרי הדבר נוטה שלא תתקיים העדות ויתעבר החדש -
 3 מאימין עליהם [על המכחישים] כדי שתתקיים העדות,
 4 ויתקדש בזמנו; וכן אם באו עדים להזים את העדים
 5 שראוהו בזמנו, קדם שיתקדשוהו בית דין - הרי אלו מאימין
 6 על המזמין עד שלא תתקיים ההזמה, ויתקדש החדש בזמנו.

פרק ד

7
 8 א. שנה מעברת, היא השנה שמוסיפין בה חדש; ואין
 9 מוסיפין לעולם אלא אדר, ועושין אותה שנה שני אדרין -
 10 אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חדש זה? מפני
 11 זמן האביב, כדי שיהיה הפסח באותו זמן, שנאמר: "שמור
 12 את חדש האביב", שיהיה חדש זה בזמן האביב. ולולא
 13 הוספת החדש הזה - היה הפסח בא פעמים בימות החמה,
 14 ופעמים בימות הגשמים.
 15 ב. על שלשה סימנין מעברין את השנה - על התקופה [ראה
 16 ערכו בעמוד קא], ועל האביב, ועל פרות האילן. כיצד? בית
 17 דין מחשבין, ויודעין: אם תהיה תקופת ניסן [- האביב]
 18 בשש עשר בניסן, או אחר זמן זה - מעברין אותה השנה,
 19 ויעשו אותה ניסן אדר שני, כדי שיהיה הפסח בזמן האביב;
 20 ועל סימן זה סומכין ומעברין, ואין חוששין לסימן אחר.
 21 ג. וכן אם ראו בית דין שעדין לא הגיע האביב, אלא עדין
 22 אפל הוא [מתאחר מלבוא], ולא צמחו פרות האילן, שדרבם
 23 לצמח בזמן הפסח - סומכין על שני סימנין אלו, ומעברין
 24 את השנה; ואף על פי שהתקופה קדם לשש עשר בניסן,
 25 הרי הם מעברין, כדי שיהיה האביב מצוי להקריב ממנו
 26 עמר התנופה בשש עשר בניסן, וכדי שיהיו הפרות
 27 צומחין בדרך כל זמן האביב.
 28 ד. ועל שלש ארצות היו סומכין באביב - על ארץ יהודה,
 29 ועל עבר הירדן, ועל הגליל. ואם הגיע האביב בשתי
 30 ארצות מאלו, ובאחת לא הגיע - אין מעברין; ואם הגיע
 31 באחת מהן, ולא הגיע בשתיים - מעברין, אם עדין לא
 32 צמחו פרות האילן. ואלו הם הדברים שהם העקר שמעברין
 33 בשבילם, כדי להיות השנים שני חמה.
 34 ה. יש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילם,
 35 מפני הצרף; ואלו הן: מפני הדרכים שאינן מתקנין, ואין
 36 העם יכולין לעלות [לדגל בפסח] - מעברין את השנה, עד
 37 שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני הגשמים שנהרסו,
 38 ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את העם, או מסכנים
 39 בעצמן ומתים - מעברין את השנה, עד שיתקנו הגשמים.
 40 ומפני תנורי פסחים שאבדו בגשמים, ואין להם מקום
 41 לצלות את פסחיהם - מעברין את השנה, עד שייבנו
 42 התנורים וייבשו. ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומם
 43 [התחילו ללכת לירושלים], ועדין לא הגיעו לירושלים -
 44 מעברין את השנה, כדי שיהיה להם פנאי להגיע.
 45 ו. אכל אין מעברין את השנה לא מפני השלג, ולא מפני
 46 הצנה, ולא מפני גליות ישראל שעדין לא נעקרו ממקומם,

47 קובעין חדשים ואין מעברין שנים, אלא בחשבון זה שאנו
48 מחשבין בו היום.
49 ב. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא - שבזמן שיש
50 סנהדרין, קובעין על הראיה; ובזמן שאין שם סנהדרין,
51 קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום, ואין נוקקין
52 לראיה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה
53 הוא יום הראיה, או קדם לו ביום, או אחריו ביום. וזה
54 שיהיה קדם לראיה ביום - פלא [נדר] הוא, ובאצרות שהן
55 למערב ארץ ישראל.
56 ג. ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף
57 חכמי תלמוד, בעת שתרבה ארץ ישראל, ולא נשאר שם
58 בית דין קבוע; אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי
59 תלמוד עד ימי אבני ורבא - על קביעת ארץ ישראל היו
60 סומכין.
61 ד. כשהיתה סנהדרין קיימת, והן קובעין על הראיה - היו
62 בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי
63 תשרי, עושין ימים טובים יום אחד בלבד; ושאר המקומות
64 הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהן, היו עושין שני
65 ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ
66 ישראל את החדש.
67 ה. בזמן הנה שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ ישראל
68 קובעין על חשבון זה, הנה מן הדין שיהיו בכל המקומות
69 עושין יום טוב אחד, אפלו המקומות הרחוקות שבחוצה
70 לארץ, כמו בני ארץ ישראל - שהכל על חשבון אחד
71 סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים היא, שינהו במנהג
72 אבותיהם שבידיהם.
73 ו. לפיכך, כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו
74 כשהיו שלוחין יוצאין, יעשו שני ימים, ואפלו בזמן הנה,
75 כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על
76 הראיה; ובני ארץ ישראל בזמן הנה, עושין יום אחד
77 כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום טוב שני
78 שאנו עושין בגליות בזמן הנה, מדברי סופרים שתקנו דבר
79 זה.
80 ז. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראיה,
81 היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים
82 מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את
83 החדש, שאין שלוחין יוצאין ביום טוב.
84 ח. ולא עוד, אלא אפלו בירושלים עצמה שהוא מקום בית
85 דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני
86 ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים, נוהגין
87 היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש; והואיל
88 והיו עושין אותו שני ימים ואפלו בזמן הראיה, התקינו
89 שיהיו עושין אפלו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים,
90 בזמן הנה שקובעין על החשבון. הנה למדת, שאפלו יום
91 טוב שני של ראש השנה בזמן הנה, מדברי סופרים.
92 ט. אין עשית יום אחד תלויה בקריבת המקום. כיצד? אם
93 יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות,

1 מעברת. ואין מעברין אלא ביום; ואם עברה בלילה, אינה
2 מעברת.
3 יג. יש לבית דין לחשב ולידע אי זו שנה תהיה מעברת,
4 בכל עת שירצו, אפלו כמה שנים, אבל אין אומרים שנה
5 פלונית מעברת; אלא אחר ראש השנה הוא שאומרים שנה
6 זו מעברת. ודבר זה - מפני הדחק; אבל שלא בשעת
7 הדחק, אין מודיעין שהיא מעברת, אלא באדר הוא
8 שאומרים שנה זו מעברת, וחדש הבא אינו ניסן אלא אדר
9 שני. אמרו לפני ראש השנה, שנה זו שתכנס מעברת -
10 אינה מעברת באמירה זו.
11 יד. הגיע יום שלשים באדר, ולא עברו עדין השנה - אין
12 מעברין אותה כלל; שאותו היום ראוי להיות ראש חדש
13 ניסן, ומשיכנס ניסן ולא עברו, אינם יכולים לעבר. ואם
14 עברה ביום שלשים של אדר, הרי זו מעברת. באו עדים
15 אחר שעברה, והעידו על הירח - הרי אלו מקדשין את
16 החדש ביום שלשים, ויהיה ראש חדש אדר שני; ואלו
17 קדושהו קדם שיעברו את השנה - שוב לא היו מעברין,
18 שאין מעברין בניסן.
19 טו. אין מעברין את השנה בשנת רעבון, שהכל רצים לבית
20 הגרנות לאכל ולהיות, ואי אפשר להוסיף להם זמן לאסור
21 החדש [=איסור אכילת תבואה חדשה, שהוא עד הקרבת
22 העומר בט"ז בניסן]. ואין מעברין בשביעית, שיד הכל
23 שולטת [הורסת] על הספיחין [הגדלים מליהם], ולא ימצאו
24 לקרבן העמר ושתי הלחם [שבאים מהספיחים]; ורגילין היו
25 לעבר בערב שביעית.
26 טז. יראה לי, שזה שאמרו חכמים 'אין מעברין בשנת
27 רעבון ובשביעית' - שלא יעברו בהם מפני הצרף; אבל אם
28 היתה השנה ראויה להתעבר מפני התקופה, או מפני
29 האביב ופרות האילן - מעברין לעולם בכל זמן.
30 יז. כשמעברין בית דין את השנה, כותבין אגרות לכל
31 המקומות הרחוקים, ומודיעים אותם שעברה, ומפני מה
32 עברה; ועל לשון [- בשם] הנשיא נכתבות, ואומר להם:
33 'הסכמתי אני וחברי, והוספנו על שנה זו כף ודף' - רצו
34 תשעה ועשרים יום, רצו שלשים יום, שחדש העבור
35 הרשות לבית דין להוסיפו מלא או חסר, לאנשים הרחוקים
36 שמודיעין אותם; אבל הם - לפי הראיה הם עושים, אם
37 מלא אם חסר.

פרק ה

38
39 א. כל שאמרנו מקביעת ראש החדש על הראיה, ועבור
40 השנה מפני הזמן או מפני הצרף - אין עושין אותו אלא
41 סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכים שבארץ
42 ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות; שפך נאמר למשה
43 ואהרן: "החדש הנה לכם ראש חדשים"; ומפי השמועה
44 למדו איש מאיש ממש רבנו, שפך הוא פרוש הדבר:
45 עדות זו תהיה מסורה "לכם", ולכל העומד אחריהן
46 במקומן. אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל, אין

23 יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריא, כגון צור
 24 ודמשק ואשקלון וכיוצא בהן, או מחוצה לארץ, כגון
 25 מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן - עושין כמנהג אבותיהן
 26 שבידיהן: אם יום אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני
 27 ימים.
 28 יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה,
 29 והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג, או שהיא עיר
 30 שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו
 31 ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רב העולם. וכל יום
 32 טוב שני מדברי סופרים - ואפלו יום טוב שני של ראש
 33 השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.
 34 יג. זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד
 35 בעירו, ואומרים שראש חדש יום פלוני, ויום טוב
 36 ביום פלוני - לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו
 37 אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים
 38 בחוצה לארץ; ואין אנו סומכין, אלא על חשבון בני
 39 ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבין, לגלות
 40 הדבר בלבד: פיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הם
 41 סומכין, אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ
 42 ישראל איזה יום הוא; ובקביעת בני ארץ ישראל
 43 אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני
 44 חשבון שאנו מחשבין.

1 שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחין - אין אומרים שאנשי
 2 מקום זה עושין יום טוב אחד; שמי יאמר לנו שהיו
 3 השלוחין יוצאין למקום זה? שמא לא היו השלוחין יוצאין
 4 למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבע
 5 על החשבון, שבו שם ישראלים שהן חביבין לעשות שני
 6 ימים; או מפני שהיה חרום [סכנה] בדרך, בדרך שהיה בין
 7 יהודה ונגליל בימי חכמי משנה; או מפני שהיו הגוים
 8 מונעין את השלוחין לעבר ביניהם.
 9 י. ואלו היה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני
 10 מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי
 11 תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא
 12 מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב סוריא. הא למדת,
 13 שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.
 14 יא. נמצא עקר דבר זה על דרך זו, כף הוא: כל מקום שיש
 15 בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים -
 16 עושין שני ימים לעולם, כמנהגם מקדם; שאין שלוחי כל
 17 תשרי ותשרי מגיעין, אלא למקום שבינו ובין ירושלים
 18 מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין
 19 ירושלים מהלך עשרה ימים בשנה או פחות, שאפשר שהיו
 20 שלוחין מגיעין אליו - רואים: אם אותו המקום מארץ
 21 ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראיה בכבוש שני, כגון
 22 אושא ושפרעם ולד ויבנה ונב וטבריה וכיוצא בהן, עושין

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ו ניסן ה'תשע"ג

62 ואם לא היה בנג ארבע אמות על ארבע אמות, כגון שהיה
 63 הבית משפע ועולה - אינו פוטר מן המעשר, אלא הרי גג
 64 זה כמקצת אריר הבית.
 65 ד. הצריפין, והברגנין [מגדלי שמירה], ובתי הקנין, והוא
 66 ארבעה עמודים ותקרה על גביהן שנמצא בלא כתלים, וכן
 67 סכות שעושין ביני כרמים וביני הגנות בימי הקנין - אף על
 68 פי שדרין בהן בימי הקנין, ויש בהן רחים ומרגולין - אינן
 69 קובעין למעשר; וכן ספת היוצרים החיצונה - ליצור כלי
 70 חרט, וספת הסג בחג - אינן קובעין; שכל אלו, אין דירתן
 71 קבע.
 72 ה. הצריפין והברגנין טובלין [עושים את התבואה טובל]
 73 לבעליהן, אף על פי שאינן טובלין לכל אדם. וכן בית
 74 הסופר ובית המדרש טובלין לזה שישב בהן ומלמד, מפני
 75 שהן כביתו; ואין טובלין לאחרים.
 76 ו. בית הכנסת ובית התלמוד - אם יש בהן בית דירה,
 77 קובעין; ואם לאו, אין קובעין. האויריות [מחטנים]
 78 והאוירות שבשדות העשויות למכנס [לאגור בהם לאחר גמר
 79 מלאכה], אינן קובעין; ואם היו לדירה, קובעין.
 80 ז. כשם שהבית קובע למעשר, כך החצר קובעת למעשר

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ג

הלכות מעשרות

פרק ד

45
 46
 47
 48 א. אין הטבל נקבע למעשר מן התורה - עד שיכניסנו
 49 לביתו, שנאמר: "בערתי הקדש מן הבית"; והוא, שיכניסנו
 50 דרך השער - שנאמר: "ואכלו בשעריך"; אבל אם הכניס
 51 תבואתו דרך גגין וקרפפות [חצר אחורית] - פטור מן
 52 התרומה ומן המעשרות.
 53 ב. יראה לי, שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל, עד
 54 שיקבע בכניסתו לביתו, כמו שבארנו מפי השמועה [מסורת
 55 ממש רבינו]; אבל אם נקבע בשאר הששה דברים שמינינו,
 56 אין לוקין עליו אלא מפת מרדות מדבריהם [מדברנו]. וכן
 57 האוכל מפרות שדעתו להוליכן לשוק, אחר שנגמרה
 58 מלאכתן - אינו לוקה אלא מפת מרדות, כמו שבארנו; שאין
 59 הגומר למכר חייב במעשר, אלא מדבריהם.
 60 ג. בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, אינו קובע;
 61 וכן הגגין אינן קובעין, אף על פי שהבית שלמטה קובע;

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ג

1 [מדרבנן]; ומשיכנסו לחצר דרף השער - נקבעו, אף על פי
2 שלא הכניסו לתוך הבית.

3 ח. איזו היא חצר הקובעת? כל שהכלים נשמרין בתוכה,
4 או שאין אדם בוש מלאכל בתוכה; או חצר שאם פגס אדם
5 לה, אומרין לו: 'מה אתה מבקש'. וכן חצר שיש בה שני
6 דירין, או שהיא לשני שתפין, שאחד פותח אותה ונכנס,
7 ואחד בא ונכנס או יוצא ונוצל - הואיל והן פותחין ונוצלין,
8 הרי זו קובעת.

9 ט. בית שער [ביתן שמירה] של חצר, והאקסדרה [בית עם ג'
10 מחיצות], והמרפסת - הרי הן פחצור: אם היתה קובעת,
11 קובעין; ואם לאו, אין קובעין.

12 י. שתי חצרות זו לפנים מזו, שתיהן קובעות. ספת היצרין
13 זו לפנים מזו - הפנימית קובעת, והחיצונה אינה קובעת.
14 והחנות - קובעת כבית.

15 יא. המוליך פרותיו ממקום למקום - אף על פי שהוא נכנס
16 בהן לבתים ולחצרות בדרף, לא נקבעו; אלא אוכל מהן
17 צראי, עד שיגיע למקום שהוא סוף מגמתו. וכן בפחצורו.

18 יב. הרוכלין המחזירין בעירות, שהן נכנסין מחצר לחצר -
19 אוכלין צראי, עד שמגיעין לבית שלגין בו.

20 יג. המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר הפטורה מן
21 המעשרות - שכח והכניסו לתוך ביתו, הרי זה מותר להוציאן
22 ולאכל מהן צראי; וכן אם שכח והעלין לגג, אוכל מהן צראי
23 בגג. הביאן לאכלן בראש גגו, ושכח והכניסו לתוך חצר
24 חבירו - נקבעו, ולא יאכל עד שיעשר.

25 יד. חצר שהיא נעדרת [נחרשת] - הרי היא כגנה, ואוכלין
26 בתוכה צראי; והוא, שיעדר רבה. ואם נרע רבה, אין אוכלין
27 בה צראי; וכן אם נטע רבה. ואם נטע לנואי חצר - הואיל
28 והיא נעדרת, הרי זה אוכל צראי מאותן אילנות.

29 טו. תאנה שהיא עומדת בחצר - אוכל ממנה אחת אחת,
30 ופטור; ואם צרף [שניים], חייב במעשר. במה דברים
31 אמורים? בשהיה עומד בקרקע. אבל אם עלה לראש התאנה
32 - ממלא את חיקו ואוכל שם, שאין אור החצר קובע
33 למעשר.

34 טז. היתה עומדת בחצר, ונוטה [ענפיה] לגנה - הרי זה
35 אוכל ממנה בגנה כדרכו, כאלו היתה נטועה בגנה; היתה
36 נטועה בגנה, ונוטה לחצר - הרי זה כנטועה בחצר, שאינו
37 אוכל שם אלא אחת אחת.

38 יז. גפן שהיא נטועה בחצר - לא יטל את כל האשכול
39 ויאכל, אלא מגרגר אחת אחת; וכן ברמון - לא יטל את כל
40 הרמון, אלא פורט את הרמון באילן, ואוכל הפרד [גרגיר]
41 משם. וכן באבטיח - סופת [חותך] אותו בקרקע, ואוכלו
42 משם. היה אוכל באשכול בגנה, ונכנס מן הגנה לחצר - אף
43 על פי שיצא מן החצר, לא יגמר עד שיעשר.

44 יח. בסבר שהיא זרועה בחצר, מקרסם עלה עלה ואוכל;
45 ואם צרף, חייב למעשר. וכן כל פיוצא בזה.

פֶּרֶק ה

46 א. הלוקח [קונה] פרות תלושין לאכלן, נקבעו למעשר
47 מדבריהם [מדרבנן], כמו שבארנו. ומאימתי יקבעו? משיתן
48 את הדמים, אף על פי שלא משף [ולא קנה בקנין משיכה].
49 הרי שלא נתן דמים, והיה בורר ומניח בורר ומניח, אפלו
50 כל היום בלוי, ואף על פי שגמר בלבד לקח - לא נתחייב
51 למעשר; ואם היה ירא שמים - משגמר בלבד, מעשר; ואחר
52 כף יחזיר למוכר, אם רצה להחזיר.

53 ב. הלוקח במחבר לקרקע, או שלקח תלוש לשלח לחברו
54 - לא נקבעו, ויש לו לאכל מהם צראי.

55 ג. האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, ונתן לי בו חמש תאנים'
56 - הרי זה אוכל אחת אחת, ופטור; ואם צרף, חייב למעשר.

57 האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, בעשרים תאנים שאבר לי'
58 [שאבחר] - בורר אחת אחת, ואוכל; 'באשכול שאבר לי'
59 - מגרגר ממנו באילן, ואוכל; 'ברמון שאבר לי' - פורט
60 אותו [לגרגרים] באילן, ואוכל; 'באבטיח שאבר לי' - סופת

61 [חותכו] בקרקע, ואוכל. ואם קצץ את התאנים וצרפן, או
62 שקצץ האשכול או האבטיח - חייב למעשר, שהרי לא קנה
63 אלא הנתלש. אבל אם אמר לו: 'הא לך אסר זה, בעשרים
64 תאנים אלו, בשני אשכולות אלו, בשני רמונים אלו, בשני
65 אבטיחים אלו' [המחזירים לקרקע] - קוצץ כדרכו,
66 ואוכל צראי, ופטור; שלא נקבעו במקח, שהרי לקחן
67 במקבר.

68 ד. המחליף עם חברו [פירות], זה לאכל וזה לאכל - שניהן
69 נקבעו למעשרות, שהרי לקחו בתלוש. זה לקצות וזה
70 לקצות - שניהן לא נקבעו, שאין המכר קובע דבר שלא
71 נגמרה מלאכתו, כמו שבארנו. לקח האחד פרות שהחליף
72 לאכילה, ולקח האחר חליפיהן להקצותן - זה שלקח
73 לאכילה, חייב למעשר; וזה שלקח להקצות, לא נקבע
74 למעשר.

75 ה. האומר לחברו: 'צא ולקט לך עשרים תאנים משלי, ואני
76 אמלא את כרסי משלך' - שניהן פטורין; שאין זה חליפין,
77 כדי שיהיה מכר. ואם צרף ואכל, חייב. והמתנה, אינה
78 קובעת כמכר.

79 ו. עם הארץ שהיה עובר בשוק, ואמר: 'טלו לכם תאנים'
80 - אוכלים ופטורין; שאין המתנה קובעת. ואם הכניסו
81 לבתיחן - אם רב העם מכניסים לבתים, מעשרין; ואם רב
82 העם מכניסים לשוק, אינן מתקנין אלא דמאי - שמא עשר,
83 ואחר כך הביא לשוק. ואם אמר: 'טלו לכם והכניסו
84 לבתיכם' - כשמכניס לבית, מעשר דמאי. נתן לו דבר
85 מרבה, אפלו אמר לו: 'טל ואכל' - הרי זה כמי שאמר לו
86 'טל והכנס'; שאינו אוכל, עד שיתקן דמאי. וכן אם נתן לו

48 יז. השנים והשחלים [ירק חריף] והחרדל ששחקן בשדה
 49 בשמן, נטבלו למעשר. וכן הסוחט אשכול לתוך הכוס,
 50 נקבע; לתוך התמחוי [תבשיל], לא נקבע.
 51 יח. המולח פרות בשדה, נקבעו; טבל הזיתים אחת אחת
 52 במלח ואכל, פטור. הפוצע זיתים כדי שיצא השרף מהן,
 53 פטור. הנוטל זיתים מן המעטן [מקום ריכוכס], טובל אחת
 54 אחת במלח ואוכל; ואם מלח ונתן לפניו, חיב. וכן כל
 55 פיוצא בזה.
 56 יט. התורם פרותיו תרומה שצריך לתרם אחריה שניה,
 57 נקבעו למעשר; ולא יאכל מהן צראי, עד שיוציא התרומה
 58 השניה ויעשר.
 59 כ. פרות שנגמרה מלאכתן, וחשכה עליהן לילי שבת -
 60 נקבעו; ולא יאכל מהן אפילו לאחר השבת, עד שיעשר.
 61 כא. התניקות ששמןו תאנים לשבת, ושכחו לעשרן - לא
 62 יאכלו למוצאי שבת, עד שיעשרו.
 63 כב. תאנה שהיתה מיחדת לו לאכל פרותיה בשבת, ולקט
 64 ממנה בלפכה - לא יאכל עד שיעשר; הואיל ופרות אלו
 65 מיחדין לשבת, והשבת קובעת.
 66 כג. היה אוכל באשכול, וחשכה עליו לילי שבת - הרי זה
 67 לא יגמר אכילתו בשבת, עד שיעשר; ואם הניחו לאחר
 68 השבת, הרי זה גומר.

יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ג

פרק ו

71 א. מחליקין [משפשים הפנים] בתאנים וענבים של טבל,
 72 ואין בזה הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, מן
 73 הגרעין והקלפות והעלין והסרצנין וכיוצא בהן - כף
 74 אסור לאכלו מן הטבל; וכן המעשר שלא נטלה תרומתו,
 75 ומעשר שני והקדש שלא נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו
 76 בתרומה מדברים אלו - כף מתר בטבל, ובמעשר שלא
 77 נטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שלא נפדו.
 78 ב. אין מדליקין בטבל טמא אפילו בחל, ואין צריך לומר
 79 בשבת - שנאמר: "את משמרת תרומתי"; מה תרומה
 80 טהורה, אין לה בה אלא משעת הרמתה - אף תרומה
 81 טמאה, אין לה להננות בה אלא משעת הרמתה ואילף.
 82 ג. אין מחפין בטבל [- אין מכסים הזרעים בעפר], ואין
 83 זורעין את הטבל; ואפילו פרות שלא נגמרה מלאכתן, אסור
 84 לזרע מהן עד שיעשר. במה דברים אמורים? בתבואה
 85 וקטניות וכיוצא בהן. אבל העוקר שתלים שיש בהן פרות,
 86 ממקום למקום בתוך שדהו - הרי זה מתר, ואינו כזורע
 87 טבל, שהרי לא אסף הפרות. וכן העוקר לפת וצננות,
 88 ושתלן במקום אחר - אם נתפנו להוסיף בגופן, מתר; ואם
 89 שתלן כדי שיקשו, ויקח הזרע שלהם - אסור, מפני שהוא
 90 כזורע חטים או שעורים של טבל.
 91 ד. ליטרא מעשר טבול [מעשר ראשון שלא ניטל ממנו תרומת
 92 מעשר] שזרעה, והשביחה, והרי היא עשר ליטרין - חיבת

1 דבר שאין דרכו להאכל חי, או שהיה אדם גדול שאין דרכו
 2 לאכל בשוק - הרי זה מתקן דמאי.
 3 ז. היו שנים, אמר [עם הארץ] לאחד: 'טל ואכל', ואמר
 4 לשני: 'טל והקנס' - זה אוכל ופטור, וזה אוכל וחיב.
 5 ח. וכן אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות, ואמר להן:
 6 'טלו [- הכניסו לשער או לחנות] ואכלו' - הרי אלו אוכלין
 7 ופטורין. ובעל השער או בעל החנות, לא יאכלו עד
 8 שיעשרו דמאי - שנמצא באומר לאלו: 'טלו והכניסו
 9 לבתיכם', שהרי הם בבתיהם. וכבר בארנו, שאין הבית
 10 שאינו שלו קובע, ששיעברו הפרות בתוכו.
 11 ט. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפרות, בין בתלושין
 12 בין במחברין - הואיל ויש להן [רשות] לאכל מן התורה
 13 במה שהן עושין, הרי אלו אוכלין ופטורין מן המעשר. ואם
 14 התנה עממן שיאכלו מה שלא זפתה להן תורה, כגון
 15 שהתנה הפועל שיאכל בנו עמו, או שיאכל בנו משכרו, או
 16 שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש - הרי זה אסור לאכל
 17 עד שיעשר; הואיל ואוכל מפני התנאי שלו, הרי זה פלוקח.
 18 י. שָׁכַר לַנֶּבֶשׁ עִמּוֹ בְּזֵיתִים, והתנה הפועל שיאכל בזיתים
 19 - הרי זה אוכל מן האילן אחת אחת, ופטור; ואם צרף,
 20 חיב.
 21 יא. שָׁכַר לַנֶּבֶשׁ בְּבָצִילִים, והתנה לאכל גר - מקרם עֲלֶה
 22 עֲלֶה, ואוכל; ואם צרף, חיב. קצין הפועל שיאכל ליטרא
 23 של זיתים, אוכל אחת אחת; ואם צרף, חיב לעשר - הואיל
 24 והוא אוכל דבר קצוב, הרי זה פלוקח, שאם צרף נקבע. לא
 25 קצין, אלא היה אוכל בדין תורה - מצרף ואוכל כל מה
 26 שירצה; והוא, שלא יספת במלח. אבל אם ספת במלח אחת
 27 אחת, מתר; שמים שמים - אסור, שהרי נקבעו במלח.
 28 יב. פועל שהיה עושה בלבסין [תאנים גרועות], לא יאכל
 29 בבנות שבע [תאנים משובחות]; בבנות שבע, לא יאכל
 30 בלבסין - עד שיעשר. אבל יש לו למנע עצמו, עד שיגיע
 31 למקום היפות.
 32 יג. המוציא את פועליו לעשות לו מלאכה בשדה - בזמן
 33 שאין להן עליו מזונות - אוכלין מן הפרות שבשדה,
 34 ופטורין מן המעשר; והוא, שלא נגמרה מלאכתן. אבל אם
 35 יש עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו, ואף על פי שלא
 36 נגמרה מלאכתן; שאין פורעין חוב מן הטבל. אבל אוכלין
 37 אחת אחת מן התאנה - אבל לא מן הסל, ולא מן הקפה,
 38 ולא מן המקצה [התאנים המיובשות].
 39 יד. אחד המבשל, ואחד השולק [מבושל חלקית], ואחד
 40 הפוכש - קובע למעשר; אבל המעשן את הפרות עד
 41 שהכשירן, הרי הוא ספק.
 42 טו. הטומן פרות באדמה או בתבן או בזבל [כדי שיתבשלן],
 43 עד שהכשירן לאכילה - לא נקבעו למעשר.
 44 טז. הנותן יין לתבשיל חם, או שנתן שמן לקדרה ואלפס
 45 [מין מחבת] כשהן מרתחין - נקבעו למעשר. מזג יין במים
 46 חמין, נקבע; ואין צריך לומר, שאם בשל היין, ואפילו בנת
 47 - שאסור לשתות ממנו עד שיעשר.

47 הקרקע בדבר קצוב מן הזרע בכף וכך סָאָה, בין עֶשֶׂת הַרְבֵּה
48 בין עֶשֶׂת מְעֻט; וּמְקַבֵּל - הוא שִׁיקְבֵּל אותה בחֶלֶק מִמָּה
49 שִׁתְּעֶשֶׂה, חֲצִיו או שְׁלִישׁוֹ או מֵה שִׁיתְנוּ בִּינֵיהֶן. וְהַשּׁוֹכֵר -
50 הוא שְׁשׁוֹכֵר הַקֶּרֶקֶע בְּמַעוֹת.

51 יד. שְׁנַיִם שִׁקְבָּלוּ שְׂדֵה בְּאֵרִיסוֹת [נ- חלק מהיבול עבורם וחלק
52 לבעלים], או שִׁיָּרְשׁוּ, או נִשְׁתַּפְּפוּ - יָכוֹל הָאֶחָד לומר
53 לַחֲבֵרוֹ: 'טל אֶתָּה חֲטִים שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי, וְאֲנִי חֲטִים
54 שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי', אֶתָּה יֵינן שְׁבַמְקוֹם פְּלוֹנִי, וְאֲנִי יֵינן שְׁבַמְקוֹם
55 פְּלוֹנִי; אָבָל לֹא יֵאמַר לוֹ: 'טל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוּרִים',
56 'אֶתָּה יֵינן וְאֲנִי שְׁמֵן' - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹכְרִין אֶת הַטְּבָל.

57 טו. כֹּהֵן וְלוֹי שִׁלְקָחוּ פְרוֹת מִיִּשְׂרָאֵל אַחַר שִׁנְגַמְרָה
58 מִלְאכְתָּן - [בית דין] מוֹצִיאִין אֶת הַתְּרוּמָה וְאֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת
59 מִיַּדֵיהֶן, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לַכֹּהֲנִים וְלַלוֹוִיִּים אַחֲרֵיהֶם; קִנְס הוּא
60 לָהֶם - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְפְּצוּ לַגְּנוּת וְלַגְּתוֹת וְיִקְנוּ טְבָלִים, כְּדֵי
61 לְהַפְקִיעַ מִתְּנֹת אַחֲיֵיהֶם הַכֹּהֲנִים. וְאִם קָנוּ קִדְּם שִׁתְגַמֵּר
62 מִלְאכְתָּן, כְּגוֹן שִׁלְקָחוּ תְּבוּאָה קִדְּם מֵרוּחַ - אֵין מוֹצִיאִין
63 מֵיָדָן.

64 טז. כֹּהֵן או לוי שִׁמְכְרוּ פְרוֹת תְּלוּשִׁין לִיִּשְׂרָאֵל, קִדְּם
65 שִׁתְגַמֵּר מִלְאכְתָּן, וְאֵין צָרִיף לומר, אִם מְכָרוּ בִמְחַבֵּר - הָרִי
66 הַתְּרוּמָה או הַמַּעֲשֵׁר שִׁלְקָן; וְאִם מְכָרוּ אַחַר גִּמְר מִלְאכָה -
67 הָרִי הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׁר שֶׁל לֹקַח, וּמִפְּרִישׁ וְנוֹתֵן לְכָל כֹּהֵן
68 או לוי שִׁיָּרְצָה.

69 יז. כֹּהֵן וְלוֹי שִׁקְבָּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל - כִּשֶׁם שִׁחולְקִין בְּחֵלְקִין,
70 כִּף חולְקִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת; וְהִיִּשְׂרָאֵלִי נוֹטֵל חֵלְקוֹ, וְנוֹתֵן
71 לְכָל כֹּהֵן או לוי שִׁיָּרְצָה. אָבָל יִשְׂרָאֵל שִׁקְבֵּל שְׂדֵה מִכֹּהֵן או
72 מַלְוֵי - הַתְּרוּמָה או הַמַּעֲשֵׁר לְבַעַל הַשְּׂדֵה, וְשִׁאֵר הַמַּתְּנֹת
73 [כְּגוֹן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי] חולְקִין.

74 יח. הַמְקַבֵּל זֵיתִים לְהוֹצִיא מֵהֵן שְׁמֵן - בֵּין יִשְׂרָאֵל מִכֹּהֵן
75 או לוי, בֵּין כֹּהֵן או לוי מִיִּשְׂרָאֵל - כִּשֶׁם שִׁחולְקִין
76 בְּחֵלְקִין, כִּף חולְקִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁמֵן,
77 חָשׁוּב הוּא.

78 יט. כֹּהֵן שִׁמְכַר שְׂדֵה לִיִּשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ: 'עַל מִנְת
79 שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁלָּה שְׁלִי לְעוֹלָם' - הָרִי הֵן שְׁלוֹ; בֵּינָן שִׁאֵמַר
80 'עַל מִנְת', נַעֲשֶׂה כְּמִי שִׁשִּׁיר מִקוֹם הַמַּעֲשֵׁר. וְאִם מֵת הַכֹּהֵן,
81 הָרִי בְּנוֹ כִּשְׁאֵר הַכֹּהֲנִים. וְאִם אָמַר לוֹ: 'עַל מִנְת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת
82 לִי וְלִבְנֵי' - מֵת הוּא, יִטְלֵם בְּנוֹ. 'עַל מִנְת שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שְׁלִי,
83 כָּל זְמַן שֶׁהִיא לְפָנֶיךָ' - מְכָרָה לְאַחַר - אֵף עַל פִּי שִׁחְזוֹר
84 וְלִקְחָהּ, אֵין לְכַהֵן אוֹתָן הַמַּעֲשְׂרוֹת.

85 כ. יִשְׂרָאֵל שִׁקְבֵּל שְׂדֵה מִכֹּהֵן וְלוֹי, וְאָמַר לוֹ: 'עַל מִנְת
86 שֶׁהַמַּעֲשְׂרוֹת שְׁלִי אֲרַבַּע או חֲמֵשׁ שְׁנַיִם' - מִתָּר. 'עַל מִנְת
87 שֶׁהֵן שְׁלִי לְעוֹלָם' - אֲסוּר, שִׁאֵין כֹּהֵן עוֹשֶׂה כֹּהֵן. וְכֵן
88 בֵּן לוי שֶׁהִיהָ עָלָיו חוֹב לִיִּשְׂרָאֵל - לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל זֶה
89 גּוֹבָה מְאַחֲרֵיהֶם, וּמִפְּרִישׁ עַד שִׁיִּפְרַע כְּנֶגְדַּ חוֹבוֹ; שִׁאֵין
90 לוי זֶה עוֹשֶׂה בַעַל חוֹב שְׁלוֹ כְּלוּי אַחַר, שִׁיִּגְבֶּה מַעֲשֵׁר
91 מְאַחֲרֵיהֶם.

92 כא. יִשְׂרָאֵל שִׁיָּרַשׁ טְבָל מִמְּוָה [שְׁנִגְמוֹת מִלְאכְתָּן] מְאַבִּי אִמּוֹ

1 במַּעֲשֵׁר; וְאוֹתָהּ לִיָּטְרָא, מַעֲשֵׁר עָלֶיהָ מִמְּקוֹם אַחַר לְפִי
2 חֲשׁוֹבֵן. לִיָּטְרָא בְּצָלִים שִׁתְקַנְהָ וְיִרְעָה - אֵינוֹ מַעֲשֵׁר לְפִי
3 חֲשׁוֹבֵן הַתּוֹסֶפֶת, אֲלֹא מַעֲשֵׁר לְפִי כָּלוּ.

4 ה. זְרַעוֹנִים שֶׁהִבִּיאוּ [גְּדֻלוֹ] שְׁלִישׁ, וּמִרְחֵן [גְּמוֹר מִלְאכְתָּן]
5 וְעֶשְׂרֵן, וְאַחַר כִּף זְרַעַן וְהוֹסִיפוּ, וְאֵין זְרַעַן כְּלָה - הָרִי זֶה
6 סֶפֶק אִם תִּכְבִּין בְּמַעֲשֵׁר מִדְּבָרֵיהֶם הוֹאִיל וְהוֹסִיפוּ, או אֵין
7 תִּכְבִּין; שֶׁהָרִי הַזֶּה שְׁעָדִין הוּא קִנְס וְלֹא אָבָד, מַעֲשֵׁר הוּא;
8 וְאֵין אֵלוֹ דּוּמִין לְבְּצָלִים, שֶׁהַבְּצָלִים אֵין דְּרָפֵן לְהַזְרַע.

9 ו. הַזּוֹרַע אֶת הַטְּבָל, בֵּין דְּבַר שֶׁזָּרְעוֹ כְּלָה בֵּין דְּבַר שִׁאֵין
10 זָרְעוֹ כְּלָה - אִם אִפְשָׁר לְלַקְטוֹ [שְׁעָדִין לֹא הַשְּׂרִישׁ] - קוֹנְסִין
11 אוֹתוֹ, וּמִלְקָטוֹ; וְאִם צָמַח - אֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְעַקֵּר,
12 וְהַגְּדוּלִין חֲלִין. וְאִם הִיָּה דְּבַר שִׁאֵין זָרְעוֹ כְּלָה - אִפְלוֹ גְּדוּלִי
13 גְּדוּלִין אֲסוּרִין, עַד שֶׁלֹּשׁ גְּרוּנוֹת; וְהִרְבִּיעֵי מִתָּר. וּמִפְּנֵי כֵּה
14 הַגְּדוּלִין אֲסוּרִין? מִפְּנֵי תְרוּמַת מַעֲשֵׁר וְתְרוּמָה גְּדוּלָּה שִׁישׁ
15 בוֹ. וְכֵן הַדִּין בְּזוֹרַע מַעֲשֵׁר שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ. אֵין מוֹכְרִין
16 אֶת הַטְּבָל אֲלֹא לְצָרֵךְ, וְלִחְבֵּר [נ- נִאֲמוּ עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת]; וְאֲסוּר
17 לְשַׁלַּח אֶת הַטְּבָל, וְאִפְלוֹ חֲבֵר לְחֵבֵר - שִׁמָּא יִסְמְכוּ זֶה עַל
18 זֶה, וְיֵאכַל הַטְּבָל.

19 ז. הַמוֹכֵר פְרוֹת לְחֵבֵרוֹ, וְזָכַר שֶׁהֵן טְבָל, וְרָץ אַחֲרָיו לְתַקְנָן,
20 וְלֹא מְצָאוּ - אִם יָדוּעַ שִׁאֵינָן קְזִימִין וְשִׁכְבָּר אָבְדוּ או נֶאֱכָלוּ,
21 אֵינוֹ צָרִיף לְעַשֵׂר עָלֵיהֶן; וְאִם סֶפֶק שֶׁהֵן קְזִימִין או אֵינָן
22 קְזִימִין, צָרִיף לְהוֹצִיא עָלֵיהֶן מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת.
23 ח. הַמוֹכֵר פְרוֹת לְחֵבֵרוֹ - מוֹכֵר אוֹמֵר: 'עַל מִנְת שֶׁהֵן טְבָל
24 מְכָרְתִּי', וְלֹקַח אוֹמֵר: 'לֹא לְקַחְתִּי מִמֶּךָ אֲלֹא מִעֶשְׂרִין' -
25 כּוֹפִין אֶת הַמוֹכֵר לְתַקְּן; קִנְס הוּא לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמְכַר אֶת
26 הַטְּבָל.

27 ט. אֵין פּוֹרְעִין חוֹב מִן הַטְּבָל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכָר.
28 י. מִי שִׁלְקָחוּ בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת פְּרוֹתָיו, וְהֵם טְבָלִים - אִם
29 מִחֲמַת חוֹב שֶׁהוּא חֵיב לָהֶן, צָרִיף לְהוֹצִיא עָלֵיהֶן מַעֲשְׂרוֹת;
30 וְאִם לְקַחוּם בְּאִנְס, אֵינוֹ חֵיב לְעַשֵׂר עָלֵיהֶן.

31 יא. וְהַלּוֹקַח [הַקּוֹנֵה] טְבָל מִשְׁנֵי מְקוּמוֹת, מַעֲשֵׁר מִזֶּה עַל
32 זֶה. הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל [לְעוֹבְדָה תְּמוּרַת חֵלֶק מִהַפְּרוֹת] או
33 מִן הַנְּכָרִי - חוֹלֵק וְנוֹתֵן לְבַעַל הַשְּׂדֵה בְּפָנָיו, כְּדֵי שִׁיַּעַד
34 [הַבְּעָלִים] שֶׁטְבָל נִטֵּל. אָבָל הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל [לְעוֹבְדָה
35 - תְּמוּרַת כְּמוֹת תְּבוּאָה קְצוּבָה לְבַעֲלִים] - אִם נִתֵּן לוֹ מִזְרַע
36 אוֹתָהּ שְׂדֵה - תּוֹרֵם וְאַחַר כִּף נוֹתֵן לוֹ מֵה שֶׁקָּצַץ לְתֵן לוֹ,
37 וּבַעַל הַשְּׂדֵה מַעֲשֵׁר לְעַצְמוֹ. וְאִם נִתֵּן לוֹ מִזְרַע שְׂדֵה אַחֲרָת,
38 או מִמֵּין אַחַר - מוֹצִיא הַמַּעֲשֵׁר, וְאַחַר כִּף נוֹתֵן לוֹ.

39 יב. הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנְּכָרִי - מַעֲשֵׁר, וְאַחַר כִּף נוֹתֵן לוֹ; קִנְס
40 קִנְסוֹ אוֹתוֹ בְּזֶה - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִחְכַּר מִן הַגּוֹי, וְנִמְצְאָה הַשְּׂדֵה
41 בּוֹרָה לְפָנָיו, עַד שִׁיִּצְטָרֵף, וְיִמְכַרְנָה לִיִּשְׂרָאֵל. וְכֵן הַמְקַבֵּל
42 שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי, קִנְסוֹ אוֹתוֹ שִׁיַּעֲשֵׁר וְאַחַר כִּף יִתֵּן לְגוֹי
43 חֵלְקוֹ מַעֲשֵׁר - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְפֹּץ וּיִקְבְּלָנָה מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
44 שְׂדֵה אֲבוֹתָיו, עַד שֶׁתִּשְׁאָר לְפָנָיו בּוֹרָה, כְּדֵי שִׁיִּמְכַרְנָה
45 לִיִּשְׂרָאֵל.

46 יג. אֵיזָה הוּא חוֹכֵר, וְאֵיזָה הוּא מְקַבֵּל? חוֹכֵר - שִׁחְוֹכֵר

46 השביעית משמטת חוב זה. ואם בא בעל הבית לחזור, אינו
47 חוזר; אבל אם רצו אלו שלקחו המעות לחזור, חוזרין.
48 נתאשו הבעלים מהן - אין מפרישין עליהן, שאין מפרישין
49 על האבוד. מת הפהן או הלוי או העני שהלום - אינו יכול
50 להפריש עליהן מחלקן בדרך הזו, עד שיטל רשות מן
51 היורשין; והוא, שיניח להן קרקע, אפלו מלא מחט; אבל
52 אם הניח כספים, אין רשות היורש מועלת. ואם הלום בפני
53 בית דין על מנת שפריש על מעות אלו מחלקם, אינו צריך
54 לטל רשות מן היורשין. העשיר העני - אין מפרישין עליו,
55 אף על פי שהלוהו בבית דין; וזכה הלה במה שבידו.
56 ח. ישראל שאמר לבן לוי: 'כור [- מידה] מעשר יש לך
57 בגדי' - רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר,
58 אף על פי שלא משך; ואם נתנו הישראל ללוי אחר, אין
59 לו עליו אלא תרעמת.

60 ט. מי שהיה לו פרות במגורה [מחט], ונתן סאה ללוי וסאה
61 לעני - לא פריש שמנת סאין מן המגורה ויאכל אותן,
62 אלא אם כן יודע ששתי סאין של מעשרות קמין; אבל אם
63 אכלו מהן הלוי והעני, אינו מפריש עליהן אלא לפי חשבון
64 הנשאר משתי הסאין.

65 י. עניים שהחליפו מתנותיהן עם בעל הבית, כגון שנתנו
66 לו סאה של לקט או שכחה ופאה ומעשר עני, ונטלו סאה
67 מן הגרן - זה שנטל מהן פטור מן המעשרות, אף על פי
68 שנעשה ברשות בעל הבית; וזה שנטלו ממנו חיב, אף על
69 פי שהוא חלף מתנותיהן הפטורין.

70 יא. מי שהיה לפניו שתי כלכלות של טבל שנשלה תרומתן,
71 ואמר: 'מעשרות זו בזו' - הראשונה מעשרת. אמר:
72 'מעשרות זו בזו וזו בזו' - הראשונה מעשרת, שהרי קבע
73 מעשרותיה בשניה; ואין השניה מעשרת, שאין מפרישין
74 מעשר מן הראשונה שכבר נפטרה על השניה שצדין היא
75 חבבת במעשר שתייהן.

76 יב. אמר: 'מעשרות שתי כלכלות אלו, מעשר כל אחת מהן
77 קבוע בחברתה' - קרא שם [- הרי הם מעושרות], וכבר קבע
78 מעשרותיהן בהן; ומוציא מהן המעשרות שלהן, ואינו יכול
79 להוציא עליהן מעשרות ממקום אחר.

80 יג. וכיצד מעשרין [בפועל]? מוציא מעשר שתייהן מאחת
81 מהן, או מעשר כל אחת מהן ממנה - אם היו שוות; ואם
82 הייתה אחת גדולה מחברתה - מפריש מן הקטנה מעשר
83 הגדולה, ומן הגדולה מעשר הקטנה.

יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ג

פרק ח

84 א. הפרות שהורם מהן תרומה גדולה ותרומת מעשר, הן
85 הנקראין 'חלין'; ואם הפריש מהן שאר מעשרותיהן, הן
86 הנקראין 'חלין מתקנין' בכל מקום.

87 ב. טבל [פירות לא מעושרים] שנתערב בחלין מתקנין מין
88 במינו, שאי אפשר להלף אחר הטעם - אם יש לו פרות

1 כהן, ואותו אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל - הרי זה
2 מפריש ממנו מעשרותיו, והן שלו; שהמתנות הראויות
3 לתרם - כמו שהורמו הן, אף על פי שצדין לא הורמו.
4 כב. הנותן שדה בקבלה לגוי, או למי שאינו נאמן על
5 המעשרות - אף על פי שלא באו לעונת המעשרות, צריך
6 לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ - עד שלא באו לעונת
7 המעשרות, אינו צריך לעשר על ידם; ומשבאו לעונת
8 המעשרות, צריך לעשר על ידם. כיצד הוא עושה? עומד
9 על הגרן, ונוטל; ואינו חושש למה שאכלו, שאין אנו
10 אחראים להם.

יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ג

פרק ז

13 א. מי שהיה לו מאה לג של יין טבול מן התורה, ואמר:
14 'שני לגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה,
15 ועשרה מעשר ראשון, ותשעה מעשר שני' - לא נתחיל
16 וישתה עד שיניח בסוף שעור תרומה ומעשרות, אלא
17 יפריש ואחר כך ישתה. ואין אומרים: 'זה שהניח בסוף,
18 כאלו נברר בתחלה'; מפני שחייב תרומה ומעשרות - מן
19 התורה, ואין אומרים בשל תורה 'נחשב כאלו נברר', עד
20 שיברר.

21 ב. הקובע מעשרותיו בפי החבית, לא ישתה משוליה;
22 בשוליה, לא ישתה מפה; מפני שהמשקין מערביין. אבל
23 הקובע בפי המגורה [מחט], אוכל משוליה; קבע בשוליה,
24 אוכל מפה.

25 ג. ויש לאדם לקבע מעשר שני ופודה אותו, וחוזר ועושה
26 אותו מעשר ראשון על אותן הפרות, או תרומת מעשר
27 למקום אחר.

28 ד. המניח פרות להיות מפריש עליהן מעשרות - מפריש
29 עליהן בתזקת שהן קמין, ואוכל ושותה, עד שיעשו כל
30 אותן הפרות שהניח מעשר, ונותנן ללוי. מצאן שאבדו -
31 הרי זה חושש לכל שהפריש, ונמערר בשנית מספיק - ואינו
32 מעשר ודאי.

33 ה. המלוה מעות את הפהן ואת הלוי ואת העני, להיות
34 מפריש על אותן המעות מחלקן - מפריש עליהן בתזקת
35 שהן קמין, ואינו חושש שמא מתו הפהן או הלוי, או
36 העשיר העני.

37 ו. כיצד מפריש עליהן? מפריש התרומה או מעשר ראשון
38 או מעשר עני מפרותיו, ומזכה בהן על ידי אחר לאותו
39 הפהן או הלוי או העני שהלום; ואם היו רגילין לטל ממנו,
40 והוא רגיל שלא יתן אלא להם - אינו צריך לזכות על ידי
41 אחר. ואחר שמפריש, מחשב פמה שנה זה שהפריש, ומנכה
42 מן המלוה - עד שיפטרע כל חובו; ומוכר התרומה לכל פהן
43 שירצה, ואוכל המעשרות.

44 ז. כשהוא מחשב פמה שנים הפרות שהפריש - יש לו
45 לחשב פשער הזול, ואינו חושש משום רבית; ואין

- 1 אחרות, מוציא על אותו טבל תרומה ומעשרות לפי חשבון.
 2 ואם אין לו פרות אחרות, הרי הפל אסור עד שיפריש;
 3 וכשהוא מפריש, מפסיד מן החלין המתקנין כדי תרומת
 4 מעשר של טבל.
 5 ג. ביצד? מאה סאה של טבל, שנתערב במאה סאה של
 6 חלין מתקנין - מפריש מן הפל מאה ואחת, וכל שהפריש
 7 טבל; וישאר תשע ותשעים חלין מתקנין. נמצא מפסיד
 8 סאה אחת. וכן אם היה אותו טבל טבול לתרומה, מפסיד
 9 מן החלין המתקנין כדי תרומה ותרומת מעשר. ולמה
 10 מפסיד סאה זו? כדי שלא יאמר, מאה שהפריש הן מאה
 11 של חלין, והמאה שנשארה היא הטבל. וכן אם היה הטבל
 12 פחות מן החלין, או מרבה על החלין - מגביה הטבל וכדי
 13 תרומת מעשר שבטבל מן החלין, או כדי תרומה ותרומת
 14 מעשר, אם היה טבל טבול לתרומה.
 15 ד. וכן אם נתערב מעשר טבול בחלין מתקנין, אוסר בכל
 16 שהוא. אם יש לו מעשר אחר, מוציא על אותו מעשר
 17 הטבול תרומת מעשר לפי חשבון; ואם אין לו מעשר -
 18 מגביה המעשר שנתערב, ומפסיד מן החלין המתקנין כדי
 19 תרומת מעשר שבמעשר הטבול.
 20 ה. ביצד? מאה מעשר, שנתערב במאה חלין מתקנין -
 21 מפריש מן הכל מאה ועשר, וכל שהפריש מעשר;
 22 והתשעים הנשארות, הן חלין פשהי. וכן אם היו החלין
 23 מרביץ על המעשר הטבול, או פחותין ממנו - מפריש
 24 המעשר וכדי תרומת מעשר שבמעשר הטבול מן החלין.
 25 ו. טבל שנתערב במעשר טבול - אם היה הטבל כמעשר,
 26 מפסיד מן הטבל כדי תרומת מעשר שבו. ביצד? מאה סאה
 27 טבל, שנתערב במאה סאה מעשר - מפריש מאה ואחת,
 28 וזה שהפריש מעשר; והתשע ותשעים הנשארות טבל. היה
 29 הטבל מרבה על המעשר - מפריש המעשר בלבד, ולא
 30 יפסיד מן הטבל כלום; שאם יקרא שם לתרומת מעשר
 31 שבטבל, נמצא המעשר מדמע [מעורב] בתרומת מעשר של
 32 טבל שעלתה עמו. היה המעשר מרבה על הטבל - קורא
 33 שם לתרומת מעשר שבטבל, ומפריש הטבל וכדי תרומת
 34 מעשר של טבל ואחד ממאה מן המעשר; ויהיה טבל בלו
 35 מדמע, וימכרו לכהן חוץ מדמי שתי התרומות שבו.
 36 ונמצא מפסיד מן המעשר אחד ממאה בו, שהוא כמו
 37 תרומת מעשר, ומפסיד ממנו כמו תרומת מעשר שבטבל.
 38 ביצד? מאה טבל, עם מאתיים מעשר - מפריש מאה ושלש;
 39 והשלש הן תרומת מעשר של מאה טבל ושעור תרומת
 40 מעשר ממאתיים מעשר, כדי שלא יבוא לטעות אם נתערב
 41 בכמותו. וישאר מאה שבע ותשעים, והם מעשר פשהי.
 42 ז. מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין, וקבע
 43 פד אחת משורה החיצונה מעשר על מקום אחר, ואין יודע
 44 איזו שורה חיצונה היא - נוטל שתי חביות באלכסון,
 45 ומערב שתיהן ומפריש מהן.
 46 ח. קבעה בחצי שורה החיצונה, ואין יודע איזה חצי שורה
 47 היא - נוטל ארבע חביות מארבע נזויות; קבעה בשורה אחת
- מאה, ואין יודע איזו שורה היא - נוטל שורה אחת
 באלכסון; קבעה בחצי שורה, ואין יודע איזו חצי שורה
 היא - נוטל שתי שורות באלכסון, שהרי נוטל חבית מכל
 חצי שורה. ומערב ומפריש.
 ט. קבע המעשר בכד אחת מהן, ואין יודע איזו היא - נוטל
 מכל פד וכד מן המאה, ומערב; ומפריש כדי פד אחת
 מעשר.
יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ג
- פרק ט**
- א. בימי יוחנן כהן גדול שהיה אחר שמעון הצדיק, שלחו
 בית דין הגדול ויבדקו בכל גבול ישראל, ומצאו שהכל
 זהירין בתרומה גדולה, ומפרישין אותה; אבל מעשר
 ראשון, ומעשר שני, או מעשר עני - היו עמי הארץ
 מישראל מקלין על עצמן, ולא היו מפרישין אותן. לפיכך,
 גזרו שלא יהיה נאמן על המעשרות, אלא אנשים נאמנים
 כשרים; אבל עמי הארץ - פרוטיהן ספק, ואין נאמנין לומר
 'מעשרין הן'. וזה הוא הנקרא 'דמאי'.
 ב. והתקינו שלא יהיה אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת
 מעשר, מפני שהוא עון מיתה, ומעשר שני, שאין בזה
 הפסד, שהרי בעליו אוכלין אותו. אבל מעשר ראשון
 ומעשר עני, אין מפרישין מן הדמאי - מפני שהוא ספק,
 והמוציא מחברו עליו הראיה; לפיכך, אומרין ללוי או
 לעני: 'הבא ראיה שאינו מעשר, וטל מעשרו'.
 ג. אף על פי שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי, צריך
 לקרות לו שם, ואינו מפריש; ואומר: 'עשור [עשירית] מה
 שיש כאן מעשר עני', כדי לקבע מעשר שני - שמעשר עני
 בשלישית ושלשית, במקום מעשר שני של שאר שני
 השבוע.
 ד. כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני, אין
 מברכין עליהן - לפי שהוא ספק; לפיכך, מתיר להפרישין
 כשהוא ערם.
 ה. ביצד מעשרין את הדמאי? מפריש כדי תרומת מעשר
 שהוא אחד ממאה מן הכל, ומניחה בצד הפרות, ואומר:
 'זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו'. ואחר כך אומר: 'זה
 שאמרתי עליו שהוא מעשר, הרי הוא תרומת מעשר על
 שאר המעשר הסמוך לו'; ונוטל אותה, ונותנה לכהן;
 שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קדם המעשר,
 לכתחלה. ואחר כך מפריש מעשר שני.
 ו. ומתיר להפריש מעשר שני קדם הראשון, בדמאי. ואם
 רצה אומר: 'מעשר שני של פרות אלו בצפונם' או
 'בדרומם, והרי הוא מחלל על המעות'. וכן הלוקח פכר מן
 הנחתום - מפריש ממנה כדי תרומת מעשר וחלה, ואומר:
 'אחד ממאה ממה שיש כאן הרי הוא מעשר, ושאר מעשר
 סמוך לו, וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על שאר
 המעשר הסמוך לו, והיתר על אחד ממאה שיש בזה

48 שני, כנגד המאה לג; שהרי הפריש המעשר של ודאי
49 תחלה על חצי כל שדרכו בגת. וכן אם היה לו שליש או
50 רביע, מפריש לפי חשבון.

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ג

פָּרָק י

53 א. המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות, ולא יהיו
54 פרותיו [בחזקת] דמאי [ספק מעשרים] - צריך לעשר את
55 שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח [קונה];
56 ואינו מתארח אצל עם הארץ. וצריך שיקבל עליו דברים
57 אלו ברבים; וכשיבואו עדים נאמניו שקבל דברים אלו
58 ברבים, ושהוא רגיל בהם תמיד - הרי זה נאמן על פרותיו
59 לומר 'מעשרין'.

60 ב. כל תלמיד חכמים - נאמן לעולם, ואינו צריך בדיקה
61 אחריו; וכניו ובני ביתו ועבדיו ואשתו של תלמיד חכמים
62 - הרי הן כתלמיד חכמים, ונאמניו. תלמיד חכמים שמת,
63 והניח פרות - אפלו באותו היום כנסן, הרי הן בחזקת
64 מתקניו.

65 ג. בת עם הארץ או אשתו שנשאת לחבר - נאמן על
66 המעשרות, ועבדו שנמכר לחבר - צריכין לקבל עליהם
67 בתחלה; ובת חבר או אשתו שנשאת לעם הארץ, ועבדו
68 שנמכר לעם הארץ - הרי אלו בחזקתו ונאמניו, עד
69 שיחשדו. בנו או עבדו של חבר שהיו למודין [רגילים
70 לבקר] אצל עם הארץ, צריכין לקבל. בנו או עבדו של עם
71 הארץ שהיו למודים אצל חבר - כל זמן שהן אצל החבר,
72 הרי הן כחבר; ויצאו, הרי הן כעם הארץ.

73 ד. מי שאינו נאמן, והיה אחד מבניו או מעבדיו נאמן, או
74 אחד ממשפחתו - לוקחין ממנו ואוכלין על פיהו [על פי
75 עדות הנאמנים], ואין חוששין לדבר.

76 ה. היה הוא נאמן, ואשתו אינה נאמנת - לוקחין ממנו,
77 ואין מתארחין אצלו. היתה אשתו נאמנת, והוא אינו נאמן
78 - מתארחין אצלו, ואין לוקחין ממנו. ותבוא מארה למי
79 שאשתו נאמנת, והוא אינו נאמן.

80 ו. לא ישמש חבר, לא במשתה עם הארץ ולא בסעודתו -
81 אלא אם כן היה הכל מעשר ומתקן מתחת ידו; לפיכך,
82 הרוצה חבר משמש במשתה עם הארץ או בסעודתו, הרי
83 הכל בחזקת מעשר. ראוהו מסב עם עמי הארץ - אין
84 הסעודה בחזקת מעשרת; שמא החבר על תנאין שבלבו
85 הוא סומך [כגון שיעיר רק לעצמו].

86 ז. כשם שאדם סועד אצל עם הארץ, וסומך על תנאו - כך
87 הוא צריך להיות מתנה על בנו, ואפלו היה בנו במקום
88 אחר; אבל אינו צריך להיות מתנה על אחר חוץ מבנו,
89 ואפלו היה עמו במשתה. לפיכך, כן חבר שהיה מסב
90 במשתה עם הארץ - אין הסעודה בחזקת מעשרת, שמא
91 אביו התנה עליו.

92 ח. עם הארץ שנתן מזה [מטבע] לחבר, ואמר לו: 'קח לי

1 שהפרשתי - הרי הוא חלה, ומעשר שני בצפונה' או
2 'בדרומה, והרי הוא מחלל על המעות'; ואוכל.

3 ז. וכן המזמן את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו
4 על המעשרות - אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד
5 להפריש למחר הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, וזה
6 שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו,
7 ומעשר שני בצפונה' או 'בדרומו, והרי הוא מחלל על
8 המעות'; מפני שמתר לאדם להתנות תנאים אלו על
9 הדמאי, אף על פי שאינו ברשותו. אבל בודאי, אינו מתנה
10 אלא על דבר שבכשרותו.

11 ח. ביצר? היו לו מאה תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא
12 בבית המדרש או בשדה, ומתירא שמא תחשף [תכנס
13 השבת], ואינו יכול לעשר בשבת - אומר: 'שני תאנים שאני
14 עתיד להפרישן, הרי הן תרומה; ועשר שאני מפריש
15 אחריהן, מעשר ראשון; ותשע שאני מפריש אחריהן,
16 מעשר שני'; ולמחר - מפריש ואוכל.

17 ט. וצריך לרחש בשפתיו בשעה שמפריש זו אחר זו; ואינו
18 כמתקן בשבת, שהרי הקדים תנאו. וטבל שיש עליו תנאי
19 זה, מתר לטלטלו בשבת קדם שיפריש; ונותן עיניו בצד
20 זה, ואוכל את השאר.

21 י. נתן לו עם הארץ כוס לשותו - אומר: 'מה שאני עתיד
22 לשיר בשולי הכוס, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו;
23 וזה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך
24 לו; ומעשר שני כפי הכוס, והרי הוא מחלל על המעות';
25 ושותה, ומניח כדי תרומת מעשר בשולי הכוס.

26 יא. וכך אם זמנו חברו לשתות אצלו בשבת, מתנה פתנאי
27 הזה מערב שבת על כל מה שירצה שישתה אצלו. וכן
28 פועל שאינו מאמין לבעל הבית - נוטל גרוגרת [תאנה]
29 אחת ואומר: 'זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על
30 המאה שאני עתיד לאכל, וזו האחת תרומת מעשר על
31 העשר הבאות אחריה, ומעשר שני הוא העשר האחרונות,
32 והרי הוא מחלל על המעות'; ונותן הגרוגרת שהפריש
33 לפנה. והפועל מפריש לעצמו דמי מעשר שני; שפתנאי בית
34 דין הוא, שתהיה תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר
35 שני משל פועל.

36 יב. הנתומין - לא חיבו אותן להפריש מעשר שני מן
37 הדמאי, אלא תרומת מעשר בלבד, כדי שיפרישנה בטרה
38 עם החלה; והלוקח מפריש מעשר שני. במה דברים
39 אמורים? במוכר בחנותו או על פתח חנותו; אבל המוכר
40 לפלטר [סוחר], או בחנות הסמוכה לפלטר - חיב להפריש
41 אף מעשר שני.

42 יג. שנים שבצרו פרמיהן בתוך גת אחת, והאחד מהם אינו
43 נאמן על המעשרות - אף על פי שעשר זה הנאמן על חלקו
44 - כשהוא נוטל חלקו מן היין, הרי זה חיב להפריש ממנו
45 מעשר דמאי על חלק עם הארץ.

46 יד. ביצר? היו מחצה למחצה, ונטל בחציו מאתים לג יין
47 - הרי זה מפריש ממנו לג אחד תרומת מעשר ועשר מעשר

15 ואם אמר החבר לעם הארץ ללקט לו, ושמע חבר אחר -
 16 הרי החבר האחר אוכל, ואינו צריך לעשר; שאין החבר
 17 מוציא דבר שאינו מתקן מתחת ידו, וחזקתו שהפריש
 18 עליהן ממקום אחר. אף על פי שלא נחשדו חברים לתרום
 19 שלא מן המקף [מדבר שאינו לפניהם] - כדי לסלק המכשול
 20 מלפני עם הארץ, תורמין.
 21 יא. מתר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי, וצריך
 22 להודיען; והעני עצמו, והאורח - אם רצה לתקן, מתקן.
 23 יב. גבאי צדקה גובין סתם מכל אדם, ומחלקין סתם;
 24 והרוצה לתקן, יתקן.
 25 יג. רופא חבר שנהיה מאכיל לחולה עם הארץ מפרות עם
 26 הארץ - נוטן לתוף ידו, אבל לא לתוף פיו; ואם הנה
 27 הדמאי של רופא, אפלו לתוף ידו לא יתן. וכן אם ידע
 28 שהוא טבל ודאי, אפלו לתוף ידו אסור.

1 אגדת ירק', או 'גלוסקה אחת' [עוגה] - לוקח לו סתם,
 2 ופטור מלעשר; ואם החליף את המעה - חייב לעשר, ואחר
 3 כף יביא לו. ואם פרש החבר, ולא לקח סתם, אלא אמר
 4 לחנני: 'אגדה זו שאני לוקח ממך, לחברי אני קונה אותה,
 5 וזו לעצמי אני קונה אותה' - זו שלקח לעצמו, חייב לעשר
 6 אותה; וזו שלקח לחברו, אינו חייב לעשר אותה. ואם
 7 נתערבו, אפלו נתערבה אחת שלו במאה של חברו - מתקן
 8 הכל דמאי, ואחר כף יתן לחברו ששלו לקח לו.
 9 ט. חמשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו חמש אגדות של
 10 ירק', והביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - חברים שבהן,
 11 אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד; הביא להן בערבוב
 12 - חברים שבהן צריכין לעשר על הכל.
 13 י. עם הארץ שאמר לחבר: 'צא ולקט לי תאנים מתאנתי'
 14 - אוכל מהן החבר עראי, ומעשן [לאכילת קבע כ -] דמאי.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"כ"ו ניסן ה'תשע"ג

55 המצוה הקנ"ח — הצווי שצנצטוינו לאכל מצה בליל ט"ו
 56 בניסן, בין שיש כבש הפסח ובין שאין, והוא אמרו
 57 יתעלה: "בערב תאכלו מצת" (שם יב, יח). ובפרוש אמרו:
 58 "בערב תאכלו מצות — הכתוב קבעו חובה". וכבר
 59 נתבאר בפסחים, שאכילת מצה בלילה הראשון — חובה;
 60 מפאן ואילך — רשות. וכבר נתבארו דיני מצוה זו
 61 במסכת פסחים.

יום שני כ"א ניסן ה'תשע"ג

מצות עשה קנז.

נוסח ההגדה (מספר משנה תורה)

מצות עשה קע.

66 המצוה הקנ"ז — הצווי שצנצטוינו לספר ביציאת מצרים
 67 בליל ט"ו בניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר
 68 (ללא נוסח קבוע ומוגבל). וכל-מה-שיוסיף לספר ולהאריך
 69 בדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם, והעול שעשו בנו
 70 ומה שענו אותנו המצרים ואיך נפרע לנו ה' מהם,
 71 ולהודות לו יתעלה על כל-החסד אשר גמלנו — הרי זה
 72 משבח, כמו שאמרו: "כל-המאריך לספר ביציאת מצרים,
 73 הרי זה משבח". והכתוב שבא לנו בצווי זה הוא אמרו
 74 יתעלה: "והגדת לבנך ביום ההוא" (שמות יג, ח). וכא
 75 הפרוש (מכילתא): "והגדת לבנך — יכול מראש החדש?
 76 תלמוד לומר: "ביום ההוא. אי ביום ההוא — יכול
 77 מבעוד יום? תלמוד לומר: בעבור זה (שם); לא אמרתי
 78 אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחין לפניך", לומר:
 79 מתחלת הלילה חייב לספר. ולשון המכילתא: "מכלל

יום ראשון כ' ניסן ה'תשע"ג

מצות לא תעשה ר. רא. מצות עשה קנח.

62 המצוה המושלימה מאתים — האזהרה שהזרנו שלא
 63 יראה חמץ בכל-מושבותינו כל-שבעת הימים, והוא
 64 אמרו: "ולא-יראה לך חמץ ולא-יראה לך שאר ככל-
 65 גבלך" (שמות יג, ז). ואין אלו שני לאוין בשני ענינים, אלא
 66 הם בענין אחד. ובפרוש אמרו (ביצה ז): "פתח הכתוב
 67 בחמץ וסיים בשאור — לומר לך: הנינו חמץ הנינו שאר",
 68 כלומר: שאין חלוק בין השאר (המחמץ) עצמו או הדבר
 69 שנתחמץ. ומי שעבר והניח חמץ ברשותו — אינו חייב
 70 מלקות, אלא אם לקח חמץ בפסח וקנהו שיהא (שאו)
 71 עושה מעשה. ולשון התוספתא. "המשיר חמץ בפסח
 72 והמקים פלאים בכרם — אינו לוקה".

73 המצוה הר"א — האזהרה שהזרנו שלא ימצא חמץ
 74 ברשותנו, גם אם אינו נראה או אם הוא מפקד, והוא
 75 אמרו: "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים" (שם יב, ט).
 76 וגם זה לוקין עליו בתנאי שיהא שם מעשה, כמו שהזכרנו
 77 לפי הפללים שנתבארו במסכת שבועות (כא). ובפרוש
 78 אמרו במקומות שונים: עובר בכל יראה ובל ימצא.
 79 ובתחלת מסכת פסחים (ה). נתבארו דיני שתי המצות
 80 האלה, ושם נתבארו הענינים שהזכיר עליהם באמרו:
 81 "לא-יראה וגו' ככל-גבלך" (שם יג, ז) והענינים שהזכיר
 82 עליהם באמרו: "לא-ימצא בבתים". ושם נתבאר שכל-
 83 לאו (מהשנים: "בל יראה" ו"בל ימצא") לומד מן-האחר ענין
 84 שלא היה בו, ושמהקים חמץ בפסח עובר בשני לאוין:
 על כל-יראה ועל כל-ימצא.

42 **יום שישי כ"ה ניסן ה'תשע"ג**

43 **מצות עשה קעא. קנג.**

44 **המצוה הקע"א נדפסה ביום הקודם.**

45 המצוה הקנ"ג — הצווי שצונו יתעלה לקדש חַדְשֵׁים
46 ולחשב חַדְשֵׁים וְשָׁנִים, וְזוֹ הִיא מִצְוַת קְדוּשַׁת הַחֹדֶשׁ (קביעת
47 יום ראש-חודש נקרא "קידוש"), והוא אָמְרוּ יתעלה: "הַחֹדֶשׁ
48 הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חַדְשֵׁים" (שמות יב, ב), ובפרוש נֶאֱמַר (ראש
49 השנה כב.): "עֲדוּת זֶה תִּהְיֶה מְסוּרָה לָכֶם", כְּלוּמַר: מִצְוָה זֹאת
50 אֵינָה מְסוּרָה לְכָל-אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁבֶת בְּרֵאשִׁית (השבת.
51 על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא ממעשה בראשית) —

52 שְׁפָל-אֶחָד מוֹנֵה שֵׁשָׁה יָמִים וְשׁוֹבֵת בְּשַׁבְעֵי — כִּף שָׁגַם
53 כְּל־אֶדָם הַרְוָאָה אֶת-הַלְבָּנָה יַעֲשֶׂנוּ רֵאשׁ חֹדֶשׁ, או יחשב
54 בַּחֲשׁוֹבֵן הַתּוֹרְנִי (חישובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה)
55 וְיַעֲשֶׂה רֵאשׁ חֹדֶשׁ, או יִרְאֶה שֶׁהָאֵבִיב אַחַר (אחת הסיבות
56 לעיבור השנה) וְזוּלְתָּו (או סיבה אחרת) מִמָּה שֶׁרְאוּ לְהַתְחַשֵּׁב
57 בו וְיוֹסִיף חֹדֶשׁ — אֵלָּא מִצְוָה זֹאת לֹא יַעֲשֶׂנָה לְעוֹלָם אֵלָּא
58 בֵּית דִּין הַגָּדוֹל דּוֹקָא וּבְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹקָא. לְפִיכֵךְ בְּטֵלָה
59 אֲצִלְיֵנוּ הַיּוֹם הַרְּאִיָּה מִחֻמַּת הָעֶדֶר בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, כְּמוֹ
60 שֶׁבְטֵלָה הַקְּרֵבַת הַקְּרֵבָנוֹת מִחֻמַּת הָעֶדֶר הַמְּקַדֵּשׁ. וּבִזְוָה
61 טַעַם הַמֵּינִים הַנִּקְרָאִים כָּאֵן בַּמִּזְרַח 'קְרָאִים', וְזֶהוּ הַיְסוּד
62 שָׁגַם לֹא כְּל־הַרְבָּנִים עֲמָדוֹ עֲלֵיו, וְהַחֲלוּ מְגֻשָּׁשִׁים עִמָּהֶם
63 בַּחֲשֻׁכַת הָאֶפְלָה. דַּע, שֶׁהַחֲשׁוֹבֵן הַזֶּה שָׂאֵנוּ מִחֲשָׁבִים הַיּוֹם
64 וְיִוְדָעִים בוֹ רֵאשִׁי הַחֹדְשִׁים וְהַמוֹעֲדִים, אֵינן מִתְּרַלְעֵשׂוֹתוֹ
65 אֵלָּא בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל בְּלַבָּד; אֲבָל בְּשַׁעַת הַדָּחַק וּבְהָעֶדֶר
66 תְּכַמֵּים מְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, אֲזִי מִתְּרַלְעֵי דִּין הַסְּמוּךְ (הסמוך
67 לכה) בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְרֵי שָׁנִים וְלִקְבוּעַ חֹדְשִׁים בַּחוּצָה
68 לְאַרְצֵי, כְּדָרְךְ שֶׁעָשָׂה רַבִּי עֲקִיבָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּתְּלִמּוּד
69 (ברכות טג.) — וּבִזְוָה יֵשׁ קָשִׁי גְדוֹל, וְהִידוּעַ (שכפמעט תמיד
70 בֵּית דִּין הַגָּדוֹל אֲמָנָם הִיָּה בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֵם שִׁיבְעוּ
71 חֹדְשִׁים וַיַּעֲבְרוּ שָׁנִים בְּדָרְכִים הַמְּקַבְּלוֹת אֲצִלָּם וּבְהַתְקַבְּצָם
72 יַחַד.

73 וְיֵשׁ כָּאֵן יְסוּד גְּדוֹל מְאֹד מִיְסוּדוֹת הָאֲמוּנָה, שֶׁלֹּא יִדְעוּהוּ
74 וְלֹא יִרְגִישׁוּ בוֹ אֵלָּא הַמַּעֲמִיקִים חֲקֵר. הֵינּוּ: זֶה שָׂאֵנוּ
75 מִחֲשָׁבִים הַיּוֹם בַּחוּצָה לְאַרְצֵי בְּסִדְרָה הַעֲבוּר שֶׁבְּיָדֵינוּ
76 וְאוֹמְרִים שִׁיּוֹם זֶה רֵאשׁ חֹדֶשׁ וְיּוֹם זֶה חַג — לֹא בְּגִלְלָה
77 חֲשׁוֹבֵנוּ אֲנִי עוֹשִׂים אוֹתוֹ חַג בְּשׁוֹם אֲפֵן, אֵלָּא מִפְּנֵי שְׁבִית
78 דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹר קָבְעוּ יוֹם זֶה חַג אוֹ רֵאשׁ
79 חֹדֶשׁ, וּמִפְּנֵי שֶׁהֵם אָמְרוּ שֶׁהַיּוֹם רֵאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ הַיּוֹם חַג,
80 הוּא נַעֲשֶׂה חַג אוֹ רֵאשׁ חֹדֶשׁ, בֵּין שֶׁהִיָּתָה פְּעֻלָּתָם זֹאת עַל
81 פִּי חֲשׁוֹבֵן אוֹ עַל פִּי רְאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּמְסַר לָנוּ בַּקְּבֻלָּה (ראש
82 השנה כה.): "אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם (ויקרא כג, ב) — אֵינן לִי
83 מוֹעֲדוֹת אֵלָּא אֵלוֹי", כְּלוּמַר: אֲשֶׁר יֵאמְרוּ הֵם שֶׁהֵם
84 מוֹעֲדוֹת, אֲפֵלוּ שׁוֹגְגִין אֲפֵלוּ אֲנוֹסִין אֲפֵלוּ מְטַעֲנִין, כְּמוֹ
85 שֶׁבֵּא לָנוּ בַּקְּבֻלָּה. וְאֵינן אֲנִי עוֹשִׂים הַיּוֹם חֲשׁוֹבֵן אֵלָּא כְּדִי
86 שֶׁנִּדְעַתְּ אֶת-הַיּוֹם שֶׁקָּבְעוּ בוֹ בְּנֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּינּוֹן שֶׁבְּסִדְרָה
87 זֶה עֲצָמוֹ מִחֲשָׁבִים וְקוֹבְעִים הַיּוֹם — לֹא בְּרֵאִיָּה; וְעַל

1 שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיָּה פִּי-יִשְׂאָלְךָ בְּנֶךְ (שם יד) יְכוֹל אִם יִשְׂאָלְךָ —
2 אֶתָּה מַגִּיד לוֹ; וְאִם לֹא — אֵינן אֶתָּה מַגִּיד לוֹ? תְּלַמּוּד
3 לּוֹמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבְּנֶךְ — אֶת-עַל-פִּי שֶׁלֹּא שֶׁאֲלָךְ. אֵינן לִי
4 אֵלָּא בְּזִמְנֵי שִׁישׁ לוֹ בֶּן; בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ, בֵּינוֹ לְבֵין אַחֵרִים
5 מִנֵּינן? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם זְכוּר אֶת-הַיּוֹם
6 הַזֶּה" (שם ג), כְּלוּמַר: צִוָּה לְזַכְרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר "זְכוּר אֶת-יּוֹם
7 הַשְּׁבִית לְקַדְשׁוֹ" (שם כ, ח). וּכְבָר יִדְעָתָ לְשׁוֹנָם (בנוסח
8 הַהַגְדָּה): "אֲפֵלוּ כְּלָנוּ חֲכָמִים, כְּלָנוּ נְבוֹנִים, כְּלָנוּ יוֹדְעִים
9 אֶת-הַתּוֹרָה — מִצְוָה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בְּיַצִּיאַת מִצְרָיִם". וּכְבָר
10 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסוֹף פְּסָחִים.

11 **נסח ההגדה נדפס לעיל עמ' עא**

12 המצוה הק"ע — הצווי שצונו לשמוע קול שופר
13 ביום האחד בתשרי, והוא אָמְרוּ עֲלֵינוּ: "יּוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה
14 לָכֶם" (במדבר כט, א). וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּת
15 רֵאשׁ הַשָּׁנָה. וְאֵינן הַנְּשִׂים חֲיָבוֹת בָּהּ.

16 **יום שלישי כ"ב ניסן ה'תשע"ג**

17 **מצות עשה קסח.**

18 המצוה הקס"ח — הצווי שצונו לישוב בפסח שקצת
19 ימים בכל-ימי החג, והוא אָמְרוּ יתעלה: "בַּפְּסַח תִּשְׁבּוּ
20 שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹאת
21 בְּמִסְכַּתָּא הַמֵּיחַדְתָּ לָכֵךְ, כְּלוּמַר: מִסְכַּת סָכָה. וְאֵינן הַנְּשִׂים
22 חֲיָבוֹת בְּמִצְוָה זֹאת.

23 **יום רביעי כ"ג ניסן ה'תשע"ג**

24 **מצות עשה קסט.**

25 המצוה הקס"ט — הצווי שצונו לטול לולב ולשמוח
26 לפני ה' שבעת ימים, והוא אָמְרוּ יתעלה: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם
27 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְגו'" (ויקרא כג, מ). וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה
28 זֹאת בְּמִסְכַּת סָכָה. וְשֵׁם (מא). נִתְבָּאֵר, שֶׁאֵינן מִצְוָה זֹאת חוֹבָה
29 שְׁבַעַת יָמִים אֵלָּא בְּמִקְדָּשׁ בְּלַבָּד; אֲבָל בְּשָׂאֵר מְקוֹמוֹת,
30 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּלַבָּד הִיא חוֹבָה מִן-הַתּוֹרָה. וְאֵינן הַנְּשִׂים
31 חֲיָבוֹת בְּמִצְוָה זֹאת.

32 **יום חמישי כ"ד ניסן ה'תשע"ג**

33 **מצות עשה קעא.**

34 המצוה הקע"א — הצווי שצונו לתן מחצית השקל
35 כל-שנה, והוא אָמְרוּ יתעלה: "וְנָתַתָּה אִישׁ כֶּפֶר נֶפֶשׁוֹ לַה'"
36 (שמות ל, יב), וְאָמַר "זֶה יִתְּנוּ" (שם, יג). וּכְבָר, שֶׁאֵינן הַנְּשִׂים
37 חֲיָבוֹת בְּמִצְוָה זֹאת, לְפִי שֶׁהַכְּתוּב אוֹמֵר: "כָּל-הָעוֹבֵר עַל-
38 הַפְּקָדִים" (שם) (כל מי שנפקד לצבא — יצאו נשים שאינן
39 נפקדות). וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּמִסְכַּתָּא הַמֵּיחַדְתָּ
40 לָהּ, כְּלוּמַר: מִסְכַּת שְׁקָלִים. וְשֵׁם (פרק ח משנה ח) נִתְבָּאֵר,
41 שֶׁמִּצְוָה זֹאת אֵינָה נוֹהֶגֶת אֵלָּא בְּפְנֵי הַבַּיִת.

מתוך מהדורת חזק

1 קביעתם אנו סומכים — לא על חשבוננו. ואין חשבוננו
2 אלא לגלויי מלתא (לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), והבן זה
3 היטב.
4 והנני מוסיף לך באור: אלו הנחנו, למשל, שבני ארץ
5 ישראל יעדרו מארץ ישראל — חלילה לאל מלעשות
6 זאת, לפי ששכר הכטיח שלא ימחה ולא ישרש את
7 שארית האמה לגמרי — ולא יהיה שם בית דין בנמצא,
8 ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנסמך בארץ ישראל —
9 הרי אז לא היה חשבוננו זה מועיל לנו כלל בשום אפן,
10 לפי שאין לנו לחשב בחוצה לארץ ולעבר שנים ולקבוע
11 חדשים אלא באותם התנאים הנזכרים, כמו שבארנו "כי
12 מציון תצא תורה ודברה" מירושלם" (ישעיה ב, ג). ואם
13 יתבונן מי שיש לו דעה שלמה בדברי התלמוד שבענין
14 זה, יתבאר לו כל-מה-שאמרנו ברור שאין בו שום ספק.
15 והנה יש רמזים בלשון התורה, המורות על יסודות הסדר
16 שאנו סומכים עליו בידעית ראשי חדשים ועבור שנים,
17 מאלה אמרו: "ושמרת את-החקה הזאת למעדה מקמים
18 ימימה" (שמות יג, י). אמרו (מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי):

19 "מלמד שאין מעברין את-השנה אלא בפרק הסמוך
20 למועד" (בחודש אדר — הסמוך למועד פסח) ואמרו (שם):
21 "מנין שאין מעברין את-החדש אלא ביום ואין מקדשין
22 את-החדש אלא ביום? תלמוד לומר: מקמים ימימה".
23 ואמר יתעלה: "לחדשי השנה" (שם יב, ב), אמרו (מגילה
24 ה:): "חדשים אתה מחשב לשנה, ואי אתה מחשב ימים"
25 — משמע שההוספה בה לא תהא אלא חדש שלם.
26 ואמר: "חדש ימים" (במדבר יא, כא) — אמרו: "ימים אתה
27 מחשב לחדש ואין אתה מחשב שעות". ואמרו: "שמור
28 את-החדש האביב" (דברים טז, א) — משמע שבשנים שלנו
29 חובה שנשמור בהן תקופות השנה, ולפיכך יהיו שנות
30 תמה (למרות שחישוב החדשים מבוסס על מהלך הירח). וכבר
31 נתבאר פל-דיני מצוה זו בשלמות בפרק א' מסנהדרין
32 (יא). ובמסקנת ראש השנה (ב). וגם בכרכות (סג).

יום שבת קודש כ"ו ניסן ה'תשע"ג

מצות עשה כנג.

המצוה הקנ"ג נדפסה ביום הקודם.

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שני עמ' א

1 שניקב כמוציא זית ונטתם כמה פעמים, עד שמקום כל הנקבים כולם
2 הוא כמוציא רימון, יש לטהר את הכלי משום שנים חדשות פאו
3 לבאי, שאין זה אותו הכלי שנטמא, אלא הוא כמו שניקב כמוציא
4 רימון וסתמו. ושיב חזקה את רבי יוחנן על ראייה זו, וקרי עליה –
5 וקרא עליו לית דין פר אינש – אין זה בן אדם, אלא מלאך הוא.
6 איבא דאמרי – ויש אומרים שבלשון זה שבו, כגון דין פר נש –
7 אדם כזה, הוא אדם גדול. ומכאן פשוט רב נחמן את ספק בני הישיבה
8 בהיקף שלא הוקף לדירה ונפרץ בו אמה וגדרו עד שהושלמה
9 הפירצה לעשר אמות, שכיון שיש עשר אמות בהיקף המחיצה שלא
10 היו בהיקף הראשון, הרי זה היקף חדש, ונחשב כל ההיקף כהוקף
11 לדירה.
12 הגמרא דנה מתי מותר לטלטל ברחבה שאחורי הבתים: אמר רב
13 כהנא, רחבה שאחורי הבתים, ואין הבית פתוח לרחבה, אם הרחבה
14 גדולה יותר מבית סאתיים, אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות,
15 כדין קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה, שאסור לטלטל
16 בתוכו, שכיון שאין הבית פתוח לתוכו, אינו נחשב מוקף לדירה.
17 ואמר רב נחמן, אם פתח לו (לרחבה) פתח מהבית, מותר
18 למלטל בבולו, שהפתח מתירו, שכיון שיש לבית פתח פתוח
19 לרחבה, ודאי היא משמשת לדירה. ומבאר רב נחמן, ולא אמרין –
20 ולא אמרו דין זה, אלא כשפתח תחילה את הפתח מהבית לרחבה,
21 ולכסוף הוקף – ורק אחר כך נעשה היקף מחיצות הרחבה, אבל
22 הוקף ולכסוף פתח – אם קודם נעשה היקף מחיצות הרחבה, ואחר
23 כך פתח את הפתח מהבית לרחבה, לא – אין הפתח מתיר לטלטל

24 ברחבה.
25 מקשה הגמרא: אם אין הרחבה ניתרת אלא כשפתח ולכסוף הוקף,
26 יש להקשות פשיטא – הלא פשוט הוא דין זה, שכיון שנעשה היקף
27 המחיצות אחר פתיחת הבית לרחבה, ודאי נעשה ההיקף לשם דירה,
28 ולמה הוצרך רב נחמן להשמיענו דין זה. מתרצת הגמרא: לא צריך
29 – לא הוצרך רב נחמן להשמיענו שמותר לטלטל ברחבה, אלא
30 בדאית ביה בי דרי – כשקודם שהיקף את הרחבה, היה שם גורן
31 (שהוא מקום שעשוי דרוש שם את התבואה), מהו דתיבא – שמא
32 תאמר, ארעתא דבי דרי עכדיה – שפתח הבית שפונה לשם נעשה
33 לצורך הגורן, ולא כדי לעשות שם היקף לרחבה, וכלפי ההיקף הרי
34 זה כמו שאין שם פתח, קא משמע לן – השמיענו רב נחמן שאין
35 אומרים כן, אלא ודאי כיון שיש שם פתח, נחשב שהיקף לדירה.
36 לעיל (בג) אמרה הגמרא, שקרפף שהוקף לדירה, שנורעו בו זרעם,
37 הורעים מבטלים את הדירורים שבו, כיון שאין דרך בני אדם לדרך
38 במקום שנורע, אבל אם נטעו בו אילנות, אין הנטיעות מבטלים את
39 הדירורים, מפני שרגילים להסתופף בצל אילנות תמיד. ועתה דנה
40 הגמרא מה הדין בקרפף שנתמלא מים: קרפף יותר מבית סאתיים
41 שהוקף לדירה, ונתמלא מים, כבוד רבנו (בני הישיבה) למימר,
42 שמים בורעים דמו – הם, שמבטלים דירורים, ואסור לטלטל בקרפף
43 זה. אמר להו רב אבא (אבוה) [אחות] דרב בריה דרב משרשיא.
44 הרי אמרנו משמיה דרבא – כך אומרים בשם רבא. מים שמיאלו
45 את הקרפף, בנטיעים דמו – הרי הם כאילנות שניטעו בקרפף, שאינם
46 מבטלים את הדירורים, וישרי – ומותר לטלטל בקרפף זה.

לקסיקון מושגים המוזכרים בהלכות קידוש החודש

סדר הערכים הוא לפי א-ב, בהשמת קידומות דקדוקיות (ה, ב, ל, ש, ו).

על גליון הרמב"ם שולבו הפניות ללקסיקון זה

אורך השלישי	- לאחר הוספה או גריעה של מעגל הירח מאורך שני, מקבלים את האורך השלישי.
אורך ראשון	- ההפרש בין מקום השמש האמיתי למקום הירח האמיתי.
אורך שני	- ההפרש בין מקום השמש למקום הירח כפי שנראה לעין.
אלף ושמונים חלקים	- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים (יחידות זמן)..
אמצע הירח	- מיקום הירח בגלגל הגדול, כאילו אין גלגל הקפה.
אמצע המהלך	- מהלך הכוכב ביחס לגלגל שלו.
אמצע המסלול	- מיקום הירח בגלגל ההקפה.
אמצע השמש	- בזמנם לא ידעו על חצי הכדור המערבי, וירושלים היתה באמצע חצי הכדור המזרחי, נוטה למערב..
גובה השמש	- מהלך הממוצע של השמש.
גלגל	- מקום שבו השמש נמצאת בנקודה הרחוקה מכדור הארץ.
גלגל המזלות	- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ מכל צדדיו (כמו גלדי בצל), בכל גלגל קבוע.
גלגל השמש	- גלגל רוחני בשמים שבו קבועים קבוצות כוכבים שכל קבוצה מסמלת מזל.
גלגל השמש	- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ שבו קבועה השמש.
גלגל, מוחלק בשלוש מאות ושישים מעלות	- כל כדור או חישוק מחולק ל- 360 חלקים, שכל חלק נקרא מעלה.
הילוכם האמצעי	- חשבון ממוצע ולא מדויק.
זנב	- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
חודש הסר	- חודש בן 29 יום.
חודשי הלכנה	- משך זמן שבין מפגש אחד של הירח והשמש, לבין מפגש שני.
חלקים	- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים.
חצות היום	- הזמן שבו השמש נמצאת בדיוק מעל ראשו של אדם.
יום (ה) לילה	- הרמב"ם חילק באופן קבוע את היום והלילה, ל- 12 שעות יום, ו- 12 שעות לילה, בין בקיץ ובין בחורף, כשהלילה מתחיל בשעה 6 אחה"צ.
מהלך האמיתי	- מהלך הכוכב ביחס לגלגל המזלות.
מהלך /מהלכם/ האמצעי	- חשבון ממוצע ולא מדויק.
מולד	- הזמן שבו הירח נמצא בקו ישר עם השמש וכדור הארץ.
מזל	- קבוצה של כוכבים בצורות שונות הפרוסים בגלגל השמיני.
מחזור	- יחידה של 19 שנים שחוזרת על עצמה בקביעת השנים הפשוטות והמעוברות.
מנת גובה המדינה	- מרחק ירושלים מקו המשווה, ויש שינויים בשקיעת הירח אם הוא צפונית לגלגל המזלות או דרומית לו.
מנת המסלול	- הסטייה שבין מקום האמצעי לבין מיקומה האמיתי.
מנת מסלול הרוחב	- המרחק ברוחב שבין הירח לגלגל המזלות.
מסלול הנכון	- מרחק הירח מגובה גלגל ההקפה.
מסלול הרוחב	- מרחק הירח ממקום הראש.
מסלול השמש	- ההפרש שבין מיקום השמש לבין הנקודה שבה היא מרוחקת מכדור הארץ.
מעגל הירח	- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות, לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקעת הירח.
מעלה	- חלק אחד מתוך 360 חלקים שמקיפים כל כדור.
מקום הירח האמיתי	- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של הירח.
מקום השמש האמיתי	- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של השמש.
מקומה האמצעי	- מקום לא מדויק אלא ממוצע של אותו כוכב בשמים.
מקומם האמיתי	- מקום האמיתי של הכוכב בשמים, (ולא הממוצע).
מרחק הכפול	- המרחק שבין מקום הירח לבין מקום גובה הירח.
גלוז	- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקע הירח.
סוד העיבור	- חשבונות שעל פיהם בנוי הלוח העיברי - שהיו במשך שנים בסוד.
עגולה	- העיגול - המסלול.
קיובוץ האמיתי	- מולד האמיתי, כשהשמש והירח נמצאים באותו קו לרואה מכדור הארץ.
קוצי הראייה	- גבולות הראייה, וזה תלוי בשני גורמים א. זמן שהירח גלוי לעין ב. המרחק שבין השמש לירח.
קשת הראייה	- מרחק האמיתי בין השמש והירח לרואה אותם מכדור הארץ.
ראש	- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
רוחב הירח	- נטיית הירח לצפון השמש או לדרומה.
רוחב ראשון	- מסלול הירח ביחס למסלול השמש, צפוני או דרומי.
רוחב שני	- מחשב את ההבדל בין מרכז הארץ לבין האדם הרואה את הרוחב הראשון.
שנת (ה) חמה	- זמן שבו השמש מקיפה סיבוב שלם סביב כדור הארץ.
שנת /שנת של/ לבנה	- זמן שבו הירח מקיף 12 פעם את כדור הארץ.
תקופה	- משך זמן שבו השמש מקיפה רבע סיבוב סביב כדור הארץ.
תקופת ניסן	- הזמן שבו השמש עומדת בתחילת מזל טלה.

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

58 שְׁכֵנֵי עָפָר, ומדייקים מכך ששכְבֵי בַעֲפָר לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא שְׁכֵנֵי עָפָר,
59 שלא כל מי ששכב בעפר יקום לתחיית המתים, אלא רק מי ששָׁעֲשָׂה שֶׁכֵּן
60 לְעָפָר כְּחַיּוֹ - שהשפיל עצמו כעפר. וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ
61 בּו גְּפוֹת הַרוּחַ שְׂכִינָה מְלִילָתָא מְקוֹנְנָתָא וּבּוֹכָה עֲלָיו, שְׁנֵאמַר יְבֻנָּה
62 מְמַרְתָּן יִידְעָ, ודורשים שמי שמגביה את עצמו, כבר ממרחק עוד לפני
63 שבא הפרענות, יידע השכינה בוכה ומתאוננת עליו.
64 דְרַשׁ רַב עֲוִירָא וְאִיתִימָא - ויש אומרים שדרש זאת רבי אלעזר, בֵּא
65 וְרָאָה שְׂלֵא כְּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדַּת בְּשָׂר וְדָם, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם
66 גְּבוּהָ רֹאָה אֶת הַגְּבוּהָ - החשוב והמכובד מחשיב ומקרב את השווה לו
67 בחשיבותו, אבל וְאִין גְּבוּהָ רֹאָה - מחשיב ומקרב את השפיל, אֲכַל
68 מִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אִינוּ בָּן, אלא הוא גְּבוּהָ ואף על פי כן וְרָאָה
69 אֶת הַשְּׁפִיל שְׁנֵאמַר "כִּי רַחֵם ה' וְשָׁפַל יְרָאָה".
70 אָמַר רַב חֲסֵדָא וְאִיתִימָא מַר עֲוִקְבָא, כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת הַרוּחַ,
71 אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אִין אֵין וְהוּא יְבֻלִין לְדוּר בְּעוֹלָם יְחִד, שְׁנֵאמַר
72 "מְלִשְׁנֵי כְּתָר רָעוּהוּ אוֹתוֹ אֲצִמִּיהּ, נְבִיחָ עֵינִים וְרַחֵב לִבָּב אוֹתוֹ לֹא
73 אוֹכְל" אֶל תִּקְרִי אוֹתוֹ לֹא אוֹכְל אֲלֵא אוֹתוֹ לֹא אוֹכְל - כלומר שה' אינו
74 יכול להיות יחד עם המתגאה בעולם. אִיכָא דְמִתְנִי לָהּ - את הדרשה
75 שלא יכול ה' לדור איתו יחד בעולם, אֲמַסְפְּרִי - על מספרי לשון הרע,
76 שְׁנֵאמַר בתחילת הפסוק מְלִשְׁנֵי כְּתָר רָעוּהוּ אוֹתוֹ אֲצִמִּיהּ. אָמַר רַבִּי
77 אֶלְכַבְּנָדְרִי כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת הַרוּחַ, אֲפִילוּ רוּחַ קִימְעָא - פורענות
78 קלה שבאה לעולם עוֹכְרָתוֹ - טורפת ומאבדת אותו מהעולם, שְׁנֵאמַר
79 "וְהַרְעִיעִים בְּיָם נִגְרַשׁ וְכוּ' ויגרשו מימיו רפש וטיט" - בעלי גאווה הם
80 כמו הים אשר משליך רפש סביבו ועוכר את מימיו. ודורשים, וְכָה יִם
81 שֵׁשׁ בּו בְּמָה רְבִיעִיּוֹת לֹגִים שֶׁל מִים, אף על פי כן אֵין רֹאִים שְׂרוּחַ
82 קִימְעָא עוֹכְרָתוֹ - מערבת את מימיו, אָדָם שְׂאִין בּו אֲלֵא רְבִיעִיּוֹת אַחַת
83 שֶׁל שַׁעַל יֵדֵה הוּא מְתַקִּים, עַל אַחַת בְּמָה וְכָמָה שְׂרוּחַ קֵלָה שֶׁל
84 פורענות עוכרת ומאבדת אותו מהעולם.
85 אָמַר רַבִּי חֵימָא בְּרַ אֲשִׁי אָמַר רַב, תְּלִמִיד חֲכָם צְרִיף שְׂתִיָּא בּו אָחַד
86 מְשֻׁמְנָה בְּשִׁמְיִיתָא - כלומר, שלא יהיה שפל ביותר אלא יהיה בו מידה
87 קטנה של גאווה, כּדִּי שֶׁהִתְקַבְּלוּ דְבָרָיו לִבְנֵי עִירוֹ ויִוֹכַל לְהוֹכִיחֵם. אָמַר רַב
88 הוּנָא בְּרִיהּ דְרַב יְהוֹשֻׁעַ וְמַעְמַרְיָא לִיהּ - אותה מעט גאווה מוסיפה נוי
89 לתלמיד חכם כִּי כָּאִסָּא לְשִׁבּוּלְתָא - כמו ראש השיבולת שמוסיף נוי
90 לשיבולת. אָמַר רַבָּא בְּשִׁמְיָתָא - ובנידוי יהיה דְלִית בִּיהּ - תלמיד חכם
91 שיש בו גאווה, וְכָשִׁמְיָתָא - ובנידוי יהיה דְלִית בִּיהּ - תלמיד חכם שאין
92 בו מעט גאווה. דְעָה חוֹלְקָא, אָמַר רַבִּי נַחְמָן בְּרַ יִצְחָק לֹא מִיָּנָה וְלֹא
93 מְקַצְתָּה - שלא תהיה בתלמיד חכם אפילו מעט גאווה, מִי זִוְטָר דְבְּרִיתֵי
94 בִּיהּ - וכי קטן הוא בעינינו מה שכתוב על בעל גאווה "תוֹעֵבֶת ה' כָּל
95 גְּבוּהָ לִבָּ".
96 אָמַר חֲזַקְיָה אִין תְּפִלְתּוֹ שֶׁל אָדָם נְשִׁמְעַת וּמְתַקְבְּלָתָא, אֲלֵא אִם בָּן
97 מְשִׁים לְבוּ בְּבֶשֶׂר - שלבו רך כבשר ולא קשה כאבן כמו בעל גאווה,
98 שְׁנֵאמַר "וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ [וְגו'] יְבוֹא כָּל בְּשָׂר לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְגו'"
99 - ולא כתוב כל אדם, וכדלהלן, אָמַר רַבִּי זְוִרָא, בְּשָׂר בְּתִיב בִּיהּ וְנִרְפָּא
100 - כאשר כתוב בתורה על בשר שיש בו נגע צרעת כתוב גם שנרפא. אבל
101 כאשר כתוב על אָדָם שיש בו נגע לֹא בְּתִיב בִּיהּ וְנִרְפָּא. ולומדים מכך
102 שמי שהוא רך ועניו כבשר יש רפואה למכאוביו, אך מי שלבו קשה
103 כאדם, כלומר כאדמה, אין רפואה למכאוביו.
104 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְמָה נִקְרָא הָאָדָם בֶּשֶׂר אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּרְמַז בְּרַאשֵׁי
105 הַתִּיבּוֹת שֶׁל שֵׁם הוּא, שֶׁהָאָדָם יֵשׁ בּו אָפֶר - יסודו מעפר, דָּם - שגורם
106 למחלות רבות וּמְ"רָה - שכאשר היא מתגברת על האדם בא חולי
107 ומכאוב על האדם, כלומר שהאדם כולו הבל ושפלות ולכך אין לו
108 להתגאות. ולמה נקרא בשר האדם בשם בְּשָׂר, שֶׁנִּרְמַז בְּרַאשֵׁי הַתִּיבּוֹת,
109 שלאחר מות האדם יש לו בְּיֹשֶׁה - ביום הדין, סְ"רוּחָה - גופו סרוח
110 וְ"מָה" - שגופו מאכל לתולעים. אִיכָא דְאָמְרִי שְׁבָאוֹת שֵׁי בֶשֶׂר בֶּשֶׂר
111 נִרְמַזת הַמִּילָה שְׂאוּל - שסופו של האדם להיות בקבר. ואִין לְפָרֵשׁ
112 שֶׁנִּרְמַזת הַמִּילָה סְרוּחָה, מִשּׁוּם דְבְּרִיתֵי בֶּשֶׂר בְּשִׁין וְלֹא בְשִׁין.
113 אָמַר רַב אֲשִׁי כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת הַרוּחַ לְסוֹף נִפְתָּח - מתמעט
114 מחשיבותו ונעשה פחות שבאנשים, שְׁנֵאמַר לְגַבִּי נִגְעִים

1 אֲפִילוּ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ אָדָם צְדָקָה בְּסִתְרָא - ויד ליד' הוא מלשון נתינה,
2 שנותן צדקה מידו ליד העני, דְבְּתִיב על כך "מִתֵּן בְּסִתְרָא יִכְפֶּה אֶת וְגו'",
3 אף על פי כן לֹא יִכְפֶּה מִדִּינָה שֶׁל יְהוֹנָס.
4 שואלת הגמרא, אֲזַהְרָה לְנַפְשֵׁי הַרוּחַ - שלא להתגאות, מִנְּזוּן. ומשיבה,
5 אָמַר רַבָּא אָמַר זְעִירֵי מִהַפְּסוּק "שִׁמְעוּ וְהִאֲזִינוּ אֶל הַתְּנַבְּוֹת", הרי כאן
6 אזהרה שלא להתגאות. רַב נַחְמָן בְּרַ יִצְחָק אָמַר מְהֵבָא - שהאזהרה
7 היא מהפסוק יָרָם לְכַבֵּד וְשִׁכַּחַת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, כלומר שהמתגאה בא
8 לידי שכחת ה', וְכִתִּיב "הַשְׁמַר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" - שמוחזר
9 האדם שלא לשכוח את ה', וממילא יש כאן אזהרה שלא להתגאות,
10 שהרי הגאווה מביאה לשכחת ה'. וְכִדְרַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילְעָא - מה
11 שאמרנו שהלשון 'השמר פן תשכח' הוא לא תעשה, זה על פי דברי רבי
12 אבין בשם רבי אילעא, דְאָמַר רַבִּי אֲבִין אָמַר רַבִּי אֵילְעָא כָּל מְקוֹם
13 שְׁנֵאמַר בתורה לשון של הַשְׁמַר, פֶּן, וְאֵל, אִינוּ אֲלֵא לומר שהעובר על
14 ציווי זה, הרי הוא עובר בִּלְאֵ תַעֲשֶׂה.
15 דְרַשׁ רַב עֲוִירָא, זְמַנִּין אָמַר לָהּ - פעמים אמר דרשה זו מִשְׁמִיחָה דְרַב
16 אָסִי, וְזַמַּנִּין אָמַר לָהּ מִשְׁמִיחָה דְרַב אָמִי, כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת הַרוּחַ,
17 לְסוֹף מְתַמַּעֵט - סופו שמתמעט מחשיבותו, שְׁנֵאמַר "רוּחוֹ מַעֲטָא" -
18 ודורשים שאם מתרומם ומתגאה סופו להתמעט. מְשִׁיבָה הַגְּמֵרָא לְבֹאֵר
19 אֶת הַמֶּשֶׁךְ הַפְּסוּק, וְשִׁמְעָא תֵּאמַר יִשְׁנֵוּ בְּעוֹלָם - שחי ככל האדם, תְּלַמִּיד
20 לִמְרָא "וְאִינְנוּ" - שמת קודם זמנו. וְאִם חוֹזֵר בּו נַעֲשֶׂה עֵינּוּ, הרי הוא
21 נֶאֱכָף - מת בְּזַמְנוּ בְּאֲבָרְהֶם אֲבִינוּ והאבות, שְׁנֵאמַר "וְהָיִינוּ כְּכָל
22 יִקְצְאוּ" - ודורשים את המילה 'וזוכמו', שאם נעשה עניו ומי, מתקיים
23 בו 'ככל יקצאון' - שימות מות ישרים בְּאֲבָרְהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב דְבְּתִיב בְּהוּ
24 בְּכָל, 'מְבַל', 'בָּל', וְהִינּוּ כִּכְל' יקצאון, כמו האבות שכתוב בהם 'כָּל,
25 וְאִם לֹא - אם לא נעשה עניו, מתקיים בו המֶשֶׁךְ הַפְּסוּק "וְיִבְרָאשׁ שְׂבִילַת
26 יַמְלוּ" - שישבר יפול כמו שיבולת, וכדלהלן.
27 שואלת הגמרא, מָאי וְיִבְרָאשׁ שְׂבִילַת' - מה כוונת הפסוק שבעל גאווה
28 יפול כמו שנופל ראש השיבולת. ומשיבה שֶׁנַּחֲלָקוּ בּוּהָ רַב הוּנָא וְרַב
29 חֲסֵדָא, חֵד אָמַר - אחד מהם אמר שיפול כִּי כָּאִסָּא דְשִׁיבּוּלְתָא - כמו
30 החלק העליון של השיבולת שנופל ונשבר מאיליו. וְחֵד אָמַר בְּשִׁיבּוּלַת
31 עֲצָמָה שֶׁנּוֹפֶלֶת בּוֹמֵן הַלְקִיטָה. מְקַשָּׁה הַגְּמֵרָא, בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְאָמַר כִּי
32 כָּאִסָּא דְשִׁיבּוּלְתָא - כראש השיבולת, תִּינּוּ דְבְּתִיב - מובן מה שכתב
33 בפסוק שהמתגאה יפול 'וְיִבְרָאשׁ שְׂבִילַת', אֲלֵא לְמָאן דְאָמַר כִּי שׂוֹבֵלְתָא
34 עֲצָמָה, קִשָּׁה מָאי 'וְיִבְרָאשׁ שְׂבִילַת' - והרי הדימוי הוא לנפילת השיבולת
35 עצמה. מִתְרַצַּת הַגְּמֵרָא, אָמַר רַב אָסִי וְכֵן תֵּנָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְלָא, מְשַׁל
36 לְאָדָם שֶׁנִּבְנָם לְתוֹךְ שְׂדֵדוֹ לְקַטְשׁ שִׁיבּוּלוֹת, גְּבוּהָה גְּבוּהָה הוּא מְקַלְמָא
37 - דרבו להתחיל לקטש את השיבולים הגבוהות שבוֹלְטִים לַמַּעַל, וּמִזְמַה
38 הפסוק שיכרת בעל הגאווה כמו שכורתים ושוברים תחילה את השיבולת
39 שראשה גבוה.
40 מביאה הגמרא פסוק נוסף שמדבר על ענוה, "מֵרוּם וְקִדּוּשׁ אֲשַׁכּוּן וְאֵת
41 דְבָא וְשָׁפַל רוּחַ", נַחֲלָקוּ רַב הוּנָא וְרַב חֲסֵדָא בְּבִיאור הַמִּילָה 'ואת', חֵד
42 אָמַר אֵתִי דְבָא - ה' מגביה את הדבא ושפל רוח אליו שישכנו עמו. וְחֵד
43 אָמַר אֵין אֵת דְבָא - ה' מרכיץ את שכינתו לשכון אתם. אומרת הגמרא,
44 וּמְסַתְּרָא בְּמָאן דְאָמַר אֵין אֵת דְבָא - שמוירד שכינתו אליהם, שְׁחֲרִי
45 מְצִינוּ בַּמֶּתֶן תּוֹרָה שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵנִיחַ כָּל הַרִים וְגִבְעוֹת וְהַשְּׂרָה
46 שְׂכִינְתּוֹ עַל הַר סִינַי הַנְּמוּר, לֹא גְבוּהָ חַר סִינַי לְמַעְלָה - ולא הגיבה ה'
47 את הר סיני להשרות עליו את השכינה, הרי מצאנו שמוירד ה' את
48 השכינה לעניו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם מְדַעַת קוֹנֵו לְאֵהוּב
49 אֶת הַשְּׁפִלוֹת וְהַעֲנוּהָ, שְׁחֲרִי בַּמֶּתֶן תּוֹרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵנִיחַ כָּל
50 הַרִים וְגִבְעוֹת וְהַשְּׂרָה שְׂכִינְתּוֹ עַל הַר סִינַי שְׁהִיהָ עֵינּוּ. (וְהֵנִיחַ כָּל
51 אֵילָנוֹת מִזְבוֹת וְהַשְּׂרָה שְׂכִינְתּוֹ בְּסִנְיָה - באילן שלא נותן פירות).
52 אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת הַרוּחַ רְאוּי לְנִדְעוּ - לשברו
53 ולעקרו בְּאִשְׁרֵיהּ - כמו שצריך לשבור ולעקור מהשרש עץ שעברו
54 אותו לעבודה זרה. וְנִלְמַד מִכָּךְ שֶׁבִשְׂנִיחָם נִאֲמַר לְשׁוֹן גְּדִיעָה, בְּתִיב הָבָא
55 - לגבי בעל גאווה, וְ"רַמִּי תְקוּמָה גְּדוּעִים", וְכִתִּיב תָּהֵם - לגבי עבודה
56 זרה, וְ"אֲשִׁרְהֶם תְּנַדְעוּן". וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר כָּל אָדָם שֵׁשׁ בּו גְּפוֹת
57 הַרוּחַ, אִין עָפְרֵוּ נִגְעָר - אינו קם לתחיית המתים, שְׁנֵאמַר "תְּקִיצוּ וְרִנְנוּ

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד א

רש"י

אפילו עושה צדקה בסתר. שנותן מידו לידו של העני, והכי משמע יד הנותנת ליד אף הוא לא ינקוד: דכתיב ביה מתן בסתר בו'. לאו דשייף האי קרא בקרא דלעיל, אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף וקמה אינו מכפר על גסות הרוח: אהרהר. שלא יהא גס רוחו: ורם לכבד ושכחת. אלמא מגבה לב בא לידו שכחה ששוכח את בוראו, ובשכחה הוא מזהר השמר לך פן תשכח: מתמעט. מחשיבותו: רופו מעט. כיון שרומזו מתמעט: ישנו בעולם. מתקיים: והמכו. ואם חזר ונעשה עניו שממיק את עצמו: ככל. באותו שנאמר בהן כלי יקפצו. מן העולם, ומותו מות ישרים. אברהם כתיב ביה וד' ברך את אברהם בכל, יצחק כתיב ביה ואוכל מכל, יעקב כתיב ביה בי חנני אלהים וכי יש לי

כל, והכי מפרש בהדיא בבראשית רבה (דבשלבא בכל מכל וכל רבותא הוא רב) שנזכרו בכל, אבל וכל אשר נתן לי מלתא בעלמא הוא דקאמר: בקאמא דשבלתא. גבהו של שבלת שקורין זון השבולת, והוא נשבר ונפול מאלו: גבוהה גבוהה הוא מלפניו. והיינו ובראש שבלת שראשי נראית למעלה מחבורותיה: אתי דכא. אני מגביהו עד ששוכן אצלי, והיינו אשכחן את דכא: אני את דכא. אני מרביץ שכינתי אצלי: ילמד אדם מדעת קונו. לאהוב את הנמכיכו: כל הרים וגבעות. בגין תבור וברמל שבאי שם, בדכתיב למה תרצדן הרים בגבנים (הפליס סח): כאשרה. וגדע וישרש אחריה כאשרה שצריך גדעו אחריה בדכתיב ואבדתם את שמם (הפליס יב): ננעיר. מקיץ בתחתיה המתים: שכבי בעפר לא נאמר. דלישתמע על כל המתים: שכן לעפר. משפיל עצמו לעפר: מיללת. מקוננת: ונבה מפרחק ידע. רישיה דקרא בי ר' ה' ושלפ ראה, ונבה - והגבה מפרחק מקדם שלפא עליו פורענת ימים רבים - ידע. שכינה מתאוננת ומשתברת עליו, כמו ידע אלמנותיה (הפליס ט) וידע בהם אנשי סבות (הפליס ח) וידע מבאי למעלה (הפליס ע), לשון שבר: רואה את (השפיל) (הגבה). לקרבו ולהשתדל עמו, ונחשב בעניו, כמו (הפליס ט) כבבורה בתאנה בראשיתה ראיתי את אבותיכם, נתתי עיני לקרבם ולהקבם: ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע. משום רישא דקרא מלשני בסתר רעהו וגו': רוח קימעה עוכרתו. פורענת קלה טורפתו ומאבדתו: והרשעים. גסי הרוח, דקראי דלעיל משמעו בשפלים ונדכאים, להחיות רוח שפלים וגו' כי לא לעולם אריב עם אותן שפלים בעון בעצו וגו' דרכיו ראיתי וגו' בורא ניב שפתים וגו', אבל הרשעים שאינן שפלים ונדכאים פים נגרש, פים המגרש ומשליך רפש וטט לשפתיו סביביו: כמה רביעיות. לוגי מים אנו רואים שרוח קימעה עוכרתו עוכרת את מימיה אדם שאין בו אלא רביעית אחת. שברביעית דם הוא מתקיים. שיעור זה הלכה למשה מסיני שברביעית דם מת משמא באהל, מפני שהיא נפש וקרינא ביה על כל נפשות מת לא יבא: אחר משמונה בשמינית. משקל קטן הוא ותינו עובל, כלומר צריך שיהיה בו מעט גאון, שלא יהו קלי הראש מסתוללין בו ויהא דבריו מתקבלין עליהן בעל כרחם: ומעפרא ליה כי סאמא לשבלתא. גסות

אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער. תימה אמאי לא חשיב האי במשנת חלק והא דאמר פרק בתרא דכתובות (ף ק"א) מתים שבחור"ל אינן חיים ותו גרסינן התם ע"ה אינן חיים אמ"כ הינו תלמידי חכמים ומלוי וברבייתו רבייתו מעינו באגדה שאינן חיים לעולם הבא. תוס' ר"י: אדם שאין בו אלא רביעית דם. פ"ח הוא דם הצלול שממנו משתית הלב אין בו אלא משקל כ"ה סלעים שהיא רביעית הלוג: דא

אפילו עושה צדקה בסתר, דכתיב 'מתן בסתר יכפה אף וגו' לא ינקד מדינה של גיהנום. אזהרה לגסי הרוח מנין, אמר רבא אמר ועירי, 'שמעו והאזינו אל תגבהו'. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא 'ורם לכבד ושכחת' וכתוב 'השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך' וכדרכי אבין אמר רבי אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא, כל מקום שנאמר 'השמר פן ואל' אינו אלא בלא תעשה. דרש רב עוריא, זמנין אמר לה משמיה דרב אסי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף מתמעט, שנאמר 'רומזו מעט' ושקמא תאמר ישנו בעולם, ואם חזרו בו, נאסף בזמנו כאברהם אבינו שנאמר 'והמכו בכל יקפצו', כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו 'ככל מכל כל' ואם לאו 'וכראש שבלת' ומלוי. מאי 'וכראש שבלת', רב הונא ורב חסדא, חד אמר כי סאמא דשיבילתא וחד אמר כשיבולת עצמה, בשלמא למאן דאמר כי סאמא דשיבילתא, היינו דכתיב 'וכראש שבלת'. אלא למאן דאמר 'כי שובילתא עצמה' מאי 'וכראש שבלת'. אמר רב אסי וכן תנא דבי רבי ישמעאל, משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוהה גבוהה הוא מלפני:

'ואת דכא וישפל רוח' רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא, ומסתברא כמאן דאמר 'אני את דכא' שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה. אמר רבי יוסף, לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקדוש ברוך הוא הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני (והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בפניה). אמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, כתיב הכא 'ורמי הקומה גדועים' וכתוב התם 'ואשריהם תגדעו'. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אין עפרו ננער, שנאמר 'הקיצו ורננו שכני עפר' שכבי בעפר לא נאמר אלא שכני עפר, מי שנעשה שכן לעפר בחייו. ואמר רבי אלעזר, כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו, שנאמר 'ונבה מפרחק ידע'. דרש רב עוריא ואיתמא רבי אלעזר, בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקדוש ברוך הוא אינו כן, הוא גבוה ורואה את השפל, שנאמר 'כי רם ה' וישפל וראה'. אמר רב חסדא ואיתמא מר עוקבא, כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנאמר 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל' אל תקרי אותו אלא אותו לא אוכל. איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע, שנאמר 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית'. אמר רבי אלכסנדר, כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעה עוכרתו, שנאמר 'הרשעים פים נגרש' ומה ים שיש בו כמה רביעיות, רוח קימעה עוכרתו. אדם שאין בו אלא רביעית אחת, על אחת כמה וכמה. אמר רבי חייה בר אשי אמר רב, תלמיד חכם צריך שיהיה בו אחד משמונה בשמינית. אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ומעפרא ליה כי סאמא לשבלתא. אמר רבא, בשממא דאית ביה ובשממא דלית ביה. אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה, מי וזכר דכתיב ביה 'תועבת ה' כל גבה לב'. אמר חזקיה, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים לבו כבשר, שנאמר 'היה מידו הדיש בחדרשו

וגו' יבוא כל בשר להשתחות וגו'. אמר רבי יזרא, בשר כתיב ביה ונרפא, אדם לא כתיב ביה ונרפא. אמר רבי יוחנן, אדם - א"כר ד"ם מ"רה, בשר - ב"ושה ס"רוחה ר"מה, איכא דאמרי, שאול דכתיב בשין. אמר רב אשי, כל אדם שיש בו גסות הרוח, לסוף נפחת, שנאמר

לשאת

מועט נאה וזונגת לו לתלמיד חכם ומעשרתו כסאסא המעשרת את השבולת: בשממא דאית ביה. גסות הרוח: ובשממא דלית ביה. גסות פורתא, לפי שאין בני עירו ראים ממנו ואין בו פח להוכיחם: לא מפנה ולא מפקצתה. לא יחפז אדם לא בקלה ולא במקצתה, דמי וזטר מאי דקרי ליה קרא תועבת ה' כבשר. שהוא רץ ולא כאבן שהיא קשה: להשתחות. להתפלל, אותם שהם בשר ובוהו ותפלו בו הם נשמעים לפני, אבל גסי הרוח לא יבואו: כשר כתיב ביה ונרפא. ובשר פי ידעה בו בעורו שחין ונרפא, אדם פי יהיה בעורו בשרו, נגע צרעת פי תהיה באדם, לא כתיב בחד מנייהו ונרפא. לפי דרכך אתה למד, שמי שהוא רך ונעניו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאין עליו, אבל מי שהוא קשה באדמה אין רפואה למכותיו: אדם. למה נקרא שמו אדם, שהוא אפר דם מרה. כלומר בלו הגל, לקר אל יתגאה. מרה היא ליהלוחית מרה היוצאת מן המריה שבכבד ומתנגרת באדם הכל לפי החדשים ושני העתים ולפי המאכל שאוכל, ועל ידיה באין חליים ונגעים ומקאובות. יש שקורין בדברי הרפאים מריה שחורה ויש שקורין מריה אדמה: שאול. מקום שאול ביהו: נפחת. מתמעט מחשיבותו ונעשה פחות באנשים:

לשאת

לשאת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ה עמוד ב

תוספות

רש"י

1 ולשאת ולספחת. על ידי שמנשא עצמו בא לידי ספחת, שאינו עקר באנשים
 2 אלא נספח וטפל: מפלה. דבר שאינו חשוב בעצמו אלא נטפל באחרים: ספחני
 3 נא. אספני נא. בנבואת בית עלי משתעי קרא. אעמיד בהנים גדולים אחרים
 4 שיזיצאו את בהני ורעך מגדלתם, ויצטרכו לבקש מהם לאספם ולקלטם אצלם:
 5 אל אחת הבהנות. באחת מן המשמרות:
 6 שבר עולה בידו. ולא שבר קרבו אחר:
 7 ובהני. כל הבהנים במשמע: השם ארחותיו.
 8 מחשב הפסד מצוה כנגד שברה: אמר לה
 9 בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני
 10 ודברה עמו. שלא ביחוד: עדיין סתרת
 11 לביתה. לשמש. ביתה לשון משמש הוא:
 12 אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה.
 13 עד שתטהר. ולקמן בפ' בשם שהמים
 14 בודקין (פ' כת) יליף מונטמאה ונטמאה שלש
 15 פעמים. אחר לבעל ואחר לבועל ואחר
 16 לתרומה: ואם מת בלא בנים. עד שלא
 17 השקה: חולצת ולא מתקטמת. בגמרא
 18 מפרש טעמא: הא גופא קשיא אמרת
 19 כיצד מקנא לה אמר לה בפני שנים בו.
 20 קס"ד אמר לה בו היינו פרושא דכיכד
 21 מקנא לה אמר לה בפני שנים בו.
 22 ואשמיעין דהוה חקפוי: אלמא דבור
 23 סתירה היא. אפי' מדברת עמו בשוק
 24 סתירה חשיב לה מדקאמר זה חקפוי. דאי
 25 לאו דסתירה הוא ולא מיתסרא בה מאי
 26 קמי איכא ולמה לי דמתרה בה: והדר תני.
 27 דכי עברה על התרואה ודברה עמו מתרת
 28 לביתה: אמר אביי הכי קאמר. אמר לה
 29 לאו פרושא דכיכד מקנא לה הוא, אלא
 30 תרתי קתני וה"ק. אמר לה אל תדברי
 31 ונסתרה או דברה אע"פ שעברה על קמיו
 32 אצל דבור, או אם דברה עמו אחר קמי
 33 גמור דאל תסתרי. עדין באחת משתי אלו
 34 מתרת לבעלה. אבל עברה על קמיו אצל
 35 סתירה, כגון שאמר לה אל תסתרי ונכנסה
 36 עמו לבית הסתר בו: ויצאה מביתו. לעיל
 37 מניה חתיב פי מצא בה ערות דבר וגו'
 38 ויצאה מביתו וגו' לאיש אחר, למה לי
 39 למכתב, אי למשרייה לאנסובא על ידי גט
 40 בריתות לכתוב ויצאה מביתו והיתה לאיש.
 41 למה לי למכתב לאחר. אלא למעטי יבמה
 42 היכא דלא גרשה בעל אחר שמצא בה
 43 ערות דבר, והכי משתמעי קראי פי מצא בה
 44 ערות דבר יגרשה בספר בריתות ויצאה
 45 מביתו, כלומר ובכל צד שתצא מביתו בין
 46 ע"י גירושין בין ע"י מיתה, אם באת לנשא.
 47 לאיש אחר תנשא ולא ליבם. שאינו
 48 היא נזקקת לו: אי הכי חליצה נמי לא תיבעי. דהא פטרה רחמנא ושרייה לאיש
 49 אחר בכל ענין שתצא מביתו אחר שנמצא בה ערות דבר: אלו איתיה לבעל. מי
 50 משתריא בלא גט, הא חתיב וכתב לה ספר בריתות, אפי' מצא בה ערות דבר
 51 בריתות בעיא, השתא נמי בעיא חליצה. דיבם במקום בעל קאי: אית דאמרי.
 52 דהכי שני רב יוסף לעיל, רחמנא אמר בו' צוה לבעלה לגרשה מביתו בשמצא
 53 בה ערות דבר פי היכי דלא תסתריה לביתה: כדאמר לעיל ונתת בביתא פי קראי
 54 לשומשמו:

כו

1 הא גופא קשיא. תימה לרבי אמאי לא נקט הכא לישנא דריש מס' מכות (ף ד' ס' כ"ב)
 2 העדים נעשים וזממן כיצד אין העדים נעשים וזממן מבעי ליה הכא נמי הוה
 3 ליה למימר הכי כיצד מקנא לה כיצד אין מקנא לה מבעי ליה והתם מתרץ שפיר אבל
 4 הכא אפילו לפי התירוצי הוה ליה למיתני כיצד אין מקנא לה ונראה דלהכי לא פריך
 5 הכא משום דמצ' למימר אל תדברי דרישא
 6 פירושו סתירה דהיינו קניו גמור ואתי שפיר
 7 לישנא דכיכד מקנא לה ולא קשיא מידי אלא
 8 רישא דה"פ וה"פ הכא אלמא פירוש דמיתני
 9 דדיבור סתירה הוא מדקתני כיצד מקנא
 10 ולשון נקי הוא כדתתן בפרק קמא דכתובות וק'
 11 ראוה מדברת ומפרש בגמ' מאי מדברת
 12 נסתרה א"כ תיקשי סיפא דקתני דיברה עדין
 13 מותרת לביתה ואי פירוש דדיבור דמתניתין
 14 סתירה אמאי מותרת אלא דיבור ממש הוא
 15 ולפי הירושלמי משמע דבעי לתרצי דדיבור
 16 דרישא סתירה אלא דנקט לשון נקי והכי
 17 איתא התם סוף דבר שתרבר עמו הא אם
 18 נסתרה עמו ולא דברה אין סתירתה כלום
 19 פירוש בתמיה דבורה אתא מימר לך אפי'
 20 דברה עמו ולא נסתרה עדין מותרת לביתה
 21 לשון נקי הוא מתני' פי דיבור דרישא לשון
 22 נקי מיהו דסיפא אית לן למימר על כרחך
 23 דיבור ממש.
 24 לאחר ולא ליבם. אין להקשות מפרק
 25 האשה שנפלו לה נכסים (פסו"ט ד'
 26 בשמעתן דשומרת יבם דפריך התם הוא
 27 בעינן לכשתנשאי לאחר חטלי מה שכתוב
 28 ליכי אמר רב אישי יבם כמו אחר דמי דלענין
 29 לשון תנאי ב"ד שוייה כאחר אבל באחר
 30 דקרא אין האח בכלל והכי נמי משמע בפרק
 31 אין מקדישין (פ' ד' ס' כ"ג) דקתני אם מכר את
 32 השדה לאיש אחר לאחר ולא לכן או אינו
 33 אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר איש הרי
 34 אח אומר הא מה אני מקיים לאחר לאחר
 35 ולא לכן דמשמע טעמא דכתיב איש הא לאו
 36 הכי לא חי אח בכלל אחר וכ"ש גבי יבם
 37 דבא מכח שנשאי אחיו דלאו אחר הוא והכי
 38 אמרין נמי בפ"ק דקידושין (ף ג' ס' כ"ג) אמר קרא
 39 פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקוף
 40 לה רב ושני בריה דרב אידי אמר נאן אחר
 41 יבם ומשני דיבם לא מקרי אחר אבל קשיא
 42 מפרק האומר (פ' ד' ס' כ"ג) דנפקא לן מהכא
 43 בפרק האומר דלא תפסי קודשין באחות אשה
 44 אימור דאיצטרך קרא דוקא ליבם משום
 45 דרמיא עליה ליבומי כדאמרי' בשמעתן
 46 ואבתי אחות אשה ננלו ועוד תקשה דהכא
 47 אע"ג דכתיב איש אחר ממעטינן יבם ובערכין מריבין יבם מאיש וממעטין בן מאחר
 48 וא"ת מאיש ממעטיננהו ב' האומר (ג' ס' כ"ג) קרובים ומלאחר יבם סוף סוף ואיש אחר
 49 יקחנה מאי דרשת ביה:
 50 לאחר ולא ליבם. אי קשיא הוא האי קרא בסוטה דאי ע"י עדים חתיב דילפינן
 51 דבר דבר מממון בסוף מסכת גיטין (ף ד' ס' כ"ג) וטוטה דאי אמר בפ"ק דיבמות וק'
 52 דפטורה בלא חליצה משום דכתיב בה טונמאה כעריות תריץ דלאחר לא איצטרך
 53 למיקתב אלא ליוצאת משום סתירה כיון דנפקא לן סוטה דאית משומאה דכתיב בה:
 54 אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט. הקשה רבי בשם ר' אברהם בר מריכי ז"ל הוא
 55 סוטה דאית ואיילונית היכא דהכיר בה ואשת טריס דבעו גט מבעל היכא
 56 דאיתיה ואפ"ה פטורות מיבם בלא חליצה ויש לתרץ סוטה דאית לא דמיא להכא כיון דטונמאה וכתבי בהו סתם הרי היא כעורה גמורה דגזירת הכתוב הוא דפטורות ואשת
 57 טריס ואיילונית היכא דאיתיה לבעל שרו ליה ואפ"ה אימעוט בפ"ק דיבמות מרין יבום דלא עריך בהו כלל אבל סוטה ספק לא אימעוט אלא גבי איסורא דבעל וקמשמע לן
 58 קרא כיון דבא מכח שנשאי אחיו הרי הוא במקום בעל דאסורה לו ליבם אבל חליצה בעיא:
 59 דלא ליתסריה לביתה ואת אמרת תתייבם נמי יבומי. רבינו חננאל הטעים דבריו ופירש ורחמנא אמר אשר לא יבנה לבנות ולא לסתור:

מז

ביאורים למסכת סוטה דף ה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

ליחוד ובהמשך אמר 'דיבור' והתכוון לדיבור כפשוטו. מתרצת הגמרא, 33
 אַמַר אַבְי אַבְי הֵכִי קְאָמַר, אם אמר לה אל תדברי עם פלוני ודברה עמו, 34
 או שאמר לה אל תדברי ונסתרה - התייחדה עמו, (ולא פלוס), וכן אם 35
 אמר לה אל תסתרי עם פלוני ודברה עמו דיבור בעלמא אך לא 36
 התייחדה עמו, אינה נחשבת סוטה אלא עדיין מותרת לביתה - לשמש 37
 עם בעלה, ומותרת לאכול בתרומה - אם בעלה כהן. אבל אם אמר לה 38
 אל תסתרי, הרי זה קינוי, ואם עברה על ציוויו ונכנסה עמו לבית הסתר 39
 וסתרה שם עמו פרי מומאה, נחשבת סוטה, ודינה שאסורה לביתה 40
 ואסורה לאכול בתרומה. 41
 שנינו במשנה, ואם מת בעלה של הסוטה ואין לו בנים, הסוטה חולצת 42
 לאחיו ולא מתייבמת. שואלת הגמרא, אמאי יכולה רק לחלוץ, תתייבם 43
 נמי יבומי - מדוע אינה מתייבמת. מתרצת הגמרא, אמר רב יוסף דין 44
 זה נלמד ממה שאמר קרא לגבי אשה שגירשה בעלה מפני שמצא בה 45
 ערוות דבר, ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, ודורשים 46
 מהייתור של 'איש אחר', שאשה שנמצא בה דבר ערוה יכולה להנשא רק 47
 לאיש אחר, אך ולא לזכר. מקשה הגמרא, אמר ליה אביי, אלא מעתה 48
 - שאמרה התורה שתלך לאיש אחר, תליצה נמי לא תיבעי שהרי 49
 התירה התורה למי שנמצא בה דבר ערוה להנשא לאחר. מתרצת 50
 הגמרא, אמר ליה רב יוסף אינה מותרת בלא חליצה, שהרי גם אילו 51
 איתיה לבעל - אם בעלה היה בחיים, מי לא בעיא גמ - האם לא הייתה 52
 צריכה גט כדי להנשא לאחר, השתא נמי שמת ואחיו עומד במקומו, 53
 תיבעי חליצה - היא צריכה חליצה כדי להיות מותרת לשוק להנשא. 54
 ואת דאמרי אמר רב יוסף - יש אומרים שרב יוסף למד דין זה סוטה 55
 אינה מתייבמת, באופן אחר, דהמנא אמר - התורה ציותה למי שמצא 56
 באשתו דבר ערוה ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר - כלומר 57
 שיגרשה כדי דלא ליתרריה לביתה - שלא תחריב את ביתו, ואת 58
 אמרת תתייבם נמי יבומי - ודאי שאין לומר שמצווה לאחיו לייבמה 59
 ולגרם שתחריב את ביתו. שואלת הגמרא, אמר ליה אביי לרב יוסף 60
 אלא מעתה לאחר לא תינשא - יהיה אסור לאותה אשה שזינתה 61
 להינשא גם לאחר, כדי דלא תסתריה לביתה, ואילו התורה אמרה 62
 וזינתה לאיש אחר. אמר ליה רב יוסף לאביי, 63

"ולשאת ולספחת" ודורשים, ואין שאת אלא מלשון גבה, כמו שנאמר 1
 "ועל [כל] ההרים הרמים ועל [כל] הנבעות הנשאות", הרי ששאת' 2
 הוא לשון של הנשאות והתרוממות. ואין ספחת אלא מלשון מפילה, 3
 כמו שנאמר ספחני נא אל אחת ממשמרות הכהנות לאכל פת לחם", 4
 הרי שספחת' הוא מלשון דבר הנטפל ונספת, ויש ללמוד מכאן שכל 5
 המתנשא על אחרים סופו שלא יהיה חשוב אלא נטפל לאחרים. 6
 אמר רבי יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח - השפלים 7
 והעניים לפני הקדוש ברוך הוא, שבשעה שביית המקדש קיים, אדם 8
 שמקריב עולה, שבר של הקרבת קרבן עולה בידו, וכן המקריב מנחה 9
 שבר של הקרבת קרבן מנחה בידו, אך אין להם שכר יותר ממה 10
 שהקריבו בפועל. אבל מי שדעתו שפלה, מעלה עליו הקטוב כאילו 11
 הקריב את כל תקרנות בולם, שנאמר וזבחי אלהים רוח נשברה", 12
 ונדרש משום שזבחי' משמע הרבה זבחים. ולא עוד אלא שאין תפילתו 13
 של מי שדעתו שפלה נמאסת לפני ה', שנאמר "לב נשבר ונדבה, 14
 אלהים לא תבזה" - שלא יבזו לתפילתו. ואמר רבי יהושע בן לוי כל 15
 השם אוחדותיו בעולם הזה - שמחשב את מעשיו, הפסד של מצווה 16
 כנגד שכרה אם יקיימה, וזכה ורואה בישועתו של הקדוש ברוך הוא, 17
 שנאמר וישם דרך ארצנו בישע אלהים", אל תקרי וישם אלא וישם 18
 דרך, שמחשב את דרכיו. 19
 שנינו במשנה. [ביצד המנא לה ב'] אמר לה בפני שנים אל תדברי עם 20
 איש פלוני ודברה עמו עדיין היא מותרת וכו'. מקשה הגמרא, הא גופא 21
 קשיא - גוף דברי המשנה סותרים, בתחילה אמרת - אמר התנא שקינוי 22
 היינו שאמר לה בעלה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני זה, אלא 23
 - ממה שאמר שכך הוא לשון קינוי, משמע שמה שאמר התנא שאסר 24
 עליה דיבור, סתירה הוא - שציווה עליה לא להתייחד עם פלוני, אלא 25
 שהתנא דיבר בלשון נקיה וקרא ליחוד דיבור. ואילו הדר תני - המשך 26
 התנא ואמר שאם עברה האשה על ציוויו זה ודברה עמו - עם אותו 27
 פלוני, עדיין מותרת לביתה ומותרת לאכול בתרומה - שאינה נאסרת 28
 כדן סוטה, אלא - משמע שדיבור' שדיבר עליו התנא אינו יחוד, שאם 29
 כן מדוע אינה נאסרת כדן סוטה והרי קינא לה ונסתרה, אלא ודאי 'דפור' 30
 לא פלוס הוא - שמתפרש מלשון דיבור, ולכן אינה נאסרת 31
 שהרי לא התייחדה עמו. נמצא שתחילה אמר התנא 'דיבור' והתכוון 32

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שיש לעומר עמ' א

שלא כדברי רב ששת, לרבי שמעון מדינות לא תליא עדים נמי לא 9
 תלי - לדעת רבי שמעון הסובר שאף אם יש בידה זכות מועילים המים 10
 לבדוקה, והוכיח דבריו, שאם לא כן יצא לעז על נשים כשרות, אכן גם 11
 באופן שיש עדים שיודעים שזינתה המים בודקים אותה. ורב ששת אמר 12
 את דינו לדעת רבי ורבנן שלא חששו ללעז זה. 13
 מקשה הגמרא על רב ששת, מתיב רב שנינו במשנה לחלוץ, ואלו 14
 שמנחתינה נשרפות - אלו הן הנשים הסוטות ששורפים את מנחותיהן, 15
 ולא ניתן לפדותן או להוציאן לחלוץ. 16

וקשה, ואם איתא - אם נאמר כרב ששת, מחמת דין זה שאם יש לה 1
 עדים במדינת הים אין המים בודקים אותה, נמי נמצא אתה מוציא שם 2
 רע על המהורות ששנתו ולא ארע להן דבר משום שלא זנו, והן אומרים 3
 ממאות היו - ויאמרו עליהן שבאמת זינו, אלא שיש להן עדים במדינת 4
 הים - מה שלא ארע להן דבר, וזו משום שאין המים מועילים לבדוקן 5
 כיון שיש עדים שיודעים שזינה, אלא מוכח מדברי רבי שמעון שהמים 6
 בודקים גם במקרה שיש עדים שיודעים שזינתה, וקשה על רב ששת. 7
 מתרצת הגמרא, לרבי שמעון קאמרת - וכי מרבי שמעון אתה מוכיח 8

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' א

באדרמה. 12
 "וכאשר יענו אותו בן זרבה בן יפריץ", שואלת הגמרא, בן רבו וכן 13
 פרוצו מיבעי ליה. מתרצת הגמרא, אמר ריש לקיש, רוח הקדש 14
 מבישרתן לישראל, ואומרת למצרים לא תועיל עצתכם למעט את 15
 ישראל, אלא "בן זרבה בן יפריץ". 16
 "ויקצו מפני בני ישראל", דורשת הגמרא, ויקצו' הוא מלשון קוצים, 17
 מלמד שהיו ישראל דומין בעיניהם של המצרים בקוצים, שבראותם 18
 שישראל פרים ורבים היה נדמה להם כאילו עיניהם גופם מליאים 19
 קוצים. 20
 "ויעבדו מצרים את בני ישראל" 21

"ויבן ערי מסכנות לפרעה", רב ושמואל נחלקו בביאור הפסוק, חד 1
 מהם אמר, שמסכנות את בעליהן - שעל ידי העבודה שהעבדו 2
 המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים לטבוע בים, וחד 3
 אמר שמסכנות - מלדלות את בעליהן - שעל ידי עבודה זו נגרם 4
 למצרים שרוקנום ישראל מנכסיהם. דאמר מר, כל העולם כבנין 5
 מתמסכן - בא לידי עניות. במה שנאמר שבר "את פתם ואת רעמסם", 6
 אין אלו שתי ערים אלא עיר אחת, ונחלקו רב ושמואל, חד אמר פיתום 7
 הוא שמה של העיר, ולמה נקרא שמה רעמסם, כיון שראשון ראשון 8
 מתרוסם - כל קצת שהיו בונים, היה מתמוטט ונופל, וחזרו ובנהו ושוב 9
 נפל. וחד אמר רעמסם שמה של העיר, ולמה נקרא שמה פיתום, כיון 10
 שראשון ראשון פי תהום בולעו - כל קצת שהיו בונים, היה נבלע 11

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

60 קרא "ונקתרה והיא נמאח ועד אין ביה" ודרשים, שדוקא אם ועד
61 אין ביה, כלומר דלפא דידע ביה - שאין בשום מקום עדים שיודעים
62 שזינתה, באופן זה נאמרה הפרשה "והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו",
63 ושנבדקת על ידי המים המרים. לפיכך הו' - למעט מקרה כזה שיש
64 עדים שזינתה, דהא איפא דידע ביה - שהרי יש מי שיודע שזינתה.
65 ואנתר לן עינין מפתניתי - והביא רב ששת רביה לדינו ממשנתנו.
66 דקתני ושכחו לה עדים שהיא נמאח אסורה לאכול תרומה לעולם.
67 והנה יש לברר, דאתו עדים אימת - מתי באו העדים והעידו שזינתה, אי
68 נימא מקמי דתשתי - אם נאמר שבאו לפני ששתה הסוטה את המים,
69 מדוע הוצרכה המשנה לומר שאינה אוכלת תרומה, אין בזה חידוש
70 כלל, שהרי זונה היא, וכבר אמרה המשנה שאם הודתה האשה שזינתה
71 אסורה לאכול בתרומה, וכל שכן אם באו עדים. אלא בהכרח צריך לומר
72 שבאו העדים לקטר דשתאי - אחרי שכבר שתתה את המים המרים,
73 וחידשה המשנה שאף על פי שלא אירע לה דבר על ידי שתיית המים,
74 נאמנים העדים לומר שזינתה. מבאר רב ששת את ההוכחה מהמשנה, אי
75 אמרת בשלמא שאם יש עדים שיודעים שזינתה אין המים בודקין
76 אותה, שפיר - מוכן הדבר שאף ששתתה ולא אירע לה דבר אין זו ראייה
77 שלא זינתה, שכיון שהיו עדים שידעו שזינתה, אין המים מועילים
78 לבדוקה. אלא אי אמרת שהמים בודקין אותה גם באופן שיש עדים
79 שיודעים שזינתה, אם כן, כיון ששתתה והוכח שלא זינתה, תיבלי מילתא
80 למפצע דיהדי שקרי ניהו - יתברר שהעדים שמעידים שזינתה הם עדי
81 שקר, ומדוע נאסרת בתרומה. אלא מוכח, שבאופן שיש עדים שיודעים
82 שזינתה - אין המים בודקים אותה.
83 דוחה הגמרא את ראיית רב ששת, אמר ליה רב יוסף, לעולם אימא לך
84 - ניתן לומר שגם אם יש עדים שיודעים שזינתה המים בודקין אותה,
85 והא - ומה שמאמינים לעדים שזינתה אפילו אם כבר שתתה ולא אירע
86 לה דבר, הוא משום שאימור זכות תולה לה - יתכן שזכות מעשים
87 טובים שבידה עמדה לה שלא אירע לה דבר, וכדלהלן, ואין מכך הוכחה
88 שלא זינתה והם עדי שקר.
89 שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי רב ששת ורב יוסף, אם יש להוכיח
90 ממשנתנו שאין המים בודקים את האשה באופן שיש עדים שיודעים
91 שזינתה או לאו. ומשיבה, נחלקו במתנוונה דרבי, דתני רבי אמר זכות
92 תולה במים המרים - סוטה שזינתה אלא שיש לה זכות של מעשים
93 טובים, מועילה הזכות לענין שלא תהיה בטנה מתנפחת וירכה נופלת
94 בשעה ששותה את המים, אך אף שיש לה זכות ואינה יולדת ואינה
95 משבחת - אינה יולדת עוד ואינה מבריא ומתחזקת, אלא מתנוונה -
96 מכחישה והולכת, ולסוף - סופה שהיא מתה באותה מיתה שבאה על
97 ידי שתיית המים, שבטנה צבה וירכה נופלת. מבארת הגמרא את
98 מחלוקתם, רב ששת סבר בין לרבי ובין לרבנן שחולקים על רבי, הויא
99 מתנוונה - הרי היא מכחישה והולכת מוזמן שתיית המים, אלא שלרבי
100 סופה שמתה באותה מיתה, ולרבנן מתה במיתה רגילה. והנה במשנתנו
101 לגבי סוטה שבאו עדים שזינתה לאחר שכבר שתתה, לא מבאר שהאשה
102 התנונה לאחר שתיית המים, ולכן הוכיח רב ששת שאם יש עדים
103 שיודעים שזינתה אין המים בודקים אותה, שאם המים בודקים אותה אלא
104 שאשה זו היתה לה זכות, מדוע לא התנוונה, שהרי התבאר שגם אם יש
105 לה זכות היא מתנוונה. ורב יוסף סבר, לרבי הויא מתנוונה - רק לרבי
106 היא מכחישה והולכת, אך לרבנן לא הויא מתנוונה - אלא מפני הזכות
107 לא ניכר עליה דבר. וממילא אין להוכיח מהמשנה, שלעולם יתכן שהמים
108 בודקים אותה גם באופן שיש עדים, ומה שלא אירע לה דבר הוא משום
109 שהיתה לה זכות.
110 מקשה הגמרא על רב ששת, מתיב רב ישימי בר אשי, שנינו במשנה שם
111 רבי שמעון אמר אין זכות תולה במים המרים - חולק על רבי ורבנן,
112 וסובר שאין זכות של האשה מועילה כלל למנוע ממנה את העונש הראוי
113 לבוא על ידי המים המרים, ואם אתה אמר זכות תולה במים המרים
114 - אם תמר זכות מועילה שלא תעש, נמצא מודה אתה את המים
115 בפני כל הנשים השותות - הסוטות לא יפחדו מלשותות את המים, ועוד,
116 ואתה מוציא שם רע על המהורות ששתו ולא אירע להן דבר משום
117 שלא זנו, והן אומרים ממהות הוי - ויאמרו עליהן שבאמת זינו אלא
118 שתלה להן זכות - מה שלא ארע להן דבר זהו מחמת זכות שבידם.

1 סברא זו אינה שייכת אלא לגבי יבום, שכיון שאשה זו עלולה להחריב את
2 הבית לא מסתבר שתצווה התורה ליבמה, וממילא היא אסורה על היבם
3 באיסור אשת אה. אך אין זו סברא לאסור אותה להינשא לאחר, משום
4 שמי קא רמינן לה עליה בעל ברהיה - וכי אנו מכריחים את האחר
5 לישא אותה, אם ירצה ישאנה.
6 ואיפא דאמרי אמר רב יוסף, הדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים אינה
7 מתיבמת נלמד מסברא, שהרי תכתוב קראו - למי שנשוא אשה שמצא
8 בה בעלה הראשון ערות דבר - אחר, כלומר, שאין הבעל השני בן זוגו
9 של ראשון, וזה - ואילו השני הניחם רשעה לתוך ביתו, ומפני שאינו דומה
10 לראשון נקרא אחר. ואת אמרת רשעה לתוך ביתו, ודאי שאין שייך
11 לצוות את היבם ליבמה, ויקרא אחר משום שמכניס רשעה לתוך ביתו.
12 שואלת הגמרא, אמר ליה רב יוסף, אלא מעתה - לדברך, גם
13 אם הלכה אותה אשה שמצא בה בעלה ערות דבר וגירשה ונשאת
14 לאחר, ומת האחר בלא בנים, לא תתיבם לאחיו של האחר, משום
15 דהכתוב קראו - אם ישא אשה רשעה זו אחר. מתרצת הגמרא, באופן
16 זה ש' דין יבום, כיון שלגבייה דהאי - לגבי האב של הבעל השני מיהא
17 בשם טוב הנה קנימא משום שלא זינתה תחת הבעל שהיה לפניו, ויש
18 לומר שחזרה בה ממעשיה הרעים, ואם ייבמה לא יקרא אחר.
19 רבא אמר שדין שאם מת בעל הסוטה בלא בנים אינה מתיבמת נלמד
20 מקל וחומר, שאם נאסרה מחמת שנעשתה סוטה במותר לה - לבעלה
21 שהייתה מותרת לו, אם כן באסור לה - לאחיו שהייתה אסורה עליו בחיי
22 בעלה, לא כל שכן שתיאסר להתיבם לו מחמת שנעשתה סוטה תחת
23 אחיו, ולכן אין הסוטה מתיבמת. שואלת הגמרא, אמר ליה רבא
24 אלא מעתה - לדברך, צריך להיות הדין ככהן גדול שקדוש את
25 האלמנה שאסורה לה, וזאת בלי בנים, ויש לו אח כהן הדיוט שמותר
26 באלמנה, שלא תתיבם לכהן הדיוט. משום שיש לומר קל וחומר כעין זה,
27 אם נאסרה כשהייתה נשואה במותר לה - לבעלה הכהן הגדול, אם כן
28 באסור לה - לאחיו שהייתה אסורה עליו בחיי בעלה לא כל שכן
29 שתיאסר להתיבם לו. דוחה הגמרא, אין נידון זה דומה לסוטה, שהסוטה
30 היתה מותרת לבעלה ונאסרה מחמת שנעשתה סוטה, אך באלמנה לכהן
31 גדול, וכי האלמנה נאסרה עליו, הא אסירא וקנימא - מעולם לא היתה
32 מותרת לו. וכן מה שאמרת שנאסרה במותר לה, הרי הכהן גדול אסור
33 לה הוא, ולכן לא שייך בזה הקל וחומר. אלא כך הקשה אביי לרבא,
34 לדברך צריך להיות הדין באשת כהן שנאנסה ונאסרה בזה על בעלה,
35 וזאת בעלה בלי בנים, ויש לו אח חלל - שמותר לו לישא אשה שפסולה
36 לכהונה, שלא תתיבם לאח החלל, משום שיש לומר את אותו קל וחומר,
37 אם נאסרה מחמת שנאנסה במותר לה - לבעלה שהייתה מותר לו, אם
38 כן באסור לה - לאחיו שהייתה אסורה לו בחיי בעלה, לא כל שכן
39 שתיאסר להתיבם לו מחמת שנאנסה תחת אחיו. דוחה הגמרא, גם נידון
40 זה אינו דומה לסוטה, שאיסור סוטה נוהג גם באח, וגם אם היתה נעשית
41 סוטה תחתיו היתה נאסרת עליו. אך בנידון זה, הדין הוא שאזכר פיישאל
42 מיישרא שרי - כלומר, שרק אשת כהן כשר שנאנסה נאסרת לבעלה, אך
43 אשת ישראל וכן אשת כהן חלל שנאנסה מותרת, ונבי דהאי (מיהא)
44 ליבא איסורא - וכיוון שאם הייתה נאנסת תחתיו לא היתה נאסרת, לא
45 נאסרת להתיבם לו מחמת שנאנסה תחת אחיו.
46 משנה, ואלו הם הנשים הסוטות שנשואות לכהנים ואסורות מלקבל
47 בתרומה לעולם, משום שלא ניתן לבדוקן על ידי המים המרים. האמרת
48 ממהא אני לך - שמודה האשה שזינתה תחתיו, ושכחו עדים שמעידים
49 עליה שהיא נמאח - שזינתה, והאמרת אני שותה - שאינה רוצה
50 לשתות את המים ולהיבדק, ושבעלה אינו רוצה להשקותה את המים.
51 ושבעלה בא עליה כשהיו בדרך לבדוקה, שכיון שבא עליה באיסור אין
52 המים בודקים אותה אם זינתה.
53 נמרא רב עמרם, הא מילתא - הדין שלהלן אמר לן רב ששת,
54 ואנתר לן עינין מפתניתי - והאיר את עינינו בכך שהביא רביה לדבריו
55 ממשנתנו. סוטה שיש לה עדים במדינת הים שיודעים שזינתה עם מי
56 שקינא לה בעלה, אף אם אותם עדים לא מעידים על כך, אין המים
57 בודקין אותה - אין שתיית המים מועילה לבדוק אם זינתה. מבאר רב
58 ששת, מאי מעמא שאין שתיית המים מועילה לבדוקה, משום דאמר

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד א

רש"י

1 מי קא רמינן עליה. למינסבה בעל כרחיה, דאלו ליבם אמרין ליה מצות יבום
2 קודמת למצות חליצה, אבל בהא אסור למימר ליה. וממילא אשמועינן קרא
3 דאסור ליבמה, דלא שייך בה יבום, ודווקא באשת אח שלא במקום מצוה. הכתוב
4 קראו אחרי. למי שנושאנה, ואת אמרת תתיבם ותרמי עליה בעל כרחיה: נשאת
5 לאחרי. שגרשה ראשון שמצא בה ערות

6 דבר וניסת בו לא תתיבם, דהשתא נמי
7 אחרי הוא ואין וזהו בן זוגו של ראשון אם
8 ישאנה, וקרמית לזה עליה במצות יבום:
9 גביה דהאי. אחרי, אחיו של זה: בשם טוב
10 הנה קנימא. ואיכא למימר הרהרה בה, ואין
11 קריו אחרי אלא הנושאנה מתוך אלמנות או
12 גרשין על מי שקלקלה תחתיו: רבא אמר.
13 האי דקתני מתניין ולא מתניבם, ק"ו
14 דאם נאסרה בסתייה זו במתה לה, בבעלה
15 שהיה מתה לה ונתקלקלו עכשיו הנשואין
16 ליאסר עליה: באסור לה. דהיינו יבמה
17 שהיא אסור לה בחייה בעלה, לא כל שכן
18 שפאסרו נשואי הראשון שלא להתניבם מבח
19 אותו הנשואין: שקשה את האלמנה.
20 שהיא נאסרה עליה לא תתיבם. מבח ק"ו

21 וזה, אם נאסרה בו, ולקמן מפרש מאי
22 נאסרה ומאי מתה לה הלא אסור היה
23 מתולדת: אלא. הכי פריך, אשת בן
24 שפאנסה ונאסרה עליו, דאשת בן אסורה
25 אפלו באנס אבל אשת ישראל מתה
26 דכתיב (ויקרא כ) והיא לא נתפשה הא
27 נתפשה מתרת, ומדכתיב והיא מיעוטא הוא
28 ומשמע דיש אחרת שאפלו נתפשה אסורה:
29 ויש לו אחיו. מאביו והוא חלל שגולד
30 לאביו מן הגרשה ונתחלל מן הבהמה.
31 ומתה בגניש הפסולות לכהנה כדכתיב
32 בכהנים הנשואין פסולות ולא חלל ורעו
33 (ויקרא טז) אלאקא ורעו חלל: לא תתיבם.
34 מק"ו זה אם נאסרה בבעלה זו לבעלה
35 שהיה מתה לה, ביבמה האסור לה באותה
36 שעה לא כ"ש שפאסרו עליו נשואי אחיו
37 שלא ליבמה מבח נשואין: ליבא אסורא.
38 ואצלו הוא החר גמור ואין זה ק"ו, אבל
39 בנתנה כרצון שהבעל ותיבם שוין באסור זה
40 אם היתה תחתיו הוי ק"ו, שהרי מחמת
41 נשואין הראשונים היא נוקמת ליבום, ואם
42 על הבעל נתקלקלה ק"ו ליבם: מתני

43 לאכול בתרומה. אם הוא בן: ושבעלה
44 בא עליה בדרך. דשוב אין המים בודקין
45 אותה בודקמן (דף כח). ונקח האיש מעון
46 בזמן שהאיש מנקה שלא בא עליה מאחר
47 שפאסרה עליו או האשה ההיא תשא את
48 עונה, אין האיש מנקה מעון אין המים
49 בודקין את אשתו: גמ ואנהר לן עינין.
50 הביא לנו ראיה לרבריו מפתניתין: סוטה
51 שיש לה עדים במקדשת הים. שראו
52 שפאסרה מזה: ועד אין בה. אע"ג דדרשין

53 לעיל לעד אחד נאמן בסוטה ולסוטה וראית שלא תשתה עוד, אין מקרא יוצא מידי פשוטו ודרשין ליה נמי הכי, ועד אין בה הוא דאמר והביא האיש את אשתו וכל
54 הפרשה, היא יש בה עד אין המים בודקין אותה: ואנהרינהו לעינין. משום דקרא לאו ראיה הוא כל כך דהא דרשיניה לסוטה וראית שיש בה עד אחד לפנינו ולקמ
55 שלא תשתה: וזנה היא. ופשיטא דאסורה בתרומה דהא תנא ליה האומרת טמאה אני: אלא לבתר דשתיא. ואיטריף לאשמועינן דלא מחזקין להו בשקרי על אשר
56 לא בודקה המים: שפיר. ומשום הכי לא מחזקי' להו בשקרי, דמשום דהוה דעי' בה לא בדקי' לה מיא: זכות תליא לה. דאמר לקמן (דף כ) זכות תולה במים המרים:
57 וקמיפליגי. רב ששת ורב יוסף: במתנוונה. דקאמר לקמן (דף כב) גבי אשה שתלה לה זכות: זכות תולה. שלא יצבה בטנה מיד, אבל אינה יולדת לעולם ואינה משבחת:
58 אלא מתנוונה והולכת. מבחשת והולכת: באותה מיתה. צבוי בטנה ונפול ירה: רב ששת סבר. לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא שסוף שהיא מתה באותה מיתה
59 לחוד, אבל במתנוונה לא אפילו דכל מי שזכות תולה לה מנוונה היא, וזו הואיל ולא מתנוונה לא תלה לה זכות אלא שאינה ראויה לפרק בכל משום עדים: ורב
60 יוסף סבר. ראויה לפרק היא אלא זכות תולה לה, ואי משום דלא מתנוונה הא מני רבנן היא דאמור לקמן זכות תולה לה דקסברי לא הויא מתנוונה כלל: מיתה את
61 המים בפני הנשים. שלא הוה יראות מזה להודות שהיא טמאה ולא ימחה שם הקדוש על המים: ואי איתא. דיש לה עדים לא מבידקה. השתא נמי על ידי זו נמי
62 איכא לעו על הטהורות ששתו בו: מודכות לא תליא. משום האי טעמא דמיש הוא ללעו על הטהורות, עדים נמי לא תלו: שפאסרה ויהוה נשפיות. מנחות קנאות
63 שלה עשירית האפיפה קמח שעורים נשפרות למשה על בית הדשן, שאין ראיות לקרב ולא לפדות וליצא לחליץ.

1 מי קא רמינן עליה בעל כרחיה. הכא הוה מצוי למיפריך כדפריך לבסוף דאמר אלא
2 מעתה נשאת לאחר ומת בלא בניס לא תתיבם דלא נסתריה לביתיא: אשת כהן
3 שנאנסה. וא"ת אמאי לא תני לה בפרק יש מותרות (משום דף טז) גבי אסורות לבעליהן
4 ומותרות ליבמהן יש לומר הא תני ליה חיבי לאין וזו מתיבי לאין כדאמר בפרק הבא
5 על יבמתו (דף טז) הכל היו בכלל אחרי אשר
6 הוטמאה וגו' והכי מתוך הית דפריך מפצוע
7 דכא אבל יש לתמוה אמאי לא פריך הכא
8 ישראל שגשא כשרה ונעשה פצוע דכא ויש לו
9 אח כשר דדמי למתני מאי הוי ליה לתרצה?
10 האומרת טמאה אני לך. אי קשיא בשלדו
11 מס' נדרים (דף טז) דפליגי רבה
12 ורב ששת באומרת טמאה אני לך דרב ששת
13 אומר אוכלת בתרומה וכו' תריץ והבא מייר
14 אחר קניו וסתיר' דרגלים לדבר אפילו רב
15 ששת מודה והכי מפרש לה בירושלמי.

16 ושכא. לה עדים ואמרו שנטמאה. מספקא
17 לרבי אי דוקא נקט עדים שנים
18 אבל עד אחד לא מדיקין דדוקאמין ליה
19 בגמרא דמיירי לאחר ששתתה דדוקא קודם
20 ששתתה האמינה תורה לעד אחד ורב ששת
21 דאמר בגמרא סוטה שיש לה עדים במדינת
22 הים דאין המים בודקין אותה דוקא עדים נקט
23 ולא עד א' או דלמא כיון דהאמינה תורה
24 לעד אחד אחר קניו וסתירה ליבא חילוק בין
25 אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה לעד אחד
26 כדנולא דאמר בפרק מי שמגר (שקנא) (דף כ)
27 דף טז) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי
28 כאן שנים:

29 אם אתה אומר זכות תולה מדהא אתה את
30 המים. וא"ת לרב ששת דאמר בין לרבי
31 בין לרבנן מתנוונה א"כ אהיכא קאי ר"ש דאמר
32 מדהא אתה והלא ר"א דמתנוונה והאיך יוכלו
33 להוציא שם רע על הטהורות ששתו בשלא
34 יתנונו יש לומר הנשים העומדות משום ייסור
35 ולא ידא ניכר לאלתר כשעומדת בעורה
36 נתנונה ויצאו שם רע ודוהובועל יגיד להם
37 שקלקל עמה ולא ידעי שזו מתנוונה אי נמי לא
38 יתלו נונונה במים המרים וכן היא לא תתלה
39 במים המרים אלא בחוליה אחרי:

40 כן
41 מי קא רמינן עליה בעל כרחיה. ואיכא דאמרי אמר
42 רב יוסף, הכתוב קראו 'אחרי' שאין זה בן זוגו של ראשון,
43 שזה הוציא רשעה מביתו, וזה הכנים רשעה לתוך ביתו,
44 ואת אמרת תתיבם נמי יבומי. אמר ליה אביי, אלא
45 מעתה נשאת לאחר, ומת בלא בניס, לא תתיבם דהכתוב
46 קראו 'אחרי', גביה דהאי מיהא בשם טוב הוה קנימא. רבא
47 אמר, קל וחומר, אם נאסרה במותר לה, באסור לה לא
48 כל שכן. אמר ליה אביי, אלא מעתה, כהן גדול שקידש
49 את האלמנה ומת ויש לו אח כהן הדייט לא תתיבם, אם
50 נאסרה במותר לה, באסור לה לא כל שכן. נאסרה, הא
51 אסירא וקנימא. מותר לה, אסור לה הוא. אלא אשת כהן
52 שנאנסה ומת ויש לו אח חלל לא תתיבם, אם נאסרה
53 במותר לה, באסור לה לא כל שכן. ואנס ישראל מישרא
54 שרי, וגבי דהאי (מיהא) ליבא איסורא: משנה ואלו
55 אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לך,
56 ושכא עדים שהיא טמאה, והאומרת איני שותה
57 ושבעלה אינו רוצה להשקותה ושבעלה בא עליה בדרך:
58 ונהר לן עינין ממתניתין, סוטה שיש לה עדים במקדשת
59 הים אין המים בודקין אותה, מאי טעמא, דאמר קרא
60 ונסתרה והיא נממאה ועד אין בה' דליבא דידע בה,
61 לאפקוי הא, דהא איכא דידע בה, ונהר לן עינין
62 ממתניתין, דקתני ושכא לה עדים שהיא טמאה, דאתו
63 עדים אימת, אי נימא מקמי דתשתי, זונה היא, אלא
64 לבתר דשתאי, אי אמרת בשלמא אין המים בודקין אותה,
65 שפיר. אלא אי אמרת מים בודקין אותה, תיבלי מילתא
66 למפרע דסהדי שקרי גיהוה. אמר ליה רב יוסף, לעולם
67 אימא לך מים בודקין אותה, והא אימור זכות תולה לה. במאי קמיפליגי במתנוונה דרבי, דתנן
68 רבי אומר זכות תולה במים המרים ואינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנוונה והולכת, לסוף
69 שהיא מתה באותה מיתה. רב ששת סבר, בין לרבי ובין לרבנן הויא מתנוונה, ורב יוסף סבר,
70 לרבי הויא מתנוונה, לרבנן לא הויא מתנוונה. מתיב רב שמי בר אשי, רבי שמעון אומר אין
71 זכות תולה במים המרים, ואם אתה אומר זכות תולה במים המרים, מדהא אתה את המים בפני
72 כל הנשים השזותות ואתה מוציא שם רע על הטהורות ששתו והן אומרים טמאות היו אלא
73 שתלה להן זכות, ואם איתא, יש לה עדים במקדשת הים נמי אתה מוציא שם רע על הטהורות
74 ששתו והן אומרים טמאות היו אלא שיש להן עדים במקדשת הים. לרבי שמעון קאמרת, לרבי
75 שמעון מדכות לא תליא, עדים נמי לא תלו. מתיב רב, ואלו שפאסרה ויהוה נשפיות, מנחות קנאות

76 האומרת
77 לעיל לעד אחד נאמן בסוטה ולסוטה וראית שלא תשתה עוד, אין מקרא יוצא מידי פשוטו ודרשין ליה נמי הכי, ועד אין בה הוא דאמר והביא האיש את אשתו וכל
78 הפרשה, היא יש בה עד אין המים בודקין אותה: ואנהרינהו לעינין. משום דקרא לאו ראיה הוא כל כך דהא דרשיניה לסוטה וראית שיש בה עד אחד לפנינו ולקמ
79 שלא תשתה: וזנה היא. ופשיטא דאסורה בתרומה דהא תנא ליה האומרת טמאה אני: אלא לבתר דשתיא. ואיטריף לאשמועינן דלא מחזקין להו בשקרי על אשר
80 לא בודקה המים: שפיר. ומשום הכי לא מחזקי' להו בשקרי, דמשום דהוה דעי' בה לא בדקי' לה מיא: זכות תליא לה. דאמר לקמן (דף כ) זכות תולה במים המרים:
81 וקמיפליגי. רב ששת ורב יוסף: במתנוונה. דקאמר לקמן (דף כב) גבי אשה שתלה לה זכות: זכות תולה. שלא יצבה בטנה מיד, אבל אינה יולדת לעולם ואינה משבחת:
82 אלא מתנוונה והולכת. מבחשת והולכת: באותה מיתה. צבוי בטנה ונפול ירה: רב ששת סבר. לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא שסוף שהיא מתה באותה מיתה
83 לחוד, אבל במתנוונה לא אפילו דכל מי שזכות תולה לה מנוונה היא, וזו הואיל ולא מתנוונה לא תלה לה זכות אלא שאינה ראויה לפרק בכל משום עדים: ורב
84 יוסף סבר. ראויה לפרק היא אלא זכות תולה לה, ואי משום דלא מתנוונה הא מני רבנן היא דאמור לקמן זכות תולה לה דקסברי לא הויא מתנוונה כלל: מיתה את
85 המים בפני הנשים. שלא הוה יראות מזה להודות שהיא טמאה ולא ימחה שם הקדוש על המים: ואי איתא. דיש לה עדים לא מבידקה. השתא נמי על ידי זו נמי
86 איכא לעו על הטהורות ששתו בו: מודכות לא תליא. משום האי טעמא דמיש הוא ללעו על הטהורות, עדים נמי לא תלו: שפאסרה ויהוה נשפיות. מנחות קנאות
87 שלה עשירית האפיפה קמח שעורים נשפרות למשה על בית הדשן, שאין ראיות לקרב ולא לפדות וליצא לחליץ.

88 האומרת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ו עמוד ב

תוספות

רש"י

כ"י קדוש מעיקרא שפיר קדוש משום הכי נשרפת. קשיא כיון דהוא היה מבאי מנחתו עליה אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפרק דרובמסכת נזיר (דף טז) האשה שנררה בניזיר והפרישה את בהמתה בניזיר היפיר לה בעלה אם שלו היתה בהמה תצא ותרעה בעדר ואם שלה היתה הבהמה הטאת תמות ואע"ג דבשעת הקדש הות בת מקדש דקילל דבעל מיגו גיז

ואפ"ה אמר כיון דמשלו היתה תצא ותרעה בעדר דנפקא לחולין ותנן נמי התם בפרק בית שמאי (פס"ג טז.) מי שנרר בניזיר והלך להביא בהמתו אם עד שלא נגנבה בהמה נדר הרי הוא נזיר ואם משנגנבה בהמה נדר אינו נזיר והכי נמי הוה עדים בעולם קודם הקדש ולא אדעתא דהכי הקדש ועוד אמאי נשרפת כיון דקילל כבית הלל דאמריו בפרק יש נחלץ (פ"ב דף ק"ג) ובפרק ב"ש במסכת נזיר (דף ט"ז) דיש שאלה להקדש למה אינו נשאל עליה ותצא לחולין: **דכ"י** קדוש מעיקרא בטעות קדוש. ואין להקשות והא אשמ תלוי אע"ג דכ"י קדוש מעיקרא בטעות קדוש דלא חזי לכפר מיד היכא דלא חטא ואפ"ה תנן בפרק בתרא דבריות (דף ט"ג) המביא אשם תלוי ונדע שלא חטא אשם ירעה עד שישתאבד דהא מפרש התם טעמא משום דלבו נוקפו גמר ומקדיש: **גזירה** שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחולין. ואי תקשה כל הני דתנן תצא ותרעה בעדר נגזור שמא יאמרו מוציאין מקדושת הגוף לחולין תריץ התם לא מוכחא מילתא וליכא היכירא בין קדושת פה לקדושת הגוף ויאמר קדושת הפה היה אבל הכא איכא היכירא בין קדושת הפה לקדושת כלי שרת וצ"ע בפרק שתי מדות (מנחות דף ט.) ובפרק התודה (פס"ד ט"ז):

קרב הקומץ ולא הספיק בו. נראה שהוא הדיון אם קרב הקומץ ובאו עדים שנטמאה דאמר נמי כיפרה ספיקה דהכי אמר בפרק בתרא דבריות (דף ט"ז) גבי חטאת העוף הבא על הספק אם משמיצה דמו נודע לה שילדה אסורה אפילו בהנאה שעל הספק באת כיפרה ספיקה:

נמצאו עדים וזממין. נראה דאקדשה בכלי קאי וקודם קמיצה דלאחר הקמיצה איכא איסורא דרבנן ונשרפת דמוקמינן נמי התם הא דתנן משנמלקה נודע לה הרי זו תקבר בנודע לה שלא ילדה וברין הוא דמותרת בהנאה ומאי טעמא תקבר מדרבנן: **וטהורה** ולא שתולה לה זכות. מהכא משמע דבעלה מותרת בה לאלתר ולא אמרי' ימתך עד שלש שנים שמא זכות תלתה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מצינו למיקרי בה ונתנה ונורעה ורע וכן הראני רבי בירושלמי ונקא האיש מעון אינה ואינון חושש שמא תלה זכות ואיתא כמ"ד הוכות תולדה ואינה ניכרת:

את השירים: **בפירה**. מנחה זו את ספקה. האי כפרה לאו כפרת עון הוא ולא הוכרת עון. אלא כפרה היא ראינה לה קאמרין. שעששתה מנחה זו בשעת הקטרת קמצה כל מה שיש עליה לעשות. שריה בדיכוש קרבה, יבא וישקה אותה ותפדק, וכיון דבהכשר קרבה שריה נאכלין כל זמן שלא אירע בהן פסול בגופה: **באו** לה עדים שהיא **טמאה**. אפוקיא קאי, קדם הקטרה: **נמצאו** עדיה וזממין. עדי סתירתה שעל ידיהם באה לכה: **מנחתה חליון**. לא קדשת פה ולא קדשת כלי, ואין מוגליון בה דבטעות הוה, אלקמא לא אמרין ותשרף מדרבנן כי נמצאו עדיה וזממין שמא יאמרו מוציאין מקלי שרת לחל, וש"מ כי קתני באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת מדאורייתא קאמר. דבת מקדש תנאי: **קלא** אית להו. הכל יודעין שעששתה טעות: **בנותיה** דרב ששת. דאין המים בודקין סוטה שיש לה עדים: **ולא מפעמיה**. ויגזר אין בה, דהווא לאו לספק סוטה מידריש אלא לסוטה ודאית בעד אהד. אלא מקרא אחרתא נפקא: **טהורה**. ואם לא נטמאה והטהרה היא ונתנה ונורעה ורע, ונהו ליה למקבא ואם לא נטמאה ונתנה ונגזר, וטהורה היא לדרשה למדרש הכי, טהורה נורעה ורע ולא שנצולת מן המים מפני שהיו עדים בטמאתה: **וטהורה**. וי"ו יתירא למעטי שתלתה לה זכות, דבהא לא אמר קרא ונורעה ורע: **היא**. ולא הנצולת מן המים על ידי שהיה קלקלה מפרסם לכל, שקבר היו גושאות ונותנת בה לדרב בה: **מזרות** בלבנה. נשים טוות בלבנה: **ופרכינן** ורבי שמעון. דאמר אין זכות תולדה, נהי דריו"ו לא דריש מיהו יש לה עדים נפקא מקרא, קשיא דאתה מוציא שם רע על הטהורות ויאמרו עדים היו להם:

האומרת טמאה אני. שהודתה לבית דין על קלקולה. שהיו מאימיו עליה כרתני מתני' מקמי דתקדוש. בכלי שרת תיפוק לחליון. בפריון, שלא היה קדשת הגוף אלא קדשת פה וכל המנחות נפדות כל זמן שלא קדשו בכלי אלא לכתר דקדושו. דכלי שרת מקדשין את הראי להם שלא לצאת עוד לחליון כרתנון כל הנוגע בהם יקדשו, ולקרב אינה ראוייה שריי אינה באה אלא לתוכיר עונה של זו שתבדק וררי היא בדוקה ועומדת, ולנדרבה נמי לא חזיא להקריבה דמנחת שעורים אינה כשרה אלא לסוטה ולעמר: **אי** אמת בשלמא מים בודקין אותה. אם שתתה עד שלא באו עדים, אלקמא בשענה שנתנה בכלי ראינה היתה לכלי שרת, דההיא שעתא בת מיקדש ומיקרב היא מספק כשאר מנחת סוטה, הלכך כי קדיש בכלי שפיר קדיש ומשום הכי כי אתו עדים איפסקא מנהקרה כמאן ולהבא ולא נפקא לחליון ונשרפת: **אלא אי אמת אין המים בודקין אותה**. הואיל ולא לבדק עומדת ולא ראינה היא למנחה: **תיגלי מילתא למטה** דלא היתה ראינה לכלי, ואין כלי שרת מקדשין אלא הראוי להם כדאמר בנדרים (דף ט"ז): **והיפוק לחליון**. בלא פדיון, שקדשת פה שלה וקדשת כלי שלה הכל בטעות, שהיוני סבורים שהיא טעונה מנחה ואינו כן, והקדש טעות אינו הקדש: **שזונה בעזורה**. לאחר שקדשה בכלי, ועל זנות זה באו העדים ולא על טמאה של סתירה ראשונה, הלכך כי קדשה בכלי בת מקדש ומקרב תנאי, דלא הוה לה עדים: **שנצרכה לנצרכיה**. והניחוח והלכה ונתנה: **דאבנו פרחי בהנה כפפה**. של ראשה תלויים לה שלא תשטמ מדם: **עולם** כדאמרין מעיקרא. דבהוה סליקא דעתיה ברישא שעל טמאת סתירה ראשונה באו, ואפלו הכי לא קשיא לרב ששת, דהא דאמר דכיון דלא חזיא לקדוש תיפוק לחליון, אין הכי נמי מדאורייתא יצאת לחליון, ומדרבנן היא נשרפת לפי שאין הכל בדיקאין בהלכות לידע שבשביל שהיו לה עדים לא היתה ראוייה לקדש, ואתו למימר מוציאין דבר שקדש בכלי שרת לחליון: **הרי היא ככל המנחות**. שננטמאו עד שלא קדשו בכלי ותפדה ויבאי בדמיה את המנחה: **קדש הקמץ**. שקמיצה ונתן הקמץ בכלי שרת קדש בקדשת קמץ, שהמנחה טעונה ארבע עבודות כנגד ארבע עבודות של דם וזבחים, קמיצה מתוך כלי שרת כנגד שחיטה, שהספין של כלי שרת מקדש את הדם, ומתן כלי להקדיש הקמץ בכלי שרת שני כנגד קבלת דם, הולכה כנגד הולכה, והקטרת הקמץ כנגד וריקת הדם: **שמת הוא**. ושוב אינה שותה, דאפואן בעינן למשרייה: **תרי** היא ככל המנחות. שאירע בהן פסול בין קמיצה להקטרה ותשרף למטה: **ולא הספיק**. בהן לאכול

האומרת טמאה אני ושכאוו לה עדים שהיא טמאה, דאתו עדים אימת, אולימא מקמי דתקדוש, תיפוק לחליון. אלא לכתר דקדושו, אי אמת בשלמא מים בודקין אותה, אלקמא בת מקדש ומקרב היא, וכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש, ומשום הכי מנחתה נשרפת. אלא אי אמת אין המים בודקין אותה, תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ותיפוק לחליון. אמר רב יהודה מדיסקרתא, כגון שזינתה בעזרה, דכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש. מתקוף לה רב משרשיא, והלא פירחי בהונה מליון אותה, שזינתה מפרחי בהונה עצמן. רב אשי אמר, כגון שנצרכה לנצרכיה, דאבנו פירחי בהונה בכיפה תלי לה. רב פפא אמר, לעולם כדאמרין מעיקרא, ודקאמת תיפוק לחליון מדרבנן, גזירה שפא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. מתיב רב מרי, נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי, הרי היא ככל המנחות ותפדה. משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ותשרף. קדש הקומץ ולא הספיק להקריבו עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי היא ככל המנחות ותשרף. קרב הקומץ ולא הספיק לאכול שירים עד שמת הוא או עד שמתה היא, הרי היא ככל המנחות ותאכל, שעל הספק באת מתחילה, כיפרה ספיקה והלכה לה. באו לה עדים שהיא טמאה, מנחתה נשרפת. נמצאו עדיה וזממין, מנחתה חליון. עדים וזממין קאמת, עדים וזממין קלא אית להו. תניא פוותיה דרב ששת ולא מפעמיה, וטהורה ולא שיש לה עדים כמדינת הים. וטהורה ולא שתלתה לה זכות. היא' ולא שישאו ויתנו בה מזרות בלבנה. ורבי שמעון, נהי דריו"ו לא דריש והא איפא, ש

ביאורים למסכת סוטה דף ו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 אחרת. אבל אם נטמאה משקדשה בכלי - שחלה עליה קדושת הגוף
50 שאינה ניתנת לפדיון, הרי היא ככל המנחות שנטמאו לאחר שקדשו,
51 ותשרף. אם קדש הקומץ - הניח הכהן את הקומץ מהמנחה בתוך כלי
52 שרת והתקדש הקומץ, ולא הספיק להקריבו - להקטיר את הקומץ, עד
53 שמת הוא - הבעל, וממילא אין צורך להשקותה שהרי אין למי להתירה,
54 או עד שמתה היא - הסוטה, הרי היא ככל המנחות שאירע בהן פסול
55 בין הקמיצה להקטרה, ותשרף. אבל אם כבר קרב הקומץ - הקטירו את
56 קומץ המנחה, ולא הספיק הכהן לאכול את השירים עד שמת הוא או
57 עד שמתה היא, ולא ישקו אותה, הרי היא ככל המנחות שנטמאו
58 השיירים שלהם לאחר הקטרת הקומץ, ותאכל המנחה לכהנים כדינה.
59 והטעם שאם כבר הוקטר הקומץ נאכלים השיירים אף על פי שלא ישקו
60 את האשה, הוא משום שעל הפסוק באת מתחילה - שהרי מקריבים את
61 המנחה מספק שמה זינתה האשה, כיפרה ספיקה והלכה לה - עשתה
62 המנחה מה שהיה עליה לעשות, כלומר, שהוקרבה כדין והכשירה את
63 האשה שהייתה ניתן להשקותה, ואף שלמעשה לא ישקו אותה מפני שמת
64 הוא או מתה היא, מכל מקום כל קרבן שהוקרב כדינו, נאכלים השיירים
65 לכהנים. ואם באו לה עדים לפני שהוקטר הקומץ, והעידו שהיא טמאה
66 - זינתה, מנחתה נשרפת. ואם נמצאו עדיה - העדים שהעידו
67 שנסתרה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה שלא יסתור עמו זוממין -
68 שהזנום נמצאו שקרנים, מנחתה חולין - המנחה יוצאת לחולין, כיון
69 שמתברר שהקדושה חלה בטעות, משום שבטלה עדות העדי סתירה
70 ואינה נחשבת לסוטה. וקשה על רב פפא שאמר שאף במקום שהתברר
71 שהקדש חל בטעות שורפים את המנחה מדרבנן, שאם כן, מדוע באופן
72 שנמצאו העדי סתירה זוממין חזרת המנחה להיות חולין ולא גורמים מפני
73 הרואים. מתרצת הגמרא, עדים זוממין קאמרת - אתה מקשה מעדים
74 שנמצאו זוממים, עדים זוממין קלא אית להו - מתפרסם הדבר שהזנום
75 וממילא אינה סוטה כלל, ושוב לא יבאו לטעות ולומר שניתן להוציא
76 לחולין מנחה שהוקדשה כדין. והגזירה היא רק באופן שבאו עדים
77 זינתה, כיון שאין האנשים בקיאים בדין של רב ששת, שאם יש עדים
78 שיודעים זינתה אין המים בודקים אותה, ולכן אינם יודעים שהקדש
79 היה בטעות.
80 תנאי בנותיה דרב ששת ולא מטעמיה - בברייתא מבואר כדינו של
81 רב ששת אך לא מטעמו. שנאמר בפסוק "ואם לא נטמאה האשה וטהורה
82 היא, ונקתה ונזרעה זרע", והמילים 'וטהורה היא' מיותרות שהרי כבר
83 כתוב שלא נטמאה, ודורשת מכך הברייתא, 'טהורה' - דווקא אם ניצלה
84 מהמים משום שהיא טהורה. מתקיים בה המשך הפסוק 'ונקתה ונזרעה
85 זרע', ולא אם ניצלה משום שיש לה עדים בקדינת הים. וטהורה' -
86 מהיתור של האות וי"ו בתחילת המילה דורשים, שהיא מנוקה רק אם
87 ניצלה משום שלא זינתה, ולא אם ניצלה משום שמתלתה לה זכות.
88 ומ'ואי דורשים, ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה - למעט סוטה
89 שניצלה משום שהייה מפורסם ברבים זינתה, ואף הנשים שטוות חוטים
90 לאור הלבנה מספרות זאת האתח לחברתה.
91 שואלת הגמרא, ורבי שמעון שאומר שאין זכות תולה לאשה, אלא אם
92 זינתה אף אם יש לה זכות נענשת על ידי המים, נהי דני"ו - את הייתור
93 של האות וי"ו במילה 'וטהורה' לא דריש - שאינו דורש את הייתור של
94 האות וי"ו, ולכן חולק על התנא של הברייתא וסובר שגם אם יש לה זכות
95 המים בודקים אותה. אך קשה עליו והא איכא

1 האומרת טמאה אני - שהודתה זינתה, ושכחו לה עדים שהיא
2 טמאה - שהעידו זינתה, שורפים את מנחתן. ויש לברר לגבי המקרה
3 השני במשנה, האתו עדים אמת - מתי באו העדים והעידו זינתה,
4 אילימא מקמי דתקדוש - לפני שהניח הכהן את המנחה בכלי שרת, אם
5 כן מדוע שורפים את המנחה, תיפוק - תצא המנחה לחולין על ידי
6 שיפדה אותה בדמים, וכמו כל דבר הקדוש בקדושת דמים שאפשר
7 לפדותו. אלא ודאי שהעידו לבתר דקדוש - אחרי שהכהן הניח את
8 המנחה בכלי שרת, וחלה עליה קדושת הגוף שאי אפשר לפדותה.
9 מבאת הגמרא את הקושיא על רב ששת, אי אמרת בשלמא מים
10 בודקין אותה - את האשה שיש עדים שיודעים זינתה, אלמא בת
11 מקדש ומקרב היא - נמצא שמנחתה היא כמנחת שאר סוטות, וראויה
12 להיות קדושה ולהקרבה על גבי המזבח, וכי קדוש מעיקרא - ולכן
13 כשהונחה בכלי שרת לפני שבאו העדים, שפיר קדוש - חלה עליה
14 קדושת הגוף כדין, ומשום הכי - ולפיכך כשבאו אחר כך עדים ולא ניתן
15 להשקותה, מנחתה נשרפת כיון שלא ניתן להקריבה. אלא אי אמרת
16 כרב ששת, שאם יש עדים שיודעים זינתה אין המים בודקין אותה, אם
17 כן, לאחר שבאו העדים לפני בית דין, תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש
18 מעיקרא בטעות קדוש - יתברר למפרע שהקדושה שחלה על המנחה
19 היתה בטעות, שהרי כבר באותו זמן לא היה ניתן לבדוק את האשה על
20 ידי המים, וממילא לא ניתן להקריב את המנחה, ותיפוק לחולין - ותצא
21 המנחה לחולין, ומדוע אמרה המשנה שמנחתה נשרפת.
22 מתרצת הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקריתא, אין כוונת המשנה שהעידו
23 זינתה בזמן שנסתרה לראשונה עם אותו פלוני, אלא בגזון שהעידו
24 שזינתה בעזרה לאחר שכבר הוקדשה מנחתה, דכי קדוש מעיקרא
25 שפיר קדוש - שהקדושה שחלה עליה מתחילה חלה כדין, כיון שבאותו
26 זמן היתה יכולה להיבדק על ידי המים וממילא ראויה להקריב מנחה,
27 ולכן כאשר העידו שלאחר מכין זינתה בעזרה ומעתה אין סיבה
28 להשקותה, נשרפת המנחה. מקשה הגמרא, מתקוף לה רב משירשיא,
29 כיצד יתכן זינתה בעזרה לאחר שהביאה מנחתה, והלא הדין הוא
30 שפירחי לה בהונה מליון אותה משהגיעה לעזרה, ודאי שהיו מונעים
31 ממנה לזנות. מתרצת הגמרא, שבעידים העדים שזינתה מפרחי בהונה
32 עצמן. רב אשי אמר לתרץ, בגזון שנצטרכה לנקייה - ובאותו זמן אין
33 הפרחי כהונה נלווים לה, דאטו פירחי בהונה בכיפה תלי לה - וכי
34 הפרחי כהונה מחזיקים בכיפה שעל ראשה שלא תלך מהם, ובאותו זמן
35 זינתה.
36 תירוצו נוסף על קושיית רב. רב פפא אמר, לעולם דאמרינן מעיקרא
37 - כפי שלמדנו מתחילה, שמעידים זינתה בסתירה הראשונה שממנתה
38 נעשית סוטה, ורקאמרת שלדעת רב ששת קשה מדוע נשרפת המנחה,
39 והרי לאחר שבאו עדים התברר שהקדש היה בטעות, כיון שבזמן
40 שהניחו בכלי שרת לא היתה ראויה להיבדק על ידי המים ולהביא מנחה,
41 ואם כן תיפוק המנחה לחולין. דין זה בדרבנן הוא, שאמר לו שורפה
42 גזירה שפא יאמרו הרואים שהמנחה חזרת להיות חולין, שמוציאין
43 מבלי שרת לחול - שניתן לפדות ולהוציא קרבן קדוש לחולין, והם אינם
44 יודעים שהתברר שהמנחה לא היתה קדושה.
45 מקשה הגמרא על רב פפא, מתיב רב מרי, שנינו בברייתא, אם נטמאת
46 מנחתה של הסוטה עד שלא קדשה בכלי - לפני שהניחה בכלי שרת,
47 שעדיין לא חלה עליה קדושה, הרי היא ככל המנחות שנטמאו לפני
48 שקדשו, ותפרה המנחה בכסף ותצא לחולין, ובכסף הקדוש יקנו מנחה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה לעומר עמ' ב

7 גדול 'פעמן ורימן'. בין צרעה ובין אשתאול, אמר רבי אסי צרעה
8 ואשתאול שני הרים גדולים היו - כך שמם של ההרים, ועקרן שמשון
9 וזמנו זה פזת.
10 דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, "והוא יחל להושיע את
11 ישראל מיד פלשתים", מדוע הלשון 'יחל', אמר רבי חמא ברבי חנינא

1 בין צרעה ובין אשתאול וכו'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה -
2 התקיימה נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב שהתנבא יעקב 'יהי דן נחש
3 עלי דרד' - והולך על שמשון שהיה משבט דן. לפעמו במחנה דן, אמר
4 רבי יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו -
5 מלווה אותו בזוג - כמו פעמון הקשור לאדם, ונלמד מכך שכתוב הקא
6 - אצל שמשון לפעמו במחנה דן, וכתוב הקם - לגבי המעיל של כהן

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

60 התורה האיש לבדו מביא את אשתו הסוטה לבית דין הגדול, ואין צריך
61 שנים שלווהו. אבל אמרו חכמים - מדרבנן מוסרין לו שני תלמידי
62 חכמים, משום שחוששים שפאם יבא עליה בדרך. רבי יוסי חולק ואומר,
63 אף מדרבנן אין צריך שנים שלווהו, אלא בעלה נאמן עליה שלא יבוא
64 עליה, ולומד זאת מקל וחומר, ומה נדה שהיא כפרת, בעלה נאמן עליה,
65 סוטה שהיא בלאו, לא כל שכן שנאמן. אמרו לו חכמים לרבי יוסי, לא
66 - אין ללמוד מהקל וחומר משום שיש לפורכו, אם אמרת בנדה - מה
67 שמצינו לגבי נדה שבעלה נאמן הוא משום שכן יש לה יותר - שתהיה
68 מותרת לו לאחר זמן כשטובלת, ולכן לא חוששים שיבוא עליה באיסור,
69 האמר בסוטה שאין לה יותר - אין ללמוד משם שיהיה נאמן גם לגבי
70 איסור סוטה, שהרי אם יתברר שזינתה ובהא אסורה עליו לעולם, ולכן
71 יש יותר חשש שיבוא עליה בדרך. ואומר - וכן לגבי סוטה יש יותר חשש,
72 כפי שאומר הפסוק "מים נגובים ימתיקו וגו'", הדינו, שיש מתיקות לאדם
73 דווקא בדבר האסור לו, ולכן אין הבעל נאמן שלא יבוא עליה. ממשכבה
74 הברייתא, רבי יהודה אומר, מן התורה האיש לבדו מביא את אשתו אל
75 הכהן, שנאמר "והביא האיש את אשתו". ואם כן קשה, שברבייתא הו
76 מבואר שרבי יהודה למד מפסוק שהבעל נאמן והולך לבדו, ואילו
77 בברייתא הראשונה מבואר שלמד כן מקל וחומר. מותרת הגמרא. אמר
78 להו קל וחומר ברישא - בתחילה אמר להם רבי יהודה שהבעל נאמן
79 מקל וחומר, ופרכיה - ופרכו לו את הקל וחומר, והדר אמר להו קרא -
80 חזר ודרש להם כן מהפסוק.
81 שואלת הגמרא על הברייתא השנייה, רבי יהודה היינו תנא קמא -
82 שניהם היו לומדים מהפסוק שהבעל לא צריך עדים, ובמה הם חולקים.
83 מתרצת הגמרא, איבא בנייהו אבל אמרו - שתנא קמא הוסיף אבל
84 אמרו חכמים, שמרבנן צריך שני שלוחים, ואילו רבי יהודה לא סבר
85 תקנה זו.
86 המשנה תבאר את סדר הדברים שהיו עושים לה בבית דין הגדול ובבית
87 המקדש קודם שהשקו אותה.
88 משנה. היו הבעל והשלוחים מעלין אותה - את האשה לבית דין הגדול
89 של שבעים ואחד דינים שבירושלים, ומאיימין עליה - מפחידים אותה
90 ממי הסוטה, כדי שאם נבעלה תודה בכך ולא תצטרך להיבדק, בדרך
91 שפאיימין על עדי נפשות - כמו שמצינו שמפחידים עדים שעל פי
92 עדותם הורגים אדם. ואומר לה הדיין כדי לפתוח בניה דרך ההודות,
93 בת, יתכן שאכן זנית תחת בעלך, שתקרה לך עושה - גורם לבא ליד
94 עבירה, וכן תקרה שחוק עושה, תקרה לידות עושה, תקרה שכנים
95 הרעים עושין. ואם אכן זנית, אל תגרמי לעצמך מיתה מנוולת הבאה על
96 ידי שתיית המים, אלא תודי בכך. וכן אומר לה, עשי - אם אכן זנית, תודי
97 לשמו הגדול שנכתב בקדושה - למען כבוד שם השם שנכתב על
98 המגילה שלא ימחה על המים - שכן היו עושים. כמו כן ואומר לפניה
99 דברים שאינם כרי לשומעין - שאין ראוי לה שתשמע אותם, על
100 הצדיקים שחטאו והודו כפי שיתבאר בגמרא, היא - משמיעם בפניה וכל
101 משפחת בית אביה - ובפני משפחתה, בשביל שתודה, אם השתכנעה
102 האשה להודות ואמרה מנא אני - שזינתה תחת בעלה, הרי היא
103 שוכרת בתופתה - כותבת שובר שזינתה והפסידה את כתובתה, ויוצאת
104 מבעלה בגט. ואם אף לאחר כל מה שאמרו לה, עמדה על דבריה ואמרה
105 מהורה אני, היו מעלין אותה לשער המזרח - השער החיצוני של הר
106 הבית, שעל פתח שער נקנור - ומשם לשער העזרה הנקרא שער ניקנור,
107 ששם הוא המקום שבו היו מושקין את הסומות, וממתיקין את היולדות
108 - שהיו עומדות שם היולדות בשעה שמקריבים את קרבן טהרתם,
109 וממתיקין את המצורעין - מיום את היום על ידם ורגלם. וכן אוחז
110 בכבדיה - בפתח הצואר, ומושך כלפי מטה, אם נקראו בגדיה מחמת
111 המשיכה, נקראו ואינו מקפיד על כך, ואם נקראו - ואף אם נפרמו
112 לקרעים רבים, נקראו, וכך מושך הכהן את בגדה עד שהוא מגלה את
113 לפתה, וכן וסותר את שערה - מתיר הכהן את שערה מקשירתו לאחר
114 גשילה את שערה, כדי לנוולתה ויגרם לה שתודה. רבי יהודה חולק
115 ואומר, שאם היה לה נאה לא היה מנלהו, ואם היה שערה נאה לא היה
116 סותר, כדי שלא יתגרו בה הכהנים. אם היתה מתכפפת בלבוש - אם
117 היתה לבושה בגדים לבנים, מכפפת בשחורים - מלבישים לה בגדים
118 שחורים כדי לנוולה. וכן אם היתה עליה כלי זהב - תכשיטי זהב,

1 - אך הרי נדרש מהמילה 'טהורה', שאם יש לה עדים במדינת הים אין
2 המים בודקים אותה, ולדבריו נמצא אתה מוציא שם רע על הנשים
3 הטהורות. מתרצת הגמרא, עדים שיועדים שזינתה ולא העידו לא
4 שכיחא - אינו מצוי, ולכן אין לחשוש שיאמרו האנשים שמפני כך לא
5 אירע לה דבר.
6 משנה. אשה שקינא לה בעלה שלא תיטת עם פלוני ונסתרה עמו, אך
7 אומרת שלא זינתה, ביצר עושה לה בעלה לבדוק אם זינתה, מוליכה
8 לבית דין שפאותו מקום - שנמצא בו, ומוסרין לו - הבית דין לבעל שני
9 תלמידי חכמים שישמרו אותו בדרך לירושלים, מפני שחוששים שפא
10 יבא עליה בדרך - והרי היא אסורה עליו משעה שנסתרה. דעה חולקת,
11 רבי יהודה אומר לא היו צריכים שנים ללוותו, משום שבעלה נאמן שלא
12 יבוא עליה. ובגמרא יתבאר טעם מחלוקתם.
13 גמרא. מדייקת הגמרא, מבואר במשנה שבית דין מוסרים לבעל שני
14 תלמידי חכמים ללוותו, תרי ואיתו - שני השלוחים והבעל, הא תלתא -
15 נמצא ששלושה הולכים עם הסוטה לירושלים. לימא מסייע ליה לרב -
16 נאמר שממשנתנו יש ראייה לדינו של רב לגבי ייחוד, דאמר רב יהודה
17 אמר רב, לא שנו שמוותר לאשה להתייחד עם שני אנשים, אלא בעיה,
18 אבל בדרך - מחוץ לעיר, אסורה להתייחד עד דאיבא שלשה אנשים,
19 משום שאם יהיו רק שנים, יש לחשוש שפא יצטרף אחד מהן לנקביו
20 ולך להתפנות בריחוק מקום משום צניעות, ונמצא אחד מהן - השני
21 מתייחד עם הערוה - האשה שאסורה עליו. וממה שמבואר במשנה,
22 ששלחו עם הבעל והאשה שני שלוחים ולא די בשליח אחד, מוכח כדברי
23 רב, ודחה הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי רב, והקא - במשנה
24 היינו טעמא שלא מספיק שליח אחד, אין זה משום איסור ייחוד, אלא כי
25 היכי דליהו עליה סהדי - שאם יבוא עליה בעלה בדרך, יעידו על כך
26 בבית דין הגדול ולא ישקו אותה את המים.
27 מדייקת הגמרא, תלמידי חכמים אין - שלחו בית דין דווקא תלמידי
28 חכמים, אבל כולי עלמא - סתם אנשים, לא היו שלוחים. לימא מסייע
29 ליה לאירף דרב - נאמר שממשנתנו יש ראייה לדין אחר שאמר רב לגבי
30 ייחוד, דאמר רב יהודה אמר רב, לא שנו שמוותר לאשה להתייחד עם
31 שני אנשים, אלא בשרין - עם אנשים שמוחזקים כשרים, אבל פרוצין -
32 עם אנשים שפרוצים בעריות, אפילו עם עשרה נמי לא - אסורה
33 להתייחד, כיון שאינם מתביישים אחד מהשני, וחוששים שיבואו ליד
34 איסור. ואכן מעשה היה והוציאה עשרה במטה - עשרה אנשים פרוצים
35 הוציאו אשת איש מהעיר במטה כדי לזנות עמה, הרי שאינם מתביישים
36 בדבר. וממה שמבואר במשנה ששלחו עם הבעל והאשה דווקא תלמידי
37 חכמים, מוכח כדברי רב. דחה הגמרא, לא - אין ראייה מהמשנה לדברי
38 רב אלו, והקא - במשנה היינו טעמא ששלחו דווקא תלמידי חכמים,
39 משום דיעי לאתרוי ביה - שאם יראו שרוצה בעלה לבוא עליה בדרך,
40 ידעו לשכנעו ולומר לו שאם יבוא עליה לא ישקו אותה.
41 שנינו במשנה, רבי יהודה אומר בעלה וכו', אין מוסרים לו שלוחים כיון
42 שנאמן שלא יבוא עליה בדרך. תניא רבי יהודה אומר בעלה נאמן,
43 ולומד זאת מקל וחומר, ומה נדה שהיא כפרת - שאסורה על בעלה
44 באיסור חמור שעונשו כרת, אף על פי כן בעלה נאמן עליה - שלא יבוא
45 עליה בזמן שהיא נדה. סוטה שהיא בלאו - שאסורה על הבעל באיסור
46 לאו שהוא איסור יותר קל, לא כל שכן שיהיה הבעל נאמן שלא יבוא
47 עליה. שואלת הגמרא, ורבנן הסוברים שהבעל לא נאמן וצריך שני
48 שליחים, מה ישיבו על הקל וחומר. משיבה הגמרא, רבנן סוברים שהיא
49 הנותנת - החילוק שהבאת בין חומר האיסור בנדה לחומר האיסור
50 בסוטה, הוא הסיבה לומר שהדין כפי שאנו אומרים, שנה דכרת -
51 כשהיא נדה שאם בא עליה עונשו כרת, חמירא ליה ומהימן - האיסור
52 חמור בעיניו ולכן נאמן שלא יבוא עליה. אך סוטה דלאו - כשהיא סוטה
53 ואם יבוא עליה לא עבר אלא על לאו, לא חמירא ליה ולא מהימן - אינו
54 חמור בעיניו, ולכן אינו נאמן שלא יבוא עליה. ואסור לו להתייחד עמה
55 בלא עדים.
56 מקשה הגמרא על הברייתא שהביאה, ורבי יהודה מקל וחומר מיייתי לה
57 - וכי רבי יהודה למד שהבעל נאמן מקל וחומר, והא רבי יהודה מקרא
58 מיייתי לה - והרי מצאנו שלמד זאת מפסוק. דתניא בברייתא אחרת,
59 נאמר בפסוק לגבי סוטה "והביא האיש את אשתו אל הכהן", מבואר שמן

1 יש לה עדים במדינת הים לא שכחא. וה"ה בא עליה בעלה בדרך נמי לא שכיח
 2 כי היכי דיעדי לאתרווי ביה. והכי אמרינן נמי בפ' אלו הן הגולין (מספ דף ט)
 3 גבי גולין לעיר מקלט ומותרין לו שני תלמידי חכמים שמא יתרגנו בדרך דייק בגמרא
 4 מאי לאו דאתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא אלמא גבי התראה בעינן תלמידי
 5 חכמים: **נדה** שהיא בכרת בעלה נאמן
 6 עליה. תימה דמשמע בפרק אין מעמידין (פ"ו)
 7 דף טו) דתרו דעריות דאורייתא אם כן יחד
 8 דגדה מנלן דשרי ויש לומר דוקא יחד
 9 דעריות דאין לחן היתר דומיא דבן עם אמו
 10 אסרה תורה אבל נדה לא:

11 **היא** הנותנת. היא היא הנותנת לא דמי כלל
 12 לההוא דפרק קמא דעירובין (דף יא.)
 13 **אמר** להו ק"ו ופרכוהי. שו"ת לומר דוקא
 14 בפירכא שכן יש היתר לאיסוריהו פרכוהו
 15 אבל בהיא הנותנת לא פרכוהו ולכן
 16 הוצרכוהו לפירכא אחריתי דאשכחן בדוכתי
 17 סגינאן דחמירא להו לאיניש עבירה קלה
 18 ומסתפו מינה טפי מעבירה חמורה כגון בפ"ק
 19 דכתובות (דף טז) דחמירא להו אבילות דלא הוי
 20 אלא מורגנן מנדה שהיא בכרת ובפ' הושע
 21 (עיינן דף טז.) באתריה דרבי יהודה חמירא להו
 22 שביעית דליכא אלא לאו משבת שהוא
 23 בסקילה ובריש פ"ק דביצה (דף טז) אמר האי
 24 דקיל צריך הרחקה טפי דאמר מ"ש גבי שבת
 25 דסתם לן תנא כרבי שמעון וגבי יום טוב כרבי
 26 יהודה שבת דחמיר סתם לן כר"ש "יש דקיל
 27 סתם לן כרבי יהודה אלמא זימנן בדיל
 28 מקילתא טפי מחמירתא זימנן איפכא
 29 ההשתא צריך ליישב הברייתא לפי הירושלמי
 30 והתוספתא דהכי מיתניא בתוספתא (פ"ו ר'
 31 יהודה אומר נאמן עליה בעלה מכל דוחמר
 32 ומה נדה שחייב על ביאתה כרת וכו' ר' יוסי
 33 אומר הכתוב דאמנו שבא' והביא האישי את
 34 אשתו וגו' ובירושלמי מיתניא הכי רבי יהודה
 35 אומר בעלה נאמן וכו' אמרו לו לא אם אמרת
 36 בגדה שיש לה היתר וכו' אמר להם רבי יהודה
 37 גזירת הכתוב הוא והביא האישי את אשתו וגו'
 38 אמרו לו ולבלבד בעדים והשתא אית לן למימר
 39 דבההיא דתוספתא פרכוהו והדר אמר להו
 40 קרא כההיא דירושלמי אבל [ב]מדבריי יוסי
 41 איכא לתמוה ולמימר איפכא דמעיקרא אמר
 42 להו קרא והדר אמר להו קל וחומר: **ואומר**
 43 מים גנובים. נראה דהאי ואומר פירושו הכי
 44 כלומר מאי תלי בכי שאין היתר לאיסורה
 45 חדא דיצרו תוקפו מאחר שאין היתר
 46 לאיסורה אין מתוך דברב אם לא עכשו
 47 אימתי וא"ת לא יתקפנו יצרו על אשתו הואיל
 48 ובעלה כבר מים גנובים יתקפו.

מה
 11 **אם** וכל משפחת בית אביה. אם
 12 אמרה ממהא אני, שוכרת בתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער
 13 המזרח שעל פתח שער נקנור ששם משקנן את הסוסות ומטהרין את היולדות ומטהרין את
 14 המצורעין, וכנהו אוהו בכגריה, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את
 15 לבו וסותר את שערות. רבי יהודה אומר אם היה לכה נאה לא היה מגלהו, ואם היה
 16 שערות נאה לא היה סותר, היתה מתפסה בלכנים מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב
 17 ומטליות

על המים. ואומר לפני דברים שאינה פדאי לשומעו, היא וכל משפחת בית אביה. אם
 אמרה ממהא אני, שוכרת בתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער
 המזרח שעל פתח שער נקנור ששם משקנן את הסוסות ומטהרין את היולדות ומטהרין את
 המצורעין, וכנהו אוהו בכגריה, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את
 לבו וסותר את שערות. רבי יהודה אומר אם היה לכה נאה לא היה מגלהו, ואם היה
 שערות נאה לא היה סותר, היתה מתפסה בלכנים מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב
 ומטליות

1 לא שכיחא. ולא מסקי אינשי אדעתיהו למחשדיהו לטהורות בהכי. והא דשני
 2 לעיל לר' שמעון מדוכות לא תלה עדים נמי לא תלה, משום דאפתי לא תלה
 3 קמינא לן דרשא דהאי קרא: **מתני'** שפא יבא עליה בדרך. שצריך להשקותה
 4 בירושלים בב"ד הגדול בדלקמן: **נאמן עליה**. שלא יבא: **גמ'** לא שני. הא דתנן
 5 בקדושין אבל אשה מתייחדת עם שני
 6 אנשים: **שפא יצטרף בו**. הקא נמי הואיל
 7 ושניהם אסורין בה לא סיגי בתרי, שמא
 8 יצטרף הבעל או שליח ביד לנקביו בו:
 9 דליתו עליה סהרי. אם יבא עליה יעידו
 10 עליו ובולב"ד הגדול ולא ישקה: ל"ש.
 11 דאשה מתייחדת עם שני אנשים: והוציאנה
 12 עשרה. לאשת איש חוץ לעיר במטת
 13 בתוקף מטה לקלקל עמה: דידעי לאתרווי
 14 ביה. ולומר לו מן התרוץ שאין האישי
 15 מנקה מעון, שבא עליה משנאסרה עליו.
 16 אין המים בודקין את אשתו: בעלה נאמן
 17 עליה. ואין צריך להעמיד עדים אצלו.
 18 סוטה שהיא בלאו. ולא יוכל בעלה
 19 הראשון וגו'. דאמרינן ביבמות בפ"ק (דף יט)
 20 מה אני מקים אתרי אשך אשתא לרבות
 21 סוטה שנסתרה: והיא הנותנת. הפדה
 22 הזאת שהבאת ראיה לדבריה, היא הנותנת
 23 את הדין שאנו אומרים שצריך עדים: **נדה**
 24 **שהיא בכרת**. המורה עליו ואינו בא עליה.
 25 שכן יש לה היתר. לבשתהה, לפיכך אין
 26 יצרו תוקפו שמתקן הוא לאחר זמן: שאין
 27 לה היתר. אם תמצא טמאה, ולפיכך לבו
 28 רודף אחריה: **גנובים**. כלומר דבר האסור
 29 לו יצרו רודף אחריה: **ופרכוהי**. בדאמר שכן
 30 יש לה היתר: הנינו ת"ק. דברייתא: **אבל**
 31 **אמרו** לר' יהודה לית ליה: מתני' ומאמינן
 32 עליה. שתיחה מודה: על עדי נפשות.
 33 דאמרינן בסנהדרין. הוי יודעין שלא פדיני
 34 ממונות דיני נפשות בו, בפרק אהר דייני
 35 ממונות (דף טז.) ה"ה ילדות עושה. וגורם
 36 לנקרה לדה שתבא לידי קלקול, ושמו
 37 אמת הדבר, אל תביא עצמך לידי מיתה
 38 מגלת זו: **שכנים רעים**. יודעים לפתות
 39 ומצוין לה המים: **שאינה פדאי לשמעון**.
 40 אינה ראיה לה, שאומר לפני דברי
 41 הודאות צדיקים הראשונים, אלא כדי
 42 שתודה על קלקולה בדאמרי' לקמן יהודה
 43 הודה ולא בוש: **שוכרת בתובתה**. כותבת
 44 שובר על בתבתה, זינתי והפסדתי בתבתי,
 45 ונותנת ביד בעלה שלא תתבענו לאחר זמן.
 46 ואינה נהגרת, בעלה התרוץ בה עדים בשעת
 47 מעשה: **לשער מזרח**. שער החיצון שבו
 48 נכנסין להר הבית, ומשם לשער נקנור הוא
 49 שער העליון שבחומה שכן עזרת ישראל
 50 לעזרת נשים: ששם משקנן את הסוסות.
 51 מפני שלא תקדש בקדשת עזרה עבי חלל
 52 אותו השער, מפני המצורעין שמקניסין
 53 ודייקן לבהונות לתן מדם האשם על בתי
 54 ידו, ומחסר כפורים שנקנס לעזרה בכרת.
 55 לפיכך לא קדשהו שייכל לעמוד בחלל
 56 השער, שאם היה בתי מוציא את דם
 57 האשם חוץ לעזרה הרי הוא נפסל ביוצא,
 58 לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל העזרה.

11 **יש** לה עדים במדינת הים, לא שכיחא: **משנה** ביצד
 12 עושה לה, מוליכה לבית דין שבאותו מקום ומסורין לו
 13 שני תלמידי חכמים שפא יבא עליה בדרך. רבי יהודה
 14 אומר, בעלה נאמן עליה: **גמרא** תרי ואיהו הא תלתא,
 15 לימא מסייע ליה לרב, דאמר רב יהודה אמר רב, לא
 16 שנו אלא בעיר אבל בדרך עד דאיכא שלשה, שפא
 17 יצטרף אחד מהן לנקביו ונמצא אחד מהן מתייחד עם
 18 הערוה. לא, הקא היינו טעמא פי היכי דליתו עליה
 19 סהרי. תלמידי חכמים אין, כולי עלמא לא, לימא מסייע
 20 ליה לאידך דרב, דאמר רב יהודה אמר רב, לא שנו
 21 אלא בשרין אבל פרוצין אפילו עשרה נמי לא. מעשה
 22 היה והוציאנה עשרה במטה. לא, הקא היינו טעמא
 23 דידעי לאתרווי ביה: רבי יהודה אומר בעלה וכו': תניא
 24 רבי יהודה אומר, בעלה נאמן מקל וחומר, ומה נדה
 25 שהיא בכרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו,
 26 לא כל שכן. ורבנן, היא הנותנת, נדה דכרת חמירא
 27 ליה ומהימן, סוטה דלאו, לא חמירא ליה ולא מהימן.
 28 ורבי יהודה מקל וחומר מיייתי לה, והא רבי יהודה
 29 מקראי מיייתי לה, דתניא 'הביא האישי את אשתו אל
 30 הכהן' מן התורה האישי מביא את אשתו אבל אמרו
 31 חכמים מוסרין לו שני תלמידי חכמים שפא יבא עליה
 32 בדרך. רבי יוסי אומר, בעלה נאמן עליה מקל וחומר,
 33 ומה נדה שהיא בכרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא
 34 בלאו, לא כל שכן. אמרו לו לא, אם אמרת בגדה שכן
 35 יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר, ואומר
 36 מים גנובים ימתקו וגו'. רבי יהודה אומר, מן התורה
 37 האישי מביא את אשתו אל הכהן שצאמר 'הביא האישי
 38 את אשתו'. אמר להו קל וחומר פרישא ופרכוהי, והדר
 39 אמר להו קרא. רבי יהודה היינו תנא קמא, איכא
 40 בנייהו אבל אמרו: **משנה** היו מעלין אותה לבית דין
 41 הגדול שבירושלים ומאמינן עליה בדרך שפאמינן על
 42 עדי נפשות ואמרים לה בתי, הרבה יין עושה, הרבה
 43 שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים רעים
 44 עושה, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה
 45 על המים. ואומר לפני דברים שאינה פדאי לשומעו, אם
 46 אמרה ממהא אני, שוכרת בתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער
 47 המזרח שעל פתח שער נקנור ששם משקנן את הסוסות ומטהרין את היולדות ומטהרין את
 48 המצורעין, וכנהו אוהו בכגריה, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את
 49 לבו וסותר את שערות. רבי יהודה אומר אם היה לכה נאה לא היה מגלהו, ואם היה
 50 שערות נאה לא היה סותר, היתה מתפסה בלכנים מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב
 51 ומטליות

מקרא: ומותר את שערות. מקליעתו, ולקמן יליף לה:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 וְקַמְלִיאֹת. תכשיט הוא כמין חצי עגול פתוח, וסוגרת בו את חלוקה ומקנה את
 2 גרונה מן הצדדין: **הַכֵּל הַמְצִיר**. עשוי מצוירי דקל, מסיב הגדל סביב הדקל וְכָרֹךְ
 3 עָלָיו: וְקוֹשֶׁר לְמַעְלָה מִדְּרִיָּה. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמְטוּ בְּגִידֵי הַלְּאָרְץ: **שֶׁלֶפָּה גַם בָּהּ**.
 4 כְּשֶׁאָסָר רֹאֵה גְּבִי בֵּיתוֹ דַּעְמוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְלֹא תִירָא וְלֹא תוֹדָה, וְאֵגוּ מִבְּשִׁטִּין
 5 שֶׁתּוֹדָה וְלֹא יִמְחָה שֶׁם הַקֹּדֶשׁ עַל הַיָּמִים:
 6 וְכָל הַנְּשִׂימ מְתוֹרוֹת לְרֹאֲוֹתָהּ. לְקַמֵּן פְּרִיָּה
 7 וְהָא תָּנָא רִישָׁא כָּל הַרוּצָה לְרֹאוֹת בָּהּ
 8 רֹאֵה וְאִפְלוּ אֲנָשִׁים: וְנִזְכָּרוּ כָּל הַנְּשִׂימ.
 9 מִקְרָא הוּא בִּיחּוּקָא: גַּמִּי מֵנָּה הֵינִי מְלִי.
 10 דְּבִעְיָא בִּיד הַגְּדוּל, נְהִי דְּבִירוּשָׁלַיִם בְּעֵינֵי
 11 לְהַשְׁקוּתָהּ כְּדַכְתִּיב וְהַעֲמִיד הַכּוֹהֵן אֶת
 12 הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' / אָבָל בִּיד הַגְּדוּל דְּהֵינּוּ
 13 שְׂבָעִים וְאַחַד מֵגָדֵי דְלֹא תִבְשׂוּ בָּהּ אֶחָד
 14 מִשְׁנֵי בְּתֵי מִזְבְּחֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁשָׁם שָׁל עֲשָׂרִים
 15 וְשִׁלְשָׁה, אֶחָד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת
 16 וְאַחַד יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הָעֲזָרָה כְּדָאֲמַר
 17 בְּסִטְהֵרִין (דף ע"ב): **מַה לְּהֵלֵן**, כִּגְזֵן מִמֶּרְא:
 18 **בְּשָׂבָעִים וְאַחַד**. דְּכַתִּיב (דְּקִרְיָס י"ג) מִן הַמִּקְוֹס
 19 הַזֶּה, מִקּוֹס מִיָּחָד, דְּהֵינּוּ לְשֵׁבֶת הַגְּזוּת,
 20 שְׂאִפְלוּ מִצָּאֵן אֲבִי בְּגִי הַמִּקְוֹת עֲלֵיהֶן לִפְנֵי
 21 מִנְיַה דְּאִין הַמִּקְרָא הַמְּרָאָה (סְפָרִינִין דף י"ג):
 22 עֲמִיד עַל בּוֹרֵיָךְ. הַסְּמֵכִי עַל נְקִיאוֹתֶיךָ: **קָרַם**
 23 שֶׁנִּמְחָקָה כְּגִלְתָּ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְחָה הַשֵּׁם
 24 מֵאִימִין שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹת, וְלֹאֲחֵר שֶׁנִּמְחָקָה
 25 אוֹמְרִים לֵה דְּבָרֵי תַחֲוּמִין לְשִׁתּוֹת אִם נִקְדָּה
 26 הוּא כְּדֵי לְהַתִּירָה לְבַעֲלָהּ, שֶׁלֹּא תִירָא מִן
 27 הַיָּמִים וְתִאֲמַר סְמָאָה אֲנִי וְהִיא סְהוּרָה
 28 וְתוֹצִיא לַעֲזָה עַל עֲצָמָה וְעַל בְּנֵיהּ: **כְּפִתּוּבִים**
 29 **הִרְאִשׁוּנִים**. כְּדָרְבִּים הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה
 30 שֶׁנִּשְׁעִשׂוּ בְּיָמִים הִרְאִשׁוּנִים, כִּגְזֵן הַגְּדָה זֹו
 31 דְּאֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ יוֹדוּ עַל חֲטָאִם וְלֹא
 32 כְּחָדוּ עֲוֹנִם מֵאֲבוֹתֵיהֶם, וְמִי הֵם, רֹאבוֹן
 33 בְּמַעֲשֵׂה בְּלָהָה כְּדָלְקָן, וְהַיּוֹדֵה בְּמַעֲשֵׂה
 34 תַמְרָה צְדָקָה מִמֶּנּוּ: **לָהֶם לְכֹדֵם נִתְּנָה**
 35 **הָאֲרָץ**. וְהַיּוֹדֵה זָכָה לְמַלְכוּת בְּתוֹסְפָתָא
 36 דְּכָרְכוֹת (דף ע"ג): רֹאבוֹן נָטַל חֵלֶק תַּחֲלָה כְּבָאָרְךָ
 37 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּי: וְלֹא עֲבָר זֹו כְּתוּבִים. דְּרִישׁ
 38 רַבִּי תַחֲוּמָא, אִימְתִּיל אֵי עֲבָר זֹו כְּתוּבִים,
 39 כְּשֶׁבָּא מִשָּׁה לְכָרְכוּ: **הִי רֹאבוֹן וְזֹאת**
 40 **לְהַיּוֹדֵה**. אִין לָךְ בְּכַרְבַּת כָּל הַשְּׂבָעִים
 41 מִתְחַלֵּל זֹאת חוּץ מִזֹּו: **עֲצָמוֹתָיו שֶׁל**
 42 **יְהוָה מִתְגַּלְגְּלִין בְּאֲרָזִים**, עֲצָמוֹת כָּל
 43 הַשְּׂבָעִים יִגְדְּלוּ מִמֶּצְרַיִם, וְהוּא שֶׁאֲמַר יוֹסֵף
 44 וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם (מִסּוֹת י"ג)
 45 עִם עֲצָמוֹתֵיכֶם, וְהִיוּ עֲצָמוֹת כָּל הַשְּׂבָעִים
 46 שְׁלָזָן קִימָת, וְהַיּוֹדֵה אִיבְרִיו מִתְּפָרְקֵן
 47 וּמִתְגַּלְגְּלִין בְּאֲרָזִים כְּדָרְבִּי שֶׁנִּדְּחָה אֶת עֲצָמוֹ
 48 בְּעֵרְבוֹנוֹ שֶׁל בְּנִימִין וְחִסְתָּי לָךְ כָּל הַיָּמִים
 49 (כְּפִלְסִית מ"ג) אֲפִי לְעוֹלָם הָבָא. וּמִהֲבָא נִפְקָא
 50 לָן (מִסּוֹת דף ע"ג): נְדִיב שֶׁל חֲכָם אִפְלוּ עַל תַּנְאִי
 51 הוּא בָּא: **מִי גָרַם לְרֹאבוֹן שִׁיזָּדָה**, בְּמַעֲשֵׂה
 52 יִצְחָק: אֲבִי: וְהַיּוֹדֵה, שְׁהוּדָה בְּמַעֲשֵׂה תַמְרָה.
 53 וְכֵן הָיָה מְסוֹרֵת בִּידֵיהֶם, וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה דְּר'
 54 תַחֲוּמָא, כְּשֶׁאֲמַר יְהוָה צְדָקָה מִמֶּנִּי עָמַד
 55 **לְשָׂפָא**. לְמַקּוֹס שֶׁתְּקַוּ מִשָּׁם, כְּמוֹ דְּשֶׁף מִדּוּכָתִיהּ (תַּחֲוִין דף
 56 ע"ב): **לְמַתִּירָתָא**. לְשֵׁא וְלָתָן עִם שְׂאֵר הַחֲכָמִים: לְמַשְׁקֵל וּמְטָרָה. לְשֵׁא וְלָתָן: **הִיוּ רַב לֹו**, וְהָא לֹו נִצְחוֹן לְרִיב רִיבֵו, וְהָא דְּכַתִּיב דְּרִיו לְשׁוֹן מִלְחָמָתָהּ שֶׁל
 57 תּוֹרָה: **אֶלְפָּא דְּהַלְבָּתָא**. לֹא הָיָה זָכָה לִזְמַר דְּבַר הַמִּתְקַבֵּל: **מֵאֵן דְּמִפְרִיט חֲטָאִית**. לְרִבִּים כְּרָאָה שְׂאִינוּ וּבוֹשׁ וְנִכְלַם כְּדָרְבִּי: **דְּלֹא לִיחְשִׂדוּ אַחוּזִי**. שֶׁלֹּא יְהוּ שְׂאֵר
 58 אֶחָד נִחְשָׁדִין מֵאֲבִיהֶם: **שְׁמַע מִנֶּה כּוֹתְבֵין שׁוֹבֵר**. וְתִלְוֵתָא דְּרַבִּי יוֹדֵה וְרַבִּי יוֹסֵי הוּא בְּבָבָא בְּתֵרָא (דף ע"ג) דְּקָאֲמַר רַבִּי יְהוּדָה אִין כּוֹתְבֵין שׁוֹבֵר אֶלָּא מִקְרָא בְּתוֹרָתָהּ וְהוּא שְׂאֵר.
 59 דָּאִם כֵּן צְרִיךְ הוּא לְשַׁמֵּר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: **תֵּינִי מְקַרְעֵת**. שֶׁטֶר כְּהַבְתָּה: **בְּמִקּוֹס שְׂאִין כּוֹתְבֵין כְּתָבָהּ**. אֶלָּא סוֹמְכִין עַל תַּנְאִי בֵּית דִּין שֶׁתְּקַנּוּ לְבַתְּלָהּ מֵאֲתָה:
 60 וְלֹאֲלַמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמְגַרְשָׁה מוֹצִיאָה גֵּשֶׁה וְגוֹבָה בָּהּ, וּכְשֶׁנִּתְלַמְנָה מִבִּיאָה עֲדִי מִיָּתָה וְגוֹבָה, וְהָתָם כִּיּוֹן דְּלֹא אֲפָשֶׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁבוֹתְבֵין שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לֹו שְׂחִיא
 61 כְּדֵי קֶצֶת רִאֵיהּ שְׁפָרַע כְּדֵי שֶׁלֹּא תַחֲזוֹר וְתִבְאִי עֲדִי מִיָּתָה אַחֲרֵים בְּבֵית דִּין אַחַר וְתִתְבַּעַנּוּ:

1 **מַה** להלן בשבעים ואחד. תימה אמאי לא תני להו לסוטה וזקן ממרא בפ"ק
 2 דסנהדרין (דף ע"ג). בהדי הני דהוו בב"ד של שבעים ואחד וי"ל משום דגמר של
 3 סוטה וזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד: **מַה** להלן בבית דין של
 4 שבעים ואחד. קשיא כיון דילגין מוקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורם
 5 כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה
 6 ללשכת הגזית א"כ פסקו המים המרים מיום
 7 שגלתה סנהדרין ויובה לה בחנות כדאמר
 8 בפרק היו בודקין (מסכתין דף ע"ג). לפי שלא רצו
 9 לרוץ דיני נפשות לפי שהמקום גורם ובפרק
 10 בתרא דמכילתין (לקמן דף ע"ג). אמרין דרבן יוחנן
 11 בן זכאי הפסיקו וקודם גלות סנהדרין אומר
 12 בפרק היו בודקין (מסכתין דף ע"ג). דרבן יוחנן בן זכאי
 13 תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן
 14 נראה דיוסי לא היה מעבב ואם לא היו
 15 מאימין כלל אעפ"כ היתה שותה הילכך
 16 היתה נהוגת אפי' לאחר גלות:
 17 **לֹא** עבר זר בתוכם. פירש ר"י בשם רבי
 18 שמואל היינו בחלוקת יחזקאל שראובן
 19 ויהודה שנים: **שמעת** מינה כותבין שובר.
 20 תימה הוא הבא לא אפשר בלא שובר אם
 21 היא אומרת אבדה כתובתי במה יכופ אותה
 22 להחזיר כתובתה בשלמא לזה בעלמא מעבב
 23 הפרעון עד שיחזיר מלוה את ההשטר אבל כאן
 24 אין פרעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיא
 25 דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שדיה
 26 יכול לעבב את הגט אצל עד שתחזיר לו
 27 הכתובה אבל תימה לפום מאי דמסיק במקום
 28 שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי
 29 למיכתב שובר קריע הגט וכתוב עליו גיטא
 30 דן דקריענהו לא משום דגיטא פסולא הוא
 31 אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי
 32 כדאמרין בפ' הכותב (מסכתין דף ע"ג) ובפרק
 33 קמא דבבא מציעא (דף ע"ג) וי"ל דהכא מיררי לו
 34 הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (מסכתין דף
 35 ע"ג) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט.
 36 **אמר** רבא במקום שאין כותבין כתובה
 37 עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין
 38 אין כותבין שובר ובגט פשוט (דף ע"ג) אמר
 39 ה"נ מסתברא דכותבין שובר דאי אין כותבין
 40 יאכל הלה וחדי א"ל אביי אלא מאי כותבין
 41 אבד שוברו יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין
 42 עבד לזה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה
 43 סברא דכותבין נראה דרבא ס"ל כותבין אבל
 44 הכא דחיה בעלמא הוא דליכא למשמע
 45 מהכא דכותבין שובר:
 46 שם
 47 **הוּהוּ קָא סִלְקָא לִיהַ שְׁמַעְתָּא אֶלְפָּא דְּהִילְכְתָּא וְעוֹר מְצִירֵי הַיּוֹדֵה דְּאֲוִדִי**, כִּי
 48 הִיכִי דְלֹא תִישְׁרַף תַּמְרָה, אֶלְפָּא רֹאבוֹן לְמַה לִּיהַ דְּאֲוִדִי, וְהָאֲמַר רַב שִׁשְׁתַּי חֲצִיף עָלֵי (בַּר יִשְׂרָאֵל)
 49 דְּמִפְרִיט חֲטָאִית, כִּי הִיכִי דְלֹא לִיחְשִׂדוּ אַחוּזִי: אִם אֲמַרְה מִמָּאָה אֲנִי וְכוּ': שְׁמַעְתָּ מִינָה כּוֹתְבֵין
 50 שׁוֹבֵר. אֲמַר אֲבִי, תֵּינִי מְקַרְעֵת. אֲמַר לִיהַ רַבָּא, וְהָא שׁוֹבְרַת קִתְּנִי, אֶלְפָּא אֲמַר רַבָּא, בְּמַקּוֹם
 51 שְׂאִין כּוֹתְבֵין כְּתוּבָה עֲסָקִינִי: וְאִם אֲמַרְה מְהוּרָה אֲנִי מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעֲרֵי מוֹרָח: מַעֲלִין אוֹתָהּ,
 52 רֹאבוֹן וְאֲמַר בְּלִבְתִּי יוֹצֵעִי אֲבִי, וְעִבְשִׁיו יְחִי רֹאבוֹן שְׁלִדוּ קִימָתָא בְּאֵלֹו הוּא חֵי, וְזֹאת לִיהוּדָה שְׁהוּא מִתְגַּלְגְּלִי: **לְשָׂפָא**. לְמַקּוֹס שֶׁתְּקַוּ מִשָּׁם, כְּמוֹ דְּשֶׁף מִדּוּכָתִיהּ (תַּחֲוִין דף
 53 ע"ב): **לְמַתִּירָתָא**. לְשֵׁא וְלָתָן עִם שְׂאֵר הַחֲכָמִים: לְמַשְׁקֵל וּמְטָרָה. לְשֵׁא וְלָתָן: **הִיוּ רַב לֹו**, וְהָא לֹו נִצְחוֹן לְרִיב רִיבֵו, וְהָא דְּכַתִּיב דְּרִיו לְשׁוֹן מִלְחָמָתָהּ שֶׁל
 54 תּוֹרָה: **אֶלְפָּא דְּהַלְבָּתָא**. לֹא הָיָה זָכָה לִזְמַר דְּבַר הַמִּתְקַבֵּל: **מֵאֵן דְּמִפְרִיט חֲטָאִית**. לְרִבִּים כְּרָאָה שְׂאִינוּ וּבוֹשׁ וְנִכְלַם כְּדָרְבִּי: **דְּלֹא לִיחְשִׂדוּ אַחוּזִי**. שֶׁלֹּא יְהוּ שְׂאֵר
 55 אֶחָד נִחְשָׁדִין מֵאֲבִיהֶם: **שְׁמַע מִנֶּה כּוֹתְבֵין שׁוֹבֵר**. וְתִלְוֵתָא דְּרַבִּי יוֹדֵה וְרַבִּי יוֹסֵי הוּא בְּבָבָא בְּתֵרָא (דף ע"ג) דְּקָאֲמַר רַבִּי יְהוּדָה אִין כּוֹתְבֵין שׁוֹבֵר אֶלָּא מִקְרָא בְּתוֹרָתָהּ וְהוּא שְׂאֵר.
 56 דָּאִם כֵּן צְרִיךְ הוּא לְשַׁמֵּר שׁוֹבֵר מִן הַעֲבָרִים: **תֵּינִי מְקַרְעֵת**. שֶׁטֶר כְּהַבְתָּה: **בְּמִקּוֹס שְׂאִין כּוֹתְבֵין כְּתָבָהּ**. אֶלָּא סוֹמְכִין עַל תַּנְאִי בֵּית דִּין שֶׁתְּקַנּוּ לְבַתְּלָהּ מֵאֲתָה:
 57 וְלֹאֲלַמְנָה מִנָּה וּכְשֶׁמְגַרְשָׁה מוֹצִיאָה גֵּשֶׁה וְגוֹבָה בָּהּ, וּכְשֶׁנִּתְלַמְנָה מִבִּיאָה עֲדִי מִיָּתָה וְגוֹבָה, וְהָתָם כִּיּוֹן דְּלֹא אֲפָשֶׁר מוֹדִי רַבִּי יְהוּדָה שְׁבוֹתְבֵין שׁוֹבֵר, דְּטוֹב לֹו שְׂחִיא
 58 כְּדֵי קֶצֶת רִאֵיהּ שְׁפָרַע כְּדֵי שֶׁלֹּא תַחֲזוֹר וְתִבְאִי עֲדִי מִיָּתָה אַחֲרֵים בְּבֵית דִּין אַחַר וְתִתְבַּעַנּוּ:

ביאורים למסכת סוטה דף ז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

50 כששלחה אליו תמר את הסימנים "ויברך יהודה ויאמר צדקה מפיני", הרי
 51 שהודה. **אָלָא רַאוּבֵן מְנַלְן דְּאִוְדִי** - היכן מצאנו שהודה מעצמו במעשה
 52 בלחה. משיבה הגמרא, **דְּאִמְרַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵי אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן מַאי**
 53 **דְּכִתְיִב 'יְהִי רַאוּבֵן וְאֵל יָמֵת' 'זוֹאֵת לִיהוּדָה'** - מפני מה שונה ברכת
 54 יהודה ומתחילה ב'זאת ליהודה', לומר לך שכל אותן שנים שהיו ישראל
 55 בְּמִדְבַּר הָיוּ עֲצָמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה שֶׁהֵעִלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם מְנוּלְלִין בְּאֶרֶץ
 56 - מתגלגלים ומתפרקים בארון, עד שֶׁעָמַד מִשָּׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים לִפְנֵי
 57 הַקֹּבֵה וְאָמַר לְפָנָיו, רְבוּזוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי גָרַם לְרַאוּבֵן שֶׁהוּדָה עַל מַעֲשֵׂה
 58 בלחה, יְהוּדָה - שכיון שראה את יהודה מודה על מעשה תמר הודה הוא
 59 על מעשה בלחה, ועל זה אמר משה 'זוֹאֵת לִיהוּדָה' - שיהודה אבריו
 60 מפורקים ואילו ראובן שלוו קיים. מִיָּד 'שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה' - התקבלה
 61 תפלתו של משה על יהודה, ועל אֲבִירָה לְשָׁפָא - וחזרו אבריו למקום
 62 חיבורם. וְלֹא הָיָה קָא מְעִילִין לִיהָ לְמַתְכֵתָא דְרַבִּינָא - אך עדיין לא
 63 הכניסו את יהודה לישיבה של מעלה, עד שהתפלל משה וְאֵל עֲמֹ
 64 תְּבַאֲנוּ, והכניסוהו לישיבה של מעלה. וְלֹא הָיָה קָא יָדַע מִשְׁקַל וּמִמְרָח
 65 בְּשִׁמְעָתָא בְּהַר רַבִּינָן - אך עדיין לא היה יודע יהודה לשאת ולתת בדברי
 66 תורה עם החכמים, עד שהתפלל משה 'דְּרִי רַב לוי' - שיהיה לו כח לנצח
 67 במלחמתה של תורה, ואחר שהתפלל כך, ידע לשאת ולתת בדברי תורה.
 68 אַךְ לֹא הָיָה קָא סְלָקָא לִיהָ שְׁמַעְתָּא אֲלִיבָא דְהִילְכָתָא - עדיין לא היה
 69 זוכה יהודה לומר דברים שיתקבלו להלכה, עד שהתפלל משה 'וְעוֹד
 70 מְצַרְוֵי תְהִיָּה'. הרי מפורש שראובן הודה על חטאו.
 71 מִקְשָׁה גִגְמָרָא, אֲלִיבָא יְהוּדָה דְּאִוְדִי - מובן שהודה, בִּי הִיבִי דְלֵא
 72 תִּישְׁרָף תִּמְרָ - שעל ידי הודאתו נמנעה שריפתו, אֲלֵא רַאוּבֵן לָמָּה לִיהָ
 73 דְּאִוְדִי - מפני מה הודה, והרי וְהָאֵמַר רַב שֵׁשֶׁת חֲצִיף עָלֵי (בְּרִי יִשְׂרָאֵל)
 74 דְּמִפְרִיט הַמַּאֲיָה - המודה ברבים שחטא הרי הוא חצוף, שמראה שלא
 75 מתבייש בדבר. מתרצת הגמרא, שראובן הודה בִּי הִיבִי דְלֵא לִיחֻשְׁדוֹ
 76 אַחוּזֵי - כדי שלא יחשוד יעקב בשאר האחים שהם חטאו ובלבלו את
 77 מיטתו.
 78 שֵׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, אִם אָמְרָה מְמַאָּה אֲנִי וְכוּ', כותבת ונותנת לבעל שטר
 79 שכתוב בו זיתיו והפסדתי את כתובתי. שְׁמַעְתָּ מִיָּנָה - נלמד מדברי
 80 המשנה שבוֹתְבִין שׁוֹבֵר - ולא כשיטת רבי יהודה בבבא בתרא, שיכול
 81 הלווה לומר שאינו פורע את חובו עד שיחזיר לו המלווה את שטר
 82 ההלוואה כדי שלא יוכל לתבוע אותו שוב, ואינו מסתפק בכך שיכתוב
 83 המלווה שובר שפרע לו הלווה את החוב, מפני שיכול לטעון שאינו יכול
 84 לשמור את השטר כל ימיו שלא יאכלו אותו העכברים וכדומה. וממה
 85 שמבואר במשנה שהאשה כותבת לבעל שאינו חייב לה כתובה, ולא
 86 מצריכים את האשה להחזיר לבעל את כתובתה, משמע כשיטת רבי יוסי
 87 שהולק שם. אָמַר אֲבִי אֵין רֵאִיָּה מִהַמְשֵׁנָה שֶׁסּוּבֵרַת כְּרִבִּי יוֹסֵי, משום
 88 שְׁתַּנִּי מְקַרְעַת - ניתן לשנות במשנה 'מקרת כתובתה', הדיינו שצריכה
 89 לקרוע את כתובתה ואכן די בכתבת שובר. שואלת הגמרא, אָמַר לִיהָ
 90 רַבָּא לֵאבִי, וְהָא שׁוֹבְרַת קִתְנֵי - הרי שנינו במשנה 'שוברת כתובתה' ולא
 91 ניתן לשנות שקורעת. אֲלֵא אָמַר רַבָּא אֵין רֵאִיָּה מִהַמְשֵׁנָה שֶׁסּוּבֵרַת כְּרִבִּי
 92 יוֹסֵי, משום שְׁבִמְקוֹם שְׁאֵין בּוֹתְבִין בְּתוֹכָהּ עֶסְקִינָן - המשנה דיברה על
 93 מקום שנהגו שלא לכתוב כתובה לאשה, אלא סומכים על תקנת חכמים
 94 שאם מת הבעל או גירשה חייב לה כתובה, ובמקום כזה שאין כתובה
 95 לקרוע, גם לפי רבי יהודה תכתוב לו שובר
 96 שֵׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, וְאִם אָמְרָה מְהוּדָה אֲנִי מְעִילִין אוֹתָהּ לְשַׁעְרֵי מִדְבָּר.
 97 מִקְשָׁה גִגְמָרָא, מְעִילִין אוֹתָהּ - וכי היא הייתה מחוץ לעזרה שיש צורך
 98 להעלותה לשם,

1 וְקַמְלֵיאוֹת - תבשיט המקיף את הצואר מלפניה, נְזוּמִים וְמַכְעוֹת,
 2 מְעִבְרִין - מסירים אותם מִמֵּנָה כְּדִי לְנוּלָהּ, בשביל שתודה. וְאַחַר כֵּךְ -
 3 אחר שקרע הכהן את בגדה עד כנגד הלב, מְבִיא חֶבֶל מְצִירֵי - העשוי
 4 מסיב הגדל סביב הדקל, וְקוֹשְׁרוֹ לְמַעְלָה מְדַרְיָהּ בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִפְלוּ בַּגְדֵיהָ
 5 עוד כלפי מטה. וְכָל הַרוֹצֵה לְרֵאוּתָא אֵת הַסּוּטָה בְּבוּזָה וּבְבוֹשָׁתָה כָּא
 6 לְרֵאוּתָא, חוּץ מְעַבְרֵיהָ וְשִׁפְחוֹתֶיהָ, שֶׁמִּפְנֵי שֶׁלֶבַע גַּם כֵּהֵן הִיא לֹא תוּדָה
 7 בַּפְּנִיָּה. וְכָל הַנְּשִׂימ מוֹתֵרוֹת לְרֵאוּתָהּ בְּשַׁעַת נְיוּלָהּ, שְׁנַאֲמַר 'וְנִסְרוּ
 8 כָּל הַנְּשִׂימ וְלֹא תַעֲשִׂינָה בְּמִתְכַנְּנָה' - על ידי שיראו הנשים מזה שעושים
 9 לַסּוּטָה, יִשְׁמְרוּ עֲצָמָם שֶׁלֹּא לְבוֹא לִידֵי זִמְמָה וְזוֹנָת.
 10 גְּמָרָא, שֵׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, שְׁהִי מְבִיאִים אֵת הַסּוּטָה לְבֵית דִּין הַגְּדוּל
 11 בִּירוּשָׁלַיִם. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, מְנַהֲנֵי מִיָּלִי - שלגבי סוטה צריך בית דין של
 12 שבעים ואחד דיינים. ומשיבה, אָמַר רַבִּי חֵינָא בְּרַ גְּמָרָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי
 13 בְּרַבִּי הֲנִינָא, אֲתֵינָא - לומדים בגזירה שווה 'תוֹרָה' 'תוֹרָה' / תוֹרָה, כְּתִיב הָכָא -
 14 לַגִּבִּי סוּטָה 'וְעָשָׂה לָהּ תְּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה' וְכִתְיִב הָתָם - לַגִּבִּי זֶקֶן
 15 מִמָּרָא 'עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵד', ולומדים מה לְהֵלֵךְ בְּשִׁבְעִים וְאַחַד -
 16 שֶׁזֶקֶן מִמָּרָא חֵיב דוּקָא אִם הוֹרָה כִּנְגַד בֵּית דִּין הַגְּדוּל, אַף כָּאֵן -
 17 הַשְּׁקָאֵת הַסּוּטָה הִיא בְּשִׁבְעִים וְאַחַד.
 18 שֵׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, וּמַאֲיִמִין עָלֶיהָ וְכוּ' כִּדִּי שֶׁאִם זִינְתָה תוּדָה וְלֹא יִשְׁקוּ
 19 אוֹתָהּ. מִקְשָׁה גִגְמָרָא, וְרַמְיָנָהוּ, בְּדַרְךָ שְׁמַאֲיִמִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִשְׁתַּה כֵּךְ
 20 מַאֲיִמִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשְׁתַּה, שׁוֹמְרִים לָהּ בְּתֵי, אִם פְּרוּר לָךְ הַדְּבָר שֶׁמְהוּדָה
 21 אֵת וְלֹא נִבְעֵלַת בְּחִתִּירָה, עֲמִדִי עַל פּוֹרְיִידָ - תִּסְמְכִי עַל כֵּךְ שֶׁאֵת נִקִּיָּה
 22 מַעוּן, וְשִׁתִּי אֵת הַמַּיִם וְלֹא תִינְקִי מִזָּמָם, לְפִי שְׁאֵין מַיִם הַמַּיִרִים דִּימִין
 23 אֲלֵא לְסֵם וְיֵשׁ שְׁמוּנָה עַל בִּשְׂרַח, אִם יֵשׁ שָׁם מִכָּה וְהַבִּשְׂרַח פְּתוּחַ, הִרִי
 24 הַסֵּם מְחַלְחֵל וְיִוָּרֵד גּוּף, אַךְ אִם אֵין שָׁם מִכָּה, אֵינּוּ מוֹעִיל כָּלּוּם - שאינו
 25 מַחְלָח לְתוֹךְ הַבִּשְׂרַח, וְכַמוֹן כֵּן הַמַּיִם הַמַּרִּים לֹא עוֹשִׂים דְּבַר לֵאשָׁה שֶׁלֹּא
 26 זִינְתָה. וְקִשָּׁה שְׁהִי בַּמִּשְׁנָה מְבוּאָר שְׁמַאֲיִמִים עֲלֶיהָ רַק כִּדִּי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּה.
 27 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, לֹא קִשְׂיָא, כָּאֵן - מה שמבואר במשנה שְׁמַאֲיִמִים עֲלֶיהָ
 28 כִּדִּי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּה, הִיוּ עוֹשִׂים כֵּן קוֹרְם שְׁנַמְחָקָה הַמְּנִיגָה שֶׁכְּתוּב בָּהּ שֶׁם
 29 הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְכַן הִיוּ מַאֲיִמִים עֲלֶיהָ שֶׁלֹּא תִשְׁתַּה בִּשְׁבִיל לִמְנוּעַ אֵת
 30 מַחִיקַת הַשֵּׁם. כָּאֵן - מה שמבואר בברייתא שְׁמַאֲיִמִים עֲלֶיהָ גַּם כִּדִּי
 31 תִשְׁתַּה, הִיוּ עוֹשִׂים כֵּן לְאַחַר שְׁנַמְחָקָה הַמְּנִיגָה וְנִמְחַק כְּבַר שֶׁם הַשֵּׁם,
 32 הִיוּ אוֹמְרִים לָהּ דְּבִרֵי תִנְחוּמִים, כִּדִּי שֶׁאִם הִיא טוֹרוּרָה לֹא תוּדָה שִׁזִּינְתָה
 33 מִחֲבַת שִׁפְחוֹת מִהַמַּיִם.
 34 שֵׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, וְאִמְרַר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שֶׁאֵינָם כְּדֵאִי לְשׁוּמְעַן וְכוּ', תַּנּוּ רַבִּינָן
 35 מַה הֵם הַדְּבָרִים שְׁהִיָּה אוֹמַר לַסּוּטָה, אוֹמְרַר לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שֶׁל הַנְּדָה
 36 וְיַעֲשִׂים שְׁאִירְעוּ וְכְתוּבִים בְּכַתְוִבִּים - בתורה, אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ בִימִים
 37 הָרֵאשׁוֹנִים, כְּגוֹן, דְּבִרֵי הַגְּדָה עַל הַפְּסוּק 'אֲשֶׁר חָכְמִים יִגִּידוּ וְלֹא כַּחֲדוּ
 38 מַאֲבוֹתָם' - שֶׁהַחֲכָמִים סִפְרוּ אֵת חֲטָאֵם הוֹדְרוּ עָלָיו וְלֹא הִסְתִּירוּ אוֹתָם.
 39 הַחֲכָמִים הֵם יְהוּדָה וְרַאוּבֵן, שִׁיְהוּדָה הוּדָה שְׁבֵא עַל תִּמְרָ וְלֹא בּוֹשׁ
 40 לַהוֹדוֹת, וְכָה הִיָּה סוּפֹר, שׁוֹכֵה וְנָחַל תֵּי הָעוֹלָם הָכָא. וְרַאוּבֵן הוּדָה עַל
 41 מַעֲשֵׂה בַלְהָה וְלֹא בּוֹשׁ לַהוֹדוֹת, וְכָה הִיָּה סוּפֹר, זָכֵה וְנָחַל תֵּי הָעוֹלָם
 42 הָכָא. וְכַגּוֹן אֵלוּ הַדְּבָרִים הִיוּ אוֹמְרִים לַסּוּטָה, כִּדִּי לִשְׁכַנְעָה לַהוֹדוֹת אִם
 43 זִינְתָה. שׁוֹאֵלֵת הַבְּרִייתָא, וְכָה שְׁכָרְן - מה השכר שקיבלו ראובן ויהודה
 44 עַל מַה שֶׁהוֹדוּ. מִפְּסִיקָה גִגְמָרָא וּמְקַשָּׁה עַל הַבְּרִייתָא, מַה שְׁכָרְן - מה
 45 כּוֹונַת הַבְּרִייתָא שֶׁשְׁאֵלָה מִה שְׁכָרְן, בְּרַבָּא אָמְרִינָן - והרי התבאר שנחלו
 46 חֵי הָעוֹלָם הַבָּא. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אֲלֵא כּוֹונַת הַבְּרִייתָא בְּשֵׁאלָתָהּ, מַה
 47 שְׁכָרְן שֶׁקִּיבְלוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא, קִיבְלוּ שְׁכָרָם אַף בְּעוֹלָם
 48 הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם 'לָהֶם לְכָרֵם נָתַנָּה הָאֶרֶץ וְלֹא עָבַר יוֹר בְּתוֹכָם'.
 49 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא עַל הַבְּרִייתָא, בְּשִׁלְמָא בִּיהוּדָה אֲשַׁבְּחֵן דְּאִוְדִי, דְּכִתְיִב

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

55 **בְּאֵתָהּ, וְאִין מְסַרְרִין שְׁנֵי מְצוּרָעִין בְּאֵתָהּ** - לא מתעסקים בטהרת שני
 56 מצורעים יחד, וְאִין רוֹצְעִין באוונם של שְׁנֵי עֲבָרִים עבריים שאינם רוצים
 57 לצאת לחופשי לאחר שש שנים בְּאֵתָהּ, וְאִין עוֹרְפִין שְׁתֵּי עֲנָלוֹת של
 58 גגלה ערופה בְּאֵתָהּ, לְפִי שְׁאִין עוֹשִׂין מְצוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת. הרי
 59 מפרש שלא ניתן להשקות שתי סטוֹת ביהד משום שאין עוֹשִׂין מצות
 60 חבילות חבילות. מתרצת הגמרא, אִמְרַ אֲמִי וְאִיתִימָא - ויש אמרים
 61 שתירץ זאת רב כְּהֵנָא, לֹא קָשְׁיָא, בְּאִין - הברייתא שאמרה שאין משקים
 62 שתי סטוֹת יחד משום שאין עוֹשִׂין מצוות חבילות חבילות, דִּיבְרַה בְּכֵהֵן
 63 אֲחֵד, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, בְּאִין - שית רבי שמעון שניתן
 64 לפעמים להשקות שתי סטוֹת יחד, נאמר בְּשִׁנֵּי בְּהֵנִים - שכל כהן ישקה
 65 סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.
 66 שנינו במשנה, וְהִכְהֵן אֹהוּתוֹ בְּכַנְיָהּ וכו' עד שהוא מגלה את לבה, וסותר
 67 את שעה. הֵנָּה רִבְּנָן נאמר בתורה "וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה", אִין לִי
 68 אֱלֹא רֹאשָׁה - שמפורש בפסוק רק שיגלה את ראש הסוטה, גּוֹפָה מְנִין -
 69 מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו במשנה. תְּלָמוּד
 70 לִזְמַר הָאִשָּׁה - נלמד מהייתור שכתוב ראש 'האשה' ולא כתוב ופרע
 71 את ראשה. ממשיכה הברייתא ושואלת, אִם בְּן מַה תְּלָמוּד לִזְמַר וּפָרַע
 72 אֶת רֹאשָׁה - מה בא לרבות הייתור של 'את'. ומשיבה, יתור זה מְלָמוּד,
 73 שְׁהִכְהֵן סוֹתָר אֶת שְׁעָרָה - שלאחר שגילה את ראשה מוסיף וסותר את
 74 קשירת השער כדי להרבות בגילייה בכך ששערה מתפורר.
 75 שנינו במשנה, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אִם הָיָה לָבָה נָאָה לֹא הִיא מְגַלְהָ וכו'.
 76 לְמִימָרָא - עולה מדברי המשנה דְּרַבִּי יְהוּדָה חִיִּישׁ לְהִרְהוּרָא - חושש
 77 לכך שהרואים את הסוטה יתגרו יצרם ממנה, ולכן סובר שאם היא נאה
 78 לא היו מגלים את בשרה. ואילו וְרַבְּנָן לֹא חִיִּישׁ - אינם חוששים לכך,
 79 ולכן סוברים שגם אם היתה נאה היה מגלה את גופה. מקשה הגמרא, וְהָאִ
 80 אִיפְסָא שְׁמַעֲיָין לָחוּ - שבברייתא הלחן אמרו להיפך, דְּתַנְיָא לגבי היוצא
 81 להיהרג בסקילה, הָאִישׁ שִׁיּוּצָא להיסקל, מְכַסֵּין אוֹתוֹ פְּרָק אֲחֵד מְלַפְּנֵי
 82 - בחתיכת בד מלפניו כנגד מקום הערווה, וְהָאִשָּׁה שְׁנֵי פְּרָקִים אֲחֵד
 83 מְלַפְּנֵיהּ וְאֲחֵד מְלַאֲחֶרֶת - ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד
 84 גם מאחוריה. מְכַסֵּי שְׂבֻלָּה עָרוּה - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל
 85 שאר גופם היה ערום בשעה שנסקלים, דְּרַבִּי רַבִּי יְהוּדָה, וְהַכְּמִים
 86 אֹמְרִים הָאִישׁ נִסְקַל עָרוּם, וכדברי רבי יהודה, אבל וְאִין הָאִשָּׁה נִסְקַלַת
 87 עֲרוּמָה אלא בבגדים. הרי שרובן חוששים שהרואים אותה ערומה
 88 יתגרו יצרם בה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו רבי יהודה לא חוששים לכך
 89 ולכן נסקלת ערומה, וזהו סתיירה לשיטתם במשנתנו. מתרצת הגמרא,
 90 אִמְרַ רַבָּה הָבָא - לגבי בסוטה מְעַמָּא מֵאִי - מה טעם דברי רבי יהודה
 91 שחוששים שיתגרו ממנה, משום שְׁמָא תַצָּא מִבֵּית דִּין וְכֹאֲתִי - תיבדק
 92 ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, וְתִתְּנֵי בַּה פְּרָחֵי כְּהוֹנָה - ויש לחשוש
 93 שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן סובר רבי יהודה שאם היא
 94 נאה אין לגלות את גופה. אבל הָתָם - ביוצאת להיסקל, הָאִ מְסַתְּלָא -
 95 הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. וְכִי
 96 תִּימָא אֲתִי לְאִיגְרוּנִי בְּאִתְּרִינִי תֵא - ואם תאמר שאף שלא יהרהרו
 97 בנסקלה, אך עדיין יש לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה
 98 אחרת, יש להשיב שאין לחשוש מכך, שהרי הָאִמְרַ רַבָּא נְמִירִי - מסורת
 99 בידי מרבוי, דִּיאִין יִצְרַר חֲרַע שׁוֹלֵט אֱלָא כְּמַה שְׁעֵינֵי רֹאוּת - באותה
 100 אשה שראה האדם, ולכן ביוצאת להיסקל היא מתה מיד לא חשש רבי
 101 יהודה שיתגרו ממנה הרואים.
 102 מקשה הגמרא, אִמְרַ רַבָּא, דְּרַבִּי יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה קָשְׁיָא דְּרַבְּנָן
 103 אֲדַרְבֵּנָן לֹא קָשְׁיָא - וכי הסתיירה שהקשתה הגמרא הייתה רק בדברי רבי
 104 יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את הסתיירה בדברי רבי
 105 יהודה, אבל לא תירץ את הסתיירה בדברי רבנן. אֱלָא אִמְרַ רַבָּא דְּרַבִּי
 106 יְהוּדָה אֲדַרְבֵּי יְהוּדָה לֹא קָשְׁיָא, בְּרִשְׁנֵין - כמו שהילק רבה בין היוצאת
 107 להיסקל שהיא מתה מיד, לבין סוטה שאם היא טהורה ותצא זכאית יבואו
 108 הרואים להתגרות בה.

1 הָתָם קָשְׁיָא - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת הגזית,
 2 שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, דְּמַסְקִינָן לָהּ וּמַחְתִּינָן לָהּ בְּרִי
 3 לְיִינְעָה - מעלים אותה ומורדים אותה כדי לייגעה, כלומר שלאחר
 4 שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ להר הבית כדי
 5 שתתייגע, ומתוך כך תודה אם זינתה. וכעין מה שמצאנו לגבי עדים
 6 הבאים להעיד כדי להרוג אדם, דְּתַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אָמַר,
 7 בֵּית דִּין מְסִיעִין אֶת הָעֵדִים הַבָּאִים להעיד כדי להרוג אדם, מְמַקְּוִים
 8 לְמַקְּוִים - שאומרים להם לא כאן נקבל את עדותכם אלא בחדר אחר וכן
 9 הלאה, בְּרִי שְׁתַּמְרַף דַּעְתֵּן עֲלֵיהוֹן, וְיִחְרוּ בְּהֵן - ומתוך כך יחזרו בהם
 10 מלהעיד אם הם שקרנים.
 11 שנינו במשנה, שְׁשָׁם - בשער ניקנור מְשַׁקֵּין אֶת הַפּוֹטוֹת ומטהרין את
 12 היולדות ומטהרין את המצורעין וכו'. שואלת הגמרא, בְּשַׁלְמָא סוֹטוֹת,
 13 מה שצריכות לעמוד בשער ניקנור, נלמד מדְּבַרְתֵּיב בפרשת סוטה
 14 "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָי ה'" - ולפני ה' מתקיים על ידי שעומדת
 15 בכניסה לעזרה, דהיינו בשער ניקנור. וּמְצוּרָעִין נְמוּ, מה שצריכים
 16 לעמוד בכניסה לעזרה נלמד מדְּבַרְתֵּיב בפרשת מצורע "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן
 17 הַמְּטַהֵר וְגו' לְפָנָי ה'". אֱלָא יוֹלַדַת מֵאִי מְעַמָּא צריכה לעמוד בשער
 18 ניקנור, אִילִימָא מְשוּם דְּאִתְּיָין וְקָרְיָין אִתְּרִינֵיהוּ - אם נאמר שהטעם
 19 הוא משום שצריכות לעמוד ליד הקרבן בשעת הקרבתו, וּבְדַתְּנֵי אִין
 20 קְרַבְנָן שֶׁל אָדָם קָרַב אֱלָא אִם בֶּן עוֹמֵד עַל נְפִיו - שעומד סמוך לקרבנו
 21 בזמן הקרבתו, ולכן היו עומדות היולדות בשער ניקנור. אִי הָבִי - אם כן,
 22 וְכִין וְזוֹבוֹת נְמוּ - גם זו אבא זבה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו
 23 לעמוד שם, ואילו המשנה הזכירה רב יולדת. מיישבת הגמרא, אִין הָבִי
 24 נְמוּ - אכן גם זבים וזבות צריכים לעמוד בשער ניקנור, מפני הטעם שאין
 25 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם, וְתַנְיָא תְּדָא מִינֵיהוּ נְקָט -
 26 אלא שהתנא הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד שם,
 27 ולכן הזכיר רק יולדת.
 28 תַּנּוּ רַבְּנָן אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹטוֹת בְּאֵתָהּ - הנמצאות בעזרה ביחד, בְּרִי
 29 שְׁלֹא יְהֵא לָבָה גַם בְּחִבְרָתָהּ - שיתכן שאחת מהן טמאה, ומתוך
 30 שתראה את השניה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה, יתגבר
 31 עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
 32 לֹא מִן הַשָּׁם הוּא זֶה - אין זה עיקר הטעם שלא משקים שתי סטוֹת ביחד,
 33 אֱלָא אִמְרַ קְרָא - נלמד מהפסוק "והשביע אותה הכהן", משמע
 34 שבודקים רק סוטה זו לַבְּרָה. שואלת הגמרא, וְתַנְיָא קָמָא שלמד זאת
 35 מסברא שלא יהיה לבה גם בחברתה, והרי הַבְּרִיב אֹתָהּ, ולמה לא למד
 36 זאת מהפסוק. מתרצת הגמרא, אכן גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק,
 37 אלא שהתַנְיָא קָמָא בברייתא רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, דְּרַבִּישׁ מַעַם דְּקָרָא -
 38 אשר דורש את טעמי התורה, וְכַמָּה מַעַם קָאמַר - ומה שאמר את הסברא
 39 שלא יהיה לבה גם בחברתה, הוא טעם לדברי התורה, מַה מַעַם התורה
 40 שמשביע הכהן אוֹתָהּ לַבְּרָה, בְּרִי שְׁלֹא יְהֵא לָבָה גַם בְּחִבְרָתָהּ.
 41 שואלת הגמרא, מֵאִי בְּיַנְיָהוּ - מה החילוק לדין בין רבי שמעון שדרש
 42 את הטעם שאין משקים שתי סטוֹת ביחד לבין רבי יהודה שלא דרש.
 43 ומשיבה, אִיכָא בְּיַנְיָהוּ יצא חילוק ביניהם לדין באופן שהסוטה וְרִתְתָת
 44 - מפחדת ורועדת מהבדיקה ואף על פי כן לא הודתה. לדעת רבי שמעון
 45 שהטעם שאין משקים שתי סטוֹת יחד הוא כדי שלא יהיה לבה גם, באופן
 46 זה הרי אנו רואים שאין לבה שם בה, ואם כן ניתן להשקותה יחד עם סוטה
 47 אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם התורה אלא זו גזירת
 48 הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה הגמרא, וְרִתְתָת מִי
 49 מְשַׁקֵּין - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן שהיא רותתת משקים שתי
 50 סטוֹת יחד, כיון שאין את החשש שהיא לבה גם בה. וְהָאִ - והרי יש סיבה
 51 נוספת לומר שְׁלֹא יהיו משקים שתי סטוֹת יחד, שהרי כלל הוא בידינו
 52 שְׁאִין עוֹשִׂין מְצוֹת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת, - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי
 53 שלא יראה שעשיית המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר
 54 ממנו, וסיבה זו שייכת אף באופן זה. וּבְדַתְּנָן אִין מְשַׁקֵּין שְׁתֵּי סוֹטוֹת

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד א

רש"י

1 **התם קיימא.** בלשפת הגזית בפקאמרת שיאימו עליה ב"ד הגדול ולשפת הגזית
2 בעורה היתה, חצינה בקדש וחצינה בחלל בדאמר ביומא פרק שני (ף סו): ומתתינן
3 לה, מקל הר הבית לאחר שיאימו עליה: **כדי לנגעה.** ותדאג מן הפנים ותודה
4 בשתראה בערתה: **מסיעין היו את הערבים.** שמעתיים עדות נפשות, וכשבוךקן
5 אותן היו מסיעין אותן מפנה לפנה ומלשכה
6 ללשכה: **לפני ה'.** והוא הפתח שבו דרך
7 בניסה ויציאה לכל באי ענדה: **אקורבנייהו.**
8 בשמקריבים את קרבן קניהם לטהרם
9 באכילת קדשים, ומצוה על האדם שיצמוד
10 וישומר על קרבנו, ונקמא לן בספרי
11 מתשמרו להקריב לי במצודו (מקדש כח), ומי
12 שיכול לבנס בענדה נכנס, ואלו שלא היו
13 יכולות מפני שהיו מחסרות כפרה עומדות
14 בחלל שער נקורו שלא נתקדשו: **ובין וובות**
15 **נפלי.** בשמקריבין קרבניהם מן מחסרי כפרה
16 ואינן יכולין לבנס: **שלא יהא לבה גס**
17 **כחברתה.** שמא הארת עומדת על בוריה
18 ואינה מודה לומר טמאה אני, וחברתה
19 שהיא טמאה רואה את זו שאינה מודה
20 וסובלת את בשתה ולבה מתגבר עליה
21 לעשות כמו זו ואינה מודה: **לא מן השם**
22 **הוא זה.** לא זהו השם שאמרת העקר
23 הנאמר בדבר: **אותה.** והשביע אותה הכהן:
24 ר"ש דהיב טעמי לקראי בב"מ (ף סו): דקא
25 אמר לא תחבל בגד אלמנה בעניה נאמר
26 ולא בעשירה, וטעם המקרא שאם אתה
27 ממשכנה ואתה חייב להחזיר לה ואתה
28 נכנס שחרית לטלו וערבית להחזירה
29 משיאה שם רע בשכונתיה: **מאי בינייהו.**
30 בין רבי יהודה לרבי שמעון, אי משום לבה
31 גס בה ואי משום גזירת הכתוב: **איכא**
32 **בינייהו.** אשה שאנו רואים בה שהיא
33 רותקת מאימת הפנים ואינה מודה, למיד
34 שלא יהא לבה גס בה זו אנו רואין שאין
35 לבה גס בה, ולמאן דלא דריש טעמא דקרא
36 אלא גזירת הכתוב אין משקין עמה אחרת:
37 ויזותת מי משקין. עמה אחרת, נהי דאין
38 לבה גס בה והאיכא משום עשית מצות
39 חבילות כחברתה כו': **חבילות.**
40 שנקראה כמי שהיו עליו למשאוי וממחר
41 לפרק משאו: **ככהן אחד.** הוי חבילות, וכן
42 לגבי עבדים כב"ד אחד ובאדון אחד: **ופרע.**
43 בכל מקום לשון גלוי הוא: **גופה מנין.**
44 דרנן מגלה את לבה: **סותר את שער.**
45 מה מבה בגליה שסותר קליעתה: **היש**
46 **לתרהורא.** שלא יתנו הרואין את לבם בה:
47 **האיש מכסים אותו.** כשנסקל: **פרק אחד.**
48 חתיכת בגד מלפניו ושאר כל גופו ערום:
49 **שבלת ערוה.** אחוריה ופניה, שבית הבשת
50 נראה משני צדדי: **הכא היינו טעמא דר'**
51 **יהודה.** שמא יצא מב"ד ופאה. שטוהרה
52 תמצא ולא יבדקה הפנים ויתגרו בה ויהיו
53 רודפים אחריה כל ימיה: **פרחי כהנה.** נקט על שם שהיו מצויין בענדה יותר
54 משאר העם: **וכי תימא אתי לאגרוני באחרנייתא.** על ידי שראו את זו ערמה
55 מתגרה יצרו בגשים אחרות: **גמרי.** מסורת כתיב מרבותי: **דרבנן אדרבנן לא**
56 **קשיא.** בתמיה, דשנית רבי יהודה ולא חישת לשוני דרבנן:

1 **ששם** משקין את הסוטה. בתוספתא (פ"ג ש"א) (מ"ג ס"ח) את אשר יחטא איש
2 לרעהו ונשא בו אלה להאלותו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה וכו'
3 להרשיע רשע וצבתה בטנה ולהצדיק צדיק ולתת לו כצדקתו שנאמר ואם לא
4 נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונורעה וזע היא עומדת מבפנים והכהן עומד
5 מבחוץ שנאמר והעמיד הכהן את האשה
6 לפני ה' האשה לפני ה' ואין כהן לפני ה':
7 **אין** משקין שתי סוטות כאחת. נראה לפרש
8 שיעמיד שתיהן בעורה בבת אחת
9 להשקותן אע"פ שאין שותות כאחת וכן
10 רציעה ובתוספתא דפרה (פ"ג) תנא נמי אין
11 שתי פרות נעשות כאחת משעשית אפר
12 מביא אחרת ושורפה על גבה ותימה וכי היה
13 אורס ככה"ג לחטט שני זבחים כאחד כגון
14 שני עלות או שני שחטט שיעמיד שנתן
15 בעורה וישחוט א' ואחר כך ישחוט השני והא
16 דאמר' בפ"ב דשחיטת חולין (ף סו: וסו)
17 תובחנהו שלא יהא א' שחוט שני זבחים מייר
18 שיחטך שני צוארין כאחד דאיכא איסור
19 דאורייתא אבל ככה"ג לא מיירי התם ובפ'
20 נערה מאורסה (מ"ג סו) בדרים עמי
21 שיפר אדם לשתי נשי כאחד אותה דוקא או
22 לאו דווקא ופשיט להו מהכא:
23 **איכא** בנייהו רותת. נראה דהוה מצי
24 למימר איכא בנייהו אשה אחרת
25 שאינה סוטה לר' שמעון מותר לר' יהודה
26 אסור להעמיד אצלה שום אשה בשער נקנור
27 דאמר בפרק טרף בקלפי (ו"א סו) דפליגי נמי
28 הכי רבי יהודה ורבי שמעון בקרא דהוציא
29 אותה דכתיב גבי פרה ואמר איכא בנייהו
30 חמור דלרבי יהודה דאמר אותה לבה
31 אסור להוציא עמה חמור:
32 **והא** אין עושין מצות חבילות. תימה מאי
33 פריך והלא אין עושין מצות חבילות
34 לכיכא אלא איסור מדרבנן משום דמיחוי עליה
35 כמשא ואינה פליגי בקרא:
36 **כאן** בשני כהנים. רש"י פירש וכן גבי עבד
37 בב"ד אחד ואדון אחד ותימה הוא
38 טהרת ב' מצורעין דמי לשני עבדים של שני
39 בני אדם.
40 **והכהן** אחדו בבגדיה. בפרק אלו הן הלוקין
41 (מ"ג סו) תניא נמי הכי חון הכנסת
42 אחדו בבגדיו כו' ונראה משום דכתיב בו
43 ונקלה מצוה לנוולו בתוספתא (פ"ג) כהנים
44 מטילים גורלות וכל מי שיעלה גורלו אפילו
45 כ"ג יוצא ועומד בצד סוטה ואחדו בבגדיה:
46 **אם** היה לבה נאה. אע"ג דגזירת הכתוב
47 הוא שב ואל תעשה לאו מיעקר הוא
48 כדאיתא פ' האשה רבה (י"ג סו):
49 **האיש** נסקל ערום ואין האשה נסקלת
50 ערומה. תימה מאי קשיא דרבנן
51 אדרבנן והא מפרש טעמא בפרק נגמר הדין
52 (פ"ג סו) משום דכתיב אותו בלא כסותו
53 ואין אותה בלא כסותה א"כ למה היה לנו לנוולה מאחר שכתוב אומר שלא לנוולה
54 אם היינו מנוולין אותה א"כ אנו עוקרין הכתוב בידי י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן
55 דאווהו לא בא אלא למעט על הכסות שלו הילכך לרבנן לא שמענו מן התורה מה
56 דינה והרשות ביד בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי פליגי לחכי
57 קשיא דרבנן אדרבנן כיון דלא חיישין להרהורים היה לנו לנוולה משום יסור.
58 **הא** כהן אחד וכו' ורבי יהודה לא רצה לומר שיהיה אחד מהם כהן אחד והשני
59 יהודה נמי נעשה כן וי"ל לר' יהודה אם היו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בושה מפני חברותיה ולא יסורה: **גמרי**
60 אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואת. מקשי' מפרק אין דורשין (מ"ג סו) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפשי יצריהו ולא קשיא מידי דהתם ה"פ מאחר שראה
61 הערה פעם אחת שוב מהרהר אחריה לעולם אפי' שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהרהר אחר אחרת:
62

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

1 **הָאָמְרֵי מַעֲמָא מַאי**. אמרי רבנן שמצוה לביישה ואפלו היא טוהרה, משום ונקטרו
 2 כל הנשים, שלא יביאו עצמן לידי חשד ותהייה צנועות: **הַתָּם**. שהיא נסקלת אן
 3 לך יסור גדול מזה לאחרות: **תְּרֵתִי**. מיתה ובשדה: **מִרְ כָּבֵד בְּיוֹנָא עֲדִיף לִיה**.
 4 חשוב על האדם וטניו לו טפי מצערא דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לו לסקל
 5 לבוש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממחר
 6 למות, ולא לסקל ערום ויהבנה, ורבי יהודה
 7 סבר צערא דגופא עדיף ליה, וזו היא מיתה
 8 יפה לו לסקל ערום ואע"פ שמתבנה, ולא
 9 יסקל בלבשו וימשך צערו: **בְּהִנֵּי אִיתֵי לָהּ**
 10 **בְּיוֹן טַפִּי**. שהיא ערמה עד לבה וראשה
 11 פורע ויתן עליה תכשיטי זהב גנאי הוא לה,
 12 שדרך בני אדם להתלוצץ באדם ערום
 13 ומנעלו בגליוו שליחי ערטיל וסיים
 14 מקאני. שליח - מפשט. כדמתרגמינן ופשט
 15 וישלח. ערטיל - ערום: **מְשֻׁם דְּאָמַר מַר**.
 16 לקמן, במדה שאדם מודד בה מודדו לו:
 17 **הִיא הִנְהִי לֵו**. הנה היא את עצמה בצלול
 18 נאה להנאות בפניו. צלול בנדריל בלע"ז:
 19 **תְּנִיתוּהָ**. דעקר הבאתו אינו אלא כדי שלא
 20 ישמט: **תְּרַגְמָה**. לרישא דקתני כל הרוצה
 21 אנשים: **תְּרַגְמָה**. פרש אותה: **מִתְנִי רִדָּ**
 22 **הַתְּחִיל פְּעֻבָּה תְּחִילָה**. בדרך תשמיש
 23 הירף נהנה תחלה בקרובי שר, לפיכך
 24 תלקח ריף תחלה לקלל אותה, דכתיב בת
 25 ד' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה (מגילת סו)
 26 **גַּם וְאֵעִי' דְּמֵתָה**. עצמה בטלה, שפסקו
 27 ארבע מיתות בית דין: **בְּמֵתָה לֹא בְּמִיל**.
 28 שמוודין להם לעוברי עברה במדה
 29 שמתחייבים בה, ומתים בגוונת אותה
 30 מיתה: **דְּאָמַר רַב יוֹסֵף**. ההגרא קאמר
 31 דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן תני כו': דין
 32 **אַרְבַּע מֵיתוֹת**. דין שמים שהיא דוגמת:
 33 **נֹפֵל מִן הַגַּג**. דומיא דסקילה, דתני ופסקו
 34 ק"ט (סו) בית הסקילה היה גבה שתי קומות
 35 אחד מן העדים בא ודחפו פו': היה
 36 דורקתו. ארי דווסו בצפרניו ומפילו לארץ.
 37 וגם זה דומה לנסקל: **נְחִשׁ מְכִישׁוֹ**. והארס
 38 שורפו: **נִמְכָּר לַמַּלְכוּת**. ומיתת מלכות
 39 מתחייב את ראשו בתרין ותרין נמי סוף הוא
 40 כדאמרין בסנהדרין (ק"ט ע"ב): **סְרוּנְבִי**.
 41 בומנל"ט, והוא חלי בגרונו: **בְּסַסְפָּה**.
 42 בתוף אותה סאָה עצמה בשאחה משלחה
 43 לאבדו תריבנה: **וְאִין לִי אֵלָא סָאָה**. עברה
 44 גדולה: **תְּרַקְבֵי**. חצי סאָה, תרי וקב, דהיינו
 45 ג' קבין: **תַּמָּן וְעִבְדָּא**. משקלות כסאין תן
 46 וישעורן בכבא בתרא בהמוכר את הספינה
 47 (ק"ט ע"ב): **וּמִנֵּן שְׂכַל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה וְכוּ'**.
 48 ואע"פ שלא נפרעו ממנו פעם ראשונה
 49 ושניה לא ותריו לו עליהם, אלא מצטרפין
 50 לו אותן לחשבון: **לְרֵאוֹת לֹא פְּרָסָה לֹא**.
 51 כנגדו: **כְּפָה**. צעקה:

1 **ואחר** כך מביא חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באן
 2 משירי הלשכה כחומת העיר ומגדליה ולא ידענא אי סודר שחננך בו וסיף
 3 שנהרג בו דאמרין פרק גמיר (פסחים ק"ז ע"ג). דבאן משל צבור אי פירושו נמי
 4 משירי הלשכה כי הכא:
 5 **תנינא** ואחר כך מביא חבל המצרי. ולא
 6 ידענא מאי פשיט מהכא טפי מזה
 7 דקתני היא הגרה לו בצלול דמשמע דחבל
 8 מצרי בעינן ממש ועל כרחך לכתחילה
 9 למצוה בעינן אבל לאו דוקא לעכב דהיכא
 10 כתיב חבל המצרי או שום קשירה בתורה
 11 ולמה היה לו לעכב מיהו המדקדק בפירושו
 12 רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו קמבעיא
 13 ליה אי משום מדה במדה דוקא חבל או
 14 משום שמיסת בגדים הואיל וצריך לקשור
 15 צלול לקשור חבל כדי ליפרע ממנה מיהו
 16 היכא דליכא חבל המצרי ואיכא צלול לא
 17 מהדרנא יותר מדאי בתר חבל:
 18 **מיום** שחרב הבמ"ק וכו'. וז"ה דבומן הבית
 19 נהגו דין ד' מיתות מן שנתחייב בהן
 20 בלא עדים והתראה שלא יהיו יוכיחן לדונו
 21 בסנהדרין כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (ק"ט ע"ג)
 22 מעשה ברבי שמעון בן שטח שהיה בזמן
 23 הבית דתניא אמר רבי שמעון בן שטח אראה
 24 בכחמה אם לא ראיתי וכו' עד שהשיבו נחש
 25 ומקשטן והאי רב נחש הוא והתני רבי חיאי
 26 וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב בית המקדש
 27 מלחא דפסיקא נקט דבטלו ארבע מיתות
 28 לגמרי: **מי** שנתחייב סקילה. מקשי' מפרק
 29 השוכר את הפועלים (ק"ז ע"ג): **דרכי אלעזר**
 30 רבי שמעון הוה תפיס גבוי יומא חד פגע
 31 בהואה כובס אמר לזו תפסוהו ותפסוהו
 32 (וקפסוהו) וקפסוהו וקא בני אביר לו רבי אל
 33 ירע לך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה
 34 ביה"כ זה שנתלה נחנק ואמאי לא פריך
 35 והאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל
 36 לפרש"י לא קשיא מידי דפירש התם משום
 37 הכי נתלה משום דכל הנסקלין נתלין ויש
 38 לומר דלאו דוקא נקט נופל מן הגג או היה
 39 דורסוהו אלא מעץ מיתה שנתחייב בה יתרג
 40 ויש מפרשים דבנו בעל תחילה דהויא לה
 41 בעולה דמיתתו הויא בחנק אבל קשיא לרבי
 42 מהא דאמר בפרק אלו חנוולין (מס"י) דרש
 43 ריש לקיש והאלהים אנה לידו זה שהרג
 44 במזיד יושב תחת הסולם זה שהרג בשוגג
 45 עולה ונפול והורגו וזאת לאו בר סקילה הוא
 46 ותיירץ אע"ג דלאו בר סקילה מיהו מדה
 47 במדה היא דזורק על חבירו דרך ירידה הוא
 48 דכתיב (מזחכ ל) ויפל עליו וימות ואילו מתים
 49 דרך ירידה ואם הרגו בסיף הקודש ב"ה נפרע
 50 מהם בענין אחר:
 51 **מנימין**

37 **אַרְבַּע מֵיתוֹת לֹא בְּמִילוֹ**. מי שנתחייב סקילה, או נופל מן הגג או היה דורקתו. מי שנתחייב
 38 שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה, או נמסר למלכות או ליסמין באין עליו. מי שנתחייב חניקה,
 39 או מובע בנהר או מת בסרוני. תניא היה רבי אומר, מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדו לו, שנאמר 'בסאספה בשלחה
 40 תריבנה', אין לי אלא סאָה, מנין לרבות תרקב וחצי תרקב, קב וחצי קב, רובע וחצי רובע, תומן ועובל מנין, תלמוד לומר 'כי
 41 כל סאון סאון ברעש', ומנין שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא חשבון'. וכן מצינו
 42 בסוטה שבמדה שמודדה בה מדרו לה, היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקנור ומראה קלונה
 43 לכל. היא פרסה לו סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נופל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשמה לו פניו, לפיכך

ביאורים למסכת סוטה דף ד ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

1 אַמְרַתְּ - בתחילה אמרה המשנה שכל הרוצה לראות בה רואה, אלא
2 - משמע שלא שָׁנָא זְכָרִי וְלֹא שָׁנָא נִשְׁי - אין הבדל בין אנשים לנשים,
3 אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה שמנוולים אותה. ואילו
4 וְהָרָה תֵּנִי - בהמשך המשנה למדנו שכל הנשים מותרות לראותה,
5 ומשמע נשים אֵין - דווקא לנשים מותר לראות את הסוטה, אבל אֲנָשִׁים
6 לא. מתרצת הגמרא, אֲמַר אֲבִי תִרְנָמָה - נפרש את דברי המשנה כך,
7 מה שאמרה המשנה שכל הרוצה לראות יראה, היינו אֲנָשִׁים - נאמר רק
8 על נשים. דוחה הגמרא, אֲמַר לִיה רַבָּא לֵאבִי וְהָא כֹּל הַרוֹצֵה לְרֹאאוּת
9 בְּה רֹאָה קִתְּנִי - הרי כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם
10 אנשים. אֲלָא מתרצת הגמרא, אֲמַר רַבָּא, אֲכַן תּוֹחֵלֵת דְּבִרֵי הַמְּשַׁנָּה שְׁכָל
11 הַרוֹצֵה לְרֹאאוּת בְּה רֹאָה, נאמרה על כולם לֹא שָׁנָא זְכָרִי וְלֹא שָׁנָא
12 נִשְׁי, ומוסיפה המשנה, וְנָשִׁים תְּיֻכְּבוּת לְרֹאאוּתָהּ - הנשים שנמצאות
13 בעורה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניוולה, לקיים את מה שִׁנָּאֲמַר
14 'וְנִסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה פְּזוּמְתָכֶנָּה' - עלי ידי שיראו הנשים מה
15 עושה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל.
16 לאחר שלמדנו במשנה הקודמת איך היו מנוולים ומביאים את הסוטה, באה
17 המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד מדה.
18 משנה. בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹרְד בְּה מוֹרְדִין לוֹ - כשמענישים את האדם
19 משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג
20 בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שהיא קִשְׁמָה אֵת עֲצָמָה לְעִבְרָה - בשביל
21 העבירה, למצוא חן בעיני הבעול, כנגד זה, הַמְּקוֹם נְוֹלָה - התורה
22 ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שהיא גִּלְתָּה אֵת עֲצָמָה לְעִבְרָה - שישבה
23 בפתח הבית וגלתה את עצמה כדי שהבעול יראה אותה ויעבור איתה
24 עבירה, כנגד זה, הַמְּקוֹם גִּלָּה עֲלֶיהָ - התורה ציוותה שתהיה מגולה
25 לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער ינקור. בְּרִדָּה הַתְּחִילָה בְּעִבְרָה
26 תְּחִילָה, ואחר כך הַכֶּפֶן - דרך התשישים הוא שהירך נהנה הראשון
27 מהקירוב ובר לבועל, ואחר כך הבטן, לְפִיכָּךְ מַקְלָה הַכֹּהֵן שֶׁתִּלְקַח
28 תְּרִדָּה תְּחִילָה וְאַחַר כֵּךְ הַכֶּפֶן שֶׁנֶּאמַר "בת ה' את ירכב נופלת ואת
29 בטןך צבה", וְשֹׁאֵר כָּל הַגּוּף לֹא פִלַּט - ואף שאר אברי הגוף אינם
30 נמלטים מן החולי והכאב לאחר הירך והבטן.
31 גְּמֵרָא. אֲמַר רַב יוֹסֵף, אֵף עַל גַּב דְּמִדָּה בְּמִילָה - שפסקו להעניש
32 בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום בְּמִדָּה לֹא בְּמִילָה - עונש כדוגמת
33 אותה מיתה לא פסק, אלא מוודדים משמיים לעוברי עבירה שימותו
34 במיתה שהתחייבו בה, וכדלהלן. דְּאֲמַר רַב יוֹסֵף וְכֵן תֵּנִי רַבִּי חֵיָא,
35 מֵיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמְּקֹדֶשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁבְּמִלָּה סִנְהֵרְדִי וְלֹא דִּינִים עוֹד
36 דִּינֵי נַפְשוֹת, מַכֵּל מְקוֹם מִיתוֹת לֹא בְּמִילָה. שׂוֹאלַת הַגְּמָרָא, וְהָא
37 בְּמִילָה - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, אֲמַר לֹא אֲרִבְעַ
38 מִיתוֹת לֹא בְּמִילָה - דין שמיים להעניש את החוטא בארבע מיתות בית דין
39 לא בטל, ולכן נענש במיתה דומה להם, כגון, מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב סְקִילָה - מי
40 שעשה עבירה שהעונש עליה היא סקילה, או נֹפֵל מִן הַנֶּגַע או חֵיהַ
41 דוֹרְסוֹתוֹ ומפילתו לארץ. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרִיפָה, או נֹפֵל בְּדִלְקָה ונשרף,
42 או נָחַשׁ מְבִישׁוֹ והאֵרַס שורף אותו מבפנים ומת. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב רִיבְיָה -
43 סייף, או נִמְסַר לַמַּלְכוּת או לְיִסְמוֹן בְּאֵין עֲלוּי, ודרסם להרוג בחרב. מִי
44 שֶׁנִּתְחַיֵּב חִנְיָקָה, או מוֹצֵעַ בְּנֵהָר ונחנק בתוך המים, או מֵת בְּסִרְוֵי
45 תֵּנִי לֵיד חוּלֵי בִּגְרוּן, ונחנק בחוליו.
46 תֵּנִי, וְהָ רַבִּי אוֹמַר מִנֵּין - מה המקור לדבר שְׁבִמְדָה שֶׁאָדָם מוֹרְד בְּה
47 מוֹרְדִין לוֹ, ומשיב, שֶׁנָּאֲמַר 'בְּשִׁלְחָה תִּרְיַבְנָה'. שׂוֹאלַת
48 הַבְּרִייתָא, אֵין לִי אֲלָא סָאָה - עבירה גדולה, מִנֵּין לְרִבּוֹת תְּרַבֵּב - חצי
49 סאה וְחֲצֵי תְּרַבֵּב, קָב וְחֲצֵי קָב, רוֹבַע וְחֲצֵי רוֹבַע, תּוֹמֵן וְעוֹבְלָא -
50 משקלות קטנים יותר, מִנֵּין שֶׁגַם עַל עֲבֵרוֹת קִטְנוֹת מַעֲנִישׁ ה' באותה מדה.
51 ומשיבה, תְּלַמּוּד לּוֹמַר 'כִּי כָּל סֵאוֹן סֵאוֹן פְּרַעֲשׁ' ונלמד מ'כ' שאפילו
52 מדה קטנה. שׂוֹאלַת הַבְּרִייתָא, וּמִנֵּין שְׁכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְּמִתָּפֶת
53 לְחֶשְׁבוֹן נְיוֹל - שאם לא נפרעו מאדם על חטאו, לא יתירו לוֹ אֵלָא
54 מִצְּטָרְף לְחֶשְׁבוֹן בַּעֲדֵיהּ. ומשיבה, תְּלַמּוּד לּוֹמַר 'אַחַת לְאַחַת לְמִצְאָ
55 חֶשְׁבוֹן' - חטא לחטא מצטרף לחשבון שיבוא.
56 מְמַשִּׁיבָה הַבְּרִייתָא, וְכֵן מְצִינֵי בְּסוּמָה שְׁבִמְדָה שֶׁמְדָה, בְּה מְדָדוּ לָהּ
57 - שנענשה לפי הדרך שחטאה. היא עֲמִידָה עַל פֶּתַח בֵּיתָה לִירְאוּת לוֹ
58 - להראות לו, לְפִיכָּךְ בְּהַן מְעִמְדָה עַל שַׁעַר קִנְיָנוּ שְׁבוּ הֵיוּ מְנוּולִים
59 אותה ומראתה קְלוּנָה לְבַל. היא פְּרָסָה לוֹ - בעבורו, להתנאות בפניו,
60 סוֹדְרִין נְאִין עַל רֹאשָׁה, לְפִיכָּךְ בְּהַן נוֹטֵל בְּפָה - צעף המבטא את
61 ראשה מעל ראשה, וּמְנִיחוֹ תַּחַת רִגְלֵיהּ. היא קִשְׁמָה לוֹ פְּנִיָה, לְפִיכָּךְ

1 דְּרַבְּנָן אֲדִרְבָּנָן נְמִי לֹא קִשְׁיָא הַסְתִּירָה בֵּין הַדִּינִים, שְׁלַעוֹלָם לֹא חֲשָׁשׁוּ
2 רַבְּנָן לְהַרְהוּר, אֵלָא שֶׁהָבָא - לגבי סוטה מְעִמְדָה מָא - הטעם שמגלים
3 את גופה, הוא מְשׁוּם וְנִסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים' - ולכן מצווה לביישה,
4 כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג בצניעות ולא להביא את
5 עצמם לידי חשד שזנוג. אֵין תְּרַבֵּב - לגבי יוצאת להיסקל, אין צריך לביישה
6 כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו כמותה, שהרי אֵין לָהּ יוֹסֵרוּ נְדוּל מְנָה
7 - שראות אותה כשהיא נסקלת. וְכִי תִמְלָא לְעִבְרָה בְּה תְּרַבֵּב - ואם
8 תאמר שיראו גם שהיא נהרגת וגם שמביישים אותה, אֲמַר רַב נַחְמָן אֲמַר
9 רַבָּה בְּר אֲבוּהָ, אֵין עוֹשִׂים כֵּן, מְשׁוּם שֶׁאֲמַר קְרָא 'וְאֶהְבֶּתְּ לְרַעַךְ כְּמוֹד',
10 ונלמד מכאן שְׂרִיר לוֹ - יש לברור ליוצא להיחרג מִיתָהּ פָּה - שלא
11 יתבייש כשממיתים אותו.
12 שׂוֹאלַת הַגְּמָרָא, לִמָּא דְּרַב נַחְמָן תִּנְיָא הִיא - האם נאמר שהדין שאמר
13 רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תלויה במחלוקת רבי יהודה ורבנן
14 לגבי היוצאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן סוברים שיש לברור
15 מיתה יפה ולכן סוברים שאין האשה נסקלת ערומה, ורבי יהודה חולק על
16 דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה. דוחה הגמרא, לֹא - רב נחמן לא
17 תלויים במחלוקת רבי יהודה ורבנן, אלא רְבִיבִלִי עֲלִמָּא אֵית לְהוּ דְּרַב
18 נַחְמָן - שיש לברור ליוצא להיחרג מיתה יפה, וְהָבָא בְּהָא קְמִיפְלֵנִי -
19 אלא שנחלקו מה היא המיתה היותר יפה לה, מִרְ קָבֵר - רבנן סוברים,
20 בְּיוֹנֵיהַ עֲרִיף לִיה מְפִי מְצַעְרָא הַנְּפִיָה - יותר חשוב לאשה שלא
21 תתבוזה משלא תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה
22 יעכב את המיתה ויגרום לה להצטער יותר, מאשר להתבוז ולהיסקל
23 כשהיא ערומה, וממילא זו היא המיתה היפה לה. וְמִר - רבי יהודה קָבֵר,
24 צַעְרָא הַנְּפִיָה עֲרִיף לִיה מְפִי מְצַעְרָא הַנְּפִיָה - יותר חשוב לאשה שלא
25 תצטער משלא תתבוז, ולכן מעדיפה האשה להתבוז ולהיסקל ערומה,
26 מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה להצטער יותר.
27 וממילא זו היא המיתה היפה לה.
28 שנינו במשנה, הַיּוֹתָה מְבוּסָה לְבָנִים מְתַכְסָה בְּשׁוֹרִים וְכוּ'. תֵּנָא -
29 למדנו בבבביתא שאם הֵיוּ גַם בְּנָדִים שְׁחֹרִים נְאִים לָהּ, מְכַסִּין אוֹתָהּ
30 בְּבָנָדִים מְבוּסָרִים, בשביל שתתנוול ותתבוז.
31 שנינו במשנה, הֵיוּ עֲלֶיהָ בְּלִי וְהָ וְכוּ' מעבירין ממנה כדי לנוולה.
32 שׂוֹאלַת הַגְּמָרָא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פְּשִׁיטָא
33 שמסירים ממנה את התכשיטים, הַשְׂתָּא נְוֹלָה מְנוּוֹל לָהּ - שהרי עושים
34 מעשים לנוולה, הֵנִי מִיבְּעִיָא - וכי צריך לומר שמסירים ממנה את
35 התכשיטים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא, מְהוּ דְּתִמְלָא -
36 היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את התכשיטים משום שְׂהֵנִי
37 אֵית לָהּ בְּיוֹן מְפִי - שאם יהיו עליה תכשיטים בזמן שהיא ערומה עד
38 כנגד ליבה ושערה מגולה ומפוזר, יש בכך יותר בויון, וּבְרַבְּמִר אֵינְשִׁי
39 שְׁלִיחַ עֲרִמְלִי וְסִיּוּם מְסִאֲנִי - וכמו שדרך האנשים לצחוק על מי שהולך
40 ערום ולובש רק נעליים, כך אשה זו כולה מנוולת והולכת עם תכשיטי
41 זהב. קָא מְשַׁמְעֵי לָן - חידשה לנו המשנה שמכל מקום יותר בויון לה
42 להיות בלי תכשיטי זהב.
43 שנינו במשנה, וְאַחַר כֵּךְ מְבִיא חָבֵל מִצְרִי וְקוֹשְׁרוֹ לַמַּעֲלָה מִדְּרֵיהּ וְכוּ'.
44 בְּעָא מִיּוֹנֵיהַ רַבִּי אֲבָא מְרַב הוּנָא - שאל רב אבא את רב הונא, חָבֵל
45 הַמְּצִרִי מְהוּ שְׁיַעֲבֵב בְּסוּמָה - האם הקשירה חבל מצרי זה מעכב את
46 השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל אחר וישקו אותה.
47 וצדדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא מְשׁוּם שְׁלֵא יִשְׁמַטּוּ בְּנֵדִיהַ
48 מְעִלְיָה הוּא - בשביל שלא ימשכו הבגדים כלפי מטה לאחר שקרע אותם
49 הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה וּבְצִלְצוֹל קִמְוֵן נְמִי סִנֵּי - בחבל קטן גם
50 מספיק, או דִּילְמָא שֶׁחֲטַעַם לְקִשְׁרָה הוּא מְשׁוּם דְּאֲמַר מִר לְהֵלֵן, שבמדה
51 שאדם מודד מוודדים לו, ולכן כיון שהיא חָגְרָה לוֹ בְּצִלְצוֹל - הסוטה
52 חגרה בגד נאה להתנאות בפני מי שנסתרה עמו, לְפִיכָּךְ בְּהַן מְבִיא חָבֵל
53 הַמְּצִרִי - שהוא גם ועבה וקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעֲלָה מְדִדְיָהּ כְּדִי שֶׁתַּתְּבוּזָה, ולפי
54 טעם זה חבל מצרי מְעַבְב, שדווקא בו היא מתגנה. פוּשְׁטַת הַגְּמָרָא אֵת
55 הַסֵּפֶק, אֲמַר לִיה - רב הונא לרב אבא, תְּנִיתוּהָ - למדנו במשנתנו, וְאַחַר
56 כֵּךְ מְבִיא חָבֵל הַמְּצִרִי וְקוֹשְׁרוֹ לָהּ לְמַעֲלָה מְדִדְיָהּ כְּדִי שְׁלֵא יִשְׁמַטּוּ
57 בְּנֵדִיהַ מְעִלְיָה, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו הבגדים,
58 ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי.
59 שנינו במשנה, וְכָל הַרוֹצֵה לְרֹאאוּת בְּה יִרְאָה וְכוּ' וכל הנשים מותרות
60 לראותה. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, הָא נּוֹפֵא קִשְׁיָא - דברי המשנה סותרים,

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

44 חֲבֵרֹתֶיהָ - בימות המשיח. ונמצא, שהענישם הקדוש ברוך הוא אף שלא
 45 נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא בר פפא. וְכִי תִימָא - ואם תאמר
 46 לתרץ, שְהִנֵּף אֶדְוֵי - האומה המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי,
 47 וְהִנֵּי אַחֲרֵינוּ יִנְהוּ - והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות
 48 שהתיישבו אחר כך במצרים. דוחה הגמרא, וְהִתְנַיֵא אִמֵר רַבִּי יְהוּדָה,
 49 מְנַיִמִין גַּר הַמִּצְרִי הָיָה לִי חֶבֶר - היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר
 50 מצרי, והוא מְתַלְמֵדֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אִמֵר מְנַיִמִין גַּר הַמִּצְרִי על עצמו,
 51 אֲנִי מִצְרִי רֵאשׁוֹן - מצרי שהתגיר, וְנִשְׁאֲתִי מִצְרִית רֵאשׁוֹנָה - גורת
 52 מצרית, אֲשֵׁיא לְבָנֵי מִצְרַיִת שְׂנֵיָה - מצרית בת גרים, כְּדִי שִׁיחָא בֶן בְּנֵי
 53 מוֹתֵר לְבָא בְּקַחֵל - כדי שבני יהיה דור שלישי ומוטר להינשא לכשרה.
 54 ומכך ממנימין היה מצרי אסור לבא בקהל, מוכח שהאומה המצרית
 55 עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכה אותם ה'. אֵלָא מְסִיקָה
 56 הגמרא מכח הקושיא, אִי אִיתְמַר חֲבִי אִיתְמַר - אם נאמרו הדברים, כך
 57 נאמרו, אִמֵר רַבִּי חִינְנָא בְר פַּפָּא, אִין תְּקַדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן
 58 הַמִּלְכָּה שֶׁל הָאוּמָה, עַד שְׁעַת שִׁילוּחוֹ - שנפסקת מלכותו, שְׁנִיאִמֵר
 59 'בְּסַמְסָאָה בְּשִׁלְחָה תִרְבִּינָה וְגו' ונדרש על מלך.
 60 אִמֵימַר מִתְנִי לְהָא דְרַב חִינְנָא בְר פַּפָּא אָחָא - אמימר למד את דברי
 61 רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומתפסק שלהלן, מֵאִי
 62 דְבִתִּיב - מה כוונת הכתוב "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא
 63 בְּלִיתֶם", ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אני ה' לא שניתי' לא הכייתי
 64 לְאוּמָה וְשִׁנִּיתִי לָהּ - שלא הכייתי אומה מאומות העולם וחזרתי שוב
 65 להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם אני מאבדם. ואילו 'ואתם בני
 66 יעקב לא בְּלִיתֶם' - את עם ישראל אני מכה ולא משמיד, וְהִינֵנוּ דְבִתִּיב
 67 'חֲצִי אֲכַלָּה בָם' - בישראל, שחֲצִי בְּלִין - מכותי כלות, אבל וְהֵן אִינִן
 68 בְּלִין.
 69 אִמֵר רַב הַמְנוּנָא, אִין תְּקַדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הָאָדָם - להענישו
 70 על חטאיו, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא סָאָתוֹ - שירבו עונותיו, שְׁנִיאִמֵר 'בְּמִלְאוֹת
 71 סָפְקוֹ יִצֵר לוֹ וְגו' - כאשר התמלאו רצונותיו ותאותיו, 'יצר לו' - יבואו
 72 עליו הצרות והעונשים.
 73 דְרַשׁ רַבִּי חִינְנָא בְר פַּפָּא, מֵאִי דְבִתִּיב "וְיָנִינוּ צְדִיקִים בְּה' לְיִשְׂרָאֵל נְאוּה
 74 תְהִלָּה", אֵל תִּקְרִי נְאוּה תְהִלָּה, אֵלָא נְוָה תְהִלָּה - ומתפרש הפסוק כך,
 75 רַנְנוּ צְדִיקִים בְּמָה שֶׁעָשָׂה לָהֶם ה', שֶׁרַק יִשְׂרָאֵל יִהְיֶהוּ בְנוֹה בְתִיב שֶׁהֵם
 76 בְנוֹ. וְכִי הֵם הַצְדִיקִים, זֶה מִשָּׁה וְדוּד שְׁלֵא שְׁלֵמו שְׁוֹנְאִיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם,
 77 דְוֵד דְבִתִּיב בְּאִרְצֵי שְׁעָרֵיה' - שבנה שערי ירושלים, מִשָּׁה, דְאִמֵר
 78 מַר, מִשְׁנַבְנֵנָה מְקַדֵּשׁ רֵאשׁוֹן נִנְנו אֶחָל מוֹעֵד קִרְשׁוֹ וְכִרְשׁוֹ
 79 וְעִמְדוֹ וְאִדְנֵו - ולא יכלו האויבים לקחת את המשכן שבנה משה
 80 ולהתחלל בו. שואלת הגמרא, הִיכָא - היכן נגנו אוהל מועד. ומשיבה,
 81 אִמֵר רַב הַסְדָּא אִמֵר אֲבִימִי, תַּחַת מְחִילוֹת שֶׁל הַיֵּבֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
 82 תֵּנוּ רַבְּנֵי, סוּטָה נִתְּנָה עֵינֵיהָ בְּמִי שְׁאִינוּ רְאוּי לָהּ - שנבעלה למי
 83 שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שְׁמָה שְׁבִיבְקָשָׁה לֹא נִיתֵן לָהּ -
 84 שאסורה על הבעול לעולם. וְמָה שְׁבִיבְקָשָׁה נִגְלוּחוּ מִמֶּנָּה - ואף נאסרה
 85 לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שְׁבִיבְקָשָׁה הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּמָה שְׁאִינוּ שְׁלוּ,
 86 מָה שְׁבִיבְקָשׁ אִין נוֹתֵנִין לוֹ וְמָה שְׁבִיבְקָשׁ נוֹתֵלִין הִמְנֵן.

1 פְּנֵיהָ מוֹרִיקוֹת. היא כְּחָלָה לוֹ עֵינֵיהָ, לְפִיכָה עֵינֵיהָ בּוֹלְטוֹת - שבזמן
 2 ששונה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. היא קָלְעָה לוֹ אֶת
 3 שְׁעָרָה - שקלעה את שערה בעבור הבעול בשביל להתנאות בפניה,
 4 לְפִיכָה בְּהֵן סוּתָר - פורע את שְׁעָרָה. היא הִרְאָתָה לוֹ בְּאֶצְבָּע - לרמוז
 5 לוֹ שִׁבוּא אֵלֶיהָ, לְפִיכָה צִיפּוֹרְיָנָה נוֹשְׂרוֹת. היא חִנְרָה לוֹ בְּצִלְצוּל -
 6 חגורה נאה, לְפִיכָה בְּהֵן מְכִיא חֶבֶל הַמִּצְרִי וְקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעַלָּה מִדְּרִיָּה.
 7 היא פְּשָׁטָה לוֹ אֶת יְרִיכָה לְמַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה, לְפִיכָה יְרִיכָה נוֹפֶלֶת. היא
 8 קִיבְּלָתוֹ עַל בְּרִיסָה בְּמַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה, לְפִיכָה בְּמִנְיָה צִבָּה - מתנפחת,
 9 כמו שכתוב "וצבתה בטנה ונפלה ירכה". היא הִאֲבִילָתוֹ מְעַדְנֵי עוֹלָם
 10 בשביל לפתותו לעבירה, לְפִיכָה קָרְפְּנָה מֵאֲבֵל בְּחָמָה - שעורים. היא
 11 הִשְׁקָתָהוּ יַיִן מְשׁוּבָּח בְּסוּסוֹת מְשׁוּבָּחִים, לְפִיכָה בְּהֵן מְשַׁקָּה אוֹתָהּ מִים
 12 הַמְּרִים בְּמִקְרָה שֶׁל חֶרֶשׁ - בכלי חרס. היא עֲשָׂתָה אֶת מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה
 13 בְּסִתָּר, כְּגַד זֶה ה' שְׁהוּא יֹשֵׁב בְּסִתָּר עֲלִיוֹן שֶׁם בָּהּ פָּנִים - מתפנה כדי
 14 להיפּרע ממנה, כְּמוֹ שְׁנִיאִמֵר "וְעִינָו נִאֵף שְׁמָרָה נִשָּׁף לְאִמֵר לֹא תִשְׁוֹרֵנִי
 15 עֵינֵי וְגו' וסתר פנים ישים" - שהנואף מצפה לחשכת הלילה לעבור את
 16 הַעֲבִירָה בְּסִתָּר, וְה' שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּסִתָּר יִשִּׁים פְּנָיו לְהִיפְרַע מִמֶּנּוּ. דְרַב אַחַר
 17 - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה הסוטה את
 18 מַעֲשֵׂה הַעֲבִירָה בְּסִתָּר, היא עֲשָׂתָה בְּסִתָּר, כְּגַד זֶה הַמְּקוֹם פִּירְסָמָה
 19 בְּגִלּוֹי - שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך מתפרסמים מעשיה, וכמו
 20 שְׁנִיאִמֵר "תִּבְסָה שְׁנֵאָה בְּמִשְׁאוֹן תִּגְלָה רַעְתּוֹ בְּקַחֵל (וְגו') -" המכסה
 21 ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על ידי שעושה אותם בחשך ומסתור,
 22 סוּפוּ שְׁמַגְלָה ה' אֶת מַעֲשָׂיו הָרַעִים לְרַבִּים.
 23 הַבְּרִייתָא לְמַדָּה מְפֻסְקִים שְׁבַמְדָּה שְׁבַמְדָּה מוֹדֵד מוֹדֵדִים לוֹ. שואלת
 24 הַגְּמָרָא, וְמֵאַחַר דְּנִפְקָא לִיה מֵאַחַת לְאַחַת לְמַצָּא חֲשׁוּבִין - שכבר
 25 לַמְדֵנוּ מְפֻסֵק זֶה שְׁמַצְטָרְפִים הַחֲטָאִים לְחֲשׁוּבִין בְּשִׁבֵל לְהִיפְרַע, אִם כֵּן
 26 הַפְּסוּק 'כִּי בָל סֵאוֹן סֵאוֹן בְּרַעֲשׁ' לְמָה לִי - בשביל מה נכתב, הרי אין בו
 27 צוּרֵךְ לְלַמֵּד עַל עֲבֵרוֹת קִטְנוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, לְכַמְדָּה - מְפֻסֵק זֶה
 28 לְמוֹדֵים שֶׁגַם עַל חֲטָאִים קִטְנִים נַעֲשִׂים בְּמַדָּה כְּגַד מוֹדָה, שְׁהַעוֹנֵשׁ יִהְיֶה
 29 כְּעַץ הַחֲטָא. מְמַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא לְהַקְשׁוֹת, וְמֵאַחַר דְּנִפְקָא לִיה מִכִּי כָל
 30 סֵאוֹן סֵאוֹן בְּרַעֲשׁ שְׁמַעֲנִישִׁים בְּמַדָּה כְּגַד מוֹדָה, אִם כֵּן בְּסַמְסָאָה
 31 בְּשִׁלְחָה תִרְבִּינָה' לְמָה לִי - בשביל מה נכתב, הרי אין בו צוּרֵךְ לְמַדָּה
 32 כְּגַד מוֹדָה כְּפִי שִׁדְרָשָׁה מִמֶּנּוּ הַבְּרִייתָא בְּתַחֲלִילָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, פְּסוּק זֶה
 33 הוֹצִרֵךְ לְדִרּוֹשׁ לְכַדְרֵב חִינְנָא בְר פַּפָּא, דְאִמֵר רַבִּי חִינְנָא בְר פַּפָּא אִין
 34 תְּקַדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרַע מִן הָאוּמָה - אינו מעניש אומה עד שְׁעַת
 35 שִׁילוּחָהּ - עד שמוציאה השעה שמאבדה לגמרי מהעולם, שְׁנִיאִמֵר
 36 'בְּסַמְסָאָה בְּשִׁלְחָה תִרְבִּינָה וְגו' - שְׁמַעֲנִישׁ אוֹתָם ה' עַל כָּל הַעֲבֵרוֹת
 37 שֶׁעָשָׂה שְׁמַשְׁלָח אוֹתָם לְאַבְדוֹן.
 38 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, אִינִי - איך ניתן לומר כך, שֶׁרַק בּוֹזֵן שֶׁ' מֵאֲבָדֵם מֵהָעוֹלָם
 39 הוּא מַעֲנִישׁ אוֹתָם, וְהָאִמֵר רַבָּא שְׁלֵשָׁה בּוֹסוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַיִם -
 40 בְּחִלּוּמוֹ שֶׁל שֶׁר הַמְּשַׁקִּים, לְמָה - על מה רומזים. כּוֹס יִסוּרִים אַחַת,
 41 שְׁשִׁתָּת - ששתתה מצרים בִּימֵי מֹשֶׁה - עֶשְׂרֵת הַמְּכוֹת וְקִרְעַת יַם סוּף
 42 בּוֹזֵן שִׁיזָא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְאַחַת, שְׁשִׁתָּת בִּימֵי פְרַעֲה נָכָה - שהכה
 43 נְבוֹכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מִצְרַיִם. וְאַחַת, שְׁשִׁתִּיהָ לְשִׁתּוֹת עַם

המשך ביאור למסכת סוטה ליום העשירי לעומר עמ' א

10 העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נתן, חד אמר שאשל הוא
 11 פְּרָדִם, וְחַד אִמֵר שְׁהוּא פּוֹנְדֵק - אכסניה, וכונת הפסוק לומר שבנה שם
 12 אַבְרָהָם פּוֹנְדֵק לְחַכְנֵי אֲוֹרְחִים שִׁילוּנוּ בוֹ. שואלת הגמרא, בְּשִׁלְמָא לְמָאן
 13 דְאִמֵר שֶׁאֵשֶׁל הוּא פְּרָדִם, תִּינֵנו דְבִתִּיב - מובן מה שכתוב בפסוק
 14 "וַיִּפְעַ", שְׁבִאִילֵנוֹת שִׁיבַת נְטִיעָה, אֵלָא לְמָאן דְאִמֵר פּוֹנְדֵק, מֵאִי
 15 "וַיִּפְעַ". מִרְצַת הַגְּמָרָא, מְצִינוּ לְשׁוֹן נְטִיעָה בְּאוּהֵלִים, בְּדְבִתִּיב "וַיִּפְעַ
 16 אֶהְלִי אֲפָרְנוּ וְגו'".
 17 נִאֲמַר בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק, "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם", אִמֵר רִישׁ
 18 לְקִישׁ, אֵל תִּיקְרִי "וַיִּקְרָא", שֶׁאֲבָרְהָם עֲצָמוּ קָרָא בְּשֵׁם ה',

1 מותרת לך. אמר לה יהודה, שְׁמָא קִיבֵל בְּךָ - עבורך, אֲבִיד קִידוּשִׁין
 2 מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אֲמָרָה לִיה יְתוּמָה אִנִי - אבי מת בהיותי
 3 קטנה, והשיאוני אחי ואמי, ואין להם זכות להשיאני, ולכן נישואי לער
 4 ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדין כלה לחמיה. אמר
 5 לה יהודה, שְׁמָא טְמָאָה אַת - שְׁמָא נָדָה אַת, אֲמָרָה לִיה מְהוֹרָה אִנִי.
 6 מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישבה תמר במקום בו היה אברהם מכניס
 7 אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם.
 8 "וַיִּפְעַ אֵשֶׁל בְּבֶאֱר שְׁבַע", אִמֵר רִישׁ לְקִישׁ מְלַמֵּד שְׁעָשָׂה אַבְרָהָם
 9 פְּרָדִם וְנִטַע בוֹ בָּל מִינֵי מְנַדִּים - מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו מהם

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

תוספות

רש"י

1 נחש הקדמוני. נתן עיניו בחנה ובא עליה, והיינו דכתיב (פלאטי 2) הַקֹּחַשׁ הַשֵּׂאִינִי, לשון תשמיש ונשואין הוא: נָמְלוּ הַיָּמִינוּ. קומה וקופה: והיא מִלְּךָ. שלכך עשאו ערום
 2 מכל: אֲנִי אֲמַרְתִּי יְהִלְךָ בְּקוֹמָה וְקוֹפָה. מקללתו אתה למד, וכן כל אלה אתה למד מקללתו: קָנַן. נתן עיניו בתאומה ותר: שגולדה עם הבל, ששתי תאומות נולדו
 3 עמו, והיינו דכתיב (פלאטי 7) אֶת אֲחִיו אֶת הַבֵּל, שְׁנֵי אֲתִים שְׁנֵי רְבוּיִים: קָרַח. על ההקדח ובלע: בַּלְעַם. בממונו של בלק לקלל את ישראל, והרגו במוֹרָן שֶׁהָלַךְ לטוֹל
 4 שֶׁכֶר עֲשִׂירִים וְאַרְבָּעֵה אֶלֶף שֶׁנִּפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֵצָתוֹ: דְּוָאג. אביר הרועים וגדלו שבתלמידים היה, ונתקנא בְּדוֹד שֶׁרָדִיזוּ נְבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאכַר וְיִמְרָאָה פְּנִים בְּדוֹלָה בְּכַרְתֵּיב
 5 (שמואל 6 טו) הִנֵּה רֵאִיתִי בֶן לִישִׁי בֵּית הַלְחָמִי

1 וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה שבדוד
 2 נמלוהו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה ויהי, ועבשיו ארור
 3 הוא מפל הבהמה ומפל חית השדה. אני אמרתי יהלך בקומה וקופה, עבשיו על גהונו ילך.
 4 אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עבשיו עפר יאכל. הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את
 5 חנה, עבשיו איכה אשית בינד ובין האשה ובין ירעה ובין ירעה. וכן מצינו בקון וקרח ובלעם
 6 ודואג ואחיתופל וגחוי ואבשלום ואדוניוהו ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם,
 7 מה שבקשו לא ניתן להם, ומה שבפדם נמלוהו מהם: בַּיָּד הַתְּחִילָה בְּעֵבְרָה וְכוּ': מנא הני
 8 מילי, אילמא משום דכתיב 'בתת ח' את יריבך נפלת ואת בטנג צכה', והכתיב 'וצבתה בטנה
 9 ונפלה ירכה'. אמר אבוי, כי לייט לייט תחילה ירד והדר בטן לייט, ומאי כי בדיק, כי אורחיהו
 10 בדיק, בטן ברישא והדר ירד. בקללה נמי כתיב 'לצבות בטן ולנפל ירד', ההוא דמדוע לה כהן
 11 דבטן ברישא והדר ירד, שלא להוציא לעז על מים המרים: **משנה**. שמשון הלך אחר עיניו
 12 לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שגאמר 'ויאחזוהו פלשתים ונקרו את עינו'. אבשלום נתגאה
 13 בשערו לפיכך נתלה בשערו, ולפי שבא על עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לונביות,
 14 שגאמר 'ויסבו עשרה אנשים נשאי כלי יואב'. ולפי שגנב שלש גנבות, לב אביו ולב בית דין
 15 ולב ישראל (שגאמר 'ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל') לפיכך נתקעו בו שלשה שכמים,
 16 שגאמר 'ויקח שלשה שכמים בכפו ויתקעם בלב אבשלום'. וכן לענין הטובה, מרים המתינה
 17 למשה שענה אחרת, שגאמר 'ותתצב אחרתו מרחק', לפיכך נתעכבו לה ישראל ו' ימים במדבר,
 18 שגאמר 'והעם לא נסע עד האסף מרים'. יוסף זכה לקבור את אביו ואין פאחיו גדול ממנו,
 19 שגאמר 'ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים', מי לנו גדול מיוסף שלא
 20 נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שגאמר 'ויקח משה
 21 את עצמות יוסף עמו'. מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שגאמר 'ויקבר אתו בניא'.
 22 לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שגאמר 'והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך':
 23 **גמרא**. תנו רבנן, שמשון בעיניו כרד, שגאמר 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא
 24 ישרה בעיני' לפיכך נקרו פלשתים את עינו, שגאמר 'ויאחזוהו פלשתים ונקרו את עינו'. איני,
 25 והכתיב 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא'. כי אול, מיהא פתר ישרותיה אול. תניא רבי אומר,
 26 תחילת קלקולו בענה, לפיכך לקה בענה. תחילת קלקולו בענה, דכתיב 'והלך שמשון עושה וירא
 27 שם אשה זונה וגו', לפיכך לקה בענה, דכתיב 'ויורידו אותו עושה'. והכתיב 'וירד שמשון
 28 תמנתה', תחלת קלקולו מיהא בענה היה. 'ויהי אחרי כן ויאהב אשה פנחל שורק ושמה דלילה,
 29 תניא רבי אומר, אילמלא (לא) נקרא שמה דלילה, ראוייה היתה שתקרא דלילה, דילדה את
 30 כחו, דילדה את לבו, דילדה את מעשיו. דילדה את כחו, דכתיב 'ויסר כחו מעליו'. דילדה
 31 את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'. דילדה את מעשיו, דאיסתלק שכינה
 32 מניה, דכתיב 'והוא לא ידע כי ה' סר מעליו'. 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו' מנא
 33 ידעה, אמר רבי חנין אמר רבי, ניכרין דברי אמת. אפי' אמר, ידעה בו באותו צדיק דלא מפיק
 34 שם שמים לכפלה, כיון דאמר 'ניור אלהים אני' אמרה השתא ודאי קושטא קאמר. 'ויהי כי
 35 הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו' מאי 'ותאלצהו', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת
 36 גמר ביאה נשמטה מתחתיו. 'ועתה השמרי נא ואל תשתי וזו ושכר ואל תאכלי כל טמא' מאי
 37 'כל טמא', וזו עד השתא דברים טמאים קאכלה, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים האסורים
 38 בגזיר. 'ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, הוא איהו דלכר
 39 טמא, לפיכך נתלו חיוו בדבר טמא. 'ותחל רוח ה' וגו' אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה
 40 נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב 'יהי דן נחש עלי דרד'. 'לפעמו במחנה דן' אמר רבי יצחק דבי
 41 רבי אמי, מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כגון, כתיב 'הא' לפעמו במחנה דן', וכתיב
 42 התם 'לפעמן ורימון'. 'בין צרעה ובין אשתאול' אמר רבי אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים
 43 היו ועקרון שמשון וסתנו זה בזה. 'והוא יחל להושיע את ישראל' אמר רבי חמא ברבי חנינא,

הוחל

האסורים לזיור. משרת ענבים, כגון זיור ששרה ענבים במים ויש בהם טעם יין, דלא נפקא מכל אשר יעשה מגופן היין (פלאטי 10) **מכתש**. מקום קבועות חשן: **אח**. לדרך
 טמא. לשא בת אל נכר: **בדרך טמא**. לחי החמור. שאלמלא הוא היה מת בצמא: **רוח ה'**. רוח נבואה ששרתה על יעקב: **מקשקשת** לפניו. ללוחו באשר הולך:
 הוחל

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מרים". יוסף זכה לקבור את אביו, ואין באחיו גדול ממנו - שיוסף
 היה מלך והתעסק בקבורת יעקב, שנאמר "ויעל יוסף לקבר את אביו
 ויעלו עמו גם רכב גם פרשים", ובאותה מדה מדדו לו, שהתעסק
 בקבורתו גדולים, שהרי מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה,
 כדלהלן. וכן מצינו במשה, שזכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול
 ממנו - התעסק בעצמו בהעלאת עצמות יוסף ממצרים, אף שלא היה
 גדול ממשה בישראל, שנאמר "ויוקח משה את עצמות יוסף עמו",
 ובאותה מדה מדדו לו בפטירתו, שמי גדול משה שלא נתעסק בו אלא
 הקוסם - הקדוש ברוך הוא בעצמו נתעסק בקבורתו, שנאמר "ויקבר
 אותו בניא". מסיימת המשנה, שלא על משה בלבד אמרו שהתעסק ה'
 בו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר "והלך לפניך צדקך כבוד ה'
 ואכפף" - שאוסף ה' את נשמות הצדיקים במותם להביאם לגן עדן.
 גמרא. תנו רבנן שמשון בעיניו מרה, שנאמר "ויאמר שמשון אל אביו
 אותה קח לי כי היא אשר בעיני", לפיכך נקרו פלשתים את עיניו
 שנאמר "ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו". מקשה הגמרא, איני, וכי
 שמשון נשאה לפי שנתן בה עינו, והכתוב "ואביו ואמו לא ידעו כי מה'
 היא" - שישא אותה, הרי שמשון רצו שישא את הפלשתית. מתרצת
 הגמרא. כי אול מיהא בתר ישראל אול - שמשון לא ידע שזה רצון
 ה', אלא הלך אחרי מראה עיניו. תניא רבי אומר, תחילת קלקולו של
 שמשון היה בענה, לפיכך לקח בענה, תחילת קלקולו בענה, דכתיב
 "וילך שמשון עותה וירא שם אשה זונה וגו' ויבא אליה. לפיכך לקח
 בענה, דכתיב כאשר תפסו אותו הפלשתים "ויורידו אותו עותה".
 שואלת הגמרא, והכתוב "ויורד שמשון תמנתה וגו' ולקח לו אשה
 משם. וכפי שביארה הגמרא לעיל שמשם נלמד שמרד בעיניו. מיישבת
 הגמרא, תחלת קלקולו מיהא בענה היה - שהקלקול היה בעוה שבא
 עליה בזנות, אבל מה שבא לתמנתה היה דרך נשואים ואינו קלקול.
 דורשת הגמרא את הפסוקים במעשה שמשון. "וידי אחרי כן ויאהב
 אשה נחלה שורק ושמה דלילה", גם אם לא היה שמה דלילה, ראוי היה שתקרא
 נקרא ושמה דלילה - גם אם לא היה שמה דלילה, ראוי היה שתקרא
 דלילה - ששם זה רומז על מעשיה, שכן דילדלה את בחו של שמשון,
 וכן דילדלה את לבו, וכן דילדלה את מעשיו. דילדלה את בחו, דכתיב
 'ויסר בחו מעליו' - על ידי שגילחה את שערו, דילדלה את לבו, דכתיב
 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו' - שסוד כוחו בניירותו, דילדלה
 את מעשיו, דאיסתלק שכינה מיניה, דכתיב 'והוא לא ידע כי ה' סר
 מעליו' - לאור שנפסקה נירותו. 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'
 שואלת הגמרא, מנא ידעה שבאותו הפעם אכן גילה לה מנין כוחו.
 משיבה הגמרא, אמר רבי הנין אמר רבי, ניכרין דברי אמת - שראתה
 שאכן שערו מגדול ואינו שותה יין. תירוצו נוסף, אפני אמר ידעה בו
 באותו צדיק דלא מפיך שם שמים לבטלה, וכוון דאמר 'ניור אלהים
 אני מבטן אימי אם גולחתי וסר ממני כוחו'. אמרה השתא ודאי קושטא
 קאמר - עבשו ודאי הוא אומר אמת, ולכן מוכיר שם שמים. 'וידי כי
 הציקה לו בדבריה כל הנימים ותאלצהו' - דלילה הציקה לשמשון
 ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא, מאי ותאלצהו - איך
 אילצה אותו. ומשיבה אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת גמר ביאה
 - שתאוות האדם גדולה, נשמטה מתחתיו שלא יוכל לסיים את
 כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שיוולד להם בן, הזהיר את
 אשת מנוח ואמר לה, 'ועתה השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל
 תאכלי כל טמא כי הנך הרה וילדת בן'. שואלת הגמרא, מאי כל טמא
 - מה הם הדברים הטמאים שהזהיר אותה לא לאכול, ותו עד השתא
 דברים טמאים קאכלה - ועוד יש להקשות, וכי עד עכשיו היא אכלה
 דברים טמאים. משיבה הגמרא, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים
 האסורים בניור - שלא רק מיין תשמר, אלא אפילו ממים ששרו ביין,
 וכדומה. 'ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחיו' - נעשה לשמשון נס
 בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החומר יצאו מים, אמר רבי יצחק דבי
 רבי אמי הוא איהו לרבר טמא - שמשון חשק להנישא לכנרית, לפיכך
 נתלו חיו בדבר טמא - לכן כשהלך למות מצמא, נעשה לו נס על ידי
 לחי החומר שהוא דבר טמא.
 דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון 'ותחל רות ה' לפעמו במחנה דן

וכן מצינו בנחש הקדמוני - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
 שנתן עינו במה שאינו ראוי לו - בחוה, ובא עליה. מה שביקש לא
 נתנו לו - שאסור בה, ומה שביקש - שהיה בקומה זקופה, וכדלהלן.
 נמלוהו ממנו. אמר הקדוש ברוך הוא, אני אמרתי הנחש הוא מלך
 על כל בהמה וחייה, ועכשיו - עונשו שארור הוא מכל הבהמה ומכל
 חית השדה. אני אמרתי ילדך בקומה זקופה, עכשיו, על נחוני וילך,
 אני אמרתי והא מכלל אדם, עכשיו, עפר יאכל. הוא אמר
 אהרוג את אדם ואשא את חוה - הנחש חשב להרוג את האדם על ידי
 שיאכילו מעץ הדעת, ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עכשיו, איכה
 אשית בינך ובין האשה ובין ורעה ובין ורעה' - לא רק שלא תהיה
 אהבה בינו לבין האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
 וכן מצינו בקין - שנתן עינו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל, וקרה
 - בכהונה של אהרון, וסופו שנבלע באדמה. ובלעם - בכסף של בלק,
 וסופו שנהרג כשהלך ליטול את הכסף. ודואג - שקינא בודו, ואחיתופל
 - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וגחון - בממון נעמן, ונצטרע. ואבשלום -
 במלוכה, ונהרג. ואדוניו - באבישג, ונהרג. ועוזיהו - בכהונה גדולה,
 ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. והמן. שכל אלו שנתנו עיניהם במה
 שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שביקשו נטלוהו
 מהם.
 שנינו במשנה, פירך התחילה בעבירה וכו' לפיכך תלקה הירך תחילה
 ואחר כך הבטן. שואלת הגמרא, מנא הני מילי - מניין שלוקה הסוטה
 תחילה בירך, אילימא משום דכתיב - נלמד ממה שמשביע הכהן את
 האשה לפני ששותה ואומר, 'בתת ה' את יריבך נפלת ואת במנך
 צבחה' - שקודם ירך ואחר בטן, והכתוב - הרי לאחר ששותה ומצא
 שזינתה כתוב 'וצבתה במנה ונפלה דרכה' - נמצא שלוקה הבטן
 תחילה. מתרצת הגמרא, אמר אפי' כי לייט לייט תחילה ירף והרד
 כמן לייט - כאשר מקלה הכהן את האשה ומשביעה על מה שירקה לה
 אם ימצא שזינתה, מכללה תחילה על הירך ואחר כך על הבטן, ומשום
 שבירך תחילה בעבירה. ומנא כי דקרא, כי אורתייהו ברוך - אך
 כאשר המים בודקים אותה, הם בודקים לפי הסדר שנכנסים לגוף, כמן
 ברישא והרד ירף - קודם הבטן ואחר כך הירך. ואמרה המשנה שלוקה
 הירך תחילה, כיון שהקללה היא תחילת הפרוענות. שואלת הגמרא,
 בקללה נמי - בפסוק אחר כתיב 'לצבות כמן ולנפל ירף' - הרי גם
 בקללה מצאנו שקודם הבטן לוקה. משיבה הגמרא, תהוא דמונדע לה
 כהן - בפסוק זה מודיע הכהן לסוטה, דכמן ברישא והרד ירף - שבפועל,
 קודם תלקה הבטן ואחר כך הירך, ואין פסוק זה חלק מהקללה. ומבאר
 הגמרא, שצריך להודיע לה כן, כדי שלא להוציא לעו על מים הפורים
 - שיאמרו שמה שקרה לה אינו קשור לשתיית המים, מפני שלא נגרם לה
 על פי סדר דבריו.
 המשנה מביאה עוד מקומות שהעונש הוא באותה מדה שחטאו, וכן
 לטובה שמקבלים שכר מדה כנגד מדה.
 משנה. שמשון הלך אחר עינו - נמשך אחרי מראה עיניו, לפיכך נקרו
 פלשתים את עינו, שנאמר 'ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עינו'.
 אבשלום נתנאה בשערו, לפיכך נתלה בשער - שהסתבר שערו ונתלה
 באילן, ואז הרגו אותו. ולפי שבא אבשלום על עשר פלגשי אביו לפיכך
 נתנו בו עשר לונכיות - הניתות, שנאמר 'ויסבו עשרה אנשים נשאי
 בלי יואב ויכו את אבשלום'. ולפי שנגנב אבשלום שלש נכבות, את לב
 אביו ולב בית דין - שבקש מדוד לכתוב לו ששני אנשים שהוא יבחר
 בהם ילכו אותו להקריב את קרבנו יהיו צריכים לבא עמו, והלך אבשלום
 ודראה זאת לשנים ועוד שנים. עד שאסף מאתים ראשי סנהדרין, ובכך
 גנב לב אביו ולב בית דין. ולב ישראל (שנאמר) וינגב אבשלום את לב
 אנשי ישראל) - שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דן אותם
 היה מזכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לפיכך נתקעו בו שלשה
 שקמים - שרביטים, שנאמר 'ויקח שלשה שקמים ככפו ויתקעם בלב
 אבשלום'.
 וכן לענין תשובה, מצאנו שמקבלים את השכר באותו ענין של המצווה.
 מרים המתנייה למשה שעה אחת, כשהיה בתוך התיבה ביאור, שנאמר
 'ותתצב אחתו מרחק', לפיכך קיבלה שכר ונתעבבו לה ישראל ו'
 ימים במדבר בזמן שהייתה מצורעת, שנאמר 'והעם לא נסע עד האסף

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

60 בו מעין שמו - תכונתו של הקדוש ברוך הוא, שמה הקדוש ברוך הוא
61 מגין על כל העולם כולו, אף שמשון היה מגין בדרור על ישראל.
62 ואמר רבי יוחנן, בלעם חניג ברגלו אחת היה, שנאמר "ולך שפי" -
63 שפוף וחניג ברגלו האחת. שמשון חניג בשתי רגליו היה, שנאמר
64 "שפיפי עלי ארץ" - שפפה כפולה, שהיה חניג בשתי רגליו.
65 תנו רבנן, חמשה בני אדם נבראו מעין דונמא של מעלה - שנשתנו
66 בבריאתם לתפארת מיתר הברואים, וכולן - כל חמישה אלו, לקו בקו -
67 באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני אדם, שמשון, היה מעין
68 דוגמה של מעלה ככהו - בגבורתו. שאול, היה מעין דוגמה של מעלה
69 בצוארו - שהיה צוארו נאה מאוד. אכשלום, היה מעין דוגמה של
70 מעלה בשעריו - שהיה שערו עבה. צדקיהו, היה מעין דוגמה של מעלה
71 בעיניו - שהיטיב לראות בהם יותר מהרגיל. אסא, היה מעין דוגמה של
72 מעלה ברגליו - שהיה לו ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה
73 הגמרא ראייה שכל אלו לקו במעלותיהם, שמשון לקה בכחו, דבתיב
74 "ויסר כחו מעליו". שאול לקה בצוארו, דבתיב "ויקח שאול את
75 החרב ופל עליה", הרי שנהרג בצוארו. אכשלום לקה בשעריו,
76 בדבועתו למיטר קמן - כפי שתבאר הגמרא להלן. צדקיהו לקה בעיניו,
77 דבתיב "ואת עיני צדקיהו עור". אסא לקה ברגליו, דבתיב "ויק לעת
78 וקנתו חלה את רגליו", ואמר רב יהודה אמר רב, מחלתו היתה
79 שאחזתו פדגרא - סוג חולי הרגלים. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב
80 נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא - מדי ההרגשה בחולי זה, אמר ליה
81 הרגשתו היא כמחט הדוקרת בבשר החי. שואלת הגמרא, מנא ידע -
82 מנין ידע רב נחמן שזוהי ההרגשה. ומשיבה, איבא דאמרי, מיהש היה
83 חש ביה - רב נחמן חלה בזה והרגיש את הכאב. ואיבא דאמרי, מריבית
84 שמע ליה - כך קיבל מרבו. ואיבא דאמרי, "סוד ה' ליראיו ובריתו
85 להודיעם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
86 דרש רבא, מפני מה נענש אסא וחלה, מפני שעשה אנגריא - עבודת
87 המלך, בתלמודי חכמים, שנאמר "המלך אסא השמיע את כל יהודה
88 אין נק" - לבל יעקב לב ליהי מי מכולם נקי ונפטר מלבווא לשאת את אבני
89 הרמה שבנה בעשא מלך ישראל. ומבאר הגמרא, מאי אין נקי, אמר
90 רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה מחושתה שנאמר בהם
91 "נקי יהיה לביתו שנה אחת", לא נפטרו מהכרות אסא, וכל שכן שלא פטר
92 את התלמידי חכמים.
93 הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. בתיב "וירד שמשון
94 לתמנתה", משמע שתמנת היתה בעמק, וכתוב לגבי תמר, "הנה חמיר
95 עלה לתמנתה", משמע שהיתה על הר. מתרצת הגמרא, אמר רבי
96 אלעזר, שמשון שנתנה בה - שהתגנה במעשה זה, שנאש שם אשה
97 האסורה לו, מבנות פלשתים, בתיב ביה ירידה - נאמרה בו לשון ירידה.
98 ואילו הוזהר שנתעלה בה - שהתעלה במעשה זה, שהיה מיעשה זה
99 נולדו פרץ וזרח שהעמידו מלכים ונביאים בישראל, בתיב ביה עלה -
100 נאמרה בו לשון עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר - מיישב באופן אחר,
101 שתי תמנאות היו - שני מקומות נקראו תמנת, חדא בירידה וחדא
102 בעליה - אחת מהם היתה בירידה, ואחת מהם היתה בעליה. רב פפא
103 אמר - מיישב באופן נוסף, חדא תמנה הוא - באמת היתה רק עיר אחת
104 שנקראת תמנת, אלא שהיתה ממוקמת באמצע צלע הר, דאיתי מהאי
105 גיסא - לבא מצד זה היתה זו ירידה, ודאיתי מהאי גיסא - ולבא מצד
106 האחר, היתה זו עליה, כגון וירדוניה, ובי בארי, ושוקא דנרש.
107 הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. "ותשב בפתח
108 עינים", אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה תמר וישבה לה בפתחו
109 בפתח ביתו, של אברהם אבינו, שהוא מקום שכל העינים צולפות
110 לראותו מרום חיבה. רבי חנין אמר בשם רבי, אין צורך לדורש כך, אלא
111 מתפרש כפשוטו, מקום הוא שמשו עינים, וישבה תמר בפתחו של אותו
112 מקום, כן הוא אומר - מצינו שהיה מקום בשם זה, שנאמר "תפוח
113 והעינים". רבי שמואל בר נחמני אמר - דורש את הפסוק באופן שונה,
114 "פתח עינים" היינו שנתנה תמר עינים - פתחי היתר, לירכיה, בשתבעה
115 יהודה, ואמרה לו שאין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר
116 אמר לה יהודה, שמא נברית אתי, אמרה ליה תמר גיורת אני - איני
117 עובדת עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצות בני נח. אמר לה יהודה, שמא
118 אשת איש את ואת אסורה עלי, אמרה ליה פנויה אני, ואם כן אני

1 כוונת הפסוק, שהחלל - בטלה שבועתו של אבימלך דבתיב "אם
2 תשקר לי ולגיני ולגברי", - שנשבועו אברדם ואבימלך שלא ימשול
3 אחד על ניניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים עברו
4 עליה תפילה.
5 נאמר בפסוק, "ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער
6 ויברכהו ה'", שואלת הגמרא, כמה ברכו. אמר רב יהודה אמר רב,
7 שברכו באמתו, שהיתה אמתו ככני אדם - כשאר בני אדם, וירעו היה
8 רב כנחל שומה.
9 נאמר בנביא שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
10 שבוהו, התפלל לה' שיהיה בעזרו, הגמרא דורשת את תפילתו, "ויקרא
11 שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וברני נא וזקני נא אף הפעם הנה
12 ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים" - שאקבל שכר ניקור עיני
13 האחת בעולם הזה על ידי שאנקם מפלשתים. אמר רב, אמר שמשון
14 לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם זכור לי עשרים (ושתיים)
15 שנה ששפתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל
16 מלקום למקום, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו שימוש קל כזה, נמצא
17 שעוורון עיני אינו כעונש על לקיחת שומה, ולכן יותן שכרי בעד זה
18 להינקם מפלשתים.
19 "ולך שמשון וילכד שלש מאות שועלים", שואלת הגמרא, מאי שנא
20 שועלים - מדוע צד דווקא שועלים. ומשיבת, אמר רבי איבו בר נדרי
21 אמר רבי חייא בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחוזר לאחוריו -
22 השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא מסובב דרכו
23 עקלקלות ובורה, ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתו.
24 תניא אמר רבי שמעון החסיד, בין בתיפיו - רוחב כתפיו של שמשון,
25 ששים אמה היה, שנאמר "וישכב שמשון בעזה עד חצי הלילה, ונקם
26 בחצי הלילה, ומצא את דלתות שער העיר נעולות, ויאחז בדלתות שער
27 העיר ובשתי המזוזות - עמודי הפתח, ויקעם - ויעקרם ממקומם עם
28 הברכה, וישם על בתיפיו ועלם אל ראש הרך אשר על פני חדרו",
29 וימירי - מסורת בידינו מרבותינו, דאין דלתות עזה פחותות מששים
30 אמה רוחב.
31 הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. "ויהי מוחן
32 בבית האסורים", אמר רבי יוחנן אין מוחיה אלא לשון עבירה, וכן
33 הוא אומר - ומצינו לשון זה בפסוק "תפתח לאחר אשתי". מלמד -
34 העבירה היא, שכל אחד ואחד מאנשי פלשתים הביא לו את אשתו
35 לבית האסורים כדי שיבוא עליהן ועל ידי כן יותש כוחו, וכן כרי
36 שחתעבר הימנו ותלד בנים גיבורים כמותו. אמר רב פפא, היינו
37 דאמרי אינשי - זהו שאומרים הבריות, לפני כל אדם מביאים מה שהוא
38 רגיל בו, כמי דשתי חמרא חמרא - לפני הרגיל בשתיית יין מביאים יין,
39 כמי דרפוא - לפני אדם עובד אדמה ועודר בגינות שרגיל לאכול ירק,
40 גידיא דרבא - מביאים סל מלא ירק. וכן שמשון, שהיתה דרכו להזדווג
41 עם בנות פלשתים, גם בבית האסורים לא חסר לו הדבר.
42 ואמר רבי יוחנן, כל אדם המונה עם נשים, אשתו מוננת עליו - מונה
43 עם אחרים, שנאמר "אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי"
44 - אם היה לבי נפתה מהיצר הרע על אהבת אשה, ואם ארבותי על פתח
45 רעי לחזר אחר אהבת אשתו לזנות עמה, וכתוב - העונש על כך הוא
46 הנאמר בפסוק הבא, "ש"תפתח לאחר אשתי ועליה יקרעון אחריו" -
47 שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת בריחים, וישכבו עמה אחרים. ותינו
48 דאמרי אינשי, זהו שאומרים הבריות, איהו בי קארי - הוא עסוק
49 בבלעת גדולה, ואתתיה בוי בוציני - ואשתו עסוקה בבלעת קטנה,
50 כלומר שניהם עסוקים באותו ענין.
51 ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים - במשפט
52 צדק, שנאמר בברכת יעקב, "דן ידיו עמו כאחד וגו'" - משבט דן ועמוד
53 אדם שידון את ישראל כחידו של עולם, ונאמר על שמשון. ואמר רבי
54 יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר "כי שמש
55 וימן ה' אלהים וגו'" - כלומר ש"שמש" הוא אחד משמותיו של הקדוש
56 ברוך הוא, ונקרא שמשון על שם זה. שואלת הגמרא, אלא מעתה -
57 שנקרא ממש על שמו של הקדוש ברוך הוא, אם כן לא ימחה - יהיה
58 אסור למחוק את המילה שמשון. עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על
59 שמו של הקדוש ברוך הוא, אלא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

הוחל שבועתו של אבימלך. בטלה לשון לא יחל דברו (במלך לו) לפי שהם עברו על השבועה תחלה. במה ברכו. כל ברכה שבמקרא לשון רבוי הוא. דבר המרבה ומצוי בו שבע פרישין בלעז. ומה ברכה נמצא בו, לא מציינו עשר בשמשו. שברכו באמתו. להיות זרעו נכחל שוטף. למה שנתאנה נחבריה. נקם אחת משתי עיני. שכר אחת מעיניו תן לי בנקמה זו, ושכר האחרת לעולם הבא: שהזכיר לאחוריו, בשצדו אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עקלקלות: שער העיר. בושערו ענה משתעי קרא: על פתיו. בשיעור בתפיו. קמי דשתי חמרא חמרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותין יין מביאין יין. קמי רפוקא גרידיא דובלא.

אלא מעתה לא ימחה. הימה לרבי מאי שנא משלום דאמר בפ"ק דשבת (ה) אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום דשם גופיה איקרי שלום כדכתיב ויקרא לו ה' שלום ולא קא חשיב ליה במס' סופרים (פ"ז) כהדי שמתו שאין נמחקין ונראה דתנא ושירי ועדיף מחנן ורחוק דאמר בפרק שבעת העדות (משניות דף לו.) דנמחק דלא אשכחן שקרא הקב"ה שמו כך חנון והכא פריך אהא דקאמר על שמו של הקב"ה נקרא משמע דשמו נקרא כך והיינו דקא דחי אלא מעין שמו כמו חנון על שם שהוא חנון ומרחם על בריותיו: נח

הוחל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולגניי ולנכדתי'. ויגדל הנער ויברכהו ה' במה ברכו, אמר רב יהודה אמר רב, שברכו באמתו, אמתו ככני אדם, וזרעו כנחל שופם. ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים זכרני נא ויחוקני נא אף הפעם הזה ואנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים. אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם זכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפמתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל ממוקם למקום. וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים מאי שנא שועלים, אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חייה בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שהזכיר לאחוריו ויפרע מפלשתים שהזכיר בשבועתו. תנאי אמר רבי שמעון החסיד, בין בתפיו של שמשון, ששים חצי הלילה, ונקם בחצי הלילה, ויאהו בדתות שער העיר ובשתי המזוזות ויפסע עם הכרית, וישם על פתיו, ויגמדי דאין דלתות ענה פחותות מששים אמה. ויהי טוחן בבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אומר תטחן לאחר אשתי, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו. אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, קמי דשתי חמרא, חמרא. קמי רפוקא, גרידיא דובלא. ואמר רבי יוחנן, כל המנהג, אשתו מוננת עליו, שנאמר 'אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבת' וכתיב 'תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו', והיינו דאמרי אינשי, איהו בי קארי ואיתתיה בי בוציני. ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באכיהם שבשמים, שנאמר 'דן ידיו עמו כאחד וגו'". ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מגין על כל העולם כולו, אף שמשון מגין בדורו על ישראל. ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברגלו אחת היה, שנאמר 'וילך שפי'. שמשון חיגר בשתי רגליו היה, שנאמר 'שפיפן עלי ארצה'. תנו רבנן, חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה, וכיון לקו בהן. שמשון ככהו, שאול בצוארו, אבשלום בשערו, צדקיה בעיניו, אסא ברגליו. שמשון ככהו, דכתיב 'ויסר כהו מעליו'. שאול בצוארו, דכתיב 'ויקח שאול את החרב ויפל עליו'. אבשלום בשערו, בדכעינו למימר קפון. צדקיה בעיניו, דכתיב 'את עיני צדקיהו עור'. אסא ברגליו, דכתיב 'רק לעת זקנתו חלה את רגליו'. ואמר רב יהודה אמר רב, שאחזתו פדגרא. אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בכשר החי. מנא ידע, איפא דאמרי, מיהש הוה חש ביה. ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר 'המלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי'. אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חנו מחדרו וכלה מהופתה. כתיב 'וירד שמשון תמנתה', וכתיב 'הנה חמוך עלה תמנתה', אמר רבי אלעזר, שמשון שנתגנה בה, כתיב ביה וירדה. יהודה שנתעלה בה, כתיב ביה עליה. רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה. רב פפא אמר, חדא תמנה הואי, דאיתי מהאי גיסא - וירדה, ודאיתי מהאי גיסא - ועליה, כגון ורדוניא, וכי בארי, ושוקא דנרש. 'ותשב בפתח עינים', אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו. רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אומר 'תפוח העינים'. רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתגנה עינים לרבירה. בשתבעה, אמר לה, שמא נכרית את, אמרה ליה גיורת אני. שמא אשת איש את, אמרה ליה פנויה אני. שמא קיבל בך אביך קידושי, אמרה ליה ותומה אני. שמא ממה את, אמרה ליה טהורה אני. ויפטע אשל בבאר שבע' אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונמטע למאן דאמר פונדק, רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב 'ויפטע', אלא

1 הוחל שבועתו של אבימלך. בטלה לשון לא יחל דברו (במלך לו) לפי שהם עברו על השבועה תחלה. במה ברכו. כל ברכה שבמקרא לשון רבוי הוא. דבר המרבה ומצוי בו שבע פרישין בלעז. ומה ברכה נמצא בו, לא מציינו עשר בשמשו. שברכו באמתו. להיות זרעו נכחל שוטף. למה שנתאנה נחבריה. נקם אחת משתי עיני. שכר אחת מעיניו תן לי בנקמה זו, ושכר האחרת לעולם הבא: שהזכיר לאחוריו, בשצדו אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עקלקלות: שער העיר. בושערו ענה משתעי קרא: על פתיו. בשיעור בתפיו. קמי דשתי חמרא חמרא. לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותין יין מביאין יין. קמי רפוקא גרידיא דובלא. לפני עובר אדמה וחופר בגנות שרגיל לזכור ירק מביאין סל מלא ירק. דובלי מין ירק הוא: קמי רפוקא. מין אחר הוא. אלא שאול גדולים ואלו קטנים. כלומר במה שהוא עוסק היא עסקה: פארה. ביחודו של עולם במשפט צדק. שמש לשון חומה, כמו ושמתי ברכוד שמשותף (שעניי נה): על שמו של הקב"ה. משמע שכבודו בשמו של הקב"ה ממש: מעין שמו. שאין שמש שם ממש, אלא מגן ומציל: שפי. אשלושישיש, כמו דשף מדוכתיה (היון דף מב): שפיפון. שפיה בפולה: מעין דוגמא ביה. לא מיתירי ראיא אלא דכלן לקי: שאול בצוארו. ויגבה מקל העם משכמו (מנח"א ח' י"א) ויפל עליה. מקום שחורגין כתרב ותינו צינא: צדקיה בעיניו. לא ידענא מנלן דשנתנה לשבח, וכן אסא ברגליו. אלא כן שמע מרבו: פדגרא. שם חלי הוא שאותו ברגלים וקורא לו פדגרא: נענש אסא. הלכות אנגריא. עבודת המלך: השמיע את כל יהודה. הזעיקו, וישאו את אבני הרמה שהיה מלך ישראל בונה עליה ברך לבתיה תת יוצא ויבא לאסא: חנון שכתוב בו נקי יהיה לביתו וגו' (מק"ס נ"ז): כתיב וירד שמשון תמנתה. אלמא תמנת בירידה וכתיב עלה תמנתה אלמא עליה היא ושמשון ויהודה תרוייהו בארץ ישראל הוה: שנתגנה בה. פשטא מנבנת פלשתים האסורות לו: יהודה נתעלה. שמשם נולדו פרץ וחרה שהעמידו מלכים וגיבאים בישראל: דאיתי מהאי גיסא. שהיתה מישבת באמצע שבע ההר. הבא לה מראש החר יורד, הפא לה מגלי החר עולה: כגון ורדני ובי פארי ונרש. גיירות הן הדישות שפגעו הקרים: מצפות לראותו. שהיו רגילין להתקבל שם ולקח. ויהי כתיב עליהם: שנתנה עינים לרבירה. דוגמא ופתח החר נתנה לעצמה שאין עברה בדרך: גיורת אני. ואיני עובדת בוכבים, וראויה לה: פנויה אני. ומתרת לכל אדם: ותומה אני. והייתי קטנה והשיאניי אמי ואחי ואין נשואין לער ואונן כלום לאסור עליו משום בלהו. ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה אלא האב וזכה בה כדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה (מק"ס נ"ז). ולקח בקרא לאו בתו של שם היתה. שמשנת ששים ליעקב כולו שותויו של שם. ויעקב כבר היה יותר מגן מאה געש: טהורה אני. מנדה: ונמטע בו. להנהות עוברים ושבים: פונדק. ללון שם אורחים. ולשון אשיל נותיקון הוא. אבילה שתיה ליה, שהיה מאכילן ומשקן וא"כ מלמה אותו: ויפטע אהלי אפדנו. פסוק הוא בדניאל על אחד מהמלכים: אלא

בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב 'ויפטע', אלא למאן דאמר פונדק, מאי 'ויפטע', כדכתיב 'ויפטע אהלי אפדנו וגו'". ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרי 'ויקרא', אלא

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

61 מעשה ובסימנים, לפי שלא היו עדים, כַּבְּקֶשֶׁת מִקֶּדֶם - מבקשת אני ממך,
 62 שאף על פי כן, הִכָּר פָּנֵי בִרְאָה יְהוּדַע ועד בדבר, וְאֵל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ
 63 מִמֶּנִּי.
 64 בפסוק הבא נאמר, "וַיִּכְרַח יְהוָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי", היינו - זהו דֹּאמְרָא
 65 רַב הִטִּין בַּר בִּזְיָנָא אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, יוֹסֵף שֶׁקֶדֶשׁ שֵׁם שְׁמִים
 66 בְּפִתְרָה - בעמידתו בנסיין במעשה אשת פוטיפר, זָכָה וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת
 67 אַחַת מִשְׁמֵוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב "עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ", הרי
 68 שֶׁנִּתְּסַפֵּה לוֹ הָאוֹת ה'. ואילו יְהוָה, שֶׁקֶדֶשׁ שֵׁם שְׁמִים כְּפִרְהֵסֵיא -
 69 שְׁהוּדָה לְדַבְרֵי תַמְר וְאִמֵּר "צְדָקָה מִמֶּנִּי", זָכָה וְנִקְרָא כּוֹלֵוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל
 70 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמוֹסִיפָה הַגְמָרָא לְרוּרֵשׁ, בִּיּוֹן - לאחר שְׁהוּדָה יְהוּדָה
 71 וְאִמֵּר "צְדָקָה מִמֶּנִּי", יִצְרָהּ בַּת קוֹל וְאִמְרָה, אַתְּהָ הַצְלַתְּ אֶת הַתַּמְר
 72 וְשֵׁנִי בְּנִיָּה מִן הָאוֹר - מִן הָאֵשׁ, הִיָּדוּ שְׁאֵנִי מִצִּיל כּוֹבְדִתְךָ אֶת שְׁלֹשׁ
 73 מִקְנֶיךָ מִן הָאוֹר, מֵאֵן נִינְהוּ, חֲנִינְהּ מִישָׁאֵל וְעוֹרְהָ.
 74 לאחר שראה יהודה את הסימנים, אִמֵּר "צְדָקָה מִמֶּנִּי", שואלת הגמרא,
 75 מֵנָּא יַדַּע - מְדַיִּכֵּן יַדַּע יְהוּדָה שֶׁמִּמֶּנּוּ הִרְתָּה, שֵׁמָא אָף אַחֲרֵים בָּאוּ וּמֵהֶם
 76 הִרְתָּה. וּמִשִּׁבְתָּה, שִׁצְרָתָה בַּת קוֹל וְאִמְרָה, מִמֶּנִּי יִצְאָו כְּבוֹשִׁים - דְּבָרִים
 77 עֲלוּמֵיָא וְנִסְתָּרִים אֵלּוּ, שֶׁגִּבּוֹר מִלִּפְנֵי שִׁינְאוּ מִתְמַר מַלְכִּים, וְהָרִי אִי אִפְשָׁר
 78 שִׁינְאוּ מַלְכִּים אֵלּא מִיְהוּדָה, וְלִכֵּן סוּבַב הַדְּבַר שִׁיבּוֹא עֲלֶיהָ יְהוּדָה.
 79 נאמר בהמשך הפסוק, "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעַתְהָ", אִמֵּר שְׁמוּאֵל סְבָא,
 80 חֲמוּתָה דְרַב שְׁמוּאֵל בְּרַ אִמֵּי מִשְׁמִיָּה דְרַב שְׁמוּאֵל בְּרַ אִמֵּי, כּוֹנֵת
 81 הַפְּסוּק, שִׁבְיִין שִׁדְרָעָה - מאחר שהכיר בה יהודה שהיא צדקת ולשם
 82 שְׁמִים נִתְּכוּנָה, שׁוּב לֹא פִּסְק מִמֶּנָּה - לא פסק מלבווא עליה. ומביא
 83 רֵאִיָּה לְדַבְר, שְׁכַתִּיב הֵבָא "וְלֹא יִסֵּף עוֹד לְדַעַתְהָ" וּבְכַתִּיב הָתָם - בַּמִּתָּן
 84 תוֹרָה, "אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יִדְבַר ה' וְגו' קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסֵּף" - וכמו ששם
 85 הַבִּיאור הוּא שֶׁלֹּא פִּסְק, כִּךָ כֵּאֵן..
 86 שִׁנְיָו בַּמִּשְׁנָה, אֲבָשְׁלוּם נִתְּנָאָה בְּשַׁעְרֵוּ וְכוּ', הִנְנוּ רַבָּנָן, אֲבָשְׁלוּם
 87 בְּשַׁעְרֵוּ בִּירַד - חֲטָא, שְׁנֵאֲמַר "וּבְאֲבָשְׁלוּם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֵה וְגו'
 88 וּבְנִלְחֹו אֶת רֵאשֵׁוּ (וְגו')", וְהָיָה מִלְּפָנֵי יָמִים אֲשֶׁר יִנְלַח - עַת
 89 גִּילּוּחוּ הָיָה פַּעַם בְּשֵׁנָה, בִּי כָּד בְּעֵין וְנִלְחוּ - ומפני שהיה כבד עליו
 90 שַׁעְרֵוּ לִכֵּן הָיָה מְגַלְחוּ, וְשִׁקְל לְבַר שַׁעְרֵוּ רֵאשֵׁוּ - והיה שוקל לא שער
 91 רֵאשֵׁוּ, וְעַלָּה מִשְׁקֵלוּ מֵאֲתֵים שְׁקָלִים בְּאֵבָן הַמְּלָךְ" - במשקל המלך.
 92 תֵּנָא, אֲבָן הַמְּלָךְ הִיא אֵבָן שְׁאֵנְשֵׁי מִכְרֵיא וְאֲנִשֵׁי צִיפּוּרֵי שׁוֹקְלִים בָּהּ.
 93 וְלִפְיָךְ - כִּיּוֹן שֶׁהִתְגַּאָה אֲבָשְׁלוּם בְּשַׁעְרֵוּ, נַעֲשֵׂה וְנִתְּלַח בְּשַׁעְרֵוּ, שְׁנֵאֲמַר
 94 "וְיִקְרָא - וְיִזְדַּמֵּן, אֲבָשְׁלוּם לִפְנֵי עַבְדֵי דְוָה, וְאֲבָשְׁלוּם רַבְבַּ עַל הַפְּרָה,
 95 וְיִבָּא הַפְּרָה תוֹךְ כְּדִי מִרְצוֹתָהּ, תַּחַת שׁוֹבֵךְ - הַסְּתַכּוּבַת עֲנִיף הָאֵלֶּה
 96 הַגְּדוֹלָה, וְיֵאֱחֹז (וְיִחְזַק) רֵאשֵׁוּ בְּאֵלֶּה - וְיִסְתַּכּוּ עֲשֵׁרְתוּיָו שֶׁל אֲבָשְׁלוּם
 97 וְנִאֲחֹז רֵאשֵׁוּ בְּאֵלֶּה, וְיִתֵּן בֵּין שְׁמֵיָם וּבֵין הָאָרֶץ - נוֹתַר תְּלוּי בְּאוּרֵי,
 98 וְהַפְּרָד אֲשֶׁר תַּחְתּוּי עֲבָר", [שִׁקְל סְפִסְרֵיא - נִטַּל אֲבָשְׁלוּם אֶת חֲרַבּוּ,
 99 בְּעָא לְמִפְסְפְּסֵיהּ - וְרַצָּה לְחַתּוֹר אֶת שַׁעְרֵוּתוּן]. תֵּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל,
 100 כְּאוֹתָהּ שַׁעְרָה שְׁהִיא אֲבָשְׁלוּם תְּלוּי בֵּין שְׁמֵיָם וְאוּרֵי נִבְקַע שְׁאוּל - נִפְעַר
 101 הַגִּיהַנָּה מִתַּחְתּוּיָו, וְלִכֵּן לֹא יִכַּל לְחַתּוֹךְ שַׁעְרֵוּת רֵאשֵׁוּ כִּיּוֹן שְׁהִיא נּוֹפֵל
 102 בְּשֵׁאֵל.
 103 הַגְמָרָא מוֹסִיפָה לְבִאָר אֶת הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּקִים הָאֲמוּרִים בְּמוֹת אֲבָשְׁלוּם.
 104 כֹּאשֶׁר הוֹדִיעֵנו לְדוֹד אוֹדוֹת מוֹת בְּנֵו, נֵאמַר בַּפְּסוּק "וַיִּזְבֹּן - וְיִחַרַד, הַמְּלָךְ,
 105 וַיַּעַל עַל עֲלִית הַשַּׁעַר - עַל עֲלִית שַׁעְרֵוּ הָעִיר, וַיִּבְקֵד, וְכֵה אֲמַר בְּלִכְתּוּ,
 106 בְּנֵי אֲבָשְׁלוּם בְּנֵי בְנֵי [אֲבָשְׁלוּם], מִי יִתֵּן מוֹתֵי אֲנִי תַחְתּוּיךָ - הַלוּוֵאי
 107 הָיִיתִי אֲנִי מֵת בְּמִקוּמָךְ, אֲבָשְׁלוּם בְּנֵי בְנֵי". וְנֵאמַר עוֹד שֵׁם, וְ"הַמְּלָךְ
 108 לֵאמֹר - כִּיִּסָּה אֶת פָּנָיו, וַיִּזְעַק הַמְּלָךְ בְּקוֹל גְּדוֹל, בְּנֵי אֲבָשְׁלוּם אֲבָשְׁלוּם
 109 בְּנֵי בְנֵי", שואלת הגמרא. הֵינִי תִּמְנִיא "בְּנֵי" - שְׁמוֹנֵת הַפַּעְמַיִם שֶׁאֲמַר
 110 דוֹד אֶת הַמִּילָה "בְּנֵי", לְמַח - מִדּוֹעַ אֲמַרם. וּמִשִּׁבְתָּה, שֶׁבְּעָה - שְׁבַע
 111 פַּעְמַיִם, דְּאִסְקִיָּה - שֶׁהֲעֵלְהוּ דוֹד עַל יַדִּי כִּךָ מִשְׁבְּעָה מוֹדֵרֵי יִנְהַסְם,
 112 וְאִידֶךָ - וְהַפַּעַם הַנּוֹסֶפֶת, אִיבָא דְאִמְרֵי דְקָרִיב רִישֵׁיהָ לְנִבְיָ גּוֹפִיָה -
 113 שְׁהִיא רֵאשֵׁוּ מִשְׁלַךְ רַחוּם מְגוּפָה, וְעַל יַדִּי אֲמִירָתוּ "בְּנֵי" קִירַב דוֹד אֶת
 114 רֵאשֵׁוּ לְגוּפּוֹ. וְאִיבָא דְאִמְרֵי דְאִיִּיתֵיהָ לְעֵלְמָא דְאָתֵי - שַׁעַל יַדִּי כִּךָ
 115 הַבִּיאוּ לְעוֹלָם הַבָּא.
 116 נֵאמַר בַּפְּסוּק, "וְאֲבָשְׁלוּם לְקַח וַיִּצָּב לוֹ בְּחֵינּוּ אֶת מִצְבַּת אֲשֶׁר בַּעֲמַק
 117 הַמֶּלֶךְ וְגו'", שואלת הגמרא, מֵאִי "לְקַח", אִמֵּר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁלְקַח
 118 אֲבָשְׁלוּם מִקַּח רַע לְעַצְמוֹ. וּמִמְשִׁיכָה הַגְמָרָא לְדַרְוֵשׁ לִפִּי זֶה אֶת סוּף
 119 הַפְּסוּק, "אֶת מִצְבַּת אֲשֶׁר בַּעֲמַק הַמֶּלֶךְ וְגו'", אִמֵּר רַבִּי תַנְיָנָא בְּרַ
 120 פְּפֵא, "בַּעֲמַק הַמֶּלֶךְ" הֵינִי בְּעָצָה עֲמוּקָה שֶׁל מְלָכוּ שֶׁל עוֹלָם,

1 אֵלָא "וְיִקְרֵיא", מִלְּמַד שֶׁהַקְרֵיא אֲכַרְהָם אֲכִינוּ לְשִׁמּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ
 2 בְּרוּךְ הוּא בְּפֵה כָּל עוֹבֵר וְשָׁב - לִימַדֵם לְקִרְוֵת בְּשֵׁם ה'. בִּיצַד, לְאַחַר
 3 שֶׁאֲבָלוּ וְשָׁתוּ אוֹרַחְיוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם מִמְהַאֲכַל וּמִשְׁתַּה שֶׁנִּתַּן לָהֶם, וְעִמְדוּ
 4 לְכַרְבוּ - לְהוֹדוֹת לוֹ, אֲמַר לָהֶם, וְכִי מִשְׁלִי אֲבָלְתֶם, הָרִי מִשְׁלִי אֲלֵהֵי
 5 עוֹלָם אֲבָלְתֶם, וְאִם כֵּן הוֹדוּ וְשָׁבְתוּ וּבְרַכְוּ לִמֵּי שְׁאֲמַר וְכִרְהָ הָעוֹלָם -
 6 לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. שְׁבֵרָא אֶת הָעוֹלָם בְּנֵאמָרוּ.
 7 הַגְמָרָא חוֹרַת לְבִאָר פְּסוּקִים נּוֹסִפִים בַּמַּעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתַמְר. נֵאמַר "וַיִּרְאֶה
 8 יְהוָה וַיַּחֲשֶׁבָה לְזוֹנָה כִּי בְּפִתְהָ פָּנֶיהָ", שואלת הגמרא, הָאֵם מִשְׁוֹם
 9 דְּבִפְתַּתָּה תַמְר אֶת פָּנֶיהָ חֲשֶׁבָה יְהוּדָה לְזוֹנָה, וְהָרִי אִין דֶּרֶךְ הוֹזוֹנוֹת לְכִסּוֹת
 10 פְּנֵיהָ. אִמֵּר רַבִּי אֲלֵעָזָר, אִין פִּירוּשׁ הַפְּסוּק שֶׁחֲשָׁבָה לְזוֹנָה מִשְׁוֹם שֶׁכִּסְתָּהּ
 11 פְּנֵיהָ בַּעַת שֶׁרָאָה אוֹתָהּ יְהוּדָה עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, אֵלּא שְׁכִיּוֹן שֶׁכְּפִתְהָ פָּנֶיהָ
 12 בְּבֵית חֲמִיָּה - יְהוּדָה, וְלֹא רָאָה אוֹתָהּ כְּכֹל הַיָּמִים שֶׁהִיָּתָה בְּבֵיתָהּ, לִכֵּן
 13 לֹא הִכִּירָה כְּשִׁהִיתָה עַל אֵם הַדֶּרֶךְ וְחֲשָׁבָה לְזוֹנָה. וּמִצִּינוּ שֶׁהִיָּתָה צְנוּעָה,
 14 דְאִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נַחְמֵי אִמֵּר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל בְּלָה שְׁהִיא צְנוּעָה
 15 בְּבֵית חֲמִיָּה, זוֹכָה וְיוֹצֵאִין מִמֶּנָּה מַלְכִּים וְנִבְרִיאִים. מְנַלָּה, מִתַּמְר,
 16 שְׁבוּכּוֹת צְנוּעוֹתָה בְּבֵית חֲמִיָּה, זְכָתָה וְיִצְאוּ מִמֶּנָּה מַלְכִּים וְנִבְרִיאִים. מִבִּאָרַת
 17 הַגְמָרָא, יִצְאוּ מִמֶּנָּה נְבִיאִים, "הוֹזִין דְּכַתִּיב "הוֹזִין לְשַׁעְיָהוּ בֵּן אֲמֹזִי", וְאָף
 18 מַלְכִּים יִצְאוּ מִמֶּנָּה מְדוֹד שֶׁהִיא מוֹרַעָה. "אִמֵּר רַבִּי לִוִי, דְּכָרֵז זֶה מִסְּוֵרַת
 19 בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, שְׁאֲמוּזִין אֲבִי יִשְׁעִיָהּ. וְאִמְצִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, אַחִים הוּוּ
 20 - הָיוּ אַחִים, וְאִמְצִיָּה הָיָה מוֹרַע דוֹד, וְאֲמוּזִין אַחִיו הָיָה נְבִיא. הָרִי שִׁינְאוּ
 21 מִתְמַר נְבִיאִים וּמַלְכִּים.
 22 נֵאמַר בַּפְּסוּק אוֹדוֹת הוֹצֵאת תַמְר לְשִׁרְיָה", "הִיא מוֹצֵאת וְהִיא שִׁלְחָה אֵל
 23 חֲמִיָּה לֵאמֹר וְגו'". שואלת הגמרא, מִדּוֹעַ נֵאמַר "הוּא מוֹצֵאת" שֶׁמִּשְׁתַּמַּע
 24 לְשׁוֹן מִצִּיאָה, הִיא מִיְהוֹצֵאתָ - שֶׁהוֹצֵאתָ בַּעַל כְּרַחֵה, מִיְבַעֵי לִיָּה - הִיא
 25 לְפִסּוֹק לְוַמְר. אִמֵּר רַבִּי אֲלֵעָזָר, אִמְרָה הַתוֹרָה מוֹצֵאת לְדַרְשָׁה, שֶׁלְאַחַר
 26 שְׁנִמְצֵאוּ סִימְנֵיהָ - הַחֲתוּם, הַפְּתִילִים וְהַמַּטָּה, שֶׁנִּתַּן לָהּ יְהוּדָה, כָּא
 27 סְמָאֵל - שַׁר שֶׁל אֲדוּם, וְרִיחֶקוּן, כְּדִי שֶׁתִּישַׁרְף תַמְר וְלֹא יִצְאָ מִמֶּנָּה דוֹד
 28 הַתַּעִיד לְהַכּוֹת אֶת אֲדוּם, וְכָא בְּרִיאֵל וְקִרְדָּן. לִפִּי דְבַרֵי רַבִּי אֲלֵעָזָר,
 29 דוֹרַשְׁתָּ הַגְמָרָא אֶת הַפְּסוּק הַבָּא עַל תַּמְר. הֵינִינּוּ דְכַתִּיב - זֶהוּ שְׁכַתּוּב,
 30 "לְמַנְצָה עַל יוֹנָת אֵלֶם רַחֲקִים לְדוֹד מִכְּתָם", אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן - מִבִּאָר
 31 כִּיצַד דוֹרְשִׁים אֶת הַפְּסוּק, "עַל יוֹנָת אֵלֶם רַחוּקִים" - שֶׁמִּשְׁעָה שְׁנֵתִירְחִקוּ
 32 סִימְנֵיהָ שֶׁל תַמְר עַל יַדִּי סְמָאֵל, נַעֲשִׂיתָ תַמְר בִּיּוֹנָה אִילְמָת - שֶׁלֹּא הִיא
 33 בְּפִיָּה מֵה לְהַשִּׁיב. "לְדוֹד מִכְּתָם" - שִׁינְאוּ מִמֶּנָּה דוֹד שְׁהִיָּתָה מִךְ - עֲנִי,
 34 וְהֵם - תַמִּים בְּדַרְכֵי לְכָל. דְּכָרֵז אַחַר - בִּיאור אַחַר, נִקְרָא "מִכְּתָם" לִפִּי
 35 שְׁהִיָּתָה מִכְּתוֹ תַמָּה - שֶׁמִּקּוֹם הַמִּילָה הָרֵאִיו לְמַכָּה, הִיא חֵם וְשֵׁלֶם
 36 אֲצִלוּ, מִפְּנֵי שְׁנוּלֵד בְּשֵׁהוּא קְהוּל. דְּכָרֵז אַחַר, "מִכְּתָם", שֶׁהִיָּתָה מַכְתּוּ
 37 - עֲנוּתוֹנוֹתָו, תַמָּה, שֶׁמִּתְחִילָתוּ וְעַד סוּפּוֹ לֹא נַחֲסֵרָה עֲנוּתוֹנוֹתוּ וְלֹא
 38 נִשְׁתַּנְתָּה, שֶׁשְׁשֵׁם שְׁכַבְּתָנוֹתוּ - לִפְנֵי שֶׁמֶלֶךְ, הַקְּטִין דוֹד עַצְמוֹ אֲצִל מִי
 39 בְּגְדוֹל מִמֶּנּוּ - אֲצִל מִפִּיבּוֹשַׁת, כְּדִי לְלַמּוֹד תוֹרָה, כָּךְ גַּם בְּגְדוֹלְתוֹ,
 40 אַחַר שֶׁמֶלֶךְ, הַקְּטִין אֶת עַצְמוֹ כְּדִי לְלַמּוֹד תוֹרָה מִמִּי שֶׁגְדוֹל מִמֶּנּוּ.
 41 נֵאמַר עוֹד בְּהוֹצֵאת תַמְר לְשִׁרְיָה, "וְהִיא שִׁלְחָה אֵל חֲמִיָּה לֵאמֹר לֵאשִׁי
 42 אֲשֶׁר אֵלֶה לוֹ אֲנִכִּי רַחֵה", שואלת הגמרא, מִדּוֹעַ תַמְר אֲמַרָה לְשִׁלְחָה
 43 שִׁיאֲמַר לִיהוּדָה "לֵאשִׁי אֲשֶׁר אֵלֶה לוֹ", לְרַמּוֹז לוֹ שֶׁהִרְתָּה מִמֶּנּוּ. וְתִימָא
 44 לִיָּה מִיָּמַר - תֵּאמַר לְשִׁלְחָה שִׁגִּיד לִיהוּדָה בְּפִירוּשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיא הִרָה.
 45 מִישִׁבַּת הַגְמָרָא, אִמֵּר רַב וְזַמְרָא בְּרַ טוֹבִיָּה אִמֵּר - בְּשֵׁם רַבִּי, וְאִמְרֵי לָהּ
 46 - יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאִמֵּר זֹאת רַב תֵּנָא בְּרַ בִּיּוֹנָא אִמֵּר - בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן
 47 חֲסִידָא, וְאִמְרֵי לָהּ אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן יוֹחִי, נוֹת לוֹ
 48 לְאִרְם שִׁפְיָל עַצְמוֹ לְתוֹךְ כְּכֶשֶׁן הָאֵשׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים,
 49 מְנַלָּה, מִתַּמְר - שֶׁהַעֲרִיפָה לְהִישַׁרְף בָּאֵשׁ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לְהַלְבִּין אֶת פְּנֵי
 50 יְהוּדָה, וְלִכֵּן שִׁלְחָה וְאִמְרָה לוֹ כֵּן בְּרַמּוֹז, כְּדִי שֶׁאֵם יִרְצָה לְהוֹדוֹת, יִגְלָה
 51 הַדְּבַר בַּעֲצָמוֹ, וְאֵם לֹא, תִישַׁרְף וְלֹא תִגְלָה אֶת הַדְּבַר.
 52 בְּהַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק נֵאמַר, "וְתֵאמַר הַקְּרַ נָא לִמֵּי הַחֲתָמַת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטָּה
 53 הָאֵלֶה, אִמֵּר רַבִּי חֲטָא בְּרַבִּי תַנְיָנָא, בִּישַׁר יְהוּדָה לְאִבְיוֹ דְּבַר
 54 שַׁרְגָם לוֹ צַעַר, וְכּוֹנֵג כֵּךָ בִּ"הַקְּרַ" בִּישַׁרְוָהוּ - אֶת יְהוּדָה. וּמִבִּאָר,
 55 בִּ"הַקְּרַ" בִּישַׁר לְאִבְיוֹ, שֶׁכֵּן אֲמַר לוֹ אוֹדוֹת יוֹסֵף "הַקְּרַ נָא הַכְּתַנְתָּ בְּנֶךָ
 56 הוּא", בִּ"הַקְּרַ" בִּישַׁרְוָהוּ, שֶׁאִמְרָה לוֹ תַמְר "הַקְּרַ נָא לִמֵּי הַחֲתוּמַת וְלִמֵּי
 57 הַפְּתִילִים", שֶׁכֶּשֶׁם שְׁרִימָה אֶת אֲבִיו עַל יַדִּי הַכְּתַנְתָּ וְצִיעֵרוֹ לְחֲשׁוֹב שֶׁנִּשְׁרַף
 58 יוֹסֵף, נַעֲשֵׂה אָף הוּא שְׁרִימָתָה אוֹתוֹ תַמְר בְּכִלּוֹ עַד שִׁיִּצְטַעַר לְחַפְשָׁה
 59 וּלְמוֹצָאָה. דוֹרַשְׁתָּ הַגְמָרָא אֶת הַמִּילָה "נָא", אִין "נָא" אֵלָא לְשׁוֹן
 60 בְּקֶשָׁה. וּמִבִּאָרַת, שְׁאִמְרָה לָהּ תַמְר לִיהוּדָה, אָף אֵם תִּרְצָה לְכַפּוֹר בְּאוֹתוֹ

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

60 הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב "ויאמר אל עמו, לפיכך לקח
61 תחילה, בדכתיב "ויבכה ובעמך ויבכל עבדיו ועלו הצפרדעים" - הרי
62 שהתחילה המכה בו.
63 "הכה נתחכמה לו", שואלת הגמרא, להם מיבעי ליה, שהרי דיבר על
64 כללות עם ישראל, ומשיבה, אמר רבי המא ברבי חנינא, אמר פרעה
65 ליוצאי, באו ונחכם למושעין של ישראל הקב"ה, לבקש חכמה כנגדו
66 כדי שלא יוכל להענישנו על שנהרגת את ישראל. אמרו, במה נדונים -
67 באיזו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגנו על כך באותה מיתה,
68 שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה, אם נדונים פאש, כתיב "כי
69 הנה ה' פאש יבוא" וכתוב "כי פאש ה' נשפט וגו'", ואם כן ענישנו
70 מדה כנגד מדה באש. ואם נמית אותם בחרב, כתיב [ויבחרבו את כל
71 בשר]. אלא בואו ונדונים במים - נשליכם ליאור, שכתב נשבע
72 הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבויל לעולם, שנאמר "כי מי נח זאת
73 לי אשר נשבעתי מעבורי מי נח וגו'", וממילא לא יוכל להענישנו מדה
74 כנגד מדה במים. אולם וכן אין יודעין, שעל כל העולם כולו אינו
75 מביא מבויל, אכל על אומה אחת הוא מביא, ואם כן יוכל להענישם
76 במים. א' נמי - אף אם אינו מביא מבויל אלא על אומה אחת, אך לא
77 נשבע אלא שהוא אינו מביא, אכל על עצמם באין ונופלין בתוכם -
78 בתוך המים, ודבר זה אינו כלול בשבועה, וכן הוא אומר - שנעשו
79 במים, כמו שכתוב "ומצרים נסים לקראתו". והיינו דאמר רבי אלעזר,
80 מאי דכתיב "כי בדרך אשר ידו עליהם", ידו הוא מלשון בישול,
81 כלומר, שבקדירה שבישלו המצרים, שדנו את ישראל בהשלכת בניהם
82 ליאור, בה נתבשלו הם, שטבעו ונתבשלו בים סוף בקדירה. שואלת
83 הגמרא, מאי משמע דהיא - מדיכן משמע לרבי אלעזר ש'ידו' לישנא
84 דקדירה הוא, ומשיבה, דכתיב "ויוד עקב נידו" - שיבשל יעקב תבשיל
85 בקדירה.
86 כיון שהובא לעיל שטיכסו פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושעין של
87 ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
88 אמר רבי תימא בר אבא, אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה
89 של זהבה נתחכמה לו, והם, בלעם ואיוב ויחזו. בלעם שייעץ לדונם
90 במים, נהרג. איוב ששחק ולא מחה, נידון בפורין, יתרו שפך, ולא
91 רצה לייצר לעשות רע לישראל, וכו' מבינו שישבו בלשכת הנוזות
92 בעצת הסנהדרין ויעשו משפט ברשעים, שנאמר "ומשפחות ספרים -
93 חכמים בתורה, יושבי יעבץ - תלמידי יעבץ שהיה אדם גדול בתורה,
94 והיה שם משפחתם, תרעתיים - על שם ששמעו תרועה בהר סיני, וכן על
95 שם שהיו יושבים ודנים בשערי ירושלים, שמעתיים - ששמעו מצות
96 אביהם, (סוכתיים) [שוכתיים] - שהיו יושבים בסוכות, המה הקינים -
97 הם בני הקיני, הפאים מחמת אבי בית רכב - שנולדו מחמת, שהיה
98 מבית רכב. וכתוב "ובני קיני חתן משה וגו'", הרי שהקיני הם בניו של
99 יתרו, וקראם הנביא "משפחת סופרים", דהיינו סנהדרין, וכן "תרעתיים",
100 דהיינו זקני שער.
101 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, ונלחם בנו ועלה מן
102 הארץ, ושואלת הגמרא, ועליו מיבעי ליה, שהרי פחזם של המצרים
103 היה פן יגרשו ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם. מתרצת הגמרא,
104 אמר רבי אבא בר כהנא, באדם שמקלל את עצמו ותולה את קוללתו
105 בכתביו - שהתכוונו אכן שהם עצמם יצטרכו לעלות, אלא שאמרו כן על
106 ישראל.
107 "וישימו עליו שרי מים", שואלת הגמרא, עליהם מיבעי ליה - שהרי
108 על ישראל מינו שרי מים. מתרצת הגמרא, תנא דבי רבי אלעזר ברבי
109 שמעון, ושימו עליו - היינו על פרעה, מלמד שהביאו מלך - דפוס
110 שבו מייצרים את הלבנים, ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד ואחד
111 מישראל שאמר להם איסמנים אני - מפונק אני ואינו יכול לעשות
112 מלאכה, אמרו לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה המשתתף את הוא
113 בעשיית המלאכה. לפי דרשה זו מוסיפה הגמרא לדרוש, שרי מים -
114 דבר שמישים (לבנים) המלבן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את
115 הבריות בעבודה. כיוצא בזה יש לשאול על הפסוק "למען ענתו
116 בסבלתם", [ענותם מיבעי ליה], אלא יש לבאר, למען ענתו - לפרעה
117 - בסבלותם וישראל - המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף
118 ישראל יטו שכמם לסבול ולעבוד.

1 דכתיב "הניני מקים עליך רעה מבידת", וכוננת הפסוק, שאבשלום לקח
2 את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע, שנאמר לו
3 "הניני מקים עליך רעה מבידת", והציב את אותה עצה וקיימה, וגרם
4 לאותה רעה שתיקרא על שמו. וזה הוא המקח הרע שלקח לעצמו.
5 כיוצא בדרך אתה אומר, כעין דרשה זו יש לדרוש על הנאמר בעת
6 שלח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, ושעל ידי כן התגלגל הדבר
7 וירדו אבותינו למצרים, וישלחונו מעמק חרון, אמר רבי חנינא בר
8 פפא, מזה מעמק חרון, בברית בין הבתרים, שאמר הקב"ה לאברהם,
9 שקבור בחרון. דכתיב - בברית בין הבתרים, שאמר הקב"ה לאברהם,
10 "ידע תדע כי גר יהיה ירדך בארץ לא להם וגו'", ועל ידי שנמכר יוסף
11 למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
12 הגמרא חזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כי
13 אמר אין לי בן", שואלת הגמרא, ולא הווי ליה בני - האם לא היו
14 לאבשלום בנים, והכתיב "ויולדו לאבשלום שלשה בנים וכת אחת".
15 מתרצת הגמרא, אמר רב יצחק בר אבדימי, אין הכוונה שלא היו לו
16 בנים, אלא שלא היה לו בן הגון - ראוי למלכות, ולכן חפץ להנציח את
17 שמו לדורות על ידי המצבת. רב הוסיף אומר, מיישב באופן אחר, גמרי
18 - מסורת ואינו מרבותינו, שכל השורף את תבואתו של חבירו, נענש
19 במדה כנגד מדה ואינו מניח בן לירשו, ואיהו - אבשלום, קליה
20 לדיואב - שרף את תבואתו של יואב, דכתיב "ויאמר אל עבדיו ראו
21 חלקת יואב אל דדי ולו שם שערים לכו והציתוה באש, ויצתו עבדי
22 אבשלום את חלקה באש", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
23 שנינו במשנה וכן לענין הטובה מרים וכו', שאף לענין הטובה, במדה
24 שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שמצינו אצל מרים. שואלת הגמרא, מי
25 דמי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמדד לה, הרי הקם -
26 מה שהמתנה למושה, קרא שעטא - היה שעה אחת, ואילו הקא -
27 ההמתנה שהמתינו לה בעת שנצטרעה, היתה שבעה יומי, נמצא
28 שקיבלה הרבה מעבר למדה שמדדה. מתרצת הגמרא, אמר רבי אבא, אימא
29 - יש לבאר את המשנה, שולענין הטובה אינו בן - אין מודדים לו
30 באותה מדה שמדד כמות במדה רעה, אלא ביותר ממה שמדד. אמר רבי
31 רבא לאביי, הא וכן לענין הטובה קתני, ומשמע שכמו שלענין הרעה
32 נמדד מדה במדה כמו כן לענין הטובה. אלא אמר רבא - מיישב באופן
33 אחר, הכי קתני, וכן לענין הטובה - דבאותה מדה, הדמיון בין מדה
34 טובה לרעה הוא, שכמו שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן
35 ההנהגה היא גם לגבי הטובה, ולעולם מדה טובה מרובה מפרת
36 פורענות, אולם אין זה דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר
37 ממה שעשה, כיון שמדה טובה מרובה ממדת פורענות.
38 נאמר לגבי מרים "ותתצב אחתו מרחק", אמר רבי יצחק, פסוק זה
39 כולו - כל מילה בו, על שם שכינה נאמר, שהשכינה הנקראת אחת
40 לישראל - כיון שמצויה עמהם בגלות, היתה ניצבת שם. מצינו לגבי
41 השכינה את המילה "ותתצב", דכתיב "ויבא ה' ויתיצב וגו'". אחותו,
42 דכתיב "אמר לחכמה אחתי את". מרחוק, דכתיב "מרחוק ה' נראה
43 לי". לדעת, ויכלף דכתיב "כי אל דעות ה'", מה, דכתיב "מה ה' אלתיך
44 שאל מעמך". ועשה, דכתיב "כי לא יעשה [ה'] אלהים דבר". לו,
45 דכתיב "ויקרא לו ה' שלום".
46 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
47 במצרים. "ויקם מלך חדש וגו'". נחלקו רב ושמאול בביאור כוונת
48 הפסוק, חד אמר, חדש פמש - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
49 במצרים, וחד אמר שהיה זה אותו מלך ששלט קודם לכן במצרים. אלא
50 שנתחדשו גזירותיו - שחידש גזירות ופורעניות עליהם. ומבארת
51 הגמרא, מאן דאמר חדש פמש, למד זאת מדכתיב "חדש", וכפשוטו של
52 מקרא. ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, נימוק הוא דלא כתיב וימת
53 מלך מצרים ויכלף תחתיו אחר, ולכן משמע שהיה זה אותו מלך, ואף
54 שנאמר "אשר לא ידע את יוסף", ואם היה זה אותו מלך, אף לא
55 הכירוהו, הביאור שם הוא דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל -
56 שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את כל הטובה שעשה
57 יוסף למצרים.
58 "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל". תנא, הוא - פרעה, התחיל
59 בעצה של השיעבוד תחילה, לפיכך לקח הוא תחילה. ומבארת הגמרא,

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

1 הגני מקום וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקנימה מצבת דבריו של הקב"ה
2 בדכתיב לעולם ה' דברך נצב (ספרי קטו). ויקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה
3 שתקרא על שמו. ויקרא לה יד אבשלום, כך היא נקראת. וישלחהו מעמק
4 הברון. ויוסף משתעי קרא. בשלחו יעקב
5 ישראל למצרים: של אותו צדיק שקבור
6 בחרון. אברהם: אינו בן. דיותר ממה
7 שהוא מודד מודדים לו: דבאותה מדה.
8 דוגמא מעין אותו ענין. ומיהו יותר ממה
9 שעשה משתלם, דמדה טובה מרבה
10 בתשלומין ממדת פורענות: אמור להקמה.
11 שהיא אצל הקב"ה וגיפוי, שנאמר בי ה' יתן
12 הקמה מפיו דעת ותבונה (מנצ"ט טו) דלא
13 בתיב ונתן. מלך מצרים וימלוך תחתיו
14 אח: ונתחכם למושיעו. לבקש לנו חכמה
15 כנגדו: כמה נדונים. שלא יוכל לדון אותנו
16 בו, שדענו מדרכיו שמדר מדה כנגד מדה
17 לדור הפלוגה ולאנשי סדום: כי באש ה'
18 נשפטו. וכן ושיב לנו גמול: שישלחו לשון
19 יוד יעקב ניד (בראשית סט): באותה עצה.
20 דנתחכם לו: יעשבי יעבץ. תלמידו יעבץ.
21 אדם גדול בתורה היה בדכתיב (ספ"ט טו)
22 ויקרא יעבץ אלהי ישראל ולאמר) אם
23 בך תברכני בתורה והרבית את גבולי
24 בתלמידים וגו' ויבא אלהים את אשר שאל
25 (ספרי טו): תרעתים. מפרש בספרי, ששמעו
26 תרועה בהר סיני. ל"א תרעתים על שם
27 שהיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתיים.
28 ששמעו מצות אביהם, דבבני יונדב בן רבך
29 משתעי קרא, והם היו מבני בניו של יתרו
30 דמקראש ואילו המה תקינים: סוכתיים. על
31 שם שהיו יושבים בסכות בדכתיב (קמ"ט טו)
32 ונשב באהלים, וקרי להו משפחת סופרים
33 דהיינו סנהדרין, וכן תרעתים וקני שער:
34 ועלינו מן הארץ מנע' ליה. וגרשונו מן
35 הארץ, מאי ועלה הלואי שיצאו שונאים
36 מארצם הואיל ויראים מפניהם: מלבן. כמין
37 דפסג שבו עושין הלכנים שפמלאין אותו
38 טיט ומחליקין אותו והיא הלכה: ותלו לו
39 לפרעה. דעלה קאי קרא ומניה סליק.
40 ויאמר אל עמו וגו' נחמנו בתחבמה לו וגו'
41 וישמו עליו שרי מסיים: אסמנים. מפני
42 ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיים.
43 דבר שמשים רדיו של שמה שמרגילין
44 ומשימין לעבודה, אותו מלבן שתלו לו היה
45 לישראל רדיו של השמה: למען ענותו
46 לפרעה. בשביל סבלותם דישראל שישו
47 שכם לסבול: שפסקנות את בעליהן. שעל
48 ידי אותן הערים ואותה עבודה נסתבגו
49 מצרים לטבע עבד: שפסקנות. מדלדלות
50 בדכתיב וינצלו את מצרים, ובשביל עבודה
51 זו אירע להו. ולקאי לשנא לא גרסין
52 דאמר מר, בייבמת כל העוסק בבנין
53 מתמסקן. ומאן דגרסי לה מתרגמיין ליה
54 דרב ושמואל נמי אבל בניינים של כל אדם
55 מסכנות. פגמים שגופל מהבנין ומת.
56 ממסכנות, שמיבא את האדם לידי עניות.
57 דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסקן:
58 ראשון ראשון מתרוסס. כשהיו בנין קצת
59 היה מתרוסס ונפול, וחוזרין ובנין והוא
60 נופל: פי התהום בולעו. נבלע בארץ. רוח
61 תקדש מבשרתו. לישראל ואומר למצרים
62 אין מועיל לכם, בן ירבה תמיד וכן יפרוץ:
63 וקוצו היה דומה להן. כאלו עיניהם וגופם מלאים קוצים כראותם את ישראל פרים ורבים:

ולעולם

1 מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות
2 גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה
3 (דברים טו) גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה (ויקרא טו)
4 ו"ל דעדין גבי מדת פורענות מיירי ובוריפה ולא ובוריפה אבל הכא דכתיב
5 ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו
6 אריביים לפניכם לחרב. מספר הישר.
7 מרים המתינה למשה שעה אחת. לאו
8 דוקא נקט שעה אלא שליש שעה
9 או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה
10 מרובה ממדת פורענות על אחת חמש
11 מאות אבל קשיא לרבי והא במרגלים נפרע
12 מהם יום לשנה יום לשנה אם כן היתה
13 מרובה מדת פורענות ממדה טובה של
14 מרים ועוד בפ"ק דתניג"ה (דף טו) דדרש רבי
15 יוחנן אותי יום יום ידרושון שכל העוסק
16 בתורה אפילו יום אחד כאילו עוסק כל
17 השנה כולה וכן ממדת פורענות כתיב (מנצ"ט
18 טו) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מ'
19 יום וגו' אלמא דכי הודי נינהו:
20 שהיתה

ולענין הטובה אינו בן, אמר ליה רבא, הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אמר רבא הכי קתני,
וכן לענין הטובה, דבאותה מדה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ויתמצב אחתו
מרחק' אמר רבי יצחק, פסוק זה בולו על שם שכינה נאמר, ויתמצב, דכתיב ויבא ה' ויתיצב
וגו'. אחותו, דכתיב 'אמר להקמה אחתי את'. מרחוק, דכתיב מרחוק ה' נראה לי. לדעת,
דכתיב כי אל דעות ה'. מה, דכתיב מה ה' אלהיך שאל מעמך. יעשה, דכתיב כי לא עשה
[ה'] אלהים דבר. לו, דכתיב ויקרא לו ה' שלום. ויקם מלך חדש וגו' רב ושמואל, חד אמר
חדש ממש וחד אמר שנתחדשו גזרותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב 'חדש', ומאן דאמר
שנתחדשו גזרותיו, דלא כתיב וימת וימלך. אשר לא ידע את יוסף, דהוה דמי כמאן דלא
ידע ליה כלל. ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל תנא, הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה
תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב ויאמר אל עמו, לפיכך לקה תחילה, בדכתיב ויבכה
ובצעמד ובכל עבדך. וכה נתחכמה לו, להם מיבעי ליה, אמר רבי קמא ברבי חנינא, באו
ונחכם למושיעו של ישראל. כמה נדונים, נדונים באש, כתיב כי הנה ה' באש יבוא וכתיב כי
באש ה' נשפט וגו'. בהרב, כתיב [ובחרבו את כל בשר]. אלא בואו ונדונים במים, שפבר נשבע
תקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר כי מי נח זאת לי וגו', והוה אינן יודעין,
שעל כל העולם כולו אינו מביא, אבל על אופה אחת הוא מביא. אי נמי, הוא אינו מביא אבל
הן באין ונזפלין בתוכו, וכן הוא אומר ויצרים נסים לקראתו, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי
דכתיב כי כדבר אשר זדו עליהם בקדירה שבישלו בה נתבשליו. מאי משמע דהא 'זדו' לישנא
דקדירה הוא, דכתיב ויזד יעקב ניד'. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו
באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק, נידון ביסורין. יתרו שפרה,
וכו מבני בניו שישבו בלשפת הנזית שנאמר ומשפחות ספרים וישבי יעבץ תרעתים שמעתיים
[סוכתיים] המה הקינים הנאים מחמת אבי בית רכב, וכתיב ויבני קניי חתן משה
וגו'. ונלחם בנו ועלה מן הארץ ועלינו מיבעי ליה, אמר רבי אבא בר כהנא, כאדם שמקלל את
עצמו ותולה קללתו בחבירו. וישמו עליו שרי מסיים עליהם מיבעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר
ברבי שמעון, מלמד שתיבאו מלבן ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר
להם איסמנים אני, אמרו לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה. שרי מסיים - דבר שמשים
[לבנים]. למען ענתו בסבלתם [ענותם מיבעי ליה], למען ענתו לפרעה בסבלותם דישראל.
ויבן ערי מסכנות לפרעה' רב ושמואל, חד אמר שפסקנות את בעליהן וחד אמר שפסקנות
את בעליהן. דאמר מר, כל העוסק בבנין מתמסקן. את פתם ואת רעמסן' רב ושמואל, חד
אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסן, שראשון ראשון מתרוסס. וחד אמר רעמסן שמה
ולמה נקרא שמה פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו. וכאשר יענו אותו בן ירבה וכן
יפרץ' בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אמר ריש לקיש, רוח הקדש מבשרתו בן ירבה וכן יפרץ:
ויקצו מפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעיניהם פקוצים. ויעבדו מצרים את בני ישראל
בפרך

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד ב

תוספות

רש"י

1 בפרק בפה רך. משכנס בדרבנים ובשכר עד שהרגילום לעבודה בפרקיה. בשברון גוף ומתנגים חזקה: ה"ג בעבודה קשה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שהיו מחליפין וכו'. וזו היא קשה, שלא היו רגילים בכך: ולמאן דאמר. בפרק קמא בפה רך, האי בפרך בתרא ודאי פריכה היא דהכתוב וימררו: ושופתות. בשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיתה: אחת של חמין. לרחוץ רגלי בעליהן בשדה: בין שפתים. בין מצרי השדות, מקומות צנועין. מצר גבול השדה גבה מקאן וחברו מקאן חורין באמצע: וינה. וישראל שצאמרו יונתו תמתו: (ע"כ ו): עוררתיהו. לצאת ממעו אמר: הפלתהו. לשון חבלי יולדה (פס"ג יג): מנקה. משפר. כמו שעושין להניקות לישב את אבריהם

2 ויתקנו שנתקין מצער הלידה: לא פרת ששד. לא היה לה מילדת לחתוך טבור הולד: למשע. להחליק בשר, כמו חלקת צואריו (פס"ג יג) שיערות: עגולין. בעין כפר עגול: בעשה להן נס: רבבה בצמח השדה. גדלים מן הארץ בצמח השדה: ותבאי. לבית אביו: הם הכירוהו. שראו שכינתו כבר: זה אלי. שראיתו כבר: אלישבע. בת עמקרב אשתו של אהרן: שהיתה פועה לולד. משעשעת אותו בדרך שמשחקים לתינוקות בדרבנים ערבים לשעשעו: פועה. צועקת. כמו ביולדה אפעה (ע"כ יג) ה"ג וראיתו על האבנים. אמר רבי יוחנן סימן גדול מסר לתן, בשעה שבורעת לילד ויכוותיה מצטננות פאבנים. ד"א על האבנים בכתבי יאמר בית היוצר וגו' מה יוצר זה ירך מקאן בו: סימן גדול. שלא תסלנו האם ותחביאנו ותאמר נפל היה, זה לבס הסימן של לידה, ואן תסלנה ותהרהרו. ד"א להכי קרי ליה למשבר של אשה אבנים, בכתבי גבי יוצר כלי חרס אבנים, ואשה נמי ליוצר דמית: כן. עין עב שעליו יושב ומגולגל הבצים לעשותן דפוס חפלי לפי גדלו וקטנו: סימן גדול מסר להם. וראיתו על האבנים אם בן הוא, שם אתו וכולות לראות מיד אם בן הוא בלא שום הגבהה: בן פניו למטה. בדרך תשמשהו: בת פניה למעלה. בדרך תשמשהו. וזכי מפרש במסכת נדה (ה) לא: אליהו. משמע על עסקי ביאה, לשון ויבא אליה (פס"ג טו): ותחיינו. היה ליה למכתב ולא המיתו הולדים, ותחין משמע שהיו מסייעין להחיותו, שהיו טומנות אותן בבתיהן ומגדלות אותם: אי ניטא חיות מפש. מילדות: פתיה נמשלת. ודעת השדה אינה צריכה למילדת: דכתיב ביה כתיב ביה. מי שכתוב בו שנקרא בשם בהמה ותיה הרי כתיב בו, ושאן כתיב בו הרי כתיב בכל בניסיתו יחד, מה אמר לביא בין אריות רבצה. אמר, ננסת ישראל בלה נקראת לביאה: אהרן ומשה. שדצאו מיוכבד: ותמת עזובה אשת כלב. והיא מרים. ולקמן מפרש למה נקראת שמה עזובה. והאי ותמת שצטרעה: וינח לו כלב את אפרת. לאחר שנתרפאת חור ולקחה לו, אלמא אפרת קרי מרים, וכתבי בדרך בן איש אפרתי: וכלב בן חצרון. פסוק הוא בדרבי הקמים: בן אפנה בן שנספה מעצת מרגלים. תרצא הוא דקא מתרץ, לעולם בן חצרון הוא ולמה נקרא בן אפנה על שם מעשיו: ה"ג ואפתי בן קנו הוא: חורגו דקנו. בן אשתו של קנו היה כלב. ונמצא עתניאל אחיו מאמו:

3 שהיתה פועה לולד. פירש רבינו חננאל לוחשת לחישה ויוצא הולד כמו שעושים אלו עכשיו באוני האשה: אחרים

4 ולכסוף יוכל עבדה בשדה. 'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים. ולמאן דאמר נמי התם בפה רך, הכא ודאי בפרקיה. דרש רב עוריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות לשאוב מים, הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים בכדיהן, ושואבות מהצה מים ומחצה דגים, ובאות ושופתות שתי קדירות, אחת של חמין ואחת של דגים, ומוליכות אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן, ומאכילות אותן ומשקות אותן, ונקקות להן בין שפתים, שנאמר 'אם תשכבון בין שפתים וגו', בשכר 'תשכבון בין שפתים' וכו' ישראל לבית מצרים, שנאמר 'נפני וינה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ' וכו'ן שמתעברות, באות לבתיהם, וכו'ן שפגיע ומן מולדתהן, הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, שנאמר 'תחת התפוח עוררתיה וגו', והקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמוקרו ומשפיר אותן, בחיה זו שמשפרת את הולד, שנאמר 'ומולדתיה ביום היולדת אתה לא כרת שרף ובמים לא רחצת למשעי וגו', ומלמט להן שני עגולין, אחד של שמן ואחד של דבש, שנאמר 'ונקחו דבש מסלע ושמן וגו', וכו'ן שמוכרין בהן מצרים באין להורגן, ונעשה להם גם ונגלעין פקרקע, ומביאין שוורים וחורשין על גבן, שנאמר 'על גבי חרשו חרשים וגו'. לאחר שהולכין, היו מבצבצין ויוצאין בעשב השדה, שנאמר 'רבבה בצמח השדה נתמיד' וכו'ן שמתגדלן באין עדרים עדרים לבתיהן, שנאמר 'ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים' אל תקרי 'בעדי עדים', אלא 'בעדרי עדרים'. וכשנגלה הקדוש ברוך הוא על הים, הם הכירוהו תחלה, שנאמר 'זה אלי ואנוהו. 'יאמר מלך מצרים למולדת העברית וגו' רב ושמואל, חד אמר אשה ובתה, וחד אמר פלה ותמותה. מאן דאמר אשה ובתה, יוכבד ומרים. ומאן דאמר פלה ותמותה, יוכבד ואלישבע. תניא במאן דאמר אשה ובתה, דתניא, 'שפרה' זו יוכבד, ולמה נקרא שמה שפרה, שמשפרת את הולד. דבר אחר, 'שפרה' שפרו ורבו ישראל במינה. פועה זו מרים, ולמה נקרא שמה פועה, שהיתה פועה (ומוציאה את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל. 'יאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי 'אבנים', אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן. אמר להן, בשעה שבורעת לילד ויכוותיה מצטננות פאבנים. ואית דאמר בכתבי 'וארד בית היוצר והנה הוא עשה מלאכה על האבנים' מה יוצר זה, ירך מקאן וירך מכהאן וסודן באמצע, אף אשה ירך מקאן וירך והולד באמצע. 'אם בן הוא והמתן אותו' אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן. בן, פניו למטה. בת, פניה למעלה. 'ותיראן המולדת את האלהים ולא עשו פאשר דבר אליהן וגו' להן מיכעי ליה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו. 'ותחיינו את הילדים' תנא, לא דיין שלא המיתו אותן אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון. 'ותאמרן המולדת אל פרעה פי לא בנשים וגו' מאי 'חיות', אילמא חיות מפוש, אטו תיה מי לא צריכה תיה אחריתי לאולדה, אלא אמרו לו, אויפה זו בחיה נמשלה, יהודה גור אריה, דן 'יהי דן נחש', נפתלי 'אילה שלחה', יששכר 'חמר גרם', יוסף 'כבוד שור', בנימין 'אב וירף'. דכתיב ביה, כתיב ביה. ודלא כתיב ביה, כתיב ביה) "מה אקד לביא בין אריות רבצה וגו". 'ויהי פי יראו המולדת את האלהים ויעש להם פתים' רב ושמואל, חד אמר בתי בהונה ולויה וחד אמר בתי מלכות. מאן דאמר בתי בהונה ולויה, אהרן ומשה. ומאן דאמר בתי מלכות, דוד נמי ממרים קאתי, דכתיב 'ותמת עזובה (אשת כלב) וינח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור', וכתבי 'ודוד בן איש אפרתי וגו'. 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושוכב וארדון'. 'בן חצרון, בן יפנה'. הוא בן שפנה מעצת מרגלים. ואפתי בן קנו הוא, דכתיב 'וילקדה עתניאל בן קנו אחי כלב'. אמר רבא, חורגו דקנו היה.

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

60 יִשְׂרָאֵל בְּיָמֶיהָ. פּוּעָה זוּ מְרִים, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ פּוּעָה, שְׁהִיְתָה פּוּעָה
61 - מִשְׁעֵשֶׁת וְשׁוֹחֶקֶת לֹלֶה, (וּמוֹצִיאָה אֶת הַתּוֹלֵד). דָּבָר אַחֵר, פּוּעָה,
62 שְׁהִיְתָה פּוּעָה - מִדְּבַרְתָּ, בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ וְאוֹמְרַת עֲתִידָה אֲמִי שְׁתֵּלֵד בֶּן
63 שְׁמוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל.
64 "וַיֹּאמֶר בְּיָלְדֶכֶן אֶת הַעֲבָרִית וְגו'". שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא, מָאי 'אֲבָנִים'.
65 וּמְשִׁיבָה, אָמַר רַבִּי חֲנָן, סִימֵן גְּדוּל מִסָּר לָהֶן פְּרַעָה לְמִיִּלְדוֹת, שְׁעַל יַד
66 זֶה יִדְעוּ שֶׁהוֹלֶכֶת הָאֵם לִלְדַת, וְלֹא תוֹכֵל לְהַכְחִישׁ וְלוֹמַר שֶׁהוֹלֵד הִיא נֶפֶל.
67 אָמַר לָהֶן, בְּשָׁעָה שְׁבוֹרַעַת הָאִשָּׁה לִילְדָה רְבוּתֶיהָ מִצְּמִנּוֹת פְּאֲבָנִים.
68 וְאִית דָּאֵמֵר - יֵשׁ מִי שְׁאֵמֵר שְׁלִפִּיכָן נִקְרָא הַמְּשַׁבֵּר שִׁילּוֹדָת עֲלֵיו הָאִשָּׁה
69 'אֲבָנִים', בְּדִבְרֵיכֶם "וְאָרְדָּ בֵּית הַיּוֹצֵר - אוֹמֵן עוֹשֵׂה חֶרֶס, וְהִנֵּה הוּא עוֹשֵׂה
70 מְלַאכָה עַל הָאֲבָנִים - כְּלִי הַמִּיּוֹחַד לְעִשְׂתֵּי כְּלִי חֶרֶס", כְּלוֹמַר, מָה יוֹצֵר
71 זֶה, וְהָךּ מִכְּפֵאן וְהָךּ מִכְּפֵאן, וְסָדוּ - עַץ עֵבֶה שְׁעֲלֵיו מִיִּצֵּר מִיִּצֵּר מִמַּעַב הָאוֹמֵן
72 אֵת כְּלִי הַחֶרֶס בְּאֲמִצְעָה, אִף אִשָּׁה יָרָה מִכְּפֵאן וְהָךּ מִכְּפֵאן וְהוֹלֵד
73 בְּאֲמִצְעָה.
74 "אֵם בֶּן הוּא וְהִמְתֵּן אֹתוֹ", אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא, סִימֵן גְּדוּל מִסָּר לָהֶן פְּרַעָה
75 לְמִיִּלְדוֹת, שִׁיּוּכֹלוּ לְרֹאוֹת מִיֵּד אִם הוֹלֵד בֶּן אוֹ בַת, וְלֹא יוֹצֵרְכוּ לְהַגְבִּיהוּ
76 וּלְבוֹדוֹ, בֶּן נוֹלַד כְּשִׁפְנֵי לְמִפְּנֵי - כְּדֹרֵךְ תְּשִׁמִּישׁוּ, בַּת פְּנִיָה לְמַעְלָה -
77 כְּדֹרֵךְ תְּשִׁמִּישׁוּ.
78 "וְתִירְאֵן הַמִּלְדָּת אֶת הָאֱלֹהִים וְלֹא עֲשׂוּ פֶּאֶשֶׁר דָּבָר אֲלֵיהֶן וְגו'".
79 שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא, מִדּוּעַ נֹאמַר 'אֵלֵיהֶן', לָהֶן מִכְּפֵי לֵיָהּ - הִיא לֹא לֹוֹמַר
80 כְּלִשׁוֹן שֶׁנִּכְתַּב בְּשֵׁאֵר הַפְּרָשָׁה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינְיָא, מְלַמֵּד
81 שְׁתִּבְעֵן פְּרַעָה לְמִיִּלְדוֹת לְיָבֵר עֲבִירָה - לְבוֹא עֲלֵיהֶן וְלֹא תִבְעֵנוּ - וְלֹא
82 הַסְּכִימוּ.
83 "וְתִתְחַוֶּן אֶת הַיְלָדִים", תִּנְיָא, מִכָּךּ שֶׁלֹא נֹאמַר "וְלֹא הִמִּיתוּ" אֵת הַיְלָדִים,
84 אֵלֶּא "וְתַחֲוִין", יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁלֹא דִּינֵן שְׁלֵא הִמִּיתוּ אוֹתָן הַמִּיִּלְדוֹת, אֲלֵא
85 שְׁהָיוּ גַם מְסַפְּקוֹת לָהֶם מִים וּמוֹזוֹן, וְעַל זֶה טַעַן לָהֶן פְּרַעָה, לֹא דִי שֶׁלֹא
86 הִמִּיתוּ אוֹתָן, אֵלֶּא אִתְּן אִף מְסַפְּקוֹת לָהֶם מוֹזוֹן.
87 "וְהִיאֲמַרְן הַמִּלְדָּת אֶל פְּרַעָה כִּי לֹא כְּנִשִּׁים כִּי חַיּוֹת הֵנָּה וְגו'". שׁוֹאֵלֵת
88 הַגִּמְרָא, מָאי 'חַיּוֹת', אֵילִימָא חַיּוֹת מִכָּשׁ - מִיִּלְדוֹת, אֲמִי חַיָּה מִי לֹא
89 צְרִיכָה חַיָּה אֲחֵרִיתִי לְאוֹלָדָהּ - וְכִי מִיִּלְדַת אֵינָה זֹקֶקָה לְמִיִּלְדַת אַחֶרֶת
90 שְׁתִּילֵד אוֹתָהּ. וּמְשִׁיבָה, אֲלֵא כִּךְ אָמְרוּ לוֹ, אוֹמְרָה זוּ - יִשְׂרָאֵל בְּחַיָּה
91 נִמְשָׁלָה שְׁאֵינָה זֹקֶקָה לְמִיִּלְדוֹת, וְכֵן אוֹמְרָה זוּ יוֹלַדַת תַּחַת הַתַּפּוּחַ בְּסִינַי.
92 מְלַאךְ מְשִׁמִּים, וְאִף מְסַפֵּק לִילְדֵיהֶם שְׁנֵי עֵיגוּלֵי מוֹזן שְׁמַהּ חַ נוֹנִים.
93 מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא הִיכֵן נִמְשָׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְחַיָּה, וְהוֹדָה, שְׁנֹאמַר "גִּזְרָה אֲרִיָּה
94 הַיְהוּדָה". דָּהּ, שְׁנֹאמַר "חַיָּה דֵּן נִחְשָׁ". נִפְתְּלִי, שְׁנֹאמַר "נִפְתְּלִי אֵילָה
95 שְׁלֵחָה". יִשְׁשַׁבֵּר, שְׁנֹאמַר "יִשְׁשַׁבֵּר חֶמֶר גְּרָם". יוֹסֵף, שְׁנֹאמַר "בְּבוֹד
96 שׁוֹר". בְּנִימוֹן, שְׁנֹאמַר "בְּנִימוֹן וְאֵב יוֹרֵף". דְּבַתִּיבִי בִּיהַּ בְּתִיבִי - מִי
97 מִהַשְּׁבִטִים שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ שְׁנִקְרָא בְּשֵׁם בְּהֵמָה וְחַיָּה, הִרִי כְּתוּב בּוֹ, וְדִלְא בְּתִיבִי
98 בִּיהַּ - וְאִף מִי שֶׁלֹא כְּתוּב לְגַבִּיו בְּפִירוּשׁ, בְּתִיבִי (בִּיהַּ) - הִרִי כֵל כִּנְסַת
99 יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלוּ לְחַיּוֹת, שְׁנֹאמַר "מָה אֲמָד לְבִיאֵי בִּין אֲרִיּוֹת רַבְּצָה וְגו'".
100 "וְחַיָּה כִּי יִרְאוּ הַמִּלְדָּת אֶת הָאֱלֹהִים וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים". נַחְלֹק רַב
101 וְשְׁמוּאֵל מָה הֵם הַבָּתִּים שְׁעָשָׂה לָהֶם, חָד - אַחַד מֵהֶם אָמַר בְּתֵי בְּהוֹנָה
102 וְלִיָּהּ - שְׁבִנֵיהֶם הִיוּ כְּחַנִּים לְוִיִּם, וְחָד אָמַר בְּתֵי מְלַכּוֹת, שֶׁהַמְּלַכּוֹת
103 יִצְאָה מִצְּאֲצֵאֵיהֶם. מָאן דָּאֵמֵר שְׁעָשָׂה לָהֶם בְּתֵי בְּהוֹנָה וְלִיָּהּ, הֵינּוּ
104 אַחֵרוֹ וְיִמְשָׁה שִׁיצָא מִיּוֹכְבֵד. וּמָאן דָּאֵמֵר שְׁעָשָׂה לָהֶם בְּתֵי מְלַכּוֹת, הִיא
105 זֶה דְּרוֹד, שְׁהוּא נְמִי מְמַרִים קָאֲתִי - יִצָא, דְּבַתִּיבִי "וְתִמְתָּ עוֹזְבָה" - זֶה
106 מְרִים שְׁנִצְטַרְעָה וְנִחְשַׁבָה כְּמַתָּה, (אִשְׁתָּ בְּלַב) וַיִּקַּח לּוֹ כְּלָב אֶת אֲפֶרַת
107 - לְאַחַר שֶׁנִּתְרַפְּאֵת מִצְרַעְתָּהּ, חוֹר כְּלָב וְלִקְחָהּ, וְתֵלַד לּוֹ אֶת חוֹר" - הִרִי
108 שְׁנִקְרָא מְרִים אֲפֶרַת, וְכַתִּיב "וְדוֹד בֶּן אִישׁ אֲפֶרַתִי וְגו'". הִרִי שְׁהִיא
109 דּוֹד הַמֶּלֶךְ מִצְּאֲצֵאִיהָ מִצֵּד הָאֵם.
110 מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא אֵת הַפְּסוּקִים דְּבַרְבֵּי הַיָּמִים בְּעֵינֵן כְּלָב. "וְכָלֵב בֶּן חֲצִרוֹן
111 הוֹלִיד אֶת עוֹזְבָה אִשָּׁה וְאֵת יְרִיעוֹת וְאֵלֶּה בְּנֵיהָ נָשָׂר וְשׁוֹכֵב וְאֲרִדוֹן".
112 שׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, וְכִי הִיא כְּלָב בֶּן חֲצִרוֹן, וְהִרִי נֹאמַר בְּפִסְקוֹ 'כְּלָב בֶּן
113 יִפְנָה'. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא, אֲבִיו הִיא חֲצִרוֹן, אֵלֶּא שְׁנִקְרָא 'בֶּן יִפְנָה' עַל שֵׁם
114 מְעִשִׂיו, כְּלוֹמַר, הוּא בֶּן שְׁפָה מְעִצָּת מְרָגְלִים. שׁוֹאֵלֵת הַגִּמְרָא, וְאֲבִיתִי
115 - עַד דִּינִי קִשְׁהָ, וְהִרִי כְּלָב בֶּן קֵנִי הוּא, דְּבַתִּיבִי "וְלִבְדָה עֲתִנְיָאֵל בֶּן קֵנִי
116 אַחִי כְּלָב" - וְכִיּוֹן שְׁהִיא אַחִיו שֶׁל עֲתִנְיָאֵל, נִמְצָא שְׁאִף הוּא בֶּן קֵנִי.
117 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא, אָמַר רַבָּא חוֹרְגֵנוּ דְּקֵנֵנוּ תְּהוּ - כְּלָב בֶּן אֲשֵׁתוֹ שֶׁל קֵנִי הִיא.
118 וְעֲתִנְיָאֵל הִיא אַחִיו מִצֵּד הָאֵם.

1 בְּפִרְךָ", מִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא מָהוּ 'בְּפִרְךָ', רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר בְּפִה רַךְ - מִשְׁכּו
2 אוֹתָם דְּבַרְבִּים רַכִּים וּבִשְׁכּוּ, עַד שֶׁהִרְגִילוּם בְּעִבּוּדָה, רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּר
3 נַחְמָנִי אָמַר בְּפִרְכָה - הִעֲבִידוּם בְּחוֹזֶקָה בְּעִבּוּדַת פֶּרֶךְ הַשׁוֹבֵרֵת אֵת הַגּוֹף
4 הַדְּמוּתָנִים. "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיִּיהֶם בְּעִבְדָה קָשָׁה בְּחֶמֶר וּבְלִבְנִים וְגו'".
5 אָמַר רַבָּא, בְּתַחֲלִילָה שִׁיעֲבּוּדוֹם "בְּחֶמֶר וּבְלִבְנִים", וְלִבְסוּף "וּבְכָל
6 עֲבָדָה בְּשִׂרָה", וְלִבְסוּף, 'אֵת כָּל עִבּוּדוֹתָם, דְּהֵינּוּ בְּכָל מִינֵי עִבּוּדָה. 'אֵת
7 כָּל עִבּוּדוֹתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בְּהֵם בְּפִרְךָ", אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּר נַחְמָנִי
8 אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, בִּיאור הַפְּסוּק, שְׁהָיוּ מְחַלְפִין הַמְּצִרִים לְיִשְׂרָאֵל
9 מְלַאכְתָּ אֲנָשִׁים לְנָשִׁים וּמְלַאכְתָּ נָשִׁים לְאֲנָשִׁים. וּמִבְּאֵרֵת הַגִּמְרָא,
10 וְלִמָּאן דָּאֵמֵר נְמִי הֵתָם - וְאִף רַבִּי אֶלְעָזָר הַמְּפָרֵשׁ אֵת הַפְּסוּק וַיַּעֲבִידוּ
11 מְצִרִים וְגו' בְּפִרְךָ" - בְּפִה רַךְ, הִקָּא וְדָאִי - בְּפִסְקוֹ זֶה יִפְרֵשׁ שֶׁבִיאור
12 הַמִּלָּה "בְּפִרְךָ" הוּא בְּפִרְכָה, בְּעִבּוּדַת פֶּרֶךְ, שֶׁהָיָה בְּמִפּוּרֵשׁ נֹאמַר כֵּאֵן
13 "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיִּיהֶם".
14 דְּרַשׁ רַבִּי עוֹרִיא, בְּשִׁבְרֵי נָשִׁים צְדָקָנִיּוֹת שְׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר נִנְאָלוּ
15 יִשְׂרָאֵל מִמְּצִרִים קוֹדֵם זְמַנָּם, וְמָה הִיא מְעִשְׂהֶם, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלְכּוֹת
16 לְשֹׂאוֹב מִים, הִיא הַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹמֵן לָהֶם דְּגִים קְטָנִים בְּבִרְיָהּ,
17 וְשׁוֹאֲבוֹת כְּכֹדִים מְחַצְּהָ מִים וּמְחַצְּהָ דְּגִים, וְכֹאֹת וְשׁוֹפְתוֹת -
18 מוֹשִׁיבוֹת עַל גְּבֵי הַכִּיּוֹר שְׁתֵּי קְדִירוֹת, אַחַת שֶׁל מִים חֲמִין, כְּדִי לְרַחוֹץ
19 רַגְלֵי בַעֲלֵיהֶן בְּשִׂדָה, וְאַחַת שֶׁל דְּגִים, וּמוֹלִיכוֹת אוֹתָן אֶצֶל בְּעֲלֵיהֶן
20 לְשִׂרָה, וּמְרַחֲצוֹת אוֹתָן וְסֹבּוֹת אוֹתָן, וּמְאֲבִילוֹת אוֹתָן וּמְשַׁקּוֹת
21 אוֹתָן, וְנוֹקְקוֹת לָהֶן בִּין שְׁפִתֵיהֶם - בִּין מִצְרֵי הַשְּׂדוֹת, בְּמִקּוֹם עֲנוּעַ,
22 שְׁנֹאמַר "אֵם שְׁכַבְּבוּ בִּין שְׁפִתֵיהֶם וְגו'". כְּלוֹמַר שְׁהָיוּ שׁוֹכְבוֹת וְנוֹקְקוֹת
23 לְבַעֲלֵיהֶן בִּין גְּבוּלוֹת הַשְּׂדֵה. מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא, בְּשִׁבְרֵי "תִּשְׁכַּבְּבוּ בִּין
24 שְׁפִתֵיהֶם" - בְּשִׁבְרֵי שֶׁלֹא נִתְּנוּ נָשִׁים שְׁבִאוֹתוֹ הַדּוֹר עֵינֵיהֶם לְמַצּוֹא חֵן
25 בְּאַחֵרִים לְהִזְקֵק לָהֶם, וְנוֹקְקוּ רַק לְבַעֲלֵיהֶן, וְכִי יִשְׂרָאֵל לְבִיּוֹת מְצִרִים -
26 זָכוּ לְמַצִּיאַת חֵן בַּעַת שְׁבִאוֹ לְשֹׂאוֹל כְּלִי כֶסֶף וְכִלֵי זָהָב מִשְׁכִּינֵיהֶם
27 הַמְּצִרִים, וְעַל יַדִּי כֵן זָכוּ לְבִיּוֹת מְצִרִים, שְׁנֹאמַר בְּהַמְּשֵׁךְ הַפְּסוּק, "בְּנִפְי
28 יוֹנָה - כְּנִפְיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַמְּשׁוּלָה לְיוֹנָה, נִחְפָה בְּכֶסֶף - מְחוּפּוֹת בְּכֶסֶף,
29 וְאֲבִרְתִּיהָ בִּירְקִיק חַיּוֹן" - וְכַנְפֵיהָ מְחוּפּוֹת בּוֹהַב.
30 וְכִיּוֹן שְׁמֵתְעָבְרוֹת - לְאַחַר שְׁהָיוּ מִתְעַבְרוֹת, הִיא בְּאוֹת לְבִתֵיהֶם, וְלֹא
31 שִׁימְשׁוּ עוֹד, וְכִיּוֹן שְׁמִינֵעַ וְכִיּוֹן מוֹלְרִיָהּ - זְמַן לִידָתָהּ, הִיא הוֹלְכּוֹת
32 וְיוֹלְדוֹת בְּשִׂדָה תַּחַת הַתַּפּוּחַ, מִפְּחַד הַמְּצִרִים, שְׁנֹאמַר "תַּחַת הַתַּפּוּחַ
33 עוֹרְדֵתֶיךָ - לְצֵאת מִמֵּעֵי אִמְךָ וְגו'". וְהַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא שׁוֹלֵחַ
34 מִשְׁמֵי שָׁמַיִם מְרוֹם מִי שְׁמַנְקֵי וּמְשַׁפִּיר אוֹתָן - מְלַאךְ שְׁמַנְקֵי וּמְעַמֵּד אֵת
35 אֲבִירֵיהֶם, בְּחַיָּה זוּ - כִּיּוֹלַדַת שְׁמֵשְׁפֶרֶת אֶת הַתּוֹלֵד, שְׁנֹאמַר "וּמוֹלְדוֹתֶיךָ
36 - הַהוֹלְדָה שְׁלֶךְ, בְּיוֹם הוֹלְדַת אֲמִיךָ - בְּיוֹם שְׁנוֹלַדָתָהּ, לֹא בְרַת שְׁרָף - לֹא
37 הִיא לֶךְ מִיִּלְדוֹת לְחַתוֹן טִבּוֹר הוֹלֵד, וְכַמִּים לֹא רַחֲצָה לְמַשְׁעֵי" - וְלֹא מִי
38 שִׁירַחֲצָךְ בְּמִים כְּדִי לְהַחֲלִיק אֵת הַבֶּשֶׂר וְגו'". וְהַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיפֵךְ כֵּל
39 הַצְּרִכִים הַלְלוּ. וּמְלַמֵּן לָהֶן הַמְּלַאךְ שְׁנֵי עֲגוּלִין - כַּעֲיֵן כְּכֹרוֹת עֲגוּלִים,
40 אַחַד שֶׁל שָׁמֶן - לְסִיכָה, וְאַחַד שֶׁל דְּבִשׁ - לְהַנְקֵה, שְׁנֹאמַר "וַיִּנְקְהוּ דְּבִשׁ
41 מִסְּלַע וְשָׁמֶן וְגו'". וְכִיּוֹן שְׁמִיבִדִין בְּהוֹן מְצִרִים - וְכִיּוֹן שְׁהָיוּ הַמְּצִרִים
42 רֹאִים אֵת הַתִּינוּקוֹת, הִיוּ פִּאִין לְחוֹרְגֵנוּ, וַיַּעַשׂ לָהֶם גַּם וּנְבַלְעִין
43 בְּפִרְקָע, וְסִבְרוּ הַמְּצִרִים שְׁהוּא מְעַשָׂה כְּשִׁפִים, וּמְבִיאִין שְׁנוֹרִים וְחוֹרְשִׁין
44 עַל גְּפֵן, כְּדִי שִׁיכְנוּסוּ בְּעוֹמֵק, שְׁאִין הַכְּשָׁפִים שׁוֹלְטִים שֵׁם, שְׁנֹאמַר "עַל
45 גְּבֵי חַיְשׁוֹ חַרְשֵׁים וְגו'". לְאַחַר שֶׁהוֹלְכִין הַמְּצִרִים, הִיוּ הַתִּינוּקוֹת
46 מְכַבְּצִין וְיוֹצֵאִין מִהַקְּרַעַק עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה, שְׁנֹאמַר "רַבְּכָה בְּצִמְחַ
47 הַשְּׂדֵה נִתְחַדֶּיךָ" - עִשְׂתֵּי לָכֶם נִס שֶׁהֵייתֶם גְּדִלִים מִן הָאָרֶץ כְּצִמְחַ הַשְּׂדֵה.
48 וְכִיּוֹן שְׁמֵתְגַדְּלִין אוֹתָם הַתִּינוּקוֹת, הִיוּ פִּאִין עֲדָרִים עֲדָרִים - קְבוּצוֹת
49 קְבוּצוֹת לְבִתֵיהֶן, שְׁנֹאמַר בְּהַמְּשֵׁךְ הַפְּסוּק, "וְתִרְכִי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאֵי -
50 לְבֵית אֲבִיךָ, בְּעֵדֵי עֲדָרִים" אֵל תִּקְרִי 'בְּעֵדֵי עוֹדִים', אֲלֵא 'בְּעֵדֵי עֲדָרִים'.
51 וְכַשְׁנִגְּלָה הַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עַל הֵתָם - בְּקִרְעַת יָם טוֹף, הֵם -
52 אוֹתָם הַתִּינוּקוֹת, הַכִּירוּהוּ תַחֲלָה, כִּיּוֹן שֶׁכָּבַר רֹאוּ אֵת הַשְּׁכִינָה בַּעַת
53 לִידָתָם, שְׁנֹאמַר "זֶה אֲלֵי - שְׂרָאִיתִי כְּבֵר, וְאֶנְהוּ".
54 "וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מְצִרִים לְמִלְדַת הַעֲבָרִית וְגו'". נַחְלֹק רַבִּי וְשְׁמוּאֵל מִי הִיוּ
55 הַמִּלְדוֹת, חָד אָמַר אָשָׁה וְכַתָּה, וְחָד אָמַר בְּלָה וְחַמּוּתָהּ. מָאן דָּאֵמֵר
56 אִשָּׁה וְכַתָּה, הֵן יוֹכְבָה וְיִמְרִים בְּתָהּ, וְחָד אָמַר דָּאֵמֵר בְּלָה וְחַמּוּתָהּ, הֵן
57 יוֹכְבָה וְאֵלִישְׁבַע אֶשֶׁת אַחֶרָה. תִּנְיָא - בְּבִרְיָתָא מְבוֹאֵר בְּמָאן דָּאֵמֵר
58 אִשָּׁה וְכַתָּה, דְּתִנְיָא, 'שְׁפָרָה' זוּ יוֹכְבָה, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שְׁפָרָה,
59 שְׁמֵשְׁפֶרֶת אֶת הַתּוֹלֵד - מִיִּשְׂרָת אֲבִירֵיו. דָּבָר אַחֵר, 'שְׁפָרָה' שְׁפָרוּ וְרַבּוּ

מלכים א יא א-יז

יא א והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת-בת-פרעה מואביות עמניות אדמית צדנית חתית: ב מן-הגוים אשר אמר-יהוה אל-בני ישראל לא-תבאו בהם והם לא-יבאו בכם אכן וטו את-לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה: ג ויהיו-לו נשים שרות שבע מאות ופלגנשים שלש מאות ויטו נשיו את-לבבו: ד ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את-לבבו אחרי אלהים אחרים ולא-היה לכונו שלם עס-יהוה אלהיו בלבב דויד אביו: ה וילך שלמה אחרי עשתרת אלהי צדנים ואחרי מלכם שקץ עמנים: ו ויעש שלמה הרע בעיני יהוה ולא מלא אחרי יהוה פדוד אביו: ז או יבנה שלמה במה לכמושל שקץ מואב בהר אשר על-פני ירושלים וילמד שקץ בני עמון: ח וכן עשה לכל-נשיו הנכריות מקטירות ומזבחות לאלהיהן: ט ויתאנף יהוה בשלמה כפי-נטה לכונו מעם יהוה אלהי ישראל הנראה אליו פעמים: י וצוה אליו עליהדבר הזה לבלתי-לכת אחרי אלהים אחרים ולא שמוך את אשר-צוה יהוה: יא ויאמר יהוה לשלמה יען אשר היתה-זאת עמך ולא שמרת פריתי וחקתי אשר צויתי עליך קרע אקרע את-הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך: יב אך-בימיך לא אעשנה למען דוד אביך מיד בנדך אקרענה: יג רק את-פל'הממלכה לא אקרע שבט אחד אתן לבנדך למען דוד עבדי ולמען ירושלים אשר בחרתי: יד ויקם יהוה שטן לשלמה את הדר האדמי מזרע המלך הוא באדום: טו ויהי בהיות דוד את-אדום בעלות יואב שר הצבא לקבר את-החללים ונדך פלזכר באדום: טז כי ששת חדשים ישב-שם יואב וכל-ישראל ער-הכרית פלזכר באדום: יז ויברח אדר הוא ואנשים אדמיים מעבדי אביו אתו לבוא מצרים וחדד גער קמון:

רש"י

את אדום. אז ויברח הדר מפני דוד ויואב: לקבר את החללים. שקברו להרוגים של אדום, הוא שנאמר שם בספר שמואל (ב ח יא): ויעש דוד שם בשוכו מהכות את אדום, שהיו הכל מקלסין אותו, איש חסיד שקובר את הרוגיו, וכן הוא אומר במלחמות גוג ומגוג (יחזקאל לט יא): וקברו כל עם הארץ והיה להם לשם. ויונתן תרגם לקבר את החללים: לחלצא ית קטיליא, לקחת את חליצתם:

מצודת ציון

(ב) אכן. באמת: (ה) מלכום. הוא מולך: שקץ. כנהו בלשון גנאי, והוא ענין תעוב: (ט) ויתאנף. מלשון אף וכעס: (יא) יען. בעבור: (יד) שטן. מקטרג, להסית אנשיו ללחום בו:

מצודת דוד

(א) ואת בת פרעה. לפי שהיתה חביבה עליו מכולן, אלא שהיתה חביבה עליו מכולם, מנאה לעצמה, וכן (שמואל ב ב ל): ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר איש ועשהאל: (ז) אז יבנה שלמה במה. רבותינו (שבת נו ב): אמרו מתוך שלא מיחה בנשיו, נקראת על שמו: בהר אשר על פני ירושלים. הר הזיתים: (יא) אשר היתה זאת עמך. אשר ידעת שאתה עובר על מצותי: (טז) ויהי בהיות דוד

(א) ואת בת פרעה. לפי שהיתה חביבה עליו מכולן, לזה פרטה לעצמה: (ב) מן הגוים. על החתיות חוזר, שהם משבעה העכו"ם שאמרה התורה (דברים ז ג ד): לא תחתן במ וכ' כי יסיר וכ': (ד) אחרי אלהים אחרים. רצה לומר: להניח אותן ללכת הן אחרי אלהים אחרים: (ה) וילך שלמה. על שלא מיחה בנשיו ההולכות, מעלה עליו הכתוב כאילו הלך אחריהם: (ו) ולא מלא. לא השלים אחרי דבר ה', למחות בנשיו המחללות דברו: (ז) אז יבנה. רצה לומר: כאשר הניח לנשיו, אז נחשב לו כאלו הוא בנה במה וכ': בהר. הוא הר הזיתים: (ח) וכן עשה וכ'. להעלים עין מכל נשיו הנכריות המקטירות וכ': (ט) פעמים. פעם בגבעון, ופעם אחר תפלתו, אבל ביתר הפעמים דבר עמו על ידי נביא: (יא) ויאמר ה'. על ידי נביא אמר לו: (יג) שבט אחד. על יהודה יאמר, ואף בנימין נכלל עמו, על כי ירושלים עיר המלוכה היתה לנחלה לשניהם, והוא היה טפל ליהודה: ולמען ירושלים. לפי שנבחרה להיות בה בית המקדש, ובכדי להעמיד כל עניני הבית על מכונו, מהראוי הוא אשר ימלוך בה מלך מזרע בונה הבית, להיות חושש וזורז במעשה אביו: (יד) הוא באדום. רצה לומר: הוא מזרע המלך שמלך באדום: (טז) את אדום. רצה לומר: באדום: בעלות יואב. כשעלה יואב שמה להכותם, היה שם דוד, לקבר החללים. ויך. רצה לומר: כי יואב הכה כל זכר באדום, ובעבור מרבית חלליו היה דוד מקברם, לרחמנות וחמלה: (יז) ויברח. אז ברח אדר, והוא הדר:

תהלים עח ד"ה

עח. ה לא נכחד | מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות יהוה ועוזו ונפלאותיו אשר עשה: ה ויקם עדות | בעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם: ו למען ידעו | דור אחרון בנים יולדו יקמו ויספרו לבניהם: ז וישמו באלהים פסלם ולא ישכחו מעלליאל ומצותיו ינצרו: ח ולא יהיו | פאבותם דור סורר ומרה דור לא הכין לבו ולא נאמנה אתאל רוחו: ט בניאפרים נושקי רומיקשת הפכו ביום קרב: י לא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת: יא וישכחו עלילותיו ונפלאותיו אשר הראם: יב נגד אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צען: יג בקע ים ועבירם ויצבמים כמורגד: יד וינחם בעגן יומם וכל הלילה באור אש: טו יבקע צרים במדבר וישק פתחמות רבה: טז ויצא נזלים מפלע ויורד פנהרות מים: זי ויסיפו עוד לחטאילו למרות עליון בציה: יח וינסואל בלבכם לשאלאכל לנפשם:

רש"י

הקב"ה היאך הוא גואל את בניהם: (יג) כמו נד. תל גבוה כדמתרגמין נצבו כמו נד (שם) קמו כשור: (טו) יבקע צורים. והכית בצור וגו' (שם יז): וישק כתהומות רבה. אף כשהיו הולכים בתוך הים שמימיו מלוחים המתיק להם מעיינות בתוך התהום: (טז) ויורד כנהרות מים. שהיו נזלין מן הבאר והנשיאים היו עושין שרטוט במשענותם והמים נמשכים אחריהם לכל חניית שבט ושבט כענין שנאמר במחוקק במשענותם כמו שמפורש בארבעים ותשע מדות: (יז) למרות. להקניט כמו ממרי' הייתם (דברים ט):

(ד) לא נכחד מבניהם. וגם אנו לא נכחד מבניהם של אבותינו מלהודיעם מה שספרו לנו: (ז) כסלם. תוחלתם וכן אם שמתו זהב כסלי (איוב לא): (ח) כאבותם. שהיו במצרים ובמדבר: (ט) בני אפרים. שיצאו ממצרים בזרוע לפני הקץ ובטחו בגבורתם ובחציהם וסופם הפכו לנוס ביום קרב כמפורש בדברי הימים והרגום אנשי גת הנולדי' בארץ: רומי. משליכין וזורקין, כמו רמה בים (שמות טו): (יב) נגד אבותם עשה פלא. אחרי כן כשהגיע הקץ אף הם ויסיפו לחטוא לו כמו שמסיים והולך: נגד אבותם. אברהם יצחק ויעקב באו על הים והראם

מצודת ציון

(ד) נכחד. ענין מניעה כמו ולא כחד ממנו (ש"א א): ועזוזו. מל' עוז וחוזק: (ז) כסלם. בטחונם כמו אם שמתו זהב כסלי (איוב לא): (ח) סורר. סר מדרך הישר: ומורה. ענין מורד ומסרב: (ט) נושקי. מזויינים כמו נושקי קשת ומגן (דה"ב י"ז): רומי. ענין השלכה כמו פרש ורומה קשת (ירמיה ד'): קרב. מלחמה כמו המלמד ידי לקרב (לקמן קמ"ד): (י) מאנו. לא רצו: (יג) נד. צבור ותל כמו נצבו כמו נד (שמות ט"ו): (יד) וינחם. נהגם: (טו) יבקע צורים. סלעים: (טז) נזלים. מל' הזלה ונטיפה: (יז) למרות. למרוד: בציה. במדבר שהוא ציה ושממה:

מצודת דוד

(ד) מבניהם. מבני אבותינו אשר לא בא להם הקבלה מהאבות: לדור אחרון. למען תספרו לדור אחרון את תהלת ה' וגו': (ה) ויקם. העמיד עדות התורה בעקב להיות מתקיים לעולם בעבור אשר צוה את אבותינו להודיע לבניהם: (ו) דור אחרון. למען ידעו בני הדור שאחריהם ויספרו לבניהם ובניהם לבניהם עד סוף כל הדורות: (ז) וישמו. ע"י ספורי הנפלאות ישימו בטחונם בה' ולא ישכחו פלאי מעשיו למען ישמרו מצותיו: (ח) כאבותם. המה אנשי דור המדבר שהיו סוררים מדרך ה' ומורדים בו: לא הכין לבו. אל דבר ה': ולא נאמנה. לא האמינו בו: (ט) בני אפרים. ר"ל עם כי ראו אשר בני אפרים שעל כי בטחו בכחם כי היו מזויינים נושאי חצים

ומורים בקשת לזה מהרו את הקץ לצאת ממצרים קודם הזמן וסופם הפכו עורף לנוס ביום קרב והרגום אנשי גת כמ"ש בד"ה: (י) לא שמרו. עכ"ז לא שמרו אנשי דור המדבר את ברית ה' ולא לקחו מוסר מבני אפרים: (יב) נגד אבותם. ארו"ל האבו' באו על הים והראם הקב"ה הפלא שעשה באנשי ארץ מצרים שנטבעו שמה: שדה צוען. יושבי שדה צוען והוא מארץ מצרים וכפל הדבר במ"ש כדרך המליצה: (יג) ויצב. העמיד המים הבאים להיות כמו תל גבוה ולא ירדו כדרכם: (טו) יבקע צורים. להוציא את המים: וישק. השקה אותם די ספוקם כאלו שתו בתהומות אשר כל אחד רבה וגדולה: (טז) ויורד. הסלע הוריד המים כמו הנהרות: (יז) ויסיפו. אחר כל הנסים האלו הוסיפו עוד לחטוא: (יח) בלבכם. ר"ל מה ששאלו על הבשר לא היה עליה תוכן הכוונה כ"א בלבכם היה לנסות את ה':

ב ואלו חייב להכריז: מוצא פרות בפלי, או כלי כמות שהוא, מעות בכיס, או כיס כמות שהוא, צבורי פרות, צבורי מעות, שלשה מטבעות זה על גב זה, פריכות ברשות היחיד, וכפרות של בעל הבית, וגוי צמר הלוקוחות מבית האמן, פדי יין וכדי שמן – הרי אלו חייב להכריז.

ג מוצא אחר הגפה, או אחר הגדר, גוזלות מקשרין, או בשבילין שבשדות – הרי זה לא יגע בהן. מוצא כלי באשפה, אם מכסה – לא יגע בו; אם מגלה – נוטל ומכריז. מוצא בגל ובכתל ישן – הרי אלו שלו. מוצא בכתל חדש, מחציו ולחוץ – שלו; מחציו ולפנים – של בעל הבית. אם היה משפירי לאחרים, אפילו בתוך הבית – הרי אלו שלו.

פירוש ברטנורא

ב בכלי. וכלי יש בו סימן: כמות שהוא. ריקן: צבורי פירות. סימן, מנין או מקום: שלשה מטבעות זה על גב זה. או יותר. והמכריז מכריז מטבעות מצאתו, וזה בא ואומר כך וכך היה, והיו מונחים זה על זה:

ג אחר הגפה. סתימת כותל של עץ או של קנים: גדר. של אבנים: גוזלות מקשרין. בכנפיהן, דכולי עלמא הכי מקטרי להו, וקשר כזה לא הוי סימן: לא יגע בהן. דאמרינן הני אינש אצנענהו ואי שקול להו לית להו למרייהו סימנא בנווייהו. הלכך לשבקינהו עד דאתי מרייהו ושקול להו: מכוסה לא יגע בו. דאין זה אבידה שהיא מוחזק עליה בלא תוכל להתעלם, המשתמר הוא: מוצא בגל ובכתל ישן הרי אלו שלו. מפני שיכול לומר לבעל הגל ולבעל הכותל של אמורים שהורישו אבותינו היה. ובכבר שיהיה בו חלודה רבה שניכר שמומן הרבה היה טמון שם: מחציו ולחוץ. באחד מחורי כותל הסמוכים לרשות הרבים. אם מצאה מחצי עוביו של כותל ולחוץ שלו, דאמרינן אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח, וחלודה שעליה מוכחת שמומן הרבה היה שם ובודאי נתיאשו הבעלים. ודין זה דוקא בלשון זהב וחרוכית כסף וכיוצא בזה. אבל אם היה כלי ובתוכו מעות, אם פי הכלי לחוץ הרי הוא שלו, ואם פי הכלי לפנים הרי הוא של בעל הבית: אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו. דלא ידע דמאן ניהו, ובעליו נואשו:

משניות מבוארות – קהתי

שבשדות – או שמצא בשבילים גוזלות מקושרים, הרי זה לא יגע בהן – שמה הניחום בעליהם כאן לשעה ויחזור ליטלם, ואם המוצא יטול אותן יגרום הפסד לבעלים, כמו שבארנו לעיל; ואמנם אילו היה בהם סימן מן הדין היה שיטול אותם ויכריז, הואיל ואין זה מקום המשתמר כל כך, אבל מאחר שאין בהם סימן, כמו שבארנו לעיל, שאין הקשר סימן, ואף המקום אינו סימן, לפי שמדובר כאן בגוזלות המדרות, ואפשר שבאו לכאן ממקום אחר, הלכך לא יגע בהן (גמרא: תוספות). מוצא כלי באשפה, אם מכסה – הכלי כולו באשפה, שהוא משתמר יפה, לא יגע בו – אף על פי שיש בו סימן, שהואיל ומכוסה ומשתמר אנו אומרים, שודאי הטמינהו שם בעליו, ואין זו אבידה. אם מגלה – שאין הכלי משתמר, נוטל ומכריז – בגמרא מבואר שמדובר כאן באשפה שאינה עשויה להתפנות, שאין זו אבידה מדעת; אבל באשפה העשויה להתפנות, אבידה מדעת היא, ובין מכוסה ובין מגולה הרי זה שלו. ואם מתחילה לא היתה עשויה להתפנות, ונמלכו עליה לפנותה, בין מכוסה בין מגולה נוטל ומכריז. במה דברים אמורים? בכלים גדולים שאין דרכם בנפילה אלא בהנחה, אבל בכלים קטנים, כגון סכין ומזלג וכיוצא בהן, בין מכוסה בין מגולה, בין באשפה העשויה להתפנות ובין שאינה עשויה להתפנות, נוטל ומכריז, לפי שאפשר שהושלך שם עם האשפה שהוציאו מהבית. מוצא מטמונים, בגל – של אבנים, ובכתל ישן – או בכותל ישן, שאין ידוע מי בנאו, הרי אלו שלו – מפני שיכול לומר לבעל הגל או לבעל הכותל, שהמטמונים הללו של העמים הקדמונים הם, ובלבד שיהא ניכר בהם שהרבה זמן הם מטמונים שם, כגון שהעלו חלודה רבה (גמרא). והרמב"ם כותב: "והוא שימצאם מטה מטה כדרך כל המטמונים הישנים. אבל אם מראים הדברים שהם מטמון חדש, אפילו נסתפק לו הדבר, הרי זה לא יגע בהם". בעלי התוספות שואלים: ולמה לא יזכה בעל הכותל במטמון, והלא חצרו של אדם המשתמרת קונה לו שלא מדעתו? ומשיבים, שאין חצר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימצאנו לעולם כמו כאן שהוא מוצנע בכותל (עיי' דמב"ם ה"א אבידה טו, ז). מוצא מטמון, בכתל חדש – שידוע שאבותיו של בעל הכותל בנאוהו ולא יצא מרשותם מעולם (הרא"ש). מחציו ולחוץ – אם מצא את המטמון בחצי עובי הכותל של צד רשות הרבים, כגון באחד מחוריו הסמוכים לרשות הרבים, וכגון שניכר בו שמונח כבר מזמן רב, כמו שבארנו לעיל, שלו – הרי זה של המוצא, שאנו אומרים: אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח, וכשזכר בו נתייאש ממנו, הואיל ואין זה מקום המשתמר, הלכך אפילו יש בו סימן, הרי הוא שלו. מחציו

באור משנה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שכל מציאה שאין בה סימן, וניתן לשער שידוע הבעלים בנפילתה מיד, הרי היא של המוצא, לפי שכן הסתם בעליה נתייאשו ממנה והרי היא כהפקר, באה משנתנו ללמד, שכל מציאה שיש בה סימן, הרי היא בחזקת שלא נתייאשו הבעלים ממנה, לפיכך המוצא חייב להכריז עליה ברבים, כדי שיבואו בעליה ויתנו סימניה ויטלוה.

ואלו – מציאות המפורטות להלן, המוצאן חייב להכריז – מפני שיש בהן סימנים: מוצא פרות בפלי – והרי הכלי יש בו סימן; או כלי כמות שהוא – שמצא כלי ריקן; מעות בכיס – שיש סימן בכיס, או כיס כמות שהוא – בלי מעות; צבורי פרות – פירות הצבורים ומכונסים, או צבורי מעות – שמונינם או מקומם סימן; שלשה מטבעות זה על גב זה – או יותר משלושה, ומונחים הם זה על גב זה בצורת מגדל, שכנראה אדם הניחם שם ושכחם, ובכגון זה המוצא מכריז: מטבעות מצאתי, ובעל האבידה בא ואומר: כך וכך היו ומונחים זה על גב זה; פריכות ברשות היחיד – מצא עמרים קטנים במקום שאין רבים מצויים שם, ומקום נפילתן הוא סימן; וכפרות של בעל הבית – כיכרות לחם שנאפו על ידי בעל הבית, שכל אחד יש לו תבנית משלו, והרי שיש בהן סימן, וגוי צמר הלוקוחות מבית האמן – חבילות צמר גזוז שכבר היו בבית האומן, ושם מסמנים אותן; פדי יין וכדי שמן – שיש סימן בכדים (עיי' "תוספות יום טוב"), הרי אלו חייב להכריז – כמו שבארנו הטעם לעיל.

באור משנה ג

לאחר שלמדנו בשתי המשניות הקודמות "אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז", באה משנתנו ללמד על סוג שלישי של "מציאות", שאסור לנגוע בהן, שמה בעליהן הניחו את הדברים שם עד שיחזרו לקחתם, ואינם בכלל "אבידה". וכן כותב הרמב"ם (ה"א אבידה טו, א): "כל המוצא אבידה, בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן, אם מצאה דרך הנחה, אסור ליגע בה, שמה בעליה הניחיה שם עד שיחזור לה. ואם יבוא לטלנה, והיה דבר שאין בו סימן, הרי איבד ממון חברו בידו, שהרי אין לו בה סימן להחזירו בו; ואם היה דבר שיש לו סימן, הרי זה הטרחין לדרוף אחריה ולתת סימנה. ולפיכך אסור לו שיעבד בה עד שימצאנה דרך נפילה. ואפילו נסתפק לו הדבר ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח, הרי זה לא יגע בו". – כן דנה המשנה במוצא מטמון בכותל, אם הוא שלו או של בעל הכותל.

מוצא אחר הגפה – סתימת כותל של עץ או של קנים (דש"י). או אחר הגדר – של אבנים; ויש מפרשים, שגפה היינו גדר אבנים שאינן מדובקות בטיט (עיי' פאה ו, ב), וגוזלות מקשרין – בכנפיהן, ואין הקשר סימן, הואיל וכל בני אדם קושרים להם כך, או בשבילין

ד מצא פתגות – הרי אלו שלו; בין התבה ולתנוני – של חנוני. לפני השלחני – הרי אלו שלו; בין הכסף ולשלחני – הרי אלו לשלחני. הלוקח פרות מחברו, או ששלח לו חברו פרות, ומצא בהן מעות – הרי אלו שלו; אם היו צרויין – נוטל ומכרו.

ה אף השמלה היתה בכלל כל אלה, למה יצאת? להקיש אליה, לומר לך: מה שמלה מיחדת, שיש בה סימנים ויש לה תובעים, אף כל דבר, שיש בו סימנים ויש לו תובעים – חייב להכרו.

ו ועד מתי חייב להכרו? עד כדי שידעו בו שכנוי; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שלשה רגלים, ואחר הרגל האחרון שבעה ימים, כדי שילך לביתו שלשה, ויחזור שלשה, ויכרו יום אחד.

פירוש ברטנורא

ד מצא פתגות הרי אלו שלו. בדבר שאין בו סימן מיירי, דהוא דנפל מניה מייאש שהכל נכנסים לשם: בין תיבה. שהחנוני וישב לפניו, ותמיד נוטל ממנה, ונותן לפניו ומוכר, ומעות שנותנין לו נותן בתוכו, ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני: לפני שולחני הרי אלו שלו. דאמרינן מן הבאים להחליף מעות נפלו, שהרי השלחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו, ואם מן השולחני הם היה להם להמצא כינו ולכסא שהשלחן מונח עליו: הלוקח פירות מחבירו וכו'. וכגון שהכירו זה תגר שלקח תבואה זו או פירות הללו מאנשים הרבה ולא ידע דמאן נינהו, וכיון דלית בהו סימן נתיאשו הבעלים. אבל אם זה שמכר את הפירות לקטן הוא עצמו מן הקרקע שלו, שודאי המעות הללו שלו הן, חייב להחזיר: ואם היו צרויין. הקשר או מנין שלהם היו סימן:

ה בכלל כל אלה. ככלל כל אברת אחיך: ולמה יצאת. וכן תעשה לשמלתו: מה שמלה מיוחדת. סתם שמלה יש בה סימן, וכל שמלה יש לה בעלים תובעים אותה, שנעשית בידי אדם ולא באת מן התפקד: אף כל שיש לו תובעים. למצויי מיד דמיאש. ויאוש הוא, דשמעוניה דאמר וי ליה לחסרון כים:

ו שכנוי. שכני מקום שנמצאת בו האבירה, שמה שלחן היא: כדי שילך כל אחד לביתו בשלשה ימים. משישמע ההכרה וידע אם אבר לו כלום, ואם יראה שאבר יחזור שלשה ימים או אברתו ואלו סימניה. והלכה כרבי יהודה. ומשחרב בית המקדש התקינו שיהיו מכרויין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ומשרבו האנסיין דאמרי אבירתא למלכא, התקינו שהא מודיע לשכנו ולמודעיו דוי:

משניות מבוארות – קהתי

הכיסא, שהוא השולחן של השולחני, המפסיק בין השולחני ללקוחות, הרי אלו לשלחני – שודאי מן השולחני נפלה. הלוקח פרות מחברו, או ששלח לו חברו פרות, ומצא בהן מעות, הרי אלו שלו – בגמרא מבואר, דווקא אם חברו הוא תגר, שקנה את הפירות מאנשים הרבה, ואין ידוע של מי המעות, וכיון שאין בהן סימן נתיאשו הבעלים. אבל אם חברו ליקטם בעצמו משרהו, ודאי המעות הללו שלו הן, וחייב להחזיר. אם היו צרויין – אם המעות היו קשורות, נוטל ומכריז – שהרי הקשר הוא סימן, וכל שיש בו סימן מן הסתם לא נתיאשו הבעלים.

באור משנה ה

בפרשת השבת אבידה נאמר (דברים כב, ג): "וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אברת אחיך", ודורשת משנתנו את הכתוב הזה.

אף השמלה היתה בכלל כל אלה – הרי אף השמלה היא בכלל "כל אברת אחיך", למה יצאת – למה יצאה מן הכלל ונכתבה לחוד: "וכן תעשה לשמלתו"? להקיש אליה – כדי לדמות כל אבידה לשמלה, לומר לך: מה שמלה מיחדת, שיש בה סימנים ויש לה תובעים – סתם שמלה יש בה סימנים ויש לה בעלים התובעים אותה, שהרי נעשתה בידי אדם ולא באה מן התפקד (דש"י); ויש מפרשים, שעל ידי שיש לה סימנים ממילא יש לה תובעים (תוספות). אף כל דבר, שיש בו סימנים ויש לו תובעים, חייב להכרו – אבל דבר שאין לו תובעים, אלא נתיאשו ממנו הבעלים, הרי הוא של המוצא, אף על פי שיש לו סימנים (דמב"ם).

באור משנה ו

ועד מתי חייב להכרו? – על אבידה שיש בה סימנים? עד כדי שידעו בו שכנוי – כלומר שכני המקום שנמצאה בו האבירה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: שלשה רגלים – צריך הוא להכרו במשך שלושה רגלים, בזמן שכל ישראל מתכנסים בירושלים, ואחר הרגל האחרון – השלישי, שבעה ימים – יכרו עור שבעה ימים, כדי שילך לביתו שלשה, ויחזור שלשה – ימים, ויבדוק בביתו אם חסר לו דבר, ויחזור שלשה – ובעל האבירה יחזור שלושה ימים, ויכרו יום אחד – כלומר: וכשיחזור ישמע עוד את המכרו על האבירה, ויתן לו סימניה ויקבל אבידתו (דבנו חננאל; דמב"ם; יתפאר ישראל); ויש מפרשים: ויכרו יום אחד – ובעל

ולפנים – אבל אם מצא בחצי עובי הכותל של צד הפנים, של פצל הפית – בגמרא מבואר, שמדובר במשנתנו כגון שמצא בכותל מטיל כסף או לשון זהב וכיוצא בזה, שאין להוכיח מאיזה מקום הוכנס לשם, אם מבחוץ או מבפנים, אבל אם מצא דבר המוכיח מהיכן בא, הולכים אחר הוכחה זו, שאם הוא מוכיח שבא בעל הבית, אף על פי שמצאו מחציו ולחוץ הרי הוא של בעל הבית, ואם הוא מוכיח שבא מבחוץ, אפילו מצאו מחציו ולפנים, הרי הוא של המוצא, כגון אם מצא שם סכין, הרי הניצב שלה מוכיח מי הניחה שם, שאם הניצב כלפי חוץ, ודאי אדם מבחוץ הניחה שם, ואם הניצב כלפי פנים ודאי בעל הבית הניחה שם; וכן אם מצא כיס, הרי פיו מוכיח, ואף לענין ששינוי שחמציץ ולפנים של בעל הבית. כותב הרמב"ם, שאין הדברים אמורים אלא כשטען בעל הבית שהמטמון שלו, או שהיה יורש שאנו טוענים לו: שמה של אביו הוא, אבל אם הודה שהיא מציאה, הרי היא של המוצא (ועינין "תוספות יום טוב"). אם היה משפירי לאחריים – אם בעל הבית היה משכיר את ביתו לאחריים, וכבר דרו בבית כמה דיירים, אפילו בתוך הפית – אפילו מצא את המציאה בתוך הבית, הרי אלו שלו – של המוצא, שהרי אין ידוע של מי היא ובעליה נתיאשו ממנה. יש מבארים בגמרא, שמדובר כאן שהשכיר ביתו לשלושה גוים כאחד (או אפילו לשני גוים וישראל אחד) שהואיל ונעשה ביתו פונדק, לפיכך כל הנמצא בו אפילו בתוך הבית, הרי הוא של המוצא, והוא הדין כשהדייר האחרון היה גוי אחד. אבל אם דרו בו ישראלים בזה אחר זה, הרי זה של הדייר האחרון. ואם דרו בו באחרונה כמה ישראלים כאחד או אפילו רוב ישראלים, חייב להכרו.

באור משנה ד

מצא – מציאה שאין בה סימן (דש"י), כגון מעות, פתגות – במקום שהלקוחות נכנסים ויוצאים, הרי אלו שלו – של המוצא, שאנו אמורים שנפלה המציאה מאחד הלקוחות, וכיון שנכנסים שם רבים, בעל האבירה ודאי נתיאש ממנה; ויש מפרשים, אפילו יש בה סימן (תוספות). בין התבה ולתנוני – אם מצא את המציאה מאחורי התיבה המפסיקה בין החנוני ללקוחות, של חנוני – שחזקתה שנפלה ממנו. לפני השלחני – מצא מציאה לפני השולחני, המחליף ופורט מעות, הרי אלו שלו – של המוצא, שאנו אמורים שנפלה מן הבאים להחליף מעות; בין הכסף ולשלחני – אם מצא את המציאה מאחורי

ז אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא אָמַר סִמְנִיָּה – לֹא יִתֵּן לוֹ; וְהִרְמָא, אָף עַל פִּי שְׁאֵמַר סִמְנִיָּה – לֹא יִתֵּן לוֹ, שְׁנֵאמַר (דברים כב, ב): "עַד דְּרַשׁ אַחִיף אֹתוֹ", עַד שֶׁתִּדְרַשׁ אֶת אַחִיף, אִם רָמַאי הוּא, אִם אֵינוּ רָמַאי. כָּל דְּבַר שְׁעוּשָׁה וְאוֹכַל – יַעֲשֶׂה וְיֹאכַל; וְדָבָר שְׁאֵינוּ עוֹשֶׂה וְאוֹכַל – יִמְכַר; שְׁנֵאמַר (שם): "וְהִשְׁבַּחְתוּ לוֹ", רָאֵה, הִיאָף תִּשְׁכַּחְנוּ לוֹ. מַה יְהֵא בְּדָמִים? רַבִּי טַרְפוֹן אָמַר: יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ – חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ – אֵינוּ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן.

ח מִצָּא סְפָרִים – קוֹרֵא בָּהֶן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם; וְאִם אֵינוּ יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת – גּוֹלְלֵן; אָכֵל לֹא יִלְמַד בָּהֶן בַּתְּחִלָּה, וְלֹא פִירוּשׁ בִּרְטִנּוּרָא

פירוש ברטנורא

ז כל דבר שעושה ואוכל. אם האבדה דבר שיכולים להאכילו את שכו מעשיו, כגון שור והמור; יעשה ויאכל. ולא ימכור אותו המוצא, שכל אדם נוה לו בבהמתו שהכירה בו כבר ולמימה לרצונו. ואינו חייב להמפל בה לעולם, אלא תרנגולת ובהמה גסה מטפל בה י"ב חדש. עגלים וסוסיים של רעיה, כלומר שאין מגדלים אותם לפטם, וכן גדיים וטלאים, מטפל בהם שלשה חדשים. ועגלים של פטום מטפל בהם שלשים יום. אווזין ותרנגולים זכרים, הקטנים מטפל בהן שלשים יום, והגדולים שאוכלים הרבה מטפל בהן שלשה ימים. מכאן ואילך לוקח אותם הוא לעצמו בשומא כפי שוויין, או מוכרם לאחרים ומניח הרמים אצלו: לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בהו, אע"ג דלא אשתמש בהו כמאן דאשתמש דמו, וחייב באחריותן. והלכה כר' טרפון בדמי אבדה שמכר. אבל מעות עצמן של אבדה, כגון שמצא מעות בכיס או שלשה מטבעות זו על גבי זו, לא ישתמש בהם כלל.

ח אחת לשלשים יום. שמתעפשן כשהיון מלפתחן. וכל ספריהן היו עשוין כעין גולין; גוללן. מתחלתן לסופן שיכנס בהם האוויר: בתחלה. מה שלא למד מעולם.

משניות מבוארות – קהתי

או סייח של רעיה (הרועים במרעה). מטפל בו שלוש חדשים (עין פרטים נוספים בברייתא בגמרא: רמב"ם הל' אבידה יג, טו-טז). מכאן ואילך לוקחם הוא לעצמו בשומא כפי שוויים או מוכרם לאחרים ומניח את דמיהם אצלו. ודָבָר שְׁאֵינוּ עוֹשֶׂה וְאוֹכַל – כגון אווזים ותרנגולים זכרים, יִמְכַר – אף קודם שכלו ימי ההכרזה. בגמרא מבואר שמכל מקום אינו מוכרם לאלתר אלא לאחר זמן קצוב, כגון אם מצא אווזים ותרנגולים קטנים מטפל בהם שלושים יום, ואם מצא גדולים, מטפל בהם שלוש ימים בלבד (רמ"א). ויש מפרשים להיפך: בגדולים מטפל שלושים יום ובקטנים רק שלוש ימים (רמב"ם), ולאחר מכן הוא מוכרם, שְׁנֵאמַר: "וְהִשְׁבַּחְתוּ לוֹ", בא הכתוב לומר: רָאֵה, הִיאָף תִּשְׁכַּחְנוּ לוֹ – תן דעתך היאך להשיב לו את אבידתו, שלא תאכל האבידה את עצמה (גמרא). כלומר שלא יעלה לך הטיפול באבידה עד שיהיו בעליה חייבים לשלם לך בכדי דמיה או בכדי מקצתה. מַה יְהֵא בְּדָמִים – בדמי האבידה, כלומר לאחר שהמוצא מוכר את האבידה, האם רשאי הוא להשתמש בדמיה, אם לא? רַבִּי טַרְפוֹן אָמַר: יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן – רשאי הוא להשתמש בהם, לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ, חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן – שהוואיל ויש לו רשות להשתמש בהם דינו כשוואל, ואף על פי שלא השתמש בהם, הריהו כאילו השתמש בהם, ואם אבדו, ואפילו באונס, כגון שטבעה ספינתו בים, חייב לשלם (גמרא; רמב"ם). רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן – אסור לו להשתמש בדמי האבידה, אלא צריך להניחם אצלו כפיקדון עד שיבוא בעל האבידה; לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ, אֵינוּ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן – בגמרא מבואר, שאף לדעת רבי עקיבא אינו פטור אלא מאונסין, כלומר שאין דינו כשוואל להתחייב באונסין, אבל בגניבה ואבידה הוא חייב, שכל שומר אבידה דינו כשומר שכר, לפי שיש לו שכר מצוה, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה; ומה שאמר: אם אבדו אינו חייב באחריותן – היינו שאבדו באונס, כגון שטבעה ספינתו בים, כמו שכבר בארנו לעיל. והלכה כרבי טרפון בדמי אבידה שמכר, שהוואיל וטרח בה התירו לו חכמים להשתמש בדמיה, אבל במעות עצמן של אבידה, כגון שמצא מעות בכיס, לא ישתמש בהן כלל (גמרא; רמב"ם).

באור משנה ח

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת כיצד צריך המוצא לטפל באבידה שהיא בעל חיים, מוסיפה משנתנו ללמד, כיצד יטפל באבידות אחרות, כדי לשמור עליהן שלא יתקלקלו ומתי מותר לו להשתמש בהן.

מִצָּא סְפָרִים, קוֹרֵא בָּהֶן אַחַת לְשָׁלְשִׁים יוֹם – שאם ישעה הרבה מלפתחם, עלולים הם להתעפש, ומתוך שהוא צריך לפתחם, הריהו קורא בהם אחת לשלושים יום. וְאִם אֵינוּ יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת,

האבידה יכריז: אני אבידתי אבידה ואלו סימניה (רמ"א; ברטנורא). בגמרא מובאת ברייתא: "בראשונה כל מי שמצא אבידה היה מכריז עליה שלוש רגלים, ואחר רגל אחרון שבעת ימים, כדי שילך שלושה ויחזור שלוש ויכריז יום אחד. משחרב בית המקדש – שיבנה במהרה בימינו – התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ומשרבו האנסים (שאמרו: המציאה של מלך היא) התקינו, שיהו מודיעין לשכיניו ולמידעיו ודיו". כן מובאת שם ברייתא: "אבן טוען היתה בירושלים, כל מי שאבדה לו אבידה, נפנה לשם, וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם, זה עומד ומכריז, וזה עומד ונותן סימניו ונוטלה, וזו היא ששינוי (תענית ג, ח): "צאו וראו אם נמחית אבן הטוען" (ונקראת כך על שם שטוענים שם בענין האבידות).

באור משנה ז

אָמַר אֶת הָאֲבֵדָה – מי שבא לתבוע את אבידתו, ופירש בשם האבידה, כגון שאמר: אבדה לי טלית, לֹא אָמַר סִמְנִיָּה – בגמרא נחלקו אמוראים: כיצד מכריז המוצא? רב יהודה אומר: "אבידה" מכריז, כלומר שאינו מפרש בשם האבידה אלא מכריז סתם שמצא אבידה; ורב נחמן אמר: "גלימה" מכריז, כלומר שמפרש בהכרזתו את שם האבידה, כגון אם מצא גלימה, הריהו מכריז: גלימה מצאתי. ואמנם לדעת רב יהודה מתפרשת משנתנו כפשוטה, שבעל האבידה פירש בשם האבידה ולא אמר סימניה; אבל לדעת רב נחמן, שהלכה כמותו. מפרשים את משנתנו, שהתובע את האבידה אמר סימנים אבל לא אמר את סימניה המובהקים, לֹא יִתֵּן לוֹ – את האבידה אלא בסימן מובהק שלה (עין רמב"ם הל' אבידה יג, ג). וְהִרְמָא – אם התובע את האבידה חשוד ברמאות, אָף עַל פִּי שְׁאֵמַר סִמְנִיָּה, לֹא יִתֵּן לוֹ – עד שיבא עדים שהיא שלו, שְׁנֵאמַר – בפרשת השבת אבידה: "עַד דְּרַשׁ אַחִיף אֹתוֹ", עַד שֶׁתִּדְרַשׁ אֶת אַחִיף – עד שתחקור אחריו, אִם רָמַאי הוּא, אִם אֵינוּ רָמַאי – וכן פוסק הרמב"ם (שם). שהרמאי אף על פי שאמר סימנים מובהקים אין מחזירים לו עד שיבא עדים שהיא שלו. ויש פוסקים, שבסימנים מובהקים כגון מידה או משקל או מנין, מחזירים לכל אדם (חושן משפט סזו וז). כָּל דְּבַר שְׁעוּשָׁה וְאוֹכַל – כלומר מצא אדם אבידה והכריז עליה ועדיין לא באו בעליה לקחתה, אם היא דבר שעושה ואוכל, היינו שעושה מלאכה ויש בשכרו כדי אכילתו, כגון פרה או חמור, יַעֲשֶׂה וְיֹאכַל – יטפל בו אף לאחר שכלו ימי ההכרזה ולא ימכרנו, שנוה לו לבעל האבידה בבהמתו. בגמרא מבואר, שאינו חייב לטפל בה לעולם אלא בזמן קצוב, כגון אם מצא בהמה גסה או תרנגולת, מטפל בה שנים עשר חודש; עגל

יִקְרָא אַחַר עֲמוּ. מִצָּא כְּסוּת – מְנַעְרָה אַחַת לְשָׁלִישִׁים יוֹם; וְשׁוֹמְתָה לְצַרְפָּה, אֲבָל לֹא לְכַבּוּדוֹ. כְּלִי כֶסֶף וְכִלֵּי נְחֹשֶׁת – מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְצַרְפָּה, אֲבָל לֹא לְשִׁחְקָן. כְּלִי זָהָב וְכִלֵּי זָכוּכִית – לֹא יִגַע בָּהֶן עַד שְׂבִיבָא אֵלֶיהָ. מִצָּא שֶׁק אוֹ קָפָה, וְכָל דְּבָר שְׂאִין דְּרַכּוּ לְטוּל – הֲרֵי זֶה לֹא יִטְלוּ.

ט אִיזוּ הִיא אַבְדָּה? מִצָּא חֲמוּר אוֹ פָּרָה רוֹעִין בְּדֶרֶךְ – אִין זוֹ אַבְדָּה. חֲמוּר וְכִלְיוּ הַפּוֹכִין, פָּרָה רָצָה בֵּין הַכְּרָמִים – הֲרֵי זוֹ אַבְדָּה. הַחֲזִירָה וּבְרִחָה, הַחֲזִירָה וּבְרִחָה, אֶפְלוֹ אֲרַבְעָה וְחֲמִשָּׁה פְּעָמִים – חֵיב לְהַחֲזִירָה, שְׁנָאֲמַר (דברים כב, א): "הֲשֵׁב תְּשִׁיבֵם". הִיא בְּטָל מְסַלַע – לֹא יֵאמָר לוֹ: תֵּן לִי סַלַע, אֲלֵא נֹתֵן לוֹ שֶׁכָּרוּ כְּפֹעֵל בְּטָל. אִם יֵשׁ שָׁם בֵּית דִּין – מִתְּנָה בְּפָנֵי בֵּית דִּין; אִם אִין שָׁם בֵּית דִּין – בְּפָנֵי מִי יִתְנֶה? שְׁלוֹ קוֹדֵם. י מִצָּאָה בְּרִפְת – אִינוּ חֵיב בָּהּ; בְּרִשׁוֹת הַרְפִּים – חֵיב בָּהּ. וְאִם הִיתָה בֵּית הַקְּבֻרוֹת – לֹא יִטְמָא לָהּ. אִם אָמַר לוֹ פִּירוּשׁ בִּרְטִנוּרָא

לפי שצריך להשתות לפניו: ולא יקרא אחר עמו. לפי שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ונקרע: שוטחה לצרכה. לשלוח בה אור שלא תאכלנה עש: לצרכן. שמתעפשים בקרקע. שצריך לתת בקרקע דיו היא שמירתו. ולפיכך משתמש בהם לפרקים: אבל לא לשוחקן. ולא ישתמש בהן זמן ארוך עד שישחקם: לא יגע בהן. זהב אינו מתעפש בארץ. וכן זכוכית. ועוד שהוא נוה להשבר: שאין דרכו ליטול. דבר שגנאי הוא לו. והתורה אמרה והתעלמת מהם, פעמים שאתה מתעלם, כגון זקן ואינו לפי כבודו:

ט אִיזוּ הִיא אַבְדָּה. שניכר בה שאין הבעלים יודעים שהיא שם: אין זו אבדה. ואינו חייב להחזיר, שמדעת הניחוח שם: רצה בין הכרמים. שמתקלקלים רגליה: השב תשיבם. התורה ריבתה השבות הרבה: לא יאמר לו תן לי סלע. שזה אומר לו אם עשית מלאכתך, היית מרבה טורח, עכשיו לפי מה שטרחת טול: כפועל בטל. כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליכטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעשות במלאכה קלה כזו: אם יש שם בית דין. אם אינו רוצה ליכטל ממלאכתו. ששכרה מרובה, מה עשה. אם יש שם שלשה בני אדם מתנה בפניהם ואומר ראו שאני משתכר כך וכך. ואי אפשר ליכטל ליטול שכר מועט, אם תאמרו שאטול שכרו משלם. אטפל בהשבת אבדה זו: שלו קודם. ומניח את האבדה: י מציאה ברפת. א"ע שאינה משתמרת בה כגון שאינה נעולה: ואם היתה בבית הקברות. והוא כהן. לא יטמא לה. שהשבת אבדה עשה, השב תשיבם לאחיה.

משניות מבוארות – קהתי

שניזוקה היא ברגליה, הרי זו אבדה – שודאי אבדה לבעליה, וחייב ליטלה ולהחזירה. ההזיקה וברחה, ההזיקה וברחה, אפלו ארבעה וחמשה פעמים – כלומר אפילו הרבה פעמים, חייב להחזיקה – בכל פעם, שְׁנָאֲמַר – בפרשת השבת אבדה: "השב תשיבם" – ומבואר בגמרא: "השב" אפילו מאה פעמים משמע (עין פירוש המשנה להרמב"ם שם שבבואר שם שהמקור נופל על המעט ועל הריבוי): ויש מפרשים, שלמדים זה מכפל הלשון "השב תשיבם" (עין השלמות גר"ח אבג). היתה בטל מסלע – אם בזמן שטרח להחזיר את האבידה נבטל ממלאכתו שיכול היה להשתכר בה סלע, לא יאמר לו – לבעל האבידה: תן לי סלע – שהפסדתי מחמת טיפולי באבידתי, שיכול בעל האבידה לומר לו: לא טרחת באבידתי כמו שצריך היית לטרוח במלאכתך כדי להשתכר סלע, אלא נותן לו שקרו כפועל בטל – כלומר ששמים כמה אדם רוצה ליטול פחות משכרו כדי להיבטל ממלאכתו הקשה ולעסוק במלאכה קלה כזו (רש"י; ברטנורא). אם יש שם בית דין, מתנה בפני בית דין – כלומר אם אינו רוצה לבטל ממלאכתו ולהפסיד משכרו על ידי הטיפול באבידה, ויש שם שלוש אנשים, והרי הם בית דין, יכול הוא להתנות בפניהם, שיטפל בהשבת האבידה על מנת שיקבל מבעל האבידה כנגד כל מה שהוא מפסיד ממלאכתו, וחייב בעל האבידה לקיים תנאי זה. אם אין שם בית דין, בפני מי יתנה – שיבטל ממלאכתו ויטפל בהשבת האבידה על מנת שלא יפסיד משכרו? שְׁלוֹ קוֹדֵם – יעסוק במלאכתו ויניח את האבידה, שאינו חייב לטפל באבידה ולהפסיד משכרו.

באור משנה י

מציאה ברפת – מצא את הבהמה ברפת, אף על פי שאינה משתמרת שם, כגון שאינה נעולה, מכל מקום אם הרפת אינה עשויה להתעות את הבהמה, שתצא ממנה ותברח (גמרא). אינו חייב בה – אינו חייב לטפל בה כדי להחזירה לבעליה, שאין זו אבידה. ברשות הרבים – אבל אם מצא את הבהמה ברשות הרבים, וכגון שניכר בה שהיא תועה, חייב בה – חייב לטפל בה, כדין אבידה. ואם היתה בית הקברות – ויש גורסים: בבית הקברות (ברטנורא), או: בין הקברות (עין יתוספות יום טוב), וראה אותה כהן, לא יטמא לה – כדי להחזירה לבעליה, שבזמן שבה לקיים מצוות "עשה" של השבת אבידה, הרי הוא מבטל

גולגלן – מתחילתם לסופם כל שלושים יום, שכן כל ספריהם היו עשויים מגילות כספר תורה שלנו. אבל לא ילמד בהן בתחלה – מה שעדיין לא למד, לפי שצריך לשהות הרבה במקום אחד, ונמצאת היריעה מתבלה מרוב שימוש (עין יתוספות יום טוב). ולא יקרא אחר עמו – שזה מושך את הספר לכאן וזה מושכו לכאן ועלול הוא להיקרע. מציא כסות, מנערה – מן האבק, אחת לשלשים יום – אבל יותר מזה לא, שיכולה היא להתקלקל על ידי כך, ושוטחה לצרפה – כדי לאווררה, שלא יאכלנה העש, אבל לא לכבדו – כגון לקשט את ביתו. כלי כסף וכלי נחשת, משתמש בהן לצרכן – שבשביל שמירתם היה צריך ליתנם בקרקע, הלכך משתמש בהם לפרקים, שלא יתעפשו שם; אבל לא לשחוקן – אסור לו להשתמש בהם בתשמיש שמשתחקים על ידו. בגמרא מבואר, שכלי כסף משתמש בהם בצונן, אבל לא בחמים, מפני שמשחירים אותם, וכלי נחושת משתמש בהם בחמים, אבל לא על ידי האור (שלא יתן את הנלי על האש). מפני שמשחיקם. כלי זָהָב וְכִלֵּי זָכוּכִית – הואיל ואינם מעלים חלודה, וכלי זכוכית אף נוחים להישבר, לא יגע בהן עד שְׂבִיבָא אֵלֶיהָ – הנביא, כלומר אפילו הוא צריך להשהותם בידו זמן מרובה עד שיתברר מי הוא בעל האבידה. מציא שק או קפה – סל גדול, וכל דבר שאין דרכו לטול – כגון שאדם חשוב הוא, ואף אילו הרבר היה שלו לא היה נוטלו, לפי שגנאי הוא לו לשאתו בחוץ, הרי זה לא יטל – כלומר אינו חייב ליטול את האבידה ולטפל בהשבתה, שכל שאינו עושה כן בשלו, אינו חייב בשל אחרים, שנאמר בפרשת השבת אבידה (דברים כב, א): "לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים והתעלמת מהם", ודרשו: "והתעלמת" – פעמים שאתה מתעלם (שרשאי אתה להתעלם מהאבידה). כגון זקן ואינו לפי כבודו (ברייתא).

באור משנה ט

איזו היא אבדה – שניכר בה שאבדה לבעליה, והרואה אותה חייב לטפל בהשבתה? מציא חמור או פרה רועין בדרך – אף על פי שאין שם מרעה הראוי (ומאיד). אין זו אבדה – שהרבה פעמים יוצאה בהמה לרעות בדרך ובעליה יודעים על כך, הלכך אינו חייב ליטלם ולהחזירם. חמור וכליו הפוכין – אבל אם מצא חמור וכליו, היינו האוכף והמרדעת, הפוכים, או פרה רצה בין הכרמים –

אָבִיו: הַמָּאָה, או שְׁאָמַר לוֹ: אַל תְּחִזִּיר – לֹא יִשְׁמַע לוֹ. פֶּרֶק וְטָעוֹן, פֶּרֶק וְטָעוֹן, אִפְלוּ אֲרֻבְעָה וְחֻמְשָׁה פְּעָמִים – חֵיב, שְׁנָאָמַר (שמות כג, ה): "עֹזֵב תַּעֲזֹב". הֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לוֹ, וְאָמַר: הוֹאִיל וְעֲלִיף מִצְוָה, אִם רְצוֹנְךָ לְפָרוֹק פֶּרֶק – פְּטוּר, שְׁנָאָמַר: (שם) "עֲמוּ"; אִם הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלָה – חֵיב. מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְפָרוֹק, אֲבָל לֹא לְטָעוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף לְטָעוֹן. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אִם הָיָה עָלָיו יָתֵר עַל מִשְׁאוֹ – אִינוֹ זָקוּק לוֹ, שְׁנָאָמַר (שם): "תַּחַת מִשְׁאוֹ", מִשְׁאוֹ שְׂכֹל לְעַמּוֹד בּוֹ.

יֵא אֲבָדְתוֹ וְאֲבָדְתָּ אָבִיו – אֲבָדְתוֹ קוֹדֶמְתָּ; אֲבָדְתָּ וְאֲבָדְתָּ רַבּוֹ – שְׁלוֹ קוֹדֶמְתָּ; אֲבָדְתָּ אָבִיו וְאֲבָדְתָּ רַבּוֹ – שְׁל רַבּוֹ קוֹדֶמְתָּ, שְׁאָבִיו הֵבִיאוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ שְׁלֵמְדוֹ חֲקָמָה מְבִיאוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; וְאִם אָבִיו חֲכָם – שְׁל אָבִיו קוֹדֶמְתָּ. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נִשְׁאָרִין מִשְׁאוֹי – מְנִיחַ אֶת שְׁל רַבּוֹ, וְאַחֲרָיִךְ מְנִיחַ אֶת שְׁל אָבִיו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשֶּׁבִי – פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ, וְאַחֲרָיִךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו; וְאִם הָיָה אָבִיו חֲכָם – פּוֹדֶה אֶת אָבִיו וְאַחֲרָיִךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ.

פירוש ברטנורא

ובטומאת כהן, עשה דקדושים יהיו (ויקרא כ"א), ולא תעשה דלנפש לא יטמא בעמיו (שם). ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: או שאמר לו אל תחזיר. והאבידה במקום שמצוה להחזיר. הרי זה לא ישמע לו. דכתיב (ויקרא י"ט) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו, שאם אבך אומר לך חלל את השבת אל תשמע לו. וכן בשאר כל המצוות: הלך וישב לו. בעל החמור: מצוה מן התורה לפרוק. בחנם: אבל לא לטעון. בחנם: אלא בשכר: ר"ש אומר אף לטעון. בחנם: ואין הלכה כרבי שמעון: רבי יוסי הגלילי אומר וכו'. ואין הלכה כרבי יוסי:

יֵא אֲבָדְתוֹ קוֹדֶמְתָּ. דאמר קרא (דברים ט"ו) אפס כי לא יהיה בך אביו, הוהר שלא תהיה אתה אביו: של רבו קודמת. והוא שיהיה רבו מובהק, שלמד רוב חכמתו ממנו. וכן כל הנך רבו דאמרין במתניתין שקודמין לאביו, אינן אלא ברבו מובהק:

משניות מבוארות – קהתי

לו, אבל לא כשהוא רובץ תחת משא שאינו יכול לעמוד בו. ואין הלכה כרבי יוסי הגלילי. אלא כל שהחמור רובץ תחת משאו, אף על פי שהיה עליו יתיר על המשא הראוי לו, מצוה לעזור לו בפריקה (ומבי"ט הל' רוצח ושמידת נפש יג, א).

באור משנה יא

אֲבָדְתוֹ וְאֲבָדְתָּ אָבִיו – מצא שתי אבידות, אחת שלו ואחת של אביו, וכל שכן של חברו, ואינו יכול להחזיר את שתיהן כאחת, אֲבָדְתוֹ קוֹדֶמְתָּ – מטפל תחילה באבידותו. בגמרא מבואר הטעם, שנאמר (דברים טו, ז): "אפס כי לא יהיה בך אביו", היתה שלא תהיה אתה אביו (ברטנורא); והרמב"ם כותב (בפירושו למשנתנו): "הרמז מן התורה שיש לאדם להקדים עצמו על זולתו הוא מה שאמרה התורה: "אפס כי לא יהיה בך אביו", כאילו אמרה: אין אתה חייב להסיר רעה מאחר אלא כשלא תבוא לך כעין אותה הרעה שהסירות ממנו, שאם כשתתן לאביו די מחסוריו, תשוב אתה עני כמותו, אינך חייב לתת לו, וזה שאמרו (בגמרא): שלך קודם לשל כל אדם". וכן אֲבָדְתוֹ וְאֲבָדְתָּ רַבּוֹ – מצא שתי אבידות, אחת שלו ואחת של רבו, ואינו יכול להחזיר את שתיהן, שְׁלוֹ קוֹדֶמְתָּ – מהטעם שהבאנו לעיל. אֲבָדְתָּ אָבִיו וְאֲבָדְתָּ רַבּוֹ, שְׁל רַבּוֹ קוֹדֶמְתָּ – בגמרא מבואר, דווקא אם היה רבו המובהק, שלמד רוב חכמתו ממנו, שְׁאָבִיו הֵבִיאוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, וְרַבּוֹ שְׁלֵמְדוֹ חֲקָמָה מְבִיאוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא – הלכך חייב להקדים רבו לאביו. וְאִם אָבִיו חֲכָם – תלמיד חכם; ויש גורסים: ואם אביו שקול נגד רבו (ירושלמי; ומבי"ט הל' אבידה ב, ב). שְׁל אָבִיו קוֹדֶמְתָּ – שודאי גם אביו לימדו תורה, ונמצא שאביו הוא גם רבו. הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ נִשְׁאָרִין מִשְׁאוֹי, מְנִיחַ אֶת שְׁל רַבּוֹ – פרוק את המשא של רבו תחילה, וְאַחֲרָיִךְ מְנִיחַ אֶת שְׁל אָבִיו – כמבואר הטעם לעיל; הָיָה אָבִיו וְרַבּוֹ בְּבֵית הַשֶּׁבִי – וצריך לפדותם משם, פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ – תחילה, וְאַחֲרָיִךְ פּוֹדֶה אֶת אָבִיו – ואף בענין זה ובענין הנחת המשא דווקא כשהיה זה רבו המובהק, שרוב חכמתו ממנו. וְאִם הָיָה אָבִיו חֲכָם – אפילו לא היה שקול כנגד רבו, הואיל ויש כאן סכנת נפשות (בית יוסף), פּוֹדֶה אֶת אָבִיו – תחילה, וְאַחֲרָיִךְ פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ – יש כותבים, שהוא הדין לענין הנחת המשא, שאם אביו תלמיד חכם, אף על פי שאינו שקול כרבו, הואיל ויש כאן צער הגוף, מניח של אביו ואחר כך של רבו (תפארת ישראל; עין "מלאכת שלמה" מה שמביא בשם "הלבוש").

מצוות עשה של "קדושים יהיו" (ויקרא כ"א, ח), ואף עובר על "לא תעשה" של "לנפש לא יטמא בעמיו" (שם שם, א), ואין "עשה" דוחה "לא תעשה" ו"עשה". והוא הדין לגזיר שאסור להיטמא לה, לפי שאף בו יש "עשה" ו"לא תעשה": עשה – "קדוש יהיה" (במדבר ו, ח), ולא תעשה – "על נפש מת לא יבוא" (שם שם, ו). אִם אָמַר לוֹ אָבִיו: הִטְמֵא – היכנס לבית הקברות, כדי להחזיר את האבידה, או שְׁאָמַר לוֹ: אַל תְּחִזִּיר – את האבידה, והיא במקום שחייב להחזירה, לֹא יִשְׁמַע לוֹ – לאביו לעבור עביירה, שנאמר (ויקרא יט, ג): "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה'". – כולכם חייבים ככבודי (ברייתא בגמרא). פֶּרֶק וְטָעוֹן – נאמר בתורה (שמות כג, ה): "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו". פסוק זה מדבר בפריקה, היינו שתעזור לו לפרוק את המשא מעל החמור; וכן נאמר (דברים כב, ז): "לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך... הקם תקים עמו". ופירושו, שפסוק זה מדבר בטעינה, היינו שתעזור לו להטעין משאו שנפל מעליו, וכן לאחר שעזרת לו לפרוק, אל תניחנו ותלך אלא הקם תקים עמו, היינו שתוסיף לעזור לו בהטענת משאו על החמור (גמרא; ומבי"ט הל' רוצח יג, ב). משנתנו באה ללמד, שאם פרק וטען וחזר רובץ, ושוב פֶּרֶק וְטָעוֹן, אִפְלוּ אֲרֻבְעָה וְחֻמְשָׁה פְּעָמִים – כלומר אפילו הרבה פעמים, חֵיב – לחזור ולפרוק ולטעון, שְׁנָאָמַר: "עֹזֵב תַּעֲזֹב" – וכן: הקם תקים. ודרשו: "עזוב". "הקם" – אפילו מאה פעמים (עין מה שבארנו במשנה הקודמת בענין "השב תשיב"). הֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לוֹ – בעל החמור, וְאָמַר – למי שעבר וראה את חמורו רובץ תחת משאו, הוֹאִיל וְעֲלִיף מִצְוָה – לפרוק, אִם רְצוֹנְךָ לְפָרוֹק פֶּרֶק – את המשא מעל החמור, פְּטוּר – הרואה מלפרוק, שְׁנָאָמַר: "עֲמוּ" – "עזב תעזוב עמו", עם בעל החמור, העוסק בפריקה. אִם הָיָה – בעל החמור, זָקֵן אוֹ חוֹלָה – ואין לו כוח לפרוק, חֵיב – הרואה לפרוק לבדו. מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְפָרוֹק – בחינם, שהואיל ויש כאן צער בעלי חיים, אין משהים את הפריקה להתנות על השכר (גמרא). אֲבָל לֹא לְטָעוֹן – כלומר שאין אדם מצווה לטעון בחינם אלא בשכר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף לְטָעוֹן – כלומר מצוה מן התורה אף לטעון בחינם, ואין הלכה כרבי שמעון. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אִם הָיָה עָלָיו יָתֵר עַל מִשְׁאוֹ – שהטעינהו בעליו יתיר על מה שהוא יכול לשאת, אִינוֹ זָקוּק לוֹ – אין הרואה אותו חייב להזקק לו ולעזור לו בפריקה, הואיל ויש כאן פשיעת הבעלים, שְׁנָאָמַר: "תַּחַת מִשְׁאוֹ", היינו: מִשְׁאוֹ שְׂכֹל לְעַמּוֹד בּוֹ – כלומר הראוי ומתאים

פ ר ק ש ל י ש י

א המפקיד אצל חברו בהמה או פלים ונגנבו או שאבדו; שלם ולא רצה לשבע, שהרי אמרו: שומר חנם נשבע ויוצא; נמצא הגנב – משלם תשלומי כפל; טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה; למי משלם? למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם; נמצא הגנב – משלם תשלומי כפל; טבח ומכר – משלם תשלומי ארבעה וחמשה; למי משלם? לבעל הפקדון.

ב השוכר פרה מחברו והשאלה לאחר, ומתה בדרבה – ישבע השוכר שמתה בדרבה, והשואל ישלם לשוכר. אמר רבי יוסי: פיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו? אלא תחזור הפרה לבעלים.

פירוש ברטנורא

ג א המפקיד. ולא רצה לישבע. שבעת השומרין. שהיה יכול ליפטר אם נשבע שלא פשע בה ושלא שלח בה יד: למי שהפקדון אצלו. דכיון דשילם קנה כל תשלומיה. ואפילו לא שילם אלא כיון שאמר בבית דין הרני משלם, קנה כל תשלומיה, לא שנת תשלומיה כפל ולא שנת תשלומיה ארבעה וחמשה: ב השוכר פרה מחבירו. ועמד שוכר והשאלה לאחר ברשות המשכיר. שאם לא נתן לו המשכיר רשות, הא קיימא לן, שומר שבמסר לשומר חייב: ישבע השוכר. למשכיר. שמתה כדרכה ופטור. שהשוכר פטור מן האונסין; והשואל. שהוא חייב באונסין, משלם לשוכר, בשבועה שהוא נשבע למשכיר: אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה וכו'. והלכה כרבי יוסי:

משניות מבוארות – קהתי

שאף שאבדו יש והשומר זוכה בריווח, כגון אם לאחר ששילם שמעון לראובן דמי פיקדונו, נמצא הפיקדון ונתייקר (ינימוקי יוסף). נשבע ולא רצה לשלם – אבל אם נשבע שבעות השומרים ופטור עצמו מלשלם כדין שומר חנם: נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל; טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה; למי משלם? לבעל הפקדון – יש מדייקים מהסיפא, שמכל מקום אם לאחר שנשבע נמלך ושילם, ואחר כך נמצא הגנב, זכה בתשלומי הכפל (דעת רבא בגמרא בבא קמא קז. א: ועיין "תוספות יום טוב" נא).

ב אור משנה ב

כתוב בתורה (שמות כב, ט-א): "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמור, ומת או נשבר או נשבה אין רואה. שבעות ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, ולקח בעליו ולא ישלם. ואם גנב יגנב מעמו, ישלם לבעליו". פרשה זו פירושה חכמים בשומר שכו, היינו בשומר הנוטל שכר בעד שמירתו, ובאה התורה ללמדנו, שאם קיבל בהמה לשמירה, ונאנסה, כגון שמתה מעצמה או נשברה באחד מאבריה או נשבתה, הרי הוא נשבע שנאנסה, והוא לא שלח בה יד להשתמש בה, ופטור מלשלם. אבל אם נגנבה או אבדה, הרי הוא חייב לשלם; וכן השוכר בהמה או כלים מחברו לעשות בהם מלאכתו, דינו כשומר שכו, שחייב על הגניבה ועל האבידה, ופטור על האונסין, כשבידה או מיתה (כמבואר להלן ז. ח). לא כן דינו של השואל, שחייב הוא אפילו באונסין, שנאמר (שם שם, יג): "וכי ישאל איש מעם רעהו (חמור או שור להשתמש בו ללא תשלום שכו), ונשבר או מת, בעליו אין עמו, שלם ישלם". ברם, אם מתה הבהמה מחמת מלאכה, אף השואל פטור (פרטי הדינים של ארבעת השומרים עוד יבוארו להלן בפרקים ז-ח).

השוכר פרה מחבירו – לעשות בה מלאכה, תמורת דמי שכירות, והשאלה – השוכר, ללא תשלום, לאחר – להשתמש בה בימי שכירותו. בגמרא מבואר, שהשאלה השוכר ברשות בעל הפרה, היינו כגון שאמר בעל הפרה לשוכר: אם רוצה אתה להשאלה לימי שכירתך, איני מקפיד (רש"י). שאם לא כן, הרי הדין הוא ששומר שמסר לשומר חייב. ומתה בדרבה – אצל השואל, שבכגון זה השואל חייב, ואילו השוכר פטור, ישבע השוכר – לבעל הפרה, שמתה בדרבה – והרי הוא פטור מלשלם, שהשוכר פטור מן האונסין, והשואל – שהוא חייב אף על האונסין (כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו), ישלם לשוכר – דמי הפרה, שמשעה שמתה כדרכה יצאה מרשות הבעלים וקנאה השוכר (גמרא). אמר רבי יוסי: פיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו – היאך אפשר הדבר שהשוכר מרוויח דמי הפרה שלא היתה שלו? אלא תחזור הפרה לבעלים – כלומר שהשואל משלם דמי הפרה לבעליה. הרא"ש מבאר טעמו של רבי יוסי, שהרי זה כאילו השאלה השוכר לשואל בשליחות בעל הפרה, הלכך יש לבעל הפרה דין ודברים עם השואל עצמו. והלכה כרבי יוסי.

בארנו, שלא שנו שמקדים רבו לאביו אלא ברבו המובהק. ברם, בכריתא בגמרא נחלקו בזה תנאים: "רבו שאמרו – רבו שלמדו חכמה (סברת טעמי המשנה והבנתן שלא יהו סותרות זו את זו, וטעמי איסור והיתר והחיוב והפטור. והוא הנקרא: גמרא – רש"י), ולא רבו שלמדו מקרא (תורה נביאים וכתובים – רש"י) ומשנה (כמו שהן שניות, ואין טעמן מפורש בהן – רש"י); דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: כל שרוב חכמתו הימנו (אם מקרא אם משנה אם גמרא – רש"י). רבי יוסי אומר: אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת (שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין – רש"י), זה הוא רבו". והלכה כרבי יהודה: מכאן, בארנו משנתנו ברבו המובהק, שלמד רוב חכמתו ממנו. – וכן כותב הרמב"ם (בפירושו למשנתנו): "דע כי אפילו לא יפרש לו זולתי דבר אחד מן המשנה נקרא רבו, אבל אינו מחוייב להקדימו ולכבדו יותר מאביו במה שזוכר – באבידה, בשביה ולפרוק – אלא אם כן היה רבו המובהק, והוא שתהיה רוב חכמתו ממנו".

ב אור משנה א

כתוב בתורה (שמות כב, ו-ז): "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש, אם ימצא הגנב ישלם שנים. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים, אם לא שלח ידו במלאכת רעהו". פרשה זו פירושה חכמים בשומר חנם, שאינו נוטל שכר בעד שמירתו; ובאה התורה ללמדנו, שאם נגנב ממנו הפיקדון, או אבד, הריהו פטור מלשלם ובלבד שישבע שלא פשע בשמירתו, ושלא שלח בו יד (שלא השתמש בו); וזוהי הנקראת "שבעות השומרים". ואם אינו רוצה להישבע, הריהו חייב לשלם בעד הפיקדון. – משנתנו נדה בשומר חנם שנגנב ממנו הפיקדון, ואחר כך נמצא הגנב, למי משלם הגנב; ובאה המשנה ללמד, שיש הבדל בזה אם נשבע השומר ולא שילם או ששילם ולא רצה להישבע.

המפקיד אצל חברו בהמה או פלים – כגון שהפקיד ראובן אצל שמעון בהמה או כלים, שיהא עליהם שומר חנם, ונגנבו או שאבדו – והרי ראשי שמעון לפטור עצמו בשבעות השומרים, אבל שמעון שלם – את דמי הפיקדון, ולא רצה לשבע – שבעות השומרים, שהרי אמרו – חכמים: שומר חנם נשבע ויוצא – נשבע שלא פשע בשמירתו ושלא שלח יד בפיקדון, ופטור מלשלם (כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו). ושמעון לא רצה להישבע, ושילם; ובגמרא מבואר: לאו דווקא שילם ממש, אלא אפילו כגון שאמר בבית דין: הרני משלם; נמצא הגנב – של הפיקדון, הרי הגנב משלם תשלומי כפל, ואם טבח ומכר, הריהו משלם תשלומי ארבעה וחמשה; למי משלם – הגנב תשלומים אלו? למי שהפקדון אצלו – כלומר לשמעון, שנמסר לו הפיקדון לשמירה, שהואיל ושילם (או שקיבל עליו בבית דין לשלם) לראובן דמי פיקדונו, זכה בכל תשלומיו. ומה שנקטה המשנה "או שאבדו". לאו דווקא, שהרי אין כפל באבידה. ויש מפרשים,

ג אָמַר לְשָׁנִים: גִּזְלָתִי לְאַחַד מִכֶּם מְנָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה מִכֶּם; אוֹ: אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מְנָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא – נֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה, שֶׁהוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ.

ד שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלֵי אֶחָד, זֶה מְנָה, וְזֶה מְאֵתִים; זֶה אֹמֵר: שְׁלֵי מְאֵתִים, וְזֶה אֹמֵר: שְׁלֵי מְאֵתִים – נֹתֵן לְזֶה מְנָה וְלְזֶה מְנָה, וְהַשָּׂאֵר יֵהָא מְנָח עַד שְׂבִיבָא אֱלֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם בֵּן, מַה הִפְסִיד הָרַמַּאי? אֲלָא הִפְלִי יֵהָא מְנָח עַד שְׂבִיבָא אֱלֵיהּ.

פירוש ברטנורא

ג אָמַר לְשָׁנִים גִּזְלָתִי לְאַחַד מִכֶּם. והם אינם תובעים לו כלום, אלא הוא בא לצאת ידי שמים: נותן לזה מנה ולזה מנה. אבל שנים שתבעוהו והודה שגול לאחד מהם, ישבע כל אחד מהם שלו גול, ונותן מנה לזה ומנה לזה. קנס קנסותו חכמים מפני שעבר על לא תגזול. וכן שנים שתבעו לאחד. כל אחד אומר אבי הפקיד אצלי מנה, והוא אומר אביו של אחד מכם הניח לי מנה ואיני יודע איזהו, הרי כל אחד מהם נשבע שאביו הניח אצלו מנה, ונותן מנה לזה ומנה לזה, דאיהו פשע בנפשית דהוה ליה למידק ולזכור מי הניח אצלו המנה:

ד שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלֵי אֶחָד זֶה מְנָה וְזֶה מְאֵתִים. כגון דאפקידו תרווייהו כי הדרי זה בפני זה: נותן לזה מנה ולזה מנה וכו'. דאמר להו אתון לא קפידתו אהרדי, ולא חשדתם זה את זה שמא חבירו יתבע המאתים. אגא נמי לא רמאי אנפשאי למידק המאתים של מי הן. ונעשו כאילו הניחו כל השלש מאות בצרור אחד, ולא היו ליה למידק מה יש לזה בתוכו ומה יש לחבירו: מה הפסיד הרמאי. ולעולם לא יודה על האמת:

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ג

מְאֵתִים – זו; זֶה אֹמֵר: שְׁלֵי מְאֵתִים, וְזֶה אֹמֵר: שְׁלֵי מְאֵתִים – כשבאים לתבוע פקדונותיהם, טוען כל אחד מהם שהפקידון של מאתיים הוא שלו, נותן לזה מנה ולזה מנה – שהרי מנה אחד ודאי מגיע לכל אחד מהם, והשאר יהא מנח – אצלו, עד שביבא אליהו – הנביא, ויברר למי המנה הזה, או עד שיתפשרו ביניהם, או יודה אחד מהם. בגמרא מבואר, שמדובר כאן בכגון שהביאו לו שניהם כאחד שלוש מאות זוז בצרור אחד, והרי הוא אומר להם: כיון שראיתי שאין אתם מקפידים זה על זה, והבאתם פקדונותיכם בצרור אחד, לא שמתי לב לזכור מי מכם בעל המאה ומי בעל המאתיים, הלכך נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו. אבל אם הפקידו בשני צרורות, שכל אחד נתן מעותיו בצרורו, יישבע כל אחד מהם שהפקיד מאתיים, ונותן מאתיים לזה ומאתיים לזה, ומפסיד מאה משלו, מפני שהוא פשע, שלא כתב שמו של כל אחד על צרור כספו (היר"ף: הורמב"ט). ויש מפרשים, שאפילו נתנו מעותיהם בשני צרורות, אלא שהפקידו זה בפני זה, נותן לזה מנה ולזה מנה, שיכול הוא לומר להם: הואיל ואתם לא הקפדתם איש על רעהו ולא חשדתם זה את זה, שמא חבירו יתבע את הפיקדון של מאתיים, אף אני לא שמתי לב לדקדק, מי מכם נתן מאתיים ומי מנה (רש"י). אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אִם בֵּן – שכל אחד מקבל מנה, מַה הִפְסִיד הָרַמַּאי – בעל המנה? והרי קיבל את המנה שלו שהפקיד, ולעולם לא יודה על האמת, אֲלָא הִפְלִי יֵהָא מְנָח עַד שְׂבִיבָא אֱלֵיהּ – כדי שאף הרמאי יפסיד, ואולי על ידי כך יודה ("מלאכת שלמה"). והלכה כחנא קמא.

אָמַר לְשָׁנִים – לשני אנשים – גִּזְלָתִי לְאַחַד מִכֶּם מְנָה – מאה זוז, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה מִכֶּם – איני יודע זכור למי משניכם גזלתי; או שאמר לשניים: אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מְנָה – הפקיד אצלי מאה זוז, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא – שהפקיד, נותן לזה מנה ולזה מנה – נותן לכל אחד מהם מאה זוז, שֶׁהוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ – כלומר שהם אינם תובעים אותו כלום, אלא שהוא בא לצאת ידי שמים, הלכך נותן לזה מנה ולזה מנה. אבל מן הדין אינו חייב ליתן אלא תשלומי מנה בלבד, והם יחלקו ביניהם, שהרי אין כאן תובע (רמב"ט הל' גזלה ואבדה ד, י). ברם, אם שניהם תבעוהו, והודה שגול לאחד מהם מנה, יישבע כל אחד מהם שגול ממנו מנה, ונותן מנה לזה ומנה לזה, שקנס הוא שקנסותו חכמים, מפני שעבר על "לא תגזול". וכן שניים שתבעו לאחד בענין פיקדון, כל אחד אומר: אבי הפקיד אצלי מנה, והוא אומר: אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזהו, כל אחד מהם נשבע שאביו הניח אצלו מנה, ונותן מנה לזה ומנה לזה, לפי שהוא פשע בנפשו, שהיה לו לדייק ולזכור מי הניח אצלו את המנה (רמב"ט: ברטנורא).

משנתנו נטשה "אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה", שאילו אמר: "אחד מכם הפקיד אצלי" והוא והם אינם זוכרים מי, פטור אפילו כשהוא בא לצאת ידי שמים, שהמפקיד עצמו היה לו לדייק ולזכור (הרא"ש).

ב אור משנה ד

שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלֵי אֶחָד – מעות: זֶה מְנָה – מאה זוז, וְזֶה

המשך ביאור למסכת עירובין ליום חמישי עמ' ב

1 פְּרִי מִפְּרִי – שנבראים זה מזה, בבקר וצאן הבהמה נולדת מאמה,
2 וביין ושכר הענבים צומחים על ידי זריעת גרעיניהם, וְגִידוּלֵי קֶרְקַע
3 – והם ניזונים וגדלים מהקרע, שהענבים שמהם עושים יין ושכר
4 גדלים מהקרע, וכן בקר וצאן ניזונים מצמחים הגדלים בקרע, ולכן
5 נחשבים גם הם גידולי קרע, אִם כֵּן דָּבָר שֶׁהוּא פְּרִי מִפְּרִי וְגִידוּלֵי
6 קֶרְקַע נִקְנָה בְּכֶסֶף מֵעֶשֶׂר. וְתִנְיָא אִיךָ – ומצינו ברייתא אחרת שאף
7 היא דרשה את הפסוק במידת כלל ופרט וכלל, אלא שפירשה את
8 גדר הפרט בדרך אחרת, וכך שנינו בה, מַה תִּפְרָט – בקר צאן יין
9 ושכר] מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא וְלֹד וְלֹדוֹת הָאֶרֶץ – ולד מאלו שנבראו מן
10 הארץ במעשה בראשית, שהבהמות והפירות הראשונות בעולם
11 יצאו מן הארץ, וממם יצאו ולדותיהם, וכן הלאה, אִם כֵּן וְלֹד וְלֹדוֹת

12 הָאֶרֶץ נִקְנִים בְּכֶסֶף מֵעֶשֶׂר.
13 מבררת הגמרא: מֵאֵי בִינְיָהוּ – מהו ההבדל למעשה בין שתי
14 הברייתות. משיבא הגמרא: אָמַר אַבְיִי, דִּין קְנִיית דְּגֵימִים בְּכֶסֶף מֵעֶשֶׂר
15 אֵיכָא בִינְיָהוּ, לְמָאן דְּאָמַר שֶׁרַק דָּבָר שֶׁהוּא פְּרִי מִפְּרִי וְגִידוּלֵי
16 קֶרְקַע נִכְלָל בְּכֹלל, הֵינִי – אותם דְּגֵימִים גִּידוּלֵי קֶרְקַע נִינְהוּ – הם,
17 שהרי ניזונים מקרע הים, והרי הם בכלל הדברים הנקנים בכסף
18 מעשר, אבל לְמָאן דְּאָמַר שֶׁרַק דָּבָר שֶׁהוּא וְלֹד וְלֹדוֹת הָאֶרֶץ נִכְלָל
19 בְּכֹלל, דְּגֵימִים לֹא נִבְרָאוּ מִן הָאֶרֶץ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית אֲלָא מִמֵּינָא
20 אִיפְרִי – מהמים נבראו, ואינם בכלל הדברים הנקנים בכסף מעשר.
21 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְיָמֵי אָמַר אַבְיִי שְׁדֵיגִים גִּידוּלֵי קֶרְקַע נִינְהוּ, וְהָאָמַר
22 אַבְיִי,

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

נימנין. על הפסח מי שרוצה לימנות ומושך ידיו ממנו מי שרוצה לימשך עד שישחט: **ואם איתא**. דלאחר שחיטה נמי קרינן ביה על השה עד שיורק מיבעיא ליה: **ואם ימעט הבית**. אם בעו מנויין להימעט ולמשוך את ידיהם: **מהיות משה**. בעוד שהווייתו קיימת יתמעט ולא משישחט: **אין פורין**. פטר חמור: **לא בעגל ולא בחיה**. דשה כתיב: **ולא**. בשה שחוטה: **ולא בכלאים**. דעו ורחל ואע"ג דמשני צדדיו הוא ש: **ולא בכוי**. דתיש וצביי קתני מיהת ולא בשחוטה אלמא שחוטה לאו שד הוא:

דף נ - א

והוציא את כל הפר. אלמא לאחר שחיטה פרי קרי ליה: **שיוציא את כולו**. תירוצא הוא כלומר לאו דאיכרי פרי

דף מט עמוד ב: הגמרא מביאה להקשות על הסובר 'בפר' ואפילו בדמו של פר: **איתיביה רבי אמי לרבי יצחק נפחא**, מדינו של קרבן פסח, שאינו נאכל אלא למנויין, ולומדים זאת בגמרא (פסחים סא). מהפסוק (שמות יב ד) 'ואם ימעט מהית משה וקלח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במקסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה', 'במכסת' פירושו בחשבון ובמנין, ובא הכתוב ללמד שמצוה להמנות עליו מתחילה, ושנה עליו הכתוב בהמשך הפסוק 'איש לפי אכלו תכסו' שפירושו תתמנו לשון מינוי, ללמד שהמינוי אינו למצוה בעלמא אלא לעכב. ואחר שנמנה יכול למשוך ידיו ממנו ולבטל מינוי, ודין זה נלמד מתחילת הפסוק 'ואם ימעט הבית', ופירושו, אם באו המנויין להתמעט ולמשוך ידיהם. ועד איזה זמן אפשר להמנות ולמשוך ידיו, שנינו במשנה (שם פט.), **נמנין** - הרוצה להמנות על הקרבן פסח, **ומושבין ידיהן ממנו** - וכן הרוצה לבטל מינויו מפסח זה ולהמנות על פסח אחר, יכולים הם להמנות ולמשוך ידיהם רק **עד שישחט**, אבל אחר שחיטתו אי אפשר שוב להמנות ולא לבטל המינוי. מקשה רבי אמי, **ואם איתא** - אם 'פר' משמעו וואפילו בדמו של פר, אם כן גם 'שה' הכתוב בפסוקים 'תכסו על השה', 'ואם ימעט הבית מהיות משה', שמהם נלמדים דיני המינוי והביטול, גם כן משמעו וואפילו בדמו של שה, ואם כן 'נמנין ומושבין ידיהם עד שיורק' **מיבעי ליה** לומר, וכך נלמד מן הפסוק שמינוי על שה ומשיכת ידיו מהשה, הוא עד הזריקה, שעדיין שמו ש.

מתרצת הגמרא: **(שני) [שאני] התיב** בענין קרבן פסח **דבתיב** בפסוק שממנו למדים שאפשר להימשך, **מהיות משה**, ודורשים **מהיותה דשה**, שרק בעוד שהשה חי אפשר להימשך, ומדרשה זו למדים לענין המינוי האמור בהמשך הפסוק 'תכסו על השה' שגם כן אפשר להמנות רק בעוד שהשה חי, אבל בשאר מקומות שכתבה תורה 'פר' או 'שה' אכן הכוונה אפילו בדמו.

הגמרא מביאה קושיא נוספת למי שסובר 'בפר' ואפילו בדמו של פר: נאמר בתורה לענין פדיון פטר חמור (שמות יג יג), 'וכל פטר חמור תפדה בשה', והיינו שצריך לפדותו בשה ולתת השה לכהן. **מתיב מר זוטרא**, שנינו במשנה (בכורות יב.), **אין פורין פטר חמור לא בעגל** שהוא מין בקר, **ולא בחיה**, כגון צבי וכדומה, **ולא בבהמה שחוטה** ואפילו היא ששה, **ולא בטריפה**, כגון שנחתנו רגליה מן הארכובה ולמעלה, **ולא בכלאים** - בהמה שנולדה מתיש ורחל, **ולא בכוי** הנולד מתיש וצביה, שהוא ספק חיה ספק בהמה, **אלא בשה**, בין בשה כבשים בין בשה עיזים. וממה ששנינו שאין פודין בשחוטה מוכח שאין נקרא 'שה' אלא ששה חי ולא לאחר שחיטה, אם כן הוא הדין 'פר' אין נקרא פר אלא חי ולא דמו של פר.

מתרצת הגמרא: **שאני התיב** בפדיון פטר חמור שצריך דווקא ששה חי משום **דיליה גזירה שוה** 'שה' 'שה' **מפסח**, כשם ש'שה' האמור בפסח אינו בא מכל הדברים שנמנו במשנה לעיל, שהפסח אינו בא עגל וחיה שנאמר (שמות יב ה) 'שה וגו' מן הפסחים ומן העיזים, ולא שחוט שצריך שחיטה לשם פסח, וכלאים אינו בא, שאינו קרב לגבי מזבח שנאמר (ויקרא כב כז) 'שור או קשב' פרט לכלאים, הוא הדין בפדיון פטר חמור אין נפדה בכל אלו.

שואלת הגמרא: **אי** לומדים גזירה שוה 'שה' של פדיון פטר חמור מ'שה' של פסח, נאמר גם כן **מה להלן** - ה'שה' האמור בפסח צריך שיהא **זכר תם וכן שנה**, כמו שכתוב בתורה (שמות יב ה) 'שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הפסחים ומן העיזים תקחו' **אף כהן** ה'שה' האמור בפדיון פטר חמור צריך שיהא **זכר תם וכן שנה**, והרי שנינו במשנה (בכורות ט.) שהשה שפודה בו יכול להיות זכר ונקבה, גדול וקטן, תמים ובעל מום. מיישבת הגמרא: **תלמוד לומר** 'תפדה תפדה' שני פעמים, 'וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו', **ריבה** בפדיונו שאפשר לפדותו גם בנקבה ובעל מום ובשה שעברה שנתו.

מקשה הגמרא: **אי** 'תפדה' 'תפדה' **ריבה**, תרבה **אפילו בוליהו** - כל המנויין לעיל שחוטה וכלאים וכו' **נמי**, ויהיה אפשר לפדות בהם שהרי התורה ריבתה הכל. מתרצת הגמרא: **אם בן שנרבה הכל**, גזירה שוה **ד'שה' 'שה' מאי אהני ליה** - מה הועילה, אלא על כרחך מהריבוי של 'תפדה' מרבים שלא דווקא זכר תמים ובן שנה, כיון שסוף סוף ששה הוא, ומהגזירה שוה ממעטים מה שאינו ששה גמור כגון כלאים ושחוטה וחביריו.

דף נ עמוד א. הגמרא מקשה עוד למי שסובר 'בפר' ולא בדמו של פר: **איתיביה רבי יצחק נפחא לרבי אמי**, כתוב בפרשת פר כהן משיח אחר שחיטת הפר והזאת דמו והקרבת חלבו, **והוציא את כל הפר** אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו וגו', ומוכח שהפר גם אחר שחיטתו נקרא בתורה 'פר'. מתרצת הגמרא: 'כל הפר' פירושו **שיוציא את כולו**, דהיינו כל הנשאר מהפר אחר זריקת דמו והקרבת חלביו, וכשם ש'בשר הפר' או 'דם הפר' ודאי אין משמעו וואפילו פר חי, כמו כן 'כל הפר' פירושו כל הנשאר מהפר ואין משמעו וואפילו פר חי, אך כשנכתב בתורה סתם 'פר' פירושו פר חי.

59 משום שלא התירו חכמים לטלטל במקום שאין בו שבעים אמה
 60 ושיריים, אלא כשהוא בצורה מרובעת. רבי יוסי אומר, אפילו אם
 61 ארבה הוא פי שנים פרחפה ו-מרחבה, מטלמלין בתוכה כדן
 62 רשות היחיד.

63 המשנה מביאה דעה שחולקת על כל התנאים המוזכרים עד כאן:
 64 אמר רבי אלעאי, שמעתי מרבי אלעזר, שגינה או קרפף מותר
 65 לטלטל בכולה כדן רשות היחיד, ואפילו אם היא גדולה כבית בוד
 66 – במקום זריעת כור חטים, ואף אם אין בה בית דירה.

67 המשנה מביאה עוד שתי הלכות שאמר רבי אלעאי יחד עם הלכה זו:
 68 וכן שמעתי ממנו ו-מרבי אלעזר, אנשי הצר ששכח אחד מהן ולא
 69 עירב – ולא נתן חלק בעירוב עם שאר בני החצר, ובשבת ביטל את
 70 רשותו לכל בני החצר, כדי שלא יאסור עליהם להוציא מבתיהם
 71 לחצר, ביתו של אדם זה שלא עירב אסור מלהכניס ולהוציא ממנו
 72 לחצר, לו – לצרכו, אבל להם – לשאר בני החצר, מותר להוציא
 73 ולהכניס לביתו דרך החצר. וכן שמעתי ממנו ו-מרבי אלעזר,
 74 שיוצאין פאכילת ערקבלין ו-מין עשב מרו ידי חובת אכילת מרור
 75 בפסח. וזוהרתי על כל תלמידיו של רבי אלעזר, ובקשתי –
 76 ודיפשתי לי חבר, שיאמר אף הוא ששמע הלכות אלו מרבי אלעזר,
 77 ולא מצאתי.

גמרא

78 הגמרא מבארת מדוע אמרה המשנה 'ועוד' אומר רבי יהודה בן בבא.
 79 שואלת הגמרא: מאי תנא – איזה דין אמר רבי יהודה בן בבא קודם
 80 לכן לגבי גינה וקרפף וקתני – משום כך אמרה המשנה את דבריו
 81 אלו בלשון 'ועוד'. אילויא – ואם נרצה לומר, שמשום דתנא ליה
 82 חדא לחומרא – שאמר רבי יהודה בן בבא קודם לכן חומרא אחת
 83 לגבי דבר אחר, וקתני אחריתי – ועתה הוא אומר חומרא נוספת,
 84 משום הכי קתני – משום כך הביאה המשנה את דבריו בלשון 'ועוד',
 85 ואף על פי ששתי החומרות נאמרו בענינים שונים, אם כן יקשה, והא

86 – הרי רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא – ששנה במשנה לעיל
 87 (ה) דין אחד לחומרא, שאמר שאין עושים פסי ביראות להתיר מקום
 88 גדול יותר מבית סאתים, וקתני אחריתי – ובמשנה שאחריה (לעיל
 89 ב) אמר רבי יהודה עוד חומרא, שאמר שם שדרך הרבים
 90 שעוברת בין פסי ביראות, צריך להטות את הילוך הרבים אל מחוץ
 91 לפסים, ולא קתני – ולא הביאה המשנה את דבריו בלשון 'ועוד'.

92 מתרצת הגמרא: אכן שייך לומר 'ועוד', גם כששתי החומרות אינן
 93 עוסקות באותו ענין, והתם – שם, בדברי רבי יהודה, הטעם שלא
 94 אמרה המשנה 'ועוד', הוא משום דאפסקיה רבנן – שדברי חכמים
 95 מפסיקים בין דברי רבי יהודה, שבמשנה הראשונה אחר דברי רבי
 96 יהודה, הביאה המשנה את דברי חכמים שחלקו עליו, אבל התם –
 97 כאן, בדברי רבי יהודה בן בבא, לא אפסקיה רבנן – לא הופסקו דברי
 98 רבי יהודה בן בבא על ידי דברי חכמים, ומשום כך אמרה המשנה
 99 'ועוד'.

100 מקשה הגמרא: וכל היכא דאפסקיה רבנן – וכי בכל מקום שהופסקו
 101 דברי תנא על ידי דברי חכמים שנחלקו עליו, לא קתני – אין המשנה
 102 אומרת 'ועוד', והא – והרי רבי אלעזר דסופך – דברי רבי אלעזר
 103 במסכת סוכה (ה) דאפסקיה רבנן – שהופסקו דבריו על ידי דברי
 104 חכמים, וקתני ועוד – ואף על פי כן אמרה המשנה בדבריו האחרונים
 105 'ועוד'. מתרצת הגמרא: התם – שם בסוכה, במילתיה הוא
 106 דאפסקיה – חכמים הפסיקו את דברי רבי אלעזר בענין שדבר בו
 107 רבי אלעזר, ואין זה נחשב הפסקה שלא יוכלו לומר בדבריו
 108 האחרונים 'ועוד', אבל התם – כאן, בדברי רבי יהודה, במילתא
 109 אחריתי אפסקיה – חכמים הפסיקו את דברי רבי יהודה בענין שלא
 110 דיבר בו רבי יהודה, שרבי יהודה דיבר לגבי פסי ביראות, וחכמים
 111 דיברו בו בענין גינה וקרפף ודיר וסוהר, ומשום כך לא ניתן לומר
 112 בדברי רבי יהודה האחרונים 'ועוד'.

113 שנינו במשנה: רבי עקיבא אומר אפילו אין בה ו-בגינה או בקרפף
 114 אחד מקל אלו הדברים שאמרו רבי יהודה בן בבא ורבי עקיבא,
 115 מטלמלין בתוכה כדן רשות היחיד.

116

גמרא

1 הגמרא מביאה את פסק ההלכה במחלוקת רבי עקיבא ורבי יהודה בן
 2 בבא במשנה: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה
 3 ברבי יהודה בן בבא, שאמר שלא הקילו לטלטל על ידי פסים רק
 4 בבאר של רבים, ומביאה הגמרא מימרא נוספת של שמואל, ואמר
 5 רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל, לא הותרו פסי ביראות,
 6 אלא לבאר מים חיים בלבד, וכרבי יהודה בן בבא, שאמר שלא
 7 התירו לטלטל על ידי פסים אלא בבאר ולא בבור.

8 מבארת הגמרא: וצריכא – והוצרך שמואל להשמיענו את שתי
 9 המימרות הללו, דאי אשמעינן – שאם היה משמיענו שמואל רק
 10 שהלכה ברבי יהודה בן בבא, הוה אמינא – הייתי יכול לומר, שרבי
 11 יהודה בן בבא סובר דרבים ואפילו מכוונסין – שכל שהוא מקום של
 12 רבים, התירו לטלטל בו על ידי פסי ביראות, ואפילו בבור של מים
 13 מכוונסים, והאי דקתני – ומה שאמר רבי יהודה בן בבא, שאין עושין
 14 פסים אלא לבאר הרבים, אמר כן רק לאפוקי מדברי עקיבא –
 15 להוציא ממנה שאמר רבי עקיבא, שפסים מתירים גם בבאר של יחיד,
 16 ובא רבי יהודה בן בבא לחלוק עליו ולומר, שאף בבאר לא התירו
 17 אלא לרבים, קא משמע לן – השמיענו שמואל במה שאמר ולא
 18 הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים חיים, שאף במקום השייך
 19 לרבים לא התיר רבי יהודה בן בבא רק בבאר ולא בבור. ואי

20 אשמעינן רק את המימרא שלא הותרו פסי ביראות אלא לבאר מים
 21 חיים, הוה אמינא – הייתי יכול לומר, שבכל באר מים חיים מתיר
 22 שמואל, לא שנא – בין בבאר הרבים, ולא שנא – ובין בבאר היחיד,
 23 קא משמע לן – לכן השמיענו שמואל שהלכה ברבי יהודה בן בבא,
 24 שאמר שלא התירו אלא בבאר של רבים, ולא בבאר של יחיד.

25

משנה

26 מן התורה, כל מקום שהוא מוקף מחיצות, אף אם הוא גדול מאוד,
 27 רשות היחיד הוא, ומותר לטלטל בכולה, וחכמים גזרו שמקום שהוא
 28 גדול יותר משבעים אמה וארבעה טפחים על שבעים אמה וארבעה
 29 טפחים, שהוא דומה קצת לרשות הרבים, לא יהיה דינו כרשות
 30 היחיד, ונחלקו תנאים במשנה, בפרטי גזירה זו.

31 ועוד דין בהלכות מחיצות שבת אמר רבי יהודה בן בבא, הנינה –
 32 מקום שזורים שם ירקות, והתפרף – מקום גדול מחוץ לעיר, שעשוי
 33 להניח שם עצים, שהיה הוא ארבעה אמה ושיריים
 34 ו-כלומר, ועוד שיעור מועט פחות מאמה, והוא ארבעה טפחים, על
 35 שבעים אמה ושיריים, המוקפות גדר גבוהה עשרה טפחים,
 36 מטלמלין בתוכה כדן רשות היחיד, ובלבד שהיא פה שומרה –
 37 סוכה שעשויה לשומרים, או שהיא בה בית דירה – בית שדרים בו,
 38 או שתהא סמוכה לעיר, שכיון שהיא סמוכה לביתו, דעתו להשתמש
 39 שם תדיר, והרי זה כמו שדרים שם, שסבר רבי יהודה בן בבא, שגזרו
 40 חכמים, שאף מקום שאינו גדול יותר משבעים אמה ושיריים, לא יהיה
 41 דינו כרשות היחיד, רק אם הוקף לדירה, כלומר, שהמחיצות
 42 משמשות לדור בהם. רבי יהודה אומר, אפילו אם אין בה ו-בקרפף
 43 או בגינה, אלא בוד – חפירה עגולה, ושיח – חפירה ארוכה וצרה,
 44 וקערה – חפירה מקורה, כלומר, שיש בה אחד מאלו מטלמלין
 45 בתוכה כדן רשות היחיד. רבי עקיבא אומר, אפילו אין בה אחת
 46 מקל אלו האמורים לעיל, שלא נעשה ההיקף בשביל דירה כלל, אף
 47 על פי כן מטלמלין בתוכה כדן רשות היחיד, ובלבד שהיא פה
 48 שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, כלומר, שלא יהיה
 49 ההיקף גדול יותר משבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.

50 המשנה מביאה עוד מחלוקת תנאים בדן קרפף וגינה שאין בהם
 51 שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים: רבי אלעזר אומר,
 52 גינה וקרפף שאין בהם שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה
 53 ושיריים ולא הוקף לדירה, אם היתה ארבה יתר על רחבה,
 54 כלומר, שלא היו ארבה ורחבה שוים, אלא צד אחד ארוך יותר
 55 מהצד השני, ואפילו אם הוא ארוך יותר רק באמה אחת, אין
 56 מטלמלין בתוכה יותר מארבע אמות, ואפילו אם אין שטחה מרובה
 57 יותר ממקום של שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים,

58

1 והא דנקט באר הרבים לאפוקי מרבי עקיבא - ואם תאמר: אם כן הוה ליה למימר בור
2 הרבים. ועל כרחק באר היחיד לא - דאם כן היינו רבי עקיבא. ויש לומר: דארוחא
3 דמלתא למיתני מענין שממעט היינו באר היחיד. אי נמי: הא דקאמר דרבי אפילו
4 מכונסין, לא אומר רבינו יצחק: פן אלא אשמואל.

5 לא שבא דרבינו ולא שנת בו - יכול להיות
6 דהוי רבי יהודה בן בבא. והא דנקט רבי
7 יהודה בן בבא באר הרבים, היינו לאפוקי בור
8 הרבים. **שהוא** שבעים אמה ושיריים - ואם
9 תאמר: ולילף מחר הבית ועורת נשים, שהיה
10 מאה שלשים וחמש אמה ועורת ישראל היה
11 מאה שמונים ושבעה ויש לומר: דכל מילי דשבת
12 ממשכן גמרינן להו. אי נמי: הערות חשיבי
13 מוקפין לדירה, שהיו שומרים בה כל הלילה.
14 **ובלכד** שיהא בה שומירה - נראה לפרש
15 דפחות משבעים אמה נמי צריך

16 שומירה או בית דירה. וביתר מבית סאתים - לא
17 סגי בשומירה ובית דירה, אלא פתח ולבסוף הוקף
18 הקרפף לצורך הבית. אבל אין לומר דבשבעים
19 אמה דוק צריך שומירה. אבל בפחות אין צריך
20 כלום. וביתר אין סגי בשומירה, דאין סברא
21 שיהא שלשה חלוקים בשלשה משוויין. והא נמי
22 אין לומר דביתר משבעים נמי סגי בשומירה, ולא
23 אתא למימר אלא דבציר משבעים אמה ושיריים
24 לא צריך כלל - דאם כן במאי פליגי רבי עקיבא.
25 לפירוש לצורך הבית. דפירש רבי יהודה בן בבא
26 איירי בדבר מועט, ורבי עקיבא לא איירי.
27 דלתרווייהו בע' אמה ושיריים, דובר מועט -
28 צריך שומירה. ובפחות מכאן לא צריך. ואפילו
29 לפירוש רש"י, דפירש: היינו תנא קמא, דאמר לו

30 לרבי יהודה - מכל מקום גם לפירוש נראה דרבי
31 יהודה בן בבא נמי אית ליה דבר מועט כמו דרבי
32 קמא, דמשום הכי אצטרך לרבי עקיבא לחזור
33 ולשנות: ובלכד שיהא בה שבעים אמה בו. ועוד:
34 אי ביתר מבית סאתים נמי איירי רבינו יצחק בן
35 בבא - אם כן היכי קאמר רבינו יצחק אפילו אין
36 בה אלא בור ושיח ומערה משמע דלרבינו יצחק
37 נמי אין ציחוק בין סאתים ליתר. ורבי יהודה
38 גופיה קאמר לעיל, גבי פסין: עד בית סאתים.
39 ועוד, לרבינו חננאל דפירש היינו תנא קמא -
40 היינו רבינו יצחק בן בבא. כלומר: ואמאי הוצרך
41 לשנות ובלכד בו, כיון דקאי ארבי יהודה בן
42 בבא, והא אצטרך דלא נימא דשרי אפילו ביתר
43 מבית סאתים. כיון דרבי יהודה בן בבא איירי
44 ביתר מבית סאתים! לכך נראה כדפירשית. ומה
45 שפירש רש"י: אפילו בחוקף לדירה לא שרי רבי
46 יהודה בן בבא ביתר מבית סאתים - אין נראה,
47 אלא בפתח ולבסוף הוקף - מהני אפילו ביתר
48 מבית סאתים, דהא שרו רבנן לעיל בדין וסדר
49 ומוקצה אפילו בעשרה בורים. וכמה חצירות
50 ומבואות שהיו בירושלים תירוח על בית סאתים.
51 וכי אצטרך רבי יהודה בן בבא בבולס לטלטל

52 ודוקא בשומירה הוא דקאמר דלא מהני ביתר מבית סאתים, אבל פתח ולבסוף הוקף -
53 מהני אפילו יותר. ולרש"י, שמא יש לחלק. דבדין וסדר ומוקצה חצר, לפי שתשמיתן רב
54 יותר - אפילו עשרה בורין, אבל קרפף - אפילו פתח ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית
55 סאתים.
56 **אילימא** משום דתני חדא לחומרא - פירוש: דשיך למיתני ועוד, אף על גב דלא הוו
57 תרווייהו מענין אחד. וכל שכן היכא דהוו תרווייהו מענין אחד, אף על גב דלא
58 הוה צורך רבינו יצחק בן בבא. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
59 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
60 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
61 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
62 עדיף.

1 **גמרא** הוה אמנא דרבי אפילו מכונסין - שרי רבינו יצחק בן בבא. והאי דקאמר
2 באר הרבים - משום רבי עקיבא דאמר: באר היחיד שרי, ואתא איהו למימר: אף על
3 גב דמים חיים גניחו, דרבים - אין, דיחיד - לא. והכי קאמר: אין עושיין פסין אפילו
4 לבאר, אלא של רבים. **משנה** שומירה - סוכת שומריה. ואף על גב דהוקף לדירה
5 - בית סאתים הוה דשרי, טפי לא. סמוכה
6 לעיר - דהואיל וקרובה לביתו, דעתו
7 להשתמש בה תמיד, וכהוקף לדירה דמי.
8 ובלכד שתהא שבעים אמה ושיריים על
9 שבעים אמה ושיריים - ולא יותר. ובגמרא
10 פריך: תנא קמא נמי הכי קאמר. אם היה
11 ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת -
12 אף על גב דמיעט רחבה והוסיף בארכה, ואין
13 בכולה אלא בית סאתים - אין מטלטלין.
14 דמרובע הוא דשרי רבנן היכא דלא הוקף
15 לדירה. אנשי חצר ששכח בו' - ולמחר
16 ביטל רשותו לחברו, שהיא אוסרת עלין
17 מלהוציא מבתיהן לחצר. ביתו אסור להכניס
18 ולהוציא - לחצר, לצרכו. אבל לזון מותר
19 - להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר.
20 בערקבלין - שם מרור. ובקשתי לי חבר -
21 לשלשה דברים הללו, אם שמען מפיה, ולא
22 מצאתי. ובגמרא מפרש דרבי גינה וקרפף לא
23 שרו יותר מבית סאתים, וגבי אנשי חצר סברי
24 דאף להם אסור ביתו, אבל מבתיהן לחצר -
25 מותר. ובגמרא מפרש פלוגתיהו. ובערקבלין
26 סברי דלאו מרור הוא. וגמרא מאי תנא -
27 רבי יהודה בן בבא, בגינה וקרפף דלעיל.
28 דקאמר ועוד - דמשמע דאמר לעיל בה
29 חומרא אחרייתא. אילימא משום דאמר חדא
30 לחומרא - גבי פסין, דאמר דאין עושיין אותן
31 אלא לבאר הרבים, והשתא קאמר חומרא
32 אחרייתא, דאף על גב דהוקף לדירה לא שרי
33 טפי מבית סאתים. והא רבי יהודה בר אלעאי
34 התנא לעיל חדא לחומרא - דאמר עד בית
35 סאתים - אין, טפי - לא. והדר תנא אחרייתא:
36 יסלקנה לצדדין. ולתנא "ועוד" - משום
37 דלאו בחדא מלתא היא, דרישא אירי במדת
38 הדיקא, וסיפא איירי בביטול מחיצות. ואפסקוה
39 רבנן - דקא תני אמרו לה: לא אמרו בית
40 סאתים אלא לגינה בו. וכל היכא דאפסקוה
41 רבנן לא הוה תני בה ועוד - אי שיך למימר
42 בה, כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא.
43 והא רבי אליעזר דסוכה - דתנן במסכת
44 סוכה (כ"א, ר"ב) רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה
45 סעודות חייב אדם לאכול בסוכה. וחכמים
46 אומרים: אין לדבר קצבה. ועוד אמר רבי
47 אליעזר: מי שלא אבל לילי יום טוב הראשון
48 ישלים לילי יום טוב האחרון. אלמא: משום
49 דרישא וסיפא בעשרה דסוכה, ובחשבון
50 איירי - תנא: "ועוד" אף על גב דאפסקוה
51 ושמע מינה: האי דלא תנא בדברי יהודה
52 "ועוד" - משום דלא דמי הוא, ובדברי יהודה בן בבא למה לי דתני ליה. התם -
53 גבי סוכה במלתיה אפסקוה, לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות. אבל רבי יהודה
54 דמתניתין - לא איירי אלא בפסי ביראות בית סאתים, ואהדרו רבנן בגינה וקרפף
55 ודיר וסדר. ולעולם טעמיה משום הפסקה. ולרבי יהודה בן בבא דלא אפסקוה - תנא
56 "ועוד".

1 **גמרא** אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר שמואל:
2 הלכה פרבי יהודה בן בבא. ואמר רב יוסף,
3 אמר רב יהודה, אמר שמואל: לא הותרו פסי ביראות
4 אלא לכאור מים חיים בלבד. וצריכא, דאי אשמעינן
5 הלכה פרבי יהודה בן בבא - הוה אמנא דרבים,
6 ואפילו מכונסין. והאי דקתני באר הרבים - לאפוקי
7 מדרבי עקיבא. קא משמע לן דלא הותרו פסי ביראות
8 אלא לכאור מים חיים. ואי אשמעינן באר מים חיים
9 - הוה אמנא: לא שנת דרבים ולא שנת דיהודי, קא
10 משמע לן: הלכה פרבי יהודה בן בבא. **משנה** ועוד
11 אמר רבי יהודה בן בבא: הניגה וחקרפה שהן שבעים
12 אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, המוקפות
13 גדר גבוה עשרה טפחים - מטלטלין בתוכה, ובלכד
14 שיהא בה שומירה או בית דירה, או שתהא סמוכה
15 לעיר. רבי יהודה אומר: אפילו אין בה אלא בור ושיח
16 ומערה מטלטלין בתוכה. רבי עקיבא אומר: אפילו אין
17 בה אחת מפל אלו מטלטלין בתוכה, ובלכד שיהא
18 בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.
19 רבי אליעזר אומר: אם היתה ארפה יתר על רחבה
20 אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה. רבי יוסי
21 אומר: אפילו ארפה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה.
22 אמר רבי אלעאי, שמעתי מרבי אלעזר: ואפילו היא
23 כבית פור. וכן שמעתי ממנו: אנשי חצר ששכח אחד
24 מהן ולא עירב - ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו,
25 אבל להם מותר. וכן שמעתי ממנו שיצאין בערקבלין
26 בפסח, וחותי על פל תלמודיו ובקשתי לי חבר ולא
27 מצאתי. **גמרא** מאי תנא דקתני "ועוד"? אילימא משום
28 דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחרייתא משום הכי
29 קתני "ועוד" - והא רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא
30 וקתני אחרייתא, ולא קתני "ועוד"! התם אפסקוה רבנן,
31 הכא לא אפסקוה רבנן. וכל היכא דאפסקוה רבנן
32 לא קתני "ועוד"? והא רבי אליעזר דסוכה, דאפסקוה
33 רבנן וקתני "ועוד"! התם במילתיה הוא דאפסקוה,
34 הכא במילתא אחרייתא אפסקוה. "רבי עקיבא אומר:
35 אפילו אין בה אחד מפל אלו מטלטלין בתוכה".
רבי

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 **גמרא** הוה אמנא דרבים אפילו מכונסין - שרי רבינו יצחק בן בבא. והאי דקאמר
2 באר הרבים - משום רבי עקיבא דאמר: באר היחיד שרי, ואתא איהו למימר: אף על
3 גב דמים חיים גניחו, דרבים - אין, דיחיד - לא. והכי קאמר: אין עושיין פסין אפילו
4 לבאר, אלא של רבים. **משנה** שומירה - סוכת שומריה. ואף על גב דהוקף לדירה
5 - בית סאתים הוה דשרי, טפי לא. סמוכה
6 לעיר - דהואיל וקרובה לביתו, דעתו
7 להשתמש בה תמיד, וכהוקף לדירה דמי.
8 ובלכד שתהא שבעים אמה ושיריים על
9 שבעים אמה ושיריים - ולא יותר. ובגמרא
10 פריך: תנא קמא נמי הכי קאמר. אם היה
11 ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת -
12 אף על גב דמיעט רחבה והוסיף בארכה, ואין
13 בכולה אלא בית סאתים - אין מטלטלין.
14 דמרובע הוא דשרי רבנן היכא דלא הוקף
15 לדירה. אנשי חצר ששכח בו' - ולמחר
16 ביטל רשותו לחברו, שהיא אוסרת עלין
17 מלהוציא מבתיהן לחצר. ביתו אסור להכניס
18 ולהוציא - לחצר, לצרכו. אבל לזון מותר
19 - להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר.
20 בערקבלין - שם מרור. ובקשתי לי חבר -
21 לשלשה דברים הללו, אם שמען מפיה, ולא
22 מצאתי. ובגמרא מפרש דרבי גינה וקרפף לא
23 שרו יותר מבית סאתים, וגבי אנשי חצר סברי
24 דאף להם אסור ביתו, אבל מבתיהן לחצר -
25 מותר. ובגמרא מפרש פלוגתיהו. ובערקבלין
26 סברי דלאו מרור הוא. וגמרא מאי תנא -
27 רבי יהודה בן בבא, בגינה וקרפף דלעיל.
28 דקאמר ועוד - דמשמע דאמר לעיל בה
29 חומרא אחרייתא. אילימא משום דאמר חדא
30 לחומרא - גבי פסין, דאמר דאין עושיין אותן
31 אלא לבאר הרבים, והשתא קאמר חומרא
32 אחרייתא, דאף על גב דהוקף לדירה לא שרי
33 טפי מבית סאתים. והא רבי יהודה בר אלעאי
34 התנא לעיל חדא לחומרא - דאמר עד בית
35 סאתים - אין, טפי - לא. והדר תנא אחרייתא:
36 יסלקנה לצדדין. ולתנא "ועוד" - משום
37 דלאו בחדא מלתא היא, דרישא אירי במדת
38 הדיקא, וסיפא איירי בביטול מחיצות. ואפסקוה
39 רבנן - דקא תני אמרו לה: לא אמרו בית
40 סאתים אלא לגינה בו. וכל היכא דאפסקוה
41 רבנן לא הוה תני בה ועוד - אי שיך למימר
42 בה, כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא.
43 והא רבי אליעזר דסוכה - דתנן במסכת
44 סוכה (כ"א, ר"ב) רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה
45 סעודות חייב אדם לאכול בסוכה. וחכמים
46 אומרים: אין לדבר קצבה. ועוד אמר רבי
47 אליעזר: מי שלא אבל לילי יום טוב הראשון
48 ישלים לילי יום טוב האחרון. אלמא: משום
49 דרישא וסיפא בעשרה דסוכה, ובחשבון
50 איירי - תנא: "ועוד" אף על גב דאפסקוה
51 ושמע מינה: האי דלא תנא בדברי יהודה
52 "ועוד" - משום דלא דמי הוא, ובדברי יהודה בן בבא למה לי דתני ליה. התם -
53 גבי סוכה במלתיה אפסקוה, לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות. אבל רבי יהודה
54 דמתניתין - לא איירי אלא בפסי ביראות בית סאתים, ואהדרו רבנן בגינה וקרפף
55 ודיר וסדר. ולעולם טעמיה משום הפסקה. ולרבי יהודה בן בבא דלא אפסקוה - תנא
56 "ועוד".

1 **גמרא** אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר שמואל:
2 הלכה פרבי יהודה בן בבא. ואמר רב יוסף,
3 אמר רב יהודה, אמר שמואל: לא הותרו פסי ביראות
4 אלא לכאור מים חיים בלבד. וצריכא, דאי אשמעינן
5 הלכה פרבי יהודה בן בבא - הוה אמנא דרבים,
6 ואפילו מכונסין. והאי דקתני באר הרבים - לאפוקי
7 מדרבי עקיבא. קא משמע לן דלא הותרו פסי ביראות
8 אלא לכאור מים חיים. ואי אשמעינן באר מים חיים
9 - הוה אמנא: לא שנת דרבים ולא שנת דיהודי, קא
10 משמע לן: הלכה פרבי יהודה בן בבא. **משנה** ועוד
11 אמר רבי יהודה בן בבא: הניגה וחקרפה שהן שבעים
12 אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, המוקפות
13 גדר גבוה עשרה טפחים - מטלטלין בתוכה, ובלכד
14 שיהא בה שומירה או בית דירה, או שתהא סמוכה
15 לעיר. רבי יהודה אומר: אפילו אין בה אלא בור ושיח
16 ומערה מטלטלין בתוכה. רבי עקיבא אומר: אפילו אין
17 בה אחת מפל אלו מטלטלין בתוכה, ובלכד שיהא
18 בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.
19 רבי אליעזר אומר: אם היתה ארפה יתר על רחבה
20 אפילו אמה אחת - אין מטלטלין בתוכה. רבי יוסי
21 אומר: אפילו ארפה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה.
22 אמר רבי אלעאי, שמעתי מרבי אלעזר: ואפילו היא
23 כבית פור. וכן שמעתי ממנו: אנשי חצר ששכח אחד
24 מהן ולא עירב - ביתו אסור מלהכניס ולהוציא לו,
25 אבל להם מותר. וכן שמעתי ממנו שיצאין בערקבלין
26 בפסח, וחותי על פל תלמודיו ובקשתי לי חבר ולא
27 מצאתי. **גמרא** מאי תנא דקתני "ועוד"? אילימא משום
28 דתנא ליה חדא לחומרא וקתני אחרייתא משום הכי
29 קתני "ועוד" - והא רבי יהודה דתנא ליה חדא לחומרא
30 וקתני אחרייתא, ולא קתני "ועוד"! התם אפסקוה רבנן,
31 הכא לא אפסקוה רבנן. וכל היכא דאפסקוה רבנן
32 לא קתני "ועוד"? והא רבי אליעזר דסוכה, דאפסקוה
33 רבנן וקתני "ועוד"! התם במילתיה הוא דאפסקוה,
34 הכא במילתא אחרייתא אפסקוה. "רבי עקיבא אומר:
35 אפילו אין בה אחד מפל אלו מטלטלין בתוכה".
רבי

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 הוה תרווייהו לחומרא. כמו בסוכה (כ"א) ובפרק רביעי דמגילה (כ"א) כדפירש הקונטרס. **הכא** במלתא אחרייתא אפסקוה - תימה: דבפרק "המביא כדי יין" (ביצה ל"א, ושם) קתני ועוד,
2 ואף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא. דקתני, רבי אליעזר אומר: נוטל אדם קיסם משלפניו ולחצוץ בו שנינו ומגבב מן החצר ומדליק, וחכמים אומרים: מגבב משלפניו ומדליק. וקתני בתר
3 הכי: אין מוציאין את האור לא מן העצים בו. ומפסקי בבא שלימה. וקתני בתר הכי: ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המוקצה בו, ומיחה רש"י מחפץ שם המעשה והגמרא. אך
4 לרבינו תם, שאומר שאין צריך להפך, דמילתא דאור קא מסיים ואילו, קשה ויש לומר: דהתם הוה תרי קולי, ושיך למיתני "ועוד" אף על גב דאפסקי במילתא אחרייתא, דכח דהיתירא
5 עדיף.

1 רבי עקיבא היינו תנא קמא — פירש הקונטרס: היינו תנא קמא דאמרו לו לרבינו יצחק.
 2 וקשיא: דהוה מצי למימר אריך וקטין איבא בנייהו, דרבי עקיבא קאמר בהדיא
 3 שבועים אמה על שבעים אמה, ובאמר לו לא קא אמר ומסתמא לא פליגי ארבי יהודה ברא
 4 דאית ליה לעיל אפילו אריך וקטין. ועוד: דילמא בעו בור שח ומערהו ומיהו, יש לומר:
 5 דמשני שפיר. ומכל מקום נראה כפירש רבינו
 6 תננאל: דהיינו תנא קמא — היינו רבי יהודה בן בבא איירי
 7 בבא. פירוש, כיון דרבי יהודה בן בבא איירי
 8 בשבועים אמה ושרייה על שבעים אמה וכו' —
 9 מה הוצרך רבי עקיבא תו לשנות ובלבד שיהא
 10 בה כ"ז ומשני: איבא בנייהו דבר מועט. דלרבי
 11 עקיבא לית ליה, לרבי יהודה אית ליה. והא
 12 דקתני בסמוך רבינו יצחק אומר דבר מועט יש
 13 ולא נתנו בו חבמים שיעור, היינו שלא חשו
 14 לצמצם, ולעולם אית ליה. דכולהו תנאי
 15 שהחכרו לפני רבי עקיבא נראה דאית להו דבר
 16 מועט.

17 דבר מועט יש — והא דלא חשיב ליה ביבידא
 18 מעברין (עירובין ג"א), דקתני גבי שלשה
 19 כפרים: אם יש בין החיצונות מאה וארבעים אמה
 20 ואמה אחת ושליש — לא חש לצמצם. אי נמי
 21 אתיא כרבי עקיבא, דלית ליה דבר מועט.
 22 פשטיה דקרא במאי כתיב — משמע דטול
 23 חמשים וסבב חמשים הוי אסמכתא
 24 בעלמא. ומיהו, ב"בידא מעברין" (עירובין נח"א)
 25 פריך: והא מבעי ליה דטול חמשים כו'!
 26 והתניא רבי אליעזר אומר — והוא הדין
 27 דהוה מצי למיפרך דאם כן היינו רבי עקיבא.
 28 אלא דניחא ליה למיפרך דרבי אליעזר ארבי
 29 אליעזר.

30 אי הכי היינו רבי יוסי — אף על גב דמעיקרא
 31 איבא למיפרך נמי היינו רבי עקיבא — מכל
 32 מקום היינו רבי יוסי ליתא למיפרך.
 33 איבא בנייהו רבועא דרבעא רבנן — פירש
 34 הקונטרס: דרבי אליעזר בעי לכתחילה אורכא פי
 35 שנים ברחבה, ורבי יוסי בעי לכתחילה מרובעת.
 36 וקשיא: דאין שייך כאן לכתחילה היעבד. דאי
 37 כבר הוקף לכתחילה — לכולי עלמא שרי, ואם
 38 בא להקף — וכי נאמר לו שלא יקפא: אלא: למר
 39 כדאית ליה, ולמר כדאית ליה. ונראה כפירוש
 40 רבינו תננאל, דפירש: דרבעה דרבנן — היינו
 41 פלוגתא ד"מי שהוציא אוהו" (עירובין ט"ב). דרבי
 42 תננא בן אנטיגוס רובנן, גבי האומר: שביתתי
 43 במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח, עגולות —
 44 דברי רבי חנינא בן אנטיגוס, וכתבמי אומרם:
 45 מרובעות טבבלא מרובעות, אי שיהא נשבר לזויות. והשתא, לרבי אליעזר אי ארבה יתר
 46 על פי שנים ברחבה אפילו בלכסון — אין מטלטלין כרבי חנינא. ורבי יוסי לטפוי קאתי,
 47 וקאמר דמטלטלין.

48 [נזרע רובו] — ונראה לרבינו תננאל דדוקא קרקע יתיר מבית סאתים, אבל בבית סאתים
 49 — אפילו נזרע כולו לא בעל דירתו. והא לרבי יהודה בן בבא דמחמיר בנזרע כולו
 50 מודה להניג לגינה שומירה, אף על גב דסתם גינה היא כולה זרועה. ומיהא מביעיא ליה
 51 ביתר מבית סאתים אף ביטל דירתו אף בדרה שנתה, דשמא לפי שתשמישו רב אינו
 52 מתבטל משום זריעה. כי גם לרש"י צריך לחלק בין דיר וסוהר ומוקצה וחסר וחסר.
 53 לרבי שמעון כיון דנזרע רובו הוה ליה מיעוט בטל — נראה דמכל שכן פריך, לגבי רוב,
 54 דמדקאמר נזרע רובו היינו ביתר מבית סאתים. משמע: הא מיעוט — שרי אפילו
 55 ביתר מבית סאתים. היינו משום דבטל לגבי רובו אפילו לקולא, כל שכן היכא דרובא נזרע
 56 אפילו בית סאתים, דנימא דבטל לגבי רובא לחומרא.

לא

כדקתני: אם היה ארכה יותר משנים ברחבה — אין מטלטלין. הא בציר מפי שנים — מטלטלין. ורבי יוסי סבר, מרובעת עיקר, ולכתחילה אורויי מורנין הכי. ומיהו אפילו ארכה, פי שנים ברחבה — שריא. ומדקאמר "אפילו" — מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. הלכה כרבי יוסי — דלא בעי מרובעת. והלכה כרבי עקיבא — דלא בעי מוקפת לדירה. ותרווייהו — הניך שמעתתא דשמואל, לקולא. הוה אמינא — דשמואל דירה בעי כרבינו יצחק בן בבא, ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה. אריך וקטין לא — דהא רבי עקיבא מרובע בעי. נזרע רובו — בזרועים — ביטל דירתו. דבזרועים לא דיירי אינשי, והוה ליה גינה — ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע. דבטל ליה לגבי רובא. אבל בנוטע אילנות — לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופח בצל אילנות תמיד. אלא — שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים, דקפיר יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמליית הוא, ושאינו נזרע — הוי חצר פרצה במלואה לכרמליית, לפיכך כולו אסור. אבל בית סאתים — דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה — הכא נמי שרי. ואף על גב דמקום זריעה חיו קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין הוה ליה, שאין מוחיצה ביניהן — אפילו הכי לא אסרי אהדי, והואיל וחדד גברא הוא. ורבי שמעון היא, דאמר רשות קרפף וחסר לא אסרי אהדי, אפילו היא של שני בעלי בתים. כדתני רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד נגות רשות אחד הן — לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן, ואפילו הן של בעלים הרבה. אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר — אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו חדד גברא.

בטל

1 רבי עקיבא היינו תנא קמא — דאמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף,
 2 אבל אם היה כו' אלמא: היכא דאיבא בית דירה — אפילו טובא, ובשלא הוקף לדירה
 3 — בית סאתים, כרבי עקיבא. איבא בנייהו דבר מועט — שבת סאתים יתר על
 4 שבעים אמה ושרייה רבועים, כדנתי לקמן. לתנא קמא — שרי בבית סאתים שלימים,
 5 ולרבי עקיבא — שבעים ושרייה על שבעים ושרייה, ותו לא, כדקא אמרינן בהדיא: וכמה
 6 חן סאתים — כחצר המשכן. דבר מועט — לקמן מפרש לה. מנא הני מילי — דמרבעין
 7 ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת: מאי בחמשים — הא רוחב חמשים וארכו מאה,
 8 דהכי כתיבי במדות הקלעים: "וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך ורוחב חצר לפאת
 9 קדמה מוחצה חמשים אמה", אלא אמרת תורה מול חמשים — שארכו יתר על רחבו,
 10 וסבב חמשים הנותרים — דהוה להו שבעים אמות וארבעה טפחים מרובעין. כיצת: עשה
 11 מן חמש רצועות של עשר אמה רוחב, וארכן חמשים. השכב האחת למזרח והאחת למערב
 12 — הרי רחבה שבעים וארכה חמשים. עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום — הרי שבעים
 13 על שבעים. אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת,
 14 טול מן החמשים ארבע חתיכות של עשרה על עשרה ושים בארבע קרנות — ותנמלא.
 15 נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים, ועשה
 16 אותן שלשים רצועות של שני טפחים — (הרי שלשים רצועות, אורך כל אחת ואחת עשר
 17 אמה) שכולן הן שלש מאות אמות, הן שבעים לכל רוח — הרי שבעים וארבעה
 18 טפחים על שבעים וארבעה טפחים, אלא שהקרנות פגומין מן החמשים, ושארם בידך עשרים
 19 אמה, טול מן שמונה טפחים ושים לקרנות ותנמלא, ונשארו בידך שמונה עשר אמה וארבעה
 20 טפחים ברוחב טפחים — והיינו דבר מועט. שאם באת לחלקו ולחקק בהן, אין מגיע התוספת לרוחב שני שלישי
 21 אצבע. דהא בעית למעבד מניה רצועה שלש מאתים ושמש ושמש וארבעה טפחים אורך, להקף ארבע הרוחות. פשטיה דקרא
 22 — לענין משכן. במאי כתיב — בחמשים דקרא. מאי היא. העמד משכן על שפת — שכליך שם החמשים של חצר, משנכנסים לה
 23 בפתח של מזרח. כדי שיהו חמשים אמה — של חצר לפני המשכן, ועשרים לכל רוח — שתמשכן ארכו שלשים כדכתיב (שמות
 24 כו) "עשרים קרשים" ורוחב הקרש אמה וחצי. ורוחבו של משכן תופש עשר אמות, כדכתיב "ששה קרשים" שהן תשע אמות, ושני קרשים למקצועות" שהן שלש אמות רוחב, והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלם ולמלא החלל לחמש. וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר, נשארו החמשים על חצר עשרים אמות לשלש הרוחות. אלא שעובי הקרשים מהעמך מן אמה לכל צד. והכא חללה חשיב, ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח. ולפניו למזרחו לא היו קרשים, אלא מסך והיינו ולחן. ארכה יתר משנים ברחבה — כחצר המשכן הוא דשרי, ואף על גב דלא מרבעה — והיינו אורך כשנים ברוחב. אבל טפי משנים ברוחב — לא מישתרי. היינו רבי יוסי — דאמרו: ארכה אפילו פי שנים ברחבה. איבא בנייהו ריבועא וריבועיה רבנן רבי אליעזר סבר: ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין. ומיהו, עיקרה ארכה פי שנים ברחבה, כדכתיב, ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעת לא מיתסרא בהכי, מטלטלין. ורבי יוסי סבר, מרובעת עיקר, ולכתחילה אורויי מורנין הכי. ומיהו אפילו ארכה, פי שנים ברחבה — שריא. ומדקאמר "אפילו" — מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. הלכה כרבי יוסי — דלא בעי מרובעת. והלכה כרבי עקיבא — דלא בעי מוקפת לדירה. ותרווייהו — הניך שמעתתא דשמואל, לקולא. הוה אמינא — דשמואל דירה בעי כרבינו יצחק בן בבא, ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה. אריך וקטין לא — דהא רבי עקיבא מרובע בעי. נזרע רובו — בזרועים — ביטל דירתו. דבזרועים לא דיירי אינשי, והוה ליה גינה — ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע. דבטל ליה לגבי רובא. אבל בנוטע אילנות — לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופח בצל אילנות תמיד. אלא — שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים, דקפיר יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמליית הוא, ושאינו נזרע — הוי חצר פרצה במלואה לכרמליית, לפיכך כולו אסור. אבל בית סאתים — דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה — הכא נמי שרי. ואף על גב דמקום זריעה חיו קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין הוה ליה, שאין מוחיצה ביניהן — אפילו הכי לא אסרי אהדי, והואיל וחדד גברא הוא. ורבי שמעון היא, דאמר רשות קרפף וחסר לא אסרי אהדי, אפילו היא של שני בעלי בתים. כדתני רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד נגות רשות אחד הן — לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן, ואפילו הן של בעלים הרבה. אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר — אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו חדד גברא.

1 רבי עקיבא היינו תנא קמא! איבא בנייהו דבר מועט.
 2 דתניא, רבי יהודה אומר: דבר מועט יש על שבעים
 3 אמה ושרייה, ולא נתנו חכמים בו שיעור. וכמה שיעור
 4 סאתים - פחצר המושפן. מנא הני מילי? אומר רב
 5 יהודה: דאמר קרא: "אריך החצר מאה באמה ורחב
 6 החמשים בחמשים", אמרה תורה: מול חמשים וסבב
 7 חמשים. פשטיה דקרא במאי פתיב? אומר אביי: העמד
 8 משפן על שפת חמשים, כדי שיהא חמשים אמה לפניו,
 9 ועשרים אמה לכל רוח ורוח. "רבי אליעזר אומר: אם
 10 היתה ארפה כו". והתניא, רבי אליעזר אומר: אם
 11 היתה ארפה יתר על פי שנים ברחבה אפילו אמה
 12 אחת אין מטלטלין בתוכה! אומר רב ביבי בר אבוי:
 13 כי תנן נמי מתניתין, [ותר על] פי שנים ברחבה תנן,
 14 אי הכי היינו רבי יוסי! איבא בנייהו ריבועא דריבועיה
 15 רבנן. "רבי יוסי אומר כו". איתמר, אומר רב יוסף,
 16 אומר רב יהודה, אומר שמואל: הלכה כרבי יוסי. ורב
 17 ביבי אומר רב יהודה, אומר שמואל: הלכה כרבי עקיבא.
 18 ותרווייהו לקולא. וצריכא, דאי אשמעינן הלכה כרבי
 19 יוסי - הוה אמינא עד דאיבא שומירה או בית דירה,
 20 קא משמע לן הלכה כרבי עקיבא. ואי אשמעינן הלכה
 21 כרבי עקיבא - הוה אמינא דאריך וקטין לא, קא
 22 משמע לן הלכה כרבי יוסי. קרפף שהוא יותר מבית
 23 סאתים שהוקף לדירה, נזרע רובו - הרי הוא פגיה,
 24 ואסור. נזרע רובו - הרי הוא פחצר, ומוקף. נזרע
 25 רובו, אומר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן
 26 אלא יותר מבית סאתים, אבל בית סאתים - מותר.
 27 במאן - כרבי שמעון; דתנן, רבי שמעון אומר: אחד
 28 נגות ואחד חצרות ואחד קרפפות רשות אחת הן
 29 לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.
 30 לרבי שמעון נמי, פיון דנזרע רובו - הוי ההוא מועטא
 31 בטל

של חצר לפני המשכן, ועשרים לכל רוח — שתמשכן ארכו שלשים כדכתיב (שמות כו) "עשרים קרשים" ורוחב הקרש אמה וחצי. ורוחבו של משכן תופש עשר אמות, כדכתיב "ששה קרשים" שהן תשע אמות, ושני קרשים למקצועות" שהן שלש אמות רוחב, והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלם ולמלא החלל לחמש. וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר, נשארו החמשים על חצר עשרים אמות לשלש הרוחות. אלא שעובי הקרשים מהעמך מן אמה לכל צד. והכא חללה חשיב, ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח. ולפניו למזרחו לא היו קרשים, אלא מסך והיינו ולחן. ארכה יתר משנים ברחבה — כחצר המשכן הוא דשרי, ואף על גב דלא מרבעה — והיינו אורך כשנים ברוחב. אבל טפי משנים ברוחב — לא מישתרי. היינו רבי יוסי — דאמרו: ארכה אפילו פי שנים ברחבה. איבא בנייהו ריבועא וריבועיה רבנן רבי אליעזר סבר: ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין. ומיהו, עיקרה ארכה פי שנים ברחבה, כדכתיב, ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעת לא מיתסרא בהכי, מטלטלין. ורבי יוסי סבר, מרובעת עיקר, ולכתחילה אורויי מורנין הכי. ומיהו אפילו ארכה, פי שנים ברחבה — שריא. ומדקאמר "אפילו" — מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. הלכה כרבי יוסי — דלא בעי מרובעת. והלכה כרבי עקיבא — דלא בעי מוקפת לדירה. ותרווייהו — הניך שמעתתא דשמואל, לקולא. הוה אמינא — דשמואל דירה בעי כרבינו יצחק בן בבא, ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה. אריך וקטין לא — דהא רבי עקיבא מרובע בעי. נזרע רובו — בזרועים — ביטל דירתו. דבזרועים לא דיירי אינשי, והוה ליה גינה — ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע. דבטל ליה לגבי רובא. אבל בנוטע אילנות — לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופח בצל אילנות תמיד. אלא — שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים, דקפיר יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמליית הוא, ושאינו נזרע — הוי חצר פרצה במלואה לכרמליית, לפיכך כולו אסור. אבל בית סאתים — דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה — הכא נמי שרי. ואף על גב דמקום זריעה חיו קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין הוה ליה, שאין מוחיצה ביניהן — אפילו הכי לא אסרי אהדי, והואיל וחדד גברא הוא. ורבי שמעון היא, דאמר רשות קרפף וחסר לא אסרי אהדי, אפילו היא של שני בעלי בתים. כדתני רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד נגות רשות אחד הן — לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן, ואפילו הן של בעלים הרבה. אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר — אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו חדד גברא.

בטל

כדקתני: אם היה ארכה יותר משנים ברחבה — אין מטלטלין. הא בציר מפי שנים — מטלטלין. ורבי יוסי סבר, מרובעת עיקר, ולכתחילה אורויי מורנין הכי. ומיהו אפילו ארכה, פי שנים ברחבה — שריא. ומדקאמר "אפילו" — מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. הלכה כרבי יוסי — דלא בעי מרובעת. והלכה כרבי עקיבא — דלא בעי מוקפת לדירה. ותרווייהו — הניך שמעתתא דשמואל, לקולא. הוה אמינא — דשמואל דירה בעי כרבינו יצחק בן בבא, ובארכה יותר על רחבה כרבי יוסי סבר לה. אריך וקטין לא — דהא רבי עקיבא מרובע בעי. נזרע רובו — בזרועים — ביטל דירתו. דבזרועים לא דיירי אינשי, והוה ליה גינה — ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע. דבטל ליה לגבי רובא. אבל בנוטע אילנות — לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופח בצל אילנות תמיד. אלא — שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים, דקפיר יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמליית הוא, ושאינו נזרע — הוי חצר פרצה במלואה לכרמליית, לפיכך כולו אסור. אבל בית סאתים — דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה — הכא נמי שרי. ואף על גב דמקום זריעה חיו קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין הוה ליה, שאין מוחיצה ביניהן — אפילו הכי לא אסרי אהדי, והואיל וחדד גברא הוא. ורבי שמעון היא, דאמר רשות קרפף וחסר לא אסרי אהדי, אפילו היא של שני בעלי בתים. כדתני רבי שמעון אומר אחד חצרות ואחד נגות רשות אחד הן — לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן, ואפילו הן של בעלים הרבה. אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר — אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו חדד גברא.

בטל

הגמרא: **אִיבָא בְּיַיְהוּ** – נחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי, בריבועא
 דְּרִיבְעוּיָהּ רְבָנָן, כלומר, במה שדרשו חכמים ממה שנאמר 'בחמישים'
 שיש לשער את שטח חצר המשכן, כמה הוא עולה בחצר מרובעת.
 שרבי אליעזר לא דרש דרשה זו, וסבר, שעיקר דינה של רשות היחיד
 הוא במקום שארכו פי שנים מרחבו כחצר המשכן, אלא שאמרו,
 שאין צריך שיהיה דווקא אורכו יתר על רחבו, אלא אף אם ארכו
 ורחבו שווים, גם כן מותר לטלטל בו. ואילו רבי יוסי סבר דרשה זו,
 ועל כן סבר, שעיקר דין רשות היחיד הוא במקום שארכו ורחבו שווים,
 אלא שאמרו שאף אם אין ארכו ורחבו שווים, כל שארכו אינו יותר
 מפי שנים מרחבו מותר לטלטל בו, ומשום כך יש להורות לכתחילה
 שיש לעשות מקום שארכו ורחבו שווים.
 שנינו במשנה: **רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בּו' אפילו ארכה פי שנים ברחבה**
 מטלטלים בתוכה. הגמרא דנה מהו פסק ההלכה במחלוקת רבי
 אליעזר ורבי יוסי, ובמחלוקת רבי יהודה בן בבא ורבי עקיבא:
אִיתְמַר, אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלֵכָה בְּרַבִּי
יוֹסִי שאף קרפף שארכו פי שנים מרחבו, מותר לטלטל בו. **וְרַב פִּיבִי**
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שֶׁהֲלֵכָה בְּרַבִּי עֲקִיבָא שאמר שמקום
 שהוא פחות משבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, מותר
 לטלטל בתוכו אף אם לא הוקף לדירה. אומרת הגמרא: **וְתַרְוֵיהוּ**
לְקוּלָא – ושתי המימרות של שמואל הללו, הם להקל, לפסק
 שמואל בשתי מחלוקות אלו כדברי המיקל. **וְצַדִּיקָא** – והוצרך
 שמואל להשמיענו את שתי המימרות הללו, **דְּאֵי אֲשָׁמְעִין** – שאם
 היה שמואל משמיענו רק **שֶׁהֲלֵכָה בְּרַבִּי יוֹסִי**, ולא היה משמיענו
 שהלכה כרבי עקיבא, **הָיָה אֲמַיְנָא** – הייתי יכול לומר, שאף שהלכה
 כרבי יוסי שאף כשאורכה פי שנים מרחבה מטלטלים בתוכה, מכל
 מקום אין מטלטלים בתוכה **עַד דְּאִיבָא** – שיהיה בה **שׁוּמְרִיה או בֵּית**
דִּירָה, קָא מְשַׁמְעֵ לָן – משמיענו שמואל, שאין הדין כן, אלא **הֲלֵכָה**
בְּרַבִּי עֲקִיבָא, שאמר שכל שאין בו שבעים אמה ושיריים על שבעים
 אמה ושיריים, אין צריך שיהיה בו שומריה או בית דירה. **וְאֵי**
אֲשָׁמְעִין – ואם היה שמואל משמיענו רק **שֶׁהֲלֵכָה בְּרַבִּי עֲקִיבָא**,
הָיָה אֲמַיְנָא – הייתי יכול לומר, שרק היקף מזיציצת שאורכו ורחבו
 שווים מותר לטלטל בתוכו, אבל היקף דְּאִירָהּ **קְפִיין** – שצידו אחד
 ארוך וצדו אחד קצר, **לֹא** – אין מטלטלים בתוכו, **קָא מְשַׁמְעֵ לָן** –
 השמיענו שמואל, **שֶׁהֲלֵכָה בְּרַבִּי יוֹסִי**, שאף כשארכו פי שנים
 מרחבו, מטלטלים בו.
 הגמרא דנה במקום שהוקף לדירה, ונזרעו בו זרעים, אם מותר
 לטלטל בו. שנינו בברייתא: **כִּרְפָף** – מקום גדול שעשוי להניח שם
 עצים, **שְׁהוּא גדול יותר מִבֵּית סַאֲתִים, שְׁהוּנָף לְדִירָה, וְנִזְרַע רִיבּוּ,**
 שוב אינו נחשב כמקום שהוקף לדירה, שמקום הזרוע בזרעונים, אין
 בני אדם משתמשים בו לדירה, וכיון שרוב הקרפף נזרע, אף המיעוט
 שלא נזרע, בטל לרוב הקרפף, **וְהִרִי הוּא בְּגִינָה** – כמקום שזורעים בו
 ירקות, שהוא מקום שאינו עשוי לדירה, **וְאִסְרוּ** – ומותר לטלטל בו. אבל אם
נִזְרַע רִיבּוּ באילנות, אין האילנות גורמים שיחשב במקום שאינו עשוי
לדירה, שדרך בני אדם להסתופף תמיד בצל אילנות, וְהִרִי הוּא עדיין
בְּחֻצְרָא, וּמוֹתֵר לטלטל בכולו.
 מבאר הגמרא: מה שאמרו בברייתא שאם **נִזְרַע רִיבּוּ**, אסור לטלטל
 בו, **אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, לֹא אֲמַרְן** – לא אמרה
 הברייתא דין זה, **אֲלָא כשהמקום שנזרע הוא יותר מִבֵּית סַאֲתִים,**
אֲכַל אם המקום שנזרע, הוא רק **בֵּית סַאֲתִים, מוֹתֵר לטלטל בכל**
הקרפף. שאף שהמקום שנזרע הוא מקום שאינו משמש לדירה, כל
 שאינו יותר מבית סאתים, אף אם אינו משמש לדירה מותר לטלטל
 בו. ונמצא שיש באותו היקף שני סוגי מקומות, שהמקום שנזרע נקרא
 גינה, שהוא נחשב למקום שאינו עשוי לדירה, ומותר לטלטל בו
 משום שאינו גדול יותר מבית סאתים, והמקום שלא נזרע הוא חצר,
 שהוא מקום שעשוי לדירה, ומשום כך מותר לטלטל בו. ואף ששני
 מקומות אלו פרוצים הם זה לזה, כיון ששניהם הם מקומות שמוותר
 לטלטל בהם, אינם אוסרים זה את זה בטלטול.

הגמרא מבאר את דעת רבי עקיבא. מקשה הגמרא: דעת **רַבִּי**
עֲקִיבָא תֵינּוּ דעת תַּנָּא קַמָא, כלומר, כדעת חכמים שבמשנה לעיל
 (ה), שאף הם אמרו שלא נאמר השיעור של בית סאתים, שהם
 שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, רק בגינה וקרפף
 שהם מקומות שלא הוקפו לדירה, אבל מקומות שהוקפו לדירה, אף
 ביותר משיעור זה מותר לטלטל בכלם, וקשה, שבמשנה נראה שרבי
 עקיבא בא לחלוק על כל התנאים האמורים במשנה עד כאן. מתרצת
 הגמרא: **אִיבָא בְּיַיְהוּ** – נחלקו תנא קמא ורבי עקיבא **בְּדָבָר מוּעָט**
 – בשיעור קטן הנוסף על שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה
 ושיריים. הגמרא מביאה ברייתא שבה מבואר שיעור זה: **דְּתַנְיָא, רַבִּי**
יְהוּדָה אוֹמֵר, דְּבָר מוּעָט – שיעור קטן **וְשׁ בְּנוֹסָף עַל שְׁבַעִים אָמָה**
וְשִׁירִים, שאף בשיעור זה מותר לטלטל בו, **וְלֹא נִתְּנָו הַכְּמִים בּו'**
שִׁיעוּר, כלומר, שלא חשו חכמים לפרט גם את השיעור הזה, **וְכַמָּה**
הוּא שִׁיעוּר זה, מקום שראוי לזרוע בו **סַאֲתִים** חִיטִים, שהוא גדול
כְּחֻצְרַת הַמִּשְׁכָּן, ושיעור זה הוא מעט יותר מאצבע בנוסף על שבעים
 אמה ושיריים. תנא קמא סבר, שדקדקו חכמים בשיעורים, וכיון שחצר
 המשכן היתה בית סאתים, התיירו לטלטל עד שיעור זה, אלא שלא
 חשו חכמים להזכיר שיעור זה, ורבי עקיבא סבר שלא דקדקו חכמים
 כל כך, וכל שהוא יותר משבעים אמה ושיריים, אמרו שאם אינו
 מוקף לדירה אסור לטלטל בו.
 מבררת הגמרא: **תַּנָּא הֵנִי מִלֵּי** – מהיכן למדנו דברים אלו, לחשב
 כמה יוצא שטח חצר המשכן כשמרבעים אותו, ולשער באיסורי שבת
 לפי שיעור זה. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב יְהוּדָה, דְּאָמַר קְרָא** –
 שנאמר בפסוק לגבי מידות חצר המשכן (שמות כו ה), **אֲרָךְ הַחֻצְרָה**
מֵאָה כְּאָמָה, וְרָחֵב הַמְּשִׁים כְּחַמִּישִׁים, ולא מובן מהו 'חמישים'
 בחמישים, ויש לדרוש פסוק זה כך, **שְׁאֲמָרָה תִזְרָה, מוֹל הַמְּשִׁים**
 אמה משטח אורך חצר המשכן, **וְכַבֵּב אותם סביב הַמְּשִׁים** אמה
 האחרים, כלומר, שתרבע את חצר המשכן. פסוק זה מרמז שלריבוע
 כזה יש משמעות לענין הלכה אחרת, והיינו לענין שיעור רשות
 היחיד באיסורי שבת.
 שאלת הגמרא: **פְּשִׁטִיָה דְּקָרָא כְּמֵאָה כְּתִיב** – לפי פשטות הפסוק,
 שמדבר בחצר המשכן, מה הפירוש של 'בחמישים' שנאמר בפסוק.
 משיבה הגמרא: **אָמַר אֲבִי, שְׁבַא הפסוק לומר, הַעֲמֵד** – שיש
 להעמיד את **הַמְּשִׁין עַל שְׁפַת הַמְּשִׁים** – במקום שבו כלים חמישים
 אמה מפתח החצר, **כְּרִי שִׁיָּה** – שבאופן זה ישארו מהחצר סביב
 המשכן **הַמְּשִׁים אָמָה לְפָנָיו** – לפני המשכן, **וְעֵשְׂרִים אָמָה לְכָל רוּחַ**
וְרוּחַ – לשאר הצדדים, שהמשכן היה אורכו שלושים אמה, ורחבו
 עשר אמות, וכשהוא עומד באמצע רוחב החצר, בקצה חמישים אמה
 מתחילת החצר, נמצא שיש משני צידי ומאחוריו עשרים אמות לכל
 רוח (ציור ג). וזהו מה שנאמר בפסוק **חַמִּישִׁים בַּחֲמִישִׁים,** דהיינו
 שלפני המשכן יהיה חצר של חמישים על חמישים אמות.
 שנינו במשנה: **אִיבָא אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵם הִיתָה אֲרָבָה בּו' יתר על**
 רחבה אפילו אמה אחת, אין מטלטלים בתוכה. הגמרא מקשה
 סתירה בדברי רבי אליעזר. מקשה הגמרא: איך יתכן שאמר רבי
 אליעזר שאם ארכה יותר מרחבה אפילו אמה אחת, אין מטלטלים
 בתוכה, **וְהִתְנַיָּא** – והרי שנינו בברייתא, **רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵם**
הִיתָה – והיגדה או הקרפף בצורה כזו, **שְׁאֲרָפָה, יִתֵּר עַל פִּי שְׁנַיִם**
בְּרַחֲפָה – ארוך יותר מפי שנים מרחבה, **אֲפִילוּ בְּאָמָה אַחַת, אֵין**
מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, אבל אם אורכה יותר מרחבה פחות מפי שנים,
 מטלטלים בה, וקשים דברי רבי אליעזר זה על זה. מתרצת הגמרא:
אָמַר רַב פִּיבִי בְּרַב אֲבִי, בִּי תַנְּן נְמִי מִתְּנִיתִין – אף מה ששינונו בדברי
 רבי אליעזר במשנתנו, שאם ארכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת
 אין מטלטלים בה, **יִתֵּר עַל פִּי שְׁנַיִם בְּרַחֲפָה תַנְּן** – פירושו הוא
 שארכה הוא יותר באמה אחת מפי שנים מרחבה.
 מקשה הגמרא: **אֵי הָכִי** – אם כן, שלא אסר רבי אליעזר במשנה רק
 אם ארכה יותר מפי שנים מרחבה, קשה, **דְּהֵינּוּ רַבִּי יוֹסִי** – שזה מה
 שאמר רבי יוסי במשנה, ובמה נחלקו רבי אליעזר ורבי יוסי. מתרצת

57 – אני סובר בדין זה כרב נחמן, שאמר שאף אם אין האילנות עשויין
 58 איצטבלאות מותר לטלטל ביניהם.
 59 הגמרא דנה כיצד ניתן להפוך מקום שלא הוקף לדירה, שיחשב הוקף
 60 לדירה: **אמר רב נחמן אמר שמואל, קרפף שהוא גדול יותר מבית**
 61 **סאתים, שלא הוקף לדירה, ואחר שהוקף בנה דירה ופתחה לקרפף,**
 62 **שלא ניתן הקרפף בטלטול על ידי כך, כיון שההיקף נעשה קודם**
 63 **הדירה, ביצד הוא עושה כדי שיהיה מותר לטלטל בו, פרוץ בו**
 64 **פירצה יותר מעשר אמות, שאז נחשב הקרפף כמו שאין לו מחיצות,**
 65 **וגודרו – וסותם את אותה פירצה ומעמידו – לפירצה על עשר**
 66 **אמות ושפירצה של עשר אמות, אינה פוסלת את המחיצה, ואז**
 67 **נחשב שנעשה היקף הקרפף, אחר שפסלה את הבית דירה לתוכו,**
 68 **ומותר לטלטל בקרפף.**
 69 **אביעאי ליה –** הסתפקו בני הישיבה, **פרץ אמה אחת, וחזר וגדר את**
 70 **אותה אמה, ופרץ עוד אמה סמוך לאמה הראשונה וגדרה] וכן**
 71 **עשה עד שהשלימו ליותר מעשר אמות, מהו, האם כיון שלא פרץ**
 72 **את העשר אמות וגדרם בבת אחת, אין זה נחשב שנעשה כאן היקף**
 73 **לדירה, או כיון שעכשיו יש כאן במחיצה עשר אמות שנתחדשו לשם**
 74 **דירה, נחשב המקום מוקף לדירה.**
 75 **אמר ליה –** אמר להם רב נחמן לבני הישיבה, **לאו היינו – וכי אין**
 76 **דין זה שזה לסקו של חזקיה, דתנו (כלים פ"ו מ"א), כל כלי עץ**
 77 **השייכים לבעלי בתים, שיעורן פרמונים – שיעור הנקב שיהיה**
 78 **בהם, שאז יבטל מהם שם כלי ויהיו מטומאתם, הוא בגודל שיכול**
 79 **לצאת ממנו רימון, שרק כשניקב בגודל כזה, גומר בעל הכלי בדעתו**
 80 **לבטל אותו משימוש, אבל כשניקב בנקב קטן יותר, חס הוא על**
 81 **הכלי וממשיך להשתמש בו ואינו מבטלו. ובעי – והסתפק חזקיה,**
 82 **ניקב הכלי כמוציא זית – בנקב שיכול לצאת ממנו זית, שהוא קטן**
 83 **יותר מרימון, וסתמו – וסתם בעל הבית את הנקב, וחסר הכלי וניקב**
 84 **נקב נוסף שהוא כמוציא זית סמוך למקום הנקב הראשון, וסתמו,**
 85 **וכך חזר וניקב עד שהשלימו כל הנקבים יחד לשיעור של כמוציא**
 86 **רימון, מהו הדין בכלי זה, האם הוא ככלי שניקב כמוציא רימון**
 87 **וסתמו וטהרו הוא, או לא, ואמר ליה רבי יוחנן לחזקיה, רבי הרי**
 88 **שניתה לנו את המשנה במסכת כלים (פכ"ו מ"ד) סנדל שהוא טמא**
 89 **טומאת מדרס, שנפסקה אחת מאוניו ושהוא המקום שבו מכניסים**
 90 **את הרצועות שבהם קושרים את הסנדל ותיקנה, עדיין הסנדל**
 91 **טמא מדרס, שאף שנפסקה אחת מאוניו, לא בטל ממנו שם סנדל,**
 92 **אך אם לאחר מכן נפסקה האון השניה של הסנדל ותיקנה, מהור**
 93 **(פ"ה) מן המדרס – נטהר הסנדל מהטומאת מדרס שהיתה בו, שבין**
 94 **שנפסקו שתי אוניו, בטל ממנו שם סנדל, ושוב אינו ראוי למדרס.**
 95 **אבל עדיין הוא טמא כמנע מדרס – כדבר שנגע במדרס, שהוא**
 96 **ראשון לטומאה. משום שבשעה שנפסקה אונו, שהיה עדיין טמא**
 97 **טומאת מדרס, נגעו חלקי הסנדל זה בזה, ומשום כך הוא טמא גם**
 98 **מגע מדרס, ואף שכשנפסקה אונו בטלה ממנו שם מנעל, ומשום כך**
 99 **אינו טמא מדרס, מכל מקום עדיין כלי הוא, שהוא ראוי להשתמש**
 100 **בו בדברים אחרים, ולכן לא בטלה ממנו טומאת מגע מדרס. והמשיך**
 101 **רבי יוחנן לומר לחזקיה, ואמרת עליה – ושאלת על משנה זו, מאי**
 102 **שנא ראשונה –** מהו הטעם שאחר שנפסקה האון הראשונה, עדיין
 103 הסנדל טמא מדרס, הלא בהכרח הטעם הוא, דהא קיימא שניה –
 104 שאחר שנפסקה האון הראשונה, עדיין קיימת האון השניה של
 105 הסנדל, ועדיין סנדל הוא, אם כן, אף כשנפסקה האון השניה אחר
 106 שתיקן את הראשונה, נמי – גם כאן יש לומר שלא יטהר הסנדל,
 107 דהא קיימא ראשונה – שהרי האון הראשונה של הסנדל קיימת,
 108 ועדיין סנדל הוא. ואמרת לן עליה – ואמרת לנו על כך, שהטעם
 109 שאחר שנפסקה האון השניה, הוא טהור מן המדרס, הוא משום
 110 שפנים תרשות פאו לכהן, כלומר, שכיון שהוחלפו שתי אוניו,
 111 נתחדשו פני הסנדל, ואין זה אותו הסנדל שהלך בו הזב, אלא סנדל
 112 אחר הוא. ואמר רבי יוחנן לחזקיה, הך נמי – אף כאן, לגבי כלי

1 **בטיל ליה לגבי רובה –** הרי הוא בטל לרוב הקרפף שנזרע, ונחשב
 2 כאילו נזרע כל הקרפף, ונהו ליה – והרי הוא קרפף יותר מבית
 3 סאתים שלא הוקף לדירה, ואסור לטלטל בו.
 4 משיבה הגמרא: **אלא אי איתמר הכי איתמר –** אלא מה שנאמר
 5 בשם רב הונא בריה דרב יהושע בביאור דברי הברייתא, על כרחך כך
 6 נאמר, שממה שאמרה הברייתא שאם נזרע רובו של הקרפף אסור
 7 לטלטל בתוכו, יש לדייק, שרק אם נזרע רובו אסור לטלטל בו, הא
 8 מעומא שרי – אבל אם נזרע רק מיעוטו, מותר לטלטל בתוכו, ואמר
 9 רב הונא פריה דרב יהושע, שמה שנזרע שאם נזרע מיעוטו מותר
 10 לטלטל בתוכו, לא אמרו, אלא דלא הוי – שהמקום הנזרע אינו בית
 11 סאתים, שאז אינו חשוב להיחלק מהחצר, ולהיחשב כמקום בפני
 12 עצמו, והוא בטל לגבי רוב החצר שאינו זרוע, אבל אם החלק הנזרע
 13 הוא בית סאתים, שהוא שיעור חשוב להיחשב כמקום בפני עצמו,
 14 אינו בטל לשאר הקרפף שלא נזרע, ואסור לטלטל אף במקום שלא
 15 נזרע, שכיון שהמקום הנזרע נחשב קרפף, והמקום שלא נזרע נחשב
 16 חצר, ואסור לטלטל מזה לזה, נמצא שהחלק שלא נזרע, פרוץ
 17 במלואו למקום האסור לו, ולכן אסור לטלטל אף במקום שלא נזרע.
 18 **וכמאן –** וכדעת מי אמר רב הונא בריה דרב יהושע דין זה, פרבין –
 19 כדעת חכמים שחולקים על רבי שמעון (הלח' פ"ט), וסוברים שגגות
 20 וחצירות וקריפות, כל אחד נחשב רשות בפני עצמו, ואף אם אין
 21 בהם דירות שאוסרים זה על זה, אסור לטלטל מזה לזה, ולפיכך אמר
 22 רב הונא שכיון שהמקום שנזרע והמקום שלא נזרע פרוצים זה לזה
 23 הרי הם אוסרים זה על זה ואסור לטלטל בכלו.
 24 הגמרא מביאה לשון אחר בדברי רב הונא בריה דרב יהושע: **ורב**
 25 **ירמיה מדיפתיה, מתני לקולא –** שנה את דברי רב הונא בריה דרב
 26 יהושע שהוא מקל יותר מכפי שהביאה הגמרא קודם את דבריו,
 27 שכך אמר, שיש ללמוד מהמשנה שרק בנזרע רובו אסור, הא
 28 מעומא שרי – אבל אם נזרע מיעוטו מותר לטלטל בכלו, ואמר רב
 29 הונא פריה דרב יהושע, לא אמרו – לא אמרו שאם נזרע מיעוטו
 30 מותר לטלטל בכלו, אלא שהחלק הנזרע הוא בית סאתים, שאף
 31 שהוא נחשב למקום בפני עצמו, כיון שאם היה מוקף מחיצות, היה
 32 מותר לטלטל מהחלק שלא נזרע לתוכו, אף עתה שהם פרוצים זה
 33 לזה, אינם אוסרים זה על זה, אבל אם החלק הנזרע הוא יותר מבית
 34 סאתים, שדינו ככרמלית, ואילו היה מוקף מחיצות היה אסור
 35 לטלטל מהחלק שלא נזרע לתוכו, עתה שאינו מוקף מחיצות בפני
 36 עצמו, אלא הוא והחלק שלא נזרע פרוצים זה לזה, אסור לטלטל
 37 בכל הקרפף, ואף בחלק שלא נזרע אסור, כיון שהוא פרוץ במלואו
 38 למקום האסור לו. **וכמאן –** וכדעת מי אמר רב הונא בריה דרב
 39 יהושע דין זה, דעת רבי שמעון, שאמר שמותר לטלטל מחצר
 40 לקרפף שהוא בית סאתים.
 41 הגמרא דנה מתי אילנות אינם מבטלים דירות בקרפף. שנינו
 42 בברייתא: שקרפף שנזרע רובו באילנות, הרי הוא כחצר, ומותר
 43 לטלטל בכלו, שנטיעת אילנות אינה מבטלת דירות, כיון שדרך בני
 44 אדם להסתופף תמיד בצל אילנות. **אמר רב יהודה אמר אבימי,**
 45 **והוא –** מה שאמרו שאין נטיעת אילנות מבטלת דירות, אין זה אלא
 46 כשעשויין אצטבלאות – שנטועים האילנות שורות שורות, ונאה
 47 לשבת שם. **ורב נחמן אמר אף על פי שאין עשויין אצטבלאות,**
 48 **אלא הם נטועים בלא סדר מסוים, גם כן אינם מבטלים דירות.**
 49 מספרת הגמרא: **מר יהודה אקלע –** הזדמן לבי – לביתו של רב הונא
 50 בר יהודה, חנהו להנהו – וראה לאילנות שהיו נטועים בקרפף
 51 שהיה גדול יותר מבית סאתים, דלא עבדי אצטבלאות – שלא היו
 52 מסודרים שורות שורות, וקא מטלמלי בגויהו – ואף על פי כן היו
 53 מטלטלים ביניהם, אמר ליה – שאל מר יהודה את רב הונא בר
 54 יהודה, לא קבר ליה מר ליה דאבימי – וכי אינך סובר את מה שאמר
 55 אבימי, שכשאין האילנות עשויין אצטבלאות אסור לטלטל ביניהם,
 56 אמר ליה – השיב לו רב הונא בר יהודה, אנא פרב נחמן סביאי לי

1 לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים - אף על גב דלרבנן קרפף פחות מבית סאתים דינו
 2 כקרפף בית סאתים לטלטל ממנו לחצר, משום דאין סברא שיהו שלשה חילוקים
 3 בשלשה משנהיים - הכא לא אסר מיעוט הנזרע לרוב שאינו נזרע במה שפרוץ לו במלואו.
 4 דכיון שהוא פחות מבית סאתים - לא חשיב, ובטל לגבי רוב שאינו נזרע, אבל בית סאתים
 5 אף על גב דאילו הוא באנפי נפשיה כבית
 6 סאתים לא מיתסר, הכא דנפרץ לחצר וחצר
 7 נפרצה לו - קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף
 8 לחצר, דהוי רשות הנפרצה למקום האסור
 9 לה ואסורין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא
 10 בזה ולא בזה. כמאן - אמרינן דשתי רשויות
 11 נינהו. ברבנן - דפלגי עליה דרבי שמעון
 12 בפרק "כל גנות" (א.ט.א.) ואמר: כל חד וחד
 13 רשות לעצמו. ואף על גב דליכא דירוקן בהו
 14 דליסרו אהרדי - אין מטלטלין מזה לזה.
 15 לקולא - דאפילו המיעוט בית סאתים
 16 דמיקרי קרפף, כיון דבאנפי נפשיה שרי,
 17 השתא נמי שרי, - ולא אסרי אהרדי. דאילו
 18 היה מחיצה ביניהן - הוה שרי לטלטולי מזה
 19 לזה כרבי שמעון, והשתא דנפרצה זו לזה -
 20 לא נפרצו לרשות האסור לה. אבל יותר
 21 מבית סאתים - נעשה כרמלית, ובהא אפילו
 22 רבי שמעון מודה דאין מטלטלין מחצר
 23 לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה.
 24 והכא דנפרצה זה לזה - הרי כל אחד נפרץ
 25 למקום האסור לו. ואיצטבאלאות - נטעין
 26 שורות שורות, ונאה לשבת שם. לבי רב הונא
 27 - ויותר מבית סאתים הוה, והוקף לדירה,
 28 ונטע אחרי כן. קרפף יותר מבית סאתים
 29 שלא הוקף לדירה - אחרי כן בנה אצלו
 30 דירה, והאמרין לקמן: הוקף שלא לדירה
 31 ולכביז פתח לו פתח דירת ביתו - לא מהני
 32 כיצד הוא עושה פרוץ לו פריצה יותר מעשר
 33 - דהוי כמי שאין בו מחיצות, וגודר וסותם
 34 אותה פריצה ומעמידה על עשר, והוי כפתח
 35 ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו. דלעולם
 36 בעינן שיגודר יותר מעשר אמות. דאי פרוץ
 37 עשר לבה וגדרה - לא חשיב ההוא היקף
 38 לשם דירה, אלא כמי שעשה פתח. דעד עשר
 39 לעולם הוי פתח. פרוץ אמה - אצל סתימה
 40 וגדרה. ועוד פרוץ אמה אצל סתימת אמה
 41 ההיחשה וגדרה, דלא פרוץ עשר אמות כאחד
 42 ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט
 43 וזיה פרוץ וגודר מיד. עד שהשלימו ליותר
 44 מעשר - אין אמרינן: כיון דלא פרוץ עשר בבת
 45 אחת ולא גדר בבת אחת - לא הויא היקף
 46 בזה לשם דירה, אבל דילמא: כיון דהשתא
 47 מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר -
 48 חשיב היקף לשם דירה. כל כלי בעלי בתים
 49 - לגבי כלי עץ תנינן להו במסכת כלימין (פרק
 50 שבעה עשר משנה א.) שיעורן כרומים -
 51 לטורח מטמאין, אבל פחות כמאן - היס
 52 עליה ולא מבטיל ליה. שיעורן כרומים -
 53 ניקב כמציא רמוך טהור. וחזר וניקב - אצל
 54 הסתימה. ותיקנה - הוא הדין כי לא תיקנה
 55 נמי עדיין דמי מדרס הוא. והא דנקט תיקנה
 56 לא, לרבותא, דאי לא הכי - תו לא איצטרך
 57 למימר נפסקה השניה וכו'. מהויר מן המדרס
 58 מלמטא תו ארם וכלים. אבל - כלי הוא דחוי לתשמש אחריו, ועדיין טומאת מגע
 59 מדרס עליו, שהרי בשעת פרישתו מן הארון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא
 60 כלים קיבל טומאה מאביו. והוי ראשון לטומאה, ומטמא אוכלין ומשקין. פנים
 61 חדרות - אין אונים הללו ממנו, ומשניתקנו - לא דרסן הוב. ומטמאה הראשונה
 62 שיהיו - שהרי אין זה סנדל ראשון. לית דין בר נש - אלא מלאך. כגון דין בר נש
 63 - אדם גדול. רחבה שאחוריה הבתים - ואין פתח הבית פתוח לה - הויא מוקפת
 64 שלא לדירה, ואי יותר מבית סאתים היה - אין מטלטל בה אלא ארבע אמות. ואם
 65 פתח לו פתח - מן הבית. פשיטא - דנפתח ולבסוף הוקף שרי, שהרי הוקף לשם פתח. לא צריכא דאית ביה בי דרי - גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה. מהו דתימא
 66 אדעתא דבי דרי פתחיה - ולא אדעתא להקף שם רחבה.

1 כמיל לגבי רובה - והוי כאילו נזרע כולו. והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים -
 2 ואף על גב דהוקף לדירה - חשוב כלא הוקף לדירה. דהא הוי כולו גינה, ובגינה לא
 3 מהני הוקף לדירה. דלא הוי - ההוא מיעוט נזרע בית סאתים, ולא חשיב להבדיל
 4 מן החצר ולחקירות לו שם לבדו. אבל בית סאתים - נקרא קרפף שלא הוקף לדירה.
 5 ואף על גב דאילו הוא באנפי נפשיה כבית
 6 סאתים לא מיתסר, הכא דנפרץ לחצר וחצר
 7 נפרצה לו - קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף
 8 לחצר, דהוי רשות הנפרצה למקום האסור
 9 לה ואסורין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא
 10 בזה ולא בזה. כמאן - אמרינן דשתי רשויות
 11 נינהו. ברבנן - דפלגי עליה דרבי שמעון
 12 בפרק "כל גנות" (א.ט.א.) ואמר: כל חד וחד
 13 רשות לעצמו. ואף על גב דליכא דירוקן בהו
 14 דליסרו אהרדי - אין מטלטלין מזה לזה.
 15 לקולא - דאפילו המיעוט בית סאתים
 16 דמיקרי קרפף, כיון דבאנפי נפשיה שרי,
 17 השתא נמי שרי, - ולא אסרי אהרדי. דאילו
 18 היה מחיצה ביניהן - הוה שרי לטלטולי מזה
 19 לזה כרבי שמעון, והשתא דנפרצה זו לזה -
 20 לא נפרצו לרשות האסור לה. אבל יותר
 21 מבית סאתים - נעשה כרמלית, ובהא אפילו
 22 רבי שמעון מודה דאין מטלטלין מחצר
 23 לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה.
 24 והכא דנפרצה זה לזה - הרי כל אחד נפרץ
 25 למקום האסור לו. ואיצטבאלאות - נטעין
 26 שורות שורות, ונאה לשבת שם. לבי רב הונא
 27 - ויותר מבית סאתים הוה, והוקף לדירה,
 28 ונטע אחרי כן. קרפף יותר מבית סאתים
 29 שלא הוקף לדירה - אחרי כן בנה אצלו
 30 דירה, והאמרין לקמן: הוקף שלא לדירה
 31 ולכביז פתח לו פתח דירת ביתו - לא מהני
 32 כיצד הוא עושה פרוץ לו פריצה יותר מעשר
 33 - דהוי כמי שאין בו מחיצות, וגודר וסותם
 34 אותה פריצה ומעמידה על עשר, והוי כפתח
 35 ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו. דלעולם
 36 בעינן שיגודר יותר מעשר אמות. דאי פרוץ
 37 עשר לבה וגדרה - לא חשיב ההוא היקף
 38 לשם דירה, אלא כמי שעשה פתח. דעד עשר
 39 לעולם הוי פתח. פרוץ אמה - אצל סתימה
 40 וגדרה. ועוד פרוץ אמה אצל סתימת אמה
 41 ההיחשה וגדרה, דלא פרוץ עשר אמות כאחד
 42 ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט
 43 וזיה פרוץ וגודר מיד. עד שהשלימו ליותר
 44 מעשר - אין אמרינן: כיון דלא פרוץ עשר בבת
 45 אחת ולא גדר בבת אחת - לא הויא היקף
 46 בזה לשם דירה, אבל דילמא: כיון דהשתא
 47 מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר -
 48 חשיב היקף לשם דירה. כל כלי בעלי בתים
 49 - לגבי כלי עץ תנינן להו במסכת כלימין (פרק
 50 שבעה עשר משנה א.) שיעורן כרומים -
 51 לטורח מטמאין, אבל פחות כמאן - היס
 52 עליה ולא מבטיל ליה. שיעורן כרומים -
 53 ניקב כמציא רמוך טהור. וחזר וניקב - אצל
 54 הסתימה. ותיקנה - הוא הדין כי לא תיקנה
 55 נמי עדיין דמי מדרס הוא. והא דנקט תיקנה
 56 לא, לרבותא, דאי לא הכי - תו לא איצטרך
 57 למימר נפסקה השניה וכו'. מהויר מן המדרס
 58 מלמטא תו ארם וכלים. אבל - כלי הוא דחוי לתשמש אחריו, ועדיין טומאת מגע
 59 מדרס עליו, שהרי בשעת פרישתו מן הארון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא
 60 כלים קיבל טומאה מאביו. והוי ראשון לטומאה, ומטמא אוכלין ומשקין. פנים
 61 חדרות - אין אונים הללו ממנו, ומשניתקנו - לא דרסן הוב. ומטמאה הראשונה
 62 שיהיו - שהרי אין זה סנדל ראשון. לית דין בר נש - אלא מלאך. כגון דין בר נש
 63 - אדם גדול. רחבה שאחוריה הבתים - ואין פתח הבית פתוח לה - הויא מוקפת
 64 שלא לדירה, ואי יותר מבית סאתים היה - אין מטלטל בה אלא ארבע אמות. ואם
 65 פתח לו פתח - מן הבית. פשיטא - דנפתח ולבסוף הוקף שרי, שהרי הוקף לשם פתח. לא צריכא דאית ביה בי דרי - גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה. מהו דתימא
 66 אדעתא דבי דרי פתחיה - ולא אדעתא להקף שם רחבה.

לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים - פירושו: שאין בעומקו עשרה ביתר מבית סאתים ברוחב, דהנך דעמוקין עשרה הוו כורעים, ואתיא כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה: דלרבנן, אפילו בית סאתים אסור, כדאמרין לעיל. ומיירי כגון דהוי מיעוט מים העמוקים עשרה. דאי הוה רובא - הנך שאין עמוקין עשרה - הוי מיעוט, ובטלים לגבי רוב אסור, כדאמרין לעיל. ורבינו יצחק מפרש:

דאפילו רוב מים עמוקין נמי שרו. כיון דליכא אלא בית סאתים, בין עמוקים ובין שאינם עמוקים - לא חשיבי כורעים, אלא דמו לנטעים, דדמו לבור. ומיהו, ביתר מבית סאתים - אסור, שאין דרך שוחה מליאה מים לעשות יותר מבית סאתים, וחשיבי כורעים. אף על גב דגבי בור, אפילו רבי יהודה לא אסר ביתר מבית סאתים במחיצות גמורות, אלא דווקא בפסין כדקאמר לעיל (ט"ב), זו מחיצה ואילו פסין - היינו דווקא בבור המתוקן כהלכתו, אבל שוחה - לא. **ההיא** רחבה דהוה בפום נהרא דחד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל - פירש הקונטרס: דרחבה זו כרמלית. והיתה אוסרת המבוי, ואף על פי שבראש האחד היה לו צורת הפתח או היה סתום, וגם את השביל שהיו לו שלש מחיצות, דגודא דנהרא מחיצה מעליא היא. ואף על גבי דלרחבה היו גפופין, כדמוכח הסוגיא - לא מדינא למבוי ולשביל - משום דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, דכיון דלא מהני לרחבה גופה - כל שכן דלא מהני למבוי ולשביל. ושביל, פירש הקונטרס דאית ביה דיוורין. ואתי שפיר הא דקאמרין בסמוך דמהני לחי לשביל. ואי אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו - לא תהו משתרי בלתי. וכאן חזר בו רש"י ממה שפירש בפרק קמא (ו"ב) דרחבה דהתם לית בה דיוורין.

ליעביד מחיצה אגודא דנהרא - וניהוי שביל כמסופין על הרחבה, ותיהוי שביל ורחבה חד, ותיהוי חך מחיצה כאילו עבדינן לה ברחבה ונראה דהיה שם רוחב יותר מעשר, ולכך על ידי המחיצה נחשב מוקף לדירה. דאי בעשר - בלאו הכי הוה סתום ועומד, אפילו אם היה פרוץ במלואו לנהרא - היה די בלחי משוה. אלא היה יותר מעשר, ולכך לא היה מהני אפילו צורת הפתח לרב.

אין עושין מחיצה על גבי מחיצה - ואם תאמר: הא אמרין לקמן (דף כה"א) שאם עשה מחיצה על גבי התל - הועיל, שבאיר מחיצות העליונות הוא דרו יש לומר: שהיה שם תל גבוה עשר מן השביל. ולפי זה שפיר הא דלא חיישינן שמא יעלה הנזר שרטון, אפילו אם לא נחלק בין ים לזאר נהרות. ואם תאמר: ויעשו מחיצות ברחוק ארבעה טפחים דאמר לקמן דמועיל. יש לומר: דלא רצו לקצר השביל.

ליעביד צורת הפתח אפומא דשביל - פירש רש"י: דפתח לרחבה. מינו דמהני לשביל - מהני נמי לרחבה. וקשה: דמשמע דלא צריך למיגו עד לקמן. ועוד: דמה לו להוכיח צורת הפתח כלל, כיון דסגי בלחי כדאמר אביי גופיה: ועוד: למה שינה הלשון, דמעיקרא קאמר אפומא דשביל, וגבי לחי קאמר אפיתא. ועוד: דפרץ "יאמרו לחי מהני לשביל של כרמים היכא דהוי מפולש", ואיך יטעו בין שביל זה, דאית ליה גודרי, לשביל דעלמא: ועוד: שצריך לפרש שיש שם תל גבוה עשרה - כל שכן שלא יטעו. לכך נראה לפירוש: דשביל של כרמים אין בו דיוורין, כדמוכח ב"הדר" (עירובין ע"א), דקאמר: אמר רבי יוחנן אפילו בשביל של כרמים: אמר ליה: לא אמר רבי יוחנן אלא בחורבה, דחזיא לדירה. אבל בשביל של כרמים - לא אמר. ואפילו הכי מהניא ליה לחי, דבני מבוי היו משתמשין שם. ובמבוי הרבה בתים וחצירות היה. וליעביד מחיצה אגודא דנהרא - היינו מעבר הנהר. והוא הדין צורת הפתח, דהוי כמחיצה. והנהר לא היה רחב יותר מעשר, ומעבר הנהר היו גידודין גבוהים עשרה, (ומצד השביל היה נמוך.) והשתא אתי שפיר הא דקאמר אין עושין מחיצה על גבי מחיצה כו' - כי מצד השביל היה נמוך. והשתא נמי לא חיישינן לשרטון - דלעולם יהיה מתלקט עשרה מתוך ארבעה.

וליעביד צורת הפתח אפומא דשביל - פירושו: אגודא דנהרא בנמוך. ושם לא רצו לעשות מחיצה ולסתום השביל, שדרך שם משקן הגמלים. **וליעביד** לחי אפיתא דשביל לצד הרחבה כו' מיגו דמהני - פירושו: השתא ודאי בלא מיגו לא מהני. **יאמרו** לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא - שאין בני מבוי משתמשין שם, שלא יעלו על דעתם דהבא מהני משום מבוי. אי נמי, יש לומר: יאמרו לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא, שהוא מפולש. ודאי יסיקו אדעתיהו דגודודין שמעבר הנהר מהני. **טלמולי** ברחבה גופיה שרי. פירושו: הכלים ששבתו בתוכה, וכן בשביל.

דהוו לתשמישתא - לשתייה, דאין לך דירה מעולה מזו. שאין בעומקו יותר על בית סאתים - כלומר: שאין עומקו של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים. ועמוקו של תהם מים לבטל מוקמו מדין קרקע - עשרה טפחים, כדאמרין במסכת שבת (ק"ב): ואם היה רקק מים וכו' כמה רקק מים, פחות מעשרה טפחים. **כריא דפירי** - כרי של פירות, גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור - לא בטלה תורת דירה משם. ומים הראין לשתייה - בפירות דמי. לישראל אחרינא: מידי דהוה אכריא דפירי - שוחה עמוקה שמצניעין שם פירות, שאף על פי שעמוקין שם הרבה - נוטלים מהן בשבת. **ההיא רחבה** - יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה. **פום נהרא** - שם מקום. **חד גיסא פתוח למתא** - למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו. **שביל של כרמים** - דיוורין היו בו. **יחיני נייעביד** - למשרינהו לכולהו. שהרי רחבה זו כרמלית היא, ואוסרת כל המבוי, ואת השביל שיש לו שלש מחיצות. **דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא**, שגובהה עשרה, אבל הרחבה אוסרתן - לפי שפרוצין חן במילואן לכרמלית. והא דאמרין בפרק קמא (ו"א), אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום - במקפת לדירה והיו בה דיוורין קאמר, כדמפלג התם בין עירבו ללא עירבו. אבל רחבה כרמלית - אסור, כדאמרין בההיא שמעתא: בקעה מכאן ובקעה מכאן כו'. **יחיני נייעביד** - להחיר את כלום, שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה, ושוב לא תיהי כרמלית, ותהא היא ככולן מותרת. ואמרין לעיל: הוקף ולבסוף פתח - לא מהני. וגודר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת, וקשה להם

לפרוץ פריצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא. וליהוי נפתח ולבסוף הוקף כדשמואל. **נייעביד ליה מחיצה** - של קנים. **אגודא דנהרא** - כלומר: להוי שביל כמסופין על הרחבה, דניהוי רחבה ושביל חד, וניהוי חך מחיצה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה, דהוי פתח ולבסוף הוקף. **אין עושין מחיצה על גבי מחיצה** - כיון דגודא גבוהה עשרה, כל כמה שמוסיפין עליה - הגבהת אותה מחיצה עצמה הויה. שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לדירה - לא מהני עד שיפרוץ בה פריצה האוסרתה, ויתוור ויגודר לדירה. **ליעביד ליה צורת הפתח דשביל של כרמים** - דפתח לרחבה. דמגו דמהני לשביל, שלא יתא פרוץ לרחבה, שאפילו היה פתוח לרשות הרבים מועיל לו - ליהני נמי לרחבה, להיות לה תוספת זה היקף לדירה. **אתו גמלי** - הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר. **שריין ליה** - שהיה פתח השביל צר להן, ועכשיו הוא דחוקן. **לחי** - הגעוץ בארץ, ועבוי משוה ואין גמלין נוגעין בו. **דמינו דמהני לשביל** - לטלטל בו, דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית. **מהני ליה לרחבה** - להיות לה היקף לדירה, ויתירנה לטלטל בה. ובלאו מיגו לא מישתריא, דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר, וכל כמה דסתים ליה לדירה - לאו כלום היא. דהא כל פתח סתימא מעלייתא היא, וסתום ועומד הוא. **לשביל של כרמים דעלמא** - דלא סליק לגודא דנהרא, והוי ליה כמבוי מפולש, ויאמרו שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד, כי האי. **דמינו דמהני למתא** - לטלטל במבוי, כדאמרין בפרק קמא (ו"א): סרטיא מכאן ובקעה מכאן - עושה צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן. והכא נמי: ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח, והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה. **טלמולי כמתא גופיה שרי** - דהא שרינן לה בהאי לחי, ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה - שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן, וכן ברחבה גופה.

רש"י **אמר אמימר**: והוא דחזוין לתשמישתא, אבל לא חזוין לתשמישתא - לא. **אמר רב אשי**: ודחזוין לתשמישתא נמי לא אמרו אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים, אבל אם יש בעומקו יותר מבית סאתים - אסור. **ולאו מילתא היא**, מידי דהוה אכריא דפירי. **ההיא רחבה דהווי בפום נהרא דחד גיסא פתוח למתא, וחד גיסא פתוח לשביל של כרמים, ושביל של כרמים הוה סליק לגודא דנהרא. אמר אביי**: היכי נייעביד? **לעביד ליה מחיצה אגודא דנהרא** - אין עושין מחיצה על גבי מחיצה. **ולעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים** - אתו גמלי שריין ליה. **אלא אמר אביי**: ליעביד לחי אפיתא דשביל של כרמים, דמגו דמהניא לשביל של כרמים - מהני נמי לרחבה. **אמר ליה רבא**: יאמרו לחי מועיל לשביל של כרמים דעלמא! **אלא אמר רבא**: עבדינן ליה לחי לפיתחא דמתא, דמגו דמהני ליה לחי למתא - מהני נמי לרחבה. **הלכך, טלמולי כמתא גופיה - שרי, טלמולי ברחבה גופיה** - שרי, כממתא לרחבה ומרחבה למתא - פליגי בה רב אחא ורבנא, חד אסר וחד שרי.

רש"י **דליח** **וליעביד** לחי אפיתא דשביל לצד הרחבה כו' מיגו דמהני - פירושו: השתא ודאי בלא מיגו לא מהני. **יאמרו** לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא, שהוא מפולש. ודאי יסיקו אדעתיהו דגודודין שמעבר הנהר מהני. **טלמולי** ברחבה גופיה שרי. פירושו: הכלים ששבתו בתוכה, וכן בשביל.

44 אחד הם, והמחיצה שעושים עכשיו על שפת הנהר תיחשב כאילו
 45 נעשית ברחבה עצמה, ותחשב הרחבה מוקפת לדירה, לא יועיל
 46 דבר זה להתיר את הטלטול, שהרי אין עושין מחיצה על גבי
 47 מחיצה, כלומר, שאין מועיל מה שמגביהים את המחיצה כדי
 48 שתחשב הרחבה כמוקפת לדירה, ורק אם יפרוץ פירצה שהיא
 49 רחבה עשר אמות, שהיא מבטלת את המחיצות, או אם יחזור
 50 ויגדור לשם דירה, תחשב הרחבה מוקפת לדירה, וכאן כיון
 51 ששפת הנהר גבוה עשרה טפחים, כבר יש שם מחיצה, ואם יעשו
 52 שם מחיצה של קנים, הרי זה כהגבהת המחיצות, ואין זה מועיל
 53 כלום.
 54 ממשיך אביו ואומר: וְלַעֲבִיד לִיהָ – ולעשות צורת הפתח אפוקא
 55 דְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים – על פתח השביל של כרמים שפונה לרחבה,
 56 שכיון שצורת הפתח זו מתירה לטלטל בשביל של כרמים, תיחשב
 57 היא כעשיית מחיצה גם לגבי הרחבה, וכיון שהיא נעשית לשם דירה,
 58 תיחשב הרחבה כמוקפת לדירה, גם כן אי אפשר, דִּאֲתוּ גְמָלֵי שְׂדֵיין
 59 לִיהָ – שיבואו הגמלים הבאים מהעיר לשביל של כרמים דרך המבוי
 60 והרחבה, כדי לשתות מהנהר, ויפילו את צורת הפתח, שאם יצר את
 61 פתח השביל על ידי צורת הפתח, ידחוק את מקום מעבר הגמלים,
 62 ויפילו הגמלים את צורת הפתח.
 63 אֵלָא אָמַר אַבְיִי, לִיעֲבִיד – יעשו לחי שהוא רחב משהו ואין הגמלים
 64 נוגעים בו אֲפִיתְחָא דְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים – על פתח השביל של כרמים
 65 שפתחו לרחבה, דְמַגְוֵי דְמַתְנִיא לְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים – שמתוך שמועיל
 66 הלחי להתיר לטלטל בשביל של כרמים, מְתַנֵּי נְמִי לְרַחֲבָה – מועיל
 67 הוא גם להיחשב כעשיית מחיצה לרחבה, וכיון שהוא נעשה לשם
 68 דירה, תיחשב הרחבה כמוקפת לדירה.
 69 רבא דוחה את דברי אביו: אָמַר לִיהָ רַבָּא לַאבְיִי, וְאִם כֵּן, שַׁתִּיר
 70 אֵת הַטְּלָטוּל עַל יְדֵי לְחֵי זֶה, יטעו בני אדם ויאמרו שְׁלַחֵי מוֹעִיל
 71 להתיר בטלטול אף לְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים דְעֵלְמָא – שבשאר מקומות,
 72 אף כשאינו מגיע לשפת הנהר, ואין לו אלא שתי מחיצות, שאין די
 73 בלחי כדי להתירו, ויבואו לידי איסור. אֵלָא אָמַר רַבָּא, עֲבַדְיִנָּן לִיהָ
 74 – יש לנו לעשות לחי לְפִיתְחָא דְמַתְנִיא – לפתח המבוי שפונה לרחבה,
 75 דְמַגְוֵי דְמַתְנִיא לִיהָ לְחֵי לְמַתְנִיא מְתַנֵּי נְמִי לְרַחֲבָה – שמתוך שמועיל
 76 הלחי להתיר לטלטל במבוי, מועיל הוא גם להיחשב כעשיית מחיצה
 77 לרחבה, וכיון שהוא נעשה לשם דירה, תיחשב הרחבה כמוקפת
 78 לדירה.
 79 הגמרא דנה אם לדברי רבא מותר לטלטל גם מהרחבה למבוי,
 80 אומרת הגמרא: הֲלִכְפָּךְ – כיון שעושים לחי לפתח המבוי, מְלַמְּוִלֵי
 81 בְּמַתְנֵי גּוֹפָה – לטלטל בתוך המבוי של העיר, שְׂרִי – מותר, שהרי
 82 עשו לחי למבוי, וּמְלַמְּוִלֵי בְּרַחֲבָה גּוֹפָה – ולטלטל בתוך הרחבה,
 83 שְׂרִי – גם כן מותר, שהלחי מחשיב את הרחבה כמוקפת לדירה, אבל
 84 אם מותר לטלטל מְמַתְנֵי – מהמבוי של העיר לְרַחֲבָה, וּמְרַחֲבָה
 85 לְמַתְנֵי, מְלִיגֵי בָהּ – נחלקו בזה רב אחא ורביןא, חַד אָסַר, וְחַד שְׂרִי
 86 – התיר.

1 הגמרא מבארת את הדין שאמר רבא: אָמַר אָמִימָר, וְהוּא – מה
 2 שאמר רבא שמים הם כנטעים, אין זה אלא במים דְחִוּוּין
 3 לְתַשְׁמִישָׁתָא – שראויים לשתיה, שאין דבר המשמש לדירה, יותר
 4 ממים העומדים לשתיה, אֲכַל לֹא חִוּוּין לְתַשְׁמִישָׁתָא – אם אין המים
 5 ראויים לשתיה, לֹא – אינם כנטעים, אלא הם מבטלים את הדיורים.
 6 אָמַר רַב אֲשִׁי, וְדְחִוּוּין לְתַשְׁמִישָׁתָא נְמִי לֹא אָמְרֵן – אף במים
 7 הראויים לשתיה לא אמרו שאינם מבטלים דיורים, אֵלָא כְּשֵׁאִין
 8 בְּעוֹמְקוֹ – במקום שהמים עמוקים עשרה טפחים, יוֹתֵר מְפִית סַאתִינִים
 9 [ציוור א], אֲכַל אִם יֵשׁ בְּעוֹמְקוֹ יוֹתֵר מְפִית סַאתִינִים [ציוור ב], אִסוּר
 10 לטלטל בכל הקרפף, שמים עמוקים עשרה טפחים, הם כורעים
 11 שמבטלים את הדיורים, ואם המקום שבו המים עמוקים עשרה
 12 טפחים הוא יותר מבית סאתיים, הרי הוא בקרפף שלא הוקף לדירה,
 13 ולפיכך אסור לטלטל אף במקום שאין שם מים, כיון שהוא פרוץ
 14 במילואו למקום האסור לו בטלטול.
 15 דוחה הגמרא את דברי רב אשי: וְלֹא מִילְתָּא הִיא – דברי רב אשי
 16 אינם דברים שיש לחוש להם, אֵלָא אָף אִם הַמִּים עֲמוּקִים עֶשְׂרֵה
 17 טפחים ביותר מבית סאתיים, מותר לטלטל בקרפף, מִיְדֵי דְהִנָּה
 18 אֲכַרְיָא דְפִרְיֵי – וכדין כרי של פירות שהוא גבוה עשרה טפחים, שאף
 19 אם הוא רחב כבית כור, אינו מבטל את הדיורים בקרפף, כיון שהוא
 20 משתמש בפירות לצרכי דירה, ואף מים הראויים לשתיה, נחשבים
 21 הם כפירות, שהם משמשים לצרכי דירה, ולכן אף אם הם עמוקים
 22 עשרה טפחים ביותר מבית סאתיים, אינם מבטלים את הדיורים.
 23 הגמרא דנה בתיקון מקום שלא הוקף לדירה, שיהיה מותר לטלטל
 24 בו: הִיא – אותה רַחֲבָה דְהוּא – שהיתה במקום הנקרא פּוּם
 25 נְהַרָא, שהיתה גדולה יותר מבית סאתיים, ולא הוקפה לדירה, דְהָד
 26 גִּיפָא – שצד אחד שלה, הָהּ פְּתִיחַ לְמַתְנֵי – היה בו פתח לצד העיר,
 27 שמבוי שבעיר היה מגיע עד לרחבה זו, וְהָד גִּיפָא – וצד אחד שלה,
 28 הָהּ פְּתִיחַ לְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים – היה בו פתח לשביל העובר בין
 29 הכרמים, והיו בתים וחצירות פתוחים לשביל, וְשִׁבְלִי שֶׁל פְּרָמִים זֶה
 30 הָהּ סְלִיק לְגוּרָא דְנְהַרָא – היה מגיע עד גדות הנהר, והשביל
 31 והמבוי היה לכל אחד מהם שלש מחיצות, שראש המבוי פתוח
 32 לעיר, היה סתום, או שהיה שם צורת הפתח שנידון כמחיצה [ציוור ג],
 33 ובשביל, גדת הנהר שימשה כמחיצה, שהיתה עמוקה יותר מעשרה
 34 טפחים. אך היה אסור לטלטל שם, שהרחבה כיון שלא הוקפה
 35 לדירה, דינה ככרמלית שאסור לטלטל בה, והמבוי והשביל, כיון
 36 שהיו פרוצים במילואם לרחבה שהיא ככרמלית, היה אסור לטלטל
 37 בהם, עד שיעשו שם לחי או קורה. ועתה רצו בני העיר להשתמש
 38 ברחבה זו, ודנה הגמרא כיצד ניתן לתקן את הרחבה שתיחשב מוקפת
 39 לדירה, ויהיה מותר לטלטל בה, ואף לא תאסור את המבוי והשביל.
 40 אביו דן כיצד ניתן להכשיר דיו זה: אָמַר אַבְיִי, הִיבֵי נְעֻבִיד –
 41 כיצד נעשה שיהיה מותר לטלטל ברחבה ובמבוי ובשביל, אם
 42 נאמר דְלַעֲבִיד לִיהָ מְחִיצָה אֲנֹרָא דְנְהַרָא – שיעשו מחיצה של
 43 קנים על שפת הנהר, ונחשיב את השביל והרחבה כאילו דבר

המשך ביאור למסכת עירובין ליום ראשון עמ' ב

10 לְגַבֵּי בָלִים שִׁשְׁבָתוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית, שאף שמותר להוציאם לחצר
 11 ששייכת לאותו הבית, מכל מקום כיון ששבתו בכניסת היום בתוך
 12 הבית, אסור להוציאם מהחצר לגג או לקרפף, ואף אם הגג או
 13 הקרפף שייכים גם כן לבעל הבית, משום שהבית והקרפף שתי
 14 רשויות הן.
 15 מקשה הגמרא: לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן נְמִי – אף לדעת רבי שמעון, יש לאסור
 16 לטלטל בקרפף שנזרע רובו, אף אם המקום שנזרע הוא בית סאתיים,
 17 שְׂבִינָן דְנִזְרְעֵי רֹבּוֹ של הקרפף, הוּי הֵוָא מְעוּמָא – הרי אותו מיעוט
 18 שלא נזרע

1 מבררת הגמרא: בְּמֵאָן – כדעת מי העמיד רב הונא בריה דרב
 2 יהושע את הברייתא, שמשום כך אמר שאף שהחלק הזרוע והחלק
 3 שאינו זרוע פרוצים זה לזה, אינם אוסרים זה את זה בטלטול.
 4 משיבה הגמרא: כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן שֹׁסוּבַר שִׁקְרַפְּךָ וְחִצְרָךְ, אָף אִם הֵם
 5 של שני בני אדם, אינם אוסרים זה על זה, דְהִתְנִן [להלן פט]. רַבֵּי
 6 שְׁמַעוֹן אָמַר, אֲחֵד [בין] גְּזוּת וְאֲחֵד [ובין] חִצְרוֹת וְאֲחֵד
 7 [ובין] קְרַפִּיפּוֹת, כּוֹלֵן רְשׁוּת אֲחֵת הֵן לְגַבֵּי בָלִים שִׁשְׁבָתוֹ
 8 בְּתוֹכָן, שכלים ששבתו בחצר, מותר להוציאם לחצר אחרת, או
 9 לגג אחר או לקרפף אחר, אף אם הם שייכים לאנשים אחרים, וְלֹא

1 ומבארת הגמרא את מחלוקתם: **מֵאֵן דְּשָׁרִי** – מי שהתיר לטלטל
 2 מהמבוי לרחבה, טעמו הוא משום **דְּהָא לִיבָא דִּיּוֹרִין** – שהרי אין
 3 חצירות או בתים הפתוחים לרחבה, וכיון שהמבוי פתוח לשם, כל
 4 הרחבה רשות בני המבוי היא, ומותר להם לטלטל מהמבוי לתוכה.
 5 ו**מֵאֵן דְּאָסֵר** – ומי שאסר לטלטל מהמבוי לרחבה, טעמו הוא משום
 6 **דְּזִימְנִין דְּהוּי פֶּה דִּיּוֹרִין** – שיש לחוש שיפתחו הדריים בבתים סביבות
 7 הרחבה, פתח מביתם לרחבה, ויהיה גם להם רשות ברחבה, ויהיה
 8 אסור לבני המבוי לטלטל לשם בלא שיעשו עירוב, ואם נתיר להם
 9 לטלטל עכשיו מהמבוי לרחבה, **אֲתֵי לְמִלְמוּלֵי** – יבואו לטלטל אף
 10 אחר שיעשו בני הבתים פתח לשם.
 11 הגמרא דנה כיצד ניתן למעט את שיעור הקרפף שהוא יותר מבית
 12 סאתיים, בכדי שיהיה מותר לטלטל בו: **כְּרַפְפָּה יוֹתֵר מִבֵּית סֹאתִים**,
 13 **שְׁלֵא הוּקְפָה לְדִירָה, וְכֹא לְמַעְמֹו** שלא יהיה בו יותר מבית סאתיים,
 14 אם **מִיעֲמֹו פְּאִילִיּוֹתָה**, שנטע בו אילנות עד שאין בקרפף יותר מבית
 15 סאתיים בלא מקום האילנות, **לֹא הָוֵי** – אין זה **מִיעֲמֹו**, כיון שהדרך
 16 הוא שיש אילנות בקרפף, והרי הם חלק מהקרפף. ואם **כְּנָה בֹו**
 17 ו– בקרפף **עֲמוּד** שהוא **גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים וְרַבָּה אַרְבָּעָה** על
 18 ארבעה טפחים, שהוא מקום חשוב בפני עצמו וצירור אלו, ועתה אין
 19 בקרפף יותר מבית סאתיים בלא מקום העמוד, **הָוֵי** – הרי זה **מִיעֲמֹו**,
 20 ואם בנה בו עמוד שהוא רחב מ**שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים**, **לֹא הָוֵי** – אין
 21 זה **מִיעֲמֹו**, שכל פחות משלשה אינו מקום חשוב, ואינו עומד כמקום
 22 בפני עצמו, אלא הוא חלק מהקרפף. **מִשְׁלוֹשָׁה יָעַד אַרְבָּעָה** – ואם
 23 בנה עמוד שהוא רחב יותר משלשה טפחים, ופחות מארבעה טפחים,
 24 **רַבָּה אֲמַר, הָוֵי מִיעֲמֹו, וְרַבָּה אֲמַר, לֹא הָוֵי מִיעֲמֹו**. ומבארת הגמרא
 25 את טעמיהם: **רַבָּה אֲמַר, הָוֵי מִיעֲמֹו, דְּהָא נִפְיָא לִיהּ מִתּוֹרַת לְבוּד**
 26 – שמקום רחב שלשה טפחים, מקום חשוב הוא, שהוא השיעור שאין
 27 אומרים בו דין לבוד, **וְרַבָּה אֲמַר, לֹא הָוֵי מִיעֲמֹו, שְׁבִינֵן דְּלֹא הָוֵי** –
 28 שאין **מְקוֹם** זה רחב **אַרְבָּעָה**, **לֹא חָשִׁיב** – אינו מקום חשוב להיחשב
 29 מקום לעצמו, ואף הוא נמדד יחד עם כל הקרפף.
 30 הגמרא דנה באיזה אופן ניתן להתיר את הקרפף על ידי עשיית
 31 מחיצה בנה הקרפף: **הִרְחִיק מִן הַכּוֹתֵל שֶׁל הַקְּרַפֵּף אַרְבָּעָה טַפְחִים**
 32 **וְעָשָׂה שֶׁם מַחֲצִיזָה לְשֶׁם דִּירָה, הוֹעִיל הַהִיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲכָשָׁיו**
 33 **לְהַתִּיר לְטַלְטֵל בְּקַרְפֵּף, שְׁכִינֵן שֶׁהַמַּחֲצִיזָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲכָשָׁיו רְחוּקָה**
 34 **אַרְבַּעַה טַפְחִים שֶׁהוּא שִׁיעוֹר מִקוֹם חָשׁוּב מִהַמַּחֲצִיזָה הָרְאוּשׁוֹנָה,**
 35 **נַחֲשֶׁבֶת מַחֲצִיזָה זוֹ לְמַחֲצִיזָה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְלֹא לְתוֹסַפַּת עַל הַמַּחֲצִיזָה**
 36 **הָרְאוּשׁוֹנָה, וְכִיּוֹן שֶׁמַּחֲצִיזָה זוֹ עָשְׂתָה לְשֶׁם דִּירָה, הוֹתֵר כֹּל הַקְּרַפֵּף.**
 37 **אַבֵּל אִם הִרְחִיק מִהַכּוֹתֵל פְּחֹת מִשְׁלוֹשָׁה טַפְחִים, לֹא הוֹעִיל הַיִּקָּף**
 38 **זֶה לְהַתִּיר אֶת הַקְּרַפֵּף, שְׁכִינֵן שֶׁאֵין שְׁלֹשָׁה טַפְחִים בֵּין הַמַּחֲצִיזוֹת, אֵין**
 39 **הַמַּחֲצִיזָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲכָשָׁיו, נַחֲשֶׁבֶת לְמַחֲצִיזָה בְּפָנֵי עֲצָמָה, אֵלֹא**
 40 **הִיא כְּתוֹסַפַּת עַל הַמַּחֲצִיזָה הָרְאוּשׁוֹנָה, וְלֹא נוֹסֵף לְקַרְפֵּף הַיִּקָּף לְשֶׁם**
 41 **דִּירָה. וְאִם הִרְחִיק מִהַכּוֹתֵל מִשְׁלוֹשָׁה יָעַד אַרְבָּעָה** – יותר משלשה
 42 טפחים, ופחות מארבעה טפחים, **רַבָּה אֲמַר, הוֹעִיל, וְרַבָּה אֲמַר, אֵינוֹ**
 43 **מוֹעִיל. וּמְבַאֵר הַגְּמָרָה אֶת טַעְמֵיהֶם: רַבָּה אֲמַר, הוֹעִיל, דְּהָא נִפְיָא**
 44 **לִיהּ מִתּוֹרַת לְבוּד** – שמקום רחב שלשה טפחים, מקום חשוב הוא,
 45 שהוא השיעור שאין אומרים בו דין לבוד, וכיון שמקום חשוב הוא
 46 נחשבת המחיצה שהוא עושה עכשיו למחיצה בפני עצמה. **רַבָּה**
 47 **אֲמַר, אֵינוֹ מוֹעִיל, שְׁבִינֵן דְּלֹא הָוֵי** – שאין **הַמְּקוֹם** שבין המחיצות
 48 רחב **אַרְבָּעָה טַפְחִים לֹא חָשִׁיב** – אינו מקום חשוב, ובטל הוא אצל
 49 הכותל, והרי זה כמו שאין כלל ריוח בין המחיצות.
 50 אומרת הגמרא: **רַב שִׁמְיֵי, מִתְּנִי לְקוּלָא** – שנה את מחלוקתם של
 51 רבה ורבה להקל, כלומר, מלא נחלקו רבה ורבה בעמוד שהוא רחב
 52 משלשה עד ארבעה שהוא ממעט, וכן לא נחלקו בהרחיק מהכותל
 53 משלשה עד ארבעה ועשה שם מחיצה, שמחיצה זו מותרת לטלטל,
 54 אלא מחלוקתם היא בעמוד פחות משלשה טפחים, ובהרחיק פחות
 55 משלשה מהכותל, שרבה אמר שאף פחות משלשה טפחים העמוד

56 ממעט והמחיצה מתרת, ורבה אמר, שבפחות משלשה טפחים אין
 57 העמוד ממעט ואין המחיצה מתרת.
 58 הגמרא מבארת אופן נוסף שאפשר למעט בו את הקרפף: **מָחַ בֹו**
 59 ו– בקרפף את אחד מהכתלים **בְּמִיָּם**, עד שנתמעט הקרפף מבית
 60 סאתיים, ויכול הטיט לעמוד **בְּפָנֵי עֲצָמָו**, שהוא עבה כל כך, שאם
 61 ינטל הכותל שהיה שם, ימשך הטיט לעמוד, **הָוֵי** – הרי זה **מִיעֲמֹו**,
 62 ואם הטיט **אֵינוֹ יוֹכֵל לְעֲמוּד בְּפָנֵי עֲצָמָו**, שאם ינטל הכותל לא
 63 יעמוד הטיט, **רַבָּה אֲמַר, אֵף בְּאוֹפֵן זֶה הָוֵי** – הרי זה **מִיעֲמֹו**, ו**רַבָּה**
 64 **אֲמַר, לֹא הָוֵי** – אין זה **מִיעֲמֹו**, ומבארת הגמרא את טעמיהם: **רַבָּה**
 65 **אֲמַר, הָוֵי מִיעֲמֹו, הַשְּׁתָא מִיָּהָא קָאֵי** – שכיון שעכשיו מכל מקום עומד
 66 הטיט, ואין בקרפף יותר מבית סאתיים, מותר לטלטל בו, ו**רַבָּה אֲמַר,**
 67 **לֹא הָוֵי מִיעֲמֹו, שְׁבִינֵן דְּלֹא יוֹכֵל הַטיט לְמִיָּם** – לעמוד **בְּפָנֵי**
 68 **עֲצָמָו, לֹא פְלוּם הוּא** – הרי הוא כמו שאינו שם.
 69 הגמרא מביאה אופן נוסף שניתן להתיר את הקרפף על ידי עשיית
 70 מחיצה: קרפף שהיה מוקף מחיצה בשלש צדדים, ובצד הרביעי היה
 71 תל גבוה עשרה טפחים, שהיה משמש מחיצה לקרפף, ו**הִרְחִיק מִן**
 72 **הַתֵּל אַרְבָּעָה טַפְחִים וְעָשָׂה שֶׁם מַחֲצִיזָה לְשֶׁם דִּירָה וְצִירוֹ בֹו, אֵף**
 73 **שְׁעִדִין יֵשׁ בְּקַרְפֵּף יוֹתֵר מִבֵּית סֹאתִים, הוֹעִיל הַהִיקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה**
 74 **עֲכָשָׁיו לְהַחֲשִׁיב אֶת הַקְּרַפֵּף כְּמִקוֹם שְׁהוּקָף לְדִירָה. אִם הִרְחִיק**
 75 **מִהַתֵּל פְּחוֹת מֵאַרְבַּעַה טַפְחִים, וְאַפִּילוּ אִם הִרְחִיק פְּחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה**
 76 **טַפְחִים, אֵי שְׁעָשָׂה אֶת הַמַּחֲצִיזָה עַל גְּבִי הַתֵּל בְּשִׁפְתֵי הַתֵּל וְצִירוֹ גֵו,**
 77 **נַחֲלָקוּ בּוֹה רַב הַסְּדָא וְרַב הַמְּנוּנָא, חָד אֲמַר, הוֹעִיל הַהִיקָה שֶׁהוּא**
 78 **עוֹשֶׂה עֲכָשָׁיו לְהַחֲשִׁיב אֶת הַקְּרַפֵּף הוּקָף לְדִירָה, וְחָד** – ואחד מהם
 79 **אֲמַר, שְׁלֵא הוֹעִיל, שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁמַּחֲצִיזָה עַל גְּבִי מַחֲצִיזָה אֵינָה**
 80 **מוֹעֵלָת.**
 81 אומרת הגמרא: **תְּסַתִּימֵם** – יש להוכיח **דְּרַב הַסְּדָא הוּא מִי שְׁאֲמַר**
 82 **שֶׁהוֹעִיל, דְּאֲתַמַּר, הַעוֹשֶׂה מַחֲצִיזָה עַל גְּבִי מַחֲצִיזָה, אֲמַר רַב הַסְּדָא,**
 83 **בְּשִׁפְתֵי** – לגבי דיני רשויות בשבת, כגון שעשה מחיצה לשם דירה,
 84 על גבי מחיצה שלא היתה עשויה לדירה, **הוֹעִיל הַהִיקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה**
 85 **עֲכָשָׁיו לְהַחֲשִׁיבָה כְּמוֹקַפַּת לְדִירָה, וְלַעֲנִין לְקִנּוֹת קַרְקַע בְּקִינֵן חוּקָה**
 86 **בְּנִכְסֵי הַגֵּר שֶׁמֵת בְּלֹא יוֹרְשֵׁים, שְׁכַכְסֵי הֵם הַפְּקֵר לְכֹל הַחוּבָה בְּהֵם,**
 87 **לֹא כְּנָה בְּעֵשִׂית מַחֲצִיזָה זוֹ. וְרַב שִׁשְׁתֵּי אֲמַר, אֵי בְּשִׁפְתֵי נִמְיֵי** – גם
 88 **כֵּן לֹא הוֹעִיל. אומרת הגמרא: תְּסַתִּימֵם** – אכן מוכח הדבר.
 89 הגמרא מביאה שיש אופן שכולם מודים שמועיל מחיצה על גבי
 90 מחיצה: **אֲמַר רַב הַסְּדָא, וּמוֹדָה לִי רַב שִׁשְׁתֵּי, בְּקַרְפֵּף שֶׁנִּמְצָא בְּרֹאשׁ**
 91 **הַתֵּל, שֶׁהוּא גָדוֹל יוֹתֵר מִבֵּית סֹאתִים, שְׁאֵם עָשָׂה מַחֲצִיזָה עַל הַתֵּל,**
 92 **שֶׁהוֹעִיל לְהַחֲשִׁיב אֶת הַקְּרַפֵּף מוֹקָף לְדִירָה. מֵאֵי מַעְמָא, הוֹאִיל**
 93 **וְכַאֲוִיר מַחֲצִיזוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת הוּא דָר** – שהדר על גבי התל, אין
 94 המחיצות התחתונות מועילות לו כלום, ויש לו היכר מחיצה רק על
 95 ידי מחיצה זו שהוא עושה עכשיו.
 96 הגמרא דנה מה הדין בעשה מחיצה על גבי מחיצה, ונבלעה המחיצה
 97 הראשונה: **בְּעֵי** – הסתפק **רַבָּה בַר בַּר חֲנָה**, אם עשה מחיצה על גבי
 98 מחיצה במקום שהיה העפר רך ותיחתו, ו**נִבְלָעוּ בְּקַרְקַע הַמַּחֲצִיזוֹת**
 99 **הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁהֵיוּ בְּתַחֲלִיחָה, וְהַמַּחֲצִיזוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, עֵדִין**
 100 **קְיָמוֹת, מָהוּ הַדִּין בּוֹה. מְבַרְרַת הַגְּמָרָה: לְמֵאֵי** – לגבי איזה דין
 101 הסתפק רבה בר בר חנה, **אֵי** – אם לגבי זוכה ב**נִכְסֵי הַגֵּר**, שלא קדם
 102 אדם אחר והחזיק בנכסים, עד שנבלעו המחיצות התחתונות בקרקע,
 103 ונמצא שעתה אין כאן רק את המחיצות שעשה אדם זה, ויש
 104 להסתפק אם נקנים לו עתה הנכסים, קשה, **דְּהֵיִינוּ** – שהרי זה הוא
 105 הדין **דְּיָרְמִיָּה בִּירָאָה, דְּאֲמַר יָרְמִיָּה בִּירָאָה אֲמַר רַב יְהוֹדָה, הָאֵי**
 106 **מֵאֵן דְּשָׂדָא לִיפְתָא אִפְתָּא אִפְלִיא דְּאַרְעָא דִּגְר** – מי שנטע לפת בגומא
 107 שמצא בקרקע של גר, **וְאֵתָא יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵינָא רַבֵּן כְּהָ פוֹרְתָא** –
 108 ובא ישראל אחר וחרפ מעט באותה קרקע, **בְּתָרָא קִנְיֵי** – השני קנה,
 109 **קִנְיֵי לֹא קִנְיֵי** – והראשון לא קנה, **מֵאֵי מַעְמָא, בְּעֵדֵינָא דְּשָׂדָא לֹא**
 110 **קָא שְׁבָה** – שבזמן שנטע הראשון את הלפת, הרי לא הושבחה

1 **מאן** דשרי דהא לית ביה דירוי - ובשביל - לית ביה דירוי דליטרו עליה. ולפרוש
 2 הקונטרס דאית ביה דירוי - לא אסרו עלה משום גופיפו. **ומאן** דאסר דימני דאית
 3 ביה דירוי - שהבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה, ויאסרו הרחבה על בני מתא
 4 להוציא בה כלים ששבתו בתוכה, ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה, דשמא טלטלו
 5 גם לאחר פתיחת הדירוי בלא עירוב כמו עתה.

6 אבל רחבה גופיה - שרי, ששרי אף לאחר
 7 שיפתחו מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה.
 8 **שאם** עשה מחיצה על שפת התל שהועיל -
 9 רש"י לא גריס "על שפת התל", דהוה
 10 משמע לאותן הדירים למטה. אלא גריס "על
 11 התל", והועיל לאותן הדירים על התל. ומיהו,
 12 צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיק
 13 ארבעה מן השפה - אין שם חידוש, דהכי נמי
 14 למטה אם הרחיק הועיל.

15 **אכסדרה** בבקעה - רש"י פירש לקמן:
 16 דאכסדרה פרוצה מארבעה
 17 רוחותיה. והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה -
 18 שאין שם מחיצות, ולא נקט בחצר. וגרס לקמן
 19 בפרק "כל גנות" (עירובין ד.א.) דמשני שמואל
 20 אזשמואל כי לית ליה בארבעה. אבל בשלשה
 21 - אית ליה. וקשיא לפירושו, דבסוכה אמרינן:
 22 דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי
 23 תקרה יורד וסותם, משום דהוי כמבוי מפולש.
 24 ומפרש רבינו תם: דאכסדרה אית לה שלשה
 25 מחיצות, כדאמרינן בפרק "לא יחפור" (בבא
 26 בתרא כהב.) עולם דומה לאכסדרה, ורוח
 27 צפונית אינה מסובכת. וגרס בפרק "כל גנות"
 28 (עירובין ד.ב.) כי לית ליה - בשלש, אבל
 29 בארבעה אית ליה. פירוש: שיש שלש מחיצות
 30 ומעט מן הרביעית. ורב אית ליה פי תקרה יורד
 31 וסותם אפילו בשתי מחיצות, ובוה שלא כנגד זה.
 32 והא דלא נקט אכסדרה בחצר - משום דסתם
 33 אכסדרה בחצר יש לה שלש מחיצות, להכי נקט
 34 בקעה, דאפילו כי ליכא אלא שתי מחיצות אמר
 35 רב: פי תקרה יורד וסותם.
 א"י דעבידא

ל' רב ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל. מאי טעמא - הואיל ובאור מחיצות
 העליונות הוא דר. בעי רבה בר בר חנה: נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות, מהו?
 למאי? אי לנכסי הגר - תיינו דירמיה ביראה, דאמר דירמיה ביראה, אמר רב יהודה: האי
 מאן דשרדא ליפתא אפילא דארעא דגר, ואתא ישראל אחרנא רפק בה פורתא - בתרא
 קני, קמא לא קני. מאי טעמא? בעידנא דשרדא - לא קא שבה, פי קא שכתא ממילא
 קא משכתא. ואלא לענין שבת - הוי מחיצה הנעשה בשבת, ותניא: כל מחיצה הנעשה
 בשבת, בין בשוגג בין במזיד - שקמה מחיצה. לאו איתמר עלה, אמר רב נחמן: לא שנו
 אלא לזרוק, אבל לטלטל - אסור. פי איתמר דרב נחמן - אמוד איתמר. והוי איתתא
 דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר, אתא והוי גברא רפק בה פורתא. אתא לקמיה
 דרב נחמן, אזקמה בדיה. אתת איתי וקא צווחא קמיה. אמר לה: מאי אעביד לך דלא
 מחזקת דפומחזקי אינשי? קרפף בית שלש, וקירה בו בית סאה; רבא אמר: אורי קרויו
 מיתתרו, ורבי יורא אמר: אין אורי קרויו מיתתרו. לימא רבא ורבי יורא בפלוגתא דרב ושמואל
 קא מיפלגי? דאיתמר, אכסדרה בבקעה, רב אמר: מותר לטלטל בכולה, ושמואל אמר: אין
 מטלטלין אלא בארבע אמות. רב אמר: מותר לטלטל בכולה - אמרינן: פי תקרה יורד
 וסותם. ושמואל אמר: אין מטלטלין אלא בארבע אמות - לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

א
 58 ליה, אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות, ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה, ומעכשיו קנו לו. דשרדא ליפתא אפילא - נטע לפת בגומא שמצא
 59 בקרקע הגר. ולא חפרה הוא. דאי חפרה - במכוש ראשון קנה. לא קא שבת - ולא חזקה היא. ואנן, נעל גדר ופירן כל שהוא. תנן (בבא בתרא מ.א.) מידי דמנהי הוי
 60 חזקה. ממיילא שבת - והחיה שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבת ואזיל, והכא נמי, כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא. כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא
 61 דהוה, ולא איהו דעביד. אלא לענין שבת - אי משתרי בעליונות, שהיו בטילות עד עכשיו. לזרוק - לחומרא. וקירה בו בית סאה - קירי גג. אורי קרויו מיתתרו - סאה
 62 המקורה מחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו, ואבתי הוי יותר מבית סאתים. אין אורי קרויו מיתתרו - דאמרינן: פי תקרה יורד וסותם. אכסדרה - מקורה בגג חלק
 63 כעליות שלנו, ואינו משופע. והיא קרוי שבכל התלמוד.

1 **לית בה דירוי** - שיאסרו על בני מבוי. הלכך רשות בני מבוי הוא, ובני שביל לא
 2 אסרי עלה - דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה גדולה מותרת וקטנה אסורה.
 3 ושביל לא מתקנינן ליה - גורה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא. **כאילונות**
 4 **לא הוי מיעוט** - דדרך קרפף להיות בו אילנות, ולא בטיל ליה היקף קמא. **בנה בו**
 5 **עמוד** - ואפילו באמצע, ובכך נתמעט מבית

6 סאתים. פחות משלשה טפחים - אפילו 1
 7 נתמעט מבית סאתים, במאן דליתיה דמי.
 8 **דהא נפקא ליה מתורת לבוד** - כלומר:
 9 דהא חשיב ליה שלשה בעלמא למיפק
 10 מתורת לבוד, הלכך הכי נמי חשיבי ולא
 11 בטיל. הרחיק מן הכותל - של קרפף ארבעה
 12 טפחים, ועשה מחיצה לדירה. הועיל -
 13 מחיצה זו להיות היקף חוש, והוי פתח
 14 ולבסוף הוקף. פחות משלשה לא הועיל -
 15 דהוי כמחיצה על גבי מחיצה. ולא בנתמעט
 16 מבית סאתים מיירי, מדלא נקט מיעוט. ואינו
 17 מיעוט, דאי נתמעט - ודאי הוי מיעוט,
 18 שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט
 19 - שפיר דמי, כדלקמן, אלא למיהוי פתח
 20 ולבסוף הוקף מיירי. **מתני לקולא** - להך
 21 פלוגתא דלעיל. ואמר: דבשלשה דנפק ליה
 22 מתורת לבוד - כולוהו מודו דעמוד הוי
 23 מיעוט, ומחיצה הויא מחיצה לדירה, ולא
 24 כמזינא, ובפחות משלשה פליגי. **סח במיש** -
 25 והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט. והאי
 26 לאו רבה בר שמי קאמר לה, אלא מילתא
 27 באנפי נפשיה היא. **ויכול לעמוד** - הטעם
 28 בפני עצמו, שעשוי בעובי, שאפילו ניטל
 29 כותל הראשון יכול זה לעמוד. הוי מיעוט
 30 ולא הוי מיעוט - גרס הבא. הרחיק מן התל
 31 - בקרפף, ויש מן התל עד המחיצה יותר
 32 מבית סאתים הרבה, ועשה מחיצה לדירה
 33 אצל התל ברוחק ארבעה טפחים, ועדיין יש
 34 יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה. אבל זו
 35 - לדירה עשאה. הועיל - והכל מותר. לא
 36 הועיל - דהויא מחיצה על גבי מחיצה. וחד
 37 אמר הועיל - דקסבר: מחיצה על גבי מחיצה
 38 מהניא להיות היקף לדירה. **בנכסי הגר** -
 39 שמת ואין לו יורשין, אין זו חזקה לקנות. ואם
 40 בא אחר והחזיק בה, קנה האחרון. **בשבת**
 41 - כגון לענין היקף לדירה, שבתילה היתה
 42 מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה. הכי
 43 גרסינן: מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה
 44 על התל - ולא גרסינן: על שפת. והכי
 45 פיר-ש-אף על גב דפליג, ואמר דלא
 46 מישתרי קרפף בחכי - היינו טעמא: שהדר
 47 בקרפף, באויר מחיצות התחתונות דר, אבל
 48 אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות
 49 סביב עליו להשתמש על גובה התל. **הואיל**
 50 - והדר על התל דר באויר מחיצות
 51 העליונות, ולא מהני ליה תחתונות מידי -
 52 הלכך לאו מחיצה על גבי מחיצה היא. **בעי**
 53 **רבה** - למאן דאמר: אין מחיצה על גבי
 54 מחיצה, נבלעו התחתונות בקרקע, שהיה
 55 העפר רך ותוחוח ונתכס הכותל בבת אחת
 56 בשבת ולא נפל, אלא נבלע, והעליונות
 57 קיימות, מהו. **אי לנכסי הגר** - קא מיבעיא

58 ליה, אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות, ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה, ומעכשיו קנו לו. דשרדא ליפתא אפילא - נטע לפת בגומא שמצא
 59 בקרקע הגר. ולא חפרה הוא. דאי חפרה - במכוש ראשון קנה. לא קא שבת - ולא חזקה היא. ואנן, נעל גדר ופירן כל שהוא. תנן (בבא בתרא מ.א.) מידי דמנהי הוי
 60 חזקה. ממיילא שבת - והחיה שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבת ואזיל, והכא נמי, כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא. כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא
 61 דהוה, ולא איהו דעביד. אלא לענין שבת - אי משתרי בעליונות, שהיו בטילות עד עכשיו. לזרוק - לחומרא. וקירה בו בית סאה - קירי גג. אורי קרויו מיתתרו - סאה
 62 המקורה מחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו, ואבתי הוי יותר מבית סאתים. אין אורי קרויו מיתתרו - דאמרינן: פי תקרה יורד וסותם. אכסדרה - מקורה בגג חלק
 63 כעליות שלנו, ואינו משופע. והיא קרוי שבכל התלמוד.

1 אי דעבידא כי אכסדרה הכי נמי - פירושו: שהיתה מוקפת משלש או משתי רוחותיה.
2 **הבא** במאי עסקינן דעביד כי ערסלא - שהיתה פרוצה מארבע רוחות. וערסלא -
3 מטה. דתרגום "במלונה במקשה" - כערסלא (ישעיה א). והם חבלין המתוחין מאילן לאילן
4 כסדר המטה, והשומר שוכב עליה בלילה וישב בצללו ביום. ורש"י גרס: כי ארזלא -
5 משופע, דלית לה פה. ולא אמרינן פי תקרה יורד
6 וסותם.

7 **וכי** איר המותר לו אוסור - הרי נפרץ במלואו
8 למקום המותר לו. ויתור נמי ליכא - דהא
9 כל חצירות מוקפות לדירה הם. אמר ליה אביי,
10 כמאן - כרבי שמעון, דלרבנן דאמרי שתי
11 רשויות הן - נפרץ במלואו למקום האסור לו.
12 ולדירה נמי איר החצר האסור לו מיתרו, אף
13 על גב החצר מוקף לדירה - הדיינו למה
14 שבתוכו, אבל לקרפף שהוא רשות אחרת - לא
15 חשיב מוקף לדירה, ומיתרו. אבל לרבי שמעון
16 שפיר דמי, דהדא רשותא היא, והוי איר מותר.
17 ואם תאמר: מדקאמר כמאן - כרבי שמעון, לרבי
18 שמעון נמי כו'. משמע דמילתיה דרבי זירא אתי
19 בפשיטות כרבנן. ואי אתי כרבנן, אמאי נקט
20 הואיל ואיר חצרו מיתרו: תיפוק ליה משום
21 דנפרץ במלואו למקום האסור לו ויש לומר:
22 דאשמעינן דאסור נמי משום דאיר חצר מיתרו.
23 ונקפא מינה, שאם נפרץ מצד אחד לרשות
24 הרבים - צריך צורת הפתח מכאן ולחי מכאן.
25 אבל משמע דנפרץ במלואו למקום האסור לו
26 - לא הוה צריך אלא לחי לצד רשות הרבים,
27 כדמשמע בפרק קמא (דף זב.) דמבוי שנפרץ
28 במלואו לחצר - אין צריך כלום, אפילו לא
29 עירבו. אי נמי: אשמעינן דמיתרו והוי כרמלית,
30 ואם נפרץ לכרמלית אור - מותר לטלטל שתי אמות מזה ושתי אמות מזה. אבל אם לא
31 היה מיתרו, אף על גב דנפרץ למקום האסור לו - לא חשיב כרמלית, ואסור לטלטל הימנו
32 לכרמלית אחר כו'. וכן פירש רש"י פרק "כל גוגת" (עירובין זב.). גבי הא דפריך לשמואל
33 אליבא דרבנן דטלטל מגג לקרפף.

34 **קרפף** שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור. ושלא נפרץ - ביתר מעשה,
35 דביתר מעשה חצר נמי אסורה. וקשה למחורבינו יצחק: דעל כרחק בקרפף בית
36 סאתים איירי, מדקאמרנן: הואיל ואיר מחיצה מיתרו - אם כן הוה ליה ארבה יותר הרבה
37 על פי שנים ברחבה, וזה לא מצינו שום תנא דמתירי ויש לומר: דבמקום שנפרצה לא הוי
38 יותר מעשה, אבל כמאן ואילך מתרחבת והולכת. אי נמי: בית סאתים לא שרינא ארבה
39 יותר על פי שנים ברחבה, אבל במשורה פחות מלכת סאתים - שרי טפי. **זימנין** דמשמחת
40 לה איפכא - אי אתי כרבנן. וכגון שהקרפף גדול מן החצר. ומדנקט איסור בקרפף - שמע
41 מינה דכרבי שמעון אתיא. דמשום שתי רשויות לא מיתסר, אלא משום ייתור איר. דבמקום
42 מחיצות דבחצר לא אסר, ובקרפף אסר. ולא מצי למנקט איפכא, דאי הוה בחצר מלואו
43 ובקרפף גיפוי - תרווייהו משתרו. דרבי שמעון סבר דכולו רשות אחד הוה. ויתור בקרפף
44 נמי ליכא, הואיל ואיכא גיפוי, כך פירש רש"י. ואם תאמר: ולוקמה לעולם כרבנן, והא
45 דלא אמרינן איפכא - משום דבחצר ליכא איסור משום ייתור אלא פירצת מלואו. ויש
46 לומר: דאם כן היה לו לפירש דקפף אסור משום דאיר חצר מיתרו, אי כרבנן אתי, ולא מצי למימר איפכא. ולכן הוצרך לאתויי דרב חסדא, דהוי כרבי שמעון. דממילתיה דרבי זירא
47 אין להוכיח דהוי כרבי שמעון, מדלא אמרינן איפכא - משום דבעי למימר אף על גב דבקירה בה בית סאה לא הוי ייתור, מודינא הכא דהוי ייתור - משום הכי לא מצי למימר איפכא.
48 **ההוא** בוסתנא דהוה סמוך לאגודא דאפנתא - והוקף ולבסוף פתח. והרחיקו ארבעה ועשו אשיתא, והיה בה נמי פתח לבוסתנא. נפל אשיתא, וסבר רב ביבי: דכיון דפעם אחת היתה
49 מוקפת לדירה, אף על פי שנפלה - שרי, הואיל ופתוחה נמי לאפנתא. ואף על גב דפתח דאפנתא הוי לאחור שהוקף, דלא יצא מהיתרו. ומסיק דגודא דאפנתא אינו מועיל. ורש"י לא פירש
50 כן. **ההוא** אבורנקא - פירש רש"י לשון שני שמצא בחלכות גדולות ונראה לו עיקר: דאבורנקא כמין אכסדרה או קובה שעושיין למלכים בתוך הפרדס. אול רב הונא עבד קנה קנה
51 פחות משלשה, ולא רצה לסמוך אאבורנקא משום דהוקף ולבסוף ישב, ומשום דהיא מחיצה העשויה לנחת ולצניעות, כדמסיק. ועביד שביל דקנה קנה פחות משלשה מפתח הבוסתנא,
52 עד אבורנקא, אם האבורנקא היתה עומדת בתוך הפרדס. אבל אם היתה עומדת מצד הפרדס - לא היה צריך לעשות שביל, אלא לחלק הבוסתנא ולמנעה מסאתים. אף על גב דהוקף
53 האבורנקא היה עשוי לנחת ולצניעות - היה מותר לטלטל כלים ששבתו בו. והגהו פרי דרבי תורי היו יותר מביית סאתים. משום הכי הוצרכו לערב ערשייתא. או לא יכלו לערב יחד לכלים
54 ששבתו בבית. ורבא שלפניהו, והיה סבור שהוקף האבורנקא חשוב כמקוף לדירה, אף על גב דהוקף ולבסוף ישב. וצריך לומר שידעו שרבא היה מתיר מחמת האבורנקא, ולא מחמת שהוקף
55 ולבסוף פתח מהני. כיון דהוקף לו מאדרכליק, והמחיצות העשויות לנחת - הוא לא שייך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח. או שמא לא היה פתוח שם שום בית. אי נמי: נביל לומר אבורנקא
56 ישב ולבסוף הוקף היה, והם לא ידעו אם רבא סמוך על הוקף ולבסוף פתח, ובית היה פתוח לו, או על האבורנקא. והקשה לו מעיר חדשה, דהוקף ולבסוף ישב לא מהני - כל שכן הוקף
57 ולבסוף פתח. ואחרי כן הקשה לו (דאם כן) דאבורנקא לא חשיב מחיצה משום דעשוי לנחת ולצניעות. ורבינו נתנאל מפרש: דעביד קנה קנה פחות משלשה - היינו שהרחיק מן הכותל
58 ארבע, להתייר כל הבוסתנא, והיה תבית פתוח לו. דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף. ורבא סבר דלא צריך כלום משום אבורנקא, אף על גב דהוקף ולבסוף פתח לא מהני - הוקף ולבסוף
59 ישב מהני.

1 הכי נמי - אפילו רבה מודה כרב, דפי תקרה יורד וסותם. והכא - דפליג רבה -
2 דעביד קירוי כי ארוזילא, יציע גג משופע דליכא פה. ומודינא בקרפף - בית סאתים.
3 שנפרץ במלואו לחצר - שאור חצר מיתרו, ועושהו יותר מבית סאתים, ואסור.
4 וגבי קירוי דשרינא - משום פי תקרה יורד וסותם. וכי אירי המותר לו אוסור -
5 והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל
6 הימנה לקרפף, כרבי שמעון. ועכשיו שנפרץ
7 למקום המותר לו, נאסר לו. ומשום ייתור
8 ליכא למימר, דהא כל חצר מוקפת לדירה
9 הוי. כמאן - הוי איר המותר לו - כרבי
10 שמעון. לרבי שמעון נמי - מיתסר קרפף
11 משום מקום מחיצות שניתלו, וניתוסף על
12 האיר ועושהו יותר מבית סאתים, שבתחילה
13 היתה בית סאתים מצומצם. ונפריצה חצר
14 כנגדו - לא גרס בבבליה שמענתא. דאיכא
15 גיפוי - ואי לאו הכי אסרי אהרדי. וכרבנן
16 דפליגי אדרכי שמעון נקט לה. ובשאן
17 הפריצה יתירה על עשר, אמאי נקט היתר
18 בחצר ואיסור בקרפף? והא מצי למימר נמי
19 איפכא, כגון שקרפף גדול מן החצר - דהוי
20 לחצר מילואה, ובקרפף איכא גיפוי. אלא -
21 מדנקט איסור בקרפף - שמע מינה כרבי
22 שמעון סבירא ליה, דמשום שתי רשויות לא
23 מיתסר. וטעמא משום ייתור בית סאתים הוא.
24 דמקום מחיצות מיתרו. דבחצר לא אסר
25 ובקרפף אסר. ולא מצי למינקט איפכא - דכי
26 הוי חצר מיתרו ובקרפף גיפוי תרווייהו
27 משתרו, דכרבי שמעון סבירא ליה דכולו
28 רשות אחת הן ויתור בקרפף נמי ליכא,
29 הואיל ואיכא גיפוי. זה אירי מחיצות
30 מיתרו - וקרפף ייתור קאסר ביה, ייתור דמקום מחיצה. ואילו ייתור דאיר חצר לא
31 אסר ליה - דחצר מוקפת לדירה הוי, ולא הוי ייתור. וזה - חצר. אין אירי מחיצות
32 מיתרו - כלומר: אין ייתור אוסר בו, דחצר אית ביה דורא, הלכך, אי נקט איפכא
33 לא מיתסר חצר כרבי שמעון. **בוסתנא** - פרדס, דהוי נטוע אילנות. דהוי סמוך
34 לגודא דאפנתא - והיא היתה לו היקף לדירה אההוא גודא, שהיה בו פתח פתוח
35 לצד פרדס סמוך היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה. ויותר מבית סאתים הוה. **אגודא**
36 גוואי - הרי יש עוד מחיצות פנימות לבית, הן ירו מחיצות לפרדס. **ממולאי** -
37 מקוטעים. מבית עלי, דאביי אבוח דרב ביבי, מבית עלי אתא, כדאמרין במסכת ראש
38 השנה (יחא.), מולייתא - קטועות בלא רגלים. **לבראי לא עבידן** - ונהי דפריצה
39 ליכא, היקף דירה פחותא ליתא בפרדס, דהוי יותר מבית סאתים. **אבורנקא** - שרי
40 שצילו מרובה, ונטועין אותו השרים ועושיין אצטבאות תחתיו סביבותיו, להתלונן
41 תחתיו בימות החמה, ולשמח שם. **בבוסתנא** - ויותר מבית סאתים שלא הוקף
42 לדירה היה הפרדס. **נאכול נהמא התם** - תחת האילן, עבד קנה קנה פחות משלשה
43 **טפחים** - היקף, כגון מחיצות קנים ארבע מחיצות כחדר להניח שם בלילה המאכל
44 ולדורו שם השומר, ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס, דהוא אית ביה שומריה ובית דירה.
45 שלפניהו

1 **אי דעבידא פי אכסדרה** - הכי נמי. **הכא במאי עסקינן**
2 - **דעבדה פי ארוזילא**. **אמר רבי זירא**: ומודינא בקרפף
3 **שנפרץ במלואו לחצר**, שאסור. **מאי טעמא** - הואיל
4 **ואויר חצר מיתרו**. מתקין לה רב יוסף: **וכי אירי המותר**
5 **לו אוסרו?!** **אמר ליה אביי**: כמאן - **כרבי שמעון**, **לרבי**
6 **שמעון נמי**, **הא איכא אירי מקום מחיצות!** **דאמר רב**
7 **חסדא**: **קרפף שנפרץ במלואו לחצר** - חצר מותרת
8 **וקרפף אסור**. חצר מאי טעמא - דאית ליה גיפוי,
9 **והא זמנין דמשפחתה לה איפכא!** **אלא**: משום דאמרין
10 **זה - אירי מחיצות מיתרו, וזה - אין אירי מחיצות**
11 **מיתרו**. **ההוא בוסתנא דהיה סמוך לגודא דאפנתא**,
12 **נפל אשיתא ברייתא דאפנתא**. **סבר רב ביבי למימר**:
13 **לסמוך אגודא גוואתא**. **אמר ליה רב פפי**: **משום**
14 **דאתי ממולאי אמריתו מילי מולייתא?** **הנה מחיצות**,
15 **לגואי** - עבדן, לבראי - לא עבדן. **ההיא אבורנקא**
16 **דהיה ליה לריש גלותא בבוסתניה**, **אמר ליה לרב הונא**
17 **בר הונא**: **לעביד מר תקנתא**, **דלמחר נאכול נהמא**
18 **התם**. **אול עבד קנה קנה פחות משלשה**. **אול רבא**
19 שלפניהו

יכול רב חסדא להשמיענו דין זה אלא רק באופן שהקרפף נפרץ
 במלואו לחצר, שאז הקרפף אסור משום שיש בו יותר מבית סאתים,
 והחצר מותרת, אבל אם החצר נפרצה במלואה לקרפף, היו שתיים
 מותרים, ולא היה לנו לאסור אף אחד מהם מחמת שנוסף בו מקום
 המחיצות, שהחצר אינה נאסרת כיון שהיא מוקפת לדירה, ואף
 הקרפף לא היה נאסר באופן זה, כיון שנשאר בו מהמחיצה בשני
 צדי הפירצה, ואין כאן תוספת על בית סאתיים. ומוכח מדברי רב
 חסדא, שאף לרבי שמעון יש לאסור את הקרפף שנפרץ לחצר,
 משום שנוסף עליו מקום המחיצה שנפרצה ועושה אותו ליותר
 מבית סאתים.
 הגמרא מבארת הלכה נוספת בדין היקף לשם דירה במקום שהוא
 יותר מבית סאתיים: **ההוא פוסקתא** – אותו פרדס של אילנות שהיה
 גדול יותר מבית סאתיים, ולא נעשו מחיצותיו לשם דירה, **דהנה**
סקמיה לגורא דאפדנא – שהיה סמוך לכותל היצוני של טרקלין (ציוור
 ד), וכותל הטרקלין שימש הן כמחיצה רביעית לפרדס, והן כאחת
 ממחיצות החיצוניות של הטרקלין, והיה בו פתח שעל ידו היה אפשר
 לצאת מן הטרקלין לפרדס, ומחמתו נחשב הפרדס כמקום דירה,
 וכותל זה נעשה לשם דירה, ועל ידו הותר לטלטל בכל הפרדס. **ונפל**
אשיתא פרייתא דאפדנא – הכותל החיצוני של הטרקלין ששימש
 כמחיצה לשם דירה לפרדס נפל (ציוור ה), **סבר רב ביבי למימר**, שגם
 לאחר שנפל כותל זה, אפשר ליסקמוה **אגורא גוויאתא** – על הכותל
 הפנימי של הטרקלין, ולהתיר את הטלטול בפרדס, שהרי אף כותל
 זה נעשה לשם דירה, ועתה הוא משמש כמחיצה לפרדס.
אמר ליה רב פפי לרב ביבי, משום דאתו ממולאי – שאתה בא
 ממשפחה מקוטעת, שבניה מתים בצעירותם, **אמריתו מילי**
מוליאתא – אתה אומר דברים מקוטעים בלי רגלים, כלומר, שאין
 סברתך נכונה, שאין המחיצה הפנימית דומה לכותל החיצון שנפל,
 ואין להתיר את הפרדס מחמתה, שהכותל החיצון נעשה גם לצורך
 הפרדס, לחוץ בין הטרקלין לפרדס, וכיון שנעשה לשם דירה, נמצא
 שיש לפרדס היקף מחיצה שנעשה לשם הדיורים שבפרדס, אבל הנה
 (א-אותם) **מחיצות פנימיות, לגויא עבדין לבראי לא עבדין** – נעשו
 רק לצורך תוך הטרקלין, ולא לצורך הפרדס שמחוץ לטרקלין, ולכן,
 אף שנעשו לשם דירה, לא נעשו רק לשם הדיורים שבטרקלין, ולא
 לדיורים שבפרדס, ועתה אין בפרדס מחיצה שנעשתה לשם הדיורים
 שבפרדס.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בתיקון שנעשה בפרדס שלא הוקף
 לדירה: **ההיא אפיוורא** (מבנה בעין אבסדרה או אהל שרגילים
 המלכים לעשות באמצע פרדס, והוא משמש להניח בו את
 טליתותיהם ולבושיהם ושאר כלי תשמישם כשהם מטיילים בפרדס),
דהנה ליה – שהיה לו לריש גלותא **פבושתניה** – בפרדסו, והפרדס
 היה גדול יותר מבית סאתיים, ולא הוקף לדירה, והיה אסור לטלטל
 בו. **אמר ליה ריש גלותא לרב הונא פרו חיינא בערב שבת, ליעביד**
מר תקנתא – יעשה אדוני תקנה שיוכלו לטלטל בשבת מהבית
 לאבוורנקא, **דלמחר** – כדי שלמחר בשבת, **נאכול נהמא התם** –
 נוכל לאכול סעודה שם, וצריכים אנו להביא שם בשבת אוכל וכלים
 מהבית. **אזל** – הלך רב הונא בר חנינא, **עבד פנה פנה פחות**
משלשה – עשה כמין שביל מפתח הבית עד האבוורנקא, גדר מזה
 וגדר מזה (ציוור ו), על ידי קנים הרחוקים זה מזה פחות משלשה
 טפחים, ומקום השביל לא היה יותר מבית סאתיים, ובכך הותר
 לטלטל שם. **אזל (הלך) רבא,**

דוחה הגמרא: לא נחלקו רבה ורבי זירא במחלוקת שנחלקו רב
 ושמואל, ואף רבה שאמר שאין אומרים פי תקרה יורד וסותם, סובר
 הוא כרב, **ואי דעבידא פי אבסדרה** – ואם היה הקירוי שבקרפף עשוי
 כקירוי האבסדרה, שיש לה גג ישר שאינו משופע, **הכי נמי** – ודאי
 מודה הוא לרב שאומרים פי תקרה יורד וסותם, אבל **הכא** – כאן
 בקירוי שעשה בקרפף, **במאי עסקינן** – במה מדובר, **דעבדה פי**
אורזילא – שעשה את הקירוי משופע (ציוור א), שבזה סבר רבה שכיון
 שאין לו פנה אין אומרים בו פי תקרה יורד וסותם.
 הגמרא דנה בקרפף שנפרץ לחצר, אם מותר לטלטל בו: **אמר רבי**
זירא, ומודינא – אף שאני סובר שקרפף שחלקו מקורה, אין החלק
 המקורה נמדד עם שאר הקרפף, מודה אני **בקרפף** שהוא בית
 סאתיים, **שנפרץ במלואו** (שנפרץ מצדי הקרפף נפרץ כולו) **לחצר,**
שאסור לטלטל בו, מאי מעמא, הואיל ואויר חצר מיתרו – מרבה
 את שטח הקרפף שיהיה יותר מבית סאתיים.
מתקיף לה – הקשה רב יוסף על רבי זירא, **וכי אויר המותר לו**
אוקרו – הלא אין מקום נאסר בטלטול כשנפרץ במלואו למקום
 אחר, אלא כשנפרץ למקום שהיה אסור לטלטל ממנו לאותו מקום,
 וקרפף זה שנפרץ במלואו לחצר, כיון שמותר לטלטל מקרפף לחצר,
 אין החצר אוסרת את הקרפף בטלטול. **אמר ליה אביי לרב יוסף, מה**
שאמרת שכיון שמותר לטלטל מהקרפף לחצר, אין החצר אוסרת את
הקרפף, במאי – כדעת מי אמרת כן, **בדעת רבי שמעון** (להלן פט).
 שאמר שחיצויות וקרפפות רשות אחת הן, ומותר לטלטל מזה לזה,
לרבי שמעון נמי – גם כן יש לאסור לטלטל בקרפף זה שנפרץ לחצר,
דהא שהרי עתה כשנפרצו מחיצות הקרפף, **איכא** – יש בקרפף גם
 את **אויר מקום המחיצות**, שמקום זה נמדד אף הוא עם הקרפף,
 וכיון שמתחילה היה הקרפף בית סאתיים מצומצמים, כשנוסף עליו
 מקום הכותל, הרי הוא נעשה יותר מבית סאתיים.
 ומביא אביי ראייה שאף לרבי שמעון יש לאסור בקרפף שנפרץ לחצר
 משום מקום הכותל: **דאמר רב הסרא, קרפף של בית סאתיים**
שנפרץ במלואו לחצר, מותרת בטלטול, וקרפף אסור
בטלטול, ומברר אביי: חצר מאי מעמא – מה הטעם שמותר
 לטלטל בחצר אף שאסור לטלטל בקרפף, אם נאמר שרב חסדא
 סבר כשיטת חכמים שחצר וקרפף אוסרים זה את זה, והטעם שאין
 הקרפף אוסר את החצר הוא משום **דאית ליה גיפופי** – שנשאר
 ממחיצות החצר בשני צדי הפירצה (ציוור ב), וכיון שלא נפרץ החצר
 במלואו על כן נחשב הוא כפתח ולא כפירצה, ואין הקרפף אוסר
 עליו, ורק הקרפף, כיון שנפרץ במלואו לחצר, אסור לטלטל בו, יש
 להקשות, מדוע השמיענו רב חסדא דין זה דווקא באופן שהקרפף
 אסור והחצר מותרת, **והא זמנין דמשפחת ליה איפקא** – והרי יכול
 אתה למצוא שיהיה הדין להיפך, שהרי כשהקרפף גדול מהחצר,
 ונפרצה החצר במלואה לקרפף, ורק בקרפף נשארו מחיצות בצדי
 הפירצה (ציוור ג), הקרפף מותר והחצר אסורה, ואם כן, לא היה לרב
 חסדא לתלות את האיסור בקרפף, ואת ההיתר בחצר, **אלא** ודאי,
 יש לנו לבאר את דברי רב חסדא שהוא סובר כרבי שמעון, שאין
 הקרפף והחצר נאסרים משום שהם פרוצים זה לזה, ומה שהקרפף
 אסור והחצר מותרת, הוא **משום דאמרינן** – שאנו אומרים, **זה** –
 הקרפף, **אויר המחיצות מיתרו** – שכיון שנפרץ במלואו מקום
 המחיצות עושה אותו יותר מבית סאתיים, **וזה** – והחצר, **אין אויר**
מחיצות מיתרו, כלומר, שאף אם הוא נפרץ במלואו ויש בו יותר
 מבית סאתיים אינו נאסר, כיון שהוא מוקף לדירה. ועל כן לא היה

1 שְׁלֹפִינְהוּ – עקר הקנים שהניח רב הונא בר חנינא, שסבר
2 שהאבוורנקא נחשבת כבית דירה, ונעשה הפרדס כחצר האבוורנקא,
3 ומותר לטלטל בו אף בלא תיקון זה, כדן קרפף שהוקף לדירה. אָזַל
4 [ו-הלכו] רַב פֶּפְא וְרַב הוֹנָא בְּרִיהַ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, נִקְמִינְהוּ מִפְּתִירָה
5 – ליקטו אותם קנים לאחר שעקרום רבא, כדי שלא יוכל רב הונא בר
6 חנינא לחזור ולהניחם.
7 הגמרא מביאה אמוראים שהקשו על הוראת רבא: לְמַחַר בִּשְׁבַת
8 כשרצו לאכול באבוורנקא. אֵי תִיבִיָּה [הקשה] רַבִּינָא לְרַבָּא, אֵיךְ
9 התרת לטלטל בפרדס משום האבוורנקא ללא תיקון מחיצת הקנים,
10 הרי שנינו בבביתא לגבי מידת תחום שבת בעיר מוקפת חומה
11 שאינה מיושבת כולה, והחומה רחוקה מבתי העיר, עֵיר חֲדָשָׁה,
12 מוֹדְרִין לָהּ מִיִּשְׁבֻּתָּהּ – ממקום שהיא מיושבת בבתיים, עֵיר יִשְׁנָה,
13 מוֹדְדִים לָהּ מִחֻמְתָּהּ, ומבארת הברייתא: אֵיזוּ הִיא עֵיר חֲדָשָׁה,
14 וְאֵיזוּ הִיא עֵיר יִשְׁנָה. חֲדָשָׁה, הֵינּוּ שְׁהוּקְפָה וְלִכְפֹּסָה יִשְׁבָּה – שקודם
15 הוקפה החומה, ורק אחר כך בנו בתים בתוכה, שאין חומתה נחשבת
16 כחומת העיר שתועיל להחשיב כל מה שבתוכה כארבע אמות,
17 ולמדוד ממנה תחום שבת. ועיר יִשְׁנָה, הֵינּוּ שֵׁיִשְׁבָּה וְלִכְפֹּסָה הוּקְפָה
18 – שהוקפה החומה לאחר שנבנו הבתים, שכיון שנעשתה החומה
19 להיקף לדוירים שבתוכה, נחשב כל שבתוך החומה כארבע אמות,
20 ומודדים תחום העיר מהחומה. וְהָאֵי נָמִי – ואף פרדס זה שעשו
21 אבוורנקא בתוכו לאחר שנעשו מחיצות הפרדס, כְּהוּקְפָה וְלִכְפֹּסָה
22 יִשְׁבָּה דָּמִי – הוא דומה לעיר שהוקפה חומתה קודם שנבנו בתיה,
23 שאין החומה מחשיבה את מה שבתוכה לארבע אמות, אך הדיקף
24 שנעשה בפרדס קודם הקמת האבוורנקא, אינו מחשיב את הפרדס
25 מוקף לדירה לאחר הקמת האבוורנקא, ואם כן כיצד אמרת להתיר
26 לטלטל בפרדס משום האבוורנקא.
27 קושיית רב פפא על הוראת רבא: אָמַר לִיה רַב פֶּפְא לְרַבָּא, אֵיךְ
28 התרת לטלטל בפרדס משום האבוורנקא שנחשבת דירה, וְהָאֵמַר רַב
29 אָסִי, מְחִיצוֹת שְׁעוּשִׁים אֲדַרְבֵּלְךָ [בנאים] כּדִּי שִׁיעִשׂוּ צֶל עַל
30 סביבותיהם כשהם בנוים בחמה, לֹא שָׁמְהָ מְחִיצָה – אינה נחשבת
31 היקף העשוי לדירה, אֲלֵמָא – ומוכה, שִׁבְיָן דְּמְחִיצָה זו לְאֲנִיעוּתָא
32 עֵבֶדְרָא לָהּ – היא עשויה רק לכסות אותו מקום מפני החמה ולא כדי
33 לדור בהיקפה, לֹא הָיְתָא מְחִיצָה – אינה נחשבת מחיצה העשויה
34 לדירה, הָכָא נָמִי – אף כן באן במחיצות האבוורנקא, כִּינָן דְּלִצְנִיעוּתָא
35 עֵבֶדְרָא – שהם עשויות רק כדי שלא יראו מבחוץ את היושבים
36 והמטיילים שם, ואין אוכלים שם אלא בדרך ארעי ואקראי, לֹא הָיְתָא
37 מְחִיצָה – אינן יכולות להחשיב את האבוורנקא כבית דירה, ולכן גם
38 היקף מחיצות הפרדס אינן נחשבות מוקפות לדירה, ואין להתיר
39 לטלטל בפרדס מחמתם.
40 קושיית רב הונא בריה דרב יהושע על הוראת רבא: וְאָמַר רַב הוֹנָא
41 בְּרִיהַ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא, אֵיךְ התרת לטלטל בפרדס משום
42 האבוורנקא, וְהָאֵמַר רַב הוֹנָא, מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה לְנַחַת – לשמור
43 דברים שמניחים בתוך הדיקף, ולא כדי לדור בתוך הדיקף, לֹא שָׁמְהָ
44 מְחִיצָה – אינה נחשבת מחיצה לעשות מה שבתוכה מוקף לדירה. רב
45 הונא מביא ראייה לדין זה, דְּהָא [ו-שהרי] רַבָּה בַר אֲבוּהָ מְעַרְבַּ לָהּ
46 לְבוֹלָהּ מַחוּזָא – היה מתקן את כל העיר מחווא שיוכלו לטלטל בה,
47 עֲרִפְיִיתָא עֲרִפְיִיתָא – שכונות שכונות, כלומר, הורה להם להניח
48 שיתופי מבואות לכל שכונה כדי שיוכלו לטלטל בין הבתים שבאותה
49 שכונה, אבל לא תיקן להניח שיתוף אחד עבור כל העיר שיוכלו
50 לטלטל גם משכונה לשכונה, מִשּׁוּם פֶּרְא דְּבִי תִרְי – שוחה
51 [ו-הפירה] עמוקה שמניחים בה גרעיני תמרים לצורך מאכל השוורים,
52 שהיתה במבואות שבין שכונה לשכונה, ואותם מבואות היו
53 מפולשים לכל אורך העיר, והפרידו בין השכונות, ומנעו מרבה בר
54 אבוה לערב את כל העיר יחד, שלא היה לעיר חומה לצרף את כל
55 המבואות לעשותה עיר אחת, ואף שעשו מחיצות בקצה אותם
56 מבואות כדי לשמר את גרעיני התמרים, עדיין היו נחשבים מבואות
57 אלו למפולשים [ציוור א.]. מבארת הגמרא את הראיה: וְהָא [ו-הרי]

58 פֶּרְא דְּבִי תִרְי – המחיצה שעשו בראשי אותם מבואות שבהם
59 נמצאות השוחות, כְּמְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה לְנַחַת דְּמִנְא – דומה היא
60 למחיצה העשויה לשמור את הדברים שמניחים בתוך הדיקף, שהרי
61 היא עשויה כדי לשמור את גרעיני התמרים, ולא סמך רבה בר אבוה
62 על מחיצות אלו כדי להחשיב את כל העיר לאחת, וכמו כן מחיצה
63 העשויה לנחת, לא תועיל להחשיב את המקום שהיא מקיפה, מוקף
64 לדירה. וקשה על רבא שהחשיב את האבוורנקא לבית דירה, אף
65 שהאבוורנקא משמשת רק להניח בה תליתותיהם ולבושיהם ושאר
66 כלי תשמישם של המטיילים.
67 רבא לא מצא תשובות לקושיות אלו, וחזר בו ממה שהתיר את
68 הפרדס ללא תיקון, ונאסר הפרדס בטלטול. קָרִי עֲלֵיהוּ רִישׁ גְּלוּתָא
69 – קרא הריש גלותא על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע פסוק זה
70 (ירמיה ד כב), 'חֲכָמִים הָמָּה לְהִרְעֵי וְלִהְיִיב לֹא יִרְעוּ', שעכשיו בשבת
71 שאי אפשר לתקן הם חכמים להזכיר הלכות לאסור לטלטל בפרדס,
72 אבל אתמול כשהיה אפשר לתקן וסילק רבא את הקנים, לא היו
73 חכמים להזכיר שללא תיקון יהיה אסור לטלטל בפרדס.
74 שנינו במשנה: אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שְׁמַעְתִּי מִרַבִּי אֱלֵעָזָר, גִּינָה וקרפף
75 שלא הוקפו לדירה מותר לטלטל בתוכם, וְאִפִּילוּ אִם הֵם גְּדוּלִים
76 כְּבֵית פֹּר – כמקום זריעת כור תבואה. הגמרא מביאה שמועה שונה
77 בשם רבי אליעזר. אומרת הגמרא: מְתַנְיָתִין – משנתה היא דְּלֹא
78 כְּדַבְרֵי הַנְּנִיחַ בְּדַעַת רַבִּי אֱלֵעָזָר, דְּתַנְיָא, מְתַנְיָא אֱמַר בְּשֵׁם רַבִּי
79 אֱלֵעָזָר, גִּינָה שְׁלֹא הוּקְפָה לְדִירָה, מוֹתֵר לְטַלְטַל בְּהָ, וְאִפִּילוּ אִם
80 הִיא גְּדוּלָה כְּמִקּוּם זְרִיעַת אֲרָבָעִים סָאָה, כְּאִסְטְרָטִיָא שְׁל מִלְּךָ –
81 כרחבה שאחורי ארמון של מלכים, שהמלכים מטיילים שם תמיד,
82 ואילו במשנתנו מבואר, שלדעת רבי אלעאי, לא התיר רבי אליעזר
83 רק בגינה וקרפף שהם גדולים כמקום זריעת כור, שהוא שלושים
84 סאה.
85 ביאור מחלוקתם בדעת רבי אליעזר: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְשִׁנְיָהּ [ו-רבי
86 אלעאי וחנניה] מְקָרָא אֲחֵד דְּרִישׁוּ – למדו את הישעור שבו מותר
87 לטלטל אף אם לא הוקף לדירה, מאותו פסוק, שְׁלֵימָר בִּיְקוּרוֹ שֶׁל
88 ישעיה הנביא אצל חזקיהו המלך כשחלה (מלכים ב' ד'), וְיָהּ יִשְׁעִיָהוּ
89 לֹא יִצָּא (אל) חֲצַר הַתִּיכְנָה וְדַבַּר ד' הָיָה אֵלָיו לְאָמַר, כלומר, קודם
90 שהספיק ישעיה לצאת את החצר הפנימית שהיא הרחבה שאחורי
91 ביתו של חזקיהו שאינה מוקפת לדירה, היה אליו דבר ה', ובפסוק זה
92 הַבְּתִיב הוּא 'הָעִיר', וְקָרִינָן – והמקרא הוא 'חֲצַר', ויש ללמוד מִכָּאן
93 לְאִסְטְרָטִיָא שְׁל מִלְּךָ שְׁהוּי גְּדוּלִים פְּעִירוֹת פִּינוּיָוּת, וממה שקרא
94 הפסוק לרחבה זו 'חצר', אף שהיא גדולה כעיר ואינה מוקפת לדירה,
95 יש ללמוד לענין שבת, שאף מקום גדול כעיר שלא הוקף לדירה,
96 מותר לטלטל בו כחצר. כְּמִנְיָ קְמִיפְלָגִי – ובמה נחלקו רבי אלעאי
97 וחנניה, מָר [רבי אלעאי] סָבַר, שְׁעִירוֹת פִּינוּיָוּת הוּיָן [גדולות
98 הן] כְּבֵית פֹּר, ומשום כך כל מקום שהוא כבית כור, יש ללמוד
99 מפסוק זה שקראו חצר, שמותר לטלטל בו אף אם אינו מוקף לדירה,
100 וְמָר [ו-חנניה] סָבַר, שְׁעִירוֹת פִּינוּיָוּת אֲרָבָעִים סָאָה הוּיָן – הן
101 גדולות, ומשום כך, גם מקום שהוא כארבעים סאה שאינו מוקף
102 לדירה, יש ללמוד מפסוק זה שמותר לטלטל בו.
103 הגמרא מבררת את טעם המצאותו של ישעיה בחצר התיכונה,
104 שואלת הגמרא: וְיִשְׁעִיָהוּ מִאֵי בְּעֵי הָתָם – מה היה צריך ישעיה
105 לעשות ברחבה שאחורי ביתו של חזקיהו, שאינה עשויה ליציאה.
106 משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּה בַר בַּר הִנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִלְּמַד
107 שְׁחֵלָה חֻזְקִיָה וְחֵלְף יִשְׁעִיָהוּ וְהוֹשִׁיב יִשְׁבָּה שֶׁל תַּלְמִידִים לְעִסּוֹק
108 בתורה עַל פְּתָחוֹ שֶׁל בֵּית חֻזְקִיָה, כּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה רִשׁוּת לְמַלְאךְ
109 המות להיכנס לשם.
110 אומרת הגמרא: מִכָּאן יֵשׁ לְלַמּוֹד, לְתַלְמִיד חֲכָם שְׁחֵלָה, שְׁמוּשִׁיבִין
111 יִשְׁבָּה עַל פְּתָחוֹ כּדִּי לְהֵגֵן עֲלֵיו מִמְּלַאךְ הַמוֹת. אומרת הגמרא: וְלֹא
112 מִיִּלְתָּא הִיא – ודברים אלו אינם כלום, כלומר, אין ללמוד מכאן
113 להושיב ישיבה על פתחו של תלמיד חכם שחלה, משום שיש לחוש
114 דִּלְמָא אֲתִי לְאִגְרוּי פִּיהַ שְׁטָן – שמא כשיראה מלאך המות

1 **מַעֲרַב** לכולה מחווא ערסייתא – פירש רש"י לא התיר לערב כולה יחד, אף על גב
2 שהיתה עיר קטנה. ותנן לקמן. עיר של יחיד – מערבין את כולה. וקשיא: דבפרק
3 "ביצד מעברין" (עירובין ס,א) אמרינן דשל רבים הוא דקאמר רבה בר אבוב מערב לכולה
4 מחווא ערסייתא, דכל חד וחד הוא שויר לחבריה. ועיר של יחיד לא בעי שויר, אם לא
5 שהיתה של רבים קודם. אלא ודאי של רבים
6 היתה. ולעיל (ב,ו) נמי משמע שהיתה של רבים
7 גבי אבולי דמחוא, דאמר: אילמלא דלתותי
8 נעלות בלילה – הו חיבי עליה משום רשות
9 הרבים. משמע דהו שם ששים רבוא. מכל מקום,
10 כי לא משום פירי דבי תורי – הו יבולין לערב
11 כל העיר יחד, והו משירי חמישי דירין לרבי
12 יתרה, או שלש חצירות לשם שמעון.
13 **דבי תורי** – פירש הקונטרס: דמחוא עיר שאין
14 לה חומה, ועשו מחיצה בראשי מבואות
15 לכל צד לשמור גרעיניו, ולא חשיב מחיצה
16 להעטרף המבואות ולעשות כל העיר כאחת. לפי
17 שהחיק לא נעשה בעבור העיר אלא לשמור
18 פירא דבי תורי. ומשמע שרצונו לומר שהוקף
19 קודם ישבו העיר, דאם הוקף אחרי כן – אז
20 נעשה גם בעבור העיר, והו מחיצה מעלייתא.
21 וקשיא: דלישא משמע שאם נסתלקה משם
22 הפירא – דהו מחיצה מעלייתא, ולפירוש
23 הקונטרס, אף אם לא היה הפירא – לא היה
24 ניתר, כיון דהוקף ולבסוף יתבה. ועוד: מה שפירש
25 בקונטרס דמחוא לית לה חומה – לא נתייא.
26 דאמר לעיל: אבולא דמחוא, אילמלא דלתותיה
27 נעלות בלילה. ונראה דמוקפת חומה היתה אחר
28 שנתגישה, והו יבולין לערב יחד אי לא פירא
29 דבי תורי שהיתה בין ערסא לערסא לאורך
30 המבוי והתיר יתירה מביט סאתים ועמוקה
31 עשרה, ולא הו יבולין לערב מערסא לערסא
32 לפי שלא הו יבולין להילך משנה לזה, דהפירא
33 הו קרפף יותר מבית סאתים. ולא דמי לכריא
34 דפירי דלעיל – דראוין למאכל אדם ואף על גב
35 דיש להו מחיצות – אינם מועילים כלום,
36 דמחיצות העשויות לנחת הם. ורש"י פירש
37 "ביצד מעברין" (עירובין ס,א) משום פירא
38 שמפסיק, ואין יבולין להילך משנה לשנה,
39 והו כחריץ שבין שתי חצירות. דאמרינן לקמן
40 (עירובין עב,ב) שמערבין שנים ואין מערבין
41 אחת, והבא ולא משמע בפירא אלא משום
42 דהויא מחיצה עשויה לנחת.
43 **והתנן** ביתו אסור לו ולהם – וליבא למימר
44 דמתניתין דמבטל בהדיא רשות ביתו –
45 דאם כן, מאי לא מצאתי לי חבאי? אי נמי משמע ליה דמתניתין איירי אפילו בסתם.
46 ולא

1 **שְׁלֵפִינְהוּ** – דלא סבירא ליה הא תקנתא. נקטיננהו מבתריה – שלא יחזור רב הונא
2 ויתקבם. **איתבייה** – לסיועיה דשפיר עבד. עיר חדשה מורדין לה משיבתה – אם
3 מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה, כשבא למודד תחומיה – לא ימדוד לה מן
4 החומה אלא מן הבתים, דחומתה לא חומה היא לשוויה כולה כארבע אמות, והואיל
5 וישיבתה חדשה שקדמה לה וקדמה לישיבתה.
6 אבל ישנה, שישיבה ישנה וקדם לחומתה –
7 מורדין לה מחומתה: **והאי נמי** – האי פרס
8 הרי הוקף ימים רבים, והך השומריה נעשה
9 עכשיו, והיך הפרס לא אדעתא דהך דירה
10 הוה ודמי כי הוקף ולבסוף ישב. **אמר ליה רב**
11 **פפא לרבא** – לסיועיה. **אדרכלין** – בנאים,
12 עשויים אצל סביבותיהם כשבונים
13 בחמה. **כיון דלצניעותא היא** – ולמחר סתרי
14 לה – לאו כלום היא. והא נמי לצניעותא –
15 דיום ולילה בעלמא היא דעבידא, ולא דירה
16 היא. **לנחת** – שלא לדור שם, אלא
17 להשתמר מה שיניחו שם. **ערסייתא** –
18 שכונת שכונות לבד, וכל שכונה הו
19 מבואות הרבה ולא התיר את העיר כולה
20 ביחד, ואף על פי שהיתה עיר קטנה שאין
21 נכנסין בה ששים ריבוא. ותנן לקמן (ט,א)
22 עיר של יחיד מערבין את כולה, והיינו של
23 יחיד – שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים
24 ריבוא. **משום פירא דבי תורי** – שוחה
25 עמוקה היתה בין שכונה לשכונה, ושם הו
26 מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים. והעיר
27 אין לה חומה ומבואות של (בין) ובתין
28 השכונות מפולשים, ועשו מחיצות לראשי
29 המבואות לכל צד שחוץ לעיר להשתמר
30 הגרעיני, ולא חשיב ליה מחיצה לצרף את
31 המבואות ולעשות העיר אחת, ואף על פי
32 שמחיצה של קיימא היתה. **פירא** – שוחה.
33 כמו פירא דכוורי במסכת תענית (כד,א). והך
34 מחיצה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא,
35 שאינה נעשית לדירה תמיד לצאת ולבא בה.
36 **לדער** – לאסור. ובתשובת הגאונים
37 מצאתיה בלשון אחר, וישר בעיני מאד. ההוא
38 בוסתא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף
39 לדירה הוה, ואבורנקא כמין אכסדרה או
40 קובה שבונים המלכים בתוך פרס שלחן,
41 ועומד באמצע פרס. ולא הוצרך ריש גלויא
42 אלא לטלטל מפתח בוסתא שהיה אצל
43 הבית עד האבורנקא. ועבד רב הונא בר
44 חיינא כמין שביל מן הפתח עד האבורנקא
45 גדר מבאן וגדר מבאן קנה פחות משלשה להפסיק בין הדרך לבוסתא, ויטלטל
46 באותו שביל. ורבא כי שלפינהו – לא לאסור אלא להקל עליו, דסבירא ליה דשרי
47 לטלטולי כבולה בוסתא, דכיון דבנה ליה אבורנקא בבוסתא שויה לכולה בוסתא חצר לאבורנקא, והו מוקף לדירה. ואתו תלמידי דרבא רב פפא ורב הונא בריה דרב
48 יהושע נקטיננהו, דלא ליהדר רב הונא בר חיינא וליתקיננהו. וההיא עשתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד דשלפינהו, ולמחר אדכור ואתובה. כדאמר: למחר איתבייה
49 רבינא לרבא עיר חדשה כו' והאי בוסתא נמי כהוקף ולבסוף ישב דמי, שקודם נטיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבורנקא סביב – הלכך, שפיר עבד רב הונא
50 בר חיינא. ורב פפא אותביה ממחיצת אדרכלין, דהא מחיצה דאבורנקא נמי לצניעות עבידא וכן לנחת, להשתמש להניח בה תוליתותיה ולבושיהן שפושטיש שם ושאר כלי
51 תשמישם. קרי עלייהו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכר אתמול, וסותרו תיבונא של רב הונא בר חיינא. ועכשיו נזכרם לאסור עליו. **וליהטיב לא ידעו'**
52 אתמול, וכן עיקר. **באיסטרטא של מלכים** – רחבה שאחורי פלטיק, ושם היו מטיילים תמיד. אלמא: איבא דירה בהכי. **ושנינו** – רבי אלעאי ותנניה. **התיבונה** – אחרי פלטיק
53 של חוקיה. דאי חצר שלפני בתים הואי – "החיצונה" הוה קרי לה, ואף על גב דגדולה היא כעיר, קרי לה חצר, ולא הוקפה לדירה. **מאי בעי התם** – ברחבה שאחורי פלטיק,
54 שאינה לדרך יציאה. **להשיב ישיבה** – של תלמידים, לעסוק בתורה על פתחו, שלא ידא רשות למלאך המת ליכנס שם. **שמן** – מלאך המות: דכי חזי (דמינצו) בהדי הדי
55 מיגר בהו. **אנשי חצר ששכב אחד מהן כו'** – ודאי מתניתין בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי. דאי לא ביטל – אף בחצר אסורים לטלטל מבתיהן, שהבתים לכל
56 אחד ואחד הן, והחצר רשות כולן וחלקו אסור עליהן. ואשמעינן רבי אלעאי דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל, ונעשה אורח אצלן. **מפוך** אף ביתו מותר להן. אבל
57 הוא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר. ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר כדתנן בפרק "הדר" (ט,ב). **ושלחן** מותר לו להקן, כשאיר כל אדם
58 הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר – דהא רשותא דחד הוא. והבא נמי, כיון (דבטל הוא דירתו) מביתו (מיהא) אסור הוא להוציא, ולא אמרינן כיון
59 דביטל להו רשות ביתו הו ביתו כבתיהן. דבשלמא מבתיהן, אם הוא מכניס ומוציא – איבא למימר כאינש בעלמא הוא. אבל מביתו – חודר ומחיק ברושותו הוא – ואסור
60 עליהם וקן עליו. כדתנן בפרק "הדר": מי שנתן רשותו והוציא, בין בשוגג בין במידי – הרי זה אסור. **והא תני** – לקמן בפרק "הדר": ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהן,
61 ואמרינן התם: ביתו הוא דאסור להם, דא חצירו – שריא להוציא מבתיהן לחצר שרשותו שולט בה. הכי דמי? אי דלא ביטל – חצירו אמאי שריא? ואוקימנא בשביטל רשות
62 חצירו, ולא ביטל רשות ביתו. וקסבר: המבטל רשות חצירו – רשות ביתו לא ביטל. לפיכך, חצר כולה שלחן היא, וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן.
63 מתניתין

1 **שְׁלֵפִינְהוּ**. **אָזל רב פפא** ורב הונא **פְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ**
2 **נְקַטְיֵנְהוּ מִבְּתֵרֵיהּ**. **לְמַחַר אֵיתִיבִיהּ רַבִּינָא לְרַבָּא**: עיר
3 הַחֲדָשָׁה מוֹרְדִין לָהּ מִיּוֹשִׁיבֶתָהּ, וְיִשְׁנָה מִחוֹמֹתָהּ. **אִיזוּ** היא
4 הַחֲדָשָׁה וְאִיזוּ היא יִשְׁנָה? הַחֲדָשָׁה - שְׁהוֹקְפָה וְלִבְסוּף
5 יִשְׁבָּהּ, יִשְׁנָה - יִשְׁבָּה וְלִבְסוּף הוֹקְפָה. **וְהָאֵי נָמִי**, כְּהוֹקְפָה
6 וְלִבְסוּף יִשְׁבָּה דְמִי. **אָמַר לִיה רַב פפא לְרַבָּא**; **וְהָאָמַר**
7 **רַב אָסִי**: מְחִיצוֹת אֲדַרְכְּלִין לֹא שְׂמָה מְחִיצָה. **אֲלָמָא**:
8 **כְּיוֹן דְּלְצִנְיָעוּתָא עֲבִידָא לָהּ** - לֹא הוּיָא מְחִיצָה. **הָכָא**
9 **נָמִי**, **כְּיוֹן דְּלְצִנְיָעוּתָא עֲבִידָא** - לֹא הוּיָא מְחִיצָה. **וְאָמַר**
10 **רַב הוֹנָא פְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא**, **וְהָאָמַר רַב הוֹנָא**:
11 מְחִיצָה הַעֲשׂוּיָה לְנַחַת - לֹא שְׂמָה מְחִיצָה, דְּהָא רַבָּה
12 בַּר אַבּוּהַ מְעַרְבַּ לָהּ לְכוּלָּהּ מְחִיצָה עֲרִסְיָתָא עֲרִסְיָתָא
13 מְשׁוּם פִּירָא דְּבֵי תוֹרִי, וְהָא פִּירָא דְּבֵי תוֹרִי כְּמְחִיצָה
14 הַעֲשׂוּיָה לְנַחַת דְּמִי! **קָרִי עֲלֵיהוּ רִישׁ גְּלוּתָא**: "חֲכָמִים
15 הֵמָּה לְהַרְעֵ וְלְהִיטִיב לֹא יָדְעוּ". **"אָמַר רַבִּי אֲלֵעָאִי**:
16 **שְׂמַעְתִּי מִרְבִּי אֲלֵעָאִי וְאֶפְלוּ בֵּית כּוֹר"**. **מִתְנִיתִין דְּלֹא**
17 **כְּהִנְיָהּ**, דְּתִנְיָא, הִנְיָה אֹמְרָ: **וְאֶפְלוּ** היא אֲרָפְעִים סָאָה
18 **כְּאַסְטְרָטָא שֶׁל מְלָךְ**. **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**: **וְיִשְׁנִינְהוּ מְקָרָא**
19 **אָחַד דְּרִשּׁוּ, שְׁנָאֻמְרָ: "וַיְהִי וְיִשְׁעֵיהּ לֹא יִצָּא אֶל הַחֲצֵר**
20 **הַתְּיֻבְנָה"**, כְּתִיב "הָעִיר" וְקָרִינָן "חֲצֵר" **מִכָּאֵן לְאַסְטְרָטָא**
21 **שֶׁל מְלָךְ, שְׁהָיוּ עֲשִׂירוֹת בִּינוֹנִיּוֹת**. **כְּמָאִי קְמִיפְלִינָ? מָר**
22 **סָבְרִ: עֲשִׂירוֹת בִּינוֹנִיּוֹת הָיוּ בֵּית כּוֹר, וְמָר סָבְרַ אֲרָפְעִים**
23 **סָאָה הָיוּ, וְיִשְׁעֵיהּ מָאִי בְּעֵי הַתֵּם? אָמַר רַבָּה בַּר**
24 **בַּר חִנָּה**, **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן**: **מִלְּפָד שְׁחֵלָה חֻזְקִיהּ, וְהִלְךְ**
25 **יִשְׁעֵיהּ וְהוֹשִׁיב יְשִׁיבָה עַל פֶּתְחוֹ**. **מִכָּאֵן לְתַלְמִיד חֲכָם**
26 **שְׁחֵלָה שְׂמֹאשִׁיבִין יְשִׁיבָה עַל פֶּתְחוֹ**. **וְלֹא מִיֵּלְתָא** היא,
27 **דִּילְמָא אֲתִי לְאִגְרוּי בֵּיה שֶׁמֶן**. **"וְכֵן שְׂמַעְתִּי הִימְנוּ:**
28 **אֲנִישֵׁי חֲצֵר שִׁשְׁבָּה אָחַד וְלֹא עִירַב - בֵּיתוֹ אָסוּר"**.
29 **וְהִתְנַן**: **בֵּיתוֹ אָסוּר לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִים לוֹ וְלָהּ! אָמַר רַב**
30 **הוֹנָא פְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ**, **אָמַר רַב שִׁשְׁתִּי**: **לֹא קְשִׁיָּא**;
31 הָא

1 ולא מצאתי לי חבר – היינו דוקא בתלמודיו. דתניא ביב'ל שעה" (פסחים לט.א); עד
2 שבאתי אצל רבי אליעזר בן יעקב והודה לדברי. אי נמי: לא מצא חבר ששמע מרבי
3 אליעזר קאמר.
4

5 **אצוותא** חרזייתא – פירש בקונטרס: סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה כלולבי
6 גפנים. ואין נראה לרבינו יצחק.
7 דבפרק "כל שעה" (פסחים לט.א) אמרין: מה
8 מצה מין זרעים – אף מרור מין זרעים. והתם
9 אמרין דחרזייתא אצוותא דדיקלא. ואפשר דוק
10 שני מנין, ושניהו נכרכין סביב הדקל.

הדרן עלך עושיין פסין

11 **בבל** מערבין – פירש בקונטרס: עירובי
12 חצירות ותחומין. ואין נראה, דבעירובי
13 חצירות בעינן פת לכלי' עלמא בפרק "הדר" (עירובין ע.א.ב), וכל האי פירקא מוכח דאיירי
14 בתחומין.
15 **ולכחן** בבית הפרס – ואם תאמר: בפסחים
16 (כ.ב.צ) אמר: אנון ומצורע ובית הפרס
17 בעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת.
18 פירושו: לא העמידו דבריהם לטמאותו, משום
19 דאיכא כרת אם לא יעשה פסח. והכא משמע
20 דאפילו בשביל עירוב לא העמידו דבריהם.
21 והתם נמי, על ידי בדיקה דרב יהודה איירי,
22 דקאמר אבית הפרס. כדתנן: ושחין בית שמאי
23 ובית הלל שבדקין לאוכלי פסחים ואין בודקין
24 לאוכלי תרומה. וקאמר: מאי בודקין? אמר רבי
25 יהודה, אמר שמואל: מנפח אדם בבית הפרס
26 והולך לו. ואף על גבי דמפרש התם בפרק בתרא
27 דאהלות (משנה ד) אדך משנה: כיצד הוא בודק
28 – מביא עפר שהוא יכול להסיטו, ונותן לתוך
29 כברה שנקביה דקין ומנמחה. אם יש עצם
30 כשעורה – טמא. והוא בדיקה מיירי אם כבר
31 עבר, ובדיקה דרב יהודה איירי אם רוצה לעבור.
32 והכי פירושו: מאי בודקין אם רוצה לעבור. ויש
33 לומר: דהא דקאמרין התם דלא העמידו
34 דבריהם במקום כרת – היינו משום דאיכא נמי
35 כרת לעושי פסח בטומאה, ולכך דוקא לעושי
36 פסח לא העמידו דבריהם, אף על גב דאיכא כרת
37 כיון דאי לא עביד נמי פסח איכא כרת. אבל אין
38 בודקין לאוכלי תרומה, אף על גב דליכא כרת
39 לאוכלי תרומה בטומאה – כיון דאיכא מיתה
40 העמידו דבריהם. והכי אמרין בעל חובומר
41 בקדוש" (חיגהו כה.ב). לעושי פסח לא העמידו
42 דבריהם במקום כרת, פירושו: אפילו במקום כרת.
43 לאוכלי תרומה – העמידו דבריהם במקום
44 מיתה, פירושו: אף על גב דליכא כרת אלא מיתה,
45 כדפירשית. אבל הכא, דטומאת כהן ליכא כרת
46 אלא לאו – לא העמידו דבריהם במקום מצה.
47 דאפילו אם מערבין לרבר הרשות – אורחא
48 דמלתא הוא לערב לרבר מצוה, כדאמר בפרק
49 "כיצד משתתפין" (עירובין פ.א.) ובמצוה רבה,
50 אפילו בלא ניפוח התירו כגון ללמוד תורה
51 ולשא אשה ולחן ולערער עמהם כדי להציל
52 מידם. כדאמר במסכת עבודה זרה (י.ג.א) ובפרק
53 "מי שהוציא אורו" (עירובין מ.א.) דמדלא מייתי
54 התם הא דרב יהודה – משמע דבלא ניפוח איירי.
55 ארזיני. וכן מציענו המשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן בבא מציעאי שמתר
56 (ברכות יט.ב) גבי מלדגין היינו על גבי ארנונת.

1 מתניתין רבי אליעזר – כדאמר רבי אלעאי: שמעתי מרבי אליעזר. רשות ביתו ביבטל
2 – ואף על גב דלא פריש בהדיא רשות ביתו, דהא ודאי מתניתין בדלא פירש, דאי
3 פירש – לא מצו למימר רבי אלעאי בקשתו לי חבר ולא מצאתי, דהא כולי עלמא
4 מודו דשרי. פשיטא – דבהכי פליגי, ולמה ליה לרב שנת לומר "כשתימצו לומר".
5

6 **הא – רבי אליעזר, והא – רבנן. בשתימצו לומר, לדרבי**
7 **רבי אליעזר המבטל רשות חצירו – רשות ביתו ביבטל.**
8 **לרבנן, המבטל רשות חצירו – רשות ביתו לא ביבטל.**
9 **פשיטא! אמר רחבה: אָנא ורב הונא בר חיננא תרזימנא:**
10 **לא נצרכא אלא לחמשה ששרוין בחצר אחד, ושכח**
11 **אחד מהן ולא עירב. לדרבי רבי אליעזר, בשהוא מבטל**
12 **רשותו – אין צריך לבטל לכל אחד ואחד. לרבנן, בשהוא**
13 **מבטל רשותו – צריך לבטל לכל אחד ואחד. כמאן אולא**
14 **הא דתניא: חמשה ששרוין בחצר אחד ושכח אחד מהן**
15 **ולא עירב, בשהוא מבטל רשותו – אין צריך לבטל רשות**
16 **לכל אחד ואחד. כמאן – פרבי אליעזר. רב כהנא מתני**
17 **הכי. רב טובימי מתני הכי: כמאן אולא הא דתניא**
18 **חמשה ששרוים בחצר אחד ושכח אחד מהן ולא עירב,**
19 **בשהוא מבטל רשותו – אינו צריך לבטל רשות לכל אחד**
20 **ואחד. כמאן? אמר רב הונא בר יהודה, אמר רב ששת:**
21 **כמאן – פרבי אליעזר. אמר ליה רב פפא לאביו: לרבי**
22 **אליעזר, אי אמר "לא מבטילנא", ולרבנן אי אמר**
23 **"מבטילנא", מאי? טעמא דרבי אליעזר – משום דקסברי:**
24 **המבטל רשות חצירו – רשות ביתו ביבטל, והאי אמר**
25 **"אנא לא מבטילנא". או דילמא: טעמא דרבי אליעזר**
26 **משום דבית בלא חצר לא עבידי איניש דדיירי וכי קאמר**
27 **לא מבטילנא – לאו כל פמיניה, אף על גב דאמר דדיירנא,**
28 **לאו פלוג קאמר. ולרבנן, אי אמר "מבטילנא" מאי**
29 **טעמא דרבנן? משום דקסברי המבטל רשות חצירו**
30 **רשות ביתו לא ביטל – והאי אמר "מבטילנא", או**
31 **דילמא: טעמא דרבנן משום דלא עביד איניש דקמסלק**
32 **בנשיה לגמרי מבית חצרו, והוי כן אורח לגבייהו. והאי**
33 **כי אמר מבטילנא – לאו כל פמיניה קאמר. אמר ליה:**
34 **בין לרבנן בין לרבי אליעזר, בין גלי דעתיה – גלי. "וכן**
35 **שמעתי ממוני שיוציאים בערקבלין בפסח". מאי ערקבלין?**
36 **אמר ריש לקיש: אצוותא חרזייתא.**

הדרן עלך עושיין פסין

הדרן עלך עושיין פסין

1 **משנה** ככל מערבין – עירובי חצירות
2 ותחומין. ומשתתפין – במבוי.
3 חוין מן המים ומן המלא – דלא מידי דמזון
4 דן. וטעמא דעירוב – משום דדעתו חירתו
5 במקום מזונותיו הוא, וכיון שנתנו כל בני
6 החצר כדי מזון בבית אחד – נעשה כאילו
7 כולן דרים בתוכו, ונמצאו כולן רשות אחת
8 וכו' וכן בעירובי תחומין – נעשה כמי ששכב שם, וממש יש לו אלפים אמה לכל
9 רוח, הלכך, דבר מזון בעינן. ככסף מעשר – בתוך ירושלים, כשהוא מוציא ולצורך
10 מאכלו כדכתיב (דברים יד): "ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך". חוין מן המים
11 ומלא – בנגמרא מפרש טעמא, דלאו פרי מפרי הוא. מערבין לנויר – עירובי תחומין.
12 חוין מן המים – שרו ליה רבנן. ולישראל כתרומה – דהא חזיא לכהן. סוכבוס אומר כחולין – אבל לא
13 בתרומה, דמידי דחוי ליה בעינן. ובנגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סוכבוס אין לנויר. ולכחן בבית הפרס – שתמו היא. ולאו סוכבוס קאמר לה: מניחין עירוב לכהן בבית
14 הפרס, אף על גב דבעינן דמצוי למיול ולמישקליה ומיכליה התם, דאי לא מצו איל התם – היכי קני שביטה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם בבית הפרס שפיר דמי,
15 דספיקא דרבנן הוא, ומותר ליכנס על ידי נפוח.

16 **וכו' וכן בעירובי תחומין – נעשה כמי ששכב שם, וממש יש לו אלפים אמה לכל**
17 **רוח, הלכך, דבר מזון בעינן. ככסף מעשר – בתוך ירושלים, כשהוא מוציא ולצורך**
18 **מאכלו כדכתיב (דברים יד): "ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך". חוין מן המים**
19 **ומלא – בנגמרא מפרש טעמא, דלאו פרי מפרי הוא. מערבין לנויר – עירובי תחומין.**
20 **חוין מן המים – שרו ליה רבנן. ולישראל כתרומה – דהא חזיא לכהן. סוכבוס אומר כחולין – אבל לא**
21 **בתרומה, דמידי דחוי ליה בעינן. ובנגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סוכבוס אין לנויר. ולכחן בבית הפרס – שתמו היא. ולאו סוכבוס קאמר לה: מניחין עירוב לכהן בבית**
22 **הפרס, אף על גב דבעינן דמצוי למיול ולמישקליה ומיכליה התם, דאי לא מצו איל התם – היכי קני שביטה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם בבית הפרס שפיר דמי,**
23 **דספיקא דרבנן הוא, ומותר ליכנס על ידי נפוח.**

24 בין – ואף על גב דלא חוי לדידיה חוי לאחרני, וכיון דזמנא הוא גבי אחרני – שרו ליה רבנן. ולישראל כתרומה – דהא חזיא לכהן. סוכבוס אומר כחולין – אבל לא
25 בתרומה, דמידי דחוי ליה בעינן. ובנגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סוכבוס אין לנויר. ולכחן בבית הפרס – שתמו היא. ולאו סוכבוס קאמר לה: מניחין עירוב לכהן בבית
26 הפרס, אף על גב דבעינן דמצוי למיול ולמישקליה ומיכליה התם, דאי לא מצו איל התם – היכי קני שביטה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם בבית הפרס שפיר דמי,
27 דספיקא דרבנן הוא, ומותר ליכנס על ידי נפוח.

59 יש לומר, **מַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** הוא משום דבית בלא חצר לא
 60 עבדי אינשי דדיירי - אין בני אדם עשויים לדור בבית בלא חצר,
 61 וכשהוא מבטל את רשותו בחצר, ונאסר לו להוציא מביתו לחצר,
 62 הרי זה כמו שנשאר לו בית בלא חצר, ולכן כי קאמר לא מכבילנא
 63 - כאשר אמר אינני מבטל רשות ביתי, לאו כל כמיניה - אין הדבר
 64 ביבולתו, ואף על גב דאמר דייקנא - ואף שאומר אדור בבית בלא
 65 חצר, לאו כלום קאמר - לא אמר כלום, שבתלה דעתו אצל כל
 66 אדם, אלא מכיון שביטל רשות חצירו, בטלה גם רשות ביתו, ומותר
 67 לטלטל מביתו לחצר.
 68 ביאור הספק השני שהוא בדעת רבנן: ולרבנן שסוברים שהמבטל
 69 חצירו אינו מבטל גם רשות ביתו, יש להסתפק, אי [אם] אמר
 70 בפירוש מכבילנא - מבטל אני רשות ביתי, מאי, האם מעמא
 71 [טעמם] דרבנן הוא משום דקסברי - שהם סוברים שהמבטל רשות
 72 חצירו, מן הסתם רשות ביתו לא ביטל, שאינו מבטל בעין יפה,
 73 והאי - ואדם זה כיון שאמר בפירוש מכבילנא - מבטל אני גם רשות
 74 ביתי, יש להתיר להוציא מביתו לחצר, או דילמא - או שמא יש
 75 לומר מעמא [טעמם] דרבנן הוא, משום דלא עבדי אינשי דמסלק
 76 נפשיה לגמרי מבית וחצר - אין אדם עשוי לסלק עצמו לגמרי גם
 77 מביתו וגם מחצרו, והוי כי אורח לגביהו - ולהיות כאורח אצל
 78 שאר בני החצר; והאי - ואדם זה, כי אמר מכבילנא - אף שאמר
 79 בפירוש מבטל אני רשות ביתי, לאו כל כמיניה (קאמר) - אין חצר
 80 ביבולתו, שבתלה דעתו אצל דעת כל אדם, אין רשות ביתו בטל,
 81 ואסור לטלטל מביתו לחצר.
 82 אמר ליה אביי לרב פפא, מין לרבנן ובין לרבי אליעזר, מין דנלי
 83 דעתיה גלי - כיון שגילה מה דעתו לבטל, יש לנו לילך אחר מה
 84 שגילה, ולא נחלקו רבי אליעזר וחכמים אלא באופן שאומר שהוא
 85 מבטל חצירו ולא פירש אם כוונתו לבטל גם רשות ביתו או לא, אבל
 86 כשגילה מה היא דעתו, הרי זה כמו שגילה.
 87 שנינו במשנה בהמשך דברי רבי אלעאי: וכן שמעתי מנזו [מרבי
 88 אליעזר] שיוצאים פאכילת ערקבלין ידי חובת אכילת מרור בפסח.
 89 מבררת הגמרא: מאי [מהו] ערקבלין. משיבה הגמרא: אמר ריש
 90 לקיש, אצנותא חרוויאתא - סיב עבה הגדל סביב הדקל, ונכרך
 91 ועולה על הדקל, ויש בו טעם מרור.

הדרן עלך עושין פסין

פרק שלישי - בכל מערבין

משנה

95 משנתנו מבארת באלו מיני מאכל מערבים עירובי תחומין, עירובי
 96 חצירות ושיתופי מבואות: ככל - בכל מיני מאכל ומשקה מערבין
 97 עירובי חצירות ועירובי תחומין, ומשתתפין שיתופי מבואות, הוין מן
 98 המים ומן המלח, שהעירוב והשיתוף מועיל מפני שדירתו של האדם
 99 נקבעת במקום מזונותיו, שדעתו של אדם נמשכת אחריהם, ומים
 100 ומלח אינם דברי מזון.
 101 אגב הכלל האמור לענין עירוב, מביאה המשנה שני דינים נוספים
 102 שגם בהם נאמר כלל זה: והפל ניקח - וכל מיני מאכל ומשקה נקנים
 103 בירושלים בכסף מעשר - בכסף שהיללו עליו קדושתם של פירות
 104 מעשר שני, הוין מן המים ומן המלח, שדרשו בברייתא (להלן ב) אמר
 105 מהפסוק שרק מינים שהם פרי מפרי נקנים בכסף מעשר, וכגון בהמה
 106 שנוולדת מאמה, ופירות הצומחים על ידי זריעת גרעיני הפירות, ומים
 107 ומלח אינם פרי מפרי.
 108 דין נוסף בו נאמר כלל זה: הנזדר מן המזון - האוסר על עצמו כל
 109 מיני מזון, מותר במלח ובמים שאינם בכלל מזון.
 110 המשנה חוזרת לבאר דיני עירוב ומביאה מחלוקת האם אפשר לערב
 111 במין האסור באכילה למערב עצמו, אך ראוי לאחרי: מערבין
 112 עירובי תחומין לזויר מין אף שאסור לו לשתותו, כיון שראוי

1 הא - מה שאמר רבי אלעאי במשנתנו שלשאר בני החצר מותר
 2 להוציא מביתו לחצר, דעת רבי אליעזר היא, וכמו שאמר רבי
 3 אלעאי בפירושו, והא - והמשנה להלן שאמרה שאף לשאר בני
 4 החצר אסור להוציא מביתו לחצר, דעת רבנן היא. ומבאר רב ששת
 5 את מחלוקתם: בשתימצי לומר - כשתדקדק ותדע מיצוי הדברים
 6 תראה, שלדברי רבי אליעזר, המבטל רשות חצירו אף רשות ביתו
 7 ביטל, אף שלא הזכיר כן בפירושו, והרי הוא בביתו כאורח אצל שאר
 8 בני החצר, ומשום כך מותר לשאר בני החצר להוציא ולהכניס מביתו
 9 לחצר, ולרבנן המבטל רשות חצירו רשות ביתו לא ביטל, וכיון
 10 שלא ביטל רשות ביתו, אסור אף לבני החצר להוציא מביתו לחצר.
 11 שואלת הגמרא: פשימא - הלא פשוט הוא שבזה נחלקו רבי אליעזר
 12 ורבנן, ולמה הוצרך רב ששת לפרש דבר זה. משיבה הגמרא: אמר
 13 רבקה, אנא [אני] ורב הונא פר חנינא תרנימנא - פירשנו דבר זה,
 14 לא נצרכא - לא הוצרך רב ששת לפרש טעמם של רבי אליעזר
 15 ורבנן, אלא כדי שנסים על לב להבין טעם מחלוקתם, שיש ללמוד
 16 מכך גם מהו הדין לגבי המשא ששרוין [שדרים] בחצר אחר, ושכח
 17 אהד מהן ולא עירב עם האחרים, שלדברי רבי אליעזר המבטל בעין
 18 יפה מבטל, ולפיכך הוא סובר שהמבטל רשות חצירו מבטל גם רשות
 19 ביתו, ואין אומרים חצירו שגילה דעתו שרצונו לבטלה ביטל, ביתו
 20 שלא גילה דעתו לא ביטל, ומה יש ללמוד זה לענין משלה שדרים
 21 בחצר אחרת, שפשהוא מבטל רשותו, אין צריך לבטל בפירוש לכל
 22 אהד ואהד מדיירי החצר, ודי בזה שביטל לאחד מהם, משום שאנו
 23 אומרים שמבטל בעין יפה, וכשהוא מבטל לאחד, מבטל הוא אף למי
 24 שלא הזכיר בפירוש שהוא מבטל לו, ולרבנן שאמרו שהמבטל רשות
 25 חצירו לא ביטל רשות ביתו, אינו מבטל בעין יפה, ולכך אין אומרים
 26 שביטל רשות ביתו שלא הזכירו בפירוש, ובחמשה שדרים בחצר
 27 אחת, כשהוא מבטל רשותו צריך לבטל בפירוש לכל אהד ואהד,
 28 ואם לא ביטל לכל אחד ואחד, אסורים כולם לטלטל בחצר.
 29 אומרת הגמרא: כמאן אזלא הא דתניא - כדעת מי נאמרה הברייתא
 30 ששנינו, חמשה ששרוין בחצר אהד, ושכח אהד מהן ולא עירב,
 31 כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל רשות לכל אהד ואהד,
 32 כמאן - כדעת מי, ברבי אליעזר, שסובר שהמבטל רשותו מבטל
 33 בעין יפה, וביטל אף מה שלא הזכיר בפירוש, והוא הדין למי שלא
 34 הזכיר בפירוש, אבל לרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד.
 35 הגמרא מביאה נוסח אחר בדברי רב ששת: רב כהנא מתני הכי -
 36 שנה כך, כמו שהביאה הגמרא עד כאן, שרב ששת ביאר את
 37 מחלוקתם של רבי אליעזר ורבנן שבמשנתנו, ורחבה ורב הונא בר
 38 חנינא פירשו כוונתו, והעמידו את הברייתא של חמשה ששרוין
 39 בחצר וכו' כרבי אליעזר, ורב טביומי מתני הכי - שנה כך, שרב
 40 ששת בעצמו העמיד ברייתא זו של חמשה ששרוין בחצר אחד וכו'
 41 כרבי אליעזר. כמאן אזלא הא דתניא - כדעת מי נאמרה הברייתא
 42 ששנינו, חמשה ששרוים בחצר אהד, ושכח אהד מהן ולא עירב,
 43 כשהוא מבטל רשותו אינו צריך לבטל רשות לכל אהד ואהד,
 44 ואמרו על זה, כמאן - כדעת מי, אמר רב הונא פר יהודה אמר רב
 45 ששת, כמאן, ברבי אליעזר.
 46 הגמרא מביאה שרב פפא הסתפק בטעמם של רבי אליעזר ורבנן:
 47 אמר ליה רב פפא לאביי, לדעת רבי אליעזר שהמבטל רשות
 48 חצירו, הותר להוציא מביתו לחצר, אי [אם] אמר בפירוש לא
 49 מכבילנא - אינני מבטל רשות ביתי, ולדעת רבנן שסוברים
 50 שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר, אי [אם] אמר
 51 בפירוש מכבילנא - מבטל אני גם רשות ביתי, מאי - מהו הדין בזה,
 52 האם גם רשות ביתו מבטלת לבני החצר, ומותר להם להוציא מביתו
 53 לחצר או לא.
 54 ומבאר רב פפא את הספק: לדעת רבי אליעזר יש להסתפק, האם
 55 מעמא [טעמו] דרבני אליעזר הוא משום דקסבר המבטל רשות
 56 חצירו אף רשות ביתו ביטל, שהמבטל בעין יפה מבטל, והאי
 57 [וזה] שאמר בפירוש אנא לא מכבילנא - אינני מבטל רשות ביתי,
 58 יהיה אסור להוציא מביתו לחצר לו ולהם, או דילמא - או שמא

1 מפני שבול הכהן לחזן – לעשות מחיצה בינו ובין הקברים, וכגון
2 שיכנס בתוך תיבה הנמשכת על עגלה, ולילוף למקום העירוב מבעוד
3 יום, ולאכול אותו, כפי שיתבאר להלן (ס).

גמרא

4 במשנה שנינו כמה כללים, הגמרא מבארת שכל מקום ששנו חכמים
5 כלל, אפשר שיש יוצאים מהכלל: אמר רבי יוחנן, אין למידין מן
6 הפללות – במקומות ששנו חכמים כלל מסוים, אין לדייק שאין שום
7 דבר היוצא מן הכלל וכפי שיובאו להלן דוגמאות לכך, ואפילו
8 במקום שניאמר בו – בכלל חזן מדבר פלוני, שמשמע שדקדק
9 לפטר את כל היוצאים מן הכלל, אפשר ששייר ולא הזכיר מקצתם.
10 מדייקת הגמרא: מדקאמר רבי יוחנן אפילו במקום שניאמר בו חזן,
11 מכלל דלאו הכא קאי – מוכח שלא אמר את מאמרו על משנתנו,
12 שהרי בכללים שבמשנתנו נאמר חוץ ממים ומלח, ומלשון אפילו
13 מדייק שיעקר מאמרו נאמר על כלל שלא נפרט בו יוצאים מן הכלל,
14 ולכן אמר, שאין צריך לומר שאין למדים מכלל שנאמר סתם וכמו
15 הכלל שעסק בו, אלא אפילו מכלל שנאמר בו חוץ אין למדים, ויש
16 לברר היכא קאי – על איזה כלל נאמרו עיקר דבריו.

17 משיבה הגמרא: התיב קאי, ששנינו בקידושין (כט), כל מצות עשה
18 שהיומן נרמא – שנוהגת רק בזמן מסוים, אנשים חייבין בה, ונשים
19 פטורות הימנה. וכל מצוה שלא היומן נרמא, אחד נשים ואחד
20 אנשים חייבין בה. ויש לשאול, וכלל הוא דכל מצות עשה שהיומן
21 נרמא נשים פטורות, והרי מצות אכילת מצה בלילה הראשון של
22 פסח, ומצות שמחה בשלש רגלים, ומצות הקהל – התכנסות כלל
23 ישראל בבית המקדש בחג הסוכות שלאחר שנת השמיטה, וקריאת
24 המלך לפניהם מצות מצוות מספר דברים בעומדו על בימה, דמצות
25 עשה שהיומן נרמא הוא, ונשים חייבות בהן, וכן יש לשאול, וכי בכל
26 מצות עשה שלא היומן נרמא נשים חייבות, והרי מצות תלמוד
27 תורה, שנוהגת בכל זמן, כמו שנאמר (דושה א ח) והיגית בו יומם
28 ויללה, ומצות פירה ורביה, ופירון הפן הבכור בחמש סלעים
29 ונתינתם לכהן, דמצות עשה שלא היומן נרמא הן ואף על פי כן נשים
30 פטורות מהן. אלא אמר רבי יוחנן, אין למידין מן הפללות, ואפילו
31 במקום שניאמר בו חזן.

32 הגמרא מביאה משנה נוספת להוכיח שאין למדים מן הכלל אף
33 שנאמר בו חוץ.

34 זב' הוא אדם שיצאה מאמתו כעין שכבת זרע. הזב הוא אחד מאבות
35 הטומאה, ומטמא אדם וכלים הנוגעים בו, וכל שכן אוכלים ומשקים,
36 להיות ראשון לטומאה. בזב נתחדשו כמה דרכי טומאה שאינם
37 בשאר אבות הטומאה.

38 א. משכב ומושב, ונקראת גם טומאת מדרס, ועניינה הוא, שאם
39 שכב הזב או ישב על דבר העשוי לשיכבה או לשיבה, הרי הם נעשים
40 אב הטומאה כזב עצמו, ומטמאים אף אדם וכלים להיות ראשון
41 לטומאה. ואפילו היו עשר מצעות זה על גבי זה, ושכב הזב על
42 העליון, כולם טמאים כדן הנוגע בזב עצמו.

43 ב. מרכב, והוא כלי המשמש לרכיבה, אם רכב עליו הזב נעשה אב
44 הטומאה, אלא שחלוק דינו משאר משכב ומושב, שאדם הנוגע
45 במרכב הזב רק הוא עצמו נטמא, אבל אין בגדיו נטמאים. ונחלקו
46 ראשונים במהותו של המרכב, וכפי שיבואר להלן.

47 ג. ידסט, והיינו שהזב הוויז אדם או כלים אף שלא נגע בהם, טמאים
48 כאילו נגע בהם. וכן אם נשא הזב אדם או כלים.

49 ד. עליונו של זב, והיינו כלים המונחים על גבי הזב, ואפילו חוצצים
50 הרבה דברים בינם לבין הזב, הרי הם נטמאים כאילו נגעו בזב,
51 ומטמאים אוכלים ומשקים.

52 המשנה שלפנינו מבארת אלו דברים נטמאים טומאת עליונו של זב
53 וטומאת מדרס הזב: אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה, אף אנו נמי
54 תנינא – אף אנו שנינו משנה שנאמר בה כלל ואף נשנה בה חוץ,
55 ולא הוזכרו כל הפרטים היוצאים מן הכלל, ששנינו (ובים פיה מים), עוד

57 כלל אחר אמרו חכמים בקבלת טומאה מזב, כל שנישא על גבי
58 הזב, והוא הנקרא עליונו של זב, טמא כנוגע בזב. וכל שהזב נישא
59 עליו, וכגון שישב או שכב עליו הזב, הרי הוא פהור, חוץ מן הכלי
60 הראוי – המיוחד למושב ומושב שנטמא כזב עצמו. וחוץ מן האדם,
61 שגם הוא נטמא טומאה חמורה (שהוא ובגדיו נטמאים) כשנושא את
62 הזב, אף שאינו נוגע בו. ויש לדקדק, ותו ליכא – וכי אין עוד דבר
63 שנטמא כשהזב נישא עליו, והא איכא מרכב הזב.

64 הגמרא מבארת מהו המרכב. שואלת הגמרא: הא מרכב היכי דמי
65 – מרכב זה שהיך מדקדק מדוע לא שאלו התנא שנטמא טומאת
66 מדרס, באיזה אופן מדובר, אי דיתבי עליה – אם יושב עליו הזב,
67 היינו מושב שהזכר. משיבה הגמרא: אנו הכי קאמרין – כך היתה
68 כוונתנו, הא איכא נפא דאופא – הרי יש את קשת האוכף, והיינו
69 העץ הבולט מהאוכף מלפניו ומאחוריו, שאוחז בו הרוכב בשעת
70 הרכיבה וראה צירו, וכשרוכב הזב ותופס בו, נטמא מדין מרכב הזב,
71 דתניא (תוספתא כלים ב"ב פ"ב ה"ד), האופא שמינחים על גב הבהמה
72 לרכוב עליו, אם רכב עליו הזב, טמא מושב. והתפוס – העץ הבולט
73 מהאוכף שאוחזים בו בשעת הרכיבה, טמא מרכב. אם כן יש לדקדק
74 מדוע לא הוזכר במשנה שגם כלי המיוחד למרכב נטמא כשנישא
75 עליו הזב, אלא שמע מינה, אין למידין מן הפללות, ואפילו במקום
76 שניאמר בו חוץ.

77 הגמרא מביאה ראייה נוספת ליסודו של רבי יוחנן ממשנתו: אמר
78 רבינא ואיתימא – ויש אומרים שאמר זאת רב נחמן, אף אנו נמי
79 תנינא, כלל מערבין ומשתתפין, חוץ מן המים והמלח. ויש לדקדק,
80 ותו ליכא, והא איכא במיהין ופטירות שאין מערבים ומשתתפים
81 בהם, כיון שאינם דברי מזון, אלא שמע מינה, אין למידין מן
82 הפללות, ואפילו במקום שניאמר בו חוץ.

83 שנינו במשנה, הפל ניקח בכסף מעשר בו חוץ ממים ומלח. וכן
84 שנינו שאין מערבים ומשתתפים במים ומלח. הגמרא מביאה מחלוקת
85 בנידון מים ומלח המעורבים יחדיו, לענין עירוב ולענין מעשר שני:
86 רבי אליעזר ורבי יוסי פרו תנינא אמרו דבר אחד כדלהלן, אמנם חד
87 מתני – שינה דבריו ואעירוב וחד מתני אמעשר. חד מתני אעירוב,
88 לא שנו, אלא במים בפני עצמו ומלח – או במלח בפני עצמו דאין
89 מערבין, אבל במים ומלח יחד, מערבין, שכשהן מעורבים יחדיו הרי
90 הם נחשבים לדבר מאכל, שראוי לטבל בהן את פתו. וחד מתני
91 אמעשר, לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין
92 ניקחין בכסף מעשר, אבל מים ומלח המעורבים יחדיו ניקחין בכסף
93 מעשר.

94 מוסיפה הגמרא: מאן דמתני אמעשר, לדבריו כל שכן שיש לשנות
95 כן אעירוב, ומאן דמתני אעירוב, אבל אמעשר לא. מבארת
96 הגמרא: מאן טעמא אין נקנים בכסף מעשר, משום שאין די בכך
97 שנחשבים למזון, אלא פירא בעינן – צריך שיהא פרי, אבל מים
98 ומלח אינם פרי ולכך אינם נקנים בכסף מעשר אף כשהם מעורבים.
99 הגמרא מביאה אמורא נוסף שאמר דין זה לגבי מעשר: כי אתא
100 ו-כשבא רבי יצחק מארץ ישראל לבבל, מתני אמעשר, שמים
101 ומלח המעורבים יחדיו נקנים בכסף מעשר.

102 הגמרא מקשה על דברי רבי יצחק: מיתבי, שנינו בברייתא, העיד
103 רבי יהודה בן גדיש לפני רבי אליעזר, של בית אבא היו
104 לוקחין ציר – ונהגו בבית אבי לקנות ציר דגים בכסף מעשר.
105 אמר לו רבי אליעזר, שמה לא שמעת אלא בשקרבי
106 ו-המעיים דגים מעורבין בהן. מסיימת הגמרא את קושייתה:
107 והלא אפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר ושיהא נקנה בכסף
108 מעשרו אלא בציר, דשומנא דפירא היא – שאף כשלא קרבי
109 דגים מעורבים בו מלח ומים נקנה משומן, ולכן נקנה
110 בכסף מעשר, שהרי שומן הדג הוא פרי פרי, אבל סתם מים
111 ומלח מעורבים לא, וקשה על האומר שמים ומלח מעורבים נקנים
112 בכסף מעשר.
113 מתרצת הגמרא: אמר רב יוסף,

עירובין. פרק שלישי – בכל מערבין דף כז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קנז תוספת

1 לחוץ – לעשות מחיצה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו. ובגון בשידה תיבה ומגדל,
2 יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה, אלמא: חזי ליה. גמרא אין למדין מן
3 הכללות – כל הכא דתנן כלל לא אמרין דוקא הוא, דאיכא כלל. דלא דק
4 במילתיה, ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל, כי הני דאמרין לקמן. ואפילו במקום
5 שנאמר בו חוץ – מדבר פלוני, דאיכא
6 למימר מדאפקיה להאי – ודאי דק בכלליה
7 – אפילו הכי לא ליפני מנייה, דדלמא שייך
8 ולא אפיק כל מאי דבעי. מדקאמר – רבי
9 יוחנן "אפילו", מכלל דכי אמרבי למילתיה –
10 לאו הכא אמרה. דהכא נאמר בו חוץ,
11 וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ
12 אמרה ומשום הכי אמר "אפילו". כלומר: לא
13 מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ, אלא אפילו
14 במקום שנאמר בו חוץ. ונשים פטורות –
15 בפרק קמא דקידושין (דף לד,א) יליף טעמא.
16 מצה – לילה הראשונה חובת עשה היא:
17 "בערב תאכלו מצות" (שמות יב), ושאר כל
18 הימים, אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם –
19 אין חובה עליו לאכול. שמחה – "ושמחת
20 אתה וביתך" (דברים יד), הרי נשים במשמע.
21 ומצה נמי חובה לנשים, במסכת פסחים (דף
22 מ.א.) מהדיקשא דלא תאכל עליו חמץ,
23 שבעת ימים תאכל עליו מצות", כל שישנו
24 בכל תאכל חמץ – ישנו בקום אכול מצה.
25 ונשים ישנן בכל תאכל חמץ, דכל מצות לא
26 תעשה נשים ומזרות כאנשים. בפרק קמא
27 דקידושין (דף כט,א). הקהל – במועד שנת
28 השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה
29 וקורא לפנייהן מצות שמענה תורה, כדאייתא
30 בסוטה (דף מ.א.). וכתבי: "האנשים והנשים
31 והטף". תלמוד תורה – נשים פטורות,
32 דכתבי: "ולמדתם אותם את בניכם" – ולא
33 בנותיכם. פריה ורביה – דכתבי "פרו ורבו
34 ומלאו וכבשדו" – איש דרכו לכבוש, ואין
35 אשה דרכה לכבוש (יבמות דף סד,ב). פיריון
36 – בנו הבכור, חובה על האב ולא על האם,
37 בקידושין (דף כט,א), שמענין לה, מדכתבי
38 "תפדה" קרי ביה "תפדה", כשחייב לפדות
39 – חייב לפדות את בנו, ואם אינה בכלל
40 פדיון עצמה, דכתבי (שמות יג): "בכור בניך
41 תפדה" – ולא בנותיך – אינה נמי במצות
42 פדיון בנה הבכור. כל שנישא על גבי חוב –
43 עליונו של זב, דכתבי (ויקרא טו): "בכל אשר
44 יהיה תחתיו", ואמר בפרק "בנות כותים" (נדה
45 דף לג,א) מאי "תחתיו"? אי נימא תחתיו דזב
46 – היינו משכב, אלא בכל אשר יהיה חוב
47 תחתיו דזב – והיינו עליונו של זב. חוץ מן
48 הראוי למשכב ומושב – אבל שאינו ראוי –
49 טהור, כדאמר בעל חובומר בקודש" (חגיגה
50 דף כג,ב): יכול כפה סאה וישב עליה היא
51 טמא – תלמוד לומר: "והיושב על הכלי
52 אשר ישב עליו" – מי שמוחד לשיבה, יצא
53 זה שאינו מיוחד לשיבה, שאומרים: עמוד
54 ונעשה מלאכתנו. והאדם – דכתבי "והנשא
55 אותם" – אף הוב במשמע "אותם". תפוס –
56 דאוכף ארצון בלעז: שכשורכב תופס
57 באתו עץ שנקרא ארצון, ולהכי טמא משום מרכב. חד מתני אעירוב וחד מתני
58 אמעשר – האי "לא שנו" דקאמרין לקמן. מים ומלח – המעורבין, מוזן הן לטבל
59 בתן פתו. פירא בעיני – כולקמן (עמוד ב), מכלל ופרט. כי אתא רבי יצחק מתני
60 – להאי "לא שנו" אמעשר. דשומא פירא – אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים
61 בו – יש שם קצת משמנן עם המים ומלח. אבל מים ומלח – דעלמא, דלאו ציר
62 הוא – לא אמר.

1 מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול. גמרא אמר רבי
2 יוחנן: אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו
3 חוץ. מדקאמר: "אפילו במקום שנאמר בו חוץ", מפלל
4 דלאו הכא קאי, היכא קאי? התם קאי: כל מצות עשה
5 שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות, ושלא הזמן
6 גרמא – אהד נשים ואחד אנשים חייבין, וכלל הוא
7 דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות? הרי
8 מצה שמחה והקהל, דמצות עשה שהזמן גרמא הוא
9 – ונשים חייבות. וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא
10 נשים חייבות? הרי תלמוד תורה, פריה ורביה, ופדיון
11 הבה, דמצות עשה שלא הזמן גרמא – ונשים פטורות!
12 אלא אמר רבי יוחנן: אין למדין מן הכללות, ואפילו
13 במקום שנאמר בו חוץ. אמר אביי, ואיתניא רבי ירמיה:
14 אף אגן נמי תנינא; עוד כלל אחר אמרו: כל שנישא
15 על גבי הזב – טמא, וכל שהזב נישא עליו – טהור,
16 חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם. ותו ליפא? והא
17 איפא מרפב! האי מרפב היכי דמי? אי דיתבי עליה –
18 היינו מושב; אגן הכי קאמרין: האי איפא גבא דאופפא,
19 דתניא: האופף טמא מושב, והתפוס טמא מרפב. אלא
20 שמע מינה: אין למדין מן הכללות, ואפילו במקום
21 שנאמר בו חוץ. אמר רבינא, ואיתניא רב נחמן: אף
22 אגן נמי תנינא: ככל מערבין ומשתתפין, חוץ מן המים
23 והמלח. ותו ליפא?! והא איפא במיתין ופטורין! אלא
24 שמע מינה: אין למדין מן הכללות, ואפילו במקום
25 שנאמר בו חוץ. "הכל ניקח בכסף מעשר כו". רבי
26 אליעזר ורבי יוסי בר חנינא, חד מתני אעירוב וחד מתני
27 אמעשר. חד מתני אעירוב: לא שנו אלא מים בפני
28 עצמו ומלח בפני עצמו, דאין מערבין – אבל מים ומלח
29 מערבין. וחד מתני אמעשר: לא שנו אלא מים בפני
30 עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין, אבל מים ומלח
31 ניקחין בכסף מעשר. מאן דמתני אמעשר – כל שכן
32 אעירוב, ומאן דמתני אעירוב – אבל אמעשר לא. מאי
33 טעמא – פירא בעיני. כי אתא רבי יצחק, מתני אמעשר.
34 מיתבי, העיד רבי יהודה בן גדיש לפני רבי אליעזר: של
35 בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמר לו: שמא
36 לא שמעת אלא פשקרבין דגים מעורבין בהן. ואפילו
37 רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר, דשומנא
38 דפירא היא, אבל מים ומלח – לא! אמר רב יוסף:
39 לא

ומושב, ודינן חלוק זה מזהו ויש לומר: דמי דקרא מחלק בין שיבה דרכיבה לשיבה
דעלמא, מכל מקום התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב – כל בעיני ישיבות קאמר,
ולא נימא דלא דק בכלליה, משום הכי קאמר היינו מושב. אבל מים ומלח מערבין –
בסמוך מוקד בשנתן לתוכן שמן. וקשה: דתיפוק לי משום שמן, כדפריך לקמן (עמוד ב)
אמעשר. והכא לא שייך שינויא דהתם! ויש לומר: דהכא איצטרך, דאף על גב דלא היו מן
השמן מוזן שתי סעודות. מאן דמתני אמעשר כל שכן אעירוב – וקשה: הא איכא כמיהן
ופטורות וכפניות ופולין יבישין. דאמרין לקמן דאין מערבין בהן אף על גב דמסתמא
נקיץ

1 נקנין בכסף מעשר. דפרי מפרי ון וגידולי קרקע! ויש לומר: הא דאין מערבין בהן - היינו
2 משום דלא חזו אלא על ידי תיקון, וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב
3 חל. אבל לטמא טומאת אוכל, או ליקח בכסף מעשר - שפיר דמי, כיון דחזו על ידי תיקון.
4 אבל דבר שאין צריך תיקון, אם ניקח בכסף מעשר - כל שכן דמערבין בו, וכן משני לקמן
5 אכפניות, ולענין טומאת אוכל - שאני, דראוי
6 למתקן על ידי האור, ומתניתין דמעילה דקתני
7 ובמונן שתי סעודות לעירוב, ובביצה לטמא
8 טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא, כדאמר
9 לקמן - היינו בדבר שאין צריך תיקון, ורבא,
10 דאמר ובי מערבין בתפוחים - לחודויה ההוא
11 מדרבנן עבר, דהא אטו מי לא הוה ידע דניקח
12 בכסף מעשר, דהוי פרי מפרי וגדולי קרקע דאין
13 לומר מיימירי בתפוחים של יער דצריך למתקן -
14 דאם כן לא מייתי שפיר ממתניתין דמעילה.
15 הוה אמנא מאי שבר דבילה קעילית - כל
16 הני דרשתי מיתורא דביתין דירש, דפרטי
17 צריכי לפרט וכלל, דממה נפשך צריכי תרי
18 מנייהו, כדאמר בפרק קמא דקדושין (זא, גבי
19 הענקה. דאי כתיב צאן - הוה אמנא גידולי
20 קרקע לא, ואי כתיב גורן - הוה אמנא בעלי
21 חיים לא, ושאר פרטי נמי, שמא צריכי לשום
22 דרשה. ועוד, דבשבעות פרק שלישי (ב.ג.א.)
23 ובפרק תררא דיומא (ע"א, פ"ר) אימא דבילה
24 קעילית! ומשני: גמר שבר שבר מניור, והכא
25 נפקא לן מדמרבין יין אגב קנקן, אלא התם
26 אצטרך שבר שבר - דלא נימא שבר גופיה
27 דבילה קעילית היא. והכא - אביית דבשבר
28 קאי, וקשה: דהיכי קאמר הכא דהוה אמנא
29 דביית דבשבר לדבילה קעילית אתא - הא
30 מכלל ופרט נפקא, דהוה פרי מפרי! ועוד הקשה
31 מהרב רבינו שמואל: דהיכי בעי למימר התם
32 דשבר גופיה לדבילה קעילית, והאמר הכא דאי
33 לא יתור דין אגב קנקן, הוה אמנא דביית
34 דבשבר לדבילה קעילית! ויש לומר: דשבר גופיה
35 בעי למימר לדבילה קעילית בעינן, והכא
36 דבבילה מעורבת עם המים, שכן רגילים לתקנם
37 וחיבי טפי מתמד, ואם תאמר: אמאי לא תמה
38 התם דרשתי בכלל אכילה, מדמרבין תמה,
39 ואמר רחמנא "ואכלת" וליכא למימר על ידי
40 אגירון - כדאמרין התם דמידי דמשכר בעינן,
41 הואיל ואתי מריבויא דבשבר! ויש לומר:
42 ד"ואכלת" לא קאי אביתין, אלא אגופיה דקרא.
43 דהא עור וגויה וקנקן לא בני אכילה נינהו.
44 הוה אמנא צאן על גב עורו אין - ואם תאמר:
45 והא נפקא לן מין אגב קנקן, דעור נמי
46 חשיב שומר, כדאמרין בית הלל עור הדרוטבי
47 (חולין ק"ח, א.) ויש לומר: דעור לא הוי כל כך
48 שומר לבשר, דמשחפשט - לא הוי שומר, אבל
49 יין - אי אפשר בלא קנקן.
צירעה

לא נצרכה אלא שנתן לתוכן שמן. אמר ליה אביי:
ותיפוק ליה משום שמן! לא צריכא שנתן דמי מים ומלח
בהבלעה. ובהבלעה מי שרי? אין, והתניא, פן פג בג
אומר: "בפקר" - מלמד שלוקחין בקר על גב עורו,
"ובצאן" - מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה, "וביין" -
מלמד שלוקחין יין על גב קנקנו, "ובשכר" - מלמד
שלוקחין תמד משהחמין. אמר רבי יוחנן: מאן דמתרגם
לי "בפקר" אליבא דבן פג בג - מובילנא מאניה אפתריה
לבי מסותא. מאי טעמא? פוליהו צריכי, לבר מ"בפקר"
דלא צריף. מאי צריכי? דאי פתב רחמנא "בפקר", הוה
אמינא: בקר הוא דמונדפן על גב עורו, משום דגופיה
הוא, אבל צאן על גב גיזתה דלאו גופיה הוא - אימא
לא. ואי פתב רחמנא "בצאן" על גב גיזתה - הוה אמינא:
משום דמחובר פה, אבל יין על גב קנקנו - אימא לא.
ואי פתב רחמנא "ביין" הוה אמינא: משום דתיינו
נמירותיה, אבל תמד משהחמין דקיוהא בעלמא הוא -
אימא לא, פתב רחמנא "שכר". ואי פתב רחמנא
"בשכר" - הוה אמינא: מאי שכר - דבילה קעילית,
דפירא הוא, אבל יין על גב קנקנו - אימא לא. ואי פתב
רחמנא יין על גב קנקנו - דתיינו נמירותיה, אבל צאן על
גב גיזתה - אימא לא, פתב רחמנא "צאן", דאפילו על
גב גיזתה. "בפקר" למה ליה? וכי תימא: אי לא פתב
רחמנא "בפקר" הוה אמינא: צאן על גב עורה אין, על
גב גיזתה - לא, פתב רחמנא "בפקר" לאתווי עורו.
אייתר ליה "צאן" לאתווי גיזתה. אי לא פתב רחמנא
"בקר" - לא הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב
גיזתה לא. דאם פן - לכתוב רחמנא "בקר" דממילא
אייתר ליה צאן! וכיון דכתב רחמנא "צאן", דאפילו על
גב גיזתה - "בפקר" למה ליה? השתא צאן על גב גיזתה
מיודבנא, בקר על גב עורו מביענא? היינו דקאמר רבי
יוחנן: מאן דמתרגם לי בפקר אליבא דבן פג בג, מובילנא
מאניה לבי מסותא. במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש
ורבי אליעזר והני תנאי דלקמן? רבי יהודה בן גדיש ורבי
תנאי דרשי כללי ופרטי. רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר
דרשי רבויי ומיעוטי: "ונתתה הפסך בכל אשר תשא
נפשך" - חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה - ריבה הפל. מאי רבי - רבי כל מילי, ומאי מיעט -
לרבי אליעזר מיעט ציר, לרבי יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח. והני תנאי דרשי רבויי ופרטי, דתניא: "ונתתה הפסך בכל אשר תשא
נפשך" - כלל, "בפקר ובצאן וביין ובשכר" - פרט, "ובכל אשר תשא נפשך" - חזר וכלל. כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא פעין
הפרט; מה הפרט מפורש - פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל - פרי מפרי וגידולי קרקע. ותניא אידך: מה הפרט מפורש - ולד ולדות
הארץ, אף כל ולד ולדות הארץ. מאי בינייהו? אמר אביי: דגים איפא בינייהו, למאן דאמר: פרי מפרי וגידולי קרקע - הגי דגים
גידולי קרקע נינהו. למאן דאמר ולד ולדות הארץ - דגים ממאי איברו. ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו? והאמר אביי:

1 לא נצרכה - הא דמתני רבי יצחק מים ומלח המעורבין ניקחין אלא בשנתן לתוכן
2 שמן. כהבלעה - בשביל המים והמלח קנה השמן ביוקר, והבלעו בו דמיהו. וכי האי
3 גונא שרי רבי יצחק, והתניא - בניחותא. בבקר - הואיל וכתיב: "בכל אשר תאוו
4 נפשך" למה לי למיכתב "בבקר בצאן וביין ובשכר"? אלא לדרשות: "בבקר" - ללמדך
5 שלוקחים בקר אגב עורו, ויצא העור לחולין,
6 ואין צריך למכרו ולחזור ולאכלו בירושלים.
7 אגב גיזתה - אף על גב דאיכא תרתי, עור
8 וגיזה דנפקי לחולין. אגב קנקן - הבית של
9 חרס שהיין שמור בתוכו, ויצא הקנקן לחולין.
10 תמד - שנתנים מים בחרצנים,
11 ולכשהחמין, שנגמרה תסיסתו - הוי כיון.
12 אלמא: מדקתני "בבקר" אגב עורו - אלמא:
13 בהבלעה שרי, ואף על גב דעור באנפי נפשיה
14 לא חזי. דמידי דמאכל בעינן, כדכתיב
15 "ואכלת". מאן דמתרגם בקר - דליצטרך
16 למיכתביה, אליבא דבן פג בג כו'. עורו -
17 המחובר לבשר, ואינו יכול להפשיטו מחיים.
18 אבל גיזה - יכול לגוזהו מחיים, והוה אמנא
19 דליצטר, דלא גופא דפירא הוא. קיוהא -
20 כמא: "תקחינה שיניו" (ירמיהו לא), כלומר:
21 לאו פירא ממש הוא, אלא מים בעלמא
22 שנכנס בהן קיוהא של חרצנים, אגירוס
23 בלעו. ואי כתב שבר הוה אמנא - הבלעה
24 לעולם אסירא, והאי שכר - לאו תמד הוא
25 דנילף מנייה דיהיב דמי של מים בהבלעה,
26 אלא, האי שכר - דבילה קעילית היא.
27 מאותו מקום, דמשכרא. כדאמרין בכריתות
28 (י.ג.ב.) אבל דבילה קעילית ונכנס למקדש -
29 חייב דאם כן - ד"צאן" לאו למישרי גיזות
30 הוא דאתא, אלא עור, לא הוה כתיב קרא
31 "צאן" אלא "בקר" - דלית ליה גיזות. במאי
32 קא מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר -
33 דאמרי תרוייהו: דגים ניקחין, ובעיר הוא
34 דפליגי. והני תנאי דלקמן - דדרשי פרי
35 מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ,
36 ותרוייהו ממעטי דגים וכל שכן ציר. הכי
37 גרסינן רבי אליעזר מיעט ציר ולרבי יהודה
38 מיעט מים ומלח - דלאו ציר. הכי גרסינן -
39 דתניא ונתת הכסף וגו'. פרי מפרי - על
40 נולד מאמו, וכן שה, וענבים מחרצנים,
41 שזרעין החרצנים. וגידולי קרקע - שכולן
42 ניוונין וגידילין מן הקרקע. ולד ולדות הארץ
43 - שנבראו מן הארץ במעשה בראשית. דגים
44 - גידולי קרקע נינהו, קסבר שהדגים ניוונין
45 מן הקרקע.

פשוטא

והני תנאי דרשי רבויי ומיעוטי, והני
תנאי דרשי כללי ופרטי. רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר
דרשי רבויי ומיעוטי: "ונתתה הפסך בכל אשר תשא
נפשך" - חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה - ריבה הפל. מאי רבי - רבי כל מילי, ומאי מיעט -
לרבי אליעזר מיעט ציר, לרבי יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח. והני תנאי דרשי רבויי ופרטי, דתניא: "ונתתה הפסך בכל אשר תשא
נפשך" - כלל, "בפקר ובצאן וביין ובשכר" - פרט, "ובכל אשר תשא נפשך" - חזר וכלל. כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא פעין
הפרט; מה הפרט מפורש - פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל - פרי מפרי וגידולי קרקע. ותניא אידך: מה הפרט מפורש - ולד ולדות
הארץ, אף כל ולד ולדות הארץ. מאי בינייהו? אמר אביי: דגים איפא בינייהו, למאן דאמר: פרי מפרי וגידולי קרקע - הגי דגים
גידולי קרקע נינהו. למאן דאמר ולד ולדות הארץ - דגים ממאי איברו. ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו? והאמר אביי:

אבל

58 גְּמִירוֹתֶיהָ, אֲכַל צֵאן עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ אֵימָא לֹא, שהרי אין הגיזה
 59 שומרת על הצאן, לכן כְּתִב רַחֲמֵנָא 'צֵאן' ללמד דִּאֲפִילוּ צֵאן עַל
 60 גַּב גִּיּוֹתָהּ מותר לקנות.
 61 מסיימת הגמרא: אך 'בְּבִקְר' ללמד שנקנה העור אגב הבשר, לְמַה לִּי,
 62 והלא אפשר ללמוד זאת בקל וחומר מגיזה הנמכרת עם הצאן.
 63 הגמרא מנסה לפרש מדוע הוצרכה התורה לכתוב 'בבקר' ללמד
 64 שהעור נקנה אגב הבשר: וְכִי תִימָא, אִי לֹא כְּתִב רַחֲמֵנָא 'בְּבִקְר',
 65 הִוָּה אֵימָנָא צֵאן עַל גַּב עוֹרָה אִין עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ לֹא – אילו לא הייתה
 66 התורה כותבת 'בבקר' הייתי יכול לומר ש'בצאן' בא ללמד שאפשר
 67 לקנות צאן רק עם עורה, אבל גיזתה אינה נקנית אגבה, ולכן כְּתִב
 68 רַחֲמֵנָא 'בְּבִקְר' לְאַתְנוּי וְלִהֲבִיא עוֹרוֹ וְשׁוּב אֵייתֵר לִיה – מיותרת
 69 תיבת 'צאן' לְאַתְנוּי גִּיּוֹתָהּ, שגם היא נמכרת אגב הצאן.
 70 דוחה הגמרא: אִי לֹא כְּתִב רַחֲמֵנָא 'בְּקֵר' אלא 'בצאן' לֹא הִוָּה
 71 אֵימָנָא צֵאן עַל גַּב עוֹרָה אִין וְכִן עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ לֹא, דָּאִם כֵּן –
 72 שאם כוונת התורה להיתיר דווקא הבלעת עור אגב בשר, אך לא
 73 גיזה, לְכַתּוּב רַחֲמֵנָא 'בְּקֵר' שאין לו גיזה כי אם עור, ולא 'צאן' שיש
 74 לה גם גיזה מלבד העור, דִּמְמַלָּא אֵייתֵר לִיה 'צאן' – ובאופן זה
 75 תיבת 'צאן' תהא מיותרת, שהרי כבר למדנו מ'בבקר' שעור הבהמה
 76 נקנה אגב הבשר. וְכִיּוֹן דְּכְתִב רַחֲמֵנָא 'צֵאן' שיש לה גם גיזה,
 77 בהכרח שכונתה ללמד דִּאֲפִילוּ עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ מותר לקנותה, ואם
 78 כן קשה 'בְּבִקְר' לְמַה לִּי, תִּשְׁתָּא צֵאן עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ מִיּוֹדְבָנָא, כְּךָ
 79 עַל גַּב עוֹרוֹ מִיּוֹדְבָנָא. מסיימת הגמרא: הִיּוּנו דְּקָאֲמֵר רַבִּי יוֹהָנָן, מֵאֵן
 80 דְּמִתְרַגְּסִין לִי 'בְּבִקְר' אֵלֵיבָּא דְּכֵן כֵּן כֵּן, מוֹכִילֵנָא מְאִינָה לְכֵי
 81 מְסוּתָא.
 82 לעיל (ע"ה) הוזכרה שיטת רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר שדגים
 83 נקנים בכסף מעשר שני, ולהלן תביא הגמרא תנאים החולקים
 84 וסוברים שאין דגים נקנים בכסף מעשר שני. הגמרא מבארת מה הוא
 85 יסוד מחלוקת התנאים. שואלת הגמרא: כִּמְאִי קָא מִיפְלְגִי רַבִּי
 86 יְהוּדָה בֶּן גְּדִישׁ וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהֵי תִנְיָא דְלִקְסָן – עם התנאים
 87 שיובאו להלן הסוברים שאין קונים דגים בכסף מעשר שני.
 88 משיבה הגמרא: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן גְּדִישׁ וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרִישֵׁי אַת הַפְּסוּק
 89 הַאֲמִיר בַּמַּעֲשֵׁר שְׁנֵי בְרַבּוּי וְרַבּוּי מִיּוֹדְבָנָא – במידת ריבה ומיעט וריבה,
 90 וְהֵי תִנְיָא דְרִישֵׁי בְּכִלְלֵי וְפְרָטֵי – במידת 'כלל ופרט וכלל'. שנאמר
 91 בתורה לענין היתר השימוש בכסף מעשר שני בירושלים (דברים יד כו),
 92 וְיָנְתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָדָה נִפְשֶׁךָ בְּבִקְר וּבִצְאָן וּבִשְׂכָר וּבְכָל
 93 אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשֶׁךָ וְאִכְלַתְּ שֶׁם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו', רַבִּי יְהוּדָה בֶּן
 94 גְּדִישׁ וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרִישֵׁי רִבּוּי וְיַמְיעוּטֵי, וכך דרשו, וְיָנְתַתָּה הַכֶּסֶף
 95 בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָדָה נִפְשֶׁךָ, רִיבָה כָּל דָּבָר מֵאֲכָל, 'בְּבִקְר וּבִצְאָן וּבִשְׂכָר',
 96 וְיַשְׂכָּר, מִיעֵט הַפְּסוּק שאין לקנות אלא דברים הדומים לפרטים
 97 אלו, וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשֶׁךָ חוֹר וְרִיבָה כָּל שֶׁאֵר דְּבָרֵי מֵאֲכָל,
 98 ומידה היא בתורה ש'כש'רִיבָה מִיַּעֲט וְרִיבָה, רִיבָה הַכֵּל מֵלֵבָד דָּבָר
 99 אחד. מֵאִי רַבִּי, רַבִּי כָּל מִילֵי – ריבה כל דברי מאכל, וְמֵאִי מִיעֵט,
 100 לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִיעֵט צִיר דְּגִים שאינו נקנה בכסף מעשר אף שיש בו
 101 משיומן הדגים, וכל שכן סתם מים ומלח המעורבים אינם נקנים,
 102 וְלְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן גְּדִישׁ מִיעֵט סֵתָם מִים וְיִמְלַח הַמַּעֲוָרִים, אבל ציר
 103 נקנה בכסף מעשר, משום שומן הדג המעורב בו. ולדברי שניהם דגים
 104 נקנים בכסף מעשר, שהרי לא נתמעטו.
 105 וְהֵי תִנְיָא הַחֹלְקִים עַל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן גְּדִישׁ, דְּרִישֵׁי כְּלָלִי
 106 וְפְרָטִי. מביאה הגמרא שתי ברייתות הדרושות את הפסוק בדרך כלל
 107 ופרט וכלל, אלא שנחלקו מהו גדרו של הפרט, שבוה צריכים להיות
 108 דומים שאר הדברים הנכללים בכלל, דְּתִנְיָא, שְׁכָל דָּבָר מֵאֲכָל נִקְנָה
 109 הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָדָה נִפְשֶׁךָ הִיּוּ זֶה כְּלָל, שכל דבר מאכל נקנה
 110 בכסף מעשר, 'בְּבִקְר וּבִצְאָן וּבִשְׂכָר' הִיּוּ זֶה פְּרָט, ש'מפריט
 111 התורה שעווקא דברים אלו נקנים בכסף מעשר', וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ
 112 נִפְשֶׁךָ חוֹר וְכָל דָּבָר מֵאֲכָל נִקְנָה בַּכֶּסֶף מִעֵשֶׁר, ומידה היא
 113 בתורה כְּלָל וְפְרָט וְכָל, אִי אֲתָה דֵּן לַרְבוּת מֵהַכֵּל אֵלָּא דָּבָר
 114 שְׁהוּא כְּעֵין הַפְּרָט, מֵהַ פְּרָט –[בקר צאן יין ושכר] מְפוֹרְשׁ שֶׁהֵם

1 לֹא נִצְרָךְה – לא הוצרך רבי יצחק ללמד שמים ומלח מעורבים נקנים
 2 בכסף מעשר אֵלָּא באופן שְׁנֵיתָן לְתוֹכָן שְׁמֶן, שהוא 'פרי מפר' וראוי
 3 לקנותו בכסף מעשר שני.
 4 מקשה הגמרא: אֵמָר לִיה אֲפִי רַבִּי יוֹסֵף, וְתִיפּוּק לִיה – והלא גם
 5 לולי המים והמלח אפשר לקנות תערובת זו מִשּׁוּם שְׁמֶן שְׁבֵה, ומה
 6 חידש רבי יצחק, מתרצת הגמרא: לֹא צִרְכָּא, שְׁנֵיתָן דְּמִי מִים וְיִמְלַח
 7 בְּהַבְלָעָה, כלומר ששילם עבור השמן כשווי התערובת כולה, כדי
 8 שיתן לו המוכר את המים והמלח בחינם, וגם באופן זה היתיר רבי
 9 יצחק.
 10 שואלת הגמרא: וְכִי עַל דִּי הַבְּלָעָה מִי שְׂרִי – וכי על ידי הבלעה מותר לקנות
 11 דברים שאינם נקנים בכסף מעשר. משיבה הגמרא: אִין – כן, וְהֵתִיב
 12 – וכן שנינו בברייתא, כֵּן כֵּן בְּגַ אֲמֵר, נאמר בתורה לגבי כסף מעשר
 13 (דברים יד כו) וְיָנְתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָדָה נִפְשֶׁךָ בְּבִקְר וּבִצְאָן וּבִשְׂכָר
 14 וּבִשְׂכָר, ומאחר שאמרה תורה 'בכל אשר תאדה נפשך', מדוע
 15 הוצרכה לפרט 'בבקר ובצאן' וגו', אלא כל פרט נכתב לדרשה,
 16 'בְּבִקְר' מִלְּמַד שְׁלֹקְחִין בְּקֵר עַל גַּב עוֹרוֹ, ומבליעים דמי העור בדמי
 17 הבשר, ויוצא העור לחולין. וְיַצְאָן מִלְּמַד שְׁלֹקְחִין צֵאן עַל גַּב
 18 גִּיּוֹתָהּ, ויוצאת הגיזה לחולין. וְכִיּוֹן מִלְּמַד שְׁלֹקְחִין יוֹן עַל גַּב
 19 קִנְיָנוּ – חבית החרס ששומר בה, ויוצאת החבית לחולין. וְיַשְׂכָּר
 20 מִלְּמַד שְׁלֹקְחִין תְּמִד –[משקה שנוצר ממים שניתנו בחרצני ענבים]
 21 מִשְׁתַּחֲמִיין – משנגמרה תסיסתו, ונעשה כיון, שמשלם על טעם היין,
 22 ומבליע דמי המים. הרי שאף דברים שבפני עצמם אינם נקנים בכסף
 23 מעשר, שאינם דבר מאכל, אפשר לקנותם בהבלעה, ולכן מותר
 24 לקנות בהבלעה מים ומלח המעורבים עם שמן.
 25 הגמרא מבארת מדוע הוצרכו כל הדרשות של בן בג בג, ואין די
 26 בלימוד אחד לדיתר הבלעה, ומקדימה ואומרת שאמנם הדרשה
 27 מ'בבקר' שקונים עור הבהמה בהבלעה עם הבשר מיותרת: אֵמָר רַבִּי
 28 יוֹהָנָן, מֵאֵן דְּמִתְרַגְּסִין לִי 'בְּבִקְר' אֵלֵיבָּא דְּכֵן כֵּן כֵּן – מי שיפרש לי
 29 מדוע הוצרכה התורה לכתוב תיבת 'בבקר' לפי מה שדרש בן בג בג
 30 את כל הפרטים שבפסוק, מוֹכִילֵנָא מְאִינָה אֲפִתְרִיהָ לְכֵי מְסוּתָא –
 31 אוביל לו את בגדיי אחריו לבית המרחץ, כלומר, אודה לו שהוא
 32 גדול ממני בתורה, וראוי לני לשמשו כתלמיד לרב, מֵאִי טַעֲמָא,
 33 כּוֹלְחָה צְרִיבָה, לְכָר –[חוץ מ'בְּבִקְר' דִּלָּא צְרִיבָה, כדלהלן].
 34 הגמרא מבארת דברי רבי יוחנן: מֵאִי צְרִיבָה – מדוע הוצרכו כל שאר
 35 הפרטים שנכתבו בפסוק, דִּלָּא כְּתִב רַחֲמֵנָא רַק 'בְּבִקְר' ללמד
 36 שאפשר לקנות העור אגב הבשר, הִוָּה אֵימָנָא כְּךָ הוּא דְּמִדְּרַשׁ עַל
 37 גַּב עוֹרוֹ, מִשּׁוּם דְּנִפְיָה הוּא – כיון שהוא חלק מגוף הבהמה,
 38 שמוחבר אליה ואי אפשר להפשיטו מחיים, אֲכַל צֵאן עַל גַּב גִּיּוֹתָהּ,
 39 דִּלָּא נִפְיָה הוּא, ואפשר לגוזה בחייה, אֵימָא לֹא – שאינה נקנית
 40 בהבלעה, לכן הוצרך וּבִצְאָן, ללמדנו זאת. וְאִי כְּתִב רַחֲמֵנָא
 41 'בִּצְאָן' ללמד שנקנית על גַּב גִּיּוֹתָהּ, הִוָּה אֵימָנָא שְׁדוּקָא גִיזָה נקנית
 42 אגב צאן, מִשּׁוּם דְּמַחֲוִיבָה כֵּת, אֲכַל יוֹן עַל גַּבִּי קִנְיָנוּ שאין הקנן
 43 מחובר ליין אֵימָא לֹא, לכן הוצרך 'ביין' ללמדנו זאת. וְאִי כְּתִב
 44 רַחֲמֵנָא 'בִּיּוֹן', הִוָּה אֵימָנָא שְׁדוּקָא קִנְיָן נקנה אגב יין, מִשּׁוּם דְּהִיּוּנו
 45 גְּמִירוֹתֶיהָ – שזו היא שמירתו של היין, אֲכַל תְּמִד מִשְׁתַּחֲמִיין,
 46 דְּקִיּוּהָ בְּעֵלְמָא הוּא – שאינו אלא מים שנכנס בהם חמיצותו של
 47 הפרי, אֵימָא לֹא, לכן כְּתִב רַחֲמֵנָא 'שְׂכָר' ללמד שגם תמד נקנה.
 48 הגמרא מבארת שגם אם נדרוש בסדר הפוך, אין ללמוד אחד מהשני:
 49 וְאִי כְּתִב רַחֲמֵנָא רַק 'בִּשְׂכָר' לֹא הִיּוּנו יודעים שאפשר לקנות תמד
 50 בכסף מעשר, וכל שכן שהקנן נמכר אגב היין, והעור והגיזה אגב
 51 הבהמה, כיון דְּהוּהוּ אֵימָנָא, מֵאִי 'שְׂכָר', אין זה 'תמד', אלא דְּבִילָה
 52 קַעֲוִילִית –[תאנה הבאה ממקום הנקרא קעילה, ונקראת 'שכר' לפי
 53 שהיא נמכרת את האוכלה] דְּפִירָא הוּא, ולכן נקנית בכסף מעשר, מֵאִי
 54 אֲכַל יוֹן עַל גַּבִּי קִנְיָנוּ אֵימָא לֹא נקנה, שכל דבר שאינו נקנה בכסף
 55 מעשר אסור לקנותו גם בהבלעה. לכן כתבה התורה 'ביין' ללמד
 56 שמוותר לקנות יין עם קננו. וְאִי כְּתִב רַחֲמֵנָא יוֹן ללמד שנקנה על
 57 גַּבִּי קִנְיָנוּ, הייתי אומר שדווקא בזה התורה הבלעה, כיון דְּהִיּוּנו

58 ב'כלל ופרט', ו'איך בכלל אלא מה שבפרט', אין הולכים אחריו
 59 לגמרי, אלא מועיל רק למעטמי כל דלא דמי ליה – מה שאינו דומה
 60 לפרט משני צדדין, וכגון דגים, שאינם דומים לפרט אלא בצד אחד,
 61 שהם פרי מפר, אבל אינם גידולי קרקע, לכן אינם מתרבים מהכלל,
 62 אבל עופות שדומים לפרט בשני צדדים שהם גם פרי מפר וגם גידולי
 63 קרקע מתרבים מהכלל, ואף שאין דומים לגמרי לפרט, שהרי אינם
 64 ולד ולדות הארץ. ומאן דממעט עופות קסבר שכל מקום שנכתב
 65 'כלל ופרט וכלל' כלל קמא דווקא – הכלל הראשון הוא העיקר,
 66 ולכן נידון בדומה ל'כלל ופרט', ו'איך בכלל אלא מה שבפרט',
 67 ולכך, הני אין מידי אחרים לא – אלו המפורטים בפסוק הרי הם
 68 בכלל, אבל דברים אחרים לא, ואף אלו הדומים לפרט, ואהני כלל לא
 69 בתרא – והכלל האחרון שבא לומר שלא נדרוש הפסוק ב'כלל ופרט'
 70 אלא ב'פרט וכלל', ונרבה הכל, אין הולכים אחריו לגמרי, אלא מועיל
 71 רק לרפויי כל דמי ליה – לרבות את כל הדומים לפרט משלשה
 72 צדדין, והיינו שהוא פרי מפר וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ, וכגון
 73 חיה, אבל עופות שאינם דומים לפרט אלא משני צדדים לא נתרבו.
 74 הגמרא מביאה כמה מיני מאכלים שמעריבים בהם עירובי תחומין,
 75 וכמה מינים שאין מעריבים בהם: אמר רב יהודה משמיה דרב
 76 שמואל בר שילת משמיה דרב, מערבין בפעפועין ו-מין סלקן
 77 ובתולגולוגות ו-מין עשב ברז ובגודגדניות ו-כוסבר, שראויים הם
 78 לאכילה כמות שהם, ולפעמים אדם אוכל סעודתו מזם. אבל לא
 79 מעריבים בתוין – שחת של תבואה בתחילת צמיחתה כשהיא עדיין
 80 ירק, וגוזזים ואוכלים אותה, ולא בפפניות – תמרים רעות שלא בשלו
 81 כל צרכן, שמינים אלו אינם עומדים לאכילה.
 82 הגמרא דנה במה שאמר רב שמעריבים בגודגדניות. מקשה הגמרא:
 83 ובגודגדניות מי מערבין, והתניא, גודגדניות, מרובי בנים יאכלו –
 84 אלו שיש להם בנים יכולים לאכלם, אבל חשוכי בנים, ואם הוקשו
 85 לרוע – ואם כבר הוקשו קלחיהם כעץ, שכבר צמח בהם הזרע, אף
 86 מרובי בנים לא יאכלו, שקשים הם לגוף לכל אדם. הרי שגודגדניות
 87 אינן ראויים לאכילה לחשוכי בנים, וכשהוקשו אינן ראיות גם
 88 לשאר בני אדם, וכיצד אמר רב שמעריבים בהן.
 89 הגמרא מיישבת דברי רב בשלושה אופנים: תרנגול – תעמיד דברי
 90 רב, אשלא הוקשו לרוע. ומרובי בנים – באלו שלא הוקשו קלחיהם,
 91 וזה שבא לערב בהן מרובה בנים, ולכך הן ראיות לו לאכילה ורשאי
 92 לערב בהן. אבל חשוכי בנים לא יערבו בהן, וכן מרובי בנים לא יערבו
 93 בגודגדניות שהוקשו.
 94 יישוב נוסף: ואיבעית אימא, לעולם דברי רב נאמרו גם לחשוכי
 95 בנים, ומדובר בגודגדניות שלא הוקשו, ואף שאין ראיות להם
 96 למאכל כיון שממעטות הזרע, מכל מקום מעריבים בהן, דהא הוין –
 97 הואיל והן ראיות למרובי בנים, שהרי מי לא תנן – וכי לא שנינו
 98 במשנה [לדעת חכמים] [לעל בהא] מערבין לזויר בין אף על פי שאסור
 99 לו בשתייה. וכן מעריבים לישראל בתרומה אף על פי שאסורה לו
 100 באכילה, וטעם ההיתר, לפי שהיין ראוי למי שאינו נזיר והתרומה
 101 ראוייה לכהנים, אלמא, אף על גב דלא הוי להאי הוי להאי – שאף
 102 על גב שאינו ראוי לזה מכל מקום ראוי לזה, כלומר, אפשר לערב אף
 103 בדבר שאינו ראוי לו כיון שראוי לאחרים, הך נמי בגודגדניות, אף
 104 על גב דלא הוי להאי ו-לחשוכי בנים [הוי להאי ו-למרובי בנים],
 105 ולכך כולם יכולים לערב בהם.
 106 יישוב נוסף: ואיבעית אימא, כי קאמר רב שמעריבים בגודגדניות,
 107 וזהו בהנדקין מדאי – בגודגדניות הבאות מארץ מדי, שהם יפות
 108 בעודן רכות וקודם שהוקשו] אף לחשוכי בנים, שאין ממעטות הזרע,
 109 אבל גודגדניות משאר מקומות אין מעריבים בהן לחשוכי בנים.
 110 לעיל נאמר בשם רב שאין מעריבים בחוין, הגמרא מקשה סתירה
 111 בדבריו: וכי בתוין לא מעריבים, והאמר רב יהודה אמר רב, בשות
 112 ו-מין צמח הגדל על הקוצים, ואין לו שורש בקרקע וחוין, מערבין
 113 בהן, ומערבין עליהן בורא פרי האדמה.
 114 מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – דברי רב שאין מעריבים בחוין

1 אבל פומייה – מין שרץ המים ודג טמא, לזקה ארבע מלקויות,
 2 משום שעבר על ארבעה לאוים, שני לאוים כלליים המזהירים על
 3 אכילת כל מיני שרצים, ושני לאוים מיוחדים בשרץ המים. אבל
 4 נמלה, שהיא שרץ הארץ, לזקה חמש מלקויות, שעבר על חמשה
 5 לאוים, שני לאוים כלליים האמורים בכל השרצים, ושלושה לאוים
 6 מיוחדים בשרץ הארץ. אבל צירעה – מין שרץ העוף, לזקה שש
 7 מלקויות, שעבר על ששה לאוים, חמשה שהזכרו בשרץ הארץ,
 8 שבכלל שרץ הארץ היא, ולאו נוסף הנאמר בשרץ העוף. מסיימת
 9 הגמרא את קושייתה: ואם איתא, ואם אכן סבר אביי שדגים
 10 נחשבים לגידולי קרקע, כשאכל פומייה, שהיא שרץ המים נמי
 11 לזקי משום השרץ השורץ על הארץ – ילקה גם משום הלאוים
 12 הכתובים בשרץ הארץ, כיון שהיא גידולי הארץ, וילקה שבע, חמש
 13 כפי שלוקה האוכל שרץ הארץ, ועוד שתיים משום שרץ המים. אלא
 14 בודאי אין הדגים ושרצי המים נחשבים לגידולי קרקע, שרק אלו
 15 שכל מזונם הוא רק מצמחי הקרקע נחשבים לגידולי קרקע, אבל
 16 הדגים אין ניוונים מגידולי קרקע בלבד.
 17 מאחר שהזכחנו שהדגים אינם גידולי קרקע, נמצא שלדברי שתי
 18 הברייתות אין דגים נקנים בכסף מעשר, ולכן מבארת הגמרא באופן
 19 אחר את ההבדל להלכה בין שתי הברייתות: אלא אמר רבינא, דין
 20 קניית עופות בכסף מעשר אימא בינייהו, למאן דאמר שלמדים
 21 מהפרט שכל שהוא פרי מפר, וגיידולי קרקע הוא בכלל הדברים
 22 הנקנים בכסף מעשר, הני נמי ו-גם העופות גידולי קרקע גינהו
 23 ו-הם, שהרי ניוונים מצמחים הגדלים מן הקרקע, ונקנים בכסף
 24 מעשר, אבל למאן דאמר שלמדים מהפרט שרק כל שהוא ולד
 25 ולדות הארץ נקנה בכסף מעשר, הני עופות מן הרקק – אדמה
 26 מעורבת עם מים ו-בוץ ונברא, ולא מן הארץ לחוד, ואם כן אינם
 27 בכלל הדברים הנקנים בכסף מעשר.
 28 הגמרא מבארת את יסוד מחלוקת שתי הברייתות, שמחמת כן
 29 דורשת כל ברייתא את הפסוק באופן אחר. שואלת הגמרא: מאן
 30 דמרבי – זה שסובר לרבות בדברים הנקנים בכסף מעשר גם עופות
 31 מאי מעמיה, ומאן דמעט עופות מאי מעמיה.
 32 במקום שנוכר בתורה דין מסוים בדרך כלל ופרט, והיינו שתחילה
 33 נאמר לשון כללי ולאחר מכן נכתב פרט אחד, מידה היא בתורה
 34 שאין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו שהפרט בא לפרש את הכלל
 35 האמור לפניו, שרק הוא נכלל בכלל ורק בו נאמר דין זה. ובמקום
 36 שנאמר 'פרט וכלל', שנוכר קודם הפרט ולאחר מכן הכלל, מידה היא
 37 בתורה ש'נעשה כלל מוסיף על הפרט', והיינו שהכלל בא להוסיף על
 38 הפרט, שלא רק בפרט זה נאמר הדין אלא בכל דבר הנכלל בכלל
 39 נוהג דין זה. ובמקום שנאמר 'כלל ופרט וכלל', והיינו שהכלל נאמר
 40 שתי פעמים, והפרט נאמר ביניהם, מידות מורכבת משתי המידות
 41 הקודמות המתנגדות זו לזו, שמצד אחד יש כאן 'כלל ופרט', שאז אין
 42 בכלל אלא מה שהוא פרט, ומצד שני יש כאן 'פרט וכלל', שאז נתרבה
 43 הכל, ונאמרה מה מידה אמצעית, שאין אתה דן אלא כעין הפרט,
 44 והיינו שכל הדברים הדומים לפרט הרי הם בכלל. אלא שנחלקו שתי
 45 הברייתות הנזכרות לעיל איזה כלל הוא העיקר, שבוה תלוי עד כמה
 46 צריכים להיות הפרטים דומים לפרט כדי שיכללו בכלל, וכפי
 47 שיתבאר להלן.
 48 מבארת הגמרא את מחלוקתם של שתי הברייתות: מאן דמרבי
 49 עופות קסבר שכל מקום שנכתב כלל ופרט וכלל, וכגון לענין מעשר,
 50 שתחילה נאמר (דברים יד כז), ונתתה הכסף בכל אשר תאנה נפשך,
 51 ואחריו נאמרו פרטים בבקר ובצאן וביון ובשקר, ואחר כך נאמר שוב
 52 כלל וכלל אשר תשאלך נפשך, פולא בתרא דקא – הכלל
 53 האחרון הוא העיקר, ואחריו הולכים, ולא אחר הכלל הראשון, ולכן
 54 נידון בדומה ל'פרט וכלל', שמידה היא בתורה ש'נעשה כלל מוסף
 55 על הפרט, ואיתרבו להו כל מילי – והתרבו מהכלל כל דברי
 56 מאכל הכלולים ב'ובכל אשר תשאלך נפשך, ואהני כלל קמא –
 57 והכלל הראשון שבא לומר שלא נדרוש הפסוק ב'פרט וכלל', אלא

עירובין. פרק שלישי - בכל מערבין דף כח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" קסא תוספת

צירעה לוקה שש - פירש בקונטרס דהא דכתיב בקדושים: "לא תשקצו וגו' ובכל אשר תרמש הארמה" - בגדולים משתעי, דלא כתיב שרץ. וקשה, דבפרק רביעי מיתות (סנהדרין נטג) דרשין: "ובכל זיה דרומשת" - זה נחש. משמע דמישה נמי דהי דבר הרוחש כמו נחש הוולק על גחווה. ומפרש הרב רבינו יעקב דאורליני"ש: דמעילה פרק

"קדיש מזבח" (טובג) מוקי האי קרא דוקא בשמונה שרצים, כדכתיב "אשר הברלתני לכם לטמא" - במובדלין דבר הכתוב. אהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדים - ואם תאמר: דבגזיר, בפרק "שלושה מינין" (להב) אמר: מאי איכא בין תרי פרטי וכללא לתרי כללי ופרטא? תרי כללי ופרטא, אי איכא דדמי ליה אפילו בחד צד - מרבינן, תרי פרטי וכללא עד דדמי ליה משני צדדין. משמע, דבחד צד סגי ויש לומר: דשני צדדין דהכא הוי כחד צד דהתם. דשני צדדין, פרי מפרי וגידולי קרקע - שוין הן. ובפרק קמא דקדושין (כרב) גבי שן ועין דריש: מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר - הא נמי צדדין שוין. והא דפריך התם למימר מה ואינו חוזר - היינו למאן דאמר כללא קמא דווקא - דעל כרחק צד דבטל ממלאכתו גרוע מהך. מוקמשינן "לחפשי ישלחנן" ריבוא הוא. ואם שוה הוא - אמאי מרבינן ליה טפי משאר צדדין? וכי האי סוגיא איתא בחולין (סו.א) בסוף "אלו טריפות" גבי פרסה, ובריש "אלו מומין" (בבבב) גבי פסח, או עור. ואתו בלוה כמאן דאמר כללא קמא דווקא, כדפירשתי. ועוד אומר רבינו יצחק: דאתא שפיר אפילו למאן דאמר כללא בתרא דווקא. ולדידה נמי צריך שידמה בכל צדדין החשובין, אף על פי שהא' חשוב מחבירו - רק שלא יהיה צד גרוע יותר מראי. אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא - מצריך שיהא דומה אף בצד גרוע הרבה. והדבר מסור לחכמים להכריז איזהו צד גרוע שחולקין בו.

ובכל היא רובא דעלמא והתניא כו' - תימה: אמאי לא משני כדמשני בפרק "בבית" (שבת סג.ב) מי דמי: ערביא אתרא, הבא - בטלה דעתו אצל כל אדמו ויש לומר: דהתם ודאי שייך לחלק, דכולי עלמא נמי, אם היו להם גמלים הרבה כמו בערביא - היו מקיימין קוצים בשדותיהן, ולכן יש חשיבות באתרא. אבל בית מנשיא, אף על פי שכל העולם נמי, אם היו להם רומנים היו סוחטין - כיון דלא היו אלא חד גברא בטלה דעתו. אבל הבא שבכל העולם יש חזיו ולא אבלי - אין לחלק בין אתרא לגברא. ולהכי נמי לקמן (עירובין כטב) דפריך: ופרסאי

הו רובא דעלמא, ולא מייית מדך ברייתא דליבטלו פרסאי לגבי רובא דעלמא - דאין לי לבטלם, כיון דרוב בשר יש להם. ושאר העולם נמי אם היו להם רוב בשר - היו אוכלים בלא להם דומיא דערביא. ומייית שפיר מבגדי עניים דלא בני שיעור עשירים, כיון שפחות חשוב בעיניהן. ועוד, דמדמי השיעורים להודי. ולא שכיני לאתווי לקמן הדיא דהבית. **לפיכך** זרעו חייב וירקן פטור - אין להקשות: מאי "לפיכך" - הא קתיב דבטלה דעתה דאיכא למימר: בטלה דעתו לענין דמתעשר אחר הבאת שלישי, כדן זרע, או לענין תורם מן הרעה על היפה. **לזרע** מתעשרין זרע וירק - תימה: אמאי לא עירב ותני לה: זרעו לזרע או לירק - מתעשרין זרע וירקן ואומר רבינו יצחק: דהייבא דזרען לירק - היי זרע עיקר, ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק, בין ירק בין זרע. ואם זרע לזרע - מתעשר הכל לשעבר, אחר זמן הראוי למעשר זרע, ולא בתר לקיטה. ולהכי תנא ברישא ירק וזרע, מן היפה על הרעה, וכן משמע בירושלמי בפרק רביעי דמעשרות.

פוטיותא - שרץ המים קטן שאין בו כוית. ואפילו הכי, כיון דבריה היא - אכילה היא ולוקה ארבע מלקיות. בשרץ המים כתיב בתורת כהנים: "אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם" - הרי כאן שנים, וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים, ומשום "מבשרם לא תאכלו" ומשום "ובכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו". נמלה - שהוא

שרץ הארץ - לוקה חמש תרות - הא דאמר: וכל הולק על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום - הרי שלש, וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל" - הרי ארבע, ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ" - הרי חמש. כולן בפרשת "ויחי ביום השמיני". צירעה לוקה שש - שהיא שרץ העוף. ולקי בכל הני חמשה, מוסף עליו "ובכל שרץ העוף שקץ הוא לא יאכל", במשנה תורה. והאי דכתיב בבא קמא דרשים תהיו: "ולא תשקצו את נפשתיעשרים בבדמה ובעוף ובכל אשר תרמש" - לא חשיב ליה, דבבבמה ודיח ועוף גדולים משתעי, ולא בשרצים דלא כתיב בהו. שרץ, לשון "שרץ", דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא על ידי שירוצו וריחושו מפני קוטנו. ואם איתא - דדיגסן גידולי קרקע ניבחו, פוטיותא נמי לילקי משום שרץ הארץ גרס. ולא גרס, לילקי ה' דשבע בעי למילקי, חמש דשרץ הארץ ושתיים דשרץ המים. מאי מעמא דמאן דמריב עופות קסבר - כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל - כללא בתרא עיקר, ובתריה אזלינן. והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ומרבי כל מילי - וכללא קמא דאתי למעוטי, ולמימר דנדרשיה בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, ולא מרבי מדי - לא אזלינן בתריה. ומיהו, אהני פורתא למימר: דכי מרבי כללא בתרא - לא כל מילי מרבי, אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה משני צדדין, דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע. ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא, דמעוטי דיגסן דלא דמי ליה אלא בחד צד, בפרי מפרי. ומאני דמעמט עופות קסבר - כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא, ואין בכלל אלא מה שבפרט, וממעטי כל מילי ואפילו מאי דדמי ליה בפרטא. והדר כתב כללא בתרא - לאפוקי ממייעוטא דכללא קמא במקצת, ולא תווי מיהא מיד דדמי לפרטא בכל שלשה צדדין. דהוי פרי מפרי, וגידולי קרקע, וולד ולדות הארץ. **פעופעין** - = ירקות שקורין קקלי בשלן ארמי, יזלתי"ש בלעז. חלגלוגות = פולפיר

בלעז. נודגנינות = אליגנדר"א בלעז. חזיו = שחת של תבואה כשהוא ירק, וגוזזין ואוכלין אותו. **כפניות** = תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן. נודגנינות - ממעיטין את הורע. ואם חוקשו - הקלחין כעץ, שכבר צמח בהן זרעו - קשין הקלחין לכל אדם. **תרנמא** - להא דאמר רב מערבין - אשלא הוקשו, וזה המערב בהן יש לו בנים, דהשתא חזו ליה. הנרקוקי מראי - גודגנינות שבמדי יפות הן. כשות = הומליין. **כבבל** - אוכלין חזיו, וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו, אמר: מערבין, ומעיקרא אמר דאין מערבין. לירק - לאכול בירקן. וזען חייב - במעשר, ואף על פי שלא זרעו מתחילה לכך. וירקן פטור - דלאו מדי הוא. שחליים - קרישין. הנגריד - אורוג"א נאכל בין זרע ובין ירק. כי קאמר רב - דמערבין בהן. בדגנינותא

ובסיפא זרע וירק. דביישא ירק עיקר, ובסיפא זרע עיקר. ותפא מניה נמי לענין מן הרעה על היפה, דכשיק עיקר - הוי ירק יפה, וכשזרע עיקר - הוי זרע יפה. חזיו מן הורע על היק מן היפה על הרעה, וכן משמע בירושלמי בפרק רביעי דמעשרות.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56

ראשונים שלא היה להן פלפלין - הקשה הרב רבינו שמעון: אם כן, מהאי טעמא נמי פלפלין חיביין במעשר, ואם כן מטמאין טומאת אובלין. דהא בהא תליא, כדאמר בפרק "בא סימן" (נדה גב), והתם בגמרא מיייתי: נמנו וגמרו שאין פלפלין מטמאין טומאת אובלין? ויש לומר: דהא דרגירי חיבי במעשר - לאו משום דמטבילין בו, אלא משום

כדנננייתא. ורע רגירי למאי חזי? אמר רבי יוחנן: שפן ראשונים שלא היה להן פלפלין, שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי. רבי זורא פי היה חליש מגרסיה היה אויל ותיב אפיתחא דרב יהודה בר אמי, אמר: פי נפקי ועיילי רבנן - איקום מקמיהו ואקבל בהו אנרא. נפק אתא ינוקא דבי רב, אמר ליה: מאי אנמרך רבך? אמר ליה: פשות - "בורא פרי האדמה", חזיו - "שהכל נהיה ברכו". אמר ליה: אדרבה, איפכא מסתברא: האי - מארעא קא מרבי, והאי - מאוריך קא מרבי. והלכתא פינוקא דבי רב. מאי טעמא? האי - גמר פירי, והאי - לאו גמר פירי. ומאי דקאמרת האי מארעא קא רבי והאי מאוריך קא רבי - לא היא. פשות נמי מארעא קא רבי, דהא קא חזינו דקטלינו לה להוימתא ומייתא פשותא. ובכפניות אין מערבין? והתניא: קור ניקח בכסף מעשר, ואין מטמא טומאת אובלין. וכפניות נקחות בכסף מעשר, ומטמאות טומאת אובלים. רבי יהודה אמר: קור הרי הוא פצע לכל דבריו, אלא שניקח בכסף מעשר. וכפניות - הרי הן פפרי לכל דבריהם, אלא שפטורות מן המעשר. התם ברניסחני. אי הכי, בהא לימא רבי יהודה פטורות מן המעשר? והתניא: אמר רבי יהודה: לא הוורבו פני ביתוינו אלא לענין מעשר בלבד; פני ביתוינו ואהינו דטובינא חיבין במעשר. אלא לעולם לאו ברניסחני, ולענין טומאת אובלין שאני. כדאמר רבי יוחנן: הואיל וראוי למתקן על ידי האור. הלא נמי: הואיל ויכול למתקן על ידי האור. והיכא אתמר דרבי יוחנן - אהא: דתניא, שקדים המרים, קטנים - חיבין, גדולים - פטורין. מתוקים, גדולים - חיבין, קטנים - פטורין. רבי שמעון פרבי וסי אמר משום אביו: זה וזה לפטור, ואמרי לה: זה וזה המרים, קטנים - חיבין, גדולים - פטורין. רבי יוחנן: זה וזה לפטור, ואמרי לה: זה וזה המרים, קטנים - חיבין, גדולים - פטורין. רבי שמעון פרבי וסי אמר משום אביו: זה וזה לפטור, ואמרי לה: זה וזה המרים, קטנים - חיבין, גדולים - פטורין. רבי יוחנן: זה וזה לפטור, ואמרי לה: זה וזה המרים, קטנים - חיבין, גדולים - פטורין.

לחזוב. אמר רבי אילעא: הורה רבי חנינא בצפיורי דברכי האומר זה וזה לפטור. ולמאן דאמר זה וזה לחיוב, למאי חזי? אמר רבי יוחנן: הואיל וראוי למתקן על ידי האור. אמר רבי יהודה אמר: קור הרי הוא פצע לכל דבריו, אלא שניקח בכסף מעשר. היינו תנא קמא! אמר אבוי: שלקו וטנגו איפא בינייהו. מתקוף לה רבא: מי איפא למאן דאמר שלקו וטנגו לא? והתניא: העור והשיליא אין מטמאין טומאת אובלין, עור ששלקו, ושיליא שהישיב עליה מטמאין טומאת אובלין! אלא אמר רבא: איפא בינייהו ברכה. דאתמר: קור, רב יהודה אמר: "בורא פרי האדמה", ושמואל אמר: "שהכל נהיה ברכו". רב יהודה אמר "בורא פרי האדמה" - אובלא הוא. ושמואל אמר "שהכל נהיה ברכו" - כיון ששופו להקשות לא מברכין עילוייה "בורא פרי האדמה". אמר ליה שמואל לרב יהודה: שינא, פנותיך מסתברא, דהא צנן ששופו להקשות ומברכין עליה "בורא פרי האדמה". ולא היא, צנן - נטעי אינשי אדעתא דפוגלא, דיקלא - לא נטעי אינשי אדעתא דקורא. ואף על גב דקלסיה שמואל לרב יהודה, הלכתא פוותיה דשמואל. גופא, אמר רב יהודה, אמר רב: פשות וחזיו מערבין בהן, ומברכין עליהם "בורא פרי האדמה". פשות בכמה? כדאמר רב יהואל: כמלא תיד, הלא נמי - כמלא תיד. חזיו בכמה? אמר רבא בר טוביה בר יצחק, אמר רב: כמלא אוילתא דאיפרי. אמר רב חלקיה בר טוביה: מערבין בקליא. בקליא סלקא דעתך? אלא: בירקא דקליא. וכמה? אמר רב יהואל: כמלא תיד. רבי ירמיה נפק לקרייתא, פשו מיניה: מהו לערב בפולין לחין. לא הנה בידיה. פי אתא לבי מדרשא אמרו ליה, הכי אמר רבי ינאי: מערבין בפולין לחין. וכמה? אמר רב יהואל: כמלא תיד. אמר רב המנונא: מערבין בתרדון חזין. איני? והאמר רב חסדא: סילקא חזיא קמיל גברא חזיא!

למאכל הוא. ניקח בכסף מעשר - דפרי מפר, וגדולי קרקע הוא. ואינו מטמא טומאת אובלין - ואפילו חישב עליו להאכילו, דלאו אוכל הוא. קור הרי הוא כעין כו' - לקמן פריך: היינו תנא קמא. אלא שפטורות מן המעשר - דלא נגמרה מלאכתו. ולתנא קמא חיבות, דלכל מילי פירות נינהו. ומדקתני מטמאות טומאת אובלים - אלמא אוכל נינהו. התם - דקתני מטמאות. ברניסחני - דקלים זכרים שעושין כפניות, ואינם נעשים תמרים לעולם. וכפניות הוא גמר פירן, ולקטים אותן בניסן, והנהו אוכלא נינהו, וכי קאמר רב - בדקלים נקיבות, שכפניות שלהן נעשים תמרים. הלכך אכתי לא גמר פרי הוא. לא הוורבו וכו' - בתוספתא דשביעית (פ"ו), היא, ומייתי בגמרא דספחים בפרק "מקום שנהגו": אובלים בתנאים עד שיכלו פני ביתו, רבי יהודה אומר כו'. ביתו - מקום. פני - התנים הן שלא נתבשלו. אהני - הן כפניות. והך דטובינא כולם זכרים הן, משום הכי חיביין במעשר דגמר פירא הוא, וכל שכן דגמר פירא הוא לשאר מילי. ויכול למתקן - אף על פי שעשויין בטנטון מרין הן, אבל לענין עירוב בעינן מידי דחזי בהדיא שעתא, והני הא לא מתקניהו. ולענין מעשר - משום דלא גמר פירא הוא. קטנים חיבין - משום שהוא גמר פרי שלהן, שכשגדולין נעשין מרים. וגדולים פטורין - ממעשר, דלאו אוכל נינהו. מתוקין קטנים פטורין - דלא נגמרו. זה וזה לפטור - מרים בין גדולים ובין קטנים, גדולים - דלא אוכלא, קטנים - דלא פירא. שלקו - מבשל הרבה. וטינגו בשמן, פריטי בלעו. לרבי יהודה אפילו שלקו וטינגו אינו טמא, ותנא קמא אם שלקו וטינגו מטמא דלא אמרי הרי הוא כעץ. עור ששלקו מטמא - אבל במחשבה גרידתא - לא. ושיליא - אפילו במחשבה גרידתא. וכיון דמהניא שלקא לעור - כל שכן לקור דחזי לאכילה מעיקרא. ברכה איכא בנייהו - לתנא קמא "בורא פרי האדמה", לרבי יהודה "שהכל", דסופו להקשות. אדעתא דפוגלא - לאוכלו כשהוא רך. כשות בכמה - היא לה מוון שתי סעודות, דאמרין לקמן (פ"ב), מוון שתי סעודות לעירוב. אוילתא - וייל בלעו - אגדות ירק שוברין האיברים. קליא - קלח של עשב, וקשה כעץ. לקרייתא - כפרים, לראות בתבואתו.

בשיל

ואין מקבלות טומאת אוכלים, ואין מערבים בהן.
 58 מקשה הגמרא: **אי הָבֵי** שהברייתא עוסקת בשל זכרים, **בְּהָא לִמְאָ –**
 59 וכי בהם יאמר רבי יהודה שהן פְּטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂה, וְהִתְנִיָּא, אָמַר
 60 רבי יהודה, לא הוֹצֵרָו בבית המדרש שֶׁנִּי בִּיתוּנִי ו-תאנים שלא
 61 התבשלו, ממקום הנקרא 'ביתוני' להחשב כפרי, אֲלָא לְעֵינֵי מַעֲשֵׂה
 62 בְּלִבָּהּ, שֶׁנִּי בִּיתוּנִי וְאֵהִינִי דְמוֹתֵינָא ו-כפניות ממקום הנקרא
 63 'טובינא', שכל הדקלים שבמקום זה זכרים הם חֵיבִין מַעֲשֵׂה, מפני
 64 שזהו גמר פריין של תאנים וכפניות אלו, שאינן מתבשלות יותר.
 65 ומפורש בדברי רבי יהודה שכפניות מדקלים זכרים חייבות במעשר,
 66 ואם כן לא שייך להעמיד את הברייתא שהובאה לעיל בכפניות אלו.
 67 חזרת בה הגמרא ומתמצת באופן אחר את הסתירה מברייתא זו
 68 לדברי רב שאמר שאין מערבים בכפניות: **אֲלָא, לְעוֹלָם לֹא בְּנִסְחֵינִי**
 69 – הברייתא אינה עוסקת בכפניות מדקלים זכרים, אלא בכפניות
 70 מדקלים נקבות, שלא נגמר גידולן ואם היו משהים אותן על הדקל
 71 היו מתבשלות לתמרים גמורים, ומחמת שלא נגמר הפרי פטר רבי
 72 יהודה מהמעשר, וְלְעֵינֵי טוֹמְאָת אִוְכְלִין שֶׁנִּי ו-[שונה הדין], שאף
 73 שאינן נאכלות מחמת מרירותן, הרי הן נחשבות כאוכל ומקבלות
 74 טומאה, כְּדָאֵמַר רַבִּי יוֹחָנָן בענין אחר, שיש פירות הנחשבים 'אוכל'
 75 אף שאינם ראויים לאכילה הוֹאִיל וְרֵאוּי לְמַתְקֵן עַל יְדֵי הָאוֹר –
 76 למתק אותם ולתקנם לאכילה על ידי צליה באש, **כְּבֹאֵ נְמִי** בכפניות,
 77 הן נחשבות 'אוכל' לענין קבלת טומאת אוכלים הוֹאִיל וְיָכֹול לְמַתְקֵן
 78 עַל יְדֵי הָאוֹר, ולהכשירן לאכילה. אמנם אף על פי כן אמר רב שאין
 79 מערבים בהן, משום שלעירוב צריך דבר מאכל המוכן לאכילה, וכל
 80 זמן שלא הוכשרו לאכילה על ידי האור אין מערבים בהן.
 81 הגמרא מבארת באיזה ענין אמר רבי יוחנן 'הואיל וראוי למתקן על
 82 ידי האור': **וְהִיבָא אֶתְמַר** ו-היכן נאמרו דברין דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֶתְמַר
 83 דְּתַנְיָא, 'שְׂקָדִים הַמְרִים' – מין שקדים שכאשר הם גדלים נעשים
 84 מרים, והדרך לאוכלם בעוד שלא נגמרה גדילתם קודם שיהיו מרים
 85 כל כך, כשהם קְטַנִּים, ולא נגמרה גדילתם, הרי הם חֵיבִין
 86 במעשרות, שזהו גמר הפרי שלהם, וכשהם גְּדוּלִים, כלומר, שנגמרה
 87 גדילתם, פְּטוּרִין מן המעשר, שמחמת מרירותם אינם נחשבים אוכל.
 88 ו'שְׂקָדִים הַמְרִים', כלומר, מין שקדים שאינם מרים, כשהם גְּדוּלִים
 89 חֵיבִין במעשרות, וכשהם קְטַנִּים, שלא נגמרה גדילתם, פְּטוּרִין. רַבִּי
 90 שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹסִי אָמַר מִשּׁוּם אֲבִיו, שקדים המרים, זֶה וְזֶה – בין
 91 כשהם קטנים ובין כשהם גדולים דינם שוה לְפִטוּר ממעשרות, קטנים
 92 פטורים מפני שלא נגמר פריים, וגדולים פטורים משום שמרים הם
 93 ואינם נחשבים לאוכל. מביאה הגמרא גירסא אחרת בדברי רבי
 94 שמעון, וְאָמְרֵי לָהּ – ויש שאמרו, שרבי שמעון אמר, שקדים המרים
 95 זֶה וְזֶה לְחֵיבִים – בין כשהם קטנים ובין כשהם גדולים חייבים במעשר,
 96 קטנים חייבים מפני שאז הוא עיקר אכילתם, וגם גדולים חייבים
 97 מהטעם שיבואר בסמוך. מסיימת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אִילְעָא, הוֹרָה**
 98 רַבִּי חֲנִינָא להלכה, כשהיה בְּצִיפּוּרֵי, כְּרַבְרֵי הָאוֹמֵר, זֶה וְזֶה לְפִטוּר.
 99 וכשנשנתה ברייתא זו בבית המדרש נשאלה שאלה, וְלִמְאָן דְּאָמַר
 100 זֶה וְזֶה לְחֵיבִים, מרים גדולים לִמְאָן חֵיבִים – למה הם ראויים, הרי אין
 101 אוכלים אותם מחמת מרירותם, ומדוע הם חייבים במעשרות. אָמַר
 102 רַבִּי יוֹחָנָן, הוֹאִיל וְרֵאוּי לְמַתְקֵן ו-לעשותם מתוקים עַל יְדֵי הָאוֹר
 103 – על ידי שיצלם באש.
 104 הגמרא מבארת במה נחלקו תנא קמא ורבי יהודה לענין 'קור' לעיל
 105 בברייתא: **אָמַר מַר, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, קוֹר הָרִי הוּא בְּעֵין לָבֵל**
 106 דְּבָרֵי, אֲלָא שְׁנִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂה. מקשה הגמרא: חֵיבִין תַּנָּא קַמָּא,
 107 שאמר שקור אינו מיטמא טומאת אוכלין, וניקח בכסף מעשר, ובמה
 108 נחלקו. מתמצת הגמרא: **אָמַר אֲבִי, קוֹר שְׂבִילָא ו-שבישלו בישול**
 109 (מרובה) וכן שְׂבִילָא בשמן, ונעשה טוב לאכילה, אִיבָא בִּינֵיהּ, לרעת
 110 תנא קמא נחשב לאוכל גמור ומיטמא טומאת אוכלין, ולכך לא אמר
 111 שהרי הוא כעץ, מפני שאפשר להפכו לאוכל. ורבי יהודה שאמר
 112 'הרי הוא כעץ' סובר, שאף באופן זה אינו נחשב לאוכל ואינו מיטמא

1 זהו בְּרִנְנוּיָתָא – בחיזו הגדל בגינה, שבכל המקומות הוא נאכל.
 2 ומה שאמר רב שאין מערבים בחיזו, זהו בחיזו הגדל בשדה, שאין
 3 הדרך לאכלו, אלא נורע כדי לאכול התבואה, ולכך אין ראוי לעירוב
 4 אפילו לבני בכל הנהגים לאכלו, משום שבטלה דעתם לדעת רוב
 5 העולם.
 6 הגמרא דנה בדין שהובא בברייתא לעיל (ע"ע) שהגגיר מתעשר גם
 7 ירקו וגם זרעו. ושאלת הגמרא: **וְרַע גְּרִיזָה, לִמְאָן חֵיבִים** – למה הוא
 8 ראוי, שהרי אינו ראוי לאכילה בפני עצמו. משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי**
 9 **יוֹחָנָן, שְׁבִין דורות ראשונים שלא היה להן פְּלִילִין, היו שוחקין**
 10 **אותו, ומטבילין בו את הצלי – בשר צלי.**
 11 לעיל (ע"ע) הובא דברי רב, שכשות וחיזו ברכתם בורא פרי האדמה.
 12 הגמרא דנה בענין זה, ומביאה מעשה: **רַבִּי יוֹדָא, בִּי הוּהוּ חֵלִיש**
 13 **מְגִרְסִיה –** כשהיה נחלש מרוב יגיעתו בלימודו, ולא יכל ללמוד, הוּהוּ
 14 **אוֹיֵל וְיָתִיב אֶפְיָתָא ו-היה הולך ויושב על פתחו) דְּרַבִּי יְהוּדָה פֵּר**
 15 **אָמַר, בִּי נִפְיִי וְעִיָּלִי רַבֵּן הַלּוּמְדִים תורה מפיו של רב יהודה,**
 16 **אִיקוּם מִקְמִיחוּ וְאִקְבַּל בְּהוּ אֲנָרָא –** אקום מפניהם לכבודם, ואקבל
 17 שכר. בעודו יושב שם, נִפַּק אֶתָּא וְנִקְאָ דְּבִי רַב – יצא ובא תינוק
 18 של בית רבו. אָמַר לִיה רבי זירא, מֵאִי אֲנִימְךָ דְּרַב – מה לימדך רבך.
 19 אָמַר לִיה התינוק, לִימְדֵנִי רַבִּי שְׂשׂוֹת בְּרַכְתּוֹ בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה,
 20 וְחוּזוּ בְּרַכְתּוֹ שְׂשׂוֹת נְהִיָּה כְּדָרְוֵי. אָמַר לִיה רבי זירא, אֲדָרְבָּה,
 21 אִיבָא מִיִּסְתְּרָא, הֵאֵ – החיזו, מֵאֲרַעָא קָא מְרַבִּי – מהארץ הוא
 22 גדל, ולכן ברכת בורא פרי האדמה, וְהֵאֵ – והכשות, מֵאֲוִירָא
 23 ו-מהאירן) קָא מְרַבִּי, שאין לו שורש בקרקע אלא גדל על קוצים,
 24 ולכן ברכתו שהכל.
 25 מסיקה הגמרא: **וְהִלְכְתָּא בִּינְקָא דְּבִי רַב. מֵאִי מַעֲמָא, הֵאֵ –**
 26 **הכשות, גַּמַר פִּירֵי –** הוא פרי שהגיע לגמר גידולו, וקרוי 'פרי', ולכן
 27 ברכתו בורא פרי האדמה, וְהֵאֵ – והחיזו, לֹא גַמַר פִּירֵי – אינו גמר
 28 הפרי, שהרי זורעים התבואה לצורך גרעיניה ושעדיין לא נגמר
 29 גידולם, ולא לצורך אכילת החיזו, ולכך ברכתו שהכל. וְמֵאִי
 30 **דְּקָאֲמַרְתָּ הֵאֵ מֵאֲרַעָא קָא רַבִּי וְהֵאֵ מֵאֲוִירָא קָא רַבִּי, ולכן מסתבר**
 31 **להפך, לא היא –** אין זה נכון שכשות גדל מהאירן, אלא שששות נְמִי
 32 **מֵאֲרַעָא קָא רַבִּי, דְּהָא קָא חֵיבִין דְּקַטְלִין לָהּ לְהַיּוֹמָתָא וְיִמְיָתָא**
 33 **כְּשׁוֹתָא –** שהרי אנו רואים שקוצצים את הקוצן שעליו צומח הכשות,
 34 ואזי מת ומתייבש הכשות הצומח עליו, הרי שיונק מן הקרקע דרך
 35 הקוצים, ולכן ברכתו בורא פרי האדמה.
 36 בגמרא לעיל (ע"ע) הובא דברי רב שאין מערבים בכפניות. מקשה
 37 הגמרא: **וכי בכפניות אין מערבין, וְהִתְנִיָּא, קוֹר –** ענין הדקל
 38 בתחילת צמיחתו שהוא רך, וטוב למאכל, הרי הוא נִיקַח בְּכֶסֶף
 39 **מַעֲשֵׂה, שהרי הוא פרי מפרי וגדולי קרקע וראוי לאכילה, וְאִוֹלֵם אִין**
 40 **מִטְמָא טוֹמְאָת ו-מקבל טומאת) אוֹכְלִין אפילו אם חשב עליו**
 41 **לאכלו, משום שאינו נחשב לאוכל. וְכַפְנִיּוֹת נִקְחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂה,**
 42 **ומטמאות טומאת אוכלים, משום שנחשבות לאוכל גמור. רַבִּי**
 43 **יהודה אָמַר, קוֹר הָרִי הוּא בְּעֵין וְלֹא 'אוכלין' לָבֵל דְּבָרֵי, אֲלָא**
 44 **שְׁנִיקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂה וְלַהֲלֵךְ יבואר במה נחלק על תנא קמא,**
 45 **וְכַפְנִיּוֹת הָרִי הֵן כְּפָרִי לָבֵל דְּבָרֵיהֶם, ולכן נקנות בכסף מעשר**
 46 **ומיטמאות טומאת אוכלים, אֲלָא שְׂפִטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂה, כיון שאינן**
 47 **פירות גמורים. ותנא קמא שלא חילק בכך, החשיב את הכפניות כפרי**
 48 **לכל דבר, ולדעתו חייבות הם במעשר. הרי שלדעת כולם כפניות**
 49 **נחשבות לאוכל ומיטמאות טומאת אוכלים ורק לענין מעשר נחלקו,**
 50 **ומדוע אמר רב שאין מערבים בהן.**
 51 מתמצת הגמרא: **הֵתֵם בְּרִנְנוּיָתָא –** בכפניות של דקלים זכרים,
 52 שפירות דקלים אלו לעולם אין מתבשלים יותר להעשות תמרים
 53 גמורים, וכשהם כפניות זהו גמר פריים, ולכך נחשבות כפניות אלו
 54 לאוכל גמור, ומקבלות טומאת אוכלים. ואילו רב אמר את דינו בשל
 55 דקלים נקבות, שאם משהים אותן על הדקל מתבשלות לתמרים
 56 גמורים, ולכך בעודן כפניות אין נגמר פריין ואינן נחשבות לאוכל,

1 מתרצת הגמרא: **ההוא** - דברי רב חסדא אמורים בתרד שהוא **בְּשִׁיל**
2 **וְלֹא בְּשִׁיל** כל צרכו, ואכן בו אין מערבים, אך תרד חי שאינו מבושל
3 כלל אינו מזיק, ולכן אמר רב המנונא שמערבין בו.
4 לשון אחרת בענין עירוב בתרד: **אִיכָּא דְאָמְרִי, אָמַר רַב הַמְנוּנָא, אֵין**
5 **מְעַרְבִין בְּתַרְדִּין חַיִּין**, משום דְאָמַר רַב חֲסָדָא, **כִּינְקָא חַיִּיא קַמְלִי**
6 **גְּבִירָא חַיִּיא**, ואינו ראוי לאכילה. מקשה הגמרא: **וְהָא קָא חַיִּינָן דְקָא**
7 **אֲכָלִי וְלֹא מֵייתִי** - והרי אנו רואים אנשים שאוכלים תרד חי, ואינם
8 מתים. מתרצת הגמרא: **הֵתָם** - דברי רב המנונא אמורים **בְּבְּשִׁיל** וְלֹא
9 **בְּשִׁיל**, אך תרד חי שאינו מבושל כלל אינו מזיק.
10 אגב הגידו אודות עירוב בתרד, מביאה הגמרא את תועלתו
11 לרפואה: **אָמַר רַב חֲסָדָא, תְּבַשִּׁיל שְׁל תַרְדִּין יִפֵּה לְלֵב, וְטוֹב**
12 **לְעֵינַיִם, וְכַל שֶׁבֶן שְׁטוֹב לְבָנֵי מַעֲיִים. אָמַר אַבְיָי, וְהוּא דִּיתִיב אַבְי**
13 **תַּפִּי** - כאשר ישב על מקום שפיתת הקדירה בכירה, וְעֵבִיד 'תוֹד' **תוֹד'**
14 כלומר, שהתבשל יפה והצטמק כולו עד שנימוח, וכשהוא
15 רותח דומה כמשמיע קול 'תוך תוך'.
16 הגמרא דנה בדין עירוב בתפוחים. מספרת הגמרא: **אָמַר רַבָּא**
17 **לתלמידיו** ובאחד הימים כאשר היה שמח ביותר, עבשיו צלולה
18 דעתי וְהָרִינִי מוֹמָן להשיב בחריפות לכל שאלה שישאלוני, כְּמוֹ
19 שהיה בְּן עֲזַאי עומד ודורש בחריפות בְּשׁוֹקֵי מְבָרָא. **אָמַר לֵיה**
20 **הוּוּא מְרַבֵּן לְרַבָּא, תְּפוּחִים בְּכִפּוּת מערבים. אָמַר לֵיה רַבָּא, וְכִי**
21 **מְעַרְבִין בְּתַפּוּחִים** שאתה שואלני את שיעורם. השיבו החכם, וְכִי
22 **לֹא מערבים בהם, וְהִתְנֵן (מעילה יז), בַּל הָאוּכְלִין מִצְּמָרְפִין לְפִסּוּל**
23 **אֶת הַגְּוֹזֵה בְּחֵצֵי פָרֶס** - לפסול את גוף האדם האוכלם מאכילת
24 תרומה. וּבְמִזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְעִירוּב תְּחוּמִין. ולשיעור בְּבִיצָה
25 לְטַמְא טוּמְאָת אוֹכְלִים.
26 מבררת הגמרא: **וְהָא מַאי תִּיּוּבְתָא** - ומה קושיא היא זו על דברי
27 רבא, **אֵילִימָא מְשׁוּם דְקָתְנֵי בְּמִשְׁנַה שְׁקַל הָאוּכְלִין מִצְּטַרְפִים לַמּוֹן**
28 שתי סעודות לעירוב, וְהִנֵּי (והתפוחים) **בְּנֵי אֲכִילָה נִינְהוּ**, ובכלל
29 כ'ל האוכלין' הם, וְהָאִמַר רַבִּי יוֹחָנָן, **אֵין לְמִידִין מִן הַתְּבַלּוֹת** -
30 במקום ששנו חכמים כלל מסיים, אין לדייק שאין שום דבר היוצא מן
31 הכלל, וְשִׁפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ובכלל) **חֻזֵין מְדַבֵּר פְּלוּנִי**,
32 שמשמע ודקדק לפרט את כל היוצאים מן הכלל, אפשר ששייר ולא
33 הזכיר מקצתם. ואם כן אין לדייק מהכלל האמור שמערבים
34 בתפוחים, שאפשר שאף שהם 'אוכלים' הם יוצאים מן הכלל, ואין
35 מערבים בהם.
36 מבארת הגמרא: **אֵלָא** הקושיא היא **מְשׁוּם דְקָתְנֵי 'וּבְמִזוֹן שְׁתֵּי**
37 **סְעוּדוֹת לְעִירוּב, וּבְבִיצָה לְטַמְא טוּמְאָת אוֹכְלִין**, ומכך שכלל
38 התנא את שני הדינים יחדיו יש ללמוד, שכל אוכל שמטמא טומאת
39 אוכלים מערבים בו, וְהִנֵּי (והתפוחים) **נְמִי בְּנֵי טַמְוֵי טוּמְאָת**
40 **אוֹכְלִין נִינְהוּ**, ומכיון שכך ראויים לעירוב, ושלא כדברי רבא.
41 למסקנת הגמרא נמצא שהתפוחים כשרים לעירוב, הגמרא מבארת
42 את שיעורם: **וְכִפּוּת תְּפוּחִים הֵם שִׁיעוֹר שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. אָמַר רַב נַחֲמָן,**
43 **תְּפוּחִים בְּכָבֵד**, שזו הכמות האוּיָה לקינוח שתי סעודות.
44 מקשה הגמרא: **מִיִּתְיָבֵי**, שנינו בברייתא העוסקת בשיעור חלוקת
45 מעשר עני, שהדין הוא שבעל הבית שיש לו מעשר רב, ומחלקו
46 בשדה בין כמה עניים, צריך ליתן לכל עני לפחות כשיעור שתי
47 סעודות, מפרט התנא שיעורם של כמה דברים, **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן**
48 **אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כְּעוֹבֵלָא** (משקולת קטנה שנפחה שמינית ליטרא)
49 **תְּבַלִּין**, כגון פלפל וכמון ושאר תבלינים, ששיעור זה נצרך כדי לתבל
50 בשר של שתי סעודות, וְלִימְרָא (ומידה מסיימת ששיעורה כולג)
51 **רִבִּי. וְעֵשְׂרָה אֲגוּזִין, וְחֲמִשָּׁה אֶפְרָסִקִין, וְשְׁנֵי רְמוּנִים, וְאַתְרוֹג אַחַד,**
52 **שפירות אלו חשובים הם, ובאים לקינוח סעודה, וזהו שיעור קינוח**
53 **שתי סעודות מזם. עד כאן דברי הברייתא. וְאָמַר גְּרִיסָא בְּרַי דְרִי**
54 **מִשְׁמִיָּה דְרַב מְנַשֵּׁי אֶבְרָהָם, וְאָמַר גְּרִיסָא בְּרַי דְרִי**
55 **שֶׁל מֵינַיִם אֵלוֹ לְעֵנִין עִירוּב תְּחוּמִין, שגם הוא שיעורו מזון שתי**
56 **סעודות. מסיימת הגמרא את קושייתה על רב נחמן, וְהִנֵּי נְמִי לִיְהוּוֹ**

57 **כִּי אֶפְרָסִקִין** - וגם התפוחים יהיה שיעורם כשיעור אפרסקין הדומים
58 להם, ויהיה די לערב בחמשה תפוחים, ומדוע אמר רב נחמן
59 ששיעורם קב.
60 מתרצת הגמרא: **הִנֵּי חֲשִׁיבֵי** - אפרסקים חשובים הם, ובאים לקינוח
61 סעודה, וחמשה אפרסקים מספיקים לקינוח שתי סעודות, וְהִנֵּי
62 (והתפוחים) **לֹא חֲשִׁיבֵי** ולכן שיעורם הוא קב.
63 לעיל הובאו דברי רב מנשיא בר שגובלי בשם רב, שהוסיף על דברי
64 הברייתא לענין מעשר עני, שאלו השיעורים הם גם לענין עירוב. רב
65 יוסף מעיר על דבריו: **אָמַר רַב יוֹסֵף, שְׂרָא לֵיה מְרִיָּה** - ימחול לו
66 ריבונו לְרַב מְנַשֵּׁי בְּרַי שְׁנוּבְלִי, **אֲנָא אֲמַרְיָא נִיְהִלִּיה אֲמַתְנִיתִין**
67 **וְהוּא אָמַרְה אֶבְרִיָּתָא** - אני אמרתי לו את מאמרו של רב יצחק
68 לעירוב' על המשנה (המובאת להלן) ואילו הוא למדה לגורסק בר
69 דרי על הברייתא. **דִּתְנֵן (פאה פ"ח מ"ה) לענין מעשר עני, אֵין פּוֹחֲתִין**
70 **לְעֵנֵי בְּגוֹרָן, מְחִצֵי קַב חֲמִיִין וְקַב שְׁעוּרִין** - אם מחלק חייטים לא יתן
71 לכל עני פחות מחצי קב, ואם שעורים לא יתן פחות מקב, שזהו
72 שיעור שתי סעודות. **רַבִּי מַאִיר אוֹמֵר, הַשִּׁיעוֹר הוּא חֲצִי קַב שְׁעוּרִין,**
73 **כְּמוֹ בַחֲיטִים. מְמַשִּׁיךְ תְּנַא קְמָא, וְלֹא יִפְחוּת מְקַב וְחֲצִי בּוֹסְמִין, וְקַב**
74 **גְּרִזְרוֹת** - תאנים יבשות, **אִוּ מִמְשַׁקְל מְנַה דְבִיבְלָה** - תאנים יבשות
75 שגדרו יחדיו בצורת עיגול. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַדְבִילָה שִׁיעוּרָה**
76 **פָּרֶס** - חצי מנה. מְמַשִּׁיךְ תְּנַא קְמָא, **וְלֹא יִפְחוּת מְחִצֵי לוג יוֹן, רַבִּי**
77 **עֲקִיבָא אוֹמֵר, הֵינן שִׁיעוּרוֹ רְבִיעִית הַלּוּג. מְמַשִּׁיךְ תְּנַא קְמָא וּמְפַרְט,**
78 **וְלֹא יִפְחוּת מְרִבְעִית הַלּוּג שְׁמֹן, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, הַשֶּׁמֶן שִׁיעוּרוֹ**
79 **שְׁמִינִית הַלּוּג. וְשֹׁאֵר כָּל הַפִּירוֹת, שאין הדרך לאכלם בקביעות,**
80 **ולפת בהם הפת, אָמַר אָבָא שְׂאוּל, יתן שיעור פְּרִי שְׁיִמְכְרָם העני**
81 **וְיִקַּח כֶּתֵן מִזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. וְעַל מִשְׁנַה זוֹ אָמַר רַב, וְכֵן הוּא**
82 **שיעורם של מינים אלו לְעִירוּב.**
83 הגמרא תמדה על דברי רב יוסף: **וּמַאי אוֹלָמִיָּה דְהָאֵי מִתְּהָ - מה**
84 **עדיפותה של המשנה על הברייתא, ומדוע הקפיד רב יוסף על כך**
85 **שרב מנשיא שנה את דברי רב על הברייתא, והרי הברייתא והמשנה**
86 **אינן סותרות זו את זו, שהמינים שהוזכרו במשנה לא הוזכרו**
87 **בברייתא, ואם כן אף אם רב אמר את דבריו על המשנה, יש ללמוד**
88 **שכן הוא גם לענין המינים שהוזכרו בברייתא, שהרי יסוד אחד להם.**
89 הגמרא מנסה לבאר את קפידתו של רב יוסף: **אֵילִימָא, מְשׁוּם דְקָא**
90 **תְּנֵי בְּתָד - משום ששנינו בברייתא 'עובלא תבלין', וְתַבְלִין לֹא בְּנֵי**
91 **אֲכִילָה נִינְהוּ, אלא באים לתבל את התבשיל, ולכן סבר רב יוסף**
92 **שאין מערבים בהם, ולפיכך אמר שבודאי לא נאמרו דברי רב יצחק**
93 **לעירוב' על הברייתא. והלא גם לדבריו שרב אמר את דבריו על**
94 **המשנה, אִטּוּ הָבָא - במשנה מי לא קָתְנֵי חֲמִיִין וְשְׁעוּרִין, וְלֹא בְּנֵי**
95 **אֲכִילָה נִינְהוּ בלא תיקון, ולפיכך אין מערבים בהם, וכיצד אמר רב**
96 **על דברי המשנה 'וכן לעירוב'. אלא על כרחך שכוננת רב היא**
97 **שהמינים הראויים לאכילה שיעורם בעירוב כשיעורם של אלו**
98 **במעשר עני, אבל אין כוננתו שכל המינים שהוזכרו לענין מעשר עני**
99 **כשרים לעירוב. ואם כן אף אם דברי רב נאמרו על המשנה, מסתבר**
100 **שכן הוא גם לענין המינים שהוזכרו בברייתא, ומדוע הקפיד רב יוסף**
101 **על רב מנשיא.**
102 מבארת הגמרא: **אֵלָא** הטעם שסבר רב יוסף שרב אמר את דבריו
103 דווקא על המשנה, **מְשׁוּם דְקָתְנֵי במשנה שלא יפחות לעני מְחִצֵי לוג**
104 **יוֹן, ומצינו שאָמַר רַב, מְעַרְבִין בְּשְׁתֵּי רְבִיעִיות הַלּוּג שְׁל יוֹן, והיינו**
105 **אותו שיעור האמור לענין מעשר עני, וּמַדְבְּעִין בּוֹלֵי הָאֵי - מכך**
106 **שמצינו שרב אמר שצריך כל כך יין (שתי רביעיות) לעירוב, שְׁמַע**
107 **מִנֵּה כִּי אָמַר רַב 'וְכֵן לְעִירוּב, אָהָא אֲמַתְנִיתִין קָאֵמַר - על משנה**
108 **זו שהוזכר בה ששיעור יין למעשר עני הוא שתי רביעיות.**
109 **מסיקה הגמרא: אכן שְׁמַע מִנֵּה שרב אמר את דבריו על המשנה ולא**
110 **על הברייתא, ולכך הקפיד רב יוסף על רב מנשיא ששנה את דברי רב**
111 **על הברייתא.**
112 הגמרא מבארת מה שהובא לעיל מהמשנה במסכת מעילה, שכל

עירובין. פרק שלישי – בכל מערבין דף כט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קסה
רש"י

1 כשיל ולא כשיל – קטיל גברא. איכא דאמרי אמר רב המנונא וכו' והא חזינן אינשי
2 דאכלי ולא מייתי התם ככשיל ולא כשיל – כי קאמר רב המנונא אין מערבין –
3 בבשיל ולא בשיל. אבי תפי – בכירה, מקום שפיתת הקדירה. ועבד תוך תוך –
4 שמושיל יפה ונצטמק כולו עד שנימוח, וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה, תוך
5 תוך. הריני כבן עזאי בשוקי מבריא – יומא
6 בדיחא הוה ליה לרבא. ואמר להו לתלמידיה:
7 השתא צילי דעתאי, והריני מזומן להשיב
8 בחריפות לכל מי שישאלני, כבן עזאי, שהיה
9 דורש בשוקי טבריא, ולא היה בימיו עוקר
10 הרים כמותו והיה אומר: – כל חכמי ישראל
11 לפני כליפת השום, חוץ מן הקרח הזה. ו
12 לפסול את הנוהים – אם אבל אוכלין טמאין,
13 אף על גב שאין אוכל מטמא אדם במגע אי
14 אבל מינייהו חצי פרס דהיינו שני ביצים –
15 נפסל מלאכול בתרומה. כדתנן בפירקין
16 דלקמן (פבב): וחצי חציה – לפסול את
17 הגויה. חציה – היינו פרס, לשון פרוסה,
18 וחצי חציה – היינו חצי פרס. אלא משום
19 דתני – עירוב דומיא טומאת אוכלין,
20 דמשמע: כל שהוא מטמא טומאת אוכלין –
21 יש לו מוון שתי סעודות חזי לעירוב, ותפוחין
22 בני טמויי נינהו. רבי שמעון בן אלעזר –
23 במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן
24 קאי, וקאמר: אין פוחתין לעני בגורן מהאי
25 שיעור, דכתיב 'ונתת ללווי לגר ליתנם
26 ולאמננה', ובציר מהכי לא הוי נתינה.
27 עובלא – שמינית שבליטרא, וליטרא הוא
28 לוג. וכן לעירוב – החלק עני בגורן נמי מוון
29 שתי סעודות היא, כדאמר לקמן. הכי גרסינן:
30 והני נמי ליהוי כמפרסין – ותיסגי בחמשה.
31 חשיבי – ואמרין לקמן: כל שהוא ליפתן –
32 כדי לאכול בו, אלא: לא ממש סעודות,
33 דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן,
34 אלא כל מידי לפום חשיבותיה. אם ליפתן
35 שאדם רגיל ללפת בו את הפת – ושיעורו
36 כדי ללפת בו את הפת לשתי סעודות, ואם
37 דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא –
38 שיעורו כבדי שאדם רגיל להביא קינוח לשתי
39 סעודות. שרי ליה מריה – ימחול לו אדונג
40 על דבר זה, לרבי מנשיא. דאנא אמרייתא
41 ניהליה – להא דאמר רב 'וכן לעירוב'
42 אמתניתין כדמפרש ואיל, והוא אנגריה
43 לגורסק רב דרי אברייתא. אין פוחתין לעני
44 בגורן – ממשער עני, אם יש לו הרבה לחלק.
45 ובא עניים הרבה והוא מוחלק לכל אחד –
46 אל יפחות לו משיעור זה, דנתינה בעינן.
47 והתם קתני: היה לו דבר מועט – נותן
48 לפניהם והן מחלקין ביניהן. מחצי קב חיטין
49 – ואם שעורין – קב, ואם כוסמין – קב
50 ומחצה. דבילה – לאחר שגורסקן בעיגול
51 קרי להו דבילה, ושום אינו מוכר במדה אלא
52 במשקל. פרס – חצי מנה. ומאי אולמיה
53 דהאי מוח – דאיכפד רב יוסף ארב מנשיא.

1 ההוא בבשיל ולא בשיל, איכא דאמרי, אמר רב המנונא:
2 אין מערבין בתרדון חיון, ואמר רב הסדא: סילקא תיאי
3 קטיל גברא תיאי. והא קא חזינן דקא אכלי ולא מייתי!
4 התם בבשיל ולא בשיל. אמר רב הסדא: תבשיל של
5 תרדון יפה ללב וטוב לעינים, וכל שכן לבני מעיים. אמר
6 אבני: והוא דתיב אבי תפי ועבד תוך תוך. אמר רבא:
7 הריני כבן עזאי בשוקי מבריא. אמר ליה ההוא מרפגן
8 לרבא: תפוחים בכמה? אמר ליה: וכי מערבין
9 בתפוחים? ולא?! והתנן: כל האוכלין מצטרפין לפסול
10 את הגויה בחצי פרס, ובמוון שתי סעודות לעירוב,
11 ובביצה לטמא טומאת אוכלים! והאי מאי תיובתא?
12 אילימא משום דקתני "כל האוכלין" והני בני אכילה
13 נינהו – והאמר רבי יוחנן: אין למדון מן הפללות ואפילו
14 במקום שצאמר בו חזין! אלא משום דקתני: "ובמוון שתי
15 סעודות לעירוב ובביצה לטמא טומאת אוכלין", והני נמי בני טמויי טומאת אוכלין נינהו. וכמה?
16 אמר רב נחמן: תפוחים בקב. מיתביב, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עופלא תכלין, וליטרא ירק,
17 ועשרה אגוזין, וחמשה אפרסקין, ושני רמונים, ואתרוג אחד. ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב
18 מנשיא בר שגובלי משמיה דרב: וכן לעירוב. והני נמי ליהוי כי אפרסקין? הני חשיבי והני לא
19 חשיבי. אמר רב יוסף: שרא ליה מריה לרב מנשיא בר שגובלי, אנא אמרייתא ניהליה אמתניתין
20 והוא אמרה אברייתא. דתנן: אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חיטין וקב שעורין. רבי מאיר
21 אומר: חצי קב שעורין וקב וחצי פוסמין, וקב גרוגרות, או מנה דבילה. רבי עקיבא אומר: פרס.
22 וחצי לוג יין, רבי עקיבא אומר: רביעית. ורביעית שמן, רבי עקיבא אומר: שמינית. ושאר כל
23 הפירות, אמר אבא שאול: כדי שימפרם ויסק בהן מוון שתי סעודות. ואמר רב: וכן לעירוב.
24 ומאי אולמיה דהאי מתה? אילימא משום דקא תני בהך תכלין, ותכלין לאו בני אכילה נינהו
25 – אטו הקא מי לא קתני חיטין ושעורין, ולא בני אכילה נינהו. אלא משום דקתני חצי לוג יין.
26 ואמר רב: מערבין בשתי רביעיות של יין. מדבעינן כולי האי – שמע מינה כי אמר רב וכן
27 לעירוב – אהא מתניתין קאמר, שמע מינה. אמר מר: ובמוון שתי סעודות לעירוב. סבר רב
28 יוסף למימר: עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי. אמר ליה רבה: אפילו למחצה לשלש
29 ולרביע. גופא, אמר רב: מערבין בשתי רביעיות של יין. ומי בעינן כולי האי? והתניא, רבי
30 שמעון בן אלעזר אומר: יין – כדי לאכול בו, חומץ – כדי לטבל בו, זיתים וכצלים – כדי לאכול
31 בהן שתי סעודות. התם בהמרא מבשלא. אמר מר: חומץ כדי לטבל בו. אמר רב גידל, אמר
32 רב: כדי לטבל בו מוון שתי סעודות של ירק. איכא דאמרי, אמר רב גידל אמר רב: ירק הנאכל
33 בשתי סעודות. אמר מר: זיתים וכצלים, כדי לאכול בהן מוון שתי סעודות. ובכצלים מי
34 מערבין? והתניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: פעם אחת שבת רבי מאיר בערדיסקא, וכא אדם
35 אחד לפניו. אמר לו: רבי, עירבתי בכצלים לטיבעין, והושיבו רבי מאיר בארבע אמות שלו. לא
36 קשיא; הא – בעלים, הא – באימהות. דתניא: אבל בצל והשבים ומת – אין אומרין ממה מת.
37 ואמר שמואל: לא שנו אלא בעלים, אבל באימהות – לית לן בה, ובעלין נמי לא אמרן, אלא
38 דלא

1 דאמר אברייתא במאי דאיירי מתניתין לא איירי ברייתא. ולא סתרון אהדי; הני שיעוריהו בחכי והני שיעוריהו בחכי. לאו בני אכילה נינהו – וסבירא ליה לרב יוסף דאין
2 מערבין בהן, הלכך, "וכן לעירוב" לאו עלה אתמר. אלא משום דקתני חצי לוג יין – דהיינו שתי רביעיות, ושמעינן ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר הכי, וסעודה מהאי –
3 שתי אוכלין מצטרפין לעירוב אבל שלשה וארבעה דליכא סעודה מכל חד – לא. יין כדי לאכול בו – לשרות בו פת מוון שתי סעודות. חומץ כדי לטבל בו – בשר, מוון
4 שתי סעודות. כתיב לאכול בהן – ללפת בהן את הפת דשתי סעודות. התם – דקתני יין כדי לאכול בו. בחמרא מבושל – קאמר, דחשוב ללפת בו אבל חמרא בעלמא –
5 בעינן להיות בו שתיית שתי סעודות. והיינו שתי רביעיות. מוון שתי סעודות ירק – שכל הסעודה מן הירק. ירק הנאכל לשתי סעודות – בפת. בערדיסקא ובא אדם אחר
6 לפניו – בשבת מחוץ לתחום, על ידי עירוב שעירב ממקומו לטיבעין, והיה ערדיסקא באלפים אמה שבין עירובו לטיבעין. והושיבו רבי מאיר בארבע אמות – ואסר לו
7 לצאת ולזוז ממקומו מארבע אמותיו שהיה עומד בהן בשעת שאלה, דקסבר: לאו עירוב הוא, ונמצא יוצא חוץ לתחום בלא עירוב, ותנן לקמן בפרק "מי שהוציא אהו" (מא.ב):
8 אין לו אלא ארבע אמות. עלין – לא חשיבי, ורעים לאכול.

1 מפני

1 כולה, כדאמר בימי שהוציא אהו" (מא.ב). אי נמי:
2 סבר לה כרבי יחזשע דאמר: אין לו אלא ארבע
3 אמות. ואין לומר משום דרבי מאיר קניס שוגג
4 אטו מזיד, דהא בדאורייתא לא קניס. ואית ליה
5 בפירקין נדף לה. ובו דתחומין דאורייתא. ועוד: כיון
6 דחשבינן כל העיר כארבע אמות – אפילו במזיד
7 נמי מהלך את כולה, דמזיד נמי אית ליה ארבע
8 אמות. בתוספת רבינו יהודה.
9 מפני

1 דאמר רבי מאיר בארבע אמותיו – חוץ
2 לעיר היה. דבעיר היה מהלך את
3 כולה, כדאמר בימי שהוציא אהו" (מא.ב). אי נמי:
4 סבר לה כרבי יחזשע דאמר: אין לו אלא ארבע
5 אמות. ואין לומר משום דרבי מאיר קניס שוגג
6 אטו מזיד, דהא בדאורייתא לא קניס. ואית ליה
7 בפירקין נדף לה. ובו דתחומין דאורייתא. ועוד: כיון
8 דחשבינן כל העיר כארבע אמות – אפילו במזיד
9 נמי מהלך את כולה, דמזיד נמי אית ליה ארבע
10 אמות. בתוספת רבינו יהודה.
11 מפני

1 מפני נחש שבו - פירש הקונטרס: ארס של שרף בצל. ורבינו חננאל פירש: העמוד
2 שבתוכו, שמתעגל בתוכו כמין גבעול, ומתקבצין בו זרע הבעל - אותו העמוד
3 נקרא נחש של בצל.

4 **הכא** שכר איקרי - ואפילו הכי פוסל המקוה. והא דאמר בפרק קמא דמכות דין מזוג
5 אינו פוסל את המקוה אפילו כשיש בו

6 שלשה לוגין מים שאובין - מישום הדמרא מויגא
7 מיקרי, שאני שכר דכל עיקרו אינו אלא מים.
8 ועוד הדהם מיקרי חמרא מויגא ושם חמרא
9 עלויה, ופירי לא פסיל המקוה.

10 **כדי** שימוגנו ויעמוד על רביעית. משמע דכוס
11 של ברכה טעון מויגא. וכן בפרק "שלשה
12 שאכלו" (ברכות ג,ב) ובה"מזכר פירות" (בבא

13 בתרא צ,א) אמר: ואין מברכין עליו עד שיתן
14 לתוכו מים. ותימה: דבפרק "שלשה שאכלו"
15 (ברכות נא,א) אמרין: עשרה דברים נאמרו בכוס

16 של ברכה וחשיבי חי! ותריץ רש"י: ד"ח" דקאמר
17 - היינו שיתנו חי בכוס. ואחר כך מזוג, לאפוקי
18 שלא ימוגנו בכוס זה ויתנו בכוס אחר שמברך
19 עליו. ורבינו תם מפרש: ד"ח" היינו מזוג ולא

20 מזוג. דאמר בפרק "בן סורר ומורה" (סנהדרין
21 ע,א) אינו חייב עד שישתה ח"י זין, ומוקי לה במזוג
22 ולא מזוג. ונותן בו קצת מים בתחילה הריכה,

23 ובברכת הארץ מוסיק עליו מים עד שיהא מזוג
24 כראוי, כדאמר בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות
25 נא,א) שמוסיף בברכת הארץ, והיינו מים. ולא

26 כמו שפירש שם בקונטרס שמוסיף יין. ובני
27 נרונה מפרשים ד"ח" קאי אכוס, ולאפוקי כוס
28 שבור. דכולהו עשרה דברים קאי אכוס. ושיתן חי

29 בכוס, כדאמר (בבא קמא נז,א): שבירתן זו היא
30 מיתתן. ובפרק בתרא דמכות (טז,ב) אמר: ריסק
31 תשעה נמלין ואחד חי, רוצה לומר: אותו חי

32 שלם.
33 **ויעמוד** על רביעית - נראה כמו שפירש
34 רש"י ב"המוציא" (שבת ע"ב) דכוס

35 של ברכה צריך שיהא בה רובע רביעית הלוג,
36 כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית הלוג. ולא
37 כטועים שמפרשים רובע רביעית הקב, והיינו

38 רביעית הלוג כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית
39 הקב - והיינו לוג. והא בגזיר בפרק "שלשה
40 מינים" (לחא) חשיב חך דשאר משקין ברביעית

41 דמייתי הכא, ומשמע הכא ובה"מוציא" (שבת
42 ע,א) והיינו שיעור כוס יפה אחר מויגתו. והנהו
43 דחשיב בגזיר - הוה רביעית הלוג, מדרחשיב

44 רביעית שמן לנויר, דליף מקרא בהתודה דהוי
45 חצי שיעור של תודה. ותנן בפרק "שתי מדות"
46 (מנחות פח,ב) חצי לוג שמן לתודה. ועוד, תני

47 התם: שבע מדות של לח היו במקדש, רביעית
48 הלוג מה היא משמשת - רביעית מים למצורע,
49 רביעית שמן לנויר. וחשיב נמי רביעית דם מטמא

50 באהל - והיינו רביעית הלוג, כדמשמע בפרק
51 "בן גדול" (בבא, א) אמר: חצי קב עצמות.
52 וחצי לוג דם - לכל, רובע קב עצמות ורביעית

53 דם - לא לכל. ופריך נמי התם: ותו ליכא?
54 והאיכא מי רביעית נטלין מן לידים, והיינו מי
55 רביעית הלוג, כדמוכח במסכת ידים (פרק ראשון

56 משנה א). **כל** חמרא דרי על חד תלת -
57 והא דאמר בידינו ממונות" (סנהדרין לז,א) אל

58 יחס המזג, שאם נצרך אחר מהם לצאת רואין אם יש
59 לאוקומא קרא בסתם מזוג, רביעית דסנהדרין למאי חזי? אבל שלישי חזי לדיני נפשות. ליהוי סנהדרין קטנה. **אלמא** תמרים עדיפי - ואם תאמר: כיון דעדיפי, דילמא לא בעינן קבי וש
60 לומר: דמייתי ראיא דיותר מקב לא בעי. **בגדי** עניים - דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים, דבחרה תליא מילתא, ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה
61 טפחים. ואם ייחד - בטלה דעתו. אבל בטומאת מת אין חילוק, ואף לעשירים הוי בשלש על שלש. ובפרק "זמח מדליקין" (שבת כ"ב) תניא: שלש על שלש מניין? ולמוד לומר: "הזבנג"
62 ולא מפליג בין עניים לעשירים. ועוד, דבמסכת כלים פרק עשרים ושבעה (משנה ב) תנן: בדג מטמא שלשה על שלשה למדרס, ושלש על שלש למת. ועל כרחך בעשירים מיירי, דבעיים
63 תנן פרק עשרים ושמונה (משנה ח): בגדי עניים, אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה - טמאין מדרס. כך פירש רבינו תם, ודלא כפרוש הקונטרס דסוף "כירה" (שבת מז,א). שלש על
64 שלש לא מטמא ביד עשיר כלל.

1 **דלא אבצל ורתא** - שלא גדלו זרת ויש להן ארסו בבצל. נחש שבו - ארס שרף
2 הבעל. ופוסל את המקוה - כשאר מים שאובין, מתקוף לה רב כהנא מה בין זה
3 למי צבע - ופשיטא דפוסל. **שיכרא מיקרי** - וסלקא דעתך אמנא אין עליו שם

4 מים. תרין ריבועי שיכרא - תרי לוגין, דלוג רובע קב. **המוציא יין** - בשבת. **כדי**
5 **מויגת כוס** - כמו שנותנין יין חי בכוס כדי

6 למזוגו במים. **רובע רביעית** - רובע לוג יין
7 חי. וקתני **סיפא** - דהמוציא יין, ושאר כל
8 המשקין הוצאתן ברביעית, דהיינו לוג.

9 **ומדהתם** - בהוצאת שבת בעינן על חד דיין
10 ארבע דשיכרא, דביין תני רובע רביעית
11 ובשאר כל המשקין תני רביעית. **הכא נמי** -

12 גבי עירוב בעינן ארבע, ואמר רב לעיל:
13 מערבין בשני רביעית יין, אלמא: בשיכרא
14 תרי לוגי בעינן. **דשתי כסא** - של רביעית

15 לוג שכר בצפרא, וכסא בפניא, וסמך עליהו.
16 **אבל גרוגרות** - של תרומה בשוגג. **בוזא** -
17 בשוה זוז, וקא משלם ליה - תמרים דיקרים

18 מגרוגרת, ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי
19 דמים. **אלמא תמרים עדיפי** - ותנן לעיל גבי:
20 עני גרוגן: קב גרוגרות, ואמר רב: וכן לעירוב.

21 וכל שכן תמרים, דודאי סגי להו בהכי. **אמר**
22 **ליה אביי** - מהא לא תשמע דתמרים עדיפי,
23 לעולם גרוגרות עדיפי, ולפי דמים משלם.

24 ומאי ברכה - דקפיץ עליה זבינא - לוקחים.
25 ולענין עירוב בעינן טפי מקבי. **שתיתא** -
26 מאכל שעשירין מקמח קלי משתיבש בתורה,

27 ונותנין דבש לתוך התבשיל. **שרגושי** =
28 תרודין. כינס = קליות. **בוני** = מדות.
29 **משבתא** = דאגה. **כבווי דרעייתא דניסן** =

30 צפיעי בקר. **סוגיני דערבא** = קיסמין של
31 ערבה. ונכבביה - עישה מהן גחלת, ויצלה
32 בזון אותו בשר וניכול. **חמרא מרקא** - יין

33 מזוג. **כדי לאכול בו** - כל שהוא לפתן
34 שיעורו כדי לאכול בו לפת בו את הפת מוזן
35 שתי סעודות. **כדי לאכול הימנו** - שיהו כל

36 שתי הסעודות ממנו. **בשר חי** - אינו לפתן,
37 ובעינן כדי לאכול ממנו. **בשר צלי** - פליגי
38 ביה אי הוי לפתן אי לא. **מבחקי** = חתיכות.

39 **בגדי עניים** - שלש על שלש, מקבלין
40 טומאה לעניים. **בגדי עשירים** - שלשה על
41 שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים.

1 **הכי**
2 **דשוי ארבעה**, וקתני: "תבא עליו ברכה", **אלמא**: תמרים עדיפי. **אמר ליה אביי**: לעולם דאכל
3 **מיניה בוזא**, וקא משלם בוזא. ומאי "תבא עליו ברכה" - דאכל מיניה מידי דלא קפיץ
4 עליה זבינא, וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא. **שתיתא**, **אמר רב אחא בר פנחס**:

5 **תרי שרגושי**. כיסאני, **אמר אביי**: תרי בוני דפומבדיתא. **אמר אביי**, **אמרה לי אם**: הני כסאני
6 מעלו לליבא, ומכבלי מושבתא. **ואמר אביי**, **אמרה לי אם**: האי מאן דאית ליה חולשא
7 דליבא לייתי בישרא דאטמא ימינא דדיכרא, וליתיה כבווי דרעייתא דניסן, ואי ליבא פבווי

8 דרעייתא - ליתיה סוגיני דערבא, וניכפביה וניכול, ונשתי בתריה חמרא מרקא. **אמר רב**
9 **יהודה**, **אמר שמואל**: כל שהוא ליפתן - **כדי לאכול בו**. כל שאינו ליפתן - **כדי לאכול הימנו**.

10 **בשר חי** - **כדי לאכול הימנו**. **בשר צלי**, **רבא אמר**: **כדי לאכול בו**, ורב יוסף אמר: **כדי**
11 **לאכול הימנו**. **אמר רב יוסף**: **מנא אמנא לה** - דהני פרכאי אכלי טבחקי בלא נהמא. **אמר**

12 **ליה אביי**: **ופרכאי הוה רובא דעלקא?! והתנן**: **בגדי עניים לעניים**, **בגדי עשירים לעשירים**,
13 **אבל**

14 **אמא** תמרים עדיפי - ואם תאמר: כיון דעדיפי, דילמא לא בעינן קבי וש
15 לומר: דמייתי ראיא דיותר מקב לא בעי. **בגדי** עניים - דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים, דבחרה תליא מילתא, ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה
16 טפחים. ואם ייחד - בטלה דעתו. אבל בטומאת מת אין חילוק, ואף לעשירים הוי בשלש על שלש. ובפרק "זמח מדליקין" (שבת כ"ב) תניא: שלש על שלש מניין? ולמוד לומר: "הזבנג"
17 ולא מפליג בין עניים לעשירים. ועוד, דבמסכת כלים פרק עשרים ושבעה (משנה ב) תנן: בדג מטמא שלשה על שלשה למדרס, ושלש על שלש למת. ועל כרחך בעשירים מיירי, דבעיים
18 תנן פרק עשרים ושמונה (משנה ח): בגדי עניים, אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה - טמאין מדרס. כך פירש רבינו תם, ודלא כפרוש הקונטרס דסוף "כירה" (שבת מז,א). שלש על

19 שלש לא מטמא ביד עשיר כלל.

57 הוצאתם בשבת בְּרִבְעֵיתָ הַלּוּג, וְכֵן כָּל הַשּׁוֹפְכִין – מִיַּם טְרוּחִים
 58 הַמְשֻׁמֵּשִׁים לִגְבֹּל בְּהֵם אֶת הַטֵּיט, חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם בְּרִבְעֵיתָ הַלּוּג.
 59 מִסֵּיִם רַב אַחַז אֶת רֵאשִׁיתוֹ שִׁיעוּר שִׁיכַר לְעִירוֹב הוּא שְׁנֵי לוג,
 60 מִדְּהָתֶם עַל חֵד אֲרַבְעַ – כֶּשֶׁם שֶׁלִּגְבֵי שִׁיעוּר הוּצָאָה בְּשַׁבַּת שִׁיעוּר
 61 הַשִּׁיכַר גָּדוֹל פִּי אַרְבַּעַ מְשִׁיעוּרוֹ שֶׁל הַיֵּין, שִׁיעוּר הַיֵּין הוּא רִבַּע
 62 רְבִיעֵיתָ הַלּוּג, וְשִׁיעוּר שֶׁאֵר מִשְׁקָן (וְכֹלל שִׁיכַר) הוּא רְבִיעֵיתָ הַלּוּג,
 63 הִכָּא נִמְיָ עַל חֵד אֲרַבְעַ – כִּךְ גַּם לִגְבֵי עִירוֹב, שִׁיעוּר הַשִּׁיכַר הוּא פִי
 64 אַרְבַּעַ מְשִׁיעוּר הַיֵּין, וְבֵינן שְׁנֵינָי לְעֵיל (ע"א) שִׁיעוּרוֹ הוּא שְׁתֵּי
 65 רְבִיעֵיתָ הַלּוּג, נִמְצָא שִׁיכַר שִׁיעוּרוֹ שְׁנֵי לוג.
 66 הַגְּמָרָא דוּחָה אֶת סִבְרוֹתוֹ שֶׁל רַב אַחַז בְּרַב יוֹסֵף: וְלֹא הִיא – אֵין
 67 לְדַמּוּת אֶת שִׁיעוּר עִירוֹב לְשִׁיעוּר הוּצָאָה בְּשַׁבַּת, הֵתֵם בְּהוּצָאָה הוּא
 68 דְּבָצִיר מְהֵבִי – פָּחוֹת מְרַבֵּיעֵיתָ שִׁיכַר לֹא חָשִׁיב, וְלִכֵּן אֵינוּ חַיִּיב עֲלָיו,
 69 אֲבָל הִכָּא בְּעִירוֹב שְׁאֵין הַדְּבַר תְּלוּי בְּחַשִּׁיבוֹת, אֵלֹא צָרִיךְ שִׁיחַא בּו
 70 שִׁיעוּר שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, לֹא צָרִיךְ שִׁיחַא בּו שִׁיעוּר פִּי אַרְבַּעַ מְשִׁיעוּר הַיֵּין,
 71 כִּיּוֹן דְּעַבְדֵי אֵינְשֵׁי דְשִׁתּוֹ כֶּסָּא בְּצַפְרָא וְכֶסָּא בְּפִינָא וְסַמְכֵי
 72 עֵילוּהוּ – שְׁמִצּוּי שְׁאֵנְשִׁים שׁוֹתִים כּוֹס שִׁיכַר בְּשִׁיעוּר רְבִיעֵיתָ
 73 בְּסְעוּדַת הַבּוֹקֵר וְכוֹס שְׁנֵי בְּשִׁיעוּר זֶה בְּסְעוּדַת הָעֶרֶב, וּמִסְתַּפְקִים בּוּזָה,
 74 הֵרִי שִׁיעוּר שְׁתֵּיתִי שִׁיכַר בְּשְׁתֵּי סְעוּדוֹת הוּא שְׁתֵּי רְבִיעֵיתָ, וְלִכֵּן דִּי
 75 בְּשִׁיעוּר זֶה לְעִירוֹב, וְכִשְׁעִירוֹ שֶׁל הַיֵּין.
 76 הַגְּמָרָא מְבַרֵּרַת אֶת שִׁיעוּר תַּמְרִים לְעִירוֹב: תַּמְרִים, בְּכַמָּה הֵם שִׁיעוּר
 77 מוֹזֵן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, תַּמְרִים כְּבֵב.
 78 רַב יוֹסֵף מְבִיא מְקוֹר לְדַבְרֵיו מְבַרֵּייתָא לְעַנְן תְּשׁוּמֵי תְרוּמָה: אֲמַר
 79 רַב יוֹסֵף, מִנָּא אֲמִינָא לָהּ שִׁיעוּרֵם שֶׁל תַּמְרִים לְעִירוֹב הוּא קַב,
 80 דְּתַנְיָא, זֶר שְׂאֵבֵל בְּשׁוּגַ גְּרוּגְרוֹת – [תַּנְיָא יְבִשׁוֹת] שֶׁל תְּרוּמָה,
 81 וְשִׁילָם עֲבוּרֵם לְכַהֵן תַּמְרִים, תְּבֹא עֲלָיו בְּרַבָּה, שׁוּזָה תְּשׁוּלֵם טוֹב
 82 יוֹתֵר. מְבַאֵר רַב יוֹסֵף, הֵיכִי דְמֵי – בְּאִיזָה אֹפֶן מְדוּבֵר, אֵילִימָא לְפִי
 83 דְּמִים – שִׁשִּׁילֵם תַּמְרִים לְפִי הָעֵרֶךְ שֶׁל הַגְּרוּגְרוֹת שְׂאֵבֵל, כְּלוּמֵר,
 84 דְּאֵבֵל מִינְיָה גְרוּגְרוֹת בְּזוּזָא – בְּשׁוּזֵי זוּז, וְקָא מְשִׁלָם לִיָּה תַּמְרִים
 85 בְּשׁוּזֵי זוּזָא, אֵם כֵּן מֵאֵי תְבֹא עֲלָיו בְּרַבָּה, וְהֵלֵא בְּזוּזָא אֲבָל בְּזוּזָא
 86 קָא מְשִׁלָם, וְאֵין שׁוּם רִיחַ לְכַהֵן. דְּאֵבֵל לָאו – אֵלֹא וְדֵאֵי מְדוּבֵר
 87 שִׁשִּׁילָם לּו לְפִי מְדָה, כְּלוּמֵר, דְּאֵבֵל מִינְיָה גְרוּזָא – [מִיָּה] דְּגְרוּגְרוֹת
 88 דְּשׁוּזָא זוּזָא, וְקָא מְשִׁלָם לִיָּה גְרוּזָא דְּתַמְרִים דְּשׁוּזֵי אֲרַבְעָה – וְשִׁילָם
 89 לּו כְּמוֹת כּוֹז שֶׁל תַּמְרִים, שְׁהֵם שׁוּזִים אַרְבַּעַ זוּז, וְעַל כֵּךְ קָתְנֵי תְּבֹא
 90 עֲלָיו בְּרַבָּה, מְפַנֵּי שְׁמַרְבָּה בְּתְשׁוּמֵי תְרוּמָה, אֲלֵמָא תַּמְרִים עֲדִיפֵי
 91 – מוֹכַח מְכַאן שֶׁהַתַּמְרִים עֲדִיפִים וְיִקְרִים יוֹתֵר מֵהַגְּרוּגְרוֹת, וְכִיּוֹן
 92 שְׁשֵׁנִינָי לְעֵיל (ע"ב) שִׁיעוּר הַגְּרוּגְרוֹת לְעַנְן מְעַשֵׂר עֲנֵי הוּא קַב,
 93 שִׁיעוּר זֶה דִּי לְשְׁתֵּי סְעוּדוֹת, וְאִמֵּר רַב (ש) שְׁכַן הוּא גַם הַשִּׁיעוּר
 94 לְעַנְן עִירוֹב, אֵם כֵּן תַּמְרִים שְׁעֲדִיפִים מְגֻרּוּגְרוֹת כָּל שְׁכַן שְׁקַב מֵהֶם
 95 דִּי לְשְׁתֵּי סְעוּדוֹת, וְאִמֵּנָם אִפְשֵׁר שִׁיעוּרֵם פָּחוֹת מִקַּב, כִּיּוֹן
 96 שְׁחֻשׁוּבִים יוֹתֵר, אֵלֹא מְכִיּוֹן שְׁאֵין אֲנִי יוֹדְעִים בְּכַמָּה הֵם חֻשׁוּבִים יוֹתֵר,
 97 לִכֵּן יֵשׁ לְעֶרֶב בְּקַב.
 98 אֲבִי דוּחָה אֶת רֵאשִׁית רַב יוֹסֵף מְהַבְרִייתָא: אֲמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף,
 99 לְעוֹלָם אִפְשֵׁר לּוּמֵר שֶׁתַּמְרִים אֵינָם חֻשׁוּבִים מְגֻרּוּרוֹת, וּמְדוּבֵר דְּאֵבֵל
 100 מִינְיָה גְרוּגְרוֹת בְּשׁוּזֵי זוּזָא וְקָא מְשִׁלָם תַּמְרִים בְּשׁוּזֵי זוּזָא וְנוֹתֵן לּוּ
 101 יוֹתֵר תַּמְרִים, כִּיּוֹן שְׁחֻשׁוּבִים פָּחוֹת מֵהַגְּרוּגְרוֹת, וּמֵאֵי תְּבֹא עֲלָיו
 102 בְּרַבָּה – וּמֵהוּ הַרִיחַ לְכַהֵן שְׁמַחְמַת כֵּן תְּבֹא עֲלָיו בְּרַבָּה [שְׁהֵרִי שִׁילָם
 103 לּוּ בְּאוֹתוֹ שׁוּזֵי], דְּאֵבֵל מִינְיָה מִיָּדִי דְּלֹא קִפְיִין עֲלֵיהֶּ וְבִינָא – שְׂאֵבֵל
 104 גְרוּגְרוֹת שְׁהֵם דְּבַר שְׁאֵין הַקּוֹנִים קוֹפְצִים עֲלָיו לְקַנּוֹתוֹ, וְקָא מְשִׁלָם
 105 לִיָּה מִיָּדִי דְּקִפְיִין עֲלֵיהֶּ וְבִינָא – וּמְשִׁלָם תַּמְרִים שְׁהֵם דְּבַר שְׂהֵבֵל
 106 קוֹפְצִים לְקַנּוֹתוֹ, כִּיּוֹן שְׁמִצּוּיִים פָּחוֹת מְגֻרּוּרוֹת, וְלִכֵּן אִפְּלוּ שְׁמִשְׁלָם
 107 כְּשׁוּזֵי מָה שְׂאֵבֵל, מְכַל מְקוּם הוּא תְּשׁוּלֵם מְעוּלָה יוֹתֵר, וְתַבָּא עֲלָיו
 108 בְּרַבָּה. וְכִיּוֹן שְׁאִפְשֵׁר שֶׁהַתַּמְרִים חֻשׁוּבִים פָּחוֹת מְגֻרּוּרוֹת, אִפְשֵׁר
 109 שְׁגַם לְעַנְן עִירוֹב שִׁיעוּרֵם יוֹתֵר מִקַּב.
 110 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁכָּה לְעִסּוֹק בְּשִׁיעוּר מִינֵי מְאֵבֵלִים לְעִירוֹב: שְׁתֵּיתָא –
 111 מִיָּן דֵּיִיסָה הָעִשׂוּיָה מְקַמַּח שֶׁל שְׁבֵלִים שִׁיבְשׁוּ אוֹתָם בְּתַנּוּר בְּעוּדָם
 112 לְחִים, הַמְעוּרָב עִם דְּבַשׁ, אֲמַר רַב אַחָא בְּרַ פְּנַחֵם, שִׁיעוּרָה תְּרִי

1 דְּלֹא אֲבָצִיל וְזִרְתָּא – שֶׁלֹּא גָדְלוּ הָעֵלִים שִׁיעוּר זֶרֶת, שְׁאֵו עֲדִיין יֵשׁ
 2 בְּהֵם אֵרֵס הַמְּמִית אֶת הָאָדָם, אֲבָל אֲבָצִיל וְזִרְתָּא לִית לֵן בְּהָ, שְׁאֵו
 3 מֵתְבַטֵּל הָאֵרֵס שְׁבַהֵם. וּבֹאפוֹן זֶה מְעַרְבִים בְּהֵם.
 4 הַגְּבִילָה נּוֹסֶפֶת בְּסַכְנָה שְׁבֹאכִילַת עֲלֵי בְצֵלִים: אֲמַר רַב פֶּפְסָא, לֹא
 5 אֲמַרְן שִׁסְכְּנָה לְאֹכֹל עֲלֵי בְצֵלִים וְשֶׁלֹּא גָדְלוּ זֶרֶת, אֲלֵא דְּלֹא אִישְׁתֵּי
 6 שִׁיכְרָא – כִּשְׁלֹא שְׁתָּה שִׁיכַר לְאַחַר אֲכִילַתָּם, אֲבָל אִישְׁתֵּי שִׁיכְרָא
 7 לִית לֵן בְּהָ.
 8 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּבַאֵרַת אֶת הַסְּכָנָה שְׁבֹאכִילַת בְּצֵל: תְּנוּ
 9 רְבֵנְךָ, לֹא יֵאָבֵל אֲדָם בְּצֵל מְפִנֵי נְחֹשׁ שָׁבוּ – הַשֶּׁרֶף שֶׁבְּבַצֵּל שִׁקְשָׁה
 10 לַגּוֹף כְּאֵרֵס שֶׁל נְחֹשׁ, וּמְעַשָּׂה בְּרַבֵּי תַנְיָא שְׂאֵבֵל חֲצִי בְּצֵל וְחֲצִי
 11 נְחֹשׁ שָׁבוּ, וְחֵלְהָ, וְנִמְטָה לְמוֹת, וּבְקִשּׁוֹ חֲבִירֵיו רְחִימִים עֲלָיו, וְחֵיָה,
 12 וְאָף שִׁהִיָּה רְאוּי לְמוֹת, שְׁהֵרִי עֶבֶר עַל דְּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁהוֹדִירוּ שֶׁלֹּא
 13 לְאֹכֹל בְּצֵל, לֹא נִמְנַעוּ מִלְּהַתְּפַלֵּל עֲלָיו, מְפִנֵי שְׁהִשְׁעָה צְרִיכָה לּוּ –
 14 שֶׁהַדּוֹר הִיָּה צָרִיךְ לוּ.
 15 מְקוּהָ צָרִיךְ שִׁיחֵי בּו אַרְבַּעִים סָאָה מִי גְשָׁמִים, וְלֹא 'שְׁאוּבִים' (שְׁעֵבֵר
 16 דָּרַךְ כְּלוּי), וְאֵם קוּדָם שְׁתַּמְלָאוּ אַרְבַּעִים סָאָה בְּבוֹר נְפֹלו שֵׁם שְׁלֵשָׁה
 17 לּוּגִים מִיַּם שְׁאוּבִים, הַמְּקוּהָ פְּסוּל, וְאָף אֵם יוֹסִיף מִי גְשָׁמִים רַבִּים, אֵין
 18 הַמְּקוּהָ חוֹזֵר לְהַכְשִׁירוֹ. אִמֵּנָם לְאַחַר שֶׁכָּבַר מִילָא בְּבוֹר אַרְבַּעִים סָאָה
 19 מִי גְשָׁמִים, אֵין מִיַּם שְׁאוּבִים פְּסוּלִים אוֹתוֹ מַעְתָּה כָּלָל, וְאִפְּלוּ אֵם
 20 יוֹסִיף בּו מִיַּם שְׁאוּבִים רַבִּים בְּיוֹתֵר. אִמֵּנָם דּוּוּקָא בְּמִיַּם הַדִּין כֵּן, אֲבַל
 21 שְׁאֵר מְשֻׁקִים אֵין פְּסוּלִים בְּשִׁלְשֵׁת לּוּגִים. הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדִין עִירוֹב
 22 בְּשִׁיכַר, וְאֵגַב כֵּן דְּנָה גַם בְּדִינוֹ לְעַנְן פְּסוּל מְקוּהָ: אֲמַר רַבֵּי יוֹרְאָ
 23 אֲמַר שְׁמוּאֵל, שְׂכָר – מִיַּם שְׁשֵׁרוּ בְּהֵם תַּמְרִים וְנַעֲשׂוּ שִׁיכַר, מְעַרְבִין
 24 בּו עִירוֹבֵי תְּחוּמֵי, וּפּוֹסֵל אֶת הַמְּקוּהָ בְּשִׁלְשֵׁת לּוּגִין, כְּדִין מִיַּם
 25 שְׁאוּבִים.
 26 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: מְתַקֵּף לָהּ רַב כְּהֵנָּא, פְּשִׁיטָא שִׁשִּׁיכַר פּוֹסֵל אֶת
 27 הַמְּקוּהָ, וְכִי מַה בֵּין זֶה לְמֵי צְבַע – מִיַּם שְׁשֵׁרוּ בְּהֵם סְמַמְנִים וְקִיבְלוּ
 28 צְבַע, דְּתַנְן (מְקוּאוֹת פ"ז מ"א), רַבֵּי יוֹסֵי אֲמַר, מִי צְבַע פּוֹסֵלִין אֶת
 29 הַמְּקוּהָ בְּשִׁלְשֵׁת לּוּגִין, כְּסַתָּם מִיַּם שְׁאוּבִים.
 30 מְתַרְצַת הַגְּמָרָא: אֲמַרִי, הֵתֵם כְּמִי צְבַע, מֵאֵי דְּצְבַעָא מִקְרִי – מֵי
 31 צְבַע הֵם נְקֵרָאִים, וְשֵׁם מִיַּם עֲלֵיהֶם, אֲבַל הִכָּא בְּשִׁיכַר, שִׁיכְרָא
 32 אִיקְרִי, וְהִיָּה מְקוּם לּוּמֵר שְׁאֵין עֲלָיו שֵׁם מִיַּם כָּלָל, וְדִינוֹ כְּשֹׂאֵר
 33 מְשֻׁקִים, שְׁאֵין פְּסוּלִים אֶת הַמְּקוּהָ בְּשִׁלְשֵׁת לּוּגִים, לִכֵּךְ הוּצָרַךְ
 34 שְׁמוּאֵל לְפָרֵשׁ שְׁכִיּוֹן שִׁיעוּרֵם מִיַּם, דִּינוֹ כְּמִים, וּפּוֹסֵל בְּשִׁלְשֵׁת לּוּגִים.
 35 מְבַרֵּרַת הַגְּמָרָא: וְכַכְּמָה שִׁיכַר מְעַרְבִין, מְבִיאָה הַגְּמָרָא: סָבֵר רַב
 36 אַחָא בְּרִיהֵ דְּרַב יוֹסֵף קָמֵיהֶּ דְּרַב יוֹסֵף לְמִמֵּר – עֲלָה בְּדַעַת רַב אַחָא
 37 בְּנוֹ שֶׁל רַב יוֹסֵף לּוּמֵר בְּפִנֵּי אֲבִיָּה, שְׁמַעְרַבִים בְּתַרִין רַבְעֵי שְׂכָרָא –
 38 בְּשְׁנֵי לוג שִׁיכַר, שִׁישׁ לְלַמּוֹד דְּבַר זֶה מֵהַשִּׁיעוּר הָאִמּוּר לְעַנְן הוּצָאָה
 39 בְּשַׁבַּת מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת, בְּרַתְנָן (שַׁבַּת ע"ג), הַמּוֹצִיא יֵין חֵי וְשִׁאֵינוּ מְעוּרָב
 40 עִם מִיַּם], שִׁיעוּרוֹ לְהַתְּחַיֵּיב חֻטְאָתָהּ הוּא, בְּדֵי מוֹזִיגַת הַכּוֹס – כְּשִׁיעוּר
 41 שְׁנוֹתֵינָם מִמְּנוּ לְתוֹךְ הַכּוֹס, כְּשִׁכּוּסִיף שְׁטָאָתָהּ עֲלָיו מִיַּם (כְּדִי שִׁיחַא רְאוּי
 42 לְשִׁתִּיה) יִתְמַלֵּא הַכּוֹס. וְתַנְיָ עֲלָה – וְשֵׁנִינָו בְּרִייתָא לְבֹאֵר אֶת כּוּוֹנֵת
 43 הַמְּשַׁנָּה בְּאִיזָה כּוֹס מְדוּבֵר, שֶׁהֵינּוּ בְּדֵי מוֹזִיגַת כּוֹס יָפָה. מְבַאֵרַת
 44 הַגְּמָרָא: מֵאֵי כּוֹס יָפָה, כּוֹס שֶׁל בְּרַבָּה – שְׁמַבְרַכִים עֲלָיו בְּרַכַּת
 45 הַמּוֹזֵן. וְאֲמַר רַב נְחֵמָן אֲמַר רַבָּה בְּרַ אֲבוּהָ, כּוֹס שֶׁל בְּרַבָּה צְרִיךְ
 46 שִׁיחַא בּו יֵין חֵי בְּשִׁיעוּר רּוֹבַע רְבִיעֵיתָ – רִבַּע שֶׁל רְבִיעֵיתָ הַלּוּג, בְּדֵי
 47 שְׁיִמּוּזְנוֹ – כְּדִי שִׁיּוֹסִיף עֲלָיו שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים מִיַּם, וְעִמּוּד עַל רְבִיעֵיתָ
 48 הַלּוּג, וְכַדְרָבָא – וְכִשְׁעִירוֹ הַמּוֹזִיגָה שְׁפִירֵשׁ רַבָּא, דְּאֲמַר רַבָּא, כָּל
 49 תְּמָרָא דְּלֹא דְרִי עַל חֵד תְּלַת מֵאָה – כֹּל יֵין שֶׁלֹּא מְזוּגָהוּ שְׁלֵשָׁה
 50 מִדּוֹת מִיַּם עַל כָּל מִידָה שֶׁל יֵין, לָאוּ תְּמָרָא הוּא – אֵינוּ יֵין, שִׁאֵינוּ
 51 רְאוּי לְשִׁתִּיה מְרוּב חוּזוֹק, וְלִכֵּן כּוֹס שֶׁל בְּרַבָּה שִׁיעוּרוֹ רְבִיעֵיתָ הַלּוּג,
 52 צָרִיךְ שִׁיחֵיָּה בּו רִבַּע רְבִיעֵיתָ יֵין חֵי, כְּדִי שְׁאֵחַר הַמּוֹזִיגָה עִמּוּד עַל
 53 רְבִיעֵיתָ. וְלִפְיֵכֶן שִׁיעוּר הַיֵּין לְעַנְן הוּצָאָה בְּשַׁבַּת, הוּא רִבַּע רְבִיעֵיתָ,
 54 שִׁיעוּר זֶה חֻשׁוּב לְעַנְן כּוֹס שֶׁל בְּרַבָּה. מְמַשִּׁךְ רַב אַחָא, וְקָתְנֵי
 55 בְּסִיפָא שֶׁל הַמְּשַׁנָּה וְהַמְּפֻרְטָת אֶת שִׁיעוּר הַמְּשֻׁקִים לְעַנְן הוּצָאָה
 56 מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת, וְשְׂאָר כָּל הַמְּשֻׁקִין [שֶׁלֹּא פּוֹרְטוּ בְּמַשְׁנָה], חַיִּיבִים עַל

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **מ**. נוהגים לקרות בליל יום הכפורים במחזורים^{טו} מפני שאימת יום הכפורים עליהם ולא יטו:

חלק ב סימן ערה דברים האסורים לעשות בשבת לאור הנו טע"ף ט

הלכתא רבתא

טו] במחזורים - או בכל קריאה שרגילים בה כקריאת תהלים וכד', אבל בלימוד משנה או לימוד אחר - יש להחמיר¹⁸.

ציונים והוספות

18) כף החיים ס"ק כת. ועיין שו"ת שבט הלוי ח"ה סימן סו אות ג שהסתפק אם אפשר לדמות לימוד וקריאת משניות לשנה. תפילה, וכן האם ניתן להתיר לקרוא בראש השנה מאימת ראש השנה.

שולחן ערוך - הלכות שבת

31 שהוא בהול ונחפזו בהצלחתם ימהר להצילו בכל הצלה שתזדמן
32 לו יותר במהרה כי אומר בלבו האיך שאעשה לא אעשה בהיתר
33 משא"כ כשהתירו לו חכמים להציל ע"י איסור של דבריהם לא
34 יציל ע"י איסור של תורה).

35 ולענין הלכה אין להקל אלא באיסור טלטול מוקצה אבל לא
36 באיסור הכרמלית כמו שיתבאר בסי' של"ד:

37 **מא** לבדים הקשים הרבה אסור להוציאם לרשות הרבים או
38 לכרמלית כשהוא מעוטף בהם דרך מלבוש לפי שאינם
39 ראויים למלבוש ונראים כמשוי אבל אם אינם קשים הרבה מותר
40 אפילו אינו צריך כלל להתעטף בהם ואין מתעטף בהם אלא כדי
41 להוציאם לרשות הרבים לישיב עליהם שם הוא או אחר ובלבד
42 שיתעטף בהם ראשו ורובו אבל אם לא כסה בהם ראשו אלא
43 כל גופו בלבד לא נעשו מלבוש על ידי כן ואסור להוציאם
44 אפילו אם צריך להם להתכסות בהם גופו.

45 וכן הדין בכל דבר שאינו מלבוש ורוצה להוציאו ע"י שיתעטף
46 בו כדרך מלבוש כגון סדין או סודר במדינות אלו כמו שנתבאר
47 למעלה:

48 **מב** מותר לצאת לרשות הרבים בשני מלבושים השוים זה על
49 גבי זה אע"פ שאינו צריך אלא לאחד מהם ואינו מוציא
50 השני אלא לצורך חברו ואין השני נראה כמשוי הואיל והוא
51 לבוש בו ואפילו מיני מלבושים שאין דרך לעולם להתלבש
52 בשנים לצורך עצמו כגון שתי חגורות זו על גבי זו אין השניה
53 חשובה משוי הואיל והוא חגור בה ויש חולקין בזה ואוסרין
54 שתי חגורות שכיון שלו בעצמו אין שום הנאה ותועלת
55 ללבישתו מהחגורה השניה ואינו מוציאה אלא לצורך חבירו הרי
56 הוא משוי וכן ראוי לנהוג ואף אם אינו מוציאו לצורך חבירו
57 אלא שחוגר חגורה חשובה על גבי חגורה קרוע אסור שכיון
58 שבהחשובה בלבדה די לו לצורך לבישתו הרי השניה חשוב
59 משוי אף על פי שהוא חגור בה כיון שאין דרך לחגור כן אבל
60 במקומות שדרך לחגור ב' חגורות מותר לצאת בהן.

1 **לט** וכל זה בתפורים בבגדו שאין זו הוצאה כדרכה אבל אם
2 הם צרורים בו או שהם בכיס התפור בו שדרך להוציא בו
3 בחול או שהן באזור חלול שדרך להוציא בו כשפיו למעלה או
4 שהן בין בגדיו לבשרו במקומות שדרך להוציא כן בחול
5 לפעמים אסור לצאת בהם אפילו לכרמלית אע"פ שמתירא
6 לישיב עמהם בבית שלא ירגישו בו הנכרים ואפילו לטלטל
7 המעות להצניעם באיזה מקום באותה חצר אסור שלא התירו
8 שום שבות גמור משום הפסד מרובה ואפילו אם הם מעות
9 מנוקבים שאין יוצאין בהוצאה בשפוי לא מפקע שם מוקצה
10 מהם אלא אם כן הם של כסף ושל זהב ונקובים כדי לתלות
11 בצואר בתו לתכשיט (שאו מותר לטלטלן אף שלא במקום חשש
12 הפסד כלל אם הם מיוחדים לכך).

13 ומכל מקום מותר לו לשאת המעות אצלו באותו חצר לפי שזהו
14 טלטול כלאחר יד כיון שאינו מטלטלן בידו אלא בגופו ובלבד
15 שיש חשש הפסד אם לא ישאום אצלו שאם לא כן אף אם אינם
16 מעות המוקצים אלא שאר כסף וזהב יש להחמיר שלא לשאת
17 אותם אצלו שמא ישכח ויצא בהם כמו שנתבאר:

18 **מ** וכל זה כשהפסד הוא בא בענין שאין נבהל כל כך בשבילו
19 ואינו נחפז כל כך מחמתו להצלת ממונו כגון זה ששוכת
20 בין הנכרים שמתירא שלא יגזלו ממנו מעותיו שאינו בהול כל
21 כך כשאין מתירא לו לצאת בהם מביתם כיון שעדיין אין שום
22 אדם בא לגזול ממנו.

23 אבל מי שלסטים באים עליו לגזול ממנו או שעבדי המושל
24 באים לחפש בתיבתו לקחת ממנו שהוא בהול ונחפז להציל
25 מהם יש מתירא לטלטל מעותיו בידו להחביאם במחבואות ואם
26 אין לו מחבא באותו חצר יש מתירא אפילו להוציא למקום אחר
27 דרך כרמלית לפי שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ובודאי
28 יצילם מהפסד ואם לא נתיר לו להציל ע"י טלטול מוקצה
29 וטלטול הכרמלית שהן מדברי סופרים יש לחוש שלא יבא לידי
30 איסור של תורה בהצלתם שיחפירם בקרקע וכיוצא בזה (שכיון

24 בידו השניה שלא כדרך מלבוש שמא ישכח ויביאנה כך ד' /
 25 אמות וראוי לחוש לדבריו.
 26 אבל באותו בית יד שלנו שמימין בו שתי הידים אחת מפה
 27 ואחת מפה מותר לצאת בו בלי שום קשירה ותפירה לפי שאף
 28 אם יוציא ממנו ידו אחד כדי למשמש בה באיזה מקום ישאר
 29 עדיין לבוש על ידו השניה ואין כאן איסור כלל אם ילך כך ד' /
 30 אמות ואין חוששין שמא יוציא ממנו שתי ידיו ואחר כך ישכח
 31 ויאחזנו בידו וילך בו ד' אמות ויש מחמירין גם בזה (וטוב
 32 לחוש לדבריהם במקום שאפשר שאין הקור גדול כל כך) אבל
 33 המנהג להקל (בכל ענין):
 34 **מה** מותר לצאת בטלית המצוייצת כהלכתה אפילו בלילה
 35 שאינו זמן ציצית שאין הציצית הכשירות חשובין משוי
 36 אלא הרי הן מנוי הבגד ומתכשטיו כמו האימרה וכיוצא בה
 37 במה דברים אמורים באיש אבל באשה שיצאתה בטלית
 38 המצוייצת חייבת שמשוי הוא לה זו ואם אינה מצוייצת כהלכתה
 39 הרי הן משוי אף לאיש ולא יצא בה ואם יצא חייב חטאת מפני
 40 שאותן החוטין חשובין הן בעיניו ודעתו עליהם עד שישלימם
 41 ויעשם ציצית ולפיכך אינם בטלים לגבי הטלית אע"פ שהם
 42 קשורים בו קשר של קיימא:

חלק ב סימן שא באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם אטורים
 טעיפים לט"מ

1 ובכל מקום מותר לצאת בב' חגורות כשיש מלבוש מפסיק
 2 ביניהם כגון התחתונה על גבי החלוק והעליונה על גבי הסרבל
 3 שאז יש הנאה ותועלת משתייהן וכן בכל ענין שיש לו בעצמו
 4 הנאה ותועלת ללבישתו משתי החגורות ואף אם עכשיו אינו
 5 צריך הוא אלא לאחת מהן ומוציא השניה לצורך חבירו הואיל
 6 וחגור בענין שדרך לחגור בה לפעמים לצורך עצמו אינה משוי
 7 ומותר:
 8 **מג** וכל זה בחגורה אבל בשאר מלבושים אפילו אותם שרוב
 9 הפעמים אין דרך להתלבש בשנים השוים לצורך עצמו
 10 כגון שני חלוקים זה על גבי זה או שני סרבילים זה על גבי זה
 11 או ב' אנפלאות זו על גבי זו הואיל ובימות הקור דרך הוא
 12 לפעמים להתלבש בשנים ושלשה מלבושים או יותר הרי הם
 13 חשובים דרך מלבוש כל השנה ומותר להוציאם אפילו לצורך
 14 חברו וכן מותר לצאת בשני כובעים (אפילו לצורך חבירו לפי)
 15 שכן דרכו בחול לשום כובע גדול על גבי כובע קטן ובלבד
 16 שיהא בענין שלא יוכל הרוח להפריח כובע העליון מעל ראשו
 17 כמו שיתבאר:
 18 **מד** בבתי ידים (שקורין הענטש"ך) מותר לצאת לפי שהם
 19 מלבוש של הידים ויש מי שמחמיר להצריך שיתפרום
 20 מערב שבת בבתי ידים של מלבושיו (או שיקשרם בהם קשר
 21 של קיימא יפה) לפי שלפעמים צריך למשמש בכשרו מפני כינה
 22 או פרעוש העוקצים אותו ואינו יכול למשמש בידיים הלבושים
 23 בבתי ידים וצריך להוציא יד אחד מבית יד אחד ואוחז הבית יד

תורה אור

19 **פירוש, כי בעשרה מאמרות נברא העולם בששת**
 20 **ימי בראשית.**
 21 הכח האלקי שממנו נבראו כל העולמות והנבראים
 22 נק' בשם "דיבור", אף שאין לו גוף ח"ו, אלא שזהו
 23 משל, ד"כמו שדבור התחתון שבאדם, הוא מגלה
 24 לשומעים מה שהי' צפון ונעלם במחשבתו, כך למעלה
 25 באין סוף ב"ה, יציאת האור והחיות ממנו ית' מההעלם
 26 אל הגילוי לברוא עולמות ולהחיותם נק' בשם דבור,
 27 והן הן עשרה מאמרות שבהן נברא העולם".
 28 **ובראשית שהיא חכמה עילאה נמי מאמר הוא,**
 29 **ונשפלה החכמה עילאה והמדות להתלבש בבחינת**
 30 **הדבור לומר יהי אור בו'.**
 31 איתא בגמ' "בראשית נמי מאמר הוא" (גם
 32 "בראשית" הוא אחד מעשרה מאמרות).
 33 והפירוש הפנימי בדבר הוא:
 34 בריאת העולם היא, כנ"ל, ע"י עשרה מאמרות,
 35 שזהו דיבורו של הקב"ה; וכשם שמצינו בדיבור האדם
 36 להבדיל, שהדיבור אינו אלא כלי ואמצעי לגלות על

1 **תוכן הפרק:** הפירוש הפנימי בכתוב "שער החצר
 2 הפנימית הפונה קדים גו' וביום השבת יפתח"
 3 **דהנה כתיב שער החצר הפנימית הפונה קדים בו'**
 4 **[וביום השבת יפתח גו']**.
 5 כדי להבין בפרטיות יותר את מעלת השבת, שבו
 6 מאיר "רצון העליון שלמעלה מחכמה", יש להקדים
 7 את הפירוש הפנימי בדברי הנביא יחזקאל, אשר "שער
 8 החצר הפנימית הפונה קדים [שיהי' במקדש דלעתיד]
 9 יהי' סגור ששת ימי המעשה, וביום השבת יפתח".
 10 דהנה מבואר בתיקוני זהר שפסוק זה קאי על
 11 "פתיחת" וגילוי נשמה יתירה דשבת, והכוונה בזה, כי
 12 פתיחת "שער החצר הפנימית" במקדש מורה על גילוי
 13 אור אלקי נעלה ביותר, וגילוי זה מאיר רק ביום
 14 השבת, והוא מאיר גם בנפש האדם, ופועל בו גילוי
 15 "נשמה יתירה".
 16 **[והנה מעלת הגילוי דיום השבת נרמזת בלשון הכתוב**
 17 **"הפונה קדים"]**.
 18 **[זהו שהולך ומבאר:]**

וזהו שהולך ומבאר:.

42
 43 ובשבת כתיב וינפש, שגמר המלאכה ונתעלו
 44 החכמה ומדות לבחינה שלמעלה מהחכמה.
 45 מובן, שענין המנוחה ("וינפש") אצל הקב"ה אינו
 46 כפשוטו, כאדם שנח מצד עייפות המלאכה, שהרי "לא
 47 בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, אלא בדבר
 48 ה' וכבר שמים נעשו", אלא ענינה - "עלי" למעלה.
 49 פירוש:
 50 על דרך שמצינו אצל בשר ודם להבדיל, שתוכן
 51 המנוחה שלו בגמר עשיית מלאכתו הוא - "עליית
 52 הכוחות"; היינו, שבזמן עשיית המלאכה היו כוחות
 53 נפשו (שכלו ומדותיו) מלובשים בכח המעשה שבידיו
 54 (כמובא לעיל המשל ממלאכת הכתיבה והציור),
 55 וכשנח ממלאכתו - כל כוחות נפשו שהיו עסוקים
 56 ומלובשים במלאכה זו חוזרים ועולים למקורם, שלכן
 57 אנו רואים, דכאשר אדם נח ממלאכה קשה, הוא
 58 מרגיש ששב אל עצמו ("געקומען צו זיך"), והיינו לפי
 59 שהאדם "חוזר לעצמותו ממש כשנח ושובת
 60 ממלאכתו".
 61 כלומר:
 62 כשאדם נח ממלאכתו, הנה לא זו בלבד שכוחות
 63 נפשו "עולים" מירידתם להתלבש במלאכה וחוזרים
 64 למקורם, אלא עוד זאת, שהאדם "חוזר לעצמותו
 65 ממש", היינו שעולה בתוך עצמיות נפשו, למעלה
 66 מעלה מכוחות נפשו.
 67 נמצא שיש כאן ג' מדריגות: א) הנפש עצמה,
 68 שהיא למעלה מעשר הכחות הפרטיים שלה
 69 (שראשיתם היא החכמה). ב) כוחות הנפש, כפי שכל
 70 אחד ואחד "פועל" במקומו, ולדוגמא: השכל - במוחו
 71 של אדם, המדות - בלב וכו' (שלגבי הנפש עצמה הרי
 72 זו ירידה והשפלה להיות מוגבלת ומוגדרת בכח
 73 מסויים). ג) כפי שהאדם מוריד ומשפיל את כחות
 74 נפשו במלאכה (כמו מלאכת הכתיבה וכיו"ב).
 75 ובגמר המלאכה, הנפש "עולה" מירידתה
 76 בכוחותיה (שעל ידם היא מתקשרת עם דברים שחוקן
 77 ממנה), ו"חוזרת" לעצמותה כפי שהיא למעלה
 78 ממדריגת הכוחות (הפרטיים) שלה; שלכן אנו רואים,
 79 שבעת המנוחה כוחות נפשו חדלים מלפעול, כי האדם
 80 הוא אז במצב שלמעלה מהם, בעצמותו ממש.
 81 וכך למעלה כביכול, יש ג' מדריגות: הקב"ה
 82 בכבודו ובעצמו הוא למעלה מעשר ספירות עליונות

1 ידו אל הזולת רעיון שכלי או רגש מאחת מהמידות
 2 שבלב - שהרעיון או הרגש מלובש בתוך אותיות
 3 הדיבור - כך כנמשל למעלה כביכול, שבתוך דיבורו
 4 של הקב"ה (עשרה מאמרות) מלובשת בחינת "חכמה
 5 עילאה" (היא חכמתו ית') ובחינת המדות העליונות.
 6 ליתר ביאור:

7 תכונות הנבראים מקורם באחת מ"הספירות
 8 הקדושות" - אם מאחד משלש כוחות ה"מוחין
 9 העליונים" (חכמה בינה ודעת) או מאחת מהמדות
 10 העליונות (חסד, גבורה וכו'); והתהוותם בפועל היא
 11 על ידי דיבורו של הקב"ה (שבו מלובשת בחינת
 12 החכמה או המדות), דכשם שהדיבור מגלה את חכמת
 13 האדם או מדותיו אל הזולת, כך למעלה, "יציאת האור
 14 והחיות [מבחינת החכמה או המדות] ממנו ית'
 15 מההעלם אל הגילוי לברוא עולמות ולהחיותם נק'
 16 בשם דיבור".

17 וזהו הפירוש הפנימי ב"בראשית נמי מאמר הוא":
 18 ידוע שחכמה נקראת "ראשית", להיותה "המעלה
 19 ומדרגה הראשונה אצל הנבראים", וכך למעלה היא
 20 הספירה הראשונה מעשר ספירות קדושות - ובשביל
 21 בריאת העולם, "השפיל" הקב"ה גם חכמתו ית' הנק'
 22 "ראשית", להתלבש בתוך דיבורו ית' ("מאמר"), היינו
 23 שהלביש חכמה עילאה והוציאה מההעלם אל הגילוי
 24 לברוא העולמות על ידי זה.

25 על דרך משל אדם הכותב או מצייר כו'.

26 והרי זה כמשל מלאכת הכתיבה או הציור אצל
 27 בשר ודם להבדיל, שהאדם מבטא דבר חכמה או רגש
 28 מסויים במלים או על ידי ציור - שצריך להוריד
 29 ("להשפיל") ולצמצם את חכמתו (או רגשותיו)
 30 באותיות מסויימות או בציור מסויים.

31 ונק' לבך "ו' ימי בראשית", שמקבלים מבחינת
 32 ראשית, היא החכמה עילאה.

33 ע"פ ביאור הנ"ל יובן הביטוי "ששת ימי
 34 בראשית", דלכאן הול"ל "ששת ימי הבריאה וכיו"ב,
 35 אלא הפירוש הפנימי בזה הוא, שבתוך הבריאה דכל
 36 ששת הימים מלובשת בחינת חכמה עילאה הנק'
 37 "ראשית".

38 [לאחרי שהוסבר תוכן ענין "מלאכתו" של הקב"ה
 39 בבריאת העולמות, שהשפיל חכמתו ית' להתלבש בבחינת
 40 דיבור (עשרה מאמרות) - יובן עומק החידוש ד"מנוחת"
 41 הקב"ה ביום השבת.

41 כשאדם נח ועולה מירידתו בכוחות נפשו וחוזר
 42 לעצמות נפשו - אזי מתגלה תענוג הנפש במלאכתו.
 43 וכך הוא למעלה כביכול, שבחינת "רצון ותענוג
 44 העליון" מושרשים במהותו ועצמותו ית'.
 45 ונמצא, שעליית "החכמה ומדות לבחינה שלמעלה
 46 מהחכמה" - היא היא העלי' "לרצון ותענוג העליון".
 47 וזהו גודל העילוי דשבת, שמחמת "שביתת"
 48 הקב"ה ביום השבת מתגלה בעולם הרצון והענוג של
 49 הקב"ה.
 50 וזהו בחינת "הפונה קדים", בחינה שלמעלה
 51 מהחכמה נקראת קדם, שלמעלה מבחינת ראשית
 52 כו', כי הראשית יש שני לו, משא"כ בחינת קדמונו
 53 של עולם כו'.
 54 ההבדל בין "ראשית" ו"קדם" הוא:
 55 "ראשית" משמעה התחלת הדבר עצמו (ועד"ז
 56 התואר "ראשון" מורה שיש כאן כמה דברים שהם
 57 חטיבה אחת והוא הראשון שלהם, שאח"כ בא השני
 58 וכו'); משא"כ "קדם" פירושו שהוא לפני וקודם
 59 להדברים שלאחריו אבל אינו חלק מהם.
 60 וההבדל בין שני התוארים למעלה:
 61 "ראשית" היא האור האלקי שיש לו כבר איזה ערך
 62 ושייכות לנבראים, וזהו מה שבחינת חכמה עילאה
 63 נקראת "ראשית", להיותה "המעלה ומדריגה ראשונה
 64 אצל נבראים";
 65 משא"כ "קדם" מורה על עצמותו ומהותו של
 66 הקב"ה, וזהו פירוש התואר "קדמונו של עולם"
 67 המורה על הקב"ה כפי שהוא למעלה מגדר שייכות
 68 לעולמות ונבראים, "אשר אין דוגמא כמוהו. . שהוא
 69 אחד ואין שני לו ח"ו".
 70 וזהו ענין "הפונה קדים" - גילוי "קדמונו של
 71 עולם".
 72 ובשבת נפתח השער הפונה קדים, הוא גילוי רצון
 73 העליון ותענוג העליון, לפי ששבת וינפש, עליית
 74 החכמה בלמעלה מהחכמה.
 75 על זה נאמר "שער החצר הפנימית הפונה קדים..
 76 וביום השבת יפתח", שבשבת נפתח השער הפונה
 77 קדים - בחינת "קדם", היינו שבשבת "נפתח" ומתגלה
 78 "קדמונו של עולם", המתבטא בכך שאז מתגלה "רצון
 79 ותענוג העליון" (שהם מושרשים בעצמותו ית' כנ"ל).

1 (כדאיתא בתיקוני זהר "לאו מכל אלין מדות איהו
 2 כלל"); ויש כפי שהקב"ה משפיל ומצמצם את אורו
 3 בעשר ספירות עליונות, שהם עשרה כוחות אלקיים
 4 מוגדרים (מחכמה ועד מלכות); ויש כפי שהשפע
 5 מעשר ספירות העליונות יורד ומתצמצם כדיבורו ית'
 6 בשביל בריאת והנהגת העולמות בפועל.
 7 וזהו ההבדל בין ששת ימי המעשה ושבת,
 8 שבששת ימי בראשית נשפלו החכמה והמדות
 9 להתלבש בבחינת דיבורו ית' בשביל בריאת והתהוות
 10 העולמות (כנ"ל בפירוש "בראשית נמי מאמר הוא"),
 11 וזהו "מלאכתו אשר עשה"; ואילו ביום השבת "שבת
 12 וינפש", שהחיות האלקית חוזרת לשרשה ומקורה
 13 בעצמותו ית' למעלה מהחכמה והמדות, כפי שהוא ית'
 14 בעצמו למעלה מכל עשר הספירות ("למעלה (אפילו)
 15 מהחכמה").
 16 דכשם שקודם הבריאה לא הי' עדיין "גילוי" עשר
 17 ספירות (ש'נאצלו" מאתו ית' בשביל בריאת והנהגת
 18 העולמות, כנ"ל) - כך בשבת, כאשר "נפש" מהבריאה,
 19 "עולות" החכמה והמדות לעצמותו ית', לבחינה
 20 "שלמעלה מהחכמה".
 21 הוא בחינת רצון ותענוג העליון.
 22 ה"בחינה שלמעלה מהחכמה" - היא היא "בחינת
 23 רצון ותענוג העליון".
 24 [והם הם ענינה של בחינת "כתר עליון" שלמעלה
 25 מן החכמה (כמו כתר גשמי שמקיף את הראש והמוח
 26 שבאדם)].
 27 פירוש:
 28 ע"ד שמצינו בנפש האדם להבדיל, שרצון הנפש
 29 וענוג הנפש אינם כוחות פרטיים של הנפש (כמו כח
 30 השכל, או רגש האהבה או היראה, שכל כח מוגדר
 31 בעניינו ומקומו - השכל במוח, המדות בלב כו'), אלא
 32 כל הנפש בכללותה מעורה ועסוקה בהם והם
 33 "תופסים" את כללות הנפש (דכללות הנפש "ווערט
 34 פארכאפט" בהם). וכפי שרואים, שעל ידי הרצון
 35 נמשכת כללות הנפש להדבר שרוצה, וכן הענוג נוגע
 36 בעומק נפש האדם, דכאשר האדם מתענג מאיזה דבר
 37 הרי זה מעסיקו בכל עצמותו, וגם כל כוחות נפשו
 38 משתנים ופועלים באופן אחר לגמרי.
 39 ונמצא שהרצון והענוג מושרשים בעומק הנפש,
 40 למעלה מכל הכוחות. ולפיכך, בגמר עשיית מלאכה,

1 וגילוי זה הוא תוצאה מ"שביתת" הקב"ה, דהיות
2 שאז "שבת וינפש", שהכל עולה בעצמותו ית'
3 שלמעלה מן החכמה, לפיכך מתגלה אז מעצמותו ית'
4 בחינת רצון ותענוג העליון [וכפי שימשיך בסמוך
5 המשל לזה משביתת אדם להבדיל].

6 משא"כ בששת ימי המעשה שנק' ו' ימי בראשית,
7 שמקבלים מחכמה [שנק' "ראשית"], ולא מבחינת
8 "קדם" שלמעלה מהחכמה, שאינו אז בבחינת גילוי.

9 כמו עד"מ שבשעת המלאכה אין מתגלה עדיין
10 התענוג רק בשנמנר בו'.

11 עיקר עונג האדם ממלאכתו הוא בגמר המלאכה,
12 דבאמצע העשי', אף שרואה כיצד פרט אחר פרט
13 נעשה כפי שעלה במחשבתו תחלה, מ"מ, אינו מרגיש
14 עדיין כ"כ עונג במלאכתו, עד אחרי סיום וגמר
15 המלאכה, שרק אז מתענג מאד כשרואה שמלאכתו
16 נגמרה בפועל כפי חפצו ורצונו.

17 ועומק הטעם בזה הוא, דכאשר האדם נח בגמר
18 המלאכה אז עולה האדם לעצמות נפשו, כנ"ל, ששם
19 הוא מקומו של העונג, ולפיכך מתגלה אז העונג.

20 וכך למעלה כביכול, שהעונג העליון בא לידי
21 גילוי רק ביום השבת, לאחרי סיום וגמר מלאכת
22 הבריאה, כאשר "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה
23 טוב מאד", לפי שבשבת הוא זמן שביתה למעלה, עלי'
24 לעצמותו ית'.

25 ולכן נמשך גילוי בחינת רצון העליון ג"כ בנפש
26 האדם, שהיא גילוי האהבה רבה שלמעלה מהשכל
27 בו'.

28 ע"פ כל הנ"ל מובן שורש ענין גילוי "נשמה

29 יתירה" בשבת, ונתבאר לעיל הפירוש בזה, "שנולד
30 בכנסת ישראל דבר חדש ממש, מה שאין נמצא בהם
31 בחול, והיינו בחינת אהבה ורצון לה' שלמעלה מן
32 השכל", בחינת אהבה רבה, מצד גילוי בחינת "יחידה
33 שבנפש",

34 שהסיבה לחידוש זה היא משום שלמעלה "ביום
35 השבת יפתח", שנפתח ונתגלה בחינת "רצון ועונג
36 העליון", וגילוי זה מלמעלה המאיר בנשמות ישראל
37 מעורר גם למטה את עצם הנשמה של האדם (בחינת
38 "יחידה"), שע"ז מתגלה בחינת "רצון העליון"
39 שבנפש, שהוא הרצון לאלקות שלמעלה מן השכל
40 הנטוע בעצם הנשמה.

41 (וזהו שאנו אומרים בקדוש דשבת "ורצה בנו", על
42 שם התגלות רצון העליון בנו ממש):

43 בקידוש דליל שבת אומרים "אשר קדשנו במצותיו
44 ורצה בנו", שאין מסתפקים לומר "קדשנו במצותיו"
45 (כנוסח ברכת כל המצוות) אלא מוסיפים "ורצה בנו",
46 ומשמע שזה שייך לענין השבת דוקא - ולכאור' שייך
47 לומר כן בכל המצוות שניתנו לנו וקדשנו בהן כי
48 הקב"ה "רצה בנו".

49 ועל-כרחך שהכוונה כאן עמוקה יותר, והמכוון
50 שייך באמת רק בשבת.

51 וע"פ מה שנתבאר לעיל מובן, כי בשבת הוא זמן
52 "גילוי רצון העליון", וגילוי זה מאיר בנפש האדם
53 (שע"ז מתגלה בחינת "רצון העליון" שבנשמתו), וזהו
54 "ורצה בנו", ש"רצון העליון" דלמעלה מאיר "בנו
55 ממש".

ד"ה ויקהל משה פרק ג

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (י) והנה יש הפרש בין זמן הגלות לעתיד לבא שבזמן
2 הגלות כתיב אסתר פני ביום ההוא שגם בבחי'
3 יום ההוא הסתום ונעלם שנק' עלמין סתימין יהי' מוסתר
4 ונעלם והוא הנק' בחי' סדכ"ס (או רדל"א כו') ולעתיד
5 נא' הנה אלקינו זה שמבחי' יום ההוא בלבד יבא לידי
6 גלוי שמבחי' הוא נעשה זה לנוכח אבל אין כל זה רק
7 בבחי' עלמין סתימין שיבאו לידי גלוי ולא למעלה מהם

8 שסתום גם מהם משא"כ בזמן הגלות שמשתר פניו גם
9 ביום ההוא כלומר שנסתר ונעלם גם בהיותו מלוכש
10 בעלמין סתימין שנק' ביום ההוא וזהו שאמרז"ל כל שאינו
11 בהסתר פנים אינו מהם כו' שמבחינת הסתר פנים זה
12 שמוסתר גם ביום ההוא כשבא לידי גלוי ה"ז ממקום גבוה
13 ונעלה הרבה יותר מבחינת הגלוי דלעתיד כמ"ש הנה
14 אלקינו זה כו' וזהו ענין מגילת אסתר שלא תבטל גם

13 אליו אתודע כו' אבל מ"מ אינו רק בחי' זיו והארת עצמו'
 14 המאציל בלבד שבטל ונכלל בעצמות שנקרא מאור כו'
 15 אבל מגילת אסתר וההלכות שרשן למעלה מבחי' זיו ואור
 16 אלא בבחי' המאור עצמו שהוא בבחי' עצמו' המאציל
 17 שנמשל לגוף השמש שנקרא סדכ"ס (או רדל"א) שאין לו
 18 ביטול והפסק כי הוא נצחי בבחי' נצחיות דעצמיות אא"ס
 19 ואדרבה כל נהורין מתחשכאן קמיה וכמ"ש דאפי' אור צח
 20 (בחי' ח"ס דא"א) (אור מצוחצח (בחינת מו"ס דע"י)
 21 אוכם הוא לגבי עה"ע (בחי' רדל"א) ולמעלה יותר גם
 22 בחי' מחשבה וחכמה דא"ק לית מח' ת"ב מפני שנקרא
 23 קדמון לכל הקדומים והוא ענין סדכ"ס שכולל הכל כו'
 24 וד"ל):

שנר הפודים

1 לעתיד וזהו מ"ש אסתר פני גם ביום ההוא שיוכן גם כפי
 2 פשוטו דביום ההוא הזה לעתיד שאז ג"כ יהיה מוסתר
 3 אע"פ שאז יהי' גלוי דיום ההוא להיות בבחי' זה להיות
 4 מגלת אסתר שרשו למעלה גם מבחי' עלמין סתימין עד
 5 שגם שם הוא מוסתר ונעלם וד"ל. וכן ההלכות לא יבטלו
 6 לעתיד דהיינו ג"כ ע"ד הנ"ל שגם לעתיד שיהיה בחי'
 7 גלוי הנעלם דיום ההוא אבל ההלכות יהיה בבחינת
 8 ההסתר גם לעתיד ביום ההוא לפי ששרשן למעלה מבחי'
 9 עלמין סתימין שהוא בבחי' סדכ"ס כנ"ל וד"ל. וזהו כל
 10 הנביאים עתידים להבטל כמו ביטול זיו השמש בשמש
 11 כנ"ל דאע"פ ששרש כל הנבואה נמשך מבחי' עלמין
 12 סתימין שבא לידי גלוי במראה הנבואה כמ"ש ה' במראה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

25 ומלאכי' דיצי' את בחי' מל' דיצי' כו', וזהו וצדקתך ירננו
 26 צדקתך שהוא בחי' מל' ירננו בבחי' רינה דהיינו בבחי'
 27 השגה, והיינו השגת המהות דהנה רינה הוא דוקא מבחי'
 28 השגה שמשגיג את הדבר עי"ז נעשה אצלו התפעלות
 29 בבחי' רינה כו', אך זכר רב טובך יביעו דהיינו בחי' טוב
 30 הוא רק להם בבחי' יביעו שאין להם השגה בבחי' טוב
 31 דהנה ר"ת את השמים ואת הארץ בגי' טוב, והיינו
 32 שבבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא אין להם השגה
 33 כו', רק שרצונם לבד ליכלל בבחי' טוב אבל אינם משיגים
 34 את הטוב כלל, רק זכר רב טובך יביעו בחי' זכר הארה
 35 מבחי' טוב לבד יביעו כי כל השגתם הוא רק בבחי' מל',
 36 אבל בבחי' טוב שהוא יסוד ז"א כי יסוד נק' טוב אין
 37 להם השגה, אבל נשמות שבג"ע משיגים את בחי' הטוב
 38 וכמ"ש ועמך כולם צדיקי' וכת' אמרו צדיק כי טוב
 39 שמאיר להם מבחי' רב טוב מבחי' יסוד הממשיך מבחי'
 40 חכ' ג"ר כו', נמצא שבדרך כלל יש כאן ג' מדריגות דהיינו
 41 השגות נש"י שבגופים שבעוה"ז שהיא רק בחי' השגת
 42 המציאות, וגם זה הוא בחי' השגה וכמ"ש שאו מרום
 43 עיניכם וראו מי ברא אלה מי הוא בחי' עצמות אוא"ס,
 44 אך זהו רק השגת המציאות לבד כנ"ל, והשגת המלאכים
 45 שמשגיגים בחי' השגת מהות של אא"ס אך זהו רק השגה
 46 בבחי' מל' מלכותך מלכות כ"ע, והשגת דנשמות
 47 שמשגיגים השגת המהות בבחי' גבוה יותר דהיינו בבחי'
 48 טוב ג' ראשונות כו'.

ויחי יעקב

1 אך הנה ההפרש שבין ג"ע לכללות העולם שהוא בין
 2 השגת המציאות להשגת המהות זה י"ל רק בין עוה"ז
 3 לג"ע, אבל עדיין י"ל מהו ההפרש בין עולמות עליונים
 4 לג"ע דהיינו עולם המלאכים וחיות הקודש ואופנים כנ"ל
 5 שא"א לומר הם אין משיגיין רק השגת המציאות לכו',
 6 שהרי הם אומרים קדוש ברעש גדול באהבה ברשפי אש
 7 בכלות הנפש כו' והחיות נושאות את הכסא ובודאי גם
 8 הם משיגים השגת המהות, וא"כ י"ל מהו ההפרש ביניהם
 9 ובין נשמות שיושבין ונהנין מזיו השכינה בג"ע כו'.
 10 והענין הוא דהנה כת' זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו,
 11 והנה צדקתך הוא בחי' מל' וכמ"ש בזהר צדק מלכותא
 12 קדישא והיינו שכל השגתם הוא רק בבחי' מל' וכמ"ש
 13 מל' מל' כ"ע שחיות כל העולמות הוא רק מבחי' מל'
 14 שהוא בחי' שם וכמ"ש מלך שמו נקרא עליהם שאינו נוגע
 15 אל עצמו כלל שהוא זיו והארה בעלמא, וזהו מ"ש מלא
 16 כה"כ ותרגומו זיו יקר' שהוא רק הארה בעלמא מבחי'
 17 מל', וכת' את השמים ואת הארץ אני מלא דמשמע
 18 מהו"ע, והיינו שאני מלא היינו מהו"ע, אבל הוא רק
 19 בהעלם שאינו מאיר בגילוי, ולכך השמים והארץ בשוה
 20 לפי שמאיר בהם בהעלם כו', ומה שמאיר בגילוי הוא רק
 21 בחי' זיו והארה מבחי' מל' כו', והנה השגת המלאכי' הוא
 22 בבחי' מל' שהוא מקור ושרש חיותם והתהוותם והיינו
 23 שהמלאכים שבכל עולם משיגי' את בחי' המל' שבכל
 24 עולם דהיינו מלאכים דבריאה את בחי' מל' דבריאה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 וזהו אין נותנים פרנסה לאדה"ע שעל הכסא אלא בשביל
2 אשתו, דהכוונה שיהי' הגילוי במל' שהוא המקור
3 לבי"ע כי באמת אין עיקר הכוונה בעולמות עליונים כ"א
4 שיהי' גילוי אלקות למטה, והוא מעין דלע"ל שתתעלה
5 המל' עד תהי' א"ח עט"ב, נקבה תסובב גבר, יצאו מים
6 חיים חצים אל הים הקדמוני, כן מעין זה עכשיו כל
7 הגילויים שממשיכים באדה"ע ע"י התורה הוא בשביל
8 המל'.
9 ובוזה יובן שבכרכת שמח תשמח ריעים האהובים מסיים

10 משמח חתן וכלה כי זה הברכה קאי על זמה"ג שצריך
11 לשמח החתן על הירידה העצומה וזהו שמח תשמח כו'
12 לכן אומרים משמח חתן וכלה שהעיקר הוא שמחת החתן.
13 וברכת אשר ברא קאי על לע"ל, וזהו אשר ברא שמספר
14 כללות השתל' ע"ס שיצאו מהעלם לגילוי, ומהרה ישמע
15 כו' קול כלה שיהיו שוים בקומתן, ועוד יהי' עלי' יותר
16 גדולה שתתעלה המל' עד שהיא תהי' משפעת בע"ס, לכן
17 אומרים משמח חתן עם הכלה שהכלה תהי' העיקר והחתן
18 יהי' טפל לה.

מהרה ישמע

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 יו.
2 "בצלמנו כדמותנו" בספירות דאצילות, והחילוק בין
3 הספי' הגנוזות לספי' אין קץ והעצמות ממש.
4 הספירות דאצילות נעשו "בצלמנו וכדמותנו"
5 ואפשר לומר שזהו פירוש נעשה⁷⁰ אדם בצלמנו כדמותנו –
6 שהכוונה בפשטות שהאדם התחתון למטה נברא בצלם
7 ודמות של מעלה, אך בפנימיות הפירוש הוא, דקאי
8 (שמוסב) על בחינת אדם העליון דאצילות, – כלומר עשר
9 ספירות של עולם האצילות, ומדוע נקראים אדם? דעשר
10 ספירות דאצילות הן בחינת ציור אדם שיש בו גולגולתא
11 מוחא (גולגולת, מוח) כו'. כלומר, בספירות של אצילות יש
12 בחינות שונות המקבילות לציור האדם.
13 ועל זה אומר הפסוק, שהאצלת האדם העליון כלומר
14 הספירות של האצילות, זה נעשה "בצלמנו כדמותנו", - הנה
15 בצלמנו הכוונה לאורות דאצילות, היינו מבחינת עשר
16 ספירות הגנוזות במאצילן שמהם נמשכו האורות דעשר
17 ספירות שהן – הספירות הגנוזות בחינת נשמה של אדם
18 דאצילות וכמאמר זוהר⁷¹ והוא נביעו איהו כנשמתא
19 (הוא נובע – אור הקו – כנשמה לעולמות הנמוכים יותר)
20 כו', וכיון ש"נשמת" הספירות דאצילות היא הקו, ששורשו
21 מעשר הספירות הגנוזות הרי הם נקראים "בצלמנו" של
22 הספירות הגנוזות.

23 כדמותנו – הכוונה אל הכלים דאצילות, ששרשם מבחינת
24 הרשימו - כח הגבול שלפני הצמצום - שממנו שרש
25 הכלים דאצילות שהם בחינת גופא (גוף) לאורות כו',
26 נמצא, שבספירות של האצילות, האורות שרשן מהספירות
27 הגנוזות (בצלמנו) והכלים שרשם מהרשימו (כדמותנו).
28 אך אכן האור אין סוף עצמו שלמעלה מהעשר ספירות
29 הגנוזות, לא שייך בו בחינת אדם כלל, כנאמר⁷² כי לא אדם
30 הוא להינחם כו'. – כלומר לא שייך שם שום התחלקות,
31 לא התחלקות של כלים, וגם לא התחלקות של אורות, גם
32 כפי שהם בשרשם הקדום – עשר ספירות הגנוזות.
33 בעצמות לא שייך ספירות, כאור – ספירות אין קץ,
34 בגנוזות – עשר ספירות
35 ובהכאור של המאמר דששים המה מלכות שבתורה אור
36 כתב יד הרב פנחס זכרוננו לברכה (מחסידי של האדמו"ר
37 הזקן) כתב וכל ספירה לא שייך לקרוא בעצמותו ומהותו
38 רק בבחינת אור אין סוף שם שייך לקרוא בשם ספירות אבל
39 לא בבחינת עשר ספירות כי גם בבחינת אור אין סוף אין
40 מספר כו', אבל במהותו ועצמותו לא שייך שם ספירות כלל
41 עד כאן לשונו של רבי פנחס ממאמר האדמו"ר הזקן.
42 – כלומר כל המושג "ספירות" לא שייך בעצמות ומהות,
43 (והכוונה כאן ב"עצמות ומהות", זה לא דרגת העתיק, כפי
44 שהתבאר ששם יש התחלקות של עשר ספירות, אלא הכוונה

72. שמואל א, טו, כט.

70. בראשית א, כו.

71. "פתח אליהו" – הקדמת התיקוני זוהר.

33 שהן בבחינת פשיטות – חוסר הגבלה באיכות בו' ולמרות
 34 זאת המושג ספירה שייך בזה, כי יש כבר ענין של גילוי,
 35 וספירה זה בעצם הגדרה לגילוי.
 36 (ועיין מה שיתבאר לקמן פרק פג"ג). – שם מבאר באריכות
 37 למה המושג "ספירה" מחייב ענין של גילוי ואור ולא עצם.
 38 וכידוע בענין הנאמר בזהוהר בפתח אליהו אנת הוא חד ולא
 39 בחושבן (- אתה הוא אחד ולא בחשבון), שכוונתו של
 40 הזוהר למה שהתבאר לעיל - דלהיותו הבורא חד בעצם על
 41 כן הוא לא בחושבן – כלומר לא רק שהוא לא בחשבון של
 42 עשר דוקא, אלא כל ענין של חשבון וגבול לא שייך שם,
 43 דהיינו בהתפשטות אין שיעור (שזה ענין ספירות אין קץ
 44 בו') וממילא כל ההתפשטות הוא בבחינת חד בו'. כי לא
 45 שייך שם שום התחלקות אחרת.
 46 וכמו המשל שבאידרא זומא⁷⁴ בהאי בוצינא דאתפשט לכל
 47 סטר ועיבר וכד בעינא למנדע לון לא תשכח אלא בוצינא
 48 בלחודוי בו' (- כאותו נר שמתפשט לכל צד ועבר, וכאשר
 49 אתה רוצה לדעת את האור, לא תמצא אלא את הנר האחד)
 50 – כלומר שיש לו התפשטות אבל לא בענין של התחלקות
 51 ומספר, אלא הוא נשאר תמיד אחד. ומכל מקום, שייך לשון
 52 של ספירה באור, אף שזה התפשטות אין קץ, ללא מספר
 53 והתחלקות.
 54 אבל - ובעצמות המאור לא יש ספירות כלל בו', כלומר
 55 בעצם ממש שלמעלה מכל גילוי לא שייך כלל עניין של
 56 ספירה, כי ספירה הוא ענין של גילוי.
 57 ובמקום אחר מבואר דהיינו – הכוונה לא רק על העצם
 58 ממש, אלא גם בבחינת עצם האור כמו שכלול בעצמותו –
 59 כלומר למרות שמדברים על האור, כיון שעוסקים בעצמות
 60 האור שכלול בתכלית בתוך העצמות, ממילא לא שייך בו
 61 ענין של ספירה, שאינו בבחינת המשכה וגילוי כלל מן
 62 העצמות בו' וממילא לא שייך שם ספי' כלל בו'.
 63 וכשם דבאור אין סוף שלפני הצמצום יש ב' מדריגות בדרך
 64 כלל, האי' בחינת האור שהוא בבחינת אין סוף בחינת בלי

1 עצמות ומהות כפשוטו ששם לא שייך לומר ענין של
 2 ספירות כלל) ורק כאשר מדברים על תחילת הגילוי של
 3 הבורא - בחינת האור אין סוף, שזה דרגת ההוי' הא', שם
 4 שייך לומר ענין של ספירות, אלא ששם זה עדיין ספירות
 5 אין קץ ("אין מספר" בלשונו) ולא שייך לומר שם הגדרה
 6 של עשר ספירות דוקא אלא רק ספירה כשם כללי, ורק
 7 בהשערה על העולמות שזה שם הוי' הב', שם שייך לומר
 8 עשר ספירות.

9 נשמע לפי זה – מסביר הרבי נ"ע את מאמר האדמו"ר הזקן:
 10 דגם באור אין סוף הכלתי מוגבל שלמעלה מהקו שייך
 11 ספירות, רק במהות ועצמות המאור לא שייך שם ספירות
 12 כלל, והיינו – מה הסיבה ששייך לומר ספירות כשמדברים
 13 על אור אין סוף, שאינו מוגבל, להיות שהאור הוא בחינת
 14 גילוי ולא עצם וכל גילוי הוא על ידי ספירה – כלומר
 15 המושג ספירה זה בעצם סוג של גילוי ולכן שייך ספירה גם
 16 בהאור הכלי גבול בו'.

17 ומכל מקום מספר עשר ספירות הננוזות – דוקא עשר ולא
 18 תשע וכו' יש לומר דלא שייך רק בשרש הקו שם שייך לומר
 19 עשר ספירות הננוזות שזהו בחינת ממלא כל עלמין כמו
 20 שהוא בשרשו ומקורו באור אין סוף ברוך הוא, דלהיות
 21 דאור הממלא כל עלמין הוא בבחינת עשר ספירות – כלומר
 22 אור מוגבל על כן גם בשרשו שייך לומר מספר של עשר
 23 ספירות הננוזות בו',

24 מה שאין כן באור אין סוף הכלי גבול בחינת שרש ומקור
 25 דאור הסובב כל עלמין לא יש מספר לספירות בו', והיינו
 26 – במה מתבטא הכלי גבול של הספירות? ראשית כל שהן
 27 בבחינת ספירות עד אין קץ – כלומר יש אין ספור אופנים
 28 של ספירות שונות, בלי מספר וגבול, וגם - והספירות גופא
 29 הן בבחינת פשיטות לגמרי – כל ספירה בפני עצמה היא
 30 פשוטה בתכלית ואין לה גדר והתחלקות כלל, שזהו ענין
 31 בלי גבול שאין הגבלה ומספר לספירות – כלומר חוסר
 32 הגבלה בכמות, והספירות עצמן הן בבחינת בלי גבול דהיינו

73. על פי שולי הגיליון, וזה לשונו שם: אך הענין הוא דהנה
 נת"ל (ד"ה נשא) דבאוא"ס שלפני הצמצום שלמעלה מהע"ס הננוזות
 והיינו באוא"ס הכלי גבול שייך ג"כ ספירות, לפי שהוא בחי' אור
 וגילוי עכ"פ, וכל גילוי הוא ע"י ספירות, רק ששם אין מספר לספירות.
 ונת' שם דהיינו שגם הספירות הן בבחי' בלי גבול, דמאחר דהפשיטות
 הוא סיבת הספי' אין קץ, וכמא' אנת הוא חד ולא בחושבן דלפי שהוא
 חד בעצם ע"כ הספי' הן לא בחושבן בו', ממילא הספירות גופא הן
 ג"כ בבחי' פשיטות כו'. ולכאוי א"מ איך הוא ספי' בבחי' פשיטות
 והלא הספי' הן בחי' הגבלה ואיך הוא ספי' בבחי' פשיטות כו'.
 ולהבין זה צ"ל תחלה מהו שם ספירה, והנה בפרד"ס שע"ח פ"ב הביא
 כמה פי' בשם ספי', האי' ל' מספר וז"ל ויש שפי' בלי מספר כי המספר
 מבעלי הגבול ואע"פ שאינם בעלי גבול, בערך שרשם הפשוט בעלי
 גבול הם ובערך פעולתם אלינו עכ"ל. והנה כללות ענין המספר הוא
 רק התגלות הדבר שהרי ע"י המספר לא נתחדש שום דבר בגוף ומהות
 הדבר הנספר ולא במספרו, דכמו שהי' קודם שנספר כן הוא בלי שום

תוס' וגרעון לאחר שנספר, רק שבא המספר מהעלם לידי גילוי כו',
 וז"ע המספר בע"ס דאצי' שהו"ע גילוי מההעלם כו'. והענין דהנה
 מצד ההגבלה דמספר ר"ל מה שמספר הוא הגבלת הדבר הנמנה שהוא
 במספר כך וכך כו', הרי זה שייך רק בבי"ע ששם הו"ע ההגבלה ממש
 כו', וכמו ענין הזמן ששייך רק בבי"ע, אבל באצי' למע' מהזמן הי'
 הוה ויהי' כא' כו' וכמ"ש במ"א, וכמו"כ הוא בענין המספר דשייך רק
 בבי"ע כו'. ומ"מ נק' הספי' ע"ש המספר לפי שהמספר הוא גילוי
 מההעלם, א"כ גם ההגבלה היא רק בבחי' התגלות לבד לא בחי'
 התחדשות ההגבלה כו', דבבי"ע ההגבלה היא בבחי' התחדשות דהיינו
 בבחי' מציאות יש ממש כו', אבל בענין המספר מאחר שהוא בחי'
 התגלות, ע"כ גם ההגבלה שבו אינו הגבלה בבחי' התחדשות כ"א
 בבחי' התגלות לבד כו'. וע"כ שייך ענין המספר באצי' שז"ע אצי'
 שאינו התחדשות דבר כ"א רק מהעלם אל הגילוי לבד כו'. עיין שם
 המשך הביאור.

37 אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ בְּאֶדָם לְמִטָּה, שְׁלִפֵי שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ אֶת
 38 עֲצָמוֹ וְחִיּוּתוֹ מְאֹד אֲזֵי מְדוּחָיו מִתְּפַעְלוֹת בְּתַכְלִית
 39 הַהֲתַפְעָלוֹת לְאַהֲבָה בְּהֲתַפְעָלוֹת מֵה שְׂיֵאֵהֵב וְלִשְׁנֵא
 40 בְּהֲתַפְעָלוֹת מֵה שְׂיִשְׁנֵא יוֹתֵר מִמֵּי שְׂאִינוּ מְרַגֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ
 41 כָּל כֶּף, אוֹ עַל אֶדָם אַחֵר אֶפְלוּ אוֹהֲבוֹ וְרָעוּ אֵין כָּל כֶּף
 42 מְרַגֵּשׁ תְּמִיד אֶת זוּלָתוֹ וּמְסַלֵּק דַּעְתוֹ מִמֶּנּוּ וְלִכֵּן לֹא יִתְפַּעַל
 43 כָּל כֶּף עַל עֲנִינָיו כִּמוֹ עַל עֲנִינֵי עֲצָמוֹ שְׂאִינוּ מְסַלֵּק דַּעְתוֹ
 44 מִעֲצָמוֹתוֹ, וְלִכֵּן אָנוּ רוֹאִים שְׁגָם בְּעֲנִינֵי עֲצָמוֹ אִם לְפַעֲמִים
 45 מְסַלֵּק לְפִי שַׁעַה הַהֲרַגְשָׁה מִעֲצָמוֹתוֹ כָּל כֶּף כִּמוֹ בְּאֶשֶׁר
 46 טְרוִיד בְּאַיִזָּה עֲנִין גְּדוֹל שְׁמִסְלֵק אֶז מִעֲנִינֵי הַרְגָּשׁת עֲצָמוֹתוֹ,
 47 לֹא יִתְפַּעַל אֶז כָּל כֶּף מְדַבֵּר שֶׁהוּא נֶגְד רְצוֹנוֹ, וְכֵן לֹא יֵאֵהֵב
 48 כָּל כֶּף דְּבַר שֶׁהוּא לְטוֹבָתוֹ, נִמְצָא עַקֵּר הַהֲתַפְעָלוֹת הַמְדוּת
 49 תְּלוּי בַּדַּעַת, שֶׁהוּא הַהֲרַגְשָׁה, וְהַהֲרַגְשָׁה תְּלוּי בְּהִתְקַשְּׁרוֹת,
 50 כְּשֶׁמְקַשֵּׁר נִפְשׁוֹ בְּזֵה הָרִי הוּא מְרַגֵּשׁ זֹאת, וְכִמוֹ כְּאֶשֶׁר
 51 נִקְשָׁרָה נִפְשׁוֹ בְּעֲנִין גְּדוֹל יוֹתֵר מֵאַהֲבַת וְחִמּוּדַת הַגִּשְׁמִיּוֹת
 52 בְּאִכִּילָה וְשִׁתְיָה, כִּי אִם מְקַשֵּׁר בְּהַשְׁכָּחוֹת עֲמוּקוֹת וְכַדוּמָה,
 53 הָרִי הוּא מְרַגֵּשׁ טִיב הַדְּבַר וְנִמְשָׁךְ לְזֵה בְּכָל חִפְזֵי נִפְשׁוֹ,
 54 מִמִּילָא אִינוּ רוֹצֵה כָּל כֶּף בְּעֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים מִפְּנֵי שְׁמִסְלֵק
 55 דַּעְתוֹ מֵהֶם, וְכִמוֹ כֵּן הוּא בְּהִתְבּוֹנְנוֹת צְרִיכָה לְהִיּוֹת
 56 בְּהַעֲמַקֵּת הַדַּעַת, וְהוּא שִׁיתְקַע דַּעְתוֹ בְּחֻזֵּק בְּהִתְבּוֹנְנוֹת עַד
 57 שִׁירְגָשׁ הָעֲנִין הָאֱלֹקִי בְּנִפְשׁוֹ הֵיטֵב, כִּי יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאֵף
 58 שִׁתְּבּוֹנֵן וְיִבִּין הָעֲנִין שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, אֵף הוּא חוּץ לְעֲצָמוֹת
 59 וְאִינוּ נּוֹגֵעַ לוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ מִזֵּה שׁוֹם הוֹלְדָה בְּאַהֲבָה
 60 וְיִרְאָה כִּי אִם דְּמִיוֹנוֹת שְׂוָא, וְעַל יְדֵי הַדַּעַת וְהַהֲתַקְשְׁרוֹת
 61 שֶׁנִּרְגָשׁ הָעֲנִין הָאֱלֹקִי בְּנִפְשׁוֹ הֵיטֵב וְאִינוּ מְסִיחַ דַּעְתוֹ מִמֶּנּוּ,
 62 אֶז יִתְפַּעַל בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה אֲמִתִּית כְּפִי הַהֲתַבּוֹנְנוֹת
 63 שְׁמִתְבּוֹנֵן.

64 קְצוּר. יְבָאָר דִּירְאָה בְּאֵה מִהֲרוּחַ בְּהַפְלָאָת מַעְלַת הַתְּכִים
 65 וְגִדְלַת הַמְּלָךְ. כֶּף כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּהַפְלָאָת גְּדִלַת אוֹר
 66 אֵין סוּף, דְּרַק מֵהוּדוֹ שֶׁל שְׂמוֹ נִבְרָאוּ עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים
 67 וְתַתְּחוֹנִים, וְקִדְשָׁת שְׂמוֹ כְּקִדְשַׁת עֲצָמוֹתוֹ, וְנִמְצָא לְמִטָּה כִּמוֹ
 68 לְמַעְלָה – תְּגַדֵּל הִירְאָה לְקִים תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּקִבְלַת עַל
 69 מְלָכוֹת שְׂמִים. הַהֲתַבּוֹנְנוֹת מִגְּדִלַת אֶת הַמְּדָה וּמִרְחִיבָתָה,
 70 וְיִסְבִּיר הַפְּרֵשׁ הַלְדַת הַמְּדוּת בְּמִלֵּי דַעְלָמָא לְהַלְדַת הַמְּדוּת
 71 בְּמִלֵּי דְשְׂמִיא³², וְשֶׁהַעֲקֵר תְּלוּי בְּמִחַ הַדַּעַת שֶׁהוּא הַתְּקַשְּׁרוֹת
 72 הַרְגָּשׁ וְהַתְּמַדָּה.

32 חג הפסח, תש"ד

1 בִּירְאָה מְדַבֵּר מֵה אִינוּ אֱלָא כְּשִׁתְּבּוֹנֵן בּוֹ בְּהַשְׁגָּה וְהַכְּנָה
 2 טוֹבָה, וְאִם לֹא לֹא יִתְפַּעַל כְּלוּם, שֶׁהָרִי יָכוֹל לְהִיּוֹת
 3 שִׁיעֲמֹד אֶדָם אֶצֶל אוֹצֵר נִחְמָד וְלֹא יִתְפַּעַל לְחִמּוּד אוֹתוֹ אִם
 4 לֹא יִשִּׁים לְבוֹ וְדַעְתוֹ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ בְּאִיכוֹת וּמַהוּת טוֹבוֹ כְּלָל,
 5 וְכֵן לֹא יִתְפַּעַל בִּירְאָה כִּמוֹ מְרוּמָמוֹת שֶׁר וּמְלָךְ אוֹ מְדַבֵּר
 6 הַמְּזִיק אִם לֹא יִתְבּוֹנֵן בְּאִיכוֹת הַגְּדוּלָה אוֹ בְּהֲרַעָה שְׂבוֹ,
 7 וְכִמוֹ כֵּן בְּהֲתַפְעָלוֹת הַלֵּב בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה לְאַלְקוּת, שֶׁתְּלוּי
 8 בְּהִתְבּוֹנְנוֹת וּבִיגִיעָה רַבָּה דְּוָקָא יוֹתֵר מִבְּמִלֵּי דַעְלָמָא,
 9 דְּבְמִלֵּי דַעְלָמָא הִגָּם שְׁנִצְרָךְ גַּם כֵּן לְהִתְבּוֹנֵן בְּטִיב הַדְּבַר
 10 אֶבֶל בָּא מִמִּילָא, דְּכִשְׂבָא עַל אִיזָה דְּבַר טוֹב וּמוֹעִיל מִיָּד
 11 עוֹלָה בְּמִחְשַׁבְתּוֹ לְהַרְהֵר בְּזֵה וּמִתְפַּעַל בְּמַחוֹ וְנוֹגֵעַ מִיָּד
 12 הַהֲתַפְעָלוֹת בְּלְבוֹ, שִׁיתְפַּעַל בְּלֵב בְּרִשְׁפֵי אִשׁ הַתְּשׁוּקָה
 13 לְדְבַר הַהוּא, אוֹ הַהֲפָךְ – לְהַבְדִּיל וּלְהַזְהֵר מִדְּבַר הָרַע
 14 וְשִׁנְאוֹי בְּמִחְשַׁבָּה, אִם לֹא בְּשׁוּטָה וְחִסֵּר דַּעַת שְׂאִין לוֹ
 15 הַרְגָּשׁ בְּדְבַר הַטוֹב אִינוּ עוֹלָה בְּמִחְשַׁבְתּוֹ וּמַחוֹ לְהַרְהֵר בְּזֵה,
 16 גַּם אִינוּ מִתְפַּעַל בְּלְבוֹ, אֵף עַל פִּי הָרֵב אָנוּ רוֹאִים כִּי בְּמִלֵּי
 17 דַעְלָמָא הָרִי הוּא מִתְפַּעַל בְּזֵה בְּמַחוֹ, וְהַהֲתַפְעָלוֹת הַמַּחַס פּוֹעֵל
 18 מִיָּד הַהֲתַפְעָלוֹת הַלֵּב, אֲמָנָם בְּעַבּוּדַת הַוִּי צְרִיף יִגִּיעָה
 19 תְּחִלָּה בְּהִתְבּוֹנְנוֹת וְאַחֵר כֶּף יִגִּיעָה רַבָּה שִׁיתְפַּעַל לְבוֹ
 20 מִהֲתַפְעָלוֹת הַמַּחַס, וְהוּא שֶׁהַשְׁגָּה בְּאַלְקוּת תִּהְיֶה בְּהִרְחֻבָּה
 21 וְהַתְּפַשְׁטוֹת דְּוָקָא, וְהֵינּוּ כְּשֶׁהַדְּבַר שְׂמִשְׁיג בְּגִדְלַת ה'
 22 וְנִפְלְאוּתוֹ בָּא בְּבִאוּר וּבְהַסְבֵּר בְּטַעַם הַדְּבָרִים עַל בְּרִין
 23 לְאַרְף וְרַחֵב וְלֹא בְּדִרְךְ קְצוּר לְבַד, שְׂאִם לֹא יִתְפַּס בְּמַחוֹ
 24 רַק הַקְּצוּר בְּהַעֲבָרָה בְּעִלְמָא לֹא יִתְפַּעַל כְּלוּם, רַק
 25 כְּשֶׁמְעַמִּיק דַּעְתוֹ בְּהַשְׁגָּה זֹו בְּהִרְחֻבָּה וְהַתְּפַשְׁטוֹת וּבְטוֹב
 26 טַעַם עַד שְׂמִשְׁיג אֶת הָעֲנִין הֵיטֵב בְּמַחוֹ וְיִתְפַּעַל בְּטִיב
 27 הַדְּבַר בְּמַחוֹ, וְכִמוֹ שְׁכַתּוּב³⁰ "טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב הַוִּי",
 28 וְיִדוּעַ דְּטַעַם הוּא בְּמַחַס כִּמוֹ שְׁכַתּוּב³¹ "חַף אֶכֶל יִטַּעִם",
 29 וְכַחֵף הַגִּשְׁמִי יִטַּעֵם טַעַם גִּשְׁמִי כִּמוֹ כֵּן הַחֵף הָרוּחִנִי, כַּחַ
 30 הַחֻקָּה³² יִטַּעֵם טוֹב טַעַם בְּאַלְקוּת, וְהוּא כְּאֶשֶׁר יִתְבּוֹנֵן
 31 הֵיטֵב בְּגִדְלַת אוֹר אֵין סוּף כִּמוֹ שְׂמִפְלָא וּמְרוּמָם מִהַעוֹלָמוֹת
 32 שְׂאִינָם עֲרוּף אֱלִיו, אוֹ אֵיף בְּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵאֵין לִישׁ,
 33 מִמִּילָא יִבִּין טוֹב הָאֱלֹקוּת שְׂאִין טוֹב כָּל הָעוֹלָם כְּדֹאֵי נֶגְד
 34 הַטוֹב דְּאַלְקוּת, וְהַהֲתַבּוֹנְנוֹת צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּהַעֲמַקֵּת הַדַּעַת
 35 דְּוָקָא, שְׁעֲנֵן הַדַּעַת הוּא הַהֲתַקְשְׁרוֹת וְהַהֲרַגְשָׁה וְהַתְּמַדָּה
 36 הַדְּבַר שְׁפָלָם תְּלוּיִים זֵה בְּזֵה וְעַל יָדָם נוֹלְדוּ הַמְּדוּת, דְּהִנֵּה

30 תהלים לד, ט.
 31 איוב יב, יא.

32 ראה מאורי אור בערכו. תורה אור סוף פרשת ויחי. לקוטי
 תורה במדבר ביאור על [מאמר דיבור המתחיל] וספרתם.

מאמר הסגירה

1 אחד הדברים שתורתנו הקדושה מלמדת אותנו
2 בהקשר להתנהגות כלפי גבאי צדקה, הוא, שתפקידנו
3 להעריך את גבאי הצדקה בכלל ומחזיקי לומדי תורה
4 בפרט, שכן מצוה לפרסם עושי צדקה.
5 ישנם שני ביטויים בחז"ל, מצוה לפרסם עושי מצוה⁸,
6 מצוה לפרסם עוברי עבירה⁹. שני הביטויים המנוגדים יש
7 להם מובן הגיוני ומשמעותי החורג מגבולות הפירוש
8 המילולי.
9 מצוה לפרסם עושי מצוה - מצוה לפרסם את אלה
10 השומרים לקיים מצוות מעשיות, כמו הנחת תפילין,
11 תפלה שלש פעמים ביום, אוכלים רק מה שכשר באמת
12 ובהידור, לא רק שאינם סומכים על ההכשרים הפסולים
13 שרבני-הטריפה נותנים, שומרים על טהרת המשפחה
14 במקוה כשרה ומוסרים את ילדיהם לחינוך טוב וכשר
15 בידי מלמדים כשרים ובתלמודי תורה וישיבות כשרים.
16 הם מתפללים בבתי כנסת המסודרים לפי דיני
17 התורה, עזרת אנשים ועזרת נשים בנפרד, הבימה בעזרת
18 ישראל היא באמצע בית הכנסת, הרב עצמו הוא שומר
19 תורה ומצוה, דבריו לאנשי קהילתו הם דברי תורה, הוא
20 מסביר להם פסוק בתורה על פי דרשת רז"ל, מעורר
21 לשמירת מצוות מעשיות, להרבצת תורה, לנתינת צדקה,
22 החזן הוא אדם דתי, השמש אדם ישר - אז בית הכנסת
23 הוא כשר, רב כשר, חזן כשר ומתפללים ומתפללות
24 כשרים, שמצוה לפרסם עושי מצוה.
25 מצוה לפרסם עוברי עבירה, אלה שמחללים את
26 המצוות המעשיות, אינם מניחים תפילין, אינם מתפללים,
27 אוכלים מכל הבא ליד, גם טריפה ונבלה, חיים חיי
28 משפחה טמאים, מוסרים את ילדיהם לחינוך אנטי דתי,
29 שולחים אותם לתלמודי תורה לא כשרים בהם המורים
30 והמורות הם כופרים, לישיבות טריפות, משתייכים

31 לטמפלים מודרניים על רבניהם המתולעים וחזניהם בני
32 הבליעל, הרי מצוה לפרסם עוברי עבירה.
33 היה בכך משום פשע רוחני גדול ביותר לפרש את
34 המצוה לפרסם עושי מצוה, שזה לשם כבוד, לתת כבוד
35 לעושי מצוה, ולפרש את המצוה לפרסם עוברי עבירה,
36 הרי פירוש כזה הוא מסולף ומושלל מבחינה שכלית.
37 תורה, שהשי"ת, נותן התורה, מכתיר אותה על ידי
38 רוח הקודש של שלמה המלך בשני התוארים הבלתי
39 מוגבלים כמו נועם ושלום - ככתוב "דרכיה דרכי נועם
40 וכל נתיבותיה שלום". לתורה דרכים ונתיבות משלה.
41 דרכים היינו דרכים רחבות, מרוצפות ומבוססות היטב.
42 ונתיבות היינו סימטאות צדדיות המתפתלות בין שדות
43 ויערות בעלי צמחיה רבה.
44 דרכי התורה ונתיבותיה שונות לגמרי מדרכי ונתיבות
45 העולם. דרכי העולם עד כמה שתהינה טובות יוצרות
46 הרגשה לא טובה מסויימת בתייר, והנתיבות המתפתלות
47 בין השדות והיערות מפילות על הולכי הרגל חרדה
48 מסויימת. שונה הדבר בדרכי התורה, שדרכיה דרכי
49 נועם, דרכי התורה נעימות ונוחות, ואף נתיבות התורה,
50 הסימטאות הקצרות - הן שלום.
51 לכן מוכתרת התורה בתוארים היקרים של אור
52 וחיים, תורה אור, תורת חיים ותורת חסד. תורת אור
53 וחיים אלקית כזו איננה יכולה לומר ביטויים כאלה כמו
54 מצוה לפרסם עושי מצוה רק כדי לתת כבוד לעושי
55 מצוה, ומצוה לפרסם עוברי עבירה רק כדי לבזותם.
56 תורה קדושה רצינית כזו בה מתייחס השי"ת בכל
57 הכבוד הראוי לאנושיות בכלל ולבני בכורי ישראל בפרט,
58 שהרבה מחוקי הענשים שצריכים להתבצע על פי התורה
59 כלפי החוטאים, הרי הוראת התורה הקדושה היא לבצע
60 אותם מתוך זהירות מסויימת בכבוד החוטאים (כמו
61 במלקות, סקילה וכדומה).

ז' אדר ב', ה'תש"ז

(9) ראה שם.

(8) ראה רשב"א ס"י תקפ"ב.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 הקיסר אלכסנדר²⁴³ בעלותו על כסא מלכותו ידע אשר רוב שרי הממשלה והנסיכים הגדולים
2 והאצילים מושפעים מהמלומדים אשר בכל האקאדעמיעס ילידי צרפת אשר שנאם - חפש ומצא חן
3 וקירוב דעתם של כל העמים יושבי מדינת רוסיא וביניהם גם היהודים.

1 הקיסר אלכסנדר בידעו אשר שלש מפלגות ישנן בקרב היהודים, חסידים מתנגדים, משכילים, שם
 2 לבו לקרב את כולם. א) נתן חופשה גמורה להוד כ"ק אדמו"ר ומכתב עוז אשר יוכל לנהל עדתו עדת
 3 החסידים כתבונתו ויצייע לו כי יקבע דירתו בפטרבורג. ב) שלח שלשת אלפים שקלים לקהלת ווילנא
 4 לחלקם כפי ראות עיניהם. ג) מילא בקשת המשכילים להתיר לידי ישראל ללמוד בבתי ספר הנכרים.

5 תשעה חדשים ועשרה ימים – כ"ח תשרי"י מנחם אב – ישב הוד כ"ק אדמו"ר בפעטרבורג,
 6 כשני חדשים בחצר הטאיינא סאָוועט ושבעה חדשים במעון פרטי, ובמשך היות כ"ק בפעטרבורג
 7 סידר את עניני הכלל.

8 ארבעה ימים נסע הוד כ"ק אדמו"ר ובנו ומשרתם ר' יוסף משה מפטרבורג לעיר ליאָדי במרכבה
 9 כבודה אשר התכבד הנסיך ליובאָמירסקי לתת להוד כ"ק אדמו"ר עם שני פרשים רוכבים בסוסים ללוותו
 10 והנוסעים עמו מהחסידים המקורבים בארבע מרכבות, וביום הששי ערב שבת נחמו, ארבעה עשר לחדש
 11 מנ"א תקס"א בא לעיר ליאָדי²⁴⁴, פלך מאָהליב.

— — — —

12
 13 כשהתיישב הוד כ"ק אדמו"ר בעיר ליאָדי חיזק את עבודתו בעסקנות הכלל והעמיס על בנו הר"מ
 14 אשר ינהל את דבר התעמולה בעסקנות הכלל וישלח צירים מיוחדים לכל העיירות ברוסיא הלבנה
 15 לעורר על אודות ההתישבות בכפרים ובישובים ולהתעסק בעבודת האדמה ובמסחר הכפר והישוב,
 16 ואסף אמצעי כסף ביחוד בכדי לעזור למתיישבים על הקרקע לעבדה.

17 ע"י וועד עסקני הכלל דחסידי חב"ד אשר בפטרבורג פעל הוד כ"ק אדמו"ר תמיכה מאת הממשלה
 18 למאות משפחות יהודים שהתיישבו על הקרקע לעבוד את האדמה ברוסיא הלבנה ובאוקראינא בפלכי
 19 יעקאָטערניאָסלאָו ופאָלטאָווא, והוד כ"ק אדמו"ר הי' מסדר מלמדים לבניהם ע"י בנו הר"מ מנהל
 20 עניני הכלל, וכן שובי"ם ומורי הוראה, בתי כנסיות ולהבדיל בתי טבילה – כי כבר תקן את המקוואות
 21 החמות.

— — — —

22
 23 כה עברו עשר שנים בעבודה פורי' ובמשך זה הנה איזה פעמים נסע הרה"ק הר"מ לפטרבורג
 24 לרגלי ענינים נחוצים בעסקנות הכלל והשי"ת הצליח בידו.

25 בשנת תקע"א פקד הוד כ"ק אדמו"ר על ועד עסקני הכלל מחסידי חב"ד בפטרבורג שיסדרו
 26 תעמולה בחוגי הממשלה שינתנו שטחי אדמה בפלך חערסאָן ומושבות לאחינו בני ישראל להתיישב
 27 שמה וגם תתן עזרה בכלי מחרישה ובע"ח וכל המצטרך לעבודת האדמה בתור הלואה לשלם במשך
 28 כעשר שנים ואשר חמש שנים הראשונות יפטרו ממסים וארנוניות.

29 חברי ועד עסקני הכלל קיימו את פקודת הוד כ"ק אדמו"ר ויעריכו כתבי בקשה למוסדות הממשלה
 30 וישתדלו אצל שרי הממשלה בדבר הזה, אך לרגלי רוח המלחמה הצרפתית שהסתערה בשנת תקע"ב
 31 נפסקה אז התעמולה.

244) ראה רשימת היומן – "אופן ההשתלשלות בהתיסדות חסידות חב"ד, דור ראשון, דור שני" סל"ז ובהערה כב שם (לעיל ע' 000).

245) שם משפחה של נאפאלעאָן.

אגרות קודש

[שלהי תמוז תרפ"א]

אלך ונשובה חדש ימינו כקדם בהתעוררות תשובה אמיתית.
 כי נעזוב דרכינו ונתקן כל אשמתינו ופשעינו באמת ובלב שלם.
 שילוחם בסך ק"ל רוי"כ הי' מונח עד בוא דבריהם מה הם.
 והנו"ן שנשלח נחלק חצי לתו"ת וחצי לקופ"ר. ומי"ש כי יוכלו
 ליקח גם על צרכי הבית, יידעו כי לצרכי הבית יוקח רק מה
 שהוא מפורש לדבר זה ביחוד, והסתמי ניתן לאחד הקופות.
 כן התקבל הסך ח"י שלו. והסך ט"ו שנכתב שנאסף ע"י ריי"נ
 טריבוכאווסקי לא ידעתי פירושו ויטיב להודיע.

אג"ק מוהר"י צ נדך יד

1...במה אנחנו חסידים היא שאלה גדולה במאד, ופלא על
 2 אנ"ש ש"י העומדי' כה בקרירות זה בכה וזה בכה והכל הבל
 3 כו', טענות שאין בהם ממש וכאמור בכאב לב במכתבי דט"ז
 4 סיון הני"ל.
 5 והעולה על כולנה כי שוכחי' אנחנו כי יום ירדוף יום, ויום
 6 ליום יביע רק הדב"ט וביטול הזמן דיום העבר, ומזה מתקבץ
 7 חדש ומחדש שנה, ועומדי' אנחנו כולנו חיים היום ת"ל קרוב
 8 לימי רצון גלויים, ובלבינו קרח הנורא. אנא ה' חוסה והשיבנו

המשך ביאור למסכת עירובין ליום שלישי עמ' א

ובא אותו אדם לפני רב נחמן, אוקמה פ"ד - והעמיד רב נחמן
 את הקרקע בידו, שעשיית מחיצה על גבי מחיצה אינה קונה בנכסי
 הגר, ולא קנתה האשה את הקרקע, וכשחפר בה היתה עדיין הפקר.
 א"ת א"י וק"א צ"והא קמיה - באה האשה וזקקה לפני רב נחמן,
 א"מ ל"ה רב נחמן, מאי א"עבד לך - מה יכול אני לעשות לך,
 דלא מחזיקת פדמחזיקי אינשי - מאחר ולא החזקת כדרך שבני
 אדם מחזיקים, כלומר, שלא עשית בו דבר שמועיל לקנות בקנין
 חזקה.
 הגמרא דנה אם מותר לטלטל בקרפף שגדול יותר מבית סאתיים,
 וחלקו מקורה: קרפף גדול כבית שלש סאים מצומצמים, וק"ד ב"ו
 - ועשה בו תקרה על בית סאה וצ"ו ד, ולא נשאר בחלק שאינו
 מקורה, רק בית סאתיים בלבד, (רבא) [ר"ב] א"מ, א"ויר ק"ווי
 מ"יתרו - המקום המקורה, נחשב למקום אחד עם שאר הקרפף,
 ועדיין נחשב שיש בקרפף יותר מבית סאתיים, ור"ב ז"ר א"מ, אין
 א"ויר ק"ווי מ"יתרו - המקום המקורה אינו נמדד יחד עם שאר
 הקרפף, שפי תקרה יורד וסותם, כלומר, שרואים את עובי התקרה
 כאילו הוא יורד עד הארץ ומבדיל בין החלק המקורה לחלק שאינו
 מקורה, וכיון שלא נשאר שם מקום שיש בו יותר מבית סאתיים,
 מותר לטלטל בו.
 מבררת הגמרא: ל"מא - האם נאמר (רבא) [ר"ב] ור"ב ז"ר א
 שנחלקו אם אומרים פי תקרה יורד וסותם, בפ"לוג"תא ד"ב ושמ"אל
 ק"א מ"פ"ג - במחלוקת שנחלקו בה רב ושמ"אל הם חולקים, שאף
 רב ושמ"אל נחלקו אם אומרים פי תקרה יורד וסותם, ד"ית"מ,
 א"ב"ד"ה - בנין העשוי באופן שיכנס בו א"ר, הנמצאת בפ"ק
 ו-מקום שיש בו הרבה שדות, ואבסדרה זו אין לה כלל מחיצות,
 אלא קירוייה עומד על גבי ארבע יתדות, ונותנים ארבע קורות מיתד
 ליתד ומסדרים הנסרים על הקורות וצ"ו ה, והבקעה שסביבותיה
 כרמלית היא, ר"ב א"מ, מותר ל"מ"ל בפ"ל"ה, כדן רשות היחיד,
 ושמ"אל א"מ, אין מ"מ"ל"ן בתוכה א"ל פ"ארבע אמות, כדן
 כרמלית. ומבאר הגמרא את טעמיהם: ר"ב א"מ, מותר ל"מ"ל
 בפ"ל"ה, משום ד"מ"ר"ן פי תקרה יורד וסותם, כלומר, שרואים את
 עובי התקרה כאילו יורד עד לארץ, והרי זה כמו שיש מחיצות
 לאבסדרה, ושמ"אל א"מ, אין מ"מ"ל"ן א"ל פ"ארבע אמות,
 משום דלא א"מ"ר"ן פי תקרה יורד וסותם.

הקרקע מיד, אלא רק לאחר זמן, ופי ק"א ש"ב"ה מ"מ"ל"א ק"א מ"ש"ב"ה
 - וכשהושבחה הקרקע לאחר זמן, לא הוא עשה זאת, אלא הלפת
 3 שנטע שם משביחה את הקרקע מעצמה, ואינו קונה בזה את הקרקע,
 4 ואף באן בשעה שעשה את המחיצות העליונות אין הם מועילות,
 5 ובזמן שהם מועילות כבר אין הוא מחזיק בקרקע, אלא המחיצות
 6 מעצמן מקיפות את הקרקע, ובוודאי אי אפשר לקנות את הקרקע
 7 בכך, ומדוע הסתפק בכך רבה בר בר חנה.
 8 ו"אל"א צריכים אנו לומר, שרבה בר בר חנה, הסתפק לע"נ ש"ב"ה,
 9 לדעת הסוברים שאין מחיצה על גבי מחיצה מועלת בשבת, מהו הדין
 10 כשנחבט הכותל באמצע שבת, ונבלע כל הכותל הראשון, אם נותר
 11 הקרפף כיון שעכשיו הוא מוקף במחיצות העליונות שנעשו לשם
 12 דירה, ואף על כך יש להקשות, מדוע הסתפק בכך רבה בר בר חנה,
 13 שהרי מחיצה זו, ה"י - היא מחיצה הנעשה בש"ב"ה, שנעשה הקרפף
 14 מוקף לדירה בשבת, ו"תנ"א, ש"ב"ה מחיצה הנעשה בש"ב"ה, בין אם
 15 נעשתה בש"ו"ג, שלא נתכוונו לעשות מחיצה, ו"בין אם נעשתה
 16 המחיצה בפ"ו"ד, שנתכוונו לעשות מחיצה, ש"מ"ה מחיצה, וודאי
 17 מותר לטלטל בקרפף.
 18 מתרצת הגמרא: לאו א"ת"מ ע"ה - וכי לא נאמר בבית המדרש על
 19 ברייתא זו, א"מ ר"ב נ"מ"ן, לא ש"נו - לא נשנה דין זה שמחיצה
 20 הנעשית בשבת שמה מחיצה, א"ל לענין שיחשב המקום שנעשתה
 21 בו המחיצה רשות היחיד, שיהיה אסור ל"ר"ז לתוכו מרשות הרבים,
 22 א"ב"ל ל"מ"ל"ל בתוכו א"ס"ר, שאין מחיצה הנעשית בשבת עושה
 23 רשות היחיד, רק להחמיר ולא להקל, והסתפק רבה בר בר חנה, אם
 24 כדי להחשיב מקום מוקף לדירה, אומרים שמחיצה שנעשתה בשבת
 25 נחשבת מחיצה אף להקל. דוחה הגמרא תירוץ זה: פי א"ת"מ ד"ב
 26 נ"מ"ן - דברי רב נחמן שאמר שמחיצה שנעשתה בשבת אינה נחשבת
 27 מחיצה רק להחמיר, א"מ"ד א"ת"מ - נאמרו רק על מחיצה
 28 שנעשתה בשבת במיד, כשנתכוונו לעשות מחיצה בשבת, אבל
 29 מחיצה שנעשתה בלא שנתכוונו לעשותה בשבת, נחשבת היא
 30 מחיצה אף להקל, ואם כן קרפף זה שנעשה בו מחיצה לדירה בשבת
 31 מאליה, ודאי מתירה מחיצה זו לטלטל בו.
 32 מספרת הגמרא: ה"ה"א א"ת"מ ד"ע"ב"ה - אשה אחת עשתה
 33 מחיצה על ג"ב מחיצה בקרקע של נ"ב"ה ה"ג"ר שמת בלא יורשים,
 34 כדי לזכות בהם, א"ת"מ ה"ה"א נ"ב"ה - ובא אדם אחד ר"פ"ק פ"ה
 35 פ"ו"ת"א - וחפר מעט באותה קרקע, א"ת"מ ל"קמ"ה ד"ב נ"מ"ן -

פרק א משנה ד

יוסי בן יעזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יעזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והיו מתאבקים בעפר רגליהם, והיו שותה בצמא את דברייהם

נקודות משיחות קודש

והתנא מדייק "בית ועד לחכמים" לשון רבים, כי לפני יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן לא הוזכרו זוגות, כי האחד הי' לראש, ורק בימיהם הוחל זמן המחלוקת בישראל⁴. לכן יש צורך בחכמים רבים, כדי שיקבעו ההלכה על פי הרבים.

והיו מתאבקים בעפר רגליהם – האדם המתחבר לחכמים צריך להרגיש שמצד עצמו הוא בבחינת "אבק" לבד, שאין בו ממש ואין בו תועלת, כאבק הזה שאינו מצמיח.

והתנא מדייק "בעפר רגליהם", ולא באבק רגליהם". כי אצל החכמים גם בחינת "רגל" שלהם (בחינה התחתונה ביותר) היא בבחינת "עפר" וביטול, כמאמר "ונפשי כעפר לכל תהי". כי בעפר הגרגירים דבוקים זה לזה (בחינת דביקות וביטול) והעפר גם מצמיח (משא"כ באבק)⁵.

ומדייק "בעפר רגליהם", לרמז שיש ללמוד מהנהגתם ודרכי הילוכם של החכמים.

והיו שותה בצמא את דבריהם – אולם, כשמדובר בדבריהם של החכמים, היינו דברי התורה שלהם, אזי אינו מספיק הביטול להחכמים ("והיו מתאבקים בעפר רגליהם"), אלא על האדם לקלוט את הדברים בפנימיות, בהבנה והשגה.

אך, העובדה שהלימוד צריך להיות בהבנה והשגה עלולה לגרום חלישות מסויימת ברגש הביטול אל החכמים (שהרי הלימוד תלוי בהבנתו וכו').

על זה אמר "והיו שותה בצמא את דבריהם": עליו להכיר שהוא זקוק לחכמים, ועליו לשמוע תורה מפיהם מתוך ביטול, כאדם השותה מים לצמאו, שהוא מרגיש עד כמה הם חסרים לו.

זאת ועוד: לא זו בלבד שהחכמים יוסיפו לו בידיעת והבנת התורה, אלא הם גם ישפיעו עליו שחלקו בתורה יתגלה ויאיר בכל תרי"ג כחות נפשו. זהו הרמז ב"היו שותה": המים מעבירים ומחלקים את המזון⁶ לכל חלקי הגוף⁷.

השאלות במשנתנו: א. הדיוק "בית ועד לחכמים", ולא "לתלמידים" (כבמשנה א' – "והעמידו תלמידים הרבה"), או "לתלמידי חכמים". ב. הקשר לבעל המאמר – יוסי בן יעזר. והביאור:

יהי ביתך בית ועד לחכמים – בדורו של יוסי בן יעזר היתה המחלוקת הראשונה בישראל שלא באה לידי הכרעה¹. לכן דרש יוסי בן יעזר, בתור נשיא הדור, שכל אחד ישתדל לעשות ביתו בית ועד לחכמי ההוראה היושבים על מדין, כך שבמקרה של חילוקי דעות יהיו נוכחים חכמים רבים, ויוכלו לבוא לידי הכרעה ופסק דין. ודבר זה הוא בבחינת מילי דחסידותא, כי משורת הדין די ב"בית ועד" אחד.

והיו מתאבקים בעפר רגליהם – בעל הבית עלול לחשוב, שלאחר שהעמיד את ביתו לרשותם של החכמים ודאג לצרכיהם רשאי הוא, ואולי אף צריך, לצאת לדרכו, כדי שנוכחותו לא תפריע לחכמים בדיוניהם. ולאידך גיסא – מאחר שהחכמים מתקבצים בביתו, וצריכים לו, יתכן שיראה את עצמו כשזה להם או אפילו נעלה מהם בבחינה מסויימת. והתנא שולל את שתי הסברות האלה: על בעל הבית להשאר ולהמצא בחברתם של החכמים, וזאת מתוך ביטול מוחלט והכרה שאינו שייך ליותר מאשר "רגליהם".

והיו שותה בצמא את דבריהם – יתר על כן, עליו להשתוקק לשמוע את דברי החכמים ולהתענג בהם כאדם השותה מים לצמאו. וכאשר בטל הוא לחכמים ומאזין לדבריהם בקשב רב, וכן שותה בצמא את דבריהם, אזי קולט את הדברים כראוי והם נחקקים בזכרונו. וכשיתנהג בדרך זה – יהי גם הוא סוף סוף לאחד מחכמי ישראל².

*

יהי ביתך בית ועד לחכמים – היינו שבתו יהי המקום הקבוע לועידת חכמים, בקביעות ובתמידות³. וזה מקנה לביתו חשיבות מסויימת גם כשאינם בביתו.

5. ראה תו"א וישלח (כו, ג), ש"עפר" רומז למלכות דקדושה, ו"אבק" למלכות דקליפה.
6. עירובין כו, ב במשנה ובפיה"מ שם.
7. משיחת ש"פ אחרי תשכ"ב – על פי רשימת השומעים בלבד.

1. תוד"ה יוסי – חגיגה טז, א (בשם הירושלמי).
2. משיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ב – על פי רשימת השומעים בלבד.
3. ראה פיה"מ: שתשים ביתך מוכן להתקבץ החכמים תמיד.
4. תויר"ט.

פרשת שמיני

ט « וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: » וַיֹּאמֶר אֶל-אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן-בָּקָר לְחַטָּאת וְאִיל לְעֹלַת תְּמִימִם וְהִקְרַב לִפְנֵי יְהוָה: » וְאֶל-בָּנָיו יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׁעִיר-עִזִּים לְחַטָּאת וְעֵגֶל וּכְבֹשׂ בְּנֵי-שָׁנָה תְּמִימִם לְעֹלָה: » וְשׂוֹר וְאִיל לְשִׁלְמִים לְזִבְחֵךְ לִפְנֵי יְהוָה וּמִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן כִּי הַיּוֹם יְהוֹה נִרְאָה אֲלֵיכֶם: » וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶל-פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כְּלֵה־עֹדָה וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי יְהוָה: » וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וִירָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: (טו) » וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אַהֲרֹן קְרַב אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת-חַטָּאתְךָ וְאֶת-עֹלֹתְךָ וּכְפַר בַּעֲדֶךָ וּבַעֲדַת הָעָם וַעֲשֵׂה אֶת-קָרְבַּן הָעָם וּכְפַר בַּעֲדֵם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: » וַיִּקְרַב אַהֲרֹן אֶל-הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁחַט אֶת-עֵגֶל חַטָּאת אֲשֶׁר-לוֹ: » וַיִּקְרְבוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּמְבֹּל אֶצְבְּעוֹ בְּדָם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יָצַק אֶל-יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ: » וְאֶת-הַחֵלֶב וְאֶת-הַכֶּלֶיִת וְאֶת-הַיִּתְרֹת מִן-הַכֶּבֶד מִן-הַחַטָּאת הִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: (יז) וְאֶת-הַבֶּשֶׂר וְאֶת-הָעוֹר שָׂרָף בְּאֵשׁ מַחוּץ לַמִּחֲנֶה: » וַיִּשְׁחַט אֶת-הָעֹלָה וַיִּמְצְאוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֵלָיו אֶת-הַדָּם וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: » וְאֶת-הָעֹלָה הַמְצִיאוּ אֵלָיו לְנִתְחִיהָ וְאֶת-הָרֹאשׁ וַיִּקְטֹר עַל-הַמִּזְבֵּחַ: » וַיִּרְחַץ אֶת-הַקְּרָב וְאֶת-הַפְּרָעִים וַיִּקְטֹר עַל-הָעֹלָה הַמִּזְבֵּחַ: » וַיִּקְרַב אֶת קָרְבַּן הָעָם וַיִּקַּח אֶת-שְׁעִיר חַטָּאת אֲשֶׁר לָעָם וַיִּשְׁחַטְהוּ וַיִּחַטְּאוּהוּ כְּרֹאשׁוֹן: » וַיִּקְרַב אֶת-הָעֹלָה וַיַּעֲשֶׂה כַּמִּשְׁפָּט:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות תשמ"ח ח"ב ע' 473)
 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי (ט, א)

אותו יום נטל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת - ראשון למעשה בראשית . .
 ראשון לחדשים (שבת פו, ב)
 צריך להבין מה השכיכות בין 'ראשון למעשה בראשית' ו'ראשון לחדשים' להקמת המשכן?

וַיֵּשׁ לְבָאָר: תכלית המשכן היא בלשון המדרש "לעשות לו ית' דירה בתתוננים". מצד אחד זה צריך להיות 'דירה' - מקום מאד נעלה שבו תתגלה הדרגה האלוהית הנעלית ביותר. ומן

הצד השני 'בתתוננים' - בעולם התחתון שאין למשה ממנו. וזהו הקשר בין שתי העטרות הללו להקמת המשכן: 'ראשון למעשה בראשית' - תכלית הקמת המשכן היא שהאלוקות תתגלה בבריאה עצמה, ותהיה לחלק ממנה. 'ראשון לחדשים' - הגלוי שבשבילו הוקם המשכן, הוא גלוי נעלה ונשגב - בכחי' חדוש (חדש - לשון חדוש) - לאין-צרוף מהעולם עצמו.

שני י וַיִּקְרַב אֶת-הַמִּנְחָה וַיִּמְלֵא כַּפּוֹ מִמֶּנָּה וַיִּקְטֹר עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבָּקָר: » וַיִּשְׁחַט אֶת-הַשׂוֹר וְאֶת-הָאִיל זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לָעָם וַיִּמְצְאוּ בָנֵי אַהֲרֹן אֶת-הַדָּם אֵלָיו וַיִּזְרְקוּהוּ עַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: » וְאֶת-הַחֵלְבִים מִן-הַשׂוֹר וּמִן-הָאִיל הָאֵלִיָּה וְהַמְכֶסֶה וְהַכְּלִיִּת וַיִּתְּרֵת הַכֶּבֶד: » וַיִּשְׂמֹו אֶת-הַחֵלְבִים עַל-הַחֲזוֹת וַיִּקְטֹר הַחֵלְבִים הַמִּזְבֵּחַ: » וְאֶת הַחֲזוֹת וְאֶת שׂוֹק הַיְּמִין הַנִּיף אַהֲרֹן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה: » וַיִּשְׂא אַהֲרֹן כְּתִיב אֶת-יָדוֹ קִרִי אֶת-יָדָיו אֶל-הָעָם וַיְבַרְכֶם וַיִּרְדּוּ מַעֲשֵׂת חַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים: » וַיִּבֹא מֹשֶׁה וְאֶהֲרֹן אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיְבַרְכוּ אֶת-הָעָם וַיִּרָא כְבוֹד-יְהוָה אֶל-כָּל-הָעָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חכ"ב ע' 19)
 וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת (ט, ב)
 להודיע שמכפר לו הקב"ה על-ידי עגל זה על מעשה העגל שְׁעֵשָׂה (רש"י)

יש להקשות: מצינו כבר בשבעת זמי המלוואים שהקרב פר "לכפר על מעשה העגל שהוא פר", ולמה הצורך להקריב קרבן נוסף לאותה מטרה? ויש לומר, ששני קרבנות אלו מהווים שני שלבים בכפרה: השלב הראשון כפרה שהיא מחילת חטא - "שנמחל לו לגמרי מה שעבר על מצות המלך". והשלב השני הוא כפרה נעלית יותר - "שהיה לרצון לפני ה' ומרצה וסביב לפניו ותברך בקדם חטא". וזה אפוא שני הקרבנות שהביאו לכפרה על מעשה העגל, הראשון למחילת חטא, והשני בכדי כפרה נעלית יותר שתביא לכך שאהרן יהיה "מרצה וסביב בקדם חטא", ויוכל להביא להשראת השכינה במשכן.

שלישי ב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֵלְבִים וַיִּרָא כָּל-הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם: י « וַיִּקְחוּ בְנֵי-אַהֲרֹן נֹדֶב וְאֶבִיָּהוּא אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמֹו עֲלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי יְהוָה אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתֶם: » וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה וְתֹאכַל אֹתָם:

קדוש פי חקך וחק־בְּנִיךָ הוּא מֵאִשֵּׁי יְהוָה בִּיִּבֶן צוֹיְתִי: - וְאֵת חֲזוֹה הַתְּנוּפָה וְאֵת | שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמָקוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנִיךָ וּבְנִתֶיךָ אֲתָךְ כִּי־חֲקָךְ וְחֲק־בְּנִיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שְׁלָמֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ט שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזוֹה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַחֲלָבִים יִבְאוּ לְהִנִּיף תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וְהָיָה לְךָ וּלְבְנֶיךָ אֲתָךְ לְחֲק־עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חז"ל ע' 54)

וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אלו את הדם ויזרקוהו על המזבח (ט, יב)

וימצאו - לשון הושטה והזמנה (רש"י)

לגבי קרבן חטאת נאמר הלשון "ויקריבו בני אהרן", ואלו כאן - בקרבן עולה - ובקרבנות נוספים הלשון הוא "וימצאו בני אהרן". ויש לבאר את סבת ההבדל, ובהקדים: אחד ההבדלים בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות, הוא בזריקת הדם על המזבח. בקרבן חטאת הזריקה היא באמצעות טבילת האצבע בדם. בשאר הקרבנות זריקת הדם היא באמצעות הפלי שבו נמצא הדם. וזהו השעם לשנוי הלשון בין קרבן חטאת לשאר הקרבנות:

בכל הקרבנות מיד עם הושטת הפלי היה הדם מוכן ומזוּן לזריקה על המזבח, ללא פעולה נוספת - לכן נאמר "וימצאו - לשון הושטה והזמנה". ואלו בקרבן חטאת, שגם לאחרי הגשת הפלי נדרשת פעולה נוספת של טבילת האצבע - נאמר "ויקריבו" בלבד.

חמישי ^ט וְאֵת | שְׁעִיר הַחַטָּאת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשֶּׁה וְהִנֵּה שָׂרָף וְיִקְצֹף עַל־אֱלֹעֶזֶר וְעַל־אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנּוֹתָרִים לֵאמֹר: ^י מִדּוּעַ לֹא־אֲכַלְתֶּם אֶת־ הַחַטָּאת בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא וְאֲתָהּ | נָתַן לָכֶם לֵשֶׁאת אֶת־עֵזֶן הָעֵדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי יְהוָה: ^י הֵן לֹא־הוּבֵא אֶת־דָּמָהּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בַּקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי: ^י וַיִּדְבֹּר אֶהֱרֹן אֶל־מִשֶּׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֶת־חַטָּאתֵם וְאֶת־עֲלֹתֵם לִפְנֵי יְהוָה וְתִקְרָאנָה אֹתִי כַּאֲלֵה וְאֲכַלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם הַיּוֹם בְּעֵינֵי יְהוָה: ^כ וַיִּשְׁמַע מִשֶּׁה וַיִּטֵּב בְּעֵינָיו: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חז"ל ע' 169)

ויקריבו את העם (ט, כג)

אמרו: ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם (רש"י)

גם בפרשת פקודי מזכיר רש"י לשון דומה של ברכה, בברכת

וימתו לפני יהוה: ויאמר משה אל־אהרן הוא אשר־דבר יהוה | לאמר בקרבי אקדש ועל־פני כל־העם אפבד וידם אהרן: - ויקרא משה אל־ מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קרבו* שאו את־אחיכם מאת פני־הקדש אל־מחויץ למחנה: ^ה ויקרבו וישאם בכתנתם אל־ מחויץ למחנה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מִשֶּׁה: ^ו וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־עֶזֶר וְלֵאיתָמָר | בְּנֵי רֵאשִׁיכֶם אֶל־תִּפְרְעוּ | וּבְנֵיכֶם לֹא־תִפְרְמוּ וְלֹא תִמְתּוּ וְעַל כֹּל־הָעֵדָה יִקְצֹף וְאֲחִיכֶם כֹּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכוּ אֶת־הַשְּׂרָפָה אֲשֶׁר שָׂרַף יְהוָה: ^ז וּמִפְתָּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצֵאוּ פֶן־תִּמְתּוּ כִּי־שָׁמֹן מִשְׁחַת יְהוָה עֲלֵיכֶם וַיַּעֲשׂוּ כַּדָּבָר מִשֶּׁה: ^ח וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר: ^ט יֵינן וְשָׂכַר אֶל־תִּשֶׁת | אֲתָהּ | וּבְנִיךָ אֲתָךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תִמְתּוּ חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ^י וְלֹחֲבֵדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר: ^{יא} וְלִהְיוֹת אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כֹּל־הַחֲקִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיהֶם בִּיד־מִשֶּׁה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות חז"ל ע' 298)

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' פעשו וירא אליכם כבוד ה' (ט, י)

לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום - לא שרתה בו שכינה. . לכן אמר להם: . אהרן אחי כדאי והשוב ממני, שעל־ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בהם (רש"י ט, כג)

אחד ההבדלים בין אהרן למשה, משה הוא בכחינת "שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך ולהוריד אלקות לעולם - ולכן על ידו נתנה התורה לישראל. ואהרן הוא בכחינת "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו לעלות ולרומם את בני ישראל למעלה - אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לכן השראת השכינה הייתה בוקא על־ידי אהרן, היות שמקלית ירידת השכינה לעולם, היא בכדי שפסופו של דבר העולם עצמו יעלה לדרגה געלית יותר - וזהו תפקידו של אהרן.

רביעי ^י וַיִּדְבֹּר מִשֶּׁה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֵל אֱלֹעֶזֶר וְאֶל־אִיתָמָר | בְּנֵי הַנּוֹתָרִים קָחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתָרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאֲכֹלוּהָ מִצֹּאת אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא: ^י וְאֲכַלְתֶּם אֹתָהּ בְּמָקוֹם

* הקורא יטעים הגריש קודם התלישא

משה לעושי מלאכת המשכן. אך שם סדר הנכונות הפוך - קדם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם' ולאחר-מכן 'ויהי נעם ה' אלקינו עלינו'. טעם שנוי הדברים הוא, כי בפרשת פקודי ברכת משה לעושי המלאכה היא בסיום מלאכת המשכן - והוא מברכם לפי סדר הדברים, קדם ברכה לעושי המלאכה ('מעשה ידיכם') כי מלאכת המשכן נעשתה בעקר על ידם, לאחר זה כולל את עצמו - ויהי נעם ה' אלקינו עלינו - שכן משה רק סים וגמר את מלאכת המשכן. אך בפרשתנו הברכה מתיחסת לעבודת הקרבנות בימי המלוואים, ועבודה זו נעשתה על-ידי משה ואהרן, לכן פתח וברך 'ויהי נעם...עלינו' שנה מתיחס על עבודתו ועבודת אהרן. ואחרי זה הוסיף ברכה לכלל עם ישראל, שפתיצאה מעבודת הקרבנות תשרה שכינה במעשיהם של ישראל.

ששי יא * וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר אלהים: * ודברו אל-בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מפל-הבהמה אשר על-הארץ: * כל מפרסת פרסה ושפעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: * אך את-זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את-הגמל כיו מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרים טמא הוא לכם: * ואת-השפן כיו-מעלה גרה הוא ופרסה לא יפרים טמא הוא לכם: * ואת-הארנבת כיו-מעלת גרה הוא ופרסה לא הפרסה טמאה הוא לכם: * ואת-החזיר כיו-מפרים פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא-יגור טמא הוא לכם: * מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: * את-זה תאכלו מפל אשר במים כל אשר-לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: * וכל אשר אין-לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מפל שרץ המים ומפל גפש החיה אשר במים שקץ הם לכם: * ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת-נבלתם תשקצו: * כל אשר אין-לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם: * ואת-אלה תשקצו מן-העוף לא יאכלו שקץ הם את-הנשר ואת-הפרס ואת העזניה: * ואת-הדאה ואת-האיה למינה: * את פל-ערב למינו: * ואת בת היענה ואת-התחמס ואת-השחף ואת-הנץ

למינהו: * ואת-הפוס ואת-השליך ואת-הינשוף: * ואת-התנשמת ואת-הקאת ואת-הרחם: * ואת החסידה האנפה למינה ואת-הדוכיפת ואת-העמלף: * כל שרץ העוף ההלך על-ארבע שקץ הוא לכם: * אך את-זה תאכלו מפל שרץ העוף ההלך על-ארבע כתיב אשר-לא קרו אשר-לו כרעים מפעל רגליו לנתר בהן על-הארץ: * את-אלה מהם תאכלו את-הארבה למינו ואת-הסלעם למינהו ואת-החרגל למינהו ואת-החגב למינהו: * וכל שרץ העוף אשר-לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם: * ולא-אלה תטמאו פל-הנגע בנבלתם וטמא עדי-הערב: * וכל-הנשא מנבלתם יכבם בגדיו וטמא עדי-הערב: * לכל-הבהמה אשר הוא מפרסת פרסה ושסע * איננה שפעת וגרה איננה מעלה טמאים הם לכם פל-הנגע בהם וטמא: * וכל * הולך על-כפיו בכל-החיה ההלכת על-ארבע טמאים הם לכם פל-הנגע בנבלתם וטמא עדי-הערב: * והנשא את-נבלתם יכבם בגדיו וטמא עדי-הערב טמאים המה לכם: * * וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על-הארץ החלד והעכבר והצב למינהו: * והאנקה והפח והלטאה והחמט והתנשמת: * אלה הטמאים לכם בכל-השרץ פל-הנגע בהם במתם וטמא עדי-הערב: * * וכל אשר-יפל-עליו מהם * במתם וטמא מפל-כלי-יען או בגר או-עור או שק כל-כלי אשר-יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עדי-הערב וטהר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י ב ע' 53)

וימתו לפני ה' (י. ב)

לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן

(רש"י)

לכאורה בני אהרן הורו הלכה גם בפני אהרן אביהם שנהיה גם רבם, והפגיעה בכבודו היא יותר מאשר הפגיעה במשה, שהרי יש על כך צווי מפרש "כבוד את אביך"? ויש לתרץ: מצינו בנוגע להסבה בליל הסדר שתלמיד שיושב לפני רבו אינו מסב בפניו משום מורא וכבוד הרב. ואלו בן שיושב לפני אביו חייב להסב אפילו אם אביו הוא גם רבו, והסבה לכך היא, שמסתמא אביו מוחל על כבודו. והוא הדין בענייננו, פגיעתם של נדב ואביהוא באהרן לא נחשבה לחטא, כי מן הסתם אהרן מחל על כבודו.

להפגס שתויי יין? ויש לומר שקושיא זו רש"י מתרץ בהביאו את המשך דבריו "משל למלך שהיה לו בן בית": בגי אהרן נחשבו לבני ביתו של הקב"ה, ולכן גם אם אמנם לא נצטוו שלא להפגס שתויי יין, היה עליהם להבין זאת מעצמם, שכן בן ביתו של המלך מכיר את הנהגותיו.

חצי קדיש

ותברך ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא ברעותה ונמליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחתה. אמן בחיובן וביומיוכו ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יחא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן פל ברכתא וישירתא, תשבתתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר מה פי | אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני: זו תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת על הארץ: להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קודש ח"ב ע' קנג)

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אפגד וידם אהרן (י, א) משמע מהפסוק שמשה ידע על מה שעומד להתרחש ואלו אהרן לא ידע. ויש לבאר הטעם לכך: מבאר בחסידות שמשה הוא "שושבינא דמלכא" - שתפקידו להמשיך אלקות בעולם. ואהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא" - שתפקידו להעלות את העולם למעלה. עוד מבאר, שעצם ידיעת הרע יכולה לגרום נזק לאדם, ואלו בדרגות אלקות שאין להם כל קשר לרע, אין ידיעת הרע גורמת לנזק. לכן משה ידע על ההולך להתרחש, פי משה הוא בבחינת אלקות שלמעלה מהעולם וידיעת הרע לא מזיקה לו. מה שאין כן אהרן עצם הידיעה הייתה יכולה להזיק לו, לכן לא ידע מההולך להתרחש.

שביעי: וכל בלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו: מפלה האכל אשר יאכל אשר יכוא עליו מים וטמא וכל מושקה אשר ישטה בכל בלי יטמא: וכל אשר יפל מנבלתם | עליו יטמא תנור וכירים יתין טמאים הם וטמאים יהיו לכם: אך מעין וכור מקוה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא: וכי יפל מנבלתם על בלי זרע זרע אשר יזרע טהור הוא: וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם: וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב: והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב: וכל השרץ השרץ על הארץ שרץ הוא לא יאכל: כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד פל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום פישקן הם: אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונממתם בם: פי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים פי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: מה פי | אני יהוה המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים פי קדוש אני: זו תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת על הארץ: להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטו שיחות ח"ב ע' 50)

וימתו לפני ה' (י, ב)

שתויי יין נכנסו למקדש. תדע, שאחרי מיתמן הזהיר הנוטרים שלא יכנסו שתויי יין למקדש. משל למלך שהיה לו בן בית וכו' כדאיסא בגויקרא ובה (רש"י)

לכאורה אם הכהנים הזהירו שלא לשותת יין רק לצמר מות נדב ואביהוא, מדוע נענשו נדב ואביהוא, הרי לא נצטוו שלא

בעת הגבחה הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבחה הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עִזְחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיךָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיָמֶיךָ, בְּשִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנַבִּיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנַבִּיאֵי הָאֱמֶת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפני המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת שמיני לקריאה בציבור ולשמו"ת

בשמואל ב פרק ו

וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף: בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכְּ דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעָלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשֶּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו: גַּוְיָרָבּוּ אֶת־אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה וַיִּשְׂאָהּ מִבַּיִת אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וְעֹזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינָדָב נִהְגִּים אֶת־הָעֲגֻלָּה חֲדָשָׁה: ד וַיִּשְׂאָהּ מִבַּיִת אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו הִלְךְ לְפָנָי הָאֲרוֹן: ה וַדָּוִד וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁחִקִּים לְפָנָי יְהוָה בְּכָל עֵצֵי כְרוֹשִׁים וּבְכַנְרֹת

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

(א) וַיִּסַּף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בְּחֹר בְּיִשְׂרָאֵל, לפי שהיו רבים נֶאֱסָפִים אֵלָיו מֵעַת הַמְּלָכּוּת, אָמַר בְּאֵן שְׁהוֹסִיף עוֹד לְאַסֵּף אֵלָיו אֶת הַנְּבֻכָרִים בְּיִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת אֶת אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּבִירוּשָׁלַיִם (סנהדרין פרק י' הלכה ב') לְמַדּוּ מִכָּאֵן שְׁדוֹר הַמֶּלֶךְ סָמַךְ בְּיוֹם אֶחָד שְׁלֹשִׁים אָלֶף מִיִּשְׂרָאֵל שִׁיחִיו רְאוּיִים לְסַנְהֶדְרִין. וַיִּרְאָה רַמְבַּ"ם הַלְכּוֹת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק ד' הַלְכָה ו'. (ב) מִבְּעָלֵי יְהוּדָה, הֵיא "קְרִית יַעֲרִים", שְׁלֹשִׁים הָעֲלָה אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת שְׁמִשׁ. אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה' וְגו', אֲשֶׁר נִקְרָא לוֹ לְאַרְוֹן שֵׁם, וּמִהוּ הַשֵּׁם, שִׁיחִיה ה' צְבָאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו. (ג) אֶל עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה, לְכַבֹּד אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ עֲשׂו עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה שְׁלֹא הִשְׁתַּמְשׂוּ בָּהּ לְצַדֵּךְ הַדְּיוּט. אֲכָל טַעַן בְּדָבָר, כִּי לֹא זָהוּ הַכְּבוֹד שְׁצָרִיף לְעֲשׂוֹת לוֹ, אֲלֹא כְּמוֹ שְׁתַּחֲבוֹב בַּתּוֹרָה "בְּכַתְּף יִשְׂאוֹ" (במדבר 10). עַל דְּרֵי הַלּוּיִם. נִהְגִּים אֶת הָעֲגֻלָּה, הָעֲגֻלָּה הַיְהוּדָה רְחוּמָה לְכַבֵּר, וְהֵם נִהְגוּ בָּהּ. (ד) וַיִּשְׂאָהּ

וְגו', הַכַּקֵּר נִשְׂאוֹ אֶת הָעֲגֻלָּה עִם הָאֲרוֹן אֲשֶׁר עָלָיו. (ה) בְּכָל עֵצֵי כְרוֹשִׁים, בְּכָל

קפו

כפי שיר העשויים מעצי ברושים. (ו) וישלח עֲזָה, הושיט את ידו. כי שָׁמְטוּ הַבָּקָר, כי שָׁמְטוּהוּ הַבָּקָר וְנִעְנְעוּהוּ. (ז) וַיַּחַר אֶף ה' בְּעֲזָה, על שהושיט ידו לָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת כִּי אִם לְלוֹוִים. ועוד, שְׁהָיָה לוֹ לְדַרְשׁ קַל-וַחֲמֵר, אִם הָאָרוֹן נוֹשֵׂא אֶת נוֹשְׂאָיו כְּפִי שְׁהָיָה בְּעִבְרָם בְּיָרֵד בְּזִמְנֵי הַחוֹשֶׁב, הוּא עֲצָמוֹ לֹא כָּל שָׁפָן. על השל, על השִׁבְחָה וְהַשְׁבָּחָה. עִם אָרוֹן, סְמוּךְ לָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ. (ח) וַיַּחַר לְדָוִד, על עֲצָמוֹ קִרְחָה לוֹ, כִּדְרָךְ הַמְּצַר וְנִבְהַל. (ט) אִיךָ יָבֹוא אֵלַי וְגו', כִּי חֶשֶׁב שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לְהֵיחֹת נִזְכָּר בְּקִדְשׁוֹ. (י) וַיִּפְתְּחוּ דָוִד, הַטָּה אֹתוֹ מִדְרָךְ עֵיר דָּוִד אֶל בֵּית עֹבֵד אֲדֹמִים. הַתְּתִי, שְׁהָיָה מִתְגַּדֵּר בְּנֵת. וְהָיָה מִשְׁכַּט לֹו מִן הַשְּׂוֹעֲרִים, כְּפִתּוּב בְּסֵפֶר "דְּבָרֵי הַיָּמִים". (יא) וַיִּכְרֹךְ ה' אֶת עֹבֵד אֲדֹמִים, אֲשֶׁתוֹ וְשִׁמּוֹנָה בְּלוֹתֶיהָ וְלָדוֹ שֵׁשָׁה בָנִים בְּכָרִם אַחֲתָהּ, וּבְכִתּוּב בְּ"דְבָרֵי הַיָּמִים" רַבּוּי הַבָּנִים שְׁהָיוּ לָהֶם. (יב) עֵיר דָּוִד, לְעֵיר דָּוִד. (יד) מִכְרָבָר, מִקְּדֵי מִתּוֹךְ שִׁמְחָה. אֲפֹדֵר בַּד, מְעִיל עֲשׂוֹי מִפְּשֵׁתָן. (טו) מִפְּזוֹ, גַּם הוּא עֲנָן רְקִיד (בְּפִזּוֹת וּמְהִירוֹת). וְתָכּוּ לוֹ בְּלִבָּהּ, כִּי חֲשָׁבָה שְׂאֵין זֶה מִדְרָךְ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת כְּכֹה אֲפִלּוֹ לַפְּנֵי אָרוֹן הַקֹּדֶשׁ. (יט) לְאִישׁ, כְּלוּמַר, לְכָל אֶחָד, בֵּין אִישׁ וּבֵין אִשָּׁה. וְאֲשַׁפֵּר, מִנָּה יָפָה שֶׁל בָּשָׂר.

וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצָלִים: וַיָּבֹאוּ עַד-גִּרְנָן נִכּוֹן וַיִּשְׁלַח עֲזָה אֶל-אָרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּאחֲזוּ בָּו כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר: וַיַּחַר-אֶף יְהוָה בְּעֲזָה וַיַּפְתּוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל-הַשָּׁל וַיִּמַּת שָׁם עִם אָרוֹן הָאֱלֹהִים: ה וַיַּחַר לְדָוִד עַל-אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פָּרַץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פָּרַץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ט וַיִּרְא דָּוִד אֶת-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּאמֶר אִיךָ יָבֹוא אֵלַי אָרוֹן יְהוָה: י וְלֹא-אָבִיחָה דָוִד לְהִסִּיר אֵלָיו אֶת-אָרוֹן יְהוָה עַל-עֵיר דָּוִד וַיִּפְתְּחוּ דָוִד בֵּית עֹבֵד-אֲדֹמִים הַגֵּתִי: יא וַיִּשְׁבֹּ אָרוֹן יְהוָה בֵּית עֹבֵד אֲדֹמִים הַגֵּתִי שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיִּכְרֹךְ יְהוָה אֶת-עֹבֵד אֲדֹמִים וְאֶת-כָּל-בֵּיתוֹ: יב וַיִּגֵּד לַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר בְּרַךְ יְהוָה אֶת-בֵּית עֹבֵד אֲדֹמִים וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ בְּעִבּוֹר אָרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּלָּךְ דָּוִד וַיַּעַל אֶת-אָרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית עֹבֵד אֲדֹמִים עֵיר דָּוִד בְּשִׁמְחָה: יג וַיְהִי כִּי צָעְדוּ נֹשְׂאֵי אָרוֹן יְהוָה שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא: יד וְדָוִד מִכְרָבָר בְּכָל עֵז לַפְּנֵי יְהוָה וְדָוִד חָגַר אֲפֹדֵר בַּד: טו וְדָוִד

וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת-אָרוֹן יְהוָה בְּתַרְעֵה וּבְקוֹל שׁוֹפָר: טז וְהָיָה אָרוֹן יְהוָה בְּאֵי עֵיר דָּוִד וּמִיכָל בְּתַשְׂאוֹל גִּשְׁקָפָה | בְּעַד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת-הַמֶּלֶךְ דָּוִד מִפְּזוֹ וּמִכְרָבָר לַפְּנֵי יְהוָה וַתָּכּוּ לוֹ בְּלִבָּהּ: יז וַיָּבֹאוּ אֶת-אָרוֹן יְהוָה וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ בְּמָקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל אֲשֶׁר נָטָה-לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד עֲלֹת לַפְּנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים: יח וַיִּכַּל דָּוִד מִהַעֲלֹת הָעוֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיִּכְרֹךְ אֶת-הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת: יט וַיִּחַלֵּק לְכָל-הָעָם לְכָל-הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ וְעַד-אִשָּׁה לְאִישׁ חֲלֵת לֶחֶם אַחַת וְאֲשַׁפֵּר אֶחָד וְאֲשִׁישָׁה אַחַת וַיִּלָּךְ כָּל-הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצַדִּיק: נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֵר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל דְּבָרָיו:

רתם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמה במהרה בימינו.

ברוך אתה יי. משמה ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לפנינו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את

כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי,

מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו

מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך

אתה יי, מקדש השבת:

המולד: אור ליום חמישי, שעה 7 בערב, 5 דקות ו15 תלקים.
ראש חדש אדר, ביום הרביעי וביום החמישי הבא עלינו לטובה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו ניסן, תשי"ט
ברוקלין.

מר יצחק שי' אדל

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו ולאחרי זה ספריו אשר שלח ע"י הרב א. ח.

שי' גליצנשטיין.

ת"ח על תשורתו זו, ובטח גם להבא ישלח לכאן מפרסומו בשטח האמור, כיון שהספריי כאן היא תועלת הרבים.

במ"ש אודות עבוד גנינה חב"ד באופן שתשאר בשלימות הפנימי והתיכונה.

בקשתי את אנ"ש אשר יבואו בקישור עם כי בהנוגע להאמור והפרטים בזה, ויהי רצון אשר בסגנון חז"ל, מניי ומנייהו יתקלס שם עילאה, וידוע גודל החשיבות אשר חסידות חב"ד מעריכה את עניני הנגונים, וכמובא ג"כ מכ"מ בהמבוא לספר הנגונים אשר ישנו אצל כ'.

כיון שז"ע באנו מחג הפסח זמן חירותנו, וכי מזכיר במכ' בתור נגונים הראשים גם נגון ופרצת, מצורף בזה העתק מכתבי כללי למועד האמור. ויהי רצון שגם בחג זה תקוים הכוונה להמשיך משמחתו ומעניניו בהשבעות וחדשים הבאים אחריו.

בכבוד וברכה.

סדר מצות הדלקת נרות לשביעי ואחרון של פסח ושבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחו"ל נותנים בערב החג הראשון גם עבור היום השני). אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

ערב ליל (ראשון) שביעי של פסח

יש להדליק – בחו"ל לפני כניסת החג 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות בלילה השני (אחרון של פסח).

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים. במידה והתעכבה הדלקת הנרות, והחג כבר נכנס, יש להדליק את הנר על ידי העברה מאש שהודלקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית). מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בחו"ל ליל (שני) אחרון של פסח

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה. מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:40	18:46	19:30	19:26	19:06	19:02	10:34	10:38	9:30	9:34	8:58	9:02	6:20	6:28	באר שבע (ק)
19:41	18:36	19:31	19:27	19:07	19:03	10:33	10:37	9:28	9:33	8:56	9:01	6:18	6:26	חיפה (ק)
19:39	18:26	19:31	19:27	19:07	19:03	10:32	10:36	9:27	9:32	8:56	9:00	6:17	6:24	ירושלים (ק)
19:41	18:46	19:31	19:26	19:06	19:02	10:35	10:38	9:30	9:35	8:58	9:02	6:21	6:28	תל אביב (ק)
20:20	19:16	20:06	19:57	19:36	19:27	10:43	10:48	9:36	9:43	9:04	9:11	6:19	6:31	אוסטריה, וינה (ק)
19:45	18:53	19:35	19:44	19:09	19:18	11:25	11:25	10:27	10:25	9:55	9:53	7:35	7:30	אוסטרליה, מלבורן (ק)
20:08	19:16	20:04	19:56	19:35	19:27	10:47	10:52	9:40	9:47	9:08	9:14	6:25	6:36	אוקראינה, אודסה (ק)
19:44	18:50	19:40	19:30	19:09	19:01	10:18	10:23	9:11	9:18	8:39	8:46	5:54	6:06	אוקראינה, דונייצק (ק)
19:55	19:01	19:51	19:42	19:20	19:12	10:29	10:34	9:22	9:29	8:49	8:56	6:05	6:17	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
20:23	19:28	20:19	20:09	19:47	19:38	10:54	10:59	9:46	9:54	9:14	9:21	6:29	6:42	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:17	19:22	20:13	20:03	19:41	19:32	10:46	10:51	9:38	9:46	9:06	9:14	6:20	6:33	אוקראינה, קייב (ק)
20:43	19:41	20:30	20:22	20:01	19:53	11:13	11:18	10:07	10:13	9:34	9:41	6:51	7:02	איטליה, מילאנו (ק)
18:52	18:09	18:48	18:50	18:27	18:29	10:11	10:13	9:09	9:11	8:39	8:41	6:06	6:07	אקוואדור, קיטו (ח)
19:18	18:26	19:08	19:16	18:43	18:51	10:58	10:58	10:00	9:58	9:27	9:26	7:08	7:03	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
20:04	19:17	20:00	20:10	19:33	19:43	11:50	11:49	10:52	10:49	10:21	10:18	8:00	7:54	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:08	19:19	20:04	19:58	19:38	19:32	10:58	11:02	9:53	9:58	9:20	9:26	6:40	6:50	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:08	19:11	19:57	19:50	19:30	19:23	10:47	10:51	9:41	9:47	9:09	9:15	6:27	6:37	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:08	19:10	19:56	19:49	19:29	19:23	10:47	10:52	9:42	9:47	9:09	9:15	6:28	6:38	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
20:47	19:49	20:35	20:28	20:08	20:01	11:23	11:27	10:16	10:22	9:45	9:51	7:02	7:12	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:19	19:27	20:10	20:06	19:46	19:42	11:15	11:19	10:11	10:15	9:38	9:43	7:02	7:09	ארה"ב, היוסטון (ק)
19:56	19:03	19:46	19:42	19:21	19:17	10:45	10:49	9:40	9:45	9:08	9:13	6:29	6:37	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:15	19:24	20:05	20:03	19:42	19:40	11:16	11:19	10:12	10:16	9:39	9:43	7:04	7:10	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:05	19:05	19:51	19:45	19:24	19:18	10:43	10:47	9:37	9:43	9:04	9:10	6:24	6:34	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:04	19:07	19:54	19:47	19:26	19:20	10:41	10:45	9:34	9:40	9:03	9:09	6:20	6:30	ארה"ב, שיקאגו (ק)
19:05	18:22	19:01	19:05	18:39	18:44	10:32	10:33	9:30	9:31	9:01	9:02	6:30	6:29	בוליביה, לה-פס (ח)
21:15	20:06	20:58	20:47	20:26	20:16	11:30	11:36	10:23	10:30	9:50	9:58	7:04	7:18	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:14	20:07	20:59	20:48	20:27	20:17	11:30	11:36	10:23	10:30	9:51	9:58	7:04	7:17	בלגיה, בריסל (ק)
18:34	17:48	18:28	18:33	18:05	18:11	10:08	10:09	9:08	9:08	8:37	8:37	6:12	6:10	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:21	17:35	18:14	18:20	17:52	17:58	9:55	9:55	8:54	8:54	8:23	8:23	5:58	5:56	ברזיל, ריו דה ז'נרו (ח)
20:34	19:26	20:18	20:08	19:46	19:36	10:48	10:53	9:40	9:47	9:08	9:16	6:20	6:34	בריטניה, לונדון (ק)
20:48	19:37	20:31	20:19	19:57	19:46	10:55	11:01	9:47	9:55	9:15	9:23	6:27	6:41	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
20:29	19:33	20:25	20:14	19:52	19:42	10:54	10:59	9:46	9:54	9:13	9:21	6:26	6:40	גרמניה, ברלין (ק)
20:45	19:50	20:41	20:31	20:09	20:00	11:13	11:18	10:05	10:13	9:34	9:41	6:47	7:00	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:34	17:50	18:30	18:36	18:07	18:14	10:09	10:10	9:09	9:09	8:39	8:38	6:13	6:10	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:22	18:37	19:18	19:16	18:56	18:54	10:35	10:38	9:32	9:35	8:59	9:02	6:27	6:32	הודו, בומביי (ח)
19:19	18:35	19:15	19:14	18:53	18:52	10:30	10:33	9:27	9:30	8:55	8:58	6:21	6:26	הודו, פונה (ח)
19:57	19:04	19:53	19:44	19:23	19:15	10:33	10:38	9:26	9:33	8:54	9:01	6:10	6:22	הונגריה, בודפשט (ק)
20:08	19:18	20:04	19:57	19:37	19:30	10:55	11:00	9:50	9:56	9:17	9:23	6:37	6:47	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:25	19:36	20:21	20:16	19:55	19:50	11:17	11:21	10:12	10:17	9:39	9:45	7:00	7:09	יוון, אתונה (ק)
20:16	19:23	20:12	20:04	19:43	19:34	10:54	10:59	9:48	9:54	9:15	9:22	6:32	6:44	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת שמיני בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:19	6:24	9:00	8:57	9:27	9:30	10:34	10:31	18:58	18:59	19:20	19:22	18:41	19:26
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ק)	7:51	7:44	10:04	10:06	10:39	10:36	11:35	11:36	19:11	19:22	19:49	19:39	18:59	19:43
נפאל, קטמנדו (ח)	5:43	5:50	8:26	8:22	8:53	8:57	10:01	9:57	18:30	18:26	18:50	18:53	18:11	18:57
סינגפור, סינגפור (ח)	7:01	7:03	9:31	9:29	10:02	10:04	11:05	11:04	19:13	19:15	19:36	19:34	18:55	19:38
פולין, ורשא (ק)	5:55	6:09	8:51	8:43	9:15	9:23	10:29	10:23	19:12	19:23	19:45	19:55	19:03	19:59
פרו, לימה (ח)	6:11	6:11	8:37	8:36	9:09	9:09	10:10	10:09	18:14	18:10	18:35	18:31	17:53	18:35
צרפת, ליון (ק)	7:08	7:19	9:58	9:52	10:30	10:30	11:35	11:30	20:11	20:19	20:40	20:48	20:00	21:01
צרפת, פריז (ק)	7:14	7:27	10:07	10:00	10:32	10:39	11:44	11:39	20:24	20:33	20:54	21:03	20:13	21:18
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:46	5:48	8:22	8:20	8:50	8:52	9:55	9:53	18:12	18:11	18:33	18:32	17:54	18:36
קנדה, טורונטו (ק)	6:46	6:57	9:35	9:29	10:01	10:07	11:12	11:07	19:47	19:54	20:15	20:22	19:35	20:34
קנדה, מונטריאול (ק)	6:21	6:33	9:12	9:05	9:37	9:44	10:49	10:44	19:25	19:32	19:53	20:01	19:13	20:15
קפריסין, לרנקה (ק)	6:25	6:33	9:06	9:01	9:34	9:39	10:43	10:39	19:07	19:12	19:32	19:37	18:53	19:41
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:12	7:27	10:10	10:01	10:33	10:42	11:48	11:42	20:34	20:46	21:08	21:21	20:26	21:25
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:42	6:58	9:43	9:34	10:05	10:14	11:21	11:14	20:10	20:22	20:45	20:58	20:02	21:16
רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)	6:48	7:00	9:38	9:31	10:04	10:11	11:16	11:11	19:51	20:00	20:21	20:30	19:40	20:34
שווייץ, ציריך (ק)	6:50	7:02	9:43	9:36	10:07	10:14	11:20	11:14	19:59	20:07	20:28	20:37	19:48	20:50
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:08	6:12	8:43	8:40	9:12	9:15	10:17	10:15	18:32	18:33	18:54	18:54	18:15	18:58

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח ניסן, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יצחק שי הלוי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מכ"ז ניסן עם המצורף אליו.

ובעת רצון יקרא על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובודאי לדכוותי למותר להאריך במאמר רו"ל שאין מספיק עשי לחוד, אלא שצ"ל עשי דוקא באופן כדבעי למיעבד, ומובן שכוונתי בהנוגע אליו, שגם לאחרי מה שכותב, שכשמוצא שעה לומד בנגלה ונסתר וכו', הנה מי שחונן בכח השפעה על הזולת, ברור שזהו מתפקידו הפנימי, ולא עוד שדוקא כנ"ל באופן דבעי למיעבד, ואם בכל הזמנים ובכל המקומות, השיטה דאני את נפשי הצלתי, היתה מגונה (עיין זהר ח"א ק"ו א') עאכו"כ בתקופתנו ובארצה"ב, שבשנים אלו ניכרת התעוררות חזקה בין הצעירים לתשובה לה' לתורתו ולמצותיו, אלא שצריכים שמי שהוא יורם הדרך, ורואים במוחש, שכששומעים הדברים לא בשפתם המדוברת או ממי שהוא זקן מהם עשירות בשנים, אין לזה השפעה כ"כ, כמו ששומעים זה בשפת המדינה וממי שקרוב אליהם בגיל, וק"ל ואין להאריך בדבר הפשוט.

ויהי רצון, שעכ"פ מכאן ולהבא יתחיל בהשפעה על הזולת ובהוספה בזה כהנה וכהנה, וזכות הרבים מסייעתו.

המצפה לבשו"ט בכל האמור.

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואירב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפלפורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידנו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00367
31/03/2013

P.P.

שולם

1949

תל אביב

